។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយេ

ជាតក-អដ្ឋកថា

(បឋមោ ភាគោ)

គន្ថារម្ភកថា

ជាតិកោដិសហស្សេហិ , បមាណរហិតំ ហិតំ;
លោកស្ស **លោកនាថេន**, កតំ យេន មហេសិនា។

តស្ស បាទេ នមស្សិត្វា, កត្វា **ធម្មស្ស** ចញ្ជលឹ;
សង្ឃញ្ច បតិមានេត្វា, សព្ពសម្មានភាជនំ។

នមស្សនាទិនោ អស្ស, បុញ្ញស្ស រតនត្តយេ;
បវត្តស្សានុភាវេន, ឆេត្វា សព្ពេ ឧបទ្ទវេ។

តំ តំ ការណមាគម្ម, ទេសិតានិ ជុតីមតា;
អបណ្ណកាទីនិ បុរា, ជាតកានិ មហេសិនា។

យានិ យេសុ ចិរំ សត្ថា, លោកនិត្ថរណត្ថិកោ;
អនន្តេ ពោធិសម្ភារេ, បរិបាចេសិ នាយកោ។

តានិ សព្ពានិ ឯកជ្ឈំ, អារោបេន្តេហិ សង្គហំ;
ជាតកំ នាម សង្គីតំ, ធម្មសង្គាហកេហិ យំ។

ពុទ្ធវំសស្ស ឯតស្ស, ឥច្ឆន្តេន ចិរដ្ឋិតឹ;
យាចិតោ អភិគន្ត្វាន, ថេរេន **អត្ថទស្សិនា**។

អសំសដ្ឋវិហារេ , សទា សុទ្ធវិហារិនា;
តថេវ **ពុទ្ធមិត្តេន**, សន្តចិត្តេន វិញ្ញុនា។

មហឹសាសកវំសម្ហិ, សម្ភូតេន នយញ្ញុនា;
ពុទ្ធទេវេន ច តថា, ភិក្ខុនា សុទ្ធពុទ្ធិនា។

មហាបុរិសចរិយានំ, អានុភាវំ អចិន្តិយំ;
តស្ស វិជ្ជោតយន្តស្ស, ជាតកស្សត្ថវណ្ណនំ។

មហាវិហារវាសីនំ, វាចនាមគ្គនិស្សិតំ;
ភាសិស្សំ ភាសតោ តំ មេ, សាធុ គណ្ហន្តុ សាធវោតិ។

និទានកថា

សា បនាយំ ជាតកស្ស អត្ថវណ្ណនា ទូរេនិទានំ, អវិទូរេនិទានំ, សន្តិកេនិទានន្តិ ឥមានិ តីណិ និទានានិ ទស្សេត្វា វណ្ណិយមានា យេ នំ សុណន្តិ, តេហិ សមុទាគមតោ បដ្ឋាយ វិញ្ញាតត្តា យស្មា សុដ្ឋុ វិញ្ញាតា នាម ហោតិ, តស្មា តំ តានិ និទានានិ ទស្សេត្វា វណ្ណយិស្សាម។

តត្ថ អាទិតោ តាវ តេសំ និទានានំ បរិច្ឆេទោ វេទិតព្ពោ។ ទីបង្ករបាទមូលស្មិញ្ហិ កតាភិនីហារស្ស មហាសត្តស្ស យាវ វេស្សន្តរត្តភាវា ចវិត្វា តុសិតបុរេ និព្ពត្តិ, តាវ បវត្តោ កថាមគ្គោ **ទូរេនិទានំ** នាម។ តុសិតភវនតោ បន ចវិត្វា យាវ ពោធិមណ្ឌេ សព្ពញ្ញុតប្បត្តិ, តាវ បវត្តោ កថាមគ្គោ **អវិទូរេនិទានំ** នាម។ **សន្តិកេនិទានំ** បន តេសុ តេសុ ឋានេសុ វិហរតោ តស្មិំ តស្មិំយេវ ឋានេ លព្ភតីតិ។

១. ទូរេនិទានកថា

តត្រិទំ **ទូរេនិទានំ** នាម – ឥតោ កិរ កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខ្យេយ្យានំ មត្ថកេ **អមរវតី** នាម នគរំ អហោសិ។ តត្ថ **សុមេធោ** នាម ព្រាហ្មណោ បដិវសតិ ឧភតោ សុជាតោ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ដា អក្ខិត្តោ អនុបកុដ្ឋោ ជាតិវាទេន អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ។ សោ អញ្ញំ កម្មំ អកត្វា ព្រាហ្មណសិប្បមេវ ឧគ្គណ្ហិ។ តស្ស ទហរកាលេយេវ មាតាបិតរោ កាលមកំសុ។ អថស្ស រាសិវឌ្ឍកោ អមច្ចោ អាយបោត្ថកំ អាហរិត្វា សុវណ្ណរជតមណិមុត្តាទិភរិតេ គព្ភេ វិវរិត្វា “ឯត្តកំ តេ, កុមារ, មាតុ សន្តកំ, ឯត្តកំ បិតុ សន្តកំ, ឯត្តកំ អយ្យកបយ្យកាន”ន្តិ យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ដា ធនំ អាចិក្ខិត្វា “ឯតំ បដិបជ្ជាហី”តិ អាហ។ សុមេធបណ្ឌិតោ ចិន្តេសិ – “ឥមំ ធនំ សំហរិត្វា មយ្ហំ បិតុបិតាមហាទយោ បរលោកំ គច្ឆន្តា ឯកំ កហាបណម្បិ គហេត្វា ន គតា, មយា បន គហេត្វា គមនការណំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ រញ្ញោ អារោចេត្វា នគរេ ភេរិំ ចរាបេត្វា មហាជនស្ស ទានំ ទត្វា តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិ។ ឥមស្ស បនត្ថស្ស អាវិភាវត្ថំ ឥមស្មិំ ឋានេ សុមេធកថា កថេតព្ពា ។ សា បនេសា កិញ្ចាបិ ពុទ្ធវំសេ និរន្តរំ អាគតាយេវ, គាថាសម្ពន្ធេន បន អាគតត្តា ន សុដ្ឋុ បាកដា។ តស្មា តំ អន្តរន្តរា គាថាយសម្ពន្ធទីបកេហិ វចនេហិ សទ្ធិំ កថេស្សាម។

សុមេធកថា

កប្បសតសហស្សាធិកានញ្ហិ ចតុន្នំ អសង្ខ្យេយ្យានំ មត្ថកេ ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្តំ “អមរវតី”តិ ច “អមរ”ន្តិ ច លទ្ធនាមំ នគរំ អហោសិ, យំ សន្ធាយ ពុទ្ធវំសេ វុត្តំ –

“កប្បេ ច សតសហស្សេ, ចតុរោ ច អសង្ខិយេ;
អមរំ នាម នគរំ, ទស្សនេយ្យំ មនោរមំ;
ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្តំ, អន្នបានសមាយុត”ន្តិ។

តត្ថ **ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្ត**ន្តិ ហត្ថិសទ្ទេន, អស្សសទ្ទេន, រថសទ្ទេន, ភេរិសទ្ទេន, មុទិង្គសទ្ទេន, វីណាសទ្ទេន, សម្មសទ្ទេន, តាឡសទ្ទេន, សង្ខសទ្ទេន “អស្នាថ, បិវថ, ខាទថា”តិ ទសមេន សទ្ទេនាតិ ឥមេហិ ទសហិ សទ្ទេហិ អវិវិត្តំ អហោសិ។ តេសំ បន សទ្ទានំ ឯកទេសមេវ គហេត្វា –

“ហត្ថិសទ្ទំ អស្សសទ្ទំ, ភេរិសង្ខរថានិ ច;
ខាទថ បិវថ ចេវ, អន្នបានេន ឃោសិត”ន្តិ។ –

ពុទ្ធវំសេ ឥមំ គាថំ វត្វា –

“នគរំ សព្ពង្គសម្បន្នំ, សព្ពកម្មមុបាគតំ;
សត្តរតនសម្បន្នំ, នានាជនសមាកុលំ;
សមិទ្ធំ ទេវនគរំវ, អាវាសំ បុញ្ញកម្មិនំ។

“នគរេ អមរវតិយា, សុមេធោ នាម ព្រាហ្មណោ;
អនេកកោដិសន្និចយោ, បហូតធនធញ្ញវា។

“អជ្ឈាយកោ មន្តធរោ, តិណ្ណំ វេទាន បារគូ;
លក្ខណេ ឥតិហាសេ ច, សធម្មេ បារមឹ គតោ”តិ។ – វុត្តំ;

អថេកទិវសំ សោ សុមេធបណ្ឌិតោ ឧបរិបាសាទវរតលេ រហោគតោ ហុត្វា បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសិន្នោ ចិន្តេសិ – “បុនព្ភវេ, បណ្ឌិត, បដិសន្ធិគ្គហណំ នាម ទុក្ខំ, តថា និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ សរីរភេទនំ, អហញ្ច ជាតិធម្មោ ជរាធម្មោ ព្យាធិធម្មោ មរណធម្មោ, ឯវំភូតេន មយា អជាតិំ អជរំ អព្យាធិំ អទុក្ខំ សុខំ សីតលំ

អមតមហានិព្ពានំ បរិយេសិតុំ វដ្ដតិ, អវស្សំ ភវតោ មុច្ចិត្វា និព្ពានគាមិនា ឯកេន មគ្គេន ភវិតព្ពំ’’ន្តិ។ តេន វុត្តំ –

“រហោគតោ និសីទិត្វា, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
ទុក្ខោ បុនព្ភវោ នាម, សរីរស្ស ច ភេទនំ។

“ជាតិធម្មោ ជរាធម្មោ, ព្យាធិធម្មោ សហំ តទា;
អជរំ អមតំ ខេមំ, បរិយេសិស្សាមិ និព្ពុតឹ។

“យំនូនិមំ បូតិកាយំ, នានាកុណបបូរិតំ;
ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆេយ្យំ, អនបេក្ខោ អនត្ថិកោ។

“អត្ថិ ហេហិតិ សោ មគ្គោ, ន សោ សក្កា ន ហេតុយេ;
បរិយេសិស្សាមិ តំ មគ្គំ, ភវតោ បរិមុត្តិយា’’តិ។

តតោ ឧត្តរិបិ ឯវំ ចិន្តេសិ – យថា ហិ លោកេ ទុក្ខស្ស បដិបក្ខភូតំ សុខំ នាម អត្ថិ, ឯវំ ភវេ សតិ តប្បដិបក្ខេន វិភវេនាបិ ភវិតព្ពំ។ យថា ច ឧណ្ហេ សតិ តស្ស វូបសមភូតំ សីតម្បិ អត្ថិ, ឯវំ រាគាទីនំ អគ្គីនំ វូបសមេន និព្ពានេនាបិ ភវិតព្ពំ។ យថា ច បាបស្ស លាមកស្ស ធម្មស្ស បដិបក្ខភូតោ កល្យាណោ អនវជ្ជធម្មោបិ អត្ថិយេវ, ឯវមេវ បាបិកាយ ជាតិយា សតិ សព្ពជាតិក្ខេបនតោ អជាតិសង្ខាតេន និព្ពានេនាបិ ភវិតព្ពមេវាតិ។ តេន វុត្តំ –

“យថាបិ ទុក្ខេ វិជ្ជន្តេ, សុខំ នាមបិ វិជ្ជតិ;
ឯវំ ភវេ វិជ្ជមានេ, វិភវោបិ ឥច្ឆិតព្ពកោ។

“យថាបិ ឧណ្ហេ វិជ្ជន្តេ, អបរំ វិជ្ជតិ សីតលំ;
ឯវំ តិវិធគ្គិ វិជ្ជន្តេ, និព្ពានំ ឥច្ឆិតព្ពកំ។

“យថាបិ បាបេ វិជ្ជន្តេ, កល្យាណមបិ វិជ្ជតិ;
ឯវមេវ ជាតិ វិជ្ជន្តេ, អជាតិបិច្ឆិតព្ពក’’ន្តិ។

អបរម្បិ ចិន្តេសិ – យថា នាម គូថរាសិម្ហិ និមុគ្គេន បុរិសេន ទូរតោ បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ឆន្នំ មហាតឡាកំ ទិស្វា “កតរេន នុ ខោ មគ្គេន ឯត្ថ គន្តព្ព’’ន្តិ តំ តឡាកំ គវេសិតុំ យុត្តំ។ យំ តស្ស អគវេសនំ, ន សោ តឡាកស្ស ទោសោ។ ឯវមេវ កិលេសមលធោវនេ អមតមហានិព្ពានតឡាកេ វិជ្ជន្តេ តស្ស អគវេសនំ ន អមតនិព្ពានមហាតឡាកស្ស ទោសោ។ យថា ច ចោរេហិ សម្បរិវារិតោ បុរិសោ បលាយនមគ្គេ វិជ្ជមានេបិ សចេ ន បលាយតិ, ន សោ មគ្គស្ស ទោសោ, បុរិសស្សេវ ទោសោ។ ឯវមេវ កិលេសេហិ បរិវារេត្វា គហិតស្ស បុរិសស្ស វិជ្ជមានេយេវ និព្ពានគាមិម្ហិ សិវេ មគ្គេ មគ្គស្ស អគវេសនំ នាម ន មគ្គស្ស ទោសោ, បុគ្គលស្សេវ ទោសោ។ យថា ច ព្យាធិបីឡិតោ បុរិសោ វិជ្ជមានេ ព្យាធិតិកិច្ឆកេ វេជ្ជេ សចេ តំ វេជ្ជំ គវេសិត្វា ព្យាធឹ ន តិកិច្ឆាបេតិ, ន សោ វេជ្ជស្ស ទោសោ, បុរិសស្សេវ ទោសោ។ ឯវមេវ យោ កិលេសព្យាធិបីឡិតោ បុរិសោ កិលេសវូបសមមគ្គកោវិទំ វិជ្ជមានមេវ អាចរិយំ ន គវេសតិ, តស្សេវ ទោសោ, ន កិលេសវិនាសកស្ស អាចរិយស្សាតិ។ តេន វុត្តំ –

“យថា គូថគតោ បុរិសោ, តឡាកំ ទិស្វាន បូរិតំ;
ន គវេសតិ តំ តឡាកំ, ន ទោសោ តឡាកស្ស សោ។

“ឯវំ កិលេសមលធោវេ, វិជ្ជន្តេ អមតន្តឡេ;
ន គវេសតិ តំ តឡាកំ, ន ទោសោ អមតន្តឡេ។

“យថា អរីហិ បរិរុទ្ធោ, វិជ្ជន្តេ គមនម្បថេ;
ន បលាយតិ សោ បុរិសោ, ន ទោសោ អញ្ជសស្ស សោ។

“ឯវំ កិលេសបរិរុទ្ធោ, វិជ្ជមានេ សិវេ បថេ;
ន គវេសតិ តំ មគ្គំ, ន ទោសោ សិវមញ្ជសេ។

“យថាបិ ព្យាធិតោ បុរិសោ, វិជ្ជមានេ តិកិច្ឆកេ;
ន តិកិច្ឆាបេតិ តំ ព្យាធិំ, ន ទោសោ សោ តិកិច្ឆកេ។

“ឯវំ កិលេសព្យាធីហិ, ទុក្ខិតោ បរិបីឡិតោ;
ន គវេសតិ តំ អាចរិយំ, ន ទោសោ សោ វិនាយកេ”តិ។

អបរម្បិ ចិន្តេសិ – យថា មណ្ឌនជាតិកោ បុរិសោ កណ្ឋេ អាសត្តំ កុណបំ ឆឌ្ឌេត្វា សុខី គច្ឆតិ, ឯវំ មយាបិ ឥមំ បូតិកាយំ ឆឌ្ឌេត្វា អនបេក្ខេន និព្ពាននគរំ បវិសិតព្ពំ។ យថា ច នរនារិយោ ឧក្ការភូមិយំ ឧច្ចារបស្សាវំ កត្វា ន តំ ឧច្ឆង្គេន វា អាទាយ ទសន្តេន វា វេឋេត្វា គច្ឆន្តិ, ជិគុច្ឆមានា បន អនបេក្ខាវ ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆន្តិ, ឯវំ មយាបិ ឥមំ បូតិកាយំ អនបេក្ខេន ឆឌ្ឌេត្វា អមតំ និព្ពាននគរំ បវិសិតុំ វដ្ដតិ។ យថា ច នាវិកា នាម ជជ្ជរំ នាវំ អនបេក្ខា ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆន្តិ, ឯវំ អហម្បិ ឥមំ នវហិ វណមុខេហិ បគ្ឃរន្តំ កាយំ ឆឌ្ឌេត្វា អនបេក្ខោ និព្ពានបុរំ បវិសិស្សាមិ។ យថា ច បុរិសោ នានារតនានិ អាទាយ ចោរេហិ សទ្ធឹ មគ្គំ គច្ឆន្តោ អត្តនោ រតននាសភយេន តេ ឆឌ្ឌេត្វា ខេមំ មគ្គំ គណ្ហាតិ, ឯវំ អយម្បិ ករជកាយោ រតនវិលោបកចោរសទិសោ។ សចាហំ ឯត្ថ តណ្ហំ ករិស្សាមិ, អរិយមគ្គកុសលធម្មរតនំ មេ នស្សិស្សតិ។ តស្មា មយា ឥមំ ចោរសទិសំ កាយំ ឆឌ្ឌេត្វា និព្ពាននគរំ បវិសិតុំ វដ្ដតីតិ។ តេន វុត្តំ –

“យថាបិ កុណបំ បុរិសោ, កណ្ឋេ ពទ្ធំ ជិគុច្ឆិយ;
មោចយិត្វាន គច្ឆេយ្យ, សុខី សេរី សយំវសី។

“តថេវិមំ បូតិកាយំ, នានាកុណបសញ្ចយំ;
ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆេយ្យំ, អនបេក្ខោ អនត្ថិកោ។

“យថា ឧច្ចារដ្ឋានម្ហិ, ករីសំ នរនារិយោ;
ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆន្តិ, អនបេក្ខា អនត្ថិកា។

“ឯវមេវាហំ ឥមំ កាយំ, នានាកុណបបូរិតំ;
ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆិស្សំ, វច្ចំ កត្វា យថា កុដឹ។

“យថាបិ ជជ្ជរំ នាវំ, បលុគ្គំ ឧទគាហិនឹ;
សាមី ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆន្តិ, អនបេក្ខា អនត្ថិកា។

“ឯវមេវាហំ ឥមំ កាយំ, នវច្ឆិទ្ទំ ធុវស្សវំ;
ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆិស្សំ, ជិណ្ណនាវំវ សាមិកា។

“យថាបិ បុរិសោ ចោរេហិ, គច្ឆន្តោ ភណ្ឌមាទិយ;
ភណ្ឌច្ឆេទភយំ ទិស្វា, ឆឌ្ឌយិត្វាន គច្ឆតិ។

“ឯវមេវ អយំ កាយោ, មហាចោរសមោ វិយ;
បហាយិមំ គមិស្សាមិ, កុសលច្ឆេទនាភយា”តិ។

ឯវំ សុមេធបណ្ឌិតោ នានាវិធាហិ ឧបមាហិ ឥមំ នេក្ខម្មូបសំហិតំ អត្ថំ ចិន្តេត្វា សកនិវេសនេ អបរិមិតំ ភោគក្ខន្ធំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេន កបណទ្ធិកាទីនំ វិស្សជ្ជេត្វា មហាទានំ ទត្វា វត្ថុកាមេ ច កិលេសកាមេ ច បហាយ អមរនគរតោ និក្ខមិត្វា ឯកកោវ ហិមវន្តេ ធម្មិកំ នាម បព្ពតំ និស្សាយ អស្សមំ កត្វា តត្ថ បណ្ណសាលញ្ច ចង្កមញ្ច មាបេត្វា បញ្ចហិ នីវរណទោសេហិ វិវជ្ជិតំ “ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ”តិអាទិនា នយេន វុត្តេហិ អដ្ឋហិ ការណគុណេហិ សមុបេតំ អភិញ្ញាសង្ខាតំ ពលំ អាហរិតុំ តស្មិំ អស្សមបទេ នវទោសសមន្នាគតំ សាដកំ បជហិត្វា ទ្វាទសគុណសមន្នាគតំ វាកចីរំ និវាសេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិ។ ឯវំ បព្ពជិតោ អដ្ឋទោសសមាកិណ្ណំ តំ បណ្ណសាលំ បហាយ ទសគុណសមន្នាគតំ រុក្ខមូលំ ឧបគន្ត្វា សព្ពំ ធញ្ញវិកតឹ បហាយ បវត្តផលភោជនោ ហុត្វា និសជ្ជដ្ឋានចង្កមនវសេនេវ បធានំ បទហន្តោ សត្តាហព្ភន្តរេយេវ អដ្ឋន្នំ សមាបត្តីនំ បញ្ចន្នញ្ច អភិញ្ញានំ លាភី អហោសិ។ ឯវំ តំ យថាបត្ថិតំ អភិញ្ញាពលំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ –

“ឯវាហំ ចិន្តយិត្វាន, នេកកោដិសតំ ធនំ;

នាថានាថានំ ទត្វាន, ហិមវន្តមុបាគមិ។

“ហិមវន្តស្សាវិទូរេ , ធម្មិកោ នាម បព្ពតោ;
អស្សមោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណសាលា សុមាបិតា។

“ចង្កមំ តត្ថ មាបេសិ, បញ្ចទោសវិវជ្ជិតំ;
អដ្ឋគុណសមុបេតំ, អភិញ្ញាពលមាហរិំ។

“សាដកំ បជហិំ តត្ថ, នវទោសមុបាគតំ;
វាកចីរំ និវាសេសិំ, ទ្វាទសគុណមុបាគតំ។

“អដ្ឋទោសសមាកិណ្ណំ, បជហិំ បណ្ណសាលកំ;
ឧបាគមិំ រុក្ខមូលំ, គុណេ ទសហុបាគតំ។

“វាបិតំ រោបិតំ ធញ្ញំ, បជហិំ និរវសេសតោ;
អនេកគុណសម្បន្នំ, បវត្តផលមាទិយិំ។

“តត្ថប្បធានំ បទហិំ, និសជ្ជដ្ឋានចង្កមេ;
អព្ភន្តរម្ហិ សត្តាហេ, អភិញ្ញាពលបាបុណិ”ន្តិ។

តត្ថ “អស្សមោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណសាលា សុមាបិតា”តិ ឥមាយ បាឡិយា សុមេធបណ្ឌិតេន អស្សម បណ្ណសាលាចង្កមា សហត្ថា មាបិតា វិយ វុត្តា។ អយំ បនេត្ថ អត្ថោ – មហាសត្តំ “ហិមវន្តំ អជ្ឈោគាហេត្វា អជ្ជ ធម្មិកំ បព្ពតំ បវិសិស្សាមី”តិ និក្ខន្តំ ទិស្វា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វិស្សុកម្មទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – “តាត, អយំ សុមេធបណ្ឌិតោ បព្ពជិស្សាមីតិ និក្ខន្តោ, ឯតស្ស វសនដ្ឋានំ មាបេហី”តិ។ សោ តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា រមណីយំ អស្សមំ, សុគុត្តំ បណ្ណសាលំ, មនោរមំ ចង្កមញ្ច មាបេសិ។ ភគវា បន តទា អត្តនោ បុញ្ញានុភាវេន និប្ផន្នំ តំ អស្សមបទំ សន្ធាយ សារិបុត្ត, តស្មិំ ធម្មិកបព្ពតេ –

“អស្សមោ សុកតោ មយ្ហំ, បណ្ណសាលា សុមាបិតា;
ចង្កមំ តត្ថ មាបេសិំ, បញ្ចទោសវិវជ្ជិត”ន្តិ។ –

អាហ ។ តត្ថ **សុកតោ មយ្ហ**ន្តិ សុកតោ មយា។ **បណ្ណសាលា សុមាបិតា**តិ បណ្ណច្ឆទនសាលាបិ មេ សុមាបិតា អហោសិ។

បញ្ចទោសវិវជ្ជិតន្តិ បញ្ចិមេ ចង្កមទោសា នាម – ថទ្ធវិសមតា, អន្តោរុក្ខតា, គហនច្ឆន្នតា, អតិសម្ពាធតា, អតិវិសាលតាតិ។ ថទ្ធវិសមភូមិភាគស្មិញ្ហិ ចង្កមេ ចង្កមន្តស្ស បាទា រុជ្ជន្តិ, ផោដា ឧដ្ឋហន្តិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ន លភតិ, កម្មដ្ឋានំ វិបជ្ជតិ។ មុទុសមតលេ បន ផាសុវិហារំ អាគម្ម កម្មដ្ឋានំ សម្បជ្ជតិ។ តស្មា ថទ្ធវិសមភូមិភាគតា ឯកោ ទោសោតិ វេទិតព្ពោ។ ចង្កមស្ស អន្តោ វា មជ្ឈេ វា កោដិយំ វា រុក្ខេ សតិ បមាទមាគម្ម ចង្កមន្តស្ស នលាដំ វា សីសំ វា បដិហញ្ញតីតិ អន្តោរុក្ខតា ទុតិយោ ទោសោ។ តិណលតាទិគហនច្ឆន្នេ ចង្កមេ ចង្កមន្តោ អន្ធការវេលាយំ ឧរគាទិកេ បាណេ អក្កមិត្វា វា មារេតិ, តេហិ វា ទដ្ឋោ ទុក្ខំ អាបជ្ជតីតិ គហនច្ឆន្នតា តតិយោ ទោសោ។ អតិសម្ពាធេ ចង្កមេ វិត្ថារតោ រតនិកេ វា អឌ្ឍរតនិកេ វា ចង្កមន្តស្ស បរិច្ឆេទេ បក្ខលិត្វា នខាបិ អង្គុលិយោបិ ភិជ្ជន្តីតិ អតិសម្ពាធតា ចតុត្ថោ ទោសោ។ អតិវិសាលេ ចង្កមេ ចង្កមន្តស្ស ចិត្តំ វិធាវតិ, ឯកគ្គតំ ន លភតីតិ អតិវិសាលតា បញ្ចមោ ទោសោ។ បុថុលតោ បន ទិយឌ្ឍរតនំ ទ្វីសុ បស្សេសុ រតនមត្តអនុចង្កមំ ទីឃតោ សដ្ឋិហត្ថំ មុទុតលំ សមវិប្បកិណ្ណវាលុកំ ចង្កមំ វដ្ដតិ ចេតិយគិរិម្ហិ ទីបប្បសាទកមហិន្ទត្ថេរស្ស ចង្កមនំ វិយ, តាទិសំ តំ អហោសិ។ តេនាហ “ចង្កមំ តត្ថ មាបេសិំ, បញ្ចទោសវិវជ្ជិត”ន្តិ។

អដ្ឋគុណសមុបេតន្តិ អដ្ឋហិ សមណសុខេហិ ឧបេតំ។ អដ្ឋិមានិ សមណសុខានិ នាម – ធនធញ្ញបរិគ្គហាភាវោ, អនវជ្ជបិណ្ឌបាតបរិយេសនភាវោ, និព្ពុតបិណ្ឌបាតភុញ្ជនភាវោ, រដ្ឋំ បីឡេត្វា ធនសារំ វា សីសកហាបណាទីនិ វា គណ្ហន្តេសុ រាជកុលេសុ រដ្ឋបីឡនកិលេសាភាវោ, ឧបករណេសុ និច្ឆន្ទរាគភាវោ, ចោរវិលោបេ និព្ភយភាវោ, រាជរាជមហាមត្តេហិ អសំសដ្ឋភាវោ, ចតូសុ ទិសាសុ អប្បដិហតភាវោតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ

– យថា តស្មឹ អស្សមេ វសន្តេន សក្កា ហោន្តិ ឥមានិ អដ្ឋ សមណសុខានិ វិន្ទិតុំ, ឯវំ អដ្ឋគុណសមុបេតំ តំ អស្សមំ មាបេសិន្តិ។

អភិញ្ញាពលមាហរិន្តិ បច្ឆា តស្មឹ អស្សមេ វសន្តោ កសិណបរិកម្មំ កត្វា អភិញ្ញានំ សមាបត្តីនញ្ច ឧប្បាទនត្ថាយ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ វិបស្សនំ អារភិត្វា ថាមប្បត្តំ វិបស្សនាពលំ អាហរិំ។ យថា តស្មឹ វសន្តោ តំ ពលំ អាហរិតុំ សក្កោមិ, ឯវំ តំ អស្សមំ តស្ស អភិញ្ញត្ថាយ វិបស្សនាពលស្ស អនុច្ឆវិកំ កត្វា មាបេសិន្តិ អត្ថោ។

សាដកំ បជហឹ តត្ថ, នវទោសមុបាគតន្តិ ឯត្ថាយំ អនុបុព្ពិកថា – តទា កិរ កុដិលេណចង្កមាទិបដិមណ្ឌិតំ បុប្ផូបគផលូបគរុក្ខសញ្ឆន្នំ រមណីយំ មធុរសលិលាសយំ អបគតវាឡមិគភឹសនកសកុណំ បវិវេកក្ខមំ អស្សមំ មាបេត្វា អលង្កតចង្កមស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ អាលម្ពនផលកំ សំវិធាយ និសីទនត្ថាយ ចង្កមវេមជ្ឈេ សមតលំ មុគ្គវណ្ណសិលំ មាបេត្វា អន្តោបណ្ណសាលាយំ ជដាមណ្ឌលវាកចីរតិទណ្ឌកុណ្ឌិកាទិកេ តាបសបរិក្ខារេ, មណ្ឌបេ បានីយឃដបានីយសង្ខបានីយសរាវានិ, អគ្គិសាលាយំ អង្គារកបល្លទារុអាទីនីតិ ឯវំ យំ យំ បព្ពជិតានំ ឧបការាយ សំវត្តតិ, តំ តំ សព្ពំ មាបេត្វា បណ្ណសាលាយ ភិត្តិយំ “យេ កេចិ បព្ពជិតុកាមា ឥមេ បរិក្ខារេ គហេត្វា បព្ពជន្តូ”តិ អក្ខរានិ ឆិន្ទិត្វា ទេវលោកមេវ គតេ វិស្សកម្មទេវបុត្តេ សុមេធបណ្ឌិតោ ហិមវន្តបព្ពតបាទេ គិរិកន្ទរានុសារេន អត្តនោ និវាសានុរូបំ ផាសុកដ្ឋានំ ឱលោកេន្តោ នទីនិវត្តនេ វិស្សកម្មនិម្មិតំ សក្កទត្តិយំ រមណីយំ អស្សមំ ទិស្វា ចង្កមនកោដឹ គន្ត្វា បទវលញ្ជំ អបស្សន្តោ “ធុវំ បព្ពជិតា ធុរគាមេ ភិក្ខំ បរិយេសិត្វា កិលន្តរូបា អាគន្ត្វា បណ្ណសាលំ បវិសិត្វា និសិន្នា ភវិស្សន្តី”តិ ចិន្តេត្វា ថោកំ អាគមេត្វា “អតិវិយ ចិរាយន្តិ, ជានិស្សាមី”តិ បណ្ណសាលាកុដិទ្វារំ វិវរិត្វា អន្តោ បវិសិត្វា ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តោ មហាភិត្តិយំ អក្ខរានិ វាចេត្វា “មយ្ហំ កប្បិយបរិក្ខារា ឯតេ, ឥមេ គហេត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ អត្តនោ និវត្ថបារុតំ សាដកយុគំ បជហិ។ តេនាហ “សាដកំ បជហឹ តត្ថា”តិ។ ឯវំ បវិដ្ឋោ អហំ, សារិបុត្ត, តស្សំ បណ្ណសាលាយំ សាដកំ បជហឹ។

នវទោសមុបាគតន្តិ សាដកំ បជហន្តោ នវ ទោសេ ទិស្វា បជហិន្តិ ទីបេតិ។ តាបសបព្ពជ្ជំ បព្ពជិតានញ្ហិ សាដកស្មឹ នវ ទោសា ឧបដ្ឋហន្តិ។ តេសុ តស្ស មហគ្ឃភាវោ ឯកោ ទោសោ, បរបដិពទ្ធតាយ ឧប្បជ្ជនភាវោ ឯកោ, បរិភោគេន លហុំ កិលិស្សនភាវោ ឯកោ។ កិលិដ្ឋោ ហិ ធោវិតព្ពោ ច រជិតព្ពោ ច ហោតិ។ បរិភោគេន ជីរណភាវោ ឯកោ។ ជិណ្ណស្ស ហិ តុន្នំ វា អគ្គឡទានំ វា កាតព្ពំ ហោតិ ។ បុន បរិយេសនាយ ទុរភិសម្ភវភាវោ ឯកោ, តាបសបព្ពជ្ជាយ អសារុប្បភាវោ ឯកោ, បច្ចត្ថិកានំ សាធារណភាវោ ឯកោ។ យថា ហិ នំ បច្ចត្ថិកា ន គណ្ហន្តិ, ឯវំ គោបេតព្ពោ ហោតិ។ បរិភុញ្ជន្តស្ស វិភូសនដ្ឋានភាវោ ឯកោ, គហេត្វា វិចរន្តស្ស ខន្ធភារមហិច្ឆភាវោ ឯកោតិ។

វាកចីរំ និវាសេសិន្តិ តទាហំ, សារិបុត្ត, ឥមេ នវ ទោសេ ទិស្វា សាដកំ បហាយ វាកចីរំ និវាសេសឹ, មុញ្ជតិណំ ហីរំ ហីរំ កត្វា គន្ថេត្វា កតវាកចីរំ និវាសនបារុបនត្ថាយ អាទិយិន្តិ អត្ថោ។

ទ្វាទសគុណមុបាគតន្តិ ទ្វាទសហិ អានិសំសេហិ សមន្នាគតំ។ វាកចីរស្មិញ្ហិ ទ្វាទស អានិសំសា – អប្បគ្ឃំ សុន្ទរំ កប្បិយន្តិ អយំ តាវ ឯកោ អានិសំសោ, សហត្ថា កាតុំ សក្កាតិ អយំ ទុតិយោ, បរិភោគេន សណិកំ កិលិស្សតិ, ធោវិយមានេបិ បបញ្ចោ នត្ថីតិ អយំ តតិយោ, បរិភោគេន ជិណ្ណេបិ សិព្ពិតព្ពាភាវោ ចតុត្ថោ, បុន បរិយេសន្តស្ស សុខេន ករណភាវោ បញ្ចមោ, តាបសបព្ពជ្ជាយ សារុប្បភាវោ ឆដ្ឋោ, បច្ចត្ថិកានំ និរុបភោគភាវោ សត្តមោ, បរិភុញ្ជន្តស្ស វិភូសនដ្ឋានាភាវោ អដ្ឋមោ, ធារណេ សល្លហុកភាវោ នវមោ, ចីវរបច្ចយេ អប្បិច្ឆភាវោ ទសមោ, វាកុប្បត្តិយា ធម្មិកអនវជ្ជភាវោ ឯកាទសមោ, វាកចីរេ នដ្ឋេបិ អនបេក្ខភាវោ ទ្វាទសមោតិ។

អដ្ឋទោសសមាកិណ្ណំ, បជហឹ បណ្ណសាលកន្តិ។ កថំ បជហិ? សោ កិរ វរសាដកយុគំ ឱមុញ្ចិត្វា ចីវរវំសេ លគ្គិតំ អនោជបុប្ផទាមសទិសំ រត្តំ វាកចីរំ គហេត្វា និវាសេត្វា, តស្សូបរិ អបរំ សុវណ្ណវណ្ណំ វាកចីរំ បរិទហិត្វា, បុន្នាគបុប្ផសន្ថរសទិសំ សខុរំ អជិនចម្មំ ឯកំសំ កត្វា ជដាមណ្ឌលំ បដិមុញ្ចិត្វា ចូឡាយ សទ្ធឹ និច្ចលភាវករណត្ថំ សារសូចឹ បវេសេត្វា មុត្តជាលសទិសាយ សិក្កាយ បវាឡវណ្ណំ កុណ្ឌិកំ ឱទហិត្វា តីសុ ឋានេសុ វង្កកាជំ អាទាយ ឯកិស្សា កាជកោដិយា កុណ្ឌិកំ, ឯកិស្សា អង្កុសបច្ឆិតិទណ្ឌកាទីនិ ឱលគ្គេត្វា ខារិភារំ អំសេ កត្វា, ទក្ខិណេន ហត្ថេន កត្តរទណ្ឌំ គហេត្វា បណ្ណសាលតោ និក្ខមិត្វា សដ្ឋិហត្ថេ មហាចង្កមេ អបរាបរំ ចង្កមន្តោ អត្តនោ វេសំ ឱលោកេត្វា – “មយ្ហំ មនោរថោ មត្ថកំ បត្តោ, សោភតិ វត មេ បព្ពជ្ជា, ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធាទីហិ សព្ពេហិ ធីរបុរិសេហិ វណ្ណិតា ថោមិតា អយំ បព្ពជ្ជា នាម, បហីនំ មេ គិហិពន្ធនំ, និក្ខន្តោស្មិ នេក្ខម្មំ, លទ្ធា មេ ឧត្តមបព្ពជ្ជា, ករិស្សាមិ សមណធម្មំ, លភិស្សាមិ មគ្គផលសុខ”ន្តិ ឧស្សាហជាតោ ខារិកាជំ ឱតារេត្វា ចង្កមវេមជ្ឈេ មុគ្គវណ្ណសិលាបដ្ដេ សុវណ្ណបដិមា វិយ និសិន្នោ ទិវសភាគំ វីតិនាមេត្វា សាយន្ហសមយំ បណ្ណសាលំ បវិសិ

ត្វា, ពិទលមញ្ចកបស្សេ កដ្ឋត្ថវិកាយ និបន្នោ សរីរំ ឧតុំ គាហាបេត្វា, ពលវបច្ចូសេ បពុជ្ឈិត្វា អត្តនោ អាគមនំ អាវជ្ជេសិ “អហំ ឃរាវាសេ អាទីនវំ ទិស្វា អមិតភោគំ អនន្តយសំ បហាយ អរញ្ញំ បវិសិត្វា នេក្ខម្មគវេសកោ ហុត្វា បព្ពជិតោ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ បមាទចារំ ចរិតុំ ន វដ្តតិ។

បវិវេកញ្ហិ បហាយ វិចរន្តំ មិច្ឆាវិតក្កមក្ខិកា ខាទន្តិ, ឥទានិ មយា វិវេកមនុព្រូហេតុំ វដ្តតិ។ អហញ្ហិ ឃរាវាសំ បលិពោធតោ ទិស្វា និក្ខន្តោ, អយញ្ច មនាបា បណ្ណសាលា, ពេលុវបក្កវណ្ណបរិភណ្ឌកតា ភូមិ, រជតវណ្ណា សេតភិត្តិយោ, កបោតបាទវណ្ណំ បណ្ណច្ឆទនំ , វិចិត្តត្ថរណវណ្ណោ ពិទលមញ្ចកោ, និវាសផាសុកំ វសនដ្ឋានំ, ន ឯត្តោ អតិរេកតរា វិយ មេ គេហសម្បទា បញ្ញាយតី”តិ បណ្ណសាលាយ ទោសេ វិចិនន្តោ អដ្ឋ ទោសេ បស្សិ។

បណ្ណសាលាបរិភោគស្មិញ្ហិ អដ្ឋ អាទីនវា – មហាសមារម្ភេន ទព្ពសម្ភារេ សមោធានេត្វា ករណបរិយេសនភាវោ ឯកោ អាទីនវោ, តិណបណ្ណមត្តិកាសុ បតិតាសុ តាសំ បុនប្បុនំ ឋបេតព្ពតាយ និពទ្ធជគ្គនភាវោ ទុតិយោ, សេនាសនំ នាម មហល្លកស្ស បាបុណាតិ, អវេលាយ វុដ្ឋាបិយមានស្ស ចិត្តេកគ្គតា ន ហោតីតិ ឧដ្ឋាបនិយភាវោ តតិយោ, សីតុណ្ហបដិឃាតេន កាយស្ស សុខុមាលករណភាវោ ចតុត្ថោ, គេហំ បវិដ្ឋេន យំកិញ្ចិ បាបំ សក្កា កាតុន្តិ គរហាបដិច្ឆាទនភាវោ បញ្ចមោ, “មយ្ហ”ន្តិ បរិគ្គហករណភាវោ ឆដ្ឋោ, គេហស្ស អត្ថិភាវោ នាម សទុតិយកវាសោតិ សត្តមោ, ឩកាមង្គុលឃរគោឡិកាទីនំ សាធារណតាយ ពហុសាធារណភាវោ អដ្ឋមោ។ ឥតិ ឥមេ អដ្ឋ អាទីនវេ ទិស្វា មហាសត្តោ បណ្ណសាលំ បជហិ។ តេនាហ “អដ្ឋទោសសមាកិណ្ណំ, បជហឹ បណ្ណសាលក”ន្តិ។

ឧបាគមឹ រុក្ខមូលំ, គុណេ ទសហុបាគតន្តិ ឆន្នំ បដិក្ខិបិត្វា ទសហិ គុណេហិ ឧបេតំ រុក្ខមូលំ ឧបគតោស្មីតិ វទតិ។ តត្រិមេ ទស គុណា – អប្បសមារម្ភតា ឯកោ គុណោ, ឧបគមនមត្តកមេវ ហិ តត្ថ ហោតិ; អបដិជគ្គនតា ទុតិយោ, តញ្ហិ សម្មដ្ឋម្បិ អសម្មដ្ឋម្បិ បរិភោគផាសុកំ ហោតិយេវ។ អនុដ្ឋាបនិយភាវោ តតិយោ, គរហំ នប្បដិច្ឆាទេតិ; តត្ថ ហិ បាបំ ករោន្តោ លជ្ជតីតិ គរហាយ អប្បដិច្ឆន្នភាវោ ចតុត្ថោ; អព្ភោកាសវាសោ វិយ កាយំ ន សន្ថម្ភេតីតិ កាយស្ស អសន្ថម្ភនភាវោ បញ្ចមោ; បរិគ្គហករណាភាវោ ឆដ្ឋោ; គេហាលយបដិក្ខេបោ សត្តមោ; ពហុសាធារណគេហេ វិយ “បដិជគ្គិស្សាមិ នំ, និក្ខមថា”តិ នីហរណកាភាវោ អដ្ឋមោ; វសន្តស្ស សប្បីតិកភាវោ នវមោ; រុក្ខមូលសេនាសនស្ស គតគតដ្ឋានេ សុលភតាយ អនបេក្ខភាវោ ទសមោតិ ឥមេ ទស គុណេ ទិស្វា រុក្ខមូលំ ឧបាគតោស្មីតិ វទតិ។

ឥមានិ ឯត្តកានិ ការណានិ សល្លក្ខេត្វា មហាសត្តោ បុនទិវសេ ភិក្ខាយ គាមំ បាវិសិ។ អថស្ស សម្បត្តគាមេ មនុស្សា មហន្តេន ឧស្សាហេន ភិក្ខំ អទំសុ។ សោ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា អស្សមំ អាគម្ម និសីទិត្វា ចិន្តេសិ “នាហំ អាហារំ ន លភាមីតិ បព្ពជិតោ, សិនិទ្ធាហារោ នាមេស មានមទបុរិសមទេ វឌ្ឍេតិ, អាហារមូលកស្ស ច ទុក្ខស្ស អន្តោ នត្ថិ។ យំនូនាហំ វាបិតរោបិតធញ្ញនិព្ពត្តំ អាហារំ បជហិត្វា បវត្តផលភោជនោ ភវេយ្យ”ន្តិ។ សោ តតោ ប្បដ្ឋាយ តថា កត្វា ឃដេន្តោ វាយមន្តោ សត្តាហព្ភន្តរេយេវ អដ្ឋ សមាបត្តិយោ បញ្ច អភិញ្ញាយោ ច និព្ពត្តេសិ។ តេន វុត្តំ –

> “វាបិតំ រោបិតំ ធញ្ញំ, បជហឹ និរវសេសតោ;
> អនេកគុណសម្បន្នំ, បវត្តផលមាទិយឹ។
>
> “តត្ថប្បធានំ បទហឹ, និសជ្ជដ្ឋានចង្កមេ;
> អព្ភន្តរម្ហិ សត្តាហេ, អភិញ្ញាពលបាបុណិ”ន្តិ។

ឯវំ អភិញ្ញាពលំ បត្វា សុមេធតាបសេ សមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេន្តេ ទីបង្ករោ នាម សត្ថា លោកេ ឧទបាទិ។ តស្ស បដិសន្ធិជាតិសម្ពោធិធម្មចក្កប្បវត្តនេសុ សកលាបិ ទសសហស្សី លោកធាតុ សំកម្បិ សម្បកម្បិ សម្បវេធិ, មហាវិរវំ វិរវិ, ទ្វត្តិំស បុព្ពនិមិត្តានិ បាតុរហេសុំ។ សុមេធតាបសោ សមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេន្តោ នេវ តំ សទ្ទមស្សោសិ, ន តានិ និមិត្តានិ អទ្ទស។ តេន វុត្តំ –

> “ឯវំ មេ សិទ្ធិប្បត្តស្ស, វសីភូតស្ស សាសនេ;
> ទីបង្ករោ នាម ជិនោ, ឧប្បជ្ជិ លោកនាយកោ។
>
> “ឧប្បជ្ជន្តេ ច ជាយន្តេ, ពុជ្ឈន្តេ ធម្មទេសនេ;
> ចតុរោ និមិត្តេ នាទ្ទសំ, ឈានរតិសមប្បិតោ”តិ។

តស្មឹ កាលេ ទីបង្ករទសពលោ ចតូហិ ខីណាសវសតសហស្សេហិ បរិវុតោ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ រម្មំ នាម នគរំ បត្វា សុទស្សនមហាវិហារេ បដិវសតិ។ រម្មនគរវាសិនោ “ទីបង្ករោ កិរ សមណិស្សរោ បរមាភិសម្ពោធឹ បត្វា បវត្តវរធម្មចក្កោ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ រម្មនគរំ បត្វា សុទស្សនមហាវិហារេ បដិវសតី”តិ សុត្វា សប្បិនវនីតាទីនិ ចេវ ភេសជ្ជានិ វត្ថច្ឆាទនានិ ច គាហាបេត្វា គន្ធមាលាទិហត្ថា យេន ពុទ្ធោ, យេន ធម្មោ, យេន សង្ឃោ, តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា ហុត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា គន្ធមាលាទីហិ បូជេត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នា ធម្មទេសនំ សុត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កមឹសុ។

តេ បុនទិវសេ មហាទានំ សជ្ជេត្វា នគរំ អលង្ករិត្វា ទសពលស្ស អាគមនមគ្គំ អលង្ករោន្តា ឧទកភិន្នដ្ឋានេសុ បំសុំ បក្ខិបិត្វា សមំ ភូមិតលំ កត្វា រជតបដ្ដវណ្ណំ វាលុកំ អាកិរន្តិ, លាជានិ ចេវ បុប្ផានិ ច វិកិរន្តិ, នានាវិរាគេហិ វត្ថេហិ ធជបដាកេ ឧស្សាបេន្តិ, កទលិយោ ចេវ បុណ្ណឃដបន្តិយោ ច បតិដ្ឋាបេន្តិ។ តស្មឹ កាលេ សុមេធតាបសោ អត្តនោ អស្សមបទា ឧគ្គន្ត្វា តេសំ មនុស្សានំ ឧបរិភាគេន អាកាសេន គច្ឆន្តោ តេ ហដ្ឋតុដ្ឋេ មនុស្សេ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ អាកាសតោ ឱរុយ្ហ ឯកមន្តំ ឋិតោ មនុស្សេ បុច្ឆិ – “អម្ភោ កស្ស តុម្ហេ ឥមំ មគ្គំ អលង្ករោថា”តិ? តេន វុត្តំ –

“បច្ចន្តទេសវិសយេ, និមន្តេត្វា តថាគតំ;
តស្ស អាគមនំ មគ្គំ, សោធេន្តិ តុដ្ឋមានសា។

“អហំ តេន សមយេន, និក្ខមិត្វា សកស្សមា;
ធុនន្តោ វាកចីរានិ, គច្ឆាមិ អម្ពរេ តទា។

“វេទជាតំ ជនំ ទិស្វា, តុដ្ឋហដ្ឋំ បមោទិតំ;
ឱរោហិត្វាន គគនា, មនុស្សេ បុច្ឆិ តាវទេ។

“‘តុដ្ឋហដ្ឋោ បមុទិតោ, វេទជាតោ មហាជនោ;
កស្ស សោធីយតិ មគ្គោ, អញ្ជសំ វដុមាយន’”ន្តិ។

មនុស្សា អាហំសុ “ភន្តេ សុមេធ, ន ត្វំ ជានាសិ, ទីបង្ករទសពលោ សម្មាសម្ពោធឹ បត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ ចារិកំ ចរមានោ អម្ហាកំ នគរំ បត្វា សុទស្សនមហាវិហារេ បដិវសតិ។ មយំ តំ ភគវន្តំ និមន្តយិម្ហា, តស្សេតំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អាគមនមគ្គំ អលង្ករោមា”តិ។ សុមេធតាបសោ ចិន្តេសិ – “ពុទ្ធោតិ ខោ ឃោសមត្តកម្បិ លោកេ ទុល្លភំ, បគេវ ពុទ្ធុប្បាទោ, មយាបិ ឥមេហិ មនុស្សេហិ សទ្ធឹ ទសពលស្ស មគ្គំ អលង្ករិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ តេ មនុស្សេ អាហ – “សចេ ភោ តុម្ហេ ឯតំ មគ្គំ ពុទ្ធស្ស អលង្ករោថ, មយ្ហម្បិ ឯកំ ឱកាសំ ទេថ, អហម្បិ តុម្ហេហិ សទ្ធឹ មគ្គំ អលង្ករិស្សាមី”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា “សុមេធតាបសោ ឥទ្ធិមា”តិ ជានន្តា ឧទកភិន្នោកាសំ សល្លក្ខេត្វា “ត្វំ ឥមំ ឋានំ អលង្ករោហី”តិ អទំសុ។ សុមេធោ ពុទ្ធារម្មណំ បីតឹ គហេត្វា ចិន្តេសិ “អហំ ឥមំ ឱកាសំ ឥទ្ធិយា អលង្ករិតុំ សក្កោមិ, ឯវំ អលង្កតោ បន មម មនំ ន បរិតោសេស្សតិ, អជ្ជ មយា កាយវេយ្យាវច្ចំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ បំសុំ អាហរិត្វា តស្មឹ បទេសេ បក្ខិបិ។

តស្ស តស្មឹ បទេសេ អនលង្កតេយេវ ទីបង្ករោ ទសពលោ មហានុភាវានំ ឆឡភិញ្ញានំ ខីណាសវានំ ចតូហិ សតសហស្សេហិ បរិវុតោ ទេវតាសុ ទិព្ពគន្ធមាលាទីហិ បូជយន្តីសុ ទិព្ពសង្គីតេសុ បវត្តន្តេសុ មនុស្សេសុ មានុសកគន្ធេហិ ចេវ មាលាទីហិ ច បូជយន្តេសុ អនន្តាយ ពុទ្ធលីឡាយ មនោសិលាតលេ វិជម្ភមានោ សីហោ វិយ តំ អលង្កតបដិយត្តំ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ សុមេធតាបសោ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា អលង្កតមគ្គេន អាគច្ឆន្តស្ស ទសពលស្ស ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ អសីតិយា អនុព្យញ្ជនេហិ អនុរញ្ជិតំ ព្យាមប្បភាយ សម្បរិវារិតំ មណិវណ្ណគគនតលេ នានប្បការា វិជ្ជុលតា វិយ អាវេឡាវេឡភូតា ចេវ យុគលយុគលភូតា ច ឆព្ពណ្ណឃនពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តំ រូបគ្គប្បត្តំ អត្តភាវំ ឱលោកេត្វា “អជ្ជ មយា ទសពលស្ស ជីវិតបរិច្ចាគំ កាតុំ វដ្ដតិ, មា ភគវា កលលំ អក្កមិ, មណិផលកសេតុំ បន អក្កមន្តោ វិយ សទ្ធឹ ចតូហិ ខីណាសវសតសហស្សេហិ មម បិដ្ឋឹ មទ្ទមានោ គច្ឆតុ, តំ មេ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ កេសេ មោចេត្វា អជិនចម្មជដាមណ្ឌលវាកចីរានិ កាឡវណ្ណេ កលលេ បត្ថរិត្វា មណិផលកសេតុ វិយ កលលបិដ្ឋេ និបជ្ជិ។ តេន វុត្តំ –

“តេ មេ បុដ្ឋា វិយាកំសុ, ‘ពុទ្ធោ លោកេ អនុត្តរោ;
ទីបង្ករោ នាម ជិនោ, ឧប្បជ្ជិ លោកនាយកោ;
តស្ស សោធីយតិ មគ្គោ, អញ្ជសំ វដុមាយនំ’។

“ពុទ្ធោតិ មម សុត្វាន, បីតិ ឧប្បជ្ជិ តាវទេ;
ពុទ្ធោ ពុទ្ធោតិ កថយន្តោ, សោមនស្សំ បវេទយិំ។

“តត្ថ ឋត្វា វិចិន្តេសិំ, តុដ្ឋោ សំវិគ្គមានសោ;
‘ឥធ ពីជានិ រោបិស្សំ, ខណោ ឯវ មា ឧបច្ចគា’។

“យទិ ពុទ្ធស្ស សោធេថ, ឯកោកាសំ ទទាថ មេ;
អហម្បិ សោធយិស្សាមិ, អញ្ជសំ វដុមាយនំ។

“អទំសុ តេ មមោកាសំ, សោធេតុំ អញ្ជសំ តទា;
ពុទ្ធោ ពុទ្ធោតិ ចិន្តេន្តោ, មគ្គំ សោធេមហំ តទា។

“អនិដ្ឋិតេ មមោកាសេ, ទីបង្ករោ មហាមុនិ;
ចតូហិ សតសហស្សេហិ, ឆឡភិញ្ញេហិ តាទិហិ;
ខីណាសវេហិ វិមលេហិ, បដិបជ្ជិ អញ្ជសំ ជិនោ។

“បច្ចុគ្គមនា វត្តន្តិ, វជ្ជន្តិ ភេរិយោ ពហូ;
អាមោទិតា នរមរូ, សាធុការំ បវត្តយុំ។

“ទេវា មនុស្សេ បស្សន្តិ, មនុស្សាបិ ច ទេវតា;
ឧភោបិ តេ បញ្ជលិកា, អនុយន្តិ តថាគតំ។

“ទេវា ទិព្ពេហិ តុរិយេហិ, មនុស្សា មានុសេហិ ច;
ឧភោបិ តេ វជ្ជយន្តា, អនុយន្តិ តថាគតំ។

“ទិព្ពំ មន្ទារវំ បុប្ផំ, បទុមំ បារិឆត្តកំ;
ទិសោទិសំ ឱកិរន្តិ, អាកាសនភគតា មរូ។

“ចម្បកំ សលលំ នីបំ, នាគបុន្នាគកេតកំ;
ទិសោទិសំ ឧក្ខិបន្តិ, ភូមិតលគតា នរា។

“កេសេ មុញ្ចិត្វាហំ តត្ថ, វាកចីរញ្ច ចម្មកំ;
កលលេ បត្ថរិត្វាន, អវកុជ្ជោ និបជ្ជហំ។

“អក្កមិត្វាន មំ ពុទ្ធោ, សហ សិស្សេហិ គច្ឆតុ;
មា នំ កលលេ អក្កមិត្ថោ, ហិតាយ មេ ភវិស្សតី”តិ។

សោ កលលបិដ្ឋេ និបន្នកោវ បុន អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា ទីបង្ករទសពលស្ស ពុទ្ធសិរឹ សម្បស្សមានោ ឯវំ ចិន្តេសិ – “សចាហំ ឥច្ឆេយ្យំ, សព្ពកិលេសេ ឈាបេត្វា សង្ឃនវកោ ហុត្វា រម្មនគរំ បវិសេយ្យំ។ អញ្ញាតកវេសេន បន មេ កិលេសេ ឈាបេត្វា និព្ពានប្បត្តិយា កិច្ចំ នត្ថិ។ យំនូនាហំ ទីបង្ករទសពលោ វិយ បរមាភិសម្ពោធឹ បត្វា ធម្មនាវំ អារោបេត្វា មហាជនំ សំសារសាគរា ឧត្តារេត្វា បច្ឆា បរិនិព្ពាយេយ្យំ, ឥទំ មយ្ហំ បតិរូប”ន្តិ។ តតោ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ពុទ្ធភាវាយ អភិនីហារំ កត្វា និបជ្ជិ។ តេន វុត្តំ –

“បថវិយំ និបន្នស្ស, ឯវំ មេ អាសិ ចេតសោ;
‘ឥច្ឆមានោ អហំ អជ្ជ, កិលេសេ ឈាបយេ មម។

‘កឹ មេ អញ្ញាតវេសេន, ធម្មំ សច្ឆិកតេនិធ;
សព្ពញ្ញុតំ បាបុណិត្វា, ពុទ្ធោ ហេស្សំ សទេវកេ។

‘កឹ មេ ឯកេន តិណ្ណេន, បុរិសេន ថាមទស្សិនា;
សព្ពញ្ញុតំ បាបុណិត្វា, សន្តារេស្សំ សទេវកេ។

‘ឥមិនា មេ អធិការេន, កតេន បុរិសុត្តមេ;
សព្ពញ្ញុតំ បាបុណិត្វា, តារេមិ ជនតំ ពហុំ។

‘សំសារសោតំ ឆិន្ទិត្វា, វិទ្ធំសេត្វា តយោ ភវេ;
ធម្មនាវំ សមារុយ្ហ, សន្តារេស្សំ សទេវកេ’”តិ។ (ពុ. វំ. ២.៥៤-៥៨);

យស្មា បន ពុទ្ធត្តំ បត្ថេន្តស្ស –

“មនុស្សត្តំ លិង្គសម្បត្តិ, ហេតុ សត្ថារទស្សនំ;
បព្ពជ្ជា គុណសម្បត្តិ, អធិការោ ច ឆន្ទតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិនីហារោ សមិជ្ឈតី”តិ។ (ពុ. វំ. ២.៥៩);

មនុស្សត្តភាវស្មិំយេវ ហិ ឋត្វា ពុទ្ធត្តំ បត្ថេន្តស្ស បត្ថនា សមិជ្ឈតិ, ន នាគស្ស វា សុបណ្ណស្ស វា ទេវតាយ វា បត្ថនា សមិជ្ឈតិ។ មនុស្សត្តភាវេបិ បុរិសលិង្គេ ឋិតស្សេវ បត្ថនា សមិជ្ឈតិ, ន ឥត្ថិយា វា បណ្ឌកនបុំសកឧភតោព្យញ្ជនកានំ វា បត្ថនា សមិជ្ឈតិ។ បុរិសស្សាបិ តស្មិំ អត្តភាវេ អរហត្តប្បត្តិយា ហេតុសម្បន្នស្សេវ បត្ថនា សមិជ្ឈតិ, នោ ឥតរស្ស។ ហេតុសម្បន្នស្សាបិ ជីវមានកពុទ្ធស្សេវ សន្តិកេ បត្ថេន្តស្ស បត្ថនា សមិជ្ឈតិ, បរិនិព្ពុតេ ពុទ្ធេ ចេតិយសន្តិកេ វា ពោធិមូលេ វា បត្ថេន្តស្ស ន សមិជ្ឈតិ។ ពុទ្ធានំ សន្តិកេ បត្ថេន្តស្សាបិ បព្ពជ្ជាលិង្គេ ឋិតស្សេវ សមិជ្ឈតិ, នោ គិហិលិង្គេ ឋិតស្ស។ បព្ពជិតស្សាបិ បញ្ចាភិញ្ញស្ស អដ្ឋសមាបត្តិលាភិនោយេវ សមិជ្ឈតិ, ន ឥមាយ គុណសម្បត្តិយា វិរហិតស្ស។ គុណសម្បន្នេនាបិ យេន អត្តនោ ជីវិតំ ពុទ្ធានំ បរិច្ចត្តំ ហោតិ, តស្ស ឥមិនា អធិការេន អធិការសម្បន្នស្សេវ សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។ អធិការសម្បន្នស្សាបិ យស្ស ពុទ្ធការកធម្មានំ អត្ថាយ មហន្តោ ឆន្ទោ ច ឧស្សាហោ ច វាយាមោ ច បរិយេដ្ឋិ ច, តស្សេវ សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។

តត្រិទំ ឆន្ទមហន្តតាយ ឱបម្មំ – សចេ ហិ ឯវមស្ស “យោ សកលចក្កវាឡគព្ភំ ឯកោទកីភូតំ អត្តនោ ពាហុពលេន ឧត្តរិត្វា បារំ គន្តុំ សមត្ថោ , សោ ពុទ្ធត្តំ បាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡគព្ភំ វេឡុគុម្ពសញ្ឆន្នំ ព្យូហិត្វា មទ្ទិត្វា បទសា គច្ឆន្តោ បារំ គន្តុំ សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្តំ បាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡគព្ភំ សត្តិយោ អាកោដេត្វា និរន្តរំ សត្តិផលសមាកិណ្ណំ បទសា អក្កមមានោ បារំ គន្តុំ សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្តំ បាបុណាតិ។ យោ វា បន សកលចក្កវាឡគព្ភំ វីតច្ចិតង្គារភរិតំ បាទេហិ មទ្ទមានោ បារំ គន្តុំ សមត្ថោ, សោ ពុទ្ធត្តំ បាបុណាតី”តិ។ យោ ឯតេសុ ឯកម្បិ អត្តនោ ទុក្ករំ ន មញ្ញតិ, “អហំ ឯតម្បិ តរិត្វា វា គន្ត្វា វា បារំ គហេស្សាមី”តិ ឯវំ មហន្តេន ឆន្ទេន ច ឧស្សាហេន ច វាយាមេន ច បរិយេដ្ឋិយា ច សមន្នាគតោ ហោតិ, តស្ស បត្ថនា សមិជ្ឈតិ, ន ឥតរស្ស។ សុមេធតាបសោ បន ឥមេ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ពុទ្ធភាវាយ អភិនីហារំ កត្វា និបជ្ជិ។

ទីបង្ករោបិ ភគវា អាគន្ត្វា សុមេធតាបសស្ស សីសភាគេ ឋត្វា មណិសីហបញ្ជរំ ឧគ្ឃាដេន្តោ វិយ បញ្ចវណ្ណប្បសាទសម្បន្នានិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា កលលបិដ្ឋេ និបន្នំ សុមេធតាបសំ ទិស្វា “អយំ តាបសោ ពុទ្ធត្តាយ អភិនីហារំ កត្វា និបន្នោ, ឥជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ ឥមស្ស បត្ថនា, ឧទាហុ នោ”តិ អនាគតំសញាណំ បេសេត្វា ឧបធារេន្តោ “ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ អតិក្កមិត្វា គោតមោ នាម ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា ឋិតកោវ បរិសមជ្ឈេ ព្យាកាសិ – “បស្សថ នោ តុម្ហេ ឥមំ ឧគ្គតបំ តាបសំ កលលបិដ្ឋេ និបន្ន”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”តិ។ “អយំ ពុទ្ធត្តាយ អភិនីហារំ កត្វា និបន្នោ, សមិជ្ឈិស្សតិ ឥមស្ស បត្ថនា, ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខេយ្យានំ មត្ថកេ គោតមោ នាម ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ។ តស្មិំ បនស្ស អត្តភាវេ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ និវាសោ ភវិស្សតិ, មាយា នាម ទេវី មាតា, សុទ្ធោទនោ នាម រាជា បិតា, អគ្គសាវកោ ឧបតិស្សោ នាម ថេរោ, ទុតិយសាវកោ កោលិតោ នាម, ពុទ្ធុបដ្ឋាកោ អានន្ទោ នាម, អគ្គសាវិកា ខេមា នាម ថេរី, ទុតិយសាវិកា ឧប្បលវណ្ណា នាម ថេរី ភវិស្សតិ, បរិបក្កញាណោ មហាភិនិក្ខមនំ កត្វា មហាបធានំ បទហិត្វា និគ្រោធមូលេ បាយាសំ បដិគ្គហេត្វា នេរញ្ជរាយ តីរេ បរិភុញ្ជិត្វា ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ អស្សត្ថរុក្ខមូលេ អភិសម្ពុជ្ឈិស្សតី”តិ។ តេន វុត្តំ –

“ទីបង្ករោ លោកវិទូ, អាហុតីនំ បដិគ្គហោ;
ឧស្សីសកេ មំ ឋត្វាន, ឥទំ វចនមព្រវិ។

‘បស្សថ ឥមំ តាបសំ, ជដិលំ ឧគ្គតាបនំ;
អបរិមេយ្យេ ឥតោ កប្បេ, ពុទ្ធោ លោកេ ភវិស្សតិ។

‘អហុ កបិលវ្ហយា រម្មា, និក្ខមិត្វា តថាគតោ;
បធានំ បទហិត្វាន, កត្វា ទុក្ករការិកំ។

‘អជបាលរុក្ខមូលេ, និសីទិត្វា តថាគតោ;
តត្ថ បាយាសំ បគ្គយ្ហ, នេរញ្ជរមុបេហិតិ។

‘នេរញ្ជរាយ តីរម្ហិ, បាយាសំ អទ សោ ជិនោ;
បដិយត្តវរមគ្គេន, ពោធិមូលមុបេហិតិ។

‘តតោ បទក្ខិណំ កត្វា, ពោធិមណ្ឌំ អនុត្តរោ;
អស្សត្ថរុក្ខមូលម្ហិ, ពុជ្ឈិស្សតិ មហាយសោ។

‘ឥមស្ស ជនិកា មាតា, មាយា នាម ភវិស្សតិ;
បិតា សុទ្ធោទនោ នាម, អយំ ហេស្សតិ គោតមោ។

‘អនាសវា វីតរាគា, សន្តចិត្តា សមាហិតា;
កោលិតោ ឧបតិស្សោ ច, អគ្គា ហេស្សន្តិ សាវកា;
អានន្ទោ នាមុបដ្ឋាកោ, ឧបដ្ឋិស្សតិ តំ ជិនំ។

‘ខេមា ឧប្បលវណ្ណា ច, អគ្គា ហេស្សន្តិ សាវិកា;
អនាសវា វីតរាគា, សន្តចិត្តា សមាហិតា;
ពោធិ តស្ស ភគវតោ, អស្សត្ថោតិ បវុច្ចតី’’’តិ។

សុមេធតាបសោ ‘‘មយ្ហំ កិរ បត្ថនា សមិជ្ឈិស្សតី’’តិ សោមនស្សប្បត្តោ អហោសិ។ មហាជនោ ទីបង្ករទសពលស្ស វចនំ សុត្វា ‘‘សុមេធតាបសោ កិរ ពុទ្ធពីជំ ពុទ្ធង្កុរោ’’តិ ហដ្ឋតុដ្ឋោ អហោសិ។ ឯវញ្ចស្ស អហោសិ ‘‘យថា នាម បុរិសោ នទីំ តរន្តោ ឧជុកេន តិត្ថេន ឧត្តរិតុំ អសក្កោន្តោ ហេដ្ឋាតិត្ថេន ឧត្តរតិ, ឯវមេវ មយម្បិ ទីបង្ករទសពលស្ស សាសនេ មគ្គផលំ អលភមានា អនាគតេ យទា ត្វំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ, តទា តវ សម្មុខា មគ្គផលំ សច្ឆិកាតុំ សមត្ថា ភវេយ្យាមា’’តិ បត្ថនំ បដ្ឋបយឹសុ។ ទីបង្ករទសពលោបិ ពោធិសត្តំ បសំសិត្វា អដ្ឋហិ បុប្ផមុដ្ឋីហិ បូជេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ, តេបិ ចតុសតសហស្សសង្ខា ខីណាសវា ពោធិសត្តំ គន្ធេហិ ច មាលេហិ ច បូជេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កមឹសុ។ ទេវមនុស្សា បន តថេវ បូជេត្វា វន្ទិត្វា បក្កន្តា។

ពោធិសត្តោ សព្ពេសំ បដិក្កន្តកាលេ សយនា វុដ្ឋាយ ‘‘បារមិយោ វិចិនិស្សាមី’’តិ បុប្ផរាសិមត្ថកេ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទិ។ ឯវំ និសិន្នេ ពោធិសត្តេ សកលទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា សន្និបតិត្វា សាធុការំ ទត្វា ‘‘អយ្យ សុមេធតាបស, បោរាណកពោធិសត្តានំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ‘បារមិយោ វិចិនិស្សាមា’តិ និសិន្នកាលេ យានិ បុព្ពនិមិត្តានិ នាម បញ្ញាយន្តិ, តានិ សព្ពានិបិ អជ្ជ បាតុភូតានិ, និស្សំសយេន ត្វំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ , មយមេ្បតំ ជានាម ‘យស្សេតានិ និមិត្តានិ បញ្ញាយន្តិ, ឯកន្តេន សោ ពុទ្ធោ ហោតិ’, ត្វំ អត្តនោ វីរិយំ ទឡ្ហំ កត្វា បគ្គណ្ហា’’តិ ពោធិសត្តំ នានប្បការាហិ ថុតីហិ អភិត្ថវឹសុ។ តេន វុត្តំ –

‘‘ឥទំ សុត្វាន វចនំ, អសមស្ស មហេសិនោ;
អាមោទិតា នរមរូ, ពុទ្ធពីជំ កិរ អយំ។

‘ឧក្កុដ្ឋិសទ្ទា វត្តន្តិ, អប្ផោដេន្តិ ហសន្តិ ច;
កតញ្ជលី នមស្សន្តិ, ទសសហស្សី សទេវកា។

‘យទិមស្ស លោកនាថស្ស, វិរជ្ឈិស្សាម សាសនំ;
អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, ហេស្សាម សម្មុខា ឥមំ។

‘យថា មនុស្សា នទីំ តរន្តា, បដិតិត្ថំ វិរជ្ឈិយ;
ហេដ្ឋាតិត្ថេ គហេត្វាន, ឧត្តរន្តិ មហានទីំ។

‘ឯវមេវ មយំ សព្ពេ, យទិ មុញ្ចាមិមំ ជិនំ;

អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, ហេស្សាម សម្មុខា ឥមំ’។

‘ទីបង្ករោ លោកវិទូ, អាហុតីនំ បដិគ្គហោ;
មម កម្មំ បកិត្តេត្វា, ទក្ខិណំ បាទមុទ្ធរិ។

‘យេ តត្ថាសុំ ជិនបុត្តា, សព្ពេ បទក្ខិណមកំសុ មំ;
នរា នាគា ច គន្ធព្ពា, អភិវាទេត្វាន បក្កមុំ។

‘ទស្សនំ មេ អតិក្កន្តេ, សសង្ឃេ លោកនាយកេ;
ហដ្ឋតុដ្ឋេន ចិត្តេន, អាសនា វុដ្ឋហិំ តទា។

‘សុខេន សុខិតោ ហោមិ, បាមោជ្ជេន បមោទិតោ;
បីតិយា ច អភិស្សន្នោ, បល្លង្កំ អាភុជិំ តទា។

‘បល្លង្កេន និសីទិត្វា, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
‘វសីភូតោ អហំ ឈានេ, អភិញ្ញាសុ បារមឹ គតោ។

‘សហស្សិយម្ហិ លោកម្ហិ, ឥសយោ នត្ថិ មេ សមា;
អសមោ ឥទ្ធិធម្មេសុ, អលភិំ ឦទិសំ សុខំ’។

‘បល្លង្កាភុជនេ មយ្ហំ, ទសសហស្សាធិវាសិនោ;
មហានាទំ បវត្តេសុំ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘យា បុព្ពេ ពោធិសត្តានំ, បល្លង្កវរមាភុជេ;
និមិត្តានិ បទិស្សន្តិ, តានិ អជ្ជ បទិស្សរេ។

‘សីតំ ព្យបគតំ ហោតិ, ឧណ្ហញ្ច ឧបសម្មតិ;
តានិ អជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ទសសហស្សី លោកធាតូ, និស្សទ្ទា ហោន្តិ និរាកុលា;
តានិ អជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘មហាវាតា ន វាយន្តិ, ន សន្ទន្តិ សវន្តិយោ;
តានិ អជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ថលជា ទកជា បុប្ផា, សព្ពេ បុប្ផន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ បុប្ផិតា សព្ពេ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘លតា វា យទិ វា រុក្ខា, ផលភារា ហោន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ ផលិតា សព្ពេ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘អាកាសដ្ឋា ច ភូមដ្ឋា, រតនា ជោតន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ រតនា ជោតន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘មានុសកា ច ទិព្ពា ច, តុរិយា វជ្ជន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជុភោ អភិរវន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘វិចិត្តបុប្ផា គគនា, អភិវស្សន្តិ តាវទេ;
តេបិ អជ្ជ បវស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘មហាសមុទ្ទោ អាភុជតិ, ទសសហស្សី បកម្បតិ;

តេបជ្ជភោ អភិរវន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘និរយេបិ ទសសហស្សេ, អគ្គី និព្ពន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ និព្ពុតា អគ្គី, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘វិមលោ ហោតិ សូរិយោ, សព្ពា ទិស្សន្តិ តារកា;
តេបិ អជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘អនោវុដ្ឋេន ឧទកំ, មហិយា ឧព្ភិជ្ជិ តាវទេ;
តម្បជ្ជុព្ភិជ្ជតេ មហិយា, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘តារាគណា វិរោចន្តិ, នក្ខត្តា គគនមណ្ឌលេ;
វិសាខា ចន្ទិមាយុត្តា, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ពិលាសយា ទរីសយា, និក្ខមន្តិ សកាសយា;
តេបជ្ជ អាសយា ឆុទ្ធា, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ន ហោតិ អរតិ សត្តានំ, សន្តុដ្ឋា ហោន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ សព្ពេ សន្តុដ្ឋា, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘រោគា តទូបសម្មន្តិ, ជិឃច្ឆា ច វិនស្សតិ;
តានិបជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘រាគោ តទា តនុ ហោតិ, ទោសោ មោហោ វិនស្សតិ;
តេបជ្ជ វិគតា សព្ពេ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ភយំ តទា ន ភវតិ, អជ្ជបេតំ បទិស្សតិ;
តេន លិង្គេន ជានាម, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘រជោ នុទ្ធំសតិ ឧទ្ធំ, អជ្ជបេតំ បទិស្សតិ;
តេន លិង្គេន ជានាម, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘អនិដ្ឋគន្ធោ បក្កមតិ, ទិព្វគន្ធោ បវាយតិ;
សោបជ្ជ វាយតិ គន្ធោ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘សព្ពេ ទេវា បទិស្សន្តិ, ឋបយិត្វា អរូបិនោ;
តេបជ្ជ សព្ពេ ទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘យាវតា និរយា នាម, សព្ពេ ទិស្សន្តិ តាវទេ;
តេបជ្ជ សព្ពេ ទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘កុដ្ដា កវាដា សេលា ច, ន ហោន្តាវរណា តទា;
អាកាសភូតា តេបជ្ជ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ចុតី ច ឧបបត្តិ ច, ខណេ តស្មឹ ន វិជ្ជតិ;
តានិបជ្ជ បទិស្សន្តិ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ។

‘ទឡ្ហំ បគ្គណ្ហ វីរិយំ, មា និវត្ត អភិក្កម;
មយម្បេតំ វិជានាម, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី’’តិ។

ពោធិសត្តោ ទីបង្ករទសពលស្ស ច ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតានញ្ច វចនំ សុត្វា ភិយ្យោសោ មត្តាយ សញ្ជាតុស្សាហោ ហុត្វា ចិន្តេសិ “ពុទ្ធា នាម អមោឃវចនា, នត្ថិ ពុទ្ធានំ កថាយ អញ្ញថត្តំ។ យថា ហិ អាកាសេ ខិត្តលេឌ្ឌុស្ស បតនំ ធុវំ, ជាតស្ស មរណំ ធុវំ, អរុណេ ឧគ្គតេ សូរិយស្សុដ្ឋានំ, អាសយា និក្ខន្តសីហស្ស សីហនាទនទនំ, គរុគព្ភាយ ឥត្ថិយា ភារមោរោបនំ អវស្សំភាវី, ឯវមេវ ពុទ្ធានំ វចនំ នាម ធុវំ អមោឃំ, អទ្ធា អហំ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ។ តេន វុត្តំ –

“ពុទ្ធស្ស វចនំ សុត្វា, ទសសហស្សីន ចូភយំ;
តុដ្ឋហដ្ឋោ បមោទិតោ, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា។

“អទ្វេជ្ឈវចនា ពុទ្ធា, អមោឃវចនា ជិនា;
វិតថំ នត្ថិ ពុទ្ធានំ, ធុវំ ពុទ្ធោ ភវាមហំ។

“យថា ខិត្តំ នភេ លេឌ្ឌុ, ធុវំ បតតិ ភូមិយំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វចនំ ធុវសស្សតំ។

“យថាបិ សព្ពសត្តានំ, មរណំ ធុវសស្សតំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វចនំ ធុវសស្សតំ។

“យថា រត្តិក្ខយេ បត្តេ, សូរិយុគ្គមនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វចនំ ធុវសស្សតំ។

“យថា និក្ខន្តសយនស្ស, សីហស្ស នទនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វចនំ ធុវសស្សតំ។

“យថា អាបន្នសត្តានំ, ភារមោរោបនំ ធុវំ;
តថេវ ពុទ្ធសេដ្ឋានំ, វចនំ ធុវសស្សត”ន្តិ។

សោ “ធុវាហំ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ ឯវំ កតសន្និដ្ឋានោ ពុទ្ធការកេ ធម្មេ ឧបធារេតុំ “កហំ នុ ខោ ពុទ្ធការកធម្មា, កឹ ឧទ្ធំ, ឧទាហុ អធោ, ទិសាសុ, វិទិសាសូ”តិ អនុក្កមេន សកលំ ធម្មធាតុំ វិចិនន្តោ បោរាណកពោធិសត្តេហិ អាសេវិតនិសេវិតំ បឋមំ ទានបារមឹ ទិស្វា ឯវំ អត្តានំ ឱវទិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ បឋមំ ទានបារមឹ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ និក្កុជ្ជិតោ ឧទកកុម្ភោ និស្សេសំ កត្វា ឧទកំ វមតិយេវ, ន បច្ចាហរតិ, ឯវមេវ ធនំ វា យសំ វា បុត្តំ វា ទារំ វា អង្គបច្ចង្គំ វា អនោលោកេត្វា សម្បត្តយាចកានំ សព្ពំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ និស្សេសំ កត្វា ទទមានោ ពោធិរុក្ខមូលេ និសីទិត្វា ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ បឋមំ ទានបារមឹ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ហន្ទ ពុទ្ធករេ ធម្មេ, វិចិនាមិ ឥតោ ចិតោ;
ឧទ្ធំ អធោ ទស ទិសា, យាវតា ធម្មធាតុយា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខឹ, បឋមំ ទានបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អនុចិណ្ណំ មហាបថំ។

“ឥមំ ត្វំ បឋមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
ទានបារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ កុម្ភោ សម្បុណ្ណោ, យស្ស កស្សចិ អធោកតោ;
វមតេវុទកំ និស្សេសំ, ន តត្ថ បរិរក្ខតិ។

“តថេវ យាចកេ ទិស្វា, ហីនមុក្កដ្ឋមជ្ឈិមេ;
ទទាហិ ទានំ និស្សេសំ, កុម្ភោ វិយ អធោកតោ”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ ទុតិយំ សីលបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ សីលបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ ចមរីមិគោ នាម ជីវិតម្បិ អនោលោកេត្វា អត្តនោ វាលមេវ រក្ខតិ, ឯវំ ត្វម្បិ ឥតោ បដ្ឋាយ ជីវិតម្បិ អនោលោកេត្វា សីលមេវ រក្ខន្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ទុតិយំ សីលបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, ទុតិយំ សីលបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ ទុតិយំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
សីលបារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ចមរី វាលំ, កិស្មិញ្ចិ បដិលគ្គិតំ;
ឧបេតិ មរណំ តត្ថ, ន វិកោបេតិ វាលធឹ។

“តថេវ ចតូសុ , ភូមីសុ, សីលានិ បរិបូរយ;
បរិរក្ខ សព្ពទា សីលំ, ចមរី វិយ វាលធិ”ន្តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ តតិយំ នេក្ខម្មបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ នេក្ខម្មបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ ចិរំ ពន្ធនាគារេ វសមានោ បុរិសោ ន តត្ថ សិនេហំ ករោតិ, អថ ខោ ឧក្កណ្ឋិតោយេវ អវសិតុកាមោ ហោតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ សព្ពភវេ ពន្ធនាគារសទិសេ កត្វា សព្ពភវេហិ ឧក្កណ្ឋិតោ មុច្ចិតុកាមោ ហុត្វា នេក្ខម្មាភិមុខោវ ហោហិ, ឯវំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ តតិយំ នេក្ខម្មបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, តតិយំ នេក្ខម្មបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ តតិយំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
នេក្ខម្មបារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថា អន្ទុឃរេ បុរិសោ, ចិរវុត្ថោ ទុខដ្ដិតោ;
ន តត្ថ រាគំ ជនេតិ, មុត្តិមេវ គវេសតិ។

“តថេវ ត្វំ សព្ពភវេ, បស្ស អន្ទុឃរេ វិយ;
នេក្ខម្មាភិមុខោ ហោហិ, ភវតោ បរិមុត្តិយា”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ ចតុត្ថំ បញ្ញាបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ បញ្ញាបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ ហីនមជ្ឈិមុក្កដ្ឋេសុ កញ្ចិ អវជ្ជេត្វា សព្ពេបិ បណ្ឌិតេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆេយ្យាសិ។ យថា ហិ បិណ្ឌចារិកោ ភិក្ខុ ហីនាទិភេទេសុ កុលេសុ កិញ្ចិ អវជ្ជេត្វា បដិបាដិយា បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ខិប្បំ យាបនំ លភតិ, ឯវំ ត្វម្បិ សព្ពបណ្ឌិតេ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆន្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ចតុត្ថំ បញ្ញាបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, ចតុត្ថំ បញ្ញាបារមឹ;

បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ ចតុត្ថំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
បញ្ញាបារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ភិក្ខុ ភិក្ខន្តោ, ហីនមុក្កដ្ឋមជ្ឈិមេ;
កុលានិ ន វិវជ្ជេន្តោ, ឯវំ លភតិ យាបនំ។

“តថេវ ត្វំ សព្ពកាលំ, បរិបុច្ឆន្តោ ពុធំ ជនំ;
បញ្ញាបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ បញ្ចមំ វីរិយបារមីំ ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ វីរិយបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យថា ហិ សីហោ មិគរាជា សព្ពឥរិយាបថេសុ ទឡ្ហវីរិយោ ហោតិ, ឯវំ ត្វម្បិ សព្ពភវេសុ សព្ពឥរិយាបថេសុ ទឡ្ហវីរិយោ អនោលីនវីរិយោ សមានោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ បញ្ចមំ វីរិយបារមីំ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, បញ្ចមំ វីរិយបារមីំ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ បញ្ចមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
វីរិយបារមិតំ គច្ឆ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ សីហោ មិគរាជា, និសជ្ជដ្ឋានចង្កមេ;
អលីនវីរិយោ ហោតិ, បគ្គហិតមនោ សទា។

“តថេវ ត្វំ សព្ពភវេ, បគ្គណ្ហ វីរិយំ ទឡ្ហំ;
វីរិយបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ ឆដ្ឋំ ខន្តិបារមីំ ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ ខន្តិបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ សម្មាននេបិ អវមាននេបិ ខមោវ ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ បថវិយំ នាម សុចិម្បិ បក្ខិបន្តិ អសុចិម្បិ, ន តេន បថវី សិនេហំ, ន បដិឃំ ករោតិ, ខមតិ សហតិ អធិវាសេតិយេវ, ឯវំ ត្វម្បិ សម្មាននាវមាននក្ខមោវ សមានោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ឆដ្ឋំ ខន្តិបារមីំ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, ឆដ្ឋមំ ខន្តិបារមីំ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ ឆដ្ឋមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
តត្ថ អទ្វេជ្ឈមានសោ, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសិ។

“យថាបិ បថវី នាម, សុចិម្បិ អសុចិម្បិ ច;
សព្ពំ សហតិ និក្ខេបំ, ន ករោតិ បដិឃំ តយា។

“តថេវ ត្វម្បិ សព្ពេសំ, សម្មានាវមានក្ខមោ;
ខន្តិបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ សត្តមំ សច្ចបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ សច្ចបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ អសនិយា មត្ថកេ បតមានាយបិ ធនាទីនំ អត្ថាយ ឆន្ទាទិវសេន សម្បជានមុសាវាទំ នាម មាភាសិ។ យថា ហិ ឱសធិតារកា នាម សព្ពឧតូសុ អត្តនោ គមនវីថឹ ជហិត្វា អញ្ញាយ វីថិយា ន គច្ឆតិ, សកវីថិយាវ គច្ឆតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ សច្ចំ បហាយ មុសាវាទំ នាម អកពោន្តោយេវ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ សត្តមំ សច្ចបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខឹ, សត្តមំ សច្ចបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ សត្តមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
តត្ថ អទ្វេជ្ឈវចនោ, សម្ពោធិំ បាបុណិស្សសិ។

“យថាបិ ឱសធី នាម, តុលាភូតា សទេវកេ;
សមយេ ឧតុវស្សេ វា, ន វោក្កមតិ វីថិតោ។

“តថេវ ត្វម្បិ សច្ចេសុ, មា វោក្កមសិ វីថិតោ;
សច្ចបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធិំ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ អដ្ឋមំ អធិដ្ឋានបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ អធិដ្ឋានបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ យំ អធិដ្ឋាសិ, តស្មឹ អធិដ្ឋានេ និច្ចលោ ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ បព្ពតោ នាម សព្ពទិសាសុ វាតេហិ បហដោបិ ន កម្បតិ ន ចលតិ, អត្តនោ ឋានេយេវ តិដ្ឋតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ អត្តនោ អធិដ្ឋានេ និច្ចលោ ហោន្តោវ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ អដ្ឋមំ អធិដ្ឋានបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខឹ, អដ្ឋមំ អធិដ្ឋានបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ អដ្ឋមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
តត្ថ ត្វំ អចលោ ហុត្វា, សម្ពោធិំ បាបុណិស្សសិ។

“យថាបិ បព្ពតោ សេលោ, អចលោ សុប្បតិដ្ឋិតោ;
ន កម្បតិ ភុសវាតេហិ, សកដ្ឋានេវ តិដ្ឋតិ។

“តថេវ ត្វម្បិ អធិដ្ឋានេ, សព្ពទា អចលោ ភវ;
អធិដ្ឋានបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធិំ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ នវមំ មេត្តាបារមី ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ នវមំ មេត្តាបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ អហិតេសុបិ ហិតេសុបិ ឯកចិត្តោ ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ ឧទកំ នាម បាបជនស្សាបិ កល្យាណជនស្សាបិ សីតិភាវំ ឯកសទិសំ កត្វា ផរតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ សព្ពសត្តេសុ មេត្តចិត្តេន ឯកចិត្តោវ ហោន្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ នវមំ មេត្តាបារមី ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, នវមំ មេត្តាបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ នវមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
មេត្តាយ អសមោ ហោហិ, យទិ ពោធឹ បត្តុមិច្ឆសិ។

“យថាបិ ឧទកំ នាម, កល្យាណេ បាបកេ ជនេ;
សមំ ផរតិ សីតេន, បវាហេតិ រជោមលំ។

“តថេវ ត្វម្បិ អហិតហិតេ, សមំ មេត្តាយ ភាវយ;
មេត្តាបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសី”តិ។

អថស្ស “ន ឯត្តកេហេវ ពុទ្ធការកធម្មេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឧត្តរិបិ ឧបធារយតោ ទសមំ ឧបេក្ខាបារមឹ ទិស្វា ឯតទហោសិ – “សុមេធបណ្ឌិត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ ឧបេក្ខាបារមិម្បិ បូរេយ្យាសិ។ សុខេបិ ទុក្ខេបិ មជ្ឈត្តោវ ភវេយ្យាសិ។ យថា ហិ បថវី នាម សុចិម្បិ អសុចិម្បិ បក្ខិប្បមានា មជ្ឈត្តាវ ហោតិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ សុខទុក្ខេសុ មជ្ឈត្តោវ ហោន្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ទសមំ ឧបេក្ខាបារមឹ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ន ហេតេ ឯត្តកាយេវ, ពុទ្ធធម្មា ភវិស្សរេ;
អញ្ញេបិ វិចិនិស្សាមិ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា។

“វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, ទសមំ ឧបេក្ខាបារមឹ;
បុព្ពកេហិ មហេសីហិ, អាសេវិតនិសេវិតំ។

“ឥមំ ត្វំ ទសមំ តាវ, ទឡ្ហំ កត្វា សមាទិយ;
តុលាភូតោ ទឡ្ហោ ហុត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសិ។

“យថាបិ បថវី នាម, និក្ខិត្តំ អសុចឹ សុចឹ;
ឧបេក្ខតិ ឧភោបេតេ, កោបានុនយវជ្ជិតា។

“តថេវ ត្វម្បិ សុខទុក្ខេ, តុលាភូតោ សទា ភវ;
ឧបេក្ខាបារមិតំ គន្ត្វា, សម្ពោធឹ បាបុណិស្សសី”តិ។

តតោ ចិន្តេសិ – “ឥមស្មឹ លោកេ ពោធិសត្តេហិ បូរេតព្ពា ពោធិបរិបាចនា ពុទ្ធការកធម្មា ឯត្តកាយេវ, ទស បារមិយោ ឋបេត្វា អញ្ញេ នត្ថិ, ឥមាបិ ទស បារមិយោ ឧទ្ធំ អាកាសេបិ នត្ថិ, ហេដ្ឋា បថវិយម្បិ, បុរត្ថិមាទីសុ ទិសាសុបិ នត្ថិ, មយ្ហមេវ បន ហទយមំសព្ភន្តរេ បតិដ្ឋិតា”តិ។ ឯវំ តាសំ ហទយេ បតិដ្ឋិតភាវំ ទិស្វា សព្ពាបិ តា ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាយ បុនប្បុនំ សម្មសន្តោ អនុលោមបដិលោមំ សម្មសតិ, បរិយន្តេ គហេត្វា អាទឹ បាបេតិ, អាទិម្ហិ គហេត្វា បរិយន្តេ ឋបេតិ, មជ្ឈេ គហេត្វា ឧភតោ ឱសាបេតិ, ឧភតោ កោដីសុ ហេត្វា មជ្ឈេ ឱសាបេតិ។ ពាហិរកភណ្ឌបរិច្ចាគោ ទានបារមី នាម, អង្គបរិច្ចាគោ ទានឧបបារមី នាម, ជីវិតបរិច្ចាគោ ទានបរមត្ថបារមី នាមាតិ ទស បារមិយោ ទស ឧបបារមិយោ ទស បរមត្ថបារមិយោ យន្តតេលំ វិនិវដ្ដេន្តោ វិយ មហាមេរុំ មត្ថំ កត្វា ចក្កវាឡមហាសមុទ្ទំ អាលុឡេន្តោ វិយ ច សម្មសិ។ តស្សេវំ ទស បារមិយោ សម្មសន្តស្ស ធម្មតេជេន ចតុនហុតាធិកទ្វិយោជនសតសហស្សពហលា អយំ មហាបថវី ហត្ថិនា អក្កន្តនឡកលាបោ វិយ, បីឡិយមានំ ឧច្ឆុយន្តំ វិយ ច មហាវិរវំ វិរវមានា សង្កម្បិ សម្បកម្បិ សម្បវេធិ, កុលាលចក្កំ វិយ តេលយន្តចក្កំ វិយ ច បរិព្ភមិ។ តេន វុត្តំ –

“ឯត្តកាយេវ តេ លោកេ, យេ ធម្មា ពោធិបាចនា;
តតុទ្ធំ នត្ថិ អញ្ញត្រ, ទឡ្ហំ តត្ថ បតិដ្ឋហ។

“ឥមេ ធម្មេ សម្មសតោ, សភាវសរសលក្ខណេ;
ធម្មតេជេន វសុធា, ទសសហស្សី បកម្បថ។

“ចលតី រវតី បថវី, ឧច្ឆុយន្តំវ បីឡិតំ;

គេលយន្តេ យថា ចក្កំ, ឯវំ កម្បតិ មេទនី”តិ។

មហាបថវិយា កម្បមានាយ រម្មនគរវាសិនោ សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តា យុគន្តវាតព្ភាហតា មហាសាលា វិយ មុច្ឆិតមុច្ឆិតាវ បបតឹសុ, ឃដាទីនិ កុលាលភាជនានិ បវដ្ដន្តានិ អញ្ញមញ្ញំ បហរន្តានិ ចុណ្ណវិចុណ្ណានិ អហេសុំ។ មហាជនោ ភីតតសិតោ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា “កឹ នុ ខោ ភគវា នាគាវដ្ដោ អយំ ភូតយក្ខទេវតាសុ អញ្ញតរាវដ្ដោតិ ន ហិ មយំ ឯតំ ជានាម, អបិច ខោ សព្ពោបិ អយំ មហាជនោ ឧបទ្ទុតោ, កឹ នុ ខោ ឥមស្ស លោកស្ស បាបកំ ភវិស្សតិ, ឧទាហុ កល្យាណំ, កថេថ នោ ឯតំ ការណ”ន្តិ អាហ។ អថ សត្ថា តេសំ កថំ សុត្វា “តុម្ហេ មា ភាយថ មា ចិន្តយិត្ថ, នត្ថិ វោ ឥតោនិទានំ ភយំ។ យោ សោ មយា អជ្ជ សុមេធបណ្ឌិតោ ‘អនាគតេ គោតមោ នាម ពុទ្ធោ ភវិស្សតី’តិ ព្យាកតោ, សោ ទស បារមិយោ សម្មសតិ, តស្ស ទស បារមិយោ សម្មសន្តស្ស វិលោឡេន្តស្ស ធម្មតេជេន សកលទសសហស្សិលោកធាតុ ឯកប្បហារេន កម្បតិ, ចេវ, រវតិ ចា”តិ អាហ។ តេន វុត្តំ –

“យាវតា បរិសា អាសិ, ពុទ្ធស្ស បរិវេសនេ;
បវេធមានា សា តត្ថ, មុច្ឆិតា សេសិ ភូមិយំ។

“ឃដានេកសហស្សានិ , កុម្ភីនញ្ច សតា ពហូ;
សញ្ចុណ្ណមថិតា តត្ថ, អញ្ញមញ្ញំ បឃដ្ដិតា។

“ឧព្ពិគ្គា តសិតា ភីតា, ភន្តា ព្យធិតមានសា;
មហាជនា សមាគម្ម, ទីបង្ករមុបាគមុំ។

‘កឹ ភវិស្សតិ លោកស្ស, កល្យាណមថ បាបកំ;
សព្ពោ ឧបទ្ទុតោ លោកោ, តំ វិនោទេហិ ចក្ខុម’។

“តេសំ តទា សញ្ញាបេសិ, ទីបង្ករោ មហាមុនិ;
វិស្សត្ថា ហោថ មា ភាថ, ឥមស្មឹ បថវិកម្បនេ។

“យមហំ អជ្ជ ព្យាកាសឹ, ពុទ្ធោ លោកេ ភវិស្សតិ;
ឯសោ សម្មសតិ ធម្មំ, បុព្ពកំ ជិនសេវិតំ។

“តស្ស សម្មសតោ ធម្មំ, ពុទ្ធភូមឹ អសេសតោ;
តេនាយំ កម្បិតា បថវី, ទសសហស្សី សទេវកេ”តិ។

មហាជនោ តថាគតស្ស វចនំ សុត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋោ មាលាគន្ធវិលេបនំ អាទាយ រម្មនគរា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា មាលាទីហិ បូជេត្វា វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា រម្មនគរមេវ បាវិសិ។ ពោធិសត្តោបិ ទស បារមិយោ សម្មសិត្វា វីរិយំ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាយ និសិន្នាសនា វុដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ពុទ្ធស្ស វចនំ សុត្វា, មនោ និព្ពាយិ តាវទេ;
សព្ពេ មំ ឧបសង្កម្ម, បុនាបិ អភិវន្ទិសុំ។

“សមាទិយិត្វា ពុទ្ធគុណំ, ទឡ្ហំ កត្វាន មានសំ;
ទីបង្ករំ នមស្សិត្វា, អាសនា វុដ្ឋហឹ តទា”តិ។

អថ ពោធិសត្តំ អាសនា វុដ្ឋហន្តំ សកលទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា សន្និបតិត្វា ទិព្ពេហិ មាលាគន្ធេហិ បូជេត្វា វន្ទិត្វា “អយ្យ សុមេធតាបស, តយា អជ្ជ ទីបង្ករទសពលស្ស បាទមូលេ មហតី បត្ថនា បត្ថិតា, សា តេ អនន្តរាយេន សមិជ្ឈតុ, មា តេ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា អហោសិ, សរីរេ អប្បមត្តកោបិ រោគោ មា ឧប្បជ្ជិ, ខិប្បំ បារមិយោ បូរេត្វា សម្មាសម្ពោធឹ បដិវិជ្ឈ។ យថា បុប្ផូបគផលូបគា រុក្ខា សមយេ បុប្ផន្តិ ចេវ ផលន្តិ ច, តថេវ ត្វម្បិ សមយំ អនតិក្កមិត្វា ខិប្បំ សម្ពោធិមុត្តមំ ផុសស្សូ”តិអាទីនិ ថុតិមង្គលានិ បយិរុទាហំសុ, ឯវំ បយិរុទាហិត្វា អត្តនោ អត្តនោ ទេវដ្ឋានមេវ អគមំសុ។ ពោធិសត្តោបិ ទេវតាហិ អភិត្ថុតោ “អហំ ទស បារមិយោ បូរេត្វា កប្បសតសហស្សាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខេយ្យានំ មត្ថកេ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ វីរិយំ ទឡ្ហំ កត្វា អធិដ្ឋាយ នភំ អព្ភុគ្គន្ត្វា ហិមវន្តមេវ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ –

“ទិព្ពំ មានុសកំ បុប្ផំ, ទេវា មានុសកា ឧភោ;
សមោកិរន្តិ បុប្ផេហិ, វុឌ្ឍហន្តស្ស អាសនា។

“វេទយន្តិ ច តេ សោត្ថិំ, ទេវា មានុសកា ឧភោ;
មហន្តំ បត្ថិតំ តុយ្ហំ, តំ លភស្សុ យថិច្ឆិតំ។

“សព្ពីតិយោ វិវជ្ជន្តុ, សោកោ រោគោ វិនស្សតុ;
មា តេ ភវន្ត្វន្តរាយា, ផុស ខិប្បំ ពោធិមុត្តមំ។

“យថាបិ សមយេ បត្តេ, បុប្ផន្តិ បុប្ផិនោ ទុមា;
តថេវ ត្វំ មហាវីរ, ពុទ្ធញាណេន បុប្ផស្សុ។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, បូរយុំ ទស បារមី;
តថេវ ត្វំ មហាវីរ, បូរយ ទស បារមី។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, ពោធិមណ្ឌម្ហិ ពុជ្ឈរេ;
តថេវ ត្វំ មហាវីរ, ពុជ្ឈស្សុ ជិនពោធិយំ។

“យថា យេ កេចិ សម្ពុទ្ធា, ធម្មចក្កំ បវត្តយុំ;
តថេវ ត្វំ មហាវីរ, ធម្មចក្កំ បវត្តយ។

“បុណ្ណមាយេ យថា ចន្ទោ, បរិសុទ្ធោ វិរោចតិ;
តថេវ ត្វំ បុណ្ណមនោ, វិរោច ទសសហស្សិយំ។

“រាហុមុត្តោ យថា សូរិយោ, តាបេន អតិរោចតិ;
តថេវ លោកា មុច្ចិត្វា, វិរោច សិរិយា តុវំ។

“យថា យា កាចិ នទិយោ, ឱសរន្តិ មហោទធឹ;
ឯវំ សទេវកា លោកា, ឱសរន្តុ តវន្តិកេ។

“តេហិ ថុតប្បសត្ថោ សោ, ទស ធម្មេ សមាទិយ;
តេ ធម្មេ បរិបូរេន្តោ, បវនំ បាវិសី តទា”តិ។

សុមេធកថា និដ្ឋិតា។

រម្មនគរវាសិនោបិ ខោ នគរំ បវិសិត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទំសុ។ សត្ថា តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា មហាជនំ សរណាទីសុ បតិដ្ឋាបេត្វា រម្មនគរម្ហា និក្ខមិត្វា តតោ ឧទ្ធម្បិ យាវតាយុកំ តិដ្ឋន្តោ សព្ពំ ពុទ្ធកិច្ចំ កត្វា អនុក្កមេន អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយិ។ តត្ថ យំ វត្តព្ពំ, តំ សព្ពំ ពុទ្ធវំសេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ វុត្តញ្ហិ តត្ថ –

“តទា តេ ភោជយិត្វាន, សសង្ឃំ លោកនាយកំ;
ឧបគច្ឆុំ សរណំ តស្ស, ទីបង្ករស្ស សត្ថុនោ។

“សរណាគមនេ កញ្ចិ, និវេសេតិ តថាគតោ;
កញ្ចិ បញ្ចសុ សីលេសុ, សីលេ ទសវិធេ បរំ។

“កស្សចិ ទេតិ សាមញ្ញំ, ចតុរោ ផលមុត្តមេ;
កស្សចិ អសមេ ធម្មេ, ទេតិ សោ បដិសម្ភិទា។

“កស្សចិ វរសមាបត្តិយោ, អដ្ឋ ទេតិ នរាសភោ;
តិស្សោ កស្សចិ វិជ្ជាយោ, ឆឡភិញ្ញា បវេច្ឆតិ។

“តេន យោគេន ជនកាយំ, ឱវទតិ មហាមុនិ;
តេន វិត្ថារិកំ អាសិ, លោកនាថស្ស សាសនំ។

“មហាហនុសភក្ខន្ធោ, ទីបង្ករសនាមកោ;
ពហូ ជនេ តារយតិ, បរិមោចេតិ ទុគ្គតឹ។

“ពោធនេយ្យំ ជនំ ទិស្វា, សតសហស្សេបិ យោជនេ;
ខណេន ឧបគន្ត្វាន, ពោធេតិ តំ មហាមុនិ។

“បឋមាភិសមយេ ពុទ្ធោ, កោដិសតមពោធយិ;
ទុតិយាភិសមយេ នាថោ, នវុតិកោដិមពោធយិ។

“យទា ច ទេវភវនម្ហិ, ពុទ្ធោ ធម្មមទេសយិ;
នវុតិកោដិសហស្សានំ, តតិយាភិសមយោ អហុ។

“សន្និបាតា តយោ អាសុំ, ទីបង្ករស្ស សត្ថុនោ;
កោដិសតសហស្សានំ, បឋមោ អាសិ សមាគមោ។

“បុន នារទកូដម្ហិ, បវិវេកគតេ ជិនេ;
ខីណាសវា វីតមលា, សមឹសុ សតកោដិយោ។

“យម្ហិ កាលេ មហាវីរោ, សុទស្សនសិលុច្ចយេ;
នវុតិកោដិសហស្សេហិ, បវារេសិ មហាមុនិ។

“អហំ តេន សមយេន, ជដិលោ ឧគ្គតាបនោ;
អន្តលិក្ខម្ហិ ចរណោ, បញ្ចាភិញ្ញាសុ បារគូ។

“ទសវីសសហស្សានំ , ធម្មាភិសមយោ អហុ;
ឯកទ្វិន្នំ អភិសមយា, គណនាតោ អសង្ខិយា។

“វិត្ថារិកំ ពាហុជញ្ញំ, ឥទ្ធំ ផីតំ អហុ តទា;
ទីបង្ករស្ស ភគវតោ, សាសនំ សុវិសោធិតំ។

“ចត្តារិ សតសហស្សានិ, ឆឡភិញ្ញា មហិទ្ធិកា;
ទីបង្ករំ លោកវិទុំ, បរិវារេន្តិ សព្ពទា។

“យេ កេចិ តេន សមយេន, ជហន្តិ មានុសំ ភវំ;
អប្បត្តមានសា សេក្ខា, គរហិតា ភវន្តិ តេ។

“សុបុប្ផិតំ បាវចនំ, អរហន្តេហិ តាទិហិ;
ខីណាសវេហិ វិមលេហិ, ឧបសោភតិ សទេវកេ។

“នគរំ រម្មវតី នាម, សុទេវោ នាម ខត្តិយោ;
សុមេធា នាម ជនិកា, ទីបង្ករស្ស សត្ថុនោ។

“សុមង្គលោ ច តិស្សោ ច, អហេសុំ អគ្គសាវកា;
សាគតោ នាមុបដ្ឋាកោ, ទីបង្ករស្ស សត្ថុនោ។

“នន្ទា ចេវ សុនន្ទា ច, អហេសុំ អគ្គសាវិកា;
ពោធិ តស្ស ភគវតោ, បិប្ផលីតិ បវុច្ចតិ។

“អសីតិហត្ថមុព្ពេធោ, ទីបង្ករោ មហាមុនិ;
សោភតិ ទីបរុក្ខោវ, សាលរាជាវ ផុល្លិតោ។

“សតសហស្សវស្សានិ, អាយុ តស្ស មហេសិនោ;
តាវតា តិដ្ឋមានោ សោ, តារេសិ ជនតំ ពហុំ។

“ជោតយិត្វាន សទ្ធម្មំ, សន្តារេត្វា មហាជនំ;
ជលិត្វា អគ្គិខន្ធោវ, និព្ពុតោ សោ សសាវកោ។

“សា ច ឥទ្ធិ សោ ច យសោ, តានិ ច បាទេសុ ចក្ករតនានិ;
សព្ពំ តមន្តរហិតំ, ននុ រិត្តា សព្ពសង្ខារា”តិ។

ទីបង្ករស្ស បន ភគវតោ អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខេយ្យំ អតិក្កមិត្វា **កោណ្ឌញ្ញោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សំ, ទុតិយេ កោដិសហស្សំ, តតិយេ នវុតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ វិជិតាវី នាម ចក្កវត្តី ហុត្វា កោដិសតសហស្សសង្ខស្ស ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទាសិ។ សត្ថា ពោធិសត្តំ “ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាករិត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ សោ សត្ថុ ធម្មកថំ សុត្វា រជ្ជំ និយ្យាទេត្វា បព្ពជិ។ សោ តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេត្វា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ បញ្ច អភិញ្ញាយោ ច ឧប្បាទេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។ កោណ្ឌញ្ញស្ស ពុទ្ធស្ស បន រម្មវតី នាម នគរំ, សុនន្ទោ នាម ខត្តិយោ បិតា, សុជាតា នាម ទេវី មាតា, ភទ្ទោ ច សុភទ្ទោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អនុរុទ្ធោ នាមុបដ្ឋាកោ, តិស្សា ច ឧបតិស្សា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, សាលកល្យាណិ ពោធិ, អដ្ឋាសីតិហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ, វស្សសតសហស្សំ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។

“ទីបង្ករស្ស អបរេន, កោណ្ឌញ្ញោ នាម នាយកោ;
អនន្តតេជោ អមិតយសោ, អប្បមេយ្យោ ទុរាសទោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ឯកស្មិំយេវ កប្បេ ចតុរោ ពុទ្ធា និព្ពត្តិំសុ **មង្គលោ, សុមនោ, រេវតោ, សោភិតោ**តិ។ **មង្គលស្ស** ភគវតោ តយោ សន្និបាតា អហេសុំ។ តេសុ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ កោដិសហស្សំ, តតិយេ នវុតិកោដិយោ។ វេមាតិកភាតា កិរស្ស អានន្ទកុមារោ នាម នវុតិកោដិសង្ខាយ បរិសាយ សទ្ធិំ ធម្មស្សវនត្ថាយ សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។ សត្ថា តស្ស អនុបុព្ពិំ កថំ កថេសិ, សោ សទ្ធិំ បរិសាយ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ សត្ថា តេសំ កុលបុត្តានំ បុព្ពចរិតំ ឱលោកេន្តោ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា ទក្ខិណហត្ថំ បសារេត្វា “ឯថ, ភិក្ខវោ”តិ អាហ។ សព្ពេ តង្ខណញ្ញេវ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា សដ្ឋិវស្សិកមហាថេរា វិយ អាកប្បសម្បន្នា ហុត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា បរិវារយិំសុ។ អយមស្ស តតិយោ សាវកសន្និបាតោ អហោសិ។

យថា បន អញ្ញេសំ ពុទ្ធានំ សមន្តា អសីតិហត្ថប្បមាណាយេវ សរីរប្បភា អហោសិ, ន ឯវំ តស្ស តស្ស បន ភគវតោ សរីរប្បភា និច្ចកាលំ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ។ រុក្ខបថវិបព្ពតសមុទ្ទាទយោ អន្តមសោ ឧក្ខលិកាទីនិ ឧបាទាយ សុវណ្ណបដ្ដបរិយោនទ្ធា វិយ អហេសុំ។ អាយុប្បមាណំ បនស្ស នវុតិវស្សសហស្សានិ អហោសិ។ ឯត្តកំ កាលំ ចន្ទិមសូរិយាទយោ អត្តនោ បភាយ វិរោចិតុំ នាសក្ខិំសុ, រត្តិន្ទិវបរិច្ឆេទោ ន បញ្ញាយិត្ថ។ ទិវា សូរិយាលោកេន វិយ សត្ថា និច្ចំ ពុទ្ធាលោកេនេវ វិចរិំសុ, សាយំ បុប្ផិតកុសុមានំ, បាតោ រវនកសកុណាទីនញ្ច វសេន លោកោ រត្តិន្ទិវបរិច្ឆេទំ សល្លក្ខេសិ។

កិំ បន អញ្ញេសំ ពុទ្ធានំ អយមានុភាវោ នត្ថីតិ? នោ នត្ថិ។ តេបិ ហិ អាកង្ខមានា ទសសហស្សិំ វា លោកធាតុំ តតោ វា ភិយ្យោ អាភាយ ផរេយ្យុំ។ មង្គលស្ស បន ភគវតោ បុព្ពបត្ថនាវសេន អញ្ញេសំ ព្យាមប្បភា វិយ សរីរប្បភា និច្ចកាលមេវ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ កិរ ពោធិសត្តចរិយកាលេ វេស្សន្តរសទិសេ អត្តភាវេ ឋិតោ សបុត្តទារោ វង្កបព្ពតសទិសេ បព្ពតេ វសិ។ អថេកោ ខរទាឋិកោ នាម យក្ខោ មហាបុរិសស្ស ទានជ្ឈាសយតំ សុត្វា ព្រាហ្មណវណ្ណេន ឧបសង្កមិត្វា មហាសត្តំ ទ្វេ ទារកេ យាចិ។ មហាសត្តោ “ទទាមិ ព្រាហ្មណស្ស បុត្តកេ”តិ ហដ្ឋបហដ្ឋោ ឧទកបរិយន្តំ បថវិំ កម្បេន្តោ ទ្វេបិ ទារកេ អទាសិ។ យក្ខោ ចង្កមនកោដិយំ អាលម្ពនផលកំ និស្សាយ ឋត្វា បស្សន្តស្សេវ មហាសត្តស្ស មូលកលាបេ វិយ ទ្វេ ទារកេ ខាទិ។ មហាបុរិសស្ស យក្ខំ ឱលោកេត្វា មុខេ វិវដមត្តេ អគ្គិជាលំ វិយ លោហិតធារំ ឧគ្គិរមានំ តស្ស មុខំ ទិស្វាបិ កេសគ្គមត្តម្បិ ទោមនស្សំ ន ឧប្បជ្ជិ។ “សុទិន្នំ វត មេ ទាន”ន្តិ ចិន្តយតោ បនស្ស សរីរេ មហន្តំ បីតិសោមនស្សំ ឧទបាទិ។ សោ

“ឥមស្ស មេ និស្សន្ទេន អនាគតេ ឥមិនាវ នីហារេន រស្មិយោ និក្ខមន្តូ”តិ បត្ថនំ អកាសិ។ តស្ស តំ បត្ថនំ និស្សាយ ពុទ្ធភូតស្ស សរីរតោ រស្មិយោ និក្ខមិត្វា ឯត្តកំ ឋានំ ផរឹសុ។

អបរម្បិស្ស បុព្ពចរិតំ អត្ថិ។ សោ កិរ ពោធិសត្តកាលេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស ចេតិយំ ទិស្វា “ឥមស្ស ពុទ្ធស្ស មយា ជីវិតំ បរិច្ចជិតុំ វដ្ដតី”តិ ទណ្ឌទីបិកាវេឋននិយាមេន សកលសរីរំ វេឋាបេត្វា រតនមត្តមកុឡំ សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ សប្បិស្ស បូរាបេត្វា តត្ថ សហស្សវដ្ដិយោ ជាលាបេត្វា តំ សីសេនាទាយ សកលសរីរំ ជាលាបេត្វា ចេតិយំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ សកលរត្តឹ វីតិនាមេសិ។ ឯវំ យាវ អរុណុគ្គមនា វាយមន្តស្សាបិស្ស លោមកូបមត្តម្បិ ឧសុមំ ន គណ្ហិ។ បទុមគព្ភំ បវិដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ ធម្មោ ហិ នាមេស អត្តានំ រក្ខន្តំ រក្ខតិ។ តេនាហ ភគវា –

> “ធម្មោ ហវេ រក្ខតិ ធម្មចារឹ, ធម្មោ សុចិណ្ណោ សុខមាវហាតិ;
> ឯសានិសំសោ ធម្មេ សុចិណ្ណេ, ន ទុគ្គតឹ គច្ឆតិ ធម្មចារី”តិ។ (ថេរគា. ៣០៣; ជា. ១.១០.១០២; ១.១៥.៣៨៥);

ឥមស្សាបិ កម្មស្ស និស្សន្ទេន តស្ស ភគវតោ សរីរោភាសោ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ។

តទា អម្ហាកំ ពោធិសត្តោ សុរុចិ នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា “សត្ថារំ និមន្តេស្សាមី”តិ ឧបសង្កមិត្វា មធុរធម្មកថំ សុត្វា “ស្វេ មយ្ហំ ភិក្ខំ គណ្ហថ, ភន្តេ”តិ អាហ។ ព្រាហ្មណ, កិត្តកេហិ តេ ភិក្ខូហិ អត្ថោតិ? “កិត្តកា បន វោ, ភន្តេ, បរិវារភិក្ខូ”តិ អាហ។ តទា បន សត្ថុ បឋមសន្និបាតោយេវ ហោតិ, តស្មា “កោដិសតសហស្ស”ន្តិ អាហ។ ភន្តេ, សព្ពេហិបិ សទ្ធឹ មយ្ហំ គេហេ ភិក្ខំ គណ្ហថាតិ។ សត្ថា អធិវាសេសិ។ ព្រាហ្មណោ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា គេហំ គច្ឆន្តោ ចិន្តេសិ – “អហំ ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ យាគុភត្តវត្ថាទីនិ ទាតុំ សក្កោមិ, និសីទនដ្ឋានំ បន កថំ ភវិស្សតី”តិ។

តស្ស សា ចិន្តា ចតុរាសីតិយោជនសហស្សមត្ថកេ ឋិតស្ស ទេវរញ្ញោ បណ្ឌុកម្ពលសិលាសនស្ស ឧណ្ហភាវំ ជនេសិ។ សក្កោ “កោ នុ ខោ មំ ឥមម្ហា ឋានា ចាវេតុកាមោ”តិ ទិព្ពចក្ខុនា ឱលោកេន្តោ មហាបុរិសំ ទិស្វា “សុរុចិ នាម ព្រាហ្មណោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា និសីទនដ្ឋានត្ថាយ ចិន្តេសិ, មយាបិ តត្ថ គន្ត្វា បុញ្ញកោដ្ឋាសំ គហេតុំ វដ្ដតី”តិ វឌ្ឍកិវណ្ណំ និម្មិនិត្វា វាសិផរសុហត្ថោ មហាបុរិសស្ស បុរតោ បាតុរហោសិ។ សោ “អត្ថិ នុ ខោ កស្សចិ ភតិយា កត្តព្ព”ន្តិ អាហ។ មហាបុរិសោ តំ ទិស្វា “កឹ កម្មំ ករិស្សសី”តិ អាហ។ “មម អជាននសិប្បំ នាម នត្ថិ, គេហំ វា មណ្ឌបំ វា យោ យំ ការេតិ, តស្ស តំ កាតុំ ជានាមី”តិ។ “តេន ហិ មយ្ហំ កម្មំ អត្ថី”តិ។ “កឹ អយ្យា”តិ? “ស្វាតនាយ មេ កោដិសតសហស្សភិក្ខូ និមន្តិតា, តេសំ និសីទនមណ្ឌបំ ករិស្សសី”តិ។ “អហំ នាម ករេយ្យំ, សចេ មម ភតឹ ទាតុំ សក្ខិស្សថា”តិ។ “សក្ខិស្សាមិ តាតា”តិ។ “សាធុ ករិស្សាមី”តិ គន្ត្វា ឯកំ បទេសំ ឱលោកេសិ, ទ្វាទសតេរសយោជនប្បមាណោ បទេសោ កសិណមណ្ឌលំ វិយ សមតលោ អហោសិ។ សោ “ឯត្តកេ ឋានេ សត្តរតនមយោ មណ្ឌបោ ឧដ្ឋហតូ”តិ ចិន្តេត្វា ឱលោកេសិ។ តាវទេវ បឋវឹ ភិន្ទិត្វា មណ្ឌបោ ឧដ្ឋហិ។ តស្ស សោវណ្ណមយេសុ ថម្ភេសុ រជតមយា ឃដកា អហេសុំ, រជតមយេសុ សោវណ្ណមយា, មណិត្ថម្ភេសុ បវាឡមយា, បវាឡត្ថម្ភេសុ មណិមយា, សត្តរតនមយេសុ សត្តរតនមយាវ ឃដកា អហេសុំ ។ តតោ “មណ្ឌបស្ស អន្តរន្តរេន កិង្កិណិកជាលំ ឱលម្ពតូ”តិ ឱលោកេសិ, សហ ឱលោកនេនេវ កិង្កិណិកជាលំ ឱលម្ពិ, យស្ស មន្ទវាតេរិតស្ស បញ្ចង្គិកស្សេវ តូរិយស្ស មធុរសទ្ទោ និគ្គច្ឆតិ, ទិព្ពសង្គីតិវត្តនកាលោ វិយ ហោតិ។ “អន្តរន្តរា គន្ធទាមមាលាទាមានិ ឱលម្ពន្តូ”តិ ចិន្តេសិ, ទាមានិ ឱលម្ពឹសុ។ “កោដិសតសហស្សសង្ខានំ ភិក្ខូនំ អាសនានិ ច អាធារកានិ ច បឋវឹ ភិន្ទិត្វា ឧដ្ឋហន្តូ”តិ ចិន្តេសិ, តាវទេវ ឧដ្ឋហឹសុ។ “កោណេ កោណេ ឯកេកា ឧទកចាដិយោ ឧដ្ឋហន្តូ”តិ ចិន្តេសិ, ឧទកចាដិយោ ឧដ្ឋហឹសុ។

ឯត្តកំ មាបេត្វា ព្រាហ្មណស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ឯហិ អយ្យ, តវ មណ្ឌបំ ឱលោកេត្វា មយ្ហំ ភតឹ ទេហី”តិ អាហ។ មហាបុរិសោ គន្ត្វា មណ្ឌបំ ឱលោកេសិ, ឱលោកេន្តស្សេវស្ស សកលសរីរំ បញ្ចវណ្ណាយ បីតិយា និរន្តរំ ផុដំ អហោសិ។ អថស្ស មណ្ឌបំ ឱលោកយតោ ឯតទហោសិ – “នាយំ មណ្ឌបោ មនុស្សភូតេន កតោ, មយ្ហំ បន អជ្ឈាសយំ មយ្ហំ គុណំ អាគម្ម អទ្ធា សក្កភវនំ ឧណ្ហំ អហោសិ, តតោ សក្កេន ទេវរញ្ញា អយំ មណ្ឌបោ ការិតោ ភវិស្សតី”តិ។ “ន ខោ បន មេ យុត្តំ ឯវរូបេ មណ្ឌបេ ឯកទិវសំយេវ ទានំ ទាតុំ, សត្តាហំ ទស្សាមី”តិ ចិន្តេសិ។ ពាហិរកទានញ្ហិ កិត្តកម្បិ សមានំ ពោធិសត្តានំ តុដ្ឋឹ កាតុំ ន សក្កោតិ, អលង្កតសីសំ បន ឆិន្ទិត្វា អញ្ជិតអក្ខីនិ ឧប្បាដេត្វា ហទយមំសំ វា ឧព្ពដ្ដេត្វា ទិន្នកាលេ ពោធិសត្តានំ ចាគំ និស្សាយ តុដ្ឋិ នាម ហោតិ។ អម្ហាកម្បិ ហិ ពោធិសត្តស្ស សិវិជាតកេ ទេវសិកំ បញ្ច កហាបណសតសហស្សានិ វិស្សជ្ជេត្វា ចតូសុ ទ្វារេសុ នគរមជ្ឈេ ច ទានំ ទេន្តស្ស តំ ទានំ ចាគតុដ្ឋឹ ឧប្បាទេតុំ នាសក្ខិ។ យទា បនស្ស ព្រាហ្មណវណ្ណេន អាគន្ត្វា សក្កោ

ទេវរាជា អគ្គិនិ យាចិ, តទា តានិ ឧប្បាដេត្វា ទទមានស្សេវ ហាសោ ឧប្បជ្ជិ, កេសគ្គមត្តម្បិ ចិត្តស្ស អញ្ញថត្តំ នាហោសិ។ ឯវំ ទានំ និស្សាយ ពោធិសត្តានំ តិត្តិ នាម នត្ថិ។ តស្មា សោបិ មហាបុរិសោ “សត្ថាហំ មយា កោដិសតសហស្សសង្ខានំ ភិក្ខូនំ ទានំ ទាតុំ វដ្ដតី”តិ ចិន្តេត្វា តស្មិំ មណ្ឌបេ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និសីទាបេត្វា សត្តាហំ គវបានំ នាម ទានំ អទាសិ។ គវបានន្តិ មហន្តេ មហន្តេ កោលម្ពេ ខីរស្ស បូរេត្វា ឧទ្ធនេសុ អារោបេត្វា ឃនបាកបក្កេ ខីរេ ថោកេ តណ្ឌុលេ បក្ខិបិត្វា បក្កមធុសក្ករាចុណ្ណសប្បីហិ អភិសង្ខតំ ភោជនំ វុច្ចតិ។ មនុស្សាយេវ បន បរិវិសិតុំ នាសក្ខិំសុ, ទេវាបិ ឯកន្តរិកា ហុត្វា បរិវិសិំសុ។ ទ្វាទសគាវុតយោជនប្បមាណំ ឋានម្បិ ភិក្ខូ គណ្ហិតុំ នប្បហោសិយេវ។ តេ បន ភិក្ខូ អត្តនោ អត្តនោ អានុភាវេន និសីទិំសុ។ បរិយោសាន ទិវសេ សព្ពភិក្ខូនំ បត្តានិ ធោវាបេត្វា ភេសជ្ជត្ថាយ សប្បិនវនីតមធុផាណិតាទីនិ បូរេត្វា តិចីវរេហិ សទ្ធិំ អទាសិ, សង្ឃនវកភិក្ខុនា លទ្ធចីវរសាដកា សតសហស្សគ្ឃនកា អហេសុំ។

សត្ថា អនុមោទនំ ករោន្តោ “អយំ បុរិសោ ឯវរូបំ មហាទានំ អទាសិ, កោ នុ ខោ ភវិស្សតី”តិ ឧបធារេន្តោ “អនាគតេ កប្បសតសហស្សាធិកានំ ទ្វិន្នំ អសង្ខេយ្យានំ មត្ថកេ គោតមោ នាម ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ទិស្វា មហាបុរិសំ អាមន្តេត្វា “ត្វំ ឯត្តកំ នាម កាលំ អតិក្កមិត្វា គោតមោ នាម ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ មហាបុរិសោ ព្យាករណំ សុត្វា “អហំ កិរ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមិ, កោ មេ ឃរាវាសេន អត្ថោ, បព្ពជិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា តថារូបំ សម្បត្តិំ ខេឡបិណ្ឌំ វិយ បហាយ សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា អាយុបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។

មង្គលស្ស បន ភគវតោ នគរំ ឧត្តរំ នាម អហោសិ, បិតាបិ ឧត្តរោ នាម ខត្តិយោ, មាតាបិ ឧត្តរា នាម ទេវី, សុទេវោ ច ធម្មសេនោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, បាលិតោ នាមុបដ្ឋាកោ, សីវលី ច អសោកា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោ ពោធិ, អដ្ឋាសីតិហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ។ នវុតិវស្សសហស្សានិ ឋត្វា បរិនិព្ពុតេ បន តស្មិំ ភគវតិ ឯកប្បហារេនេវ ទស ចក្កវាឡសហស្សានិ ឯកន្ធការានិ អហេសុំ។ សព្ពចក្កវាឡេសុ មនុស្សានំ មហន្តំ អារោទនបរិទេវនំ អហោសិ។

“កោណ្ឌញ្ញស្ស អបរេន, មង្គលោ នាម នាយកោ;
តមំ លោកេ និហន្ត្វាន, ធម្មោក្កមភិធារយី”តិ។

ឯវំ ទសសហស្សិលោកធាតុំ អន្ធការំ កត្វា បរិនិព្ពុតស្ស តស្ស ភគវតោ អបរភាគេ **សុមនោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ កញ្ចនបព្ពតម្ហិ នវុតិកោដិសហស្សានិ, តតិយេ អសីតិកោដិសហស្សានិ។ តទា មហាសត្តោ អតុលោ នាម នាគរាជា អហោសិ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ។ សោ “ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ”តិ សុត្វា ញាតិសង្ឃបរិវុតោ នាគភវនា និក្ខមិត្វា កោដិសតសហស្សភិក្ខុបរិវារស្ស តស្ស ភគវតោ ទិព្ពតូរិយេហិ ឧបហារំ ការេត្វា មហាទានំ បវត្តេត្វា បច្ចេកំ ទុស្សយុគានិ ទត្វា សរណេសុ បតិដ្ឋាសិ។ សោបិ នំ សត្ថា “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ នគរំ ខេមំ នាម អហោសិ, សុទត្តោ នាម រាជា បិតា, សិរិមា នាម មាតា, សរណោ ច ភាវិតត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ឧទេនោ នាមុបដ្ឋាកោ, សោណា ច ឧបសោណា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោ ពោធិ, នវុតិហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ, នវុតិយេវ វស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ អហោសិ។

“មង្គលស្ស អបរេន, សុមនោ នាម នាយកោ;
សព្ពធម្មេហិ អសមោ, សព្ពសត្តានមុត្តមោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **រេវតោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ គណនា នត្ថិ, ទុតិយេ កោដិសតសហស្សភិក្ខូ អហេសុំ, តថា តតិយេ។ តទា ពោធិសត្តោ អតិទេវោ នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សរណេសុ បតិដ្ឋាយ សិរស្មិំ អញ្ជលិំ បបេត្វា តស្ស សត្ថុនោ កិលេសប្បហានេ វណ្ណំ វត្វា ឧត្តរាសង្គេន បូជំ អកាសិ។ សោបិ នំ “ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន ភគវតោ នគរំ ធញ្ញវតី នាម អហោសិ, បិតា វិបុលោ នាម ខត្តិយោ, មាតាបិ វិបុលា នាម ទេវី, វរុណោ ច ព្រហ្មទេវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សម្ភវោ នាមុបដ្ឋាកោ, ភទ្ទា ច សុភទ្ទា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោវ ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, អាយុ សដ្ឋិ វស្សសហស្សានីតិ។

“សុមនស្ស អបរេន, រេវតោ នាម នាយកោ;
អនូបមោ អសទិសោ, អតុលោ ឧត្តមោ ជិនោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **សោភិតោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ អជិតោ នាម ព្រាហ្មណោ ហុត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សរណេសុ បតិដ្ឋាយ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទាសិ។ សោបិ នំ “ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន ភគវតោ សុធម្មំ នាម នគរំ អហោសិ, បិតាបិ សុធម្មោ នាម រាជា, មាតាបិ សុធម្មា នាម ទេវី, អសមោ ច សុនេត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អនោមោ នាមុបដ្ឋាកោ, នកុលា ច សុជាតា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, នាគរុក្ខោវ ពោធិ, អដ្ឋបណ្ណាសហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ, នវុតិ វស្សសហស្សានិ អាយុប្បមាណន្តិ។

“រេវតស្ស អបរេន, សោភិតោ នាម នាយកោ;
សមាហិតោ សន្តចិត្តោ, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខ្យេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ឯកស្មិំយេវ កប្បេ តយោ ពុទ្ធា និព្ពត្តិំសុ **អនោមទស្សី បទុមោ នារទោ**តិ។ **អនោមទស្សិស្ស** ភគវតោ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ ភិក្ខូ អដ្ឋសតសហស្សានិ អហេសុំ, ទុតិយេ សត្ត, តតិយេ ឆ។ តទា ពោធិសត្តោ ឯកោ យក្ខសេនាបតិ អហោសិ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ អនេកកោដិសតសហស្សានំ យក្ខានំ អធិបតិ។ សោ “ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ”តិ សុត្វា អាគន្ត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ អទាសិ។ សត្ថាបិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ អនោមទស្សិស្ស បន ភគវតោ ចន្ទវតី នាម នគរំ អហោសិ, យសវា នាម រាជា បិតា, យសោធរា នាម មាតា, និសភោ ច អនោមោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, វរុណោ នាមុបដ្ឋាកោ, សុន្ទរី ច សុមនា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, អជ្ជុនរុក្ខោ ពោធិ, អដ្ឋបណ្ណាសហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយូតិ។

“សោភិតស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
អនោមទស្សី អមិតយសោ, តេជស្សី ទុរតិក្កមោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **បទុមោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ ភាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ តីណិ សតសហស្សានិ, តតិយេ អគាមកេ អរញ្ញេ មហាវនសណ្ឌវាសីនំ ភិក្ខូនំ ទ្វេ សតសហស្សានិ។ តទា តថាគតេ តស្មិំ វនសណ្ឌេ វសន្តេ ពោធិសត្តោ សីហោ ហុត្វា សត្ថារំ និរោធសមាបត្តិំ សមាបន្នំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បីតិសោមនស្សជាតោ តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធារម្មណបីតិំ អវិជហិត្វា បីតិសុខេនេវ គោចរាយ អបក្កមិត្វា ជីវិតបរិច្ចាគំ កត្វា បយិរុបាសមានោ អដ្ឋាសិ។ សត្ថា សត្តាហច្ចយេន និរោធា វុដ្ឋិតោ សីហំ ឱលោកេត្វា “ភិក្ខុសង្ឃេបិ ចិត្តំ បសាទេត្វា សង្ឃំ វន្ទិស្សតីតិ ភិក្ខុសង្ឃោ អាគច្ឆតូ”តិ ចិន្តេសិ។ ភិក្ខូ តាវទេវ អាគមិំសុ។ សីហោ សង្ឃេ ចិត្តំ បសាទេសិ។ សត្ថា តស្ស មនំ ឱលោកេត្វា “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ បទុមស្ស បន ភគវតោ ចម្បកំ នាម នគរំ អហោសិ, អសមោ នាម រាជា បិតា, អសមា នាម ទេវី មាតា, សាលោ ច ឧបសាលោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, វរុណោ នាមុបដ្ឋាកោ, រាមា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, សោណរុក្ខោ នាម ពោធិ, អដ្ឋបណ្ណាសហត្ថុព្ពេធំ សរីរំ អហោសិ, អាយុ វស្សសតសហស្សន្តិ។

“អនោមទស្សិស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
បទុមោ នាម នាមេន, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **នារទោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ នវុតិកោដិសហស្សានិ, តតិយេ អសីតិកោដិសហស្សានិ ។ តទា ពោធិសត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បញ្ចសុ អភិញ្ញាសុ អដ្ឋសុ ច សមាបត្តីសុ ចិណ្ណវសី ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា លោហិតចន្ទនេន បូជំ អកាសិ។ សោបិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ធញ្ញវតី នាម នគរំ អហោសិ, សុទេវោ នាម ខត្តិយោ បិតា, អនោមា នាម មាតា, សទ្ទសាលោ ច ជិតមិត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, វាសេដ្ឋោ នាមុបដ្ឋាកោ , ឧត្តរា ច ផគ្គុនី ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, មហាសោណរុក្ខោ នាម ពោធិ, សរីរំ អដ្ឋាសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, នវុតិវស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“បទុមស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
នារទោ នាម នាមេន, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ”តិ។

នារទពុទ្ធស្ស អបរភាគេ ឯកំ អសង្ខ្យេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ឥតោ សតសហស្សកប្បមត្ថកេ ឯកស្មឹ កប្បេ ឯកោវ **បទុមុត្តរ**ពុទ្ធោ នាម ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមេ កោដិសតសហស្ស ភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ វេភារបព្ពតេ នវុតិកោដិសហស្សានិ, តតិយេ អសីតិកោដិសហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ ជដិលោ នាម មហារដ្ឋិយោ ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សចីវរំ ទានំ អទាសិ។ សោបិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ បទុមុត្តរស្ស បន ភគវតោ កាលេ តិត្ថិយា នាម នាហេសុំ។ សព្ពេ ទេវមនុស្សា ពុទ្ធមេវ សរណំ អគមំសុ។ តស្ស នគរំ ហំសវតី នាម អហោសិ, បិតា អានន្ទោ នាម ខត្តិយោ, មាតា សុជាតា នាម ទេវី, ទេវលោ ច សុជាតោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សុមនោ នាមុបដ្ឋាកោ, អមិតា ច អសមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, សលលរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អដ្ឋបណ្ណាសហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, សរីរប្បភា សមន្តតោ ទ្វាទស យោជនានិ គណ្ហិ, វស្សសតសហស្សំ អាយូតិ។

“នារទស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, អក្ខោភោ សាគរូបមោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ សត្តតិ កប្បសហស្សានិ អតិក្កមិត្វា **សុមេធោ សុជាតោ** ចាតិ ឯកស្មឹ កប្បេ ទ្វេ ពុទ្ធា និព្ពត្តឹសុ។ **សុមេធស្សាបិ** តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ, បឋមសន្និបាតេ សុទស្សននគរេ កោដិសតខីណាសវា អហេសុំ, ទុតិយេ បន នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ ឧត្តរោ នាម មាណវោ ហុត្វា និទហិត្វា ឋបិតំយេវ អសីតិកោដិធនំ វិស្សជ្ជេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ បតិដ្ឋាយ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។ សោបិ នំ “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ សុមេធស្ស ភគវតោ សុទស្សនំ នាម នគរំ អហោសិ, សុទត្តោ នាម រាជា បិតា, មាតាបិ សុទត្តា នាម, សរណោ ច សព្ពកាមោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សាគរោ នាមុបដ្ឋាកោ, រាមា ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, មហានីបរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អដ្ឋាសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, អាយុ នវុតិ វស្សសហស្សានីតិ។

“បទុមុត្តរស្ស អបរេន, សុមេធោ នាម នាយកោ;
ទុរាសទោ ឧគ្គតេជោ, សព្ពលោកុត្តមោ មុនី”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **សុជាតោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ សដ្ឋិ ភិក្ខុសតសហស្សានិ អហេសុំ, ទុតិយេ បញ្ញាសំ, តតិយេ ចត្តាលីសំ។ តទា ពោធិសត្តោ ចក្កវត្តិរាជា ហុត្វា “ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ”តិ សុត្វា ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សទ្ធឹ សត្តហិ រតនេហិ ចតុមហាទីបរជ្ជំ ទត្វា សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិ។ សកលរដ្ឋវាសិនោ រដ្ឋុប្បាទំ គហេត្វា អារាមិកកិច្ចំ សាធេន្តា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស និច្ចំ មហាទានំ អទំសុ។ សោបិ នំ សត្ថា “អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ នគរំ សុមង្គលំ នាម អហោសិ, ឧគ្គតោ នាម រាជា បិតា, បភាវតី នាម មាតា, សុទស្សនោ ច សុទេវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, នារទោ នាមុបដ្ឋាកោ, នាគា ច នាគសមាលា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, មហាវេឡុរុក្ខោ ពោធិ។ សោ កិរ មន្ទច្ឆិទ្ទោ ឃនក្ខន្ធោ ឧបរិ និគ្គតាហិ មហាសាខាហិ មោរបិញ្ឆកលាបោ វិយ វិរោចិត្ថ។ តស្ស ភគវតោ សរីរំ បណ្ណាសហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, អាយុ នវុតិ វស្សសហស្សានីតិ។

“តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, សុជាតោ នាម នាយកោ;
សីហហនុសភក្ខន្ធោ, អប្បមេយ្យោ ទុរាសទោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ អដ្ឋារសកប្បសតមត្ថកេ ឯកស្មឹ កប្បេ **បិយទស្សី, អត្ថទស្សី, ធម្មទស្សី**តិ តយោ ពុទ្ធា និព្ពត្តឹសុ។ **បិយទស្សិស្សាបិ** តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមេ កោដិសតសហស្សា ភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ កស្សបោ នាម មាណវោ តិណ្ណំ វេទានំ បារំ គតោ ហុត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា កោដិសតសហស្សធនបរិច្ចាគេន សង្ឃារាមំ ការេត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាសិ។ អថ នំ សត្ថា “អដ្ឋារសកប្បសតច្ចយេន ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ អនោមំ នាម នគរំ អហោសិ, បិតា សុទិន្នោ នាម រាជា, មាតា ចន្ទា នាម ទេវី, បាលិតោ ច សព្ពទស្សី ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សោភិតោ នាមុបដ្ឋាកោ, សុជាតា ច ធម្មទិន្នា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, កកុធរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, នវុតិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“សុជាតស្ស អបរេន, សយម្ភូ លោកនាយកោ;
ទុរាសទោ អសមសមោ, បិយទស្សី មហាយសោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **អត្ថទស្សី** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមេ អដ្ឋ នវុតិ ភិក្ខុសតសហស្សានិ អហេសុំ, ទុតិយេ អដ្ឋាសីតិសតសហស្សានិ, តថា តតិយេ។ តទា ពោធិសត្តោ សុសិមោ នាម មហិទ្ធិកោ តាបសោ ហុត្វា ទេវលោកតោ មន្ទាររបុប្ផច្ឆត្តំ អាហរិត្វា សត្ថារំ បូជេសិ, សោបិ នំ "អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី"តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ សោភិតំ នាម នគរំ អហោសិ, សាគរោ នាម រាជា បិតា, សុទស្សនា នាម មាតា, សន្តោ ច ឧបសន្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អភយោ នាមុបដ្ឋាកោ, ធម្មា ច សុធម្មា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, ចម្បករុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, សរីរប្បភា សមន្តតោ សព្ពកាលំ យោជនមត្តំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ, អាយុ វស្សសតសហស្សន្តិ។

"តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, អត្ថទស្សី នរាសភោ;
មហាតមំ និហន្ត្វាន, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តម"ន្តិ។

តស្ស អបរភាគេ **ធម្មទស្សី** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមេ កោដិសតំ ភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ សត្តតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ សក្កោ ទេវរាជា ហុត្វា ទិព្ពគន្ធបុប្ផេហិ ច ទិព្ពតូរិយេហិ ច បូជំ អកាសិ, សោបិ នំ "អនាគតេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី"តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ សរណំ នាម នគរំ អហោសិ, បិតា សរណោ នាម រាជា, មាតា សុនន្ទា នាម, បទុមោ ច ផុស្សទេវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សុនេត្តោ នាមុបដ្ឋាកោ , ខេមា ច សព្ពនាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, រត្តង្កុររុក្ខោ ពោធិ, "ពិម្ពិជាលោ"តិបិ វុច្ចតិ, សរីរំ បនស្ស អសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយូតិ។

"តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, ធម្មទស្សី មហាយសោ;
តមន្ធការំ វិធមិត្វា, អតិរោចតិ សទេវកេ"តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ចតុនវុតិកប្បមត្ថកេ ឯកស្មិំ កប្បេ ឯកោវ **សិទ្ធត្ថោ** នាម ពុទ្ធោ ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ កោដិសតសហស្សំ ភិក្ខូ អហេសុំ, ទុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ ឧគ្គតេជោ អភិញ្ញាពលសម្បន្នោ មង្គលោ នាម តាបសោ ហុត្វា មហាជម្ពុផលំ អាហរិត្វា តថាគតស្ស អទាសិ។ សត្ថា តំ ផលំ បរិភុញ្ជិត្វា "ចតុនវុតិកប្បមត្ថកេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី"តិ ពោធិសត្តំ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ នគរំ វេភារំ នាម អហោសិ, បិតា ជយសេនោ នាម រាជា, មាតា សុផស្សា នាម, សម្ពលោ ច សុមិត្តោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, រេវតោ នាមុបដ្ឋាកោ, សីវលី ច សុរាមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, កណិការរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សដ្ឋិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយូតិ។

"ធម្មទស្សិស្ស អបរេន, សិទ្ធត្ថោ នាម នាយកោ;
និហនិត្វា តមំ សព្ពំ, សូរិយោ អព្ភុគ្គតោ យថា"តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ទ្វានវុតិកប្បមត្ថកេ **តិស្សោ ផុស្សោ**តិ ឯកស្មិំ កប្បេ ទ្វេ ពុទ្ធា និព្ពត្តិំសុ។ **តិស្សស្ស** ភគវតោ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ ភិក្ខូនំ កោដិសតំ អហោសិ, ទុតិយេ នវុតិកោដិយោ, តតិយេ អសីតិកោដិយោ។ តទា ពោធិសត្តោ មហាភោគោ មហាយសោ សុជាតោ នាម ខត្តិយោ ហុត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា មហិទ្ធិកភាវំ បត្វា "ពុទ្ធោ ឧប្បន្នោ"តិ សុត្វា ទិព្ពមន្ទារវបទុមបារិច្ឆត្តកបុប្ផានិ អាទាយ ចតុបរិសមជ្ឈេ គច្ឆន្តំ តថាគតំ បូជេសិ, អាកាសេ បុប្ផវិតានំ អកាសិ។ សោបិ នំ សត្ថា "ឥតោ ទ្វានវុតិកប្បេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី"តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ខេមំ នាម នគរំ អហោសិ, បិតា ជនសន្ធោ នាម ខត្តិយោ, មាតា បទុមា នាម , ព្រហ្មទេវោ ច ឧទយោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សមង្គោ នាមុបដ្ឋាកោ, ផុស្សា ច សុទត្តា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, អសនរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សដ្ឋិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, វស្សសតសហស្សំ អាយូតិ។

"សិទ្ធត្ថស្ស អបរេន, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ;
អនន្តសីលោ អមិតយសោ, តិស្សោ លោកគ្គនាយកោ"តិ។

តស្ស អបរភាគេ **ផុស្សោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ សដ្ឋិ ភិក្ខុសតសហស្សានិ អហេសុំ, ទុតិយេ បណ្ណាស, តតិយេ ទ្វត្តិំស។ តទា ពោធិសត្តោ វិជិតាវី នាម ខត្តិយោ ហុត្វា មហារជ្ជំ បហាយ សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេត្វា មហាជនស្ស ធម្មកថំ កថេសិ, សីលបារមិញ្ច បូរេសិ។ សោបិ នំ "ពុទ្ធោ ភវិស្សសី"តិ តថេវ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ កាសិ នាម នគរំ អហោសិ, ជយសេនោ នាម រាជា បិតា, សិរិមា នាម មាតា, សុរក្ខិតោ ច ធម្មសេនោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា,

សភិយោ នាមុបដ្ឋាកោ, ចាលា ច ឧបចាលា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, អាមលករុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អដ្ឋបណ្ណាស ហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, នវុតិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

> “តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, អហុ សត្ថា អនុត្តរោ;
> អនូបមោ អសមសមោ, ផុស្សោ លោកគ្គនាយកោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ឯកនវុតិកប្បេ **វិបស្សី** នាម ភគវា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ អដ្ឋសដ្ឋិ ភិក្ខុសតសហស្សំ អហោសិ, ទុតិយេ ឯកសតសហស្សំ, តតិយេ អសីតិ សហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ មហិទ្ធិកោ មហានុភាវោ អតុលោ នាម នាគរាជា ហុត្វា សត្តរតនខចិតំ សោវណ្ណមយំ មហាបីឋំ ភគវតោ អទាសិ។ សោបិ នំ “ឥតោ ឯកនវុតិកប្បេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ពន្ធុមតី នាម នគរំ អហោសិ, ពន្ធុមា នាម រាជា បិតា, ពន្ធុមតី នាម មាតា, ខណ្ឌោ ច តិស្សោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, អសោកោ នាមុបដ្ឋាកោ, ចន្ទា ច ចន្ទមិត្តា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, បាដលិរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ អសីតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, សរីរប្បភា សទា សត្ត យោជនានិ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ, អសីតិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

> “ផុស្សស្ស ច អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
> វិបស្សី នាម នាមេន, លោកេ ឧប្បជ្ជិ ចក្ខុមា”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥតោ ឯកតឹសកប្បេ **សិខី** ច **វេស្សភូ** ចាតិ ទ្វេ ពុទ្ធា អហេសុំ។ **សិខិស្សាបិ** ភគវតោ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ ភិក្ខុសតសហស្សំ អហោសិ, ទុតិយេ អសីតិសហស្សានិ, តតិយេ សត្តតិសហស្សានិ។ តទា ពោធិសត្តោ អរិន្ទមោ នាម រាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សចីវរំ មហាទានំ បវត្តេត្វា សត្តរតនបដិមណ្ឌិតំ ហត្ថិរតនំ ទត្វា ហត្ថិប្បមាណំ កត្វា កប្បិយភណ្ឌំ អទាសិ។ សោបិ នំ “ឥតោ ឯកតឹសកប្បេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ អរុណវតី នាម នគរំ អហោសិ, អរុណោ នាម ខត្តិយោ បិតា, បភាវតី នាម មាតា, អភិភូ ច សម្ភវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ខេមង្ករោ នាមុបដ្ឋាកោ, សខិលា ច បទុមា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, បុណ្ឌរីករុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សត្តតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, សរីរប្បភា យោជនត្តយំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ, សត្តតិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

> “វិបស្សិស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
> សិខិវ្ហយោ នាម ជិនោ, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **វេស្សភូ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ តយោ សាវកសន្និបាតា អហេសុំ។ បឋមសន្និបាតេ អសីតិ ភិក្ខុសហស្សានិ អហេសុំ, ទុតិយេ សត្តតិ, តតិយេ សដ្ឋិ។ តទា ពោធិសត្តោ សុទស្សនោ នាម រាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សចីវរំ មហាទានំ ទត្វា តស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា អាចារគុណសម្បន្នោ ពុទ្ធរតនេ ចិត្តីការបីតិពហុលោ អហោសិ។ សោបិ នំ ភគវា “ឥតោ ឯកតឹសកប្បេ ពុទ្ធោ ភវិស្សសី”តិ ព្យាកាសិ។ តស្ស បន ភគវតោ អនោមំ នាម នគរំ អហោសិ, សុប្បតីតោ នាម រាជា បិតា, យសវតី នាម មាតា , សោណោ ច ឧត្តរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ឧបសន្តោ នាមុបដ្ឋាកោ, ទាមា ច សមាលា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, សាលរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ សដ្ឋិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, សដ្ឋិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

> “តត្ថេវ មណ្ឌកប្បម្ហិ, អសមោ អប្បដិបុគ្គលោ;
> វេស្សភូ នាម នាមេន, លោកេ ឧប្បជ្ជិ សោ ជិនោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ ឥមស្មឹ កប្បេ ចត្តារោ ពុទ្ធា និព្ពត្តា **កកុសន្ធោ, កោណាគមនោ, កស្សបោ, អម្ហាកំ ភគវា**តិ។ **កកុសន្ធស្ស** ភគវតោ ឯកោវ សាវកសន្និបាតោ, តត្ថ ចត្តាលីស ភិក្ខុសហស្សានិ អហេសុំ។ តទា ពោធិសត្តោ ខេមោ នាម រាជា ហុត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស សបត្តចីវរំ មហាទានញ្ចេវ អញ្ជនាទិភេសជ្ជានិ ច ទត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្ពជិ។ សោបិ នំ សត្ថា ព្យាកាសិ។ កកុសន្ធស្ស បន ភគវតោ ខេមំ នាម នគរំ អហោសិ, អគ្គិទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា, វិសាខា នាម ព្រាហ្មណី មាតា, វិធុរោ ច សញ្ជីវោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, ពុទ្ធិជោ នាមុបដ្ឋាកោ, សាមា ច ចម្បកា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា , មហាសិរីសរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ ចត្តាលីសហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, ចត្តាលីស វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

> “វេស្សភុស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
> កកុសន្ធោ នាម នាមេន, អប្បមេយ្យោ ទុរាសទោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **កោណាគមនោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ ឯកោ សាវកសន្និបាតោ, តត្ថ តឹស ភិក្ខុសហស្សានិ អហេសុំ។ តទា ពោធិសត្តោ បព្ពតោ នាម រាជា ហុត្វា អមច្ចគណបរិវុតោ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ធម្មទេសនំ សុត្វា ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា មហាទានំ បវត្តេត្វា បដ្ដុណ្ណចីនបដ្ដកោសេយ្យកម្ពលទុកូលានិ ចេវ សុវណ្ណបាទុកញ្ច ទត្វា សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិ។ សោបិ នំ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ សោភវតី នាម នគរំ អហោសិ, យញ្ញទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា, ឧត្តរា នាម ព្រាហ្មណី មាតា, ភិយ្យសោ ច ឧត្តរោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សោត្ថិជោ នាមុបដ្ឋាកោ, សមុទ្ទា ច ឧត្តរា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, ឧទុម្ពររុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ តឹសហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, តឹស វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“កកុសន្ធស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
កោណាគមនោ នាម ជិនោ, លោកជេដ្ឋោ នរាសភោ”តិ។

តស្ស អបរភាគេ **កស្សបោ** នាម សត្ថា ឧទបាទិ។ តស្សាបិ ឯកោ សាវកសន្និបាតោ, តត្ថ វីសតិ ភិក្ខុសហស្សានិ អហេសុំ។ តទា ពោធិសត្តោ ជោតិបាលោ នាម មាណវោ ហុត្វា តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ ភូមិយញ្ច អន្តលិក្ខេ ច បាកដោ ឃដីការស្ស កុម្ភការស្ស មិត្តោ អហោសិ។ សោ តេន សទ្ធិំ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មកថំ សុត្វា បព្ពជិត្វា អារទ្ធវីរិយោ តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេត្វា វត្តាវត្តសម្បត្តិយា ពុទ្ធស្ស សាសនំ សោភេសិ។ សោបិ នំ ព្យាកាសិ។ តស្ស ភគវតោ ជាតនគរំ ពារាណសី នាម អហោសិ, ព្រហ្មទត្តោ នាម ព្រាហ្មណោ បិតា, ធនវតី នាម ព្រាហ្មណី មាតា, តិស្សោ ច ភារទ្វាជោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា, សព្ពមិត្តោ នាមុបដ្ឋាកោ, អនុឡា ច ឧរុវេឡា ច ទ្វេ អគ្គសាវិកា, និគ្រោធរុក្ខោ ពោធិ, សរីរំ វីសតិហត្ថុព្ពេធំ អហោសិ, វីសតិ វស្សសហស្សានិ អាយូតិ។

“កោណាគមនស្ស អបរេន, សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទុត្តមោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ធម្មរាជា បភង្ករោ”តិ។

យស្មិំ បន កប្បេ ទីបង្ករោ ទសពលោ ឧទបាទិ, តស្មិំ អញ្ញេបិ តយោ ពុទ្ធា អហេសុំ។ តេសំ សន្តិកា ពោធិសត្តស្ស ព្យាករណំ នត្ថិ, តស្មា តេ ឥធ ន ទស្សិតា។ អដ្ឋកថាយំ បន តម្ហា កប្បា បដ្ឋាយ សព្ពេបិ ពុទ្ធេ ទស្សេតុំ ឥទំ វុត្តំ –

“តណ្ហង្ករោ មេធង្ករោ, អថោបិ សរណង្ករោ;
ទីបង្ករោ ច សម្ពុទ្ធោ, កោណ្ឌញ្ញោ ទ្វិបទុត្តមោ។

“មង្គលោ ច សុមនោ ច, រេវតោ សោភិតោ មុនិ;
អនោមទស្សី បទុមោ, នារទោ បទុមុត្តរោ។

“សុមេធោ ច សុជាតោ ច, បិយទស្សី មហាយសោ;
អត្ថទស្សី ធម្មទស្សី, សិទ្ធត្ថោ លោកនាយកោ។

“តិស្សោ ផុស្សោ ច សម្ពុទ្ធោ, វិបស្សី សិខិ វេស្សភូ;
កកុសន្ធោ កោណាគមនោ, កស្សបោ ចាតិ នាយកោ។

“ឯតេ អហេសុំ សម្ពុទ្ធា, វីតរាគា សមាហិតា;
សតរំសីវ ឧប្បន្នា, មហាតមវិនោទនា;
ជលិត្វា អគ្គិខន្ធាវ, និព្ពុតា តេ សសាវកា”តិ។

តត្ថ អម្ហាកំ ពោធិសត្តោ ទីបង្ករាទីនំ ចតុវីសតិយា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ អធិការំ ករោន្តោ កប្បសតសហស្សាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ្យេយ្យានិ អាគតោ។ កស្សបស្ស បន ភគវតោ ឱរភាគេ ឋបេត្វា ឥមំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អញ្ញោ ពុទ្ធោ នាម នត្ថិ។ ឥតិ ទីបង្ករាទីនំ ចតុវីសតិយា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ លទ្ធព្យាករណោ បន ពោធិសត្តោ យេនេន –

“មនុស្សត្តំ លិង្គសម្បត្តិ, ហេតុ សត្ថារទស្សនំ;
បព្ពជ្ជា គុណសម្បត្តិ, អធិការោ ច ឆន្ទតា;
អដ្ឋធម្មសមោធានា, អភិនីហារោ សមិជ្ឈតី”តិ។ (ពុ. វំ. ២.៥៩) –

ឥមេ អដ្ឋ ធម្មេ សមោធានេត្វា ទីបង្ករបាទមូលេ កតាភិនីហារេន “ហន្ទ ពុទ្ធករេ ធម្មេ, វិចិនាមិ ឥតោ ចិតោ”តិ ឧស្សាហំ កត្វា “វិចិនន្តោ តទាទក្ខិំ, បឋមំ ទានបារមិ”ន្តិ ទានបារមិតាទយោ ពុទ្ធការកធម្មា ទិដ្ឋា, តេ បូរេន្តោយេវ យាវ វេស្សន្តរត្តភាវា អាគមិ។ អាគច្ឆន្តោ ច យេ តេ កតាភិនីហារានំ ពោធិសត្តានំ អានិសំសា សំវណ្ណិតា –

“ឯវំ សព្ពង្គសម្បន្នា, ពោធិយា និយតា នរា;
សំសរំ ទីឃមទ្ធានំ, កប្បកោដិសតេហិបិ។

“អវីចិម្ហិ នុប្បជ្ជន្តិ, តថា លោកន្តរេសុ ច;
និជ្ឈាមតណ្ហា ខុប្បិបាសា, ន ហោន្តិ កាលកញ្ចកា។

“ន ហោន្តិ ខុទ្ទកា បាណា, ឧប្បជ្ជន្តាបិ ទុគ្គតឹ;
ជាយមានា មនុស្សេសុ, ជច្ចន្ធា ន ភវន្តិ តេ។

“សោតវេកល្លតា នត្ថិ, ន ភវន្តិ មូគបក្ខិកា;
ឥត្ថិភាវំ ន គច្ឆន្តិ, ឧភតោព្យញ្ជនបណ្ឌកា។

“ន ភវន្តិ បរិយាបន្នា, ពោធិយា និយតា នរា;
មុត្តា អានន្តរិកេហិ, សព្ពត្ថ សុទ្ធគោចរា។

“មិច្ឆាទិដ្ឋឹ ន សេវន្តិ, កម្មកិរិយទស្សនា;
វសមានាបិ សគ្គេសុ, អសញ្ញំ នូបបជ្ជរេ។

“សុទ្ធាវាសេសុ ទេវេសុ, ហេតុ នាម ន វិជ្ជតិ;
នេក្ខម្មនិន្នា សប្បុរិសា, វិសំយុត្តា ភវាភវេ;
ចរន្តិ លោកត្ថចរិយាយោ, បូរេន្តិ សព្ពបារមី”តិ។

តេ អានិសំសេ អធិគន្ត្វាវ អាគតោ។ បារមិយោ បូរេន្តស្ស ចស្ស អកិត្តិព្រាហ្មណកាលេ សង្ខព្រាហ្មណកាលេ ធនញ្ចយរាជកាលេ មហាសុទស្សនកាលេ មហាគោវិន្ទកាលេ និមិមហារាជកាលេ ចន្ទកុមារកាលេ វិសយ្ហសេដ្ឋិកាលេ សិវិរាជកាលេ វេស្សន្តរកាលេតិ ទានបារមិតាយ បូរិតត្តភាវានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស សសបណ្ឌិតជាតកេ –

“ភិក្ខាយ ឧបគតំ ទិស្វា, សកត្តានំ បរិច្ចជឹ;
ទានេន មេ សមោ នត្ថិ, ឯសា មេ ទានបារមី”តិ។ (ចរិយា. ១.តស្សុទានំ) –

ឯវំ អត្តបរិច្ចាគំ ករោន្តស្ស **ទានបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ តថា សីលវរាជកាលេ ចម្បេយ្យនាគរាជកាលេ ភូរិទត្តនាគរាជកាលេ ឆទ្ទន្តនាគរាជកាលេ ជយទ្ទិសរាជបុត្តកាលេ អលីនសត្តកុមារកាលេតិ សីលបារមិតាយ បូរិតត្តភាវានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស សង្ខបាលជាតកេ –

“សូលេហិ វិជ្ឈិយន្តោបិ, កោដ្ដិយន្តោបិ សត្តិហិ;
ភោជបុត្តេ ន កុប្បាមិ, ឯសា មេ សីលបារមី”តិ។ (ចរិយា. ២.៩១) –

ឯវំ អត្តបរិច្ចាគំ ករោន្តស្ស **សីលបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ តថា សោមនស្សកុមារកាលេ, ហត្ថិបាលកុមារកាលេ, អយោឃរបណ្ឌិតកាលេតិ មហារជ្ជំ បហាយ នេក្ខម្មបារមិតាយ បូរិតត្តភាវានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស ចូឡសុតសោមជាតកេ –

“មហារជ្ជំ ហត្ថគតំ, ខេឡបិណ្ឌំវ ឆឌ្ឌយឹ;
ចជតោ ន ហោតិ លគ្គំ, ឯសា មេ នេក្ខម្មបារមី”តិ។ –

ឯវំ និស្សង្គតាយ រជ្ជំ ឆឌ្ឌេត្វា និក្ខមន្តស្ស **នេក្ខម្មបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ តថា វិធុរបណ្ឌិតកាលេ, មហាគោវិន្ទបណ្ឌិតកាលេ, កុទ្ទាលបណ្ឌិតកាលេ, អរកបណ្ឌិតកាលេ, ពោធិបរិព្ពាជកកាលេ, មហោសធបណ្ឌិត

កាលេតិ, បញ្ញាបារមិតាយ បូរិតត្តភាវានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស សត្តុភស្តជាតកេ សេនកបណ្ឌិតកាលេ –

“បញ្ញាយ វិចិនន្តោហំ, ព្រាហ្មណំ មោចយឹ ទុខា;
បញ្ញាយ មេ សមោ នត្ថិ, ឯសា មេ បញ្ញាបារមី”តិ។ –

អន្តោភស្តគតំ សប្បំ ទស្សេន្តស្ស **បញ្ញាបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ តថា វីរិយបារមិតាទីនម្បិ បូរិតត្តភាវានំ បរិមាណំ នាម នត្ថិ។ ឯកន្តេន បនស្ស មហាជនកជាតកេ –

“អតីរទស្សី ជលមជ្ឈេ, ហតា សព្ពេវ មានុសា;
ចិត្តស្ស អញ្ញថា នត្ថិ, ឯសា មេ វីរិយបារមី”តិ។ –

ឯវំ មហាសមុទ្ទំ តរន្តស្ស បវត្តា **វីរិយបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ ខន្តិវាទិជាតកេ –

“អចេតនំវ កោដ្ដេន្តេ, តិណ្ហេន ផរសុនា មមំ;
កាសិរាជេ ន កុប្បាមិ, ឯសា មេ ខន្តិបារមី”តិ។ –

ឯវំ អចេតនភាវេន វិយ មហាទុក្ខំ អធិវាសេន្តស្ស **ខន្តិបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ មហាសុតសោមជាតកេ –

“សច្ចវាចំ អនុរក្ខន្តោ, ចជិត្វា មម ជីវិតំ;
មោចេសឹ ឯកសតំ ខត្តិយេ, ឯសា មេ សច្ចបារមី”តិ។ –

ឯវំ ជីវិតំ ចជិត្វា សច្ចមនុរក្ខន្តស្ស **សច្ចបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ មូគបក្ខជាតកេ –

“មាតា បិតា ន មេ ទេស្សា, នបិ មេ ទេស្សំ មហាយសំ;
សព្ពញ្ញុតំ បិយំ មយ្ហំ, តស្មា វតមធិដ្ឋហិ”ន្តិ។ (ចរិយា. ៣.៦ ថោកំ វិសទិសំ) –

ឯវំ ជីវិតម្បិ ចជិត្វា វតំ អធិដ្ឋហន្តស្ស **អធិដ្ឋានបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ ឯករាជជាតកេ –

“ន មំ កោចិ ឧត្តសតិ, នបិហំ ភាយាមិ កស្សចិ;
មេត្តាពលេនុបត្ថទ្ធោ, រមាមិ បវនេ តទា”តិ។ (ចរិយា. ៣.១១៣) –

ឯវំ ជីវិតម្បិ អនោលោកេត្វា មេត្តាយន្តស្ស **មេត្តាបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ លោមហំសជាតកេ –

“សុសានេ សេយ្យំ កប្បេមិ, ឆវដ្ឋិកំ ឧបធាយហំ;
គាមមណ្ឌលា ឧបាគន្ត្វា, រូបំ ទស្សេន្តិនប្បក”ន្តិ។ (ចរិយា. ៣.១១៩) –

ឯវំ គាមទារកេសុ និដ្ឋុភនាទីហិ ចេវ មាលាគន្ធូបហារាទីហិ ច សុខទុក្ខំ ឧប្បាទេន្តេសុបិ ឧបេក្ខំ អនតិវត្តន្តស្ស **ឧបេក្ខាបារមិតា** បរមត្ថបារមី នាម ជាតា។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារតោ បនេស អត្ថោ ចរិយាបិដកតោ គហេតព្ពោ។ ឯវំ បារមិយោ បូរេត្វា វេស្សន្តរត្តភាវេ ឋិតោ –

“អចេតនាយំ បថវី, អវិញ្ញាយ សុខំ ទុខំ;
សាបិ ទានពលា មយ្ហំ, សត្តក្ខត្តុំ បកម្បថា”តិ។ (ចរិយា. ១.១២៤) –

ឯវំ មហាបថវិកម្បនាទីនិ មហាបុញ្ញានិ កត្វា អាយុបរិយោសានេ តតោ ចុតោ តុសិតភវនេ និព្ពត្តិ។ ឥតិ ទីបង្ករបាទមូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អយំ តុសិតបុរេ និព្ពត្តិ, ឯត្តកំ ឋានំ **ទូរេនិទានំ** នាមាតិ វេទិតព្ពំ។

ទូរេនិទានកថា និដ្ឋិតា។

២. អវិទូរេនិទានកថា

តុសិតបុរេ វសន្តោយេវ បន ពោធិសត្តោ ពុទ្ធកោលាហលំ នាម ឧទបាទិ។ លោកស្មិញ្ហិ **តីណិ កោលាហលានិ** ឧប្បជ្ជន្តិ – កប្បកោលាហលំ, ពុទ្ធកោលាហលំ, ចក្កវត្តិកោលាហលន្តិ។ តត្ថ “វស្សសតសហស្សស្ស អច្ចយេន កប្បុដ្ឋានំ ភវិស្សតី”តិ លោកព្យូហា នាម កាមាវចរទេវា មុត្តសិរា វិកិណ្ណកេសា រុទមុខា អស្សូនិ ហត្ថេហិ បុញ្ឆមានា រត្តវត្ថនិវត្ថា អតិវិយ វិរូបវេសធារិនោ ហុត្វា មនុស្សបថេ វិចរន្តា ឯវំ អារោចេន្តិ “មារិសា ឥតោ វស្សសតសហស្សស្ស អច្ចយេន កប្បុដ្ឋានំ ភវិស្សតិ, អយំ លោកោ វិនស្សិស្សតិ, មហាសមុទ្ទោបិ សុស្សិស្សតិ , អយញ្ច មហាបថវី សិនេរុ ច បព្ពតរាជា ឧឌ្ឍយ្ហិស្សន្តិ វិនស្សិស្សន្តិ, យាវ ព្រហ្មលោកា លោកវិនាសោ ភវិស្សតិ, មេត្តំ មារិសា ភាវេថ, ករុណំ, មុទិតំ, ឧបេក្ខំ មារិសា ភាវេថ, មាតរំ ឧបដ្ឋហថ, បិតរំ ឧបដ្ឋហថ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ហោថា”តិ។ ឥទំ **កប្បកោលាហលំ** នាម។ វស្សសហស្សស្ស អច្ចយេន បន សព្ពញ្ញុពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតីតិ លោកបាលទេវតា “ឥតោ មារិសា វស្សសហស្សស្ស អច្ចយេន ពុទ្ធោ លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតី”តិ ឧគ្ឃោសេន្តា អាហិណ្ឌន្តិ។ ឥទំ **ពុទ្ធកោលាហលំ** នាម។ វស្សសតស្ស អច្ចយេន ចក្កវត្តី រាជា ឧប្បជ្ជិស្សតីតិ ទេវតា “ឥតោ មារិសា វស្សសតស្ស អច្ចយេន ចក្កវត្តី រាជា លោកេ ឧប្បជ្ជិស្សតី”តិ ឧគ្ឃោសេន្តិយោ អាហិណ្ឌន្តិ។ ឥទំ **ចក្កវត្តិកោលាហលំ** នាម។ ឥមានិ តីណិ កោលាហលានិ មហន្តានិ ហោន្តិ។

តេសុ ពុទ្ធកោលាហលសទ្ទំ សុត្វា សកលទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា ឯកតោ សន្និបតិត្វា “អសុកោ នាម សត្តោ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា អាយាចន្តិ។ អាយាចមានា ច បុព្ពនិមិត្តេសុ ឧប្បន្នេសុ អាយាចន្តិ។ តទា បន សព្ពាបិ ទេវតា ឯកេកចក្កវាឡេ ចតុមហារាជសក្កសុយាមសន្តុសិតសុនិម្មិតវសវត្តិមហាព្រហ្មេហិ សទ្ធិំ ឯកចក្កវាឡេ សន្និបតិត្វា តុសិតភវនេ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “មារិសា តុម្ហេហិ ទស បារមិយោ បូរេន្តេហិ ន សក្កសម្បត្តិំ, ន មារសម្បត្តិំ, ន ព្រហ្មសម្បត្តិំ, ន ចក្កវត្តិសម្បត្តិំ បត្ថេន្តេហិ បូរិតា, លោកនិត្ថរណត្ថាយ បន សព្ពញ្ញុតំ បត្ថេន្តេហិ បូរិតា, សោ វោ ឥទានិ កាលោ មារិសា ពុទ្ធត្តាយ សមយោ, មារិសា ពុទ្ធត្តាយ សមយោ”តិ យាចឹសុ។

អថ មហាសត្តោ ទេវតានំ បដិញ្ញំ អទត្វាវ កាលទីបទេសកុលជនេត្តិអាយុបរិច្ឆេទវសេន **បញ្ចមហាវិលោកនំ** នាម វិលោកេសិ។ តត្ថ “កាលោ នុ ខោ, អកាលោ នុ ខោ”តិ បឋមំ កាលំ វិលោកេសិ។ តត្ថ វស្សសតសហស្សតោ ឧទ្ធំ វឌ្ឍិតអាយុកាលោ កាលោ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? តទា ហិ សត្តានំ ជាតិជរាមរណានិ ន បញ្ញាយន្តិ។ ពុទ្ធានញ្ច ធម្មទេសនា តិលក្ខណមុត្តា នាម នត្ថិ។ តេសំ “អនិច្ចំ, ទុក្ខំ, អនត្តា”តិ កថេន្តានំ “កឹ នាមេតំ កថេន្តី”តិ នេវ សោតព្ពំ ន សទ្ធាតព្ពំ មញ្ញន្តិ, តតោ អភិសមយោ ន ហោតិ, តស្មិំ អសតិ អនិយ្យានិកំ សាសនំ ហោតិ។ តស្មា សោ អកាលោ។ វស្សសតតោ ឩនអាយុកាលោបិ កាលោ ន ហោតិ។ កស្មា? តទា សត្តា ឧស្សន្នកិលេសា ហោន្តិ, ឧស្សន្នកិលេសានញ្ច ទិន្នោ ឱវាទោ ឱវាទដ្ឋានេ ន តិដ្ឋតិ, ឧទកេ ទណ្ឌរាជិ វិយ ខិប្បំ វិគច្ឆតិ ។ តស្មា សោបិ អកាលោ។ វស្សសតសហស្សតោ បន បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, វស្សសតតោ បដ្ឋាយ ឧទ្ធំ អាយុកាលោ កាលោ នាម។ តទា ច វស្សសតកាលោ។ អថ មហាសត្តោ “និព្ពត្តិតព្ពកាលោ”តិ កាលំ បស្សិ។

តតោ ទីបំ វិលោកេន្តោ សបរិវារេ ចត្តារោ ទីបេ ឱលោកេត្វា “តីសុ ទីបេសុ ពុទ្ធា ន និព្ពត្តន្តិ, ជម្ពុទីបេយេវ និព្ពត្តន្តី”តិ ទីបំ បស្សិ។

តតោ “ជម្ពុទីបោ នាម មហា ទសយោជនសហស្សបរិមាណោ, កតរស្មិំ នុ ខោ បទេសេ ពុទ្ធា និព្ពត្តន្តី”តិ ឱកាសំ វិលោកេន្តោ មជ្ឈិមទេសំ បស្សិ។ មជ្ឈិមទេសោ នាម – “បុរត្ថិមាយ ទិសាយ គជង្គលំ នាម និគមោ, តស្ស អបរេន មហាសាលោ, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឱរតោ មជ្ឈេ។ បុព្ពទក្ខិណាយ ទិសាយ សល្លវតី នាម នទី, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឱរតោ មជ្ឈេ។ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សេតកណ្ណិកំ នាម និគមោ, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឱរតោ មជ្ឈេ។ បច្ឆិមាយ ទិសាយ ថូណំ នាម ព្រាហ្មណគាមោ, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឱរតោ មជ្ឈេ។ ឧត្តរាយ ទិសាយ ឧសីរទ្ធជោ នាម បព្ពតោ, តតោ បរំ បច្ចន្តិមា ជនបទា, ឱរតោ មជ្ឈេ”តិ ឯវំ វិនយេ (មហាវ. ២៥៩) វុត្តោ បទេសោ។ សោ អាយាមតោ តីណិ យោជនសតានិ, វិត្ថារតោ អឌ្ឍតេយ្យានិ, បរិក្ខេបតោ នវ យោជនសតានីតិ ឯតស្មិំ បទេសេ ពុទ្ធា, បច្ចេកពុទ្ធា, អគ្គសាវកា, អសីតិ មហាសាវកា, ចក្កវត្តិរាជា អញ្ញេ ច មហេសក្ខា ខត្តិយព្រាហ្មណគហបតិមហាសាលា ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឥទញ្ចេត្ថ កបិលវត្ថុ នាម នគរំ, តត្ថ មយា និព្ពត្តិតព្ពន្តិ និដ្ឋំ អគមាសិ។

តតោ កុលំ វិលោកេន្តោ “ពុទ្ធា នាម វេស្សកុលេ វា សុទ្ទកុលេ វា ន និព្ពត្តន្តិ, លោកសម្មតេ បន ខត្តិយកុលេ វា ព្រាហ្មណកុលេវាតិ ទ្វីសុយេវ កុលេសុ និព្ពត្តន្តិ។ ឥទានិ ច ខត្តិយកុលំ លោកសម្មតំ , តត្ថ និព្ពត្តិស្សាមិ។ សុទ្ធោទនោ នាម រាជា មេ បិតា ភវិស្សតី”តិ កុលំ បស្សិ។

តតោ មាតរំ វិលោកេន្តោ “ពុទ្ធមាតា នាម លោលា សុរាធុត្តា ន ហោតិ, កប្បសតសហស្សំ បន បូរិតបារមី ជាតិតោ បដ្ឋាយ អខណ្ឌបញ្ចសីលាយេវ ហោតិ។ អយញ្ច មហាមាយា នាម ទេវី ឯទិសី, អយំ មេ មាតា ភវិស្សតិ, កិត្តកំ បនស្សា អាយូតិ ទសន្នំ មាសានំ ឧបរិ សត្ត ទិវសានី”តិ បស្សិ។

ឥតិ ឥមំ បញ្ចមហាវិលោកនំ វិលោកេត្វា “កាលោ មេ មារិសា ពុទ្ធភាវាយា”តិ ទេវតានំ សង្គហំ ករោន្តោ បដិញ្ញំ ទត្វា “គច្ឆថ, តុម្ហេ”តិ តា ទេវតា ឧយ្យោជេត្វា តុសិតទេវតាហិ បរិវុតោ តុសិតបុរេ នន្ទនវនំ បាវិសិ។ សព្ពទេវលោកេសុ ហិ នន្ទនវនំ អត្ថិយេវ។ តត្ថ នំ ទេវតា “ឥតោ ចុតោ សុគតឹ គច្ឆ, ឥតោ ចុតោ សុគតឹ គច្ឆា”តិ បុព្ពេ កតកុសលកម្មោកាសំ សារយមានា វិចរន្តិ។ សោ ឯវំ ទេវតាហិ កុសលំ សារយមានាហិ បរិវុតោ តត្ថ វិចរន្តោ ចវិត្វា មហាមាយាយ ទេវិយា កុច្ឆិស្មឹ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។

តស្ស អាវិភាវត្ថំ អយមនុបុព្ពិកថា – តទា កិរ កបិលវត្ថុនគរេ អាសាឡ្ហិនក្ខត្តំ សង្ឃុដ្ឋំ អហោសិ, មហាជនោ នក្ខត្តំ កីឡតិ។ មហាមាយាបិ ទេវី បុរេ បុណ្ណមាយ សត្តមទិវសតោ បដ្ឋាយ វិគតសុរាបានំ មាលាគន្ធវិភូតិសម្បន្នំ នក្ខត្តកីឡំ អនុភវមានា សត្តមេ ទិវសេ បាតោវ ឧដ្ឋាយ គន្ធោទកេន ន្ហាយិត្វា ចត្តារិ សតសហស្សានិ វិស្សជ្ជេត្វា មហាទានំ ទត្វា សព្ពាលង្ការវិភូសិតា វរភោជនំ ភុញ្ជិត្វា ឧបោសថង្គានិ អធិដ្ឋាយ អលង្កតបដិយត្តំ សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា សិរិសយនេ និបន្នា និទ្ទំ ឱក្កមមានា ឥមំ សុបិនំ អទ្ទស – ‘ចត្តារោ កិរ នំ មហារាជានោ សយនេនេវ សទ្ធឹ ឧក្ខិបិត្វា ហិមវន្តំ នេត្វា សដ្ឋិយោជនិកេ មនោសិលាតលេ សត្តយោជនិកស្ស មហាសាលរុក្ខស្ស ហេដ្ឋា ឋបេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ អថ នេសំ ទេវិយោ អាគន្ត្វា ទេវឹ អនោតត្តទហំ នេត្វា មនុស្សមលហរណត្ថំ ន្ហាបេត្វា ទិព្ពវត្ថំ និវាសាបេត្វា គន្ធេហិ វិលិម្បាបេត្វា ទិព្ពបុប្ផានិ បិឡន្ធាបេត្វា តតោ អវិទូរេ ឯកោ រជតបព្ពតោ អត្ថិ, តស្ស អន្តោ កនកវិមានំ អត្ថិ , តត្ថ បាចីនសីសកំ ទិព្ពសយនំ បញ្ញាបេត្វា និបជ្ជាបេសុំ។ អថ ពោធិសត្តោ សេតវរវារណោ ហុត្វា តតោ អវិទូរេ ឯកោ សុវណ្ណបព្ពតោ អត្ថិ, តត្ថ វិចរិត្វា តតោ ឱរុយ្ហ រជតបព្ពតំ អភិរុហិត្វា ឧត្តរទិសតោ អាគម្ម រជតទាមវណ្ណាយ សោណ្ឌាយ សេតបទុមំ គហេត្វា កោញ្ចនាទំ នទិត្វា កនកវិមានំ បវិសិត្វា មាតុសយនំ តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា ទក្ខិណបស្សំ ផាលេត្វា កុច្ឆឹ បវិដ្ឋសទិសោ អហោសី’តិ។ ឯវំ ឧត្តរាសាឡ្ហនក្ខត្តេន បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។

បុនទិវសេ បពុទ្ធា ទេវី តំ សុបិនំ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា ចតុសដ្ឋិមត្តេ ព្រាហ្មណបាមោក្ខេ បក្កោសាបេត្វា គោមយហរិតូបលិត្តាយ លាជាទីហិ កតមង្គលសក្ការាយ ភូមិយា មហារហានិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា តត្ថ និសិន្នានំ ព្រាហ្មណានំ សប្បិមធុសក្ខរាភិសង្ខតស្ស វរបាយាសស្ស សុវណ្ណរជតបាតិយោ បូរេត្វា សុវណ្ណរជតបាតីហិយេវ បដិកុជ្ជិត្វា អទាសិ, អញ្ញេហិ ច អហតវត្ថកបិលគាវិទានាទីហិ តេ សន្តប្បេសិ។ អថ នេសំ សព្ពកាមេហិ សន្តប្បិតានំ សុបិនំ អារោចាបេត្វា “កឹ ភវិស្សតី”តិ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា អាហំសុ “មា ចិន្តយិ, មហារាជ, ទេវិយា តេ កុច្ឆិម្ហិ គព្ភោ បតិដ្ឋិតោ, សោ ច ខោ បុរិសគព្ភោ, ន ឥត្ថិគព្ភោ, បុត្តោ តេ ភវិស្សតិ។ សោ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសិស្សតិ, រាជា ភវិស្សតិ ចក្កវត្តី; សចេ អគារា និក្ខម្ម បព្ពជិស្សតិ, ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ លោកេ វិវដ្ដច្ឆទោ”តិ។

ពោធិសត្តស្ស បន មាតុកុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិគ្គហណក្ខណេ ឯកប្បហារេនេវ សកលទសសហស្សី លោកធាតុ សង្កម្បិ សម្បកម្បិ សម្បវេធិ។ ពាត្តឹសបុព្ពនិមិត្តានិ បាតុរហេសុំ – ទសសុ ចក្កវាឡសហស្សេសុ អប្បមាណោ ឱភាសោ ផរិ។ តស្ស តំ សិរឹ ទដ្ឋុកាមា វិយ អន្ធា ចក្ខូនិ បដិលភឹសុ, ពធិរា សទ្ទំ សុណឹសុ, មូគា សមាលបឹសុ, ខុជ្ជា ឧជុគត្តា អហេសុំ, បង្គុលា បទសា គមនំ បដិលភឹសុ, ពន្ធនគតា សព្ពសត្តា អន្ទុពន្ធនាទីហិ មុច្ចឹសុ, សព្ពនរកេសុ អគ្គិ និព្ពាយិ, បេត្តិវិសយេ ខុប្បិបាសា វូបសមិ, តិរច្ឆានានំ ភយំ នាហោសិ, សព្ពសត្តានំ រោគោ វូបសមិ, សព្ពសត្តា បិយំវទា អហេសុំ, មធុរេនាការេន អស្សា ហសឹសុ, វារណា គជ្ជឹសុ, សព្ពតូរិយានិ សកសកនិន្នាទំ មុញ្ចឹសុ, អឃដ្ដិតានិយេវ មនុស្សានំ ហត្ថូបគាទីនិ អាភរណានិ វិរវឹសុ, សព្ពទិសា វិប្បសន្នា អហេសុំ , សត្តានំ សុខំ ឧប្បាទយមានោ មុទុសីតលវាតោ វាយិ, អកាលមេឃោ វស្សិ, បថវិតោបិ ឧទកំ ឧព្ភិជ្ជិត្វា វិស្សន្ទិ, បក្ខិនោ អាកាសគមនំ វិជហឹសុ, នទិយោ អសន្ទមានា អដ្ឋំសុ, មហាសមុទ្ទេ មធុរំ ឧទកំ អហោសិ, សព្ពត្ថកមេវ បញ្ចវណ្ណេហិ បទុមេហិ សញ្ឆន្នតលោ អហោសិ, ថលជជលជាទីនិ សព្ពបុប្ផានិ បុប្ផឹសុ, រុក្ខានំ ខន្ធេសុ ខន្ធបទុមានិ, សាខាសុ សាខាបទុមានិ, លតាសុ លតាបទុមានិ បុប្ផឹសុ, ថលេ សិលាតលានិ ភិន្ទិត្វា ឧបរូបរិ សត្ត សត្ត ហុត្វា ទណ្ឌបទុមានិ នាម និក្ខមឹសុ, អាកាសេ ឱលម្ពកបទុមានិ នាម និព្ពត្តឹសុ, សមន្តតោ បុប្ផវស្សា វស្សឹសុ, អាកាសេ ទិព្ពតូរិយានិ វជ្ជឹសុ, សកលទសសហស្សិលោកធាតុ វដ្ដេត្វា វិស្សដ្ឋមាលាគុឡោ វិយ, ឧប្បីឡេត្វា ពទ្ធមាលាកលាបោ វិយ, អលង្កតបដិយត្តំ មាលាសនំ វិយ ច ឯកមាលាមាលិនី វិប្ផុរន្តវាឡពីជនី បុប្ផធូមគន្ធបរិវាសិតា បរមសោភគ្គប្បត្តា អហោសិ។

ឯវំ គហិតបដិសន្ធិកស្ស ពោធិសត្តស្ស បដិសន្ធិតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តស្ស ចេវ ពោធិសត្តមាតុយា ច ឧបទ្ទវនិវារណត្ថំ ខគ្គហត្ថា ចត្តារោ ទេវបុត្តា អារក្ខំ គណ្ហឹសុ។ ពោធិសត្តមាតុ បន បុរិសេសុ រាគចិត្តំ នុប្បជ្ជិ, លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា ច អហោសិ សុខិនី អកិលន្តកាយា។ ពោធិសត្តញ្ច អន្តោកុច្ឆិគតំ វិប្បសន្នេ មណិរតនេ អាវុតបណ្ឌុសុត្តំ វិយ បស្សតិ។ យស្មា ច ពោធិសត្តេន វសិតកុច្ឆិ នាម ចេតិយគព្ភសទិសា ហោតិ, ន សក្កា អញ្ញេន សត្តេន អាវសិតុំ វា បរិភុញ្ជិតុំ វា, តស្មា ពោធិសត្តមាតា សត្តាហជាតេ ពោធិសត្តេ កាលំ កត្វា តុសិតបុរេ និព្ពត្តតិ។ យថា ច អញ្ញា ឥត្ថិយោ ទស មាសេ អបត្វាបិ អតិក្កមិត្វាបិ និសិន្នាបិ និបន្នាបិ វិជាយន្តិ, ន ឯវំ ពោធិសត្តមាតា។ សា បន ពោធិសត្តំ ទស មាសេ កុច្ឆិនា បរិហរិត្វា ឋិតាវ វិជាយតិ។ អយំ **ពោធិសត្តមាតុធម្មតា**។

មហាមាយាបិ ទេវី បត្តេន តេលំ វិយ ទស មាសេ កុច្ឆិនា ពោធិសត្តំ បរិហរិត្វា បរិបុណ្ណគព្ភា ញាតិឃរំ គន្តុកាមា សុទ្ធោទនមហារាជស្ស អារោចេសិ – “ឥច្ឆាមហំ, ទេវ, កុលសន្តកំ ទេវទហនគរំ គន្តុ”ន្តិ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា កបិលវត្ថុតោ យាវ ទេវទហនគរា មគ្គំ សមំ ការេត្វា កទលិបុណ្ណឃដធជបដាកាទីហិ អលង្ការាបេត្វា ទេវិំ សុវណ្ណសិវិកាយ និសីទាបេត្វា អមច្ចសហស្សេន ឧក្ខិបាបេត្វា មហន្តេន បរិវារេន បេសេសិ។ ទ្វិន្នំ បន នគរានំ អន្តរេ ឧភយនគរវាសីនម្បិ លុម្ពិនីវនំ នាម មង្គលសាលវនំ អត្ថិ, តស្មិំ សមយេ មូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អគ្គសាខា សព្ពំ ឯកបាលិផុល្លំ អហោសិ, សាខន្តរេហិ ចេវ បុប្ផន្តរេហិ ច បញ្ចវណ្ណា ភមរគណា នានប្បការា ច សកុណសង្ឃា មធុរស្សរេន វិកូជន្តា វិចរន្តិ។ សកលំ លុម្ពិនីវនំ ចិត្តលតាវនសទិសំ, មហានុភាវស្ស រញ្ញោ សុសជ្ជិតំ អាបានមណ្ឌលំ វិយ អហោសិ។ ទេវិយា តំ ទិស្វា សាលវនកីឡំ កីឡិតុកាមតាចិត្តំ ឧទបាទិ។ អមច្ចា ទេវិំ គហេត្វា សាលវនំ បវិសឹសុ។ សា មង្គលសាលមូលំ គន្ត្វា សាលសាខំ គណ្ហិតុកាមា អហោសិ, សាលសាខា សុសេទិតវេត្តគ្គំ វិយ ឱនមិត្វា ទេវិយា ហត្ថបថំ ឧបគញ្ឆិ។ សា ហត្ថំ បសារេត្វា សាខំ អគ្គហេសិ។ តាវទេវ ចស្សា កម្មជវាតា ចលឹសុ។ អថស្សា សាណិំ បរិក្ខិបិត្វា មហាជនោ បដិក្កមិ។ សាលសាខំ គហេត្វា តិដ្ឋមានាយ ឯវស្សា គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ តង្ខណំយេវ ចត្តារោ វិសុទ្ធចិត្តា មហាព្រហ្មានោ សុវណ្ណជាលំ អាទាយ សម្បត្តា តេន សុវណ្ណជាលេន ពោធិសត្តំ សម្បដិច្ឆិត្វា មាតុ បុរតោ ឋបេត្វា “អត្តមនា, ទេវិ, ហោហិ, មហេសក្ខោ តេ បុត្តោ ឧប្បន្នោ”តិ អាហំសុ។

យថា បន អញ្ញេ សត្តា មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមន្តា បដិកូលេន អសុចិនា មក្ខិតា និក្ខមន្តិ, ន ឯវំ ពោធិសត្តោ។ សោ បន ធម្មាសនតោ ឱតរន្តោ ធម្មកថិកោ វិយ, និស្សេណិតោ ឱតរន្តោ បុរិសោ វិយ, ច ទ្វេ ច ហត្ថេ ទ្វេ ច បាទេ បសារេត្វា ឋិតកោវ មាតុកុច្ឆិសម្ភវេន កេនចិ អសុចិនា អមក្ខិតោ សុទ្ធោ វិសទោ កាសិកវត្ថេ និក្ខិត្តមណិរតនំ វិយ ជោតយន្តោ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិ។ ឯវំ សន្តេបិ ពោធិសត្តស្ស ច ពោធិសត្តមាតុយា ច សក្ការត្ថំ អាកាសតោ ទ្វេ ឧទកធារា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តស្ស ច មាតុយា ច សរីរេ ឧតុំ គាហាបេសុំ។

អថ នំ សុវណ្ណជាលេន បដិគ្គហេត្វា ឋិតានំ ព្រហ្មានំ ហត្ថតោ ចត្តារោ មហារាជានោ មង្គលសម្មតាយ សុខសម្ផស្សាយ អជិនប្បវេណិយា គណ្ហឹសុ, តេសំ ហត្ថតោ មនុស្សា ទុកូលចុម្ពដកេន។ មនុស្សានំ ហត្ថតោ មុច្ចិត្វា បថវិយំ បតិដ្ឋាយ បុរត្ថិមទិសំ ឱលោកេសិ, អនេកានិ ចក្កវាឡសហស្សានិ ឯកង្គណានិ អហេសុំ។ តត្ថ ទេវមនុស្សា គន្ធមាលាទីហិ បូជយមានា “មហាបុរិស, ឥធ តុម្ហេហិ សទិសោ អញ្ញោ នត្ថិ, កុតេត្ថ ឧត្តរិតរោ”តិ អាហំសុ។ ឯវំ ចតស្សោ ទិសា, ចតស្សោ អនុទិសា, ហេដ្ឋា, ឧបរីតិ ទស ទិសា អនុវិលោកេត្វា អត្តនា សទិសំ កញ្ចិ អទិស្វា “អយំ ឧត្តរាទិសា”តិ សត្តបទវីតិហារេន អគមាសិ, មហាព្រហ្មុនា សេតច្ឆត្តំ ធារិយមានោ, សុយាមេន វាឡពីជនឹ, អញ្ញាហិ ច ទេវតាហិ សេសរាជកកុធភណ្ឌហត្ថាហិ អនុគម្មមានោ។ តតោ សត្តមបទេ ឋិតោ “អគ្គោហមស្មិ លោកស្សា”តិអាទិកំ អាសភឹ វាចំ និច្ឆារេន្តោ សីហនាទំ នទិ។

ពោធិសត្តោ ហិ តីសុ អត្តភាវេសុ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តមត្តោវ វាចំ និច្ឆារេសិ មហោសធត្តភាវេ, វេស្សន្តរត្តភាវេ, ឥមស្មិំ អត្តភាវេតិ។ មហោសធត្តភាវេ កិរស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តមត្តស្សេវ សក្កោ ទេវរាជា អាគន្ត្វា ចន្ទនសារំ ហត្ថេ ឋបេត្វា គតោ, សោ តំ មុដ្ឋិយំ កត្វាវ និក្ខន្តោ។ អថ នំ មាតា “តាត, កិំ គហេត្វា អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ឱសធំ, អម្មា”តិ។ ឥតិ ឱសធំ គហេត្វា អាគតត្តា “ឱសធទារកោ”ត្វេវស្ស នាមំ អកំសុ។ តំ ឱសធំ គហេត្វា ចាដិយំ បក្ខិបឹសុ, អាគតាគតានំ អន្ធពធិរាទីនំ តទេវ សព្ពរោគវូបសមាយ ភេសជ្ជំ អហោសិ។ តតោ “មហន្តំ ឥទំ ឱសធំ, មហន្តំ ឥទំ ឱសធ”ន្តិ ឧប្បន្នវចនំ ឧបាទាយ “មហោសធោ”ត្វេវស្ស នាមំ ជាតំ។ វេស្សន្តរត្តភាវេ បន មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តោ ទក្ខិណហត្ថំ បសារេត្វា “អត្ថិ នុ ខោ, អម្ម, កិញ្ចិ គេហស្មិំ, ទានំ ទស្សាមី”តិ វទន្តោ និក្ខមិ។ អថស្ស មាតា “សធនេ កុលេ និព្ពត្តោសិ, តាតា”តិ បុត្តស្ស ហត្ថំ អត្តនោ ហត្ថតលេ កត្វា សហស្សត្ថវិកំ ឋបេសិ។ ឥមស្មិំ បន អត្តភាវេ ឥមំ សីហនាទំ នទីតិ ឯវំ ពោធិសត្តោ តីសុ អត្តភាវេសុ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តមត្តោវ វាចំ និច្ឆារេសិ។ យថា ច បដិសន្ធិគ្គហណក្ខណេ, ជាតក្ខណេបិស្ស ទ្វត្តឹស បុព្ពនិមិត្តានិ បាតុរហេសុំ។ យស្មិំ បន សមយេ អម្ហាកំ ពោធិសត្តោ លុម្ពិនីវនេ ជាតោ, តស្មិំយេវ

សមយេ រាហុលមាតា ទេវី, អានន្ទត្ថេរោ, ឆន្នោ អមច្ចោ, កាឡុទាយី អមច្ចោ, កណ្ឌកោ អស្សរាជា, មហាពោធិរុក្ខោ, ចតស្សោ និធិកុម្ភិយោ ច ជាតា។ តត្ថ ឯកា គាវុតប្បមាណា, ឯកា អឌ្ឍយោជនប្បមាណា, ឯកា តិគាវុតប្បមាណា, ឯកា យោជនប្បមាណា អហោសីតិ។ ឥមេ **សត្ត សហជាតា** នាម។

ឧភយនគរវាសិនោ ពោធិសត្តំ គហេត្វា កបិលវត្ថុនគរមេវ អគមំសុ។ តំ ទិវសំយេវ ច “កបិលវត្ថុនគរេ សុទ្ធោទនមហារាជស្ស បុត្តោ ជាតោ, អយំ កុមារោ ពោធិតលេ និសីទិត្វា ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ តាវតឹសភវនេ ហដ្ឋតុដ្ឋា ទេវសង្ឃា ចេលុក្ខេបាទីនិ បវត្តេន្តា កីឡឹសុ។ តស្មឹ សមយេ សុទ្ធោទនមហារាជស្ស កុលូបកោ អដ្ឋសមាបត្តិលាភី កាឡទេវិលោ នាម តាបសោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា ទិវាវិហារត្ថាយ តាវតឹសភវនំ គន្ត្វា តត្ថ ទិវាវិហារំ និសិន្នោ តា ទេវតា កីឡមានា ទិស្វា “កឹការណា តុម្ហេ ឯវំ តុដ្ឋមានសា កីឡថ, មយ្ហម្បេតំ ការណំ កថេថា”តិ បុច្ឆិ។ ទេវតា អាហំសុ “មារិស, សុទ្ធោទនរញ្ញោ បុត្តោ ជាតោ, សោ ពោធិតលេ និសីទិត្វា ពុទ្ធោ ហុត្វា ធម្មចក្កំ បវត្តេស្សតិ, តស្ស អនន្តំ ពុទ្ធលីឡ្ហំ ទដ្ឋុំ ធម្មញ្ច សោតុំ លច្ឆាមាតិ ឥមិនា ការណេន តុដ្ឋាម្ហា”តិ។ តាបសោ តាសំ វចនំ សុត្វា ខិប្បំ ទេវលោកតោ ឱរុយ្ហ រាជនិវេសនំ បវិសិត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ “បុត្តោ កិរ តេ, មហារាជ, ជាតោ, បស្សិស្សាមិ ន”ន្តិ អាហ។ រាជា អលង្កតបដិយត្តំ កុមារំ អាហរាបេត្វា តាបសំ វន្ទាបេតុំ អភិហរិ, ពោធិសត្តស្ស បាទា បរិវត្តិត្វា តាបសស្ស ជដាសុ បតិដ្ឋហឹសុ។ ពោធិសត្តស្ស ហិ តេនត្តភាវេន វន្ទិតព្ពយុត្តកោ នាម អញ្ញោ នត្ថិ។ សចេ ហិ អជានន្តា ពោធិសត្តស្ស សីសំ តាបសស្ស បាទមូលេ ឋបេយ្យុំ, សត្តធា តស្ស មុទ្ធា ផលេយ្យ។ តាបសោ “ន មេ អត្តានំ នាសេតុំ យុត្ត”ន្តិ ឧដ្ឋាយាសនា ពោធិសត្តស្ស អញ្ជលឹ បគ្គហេសិ។ រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អត្តនោ បុត្តំ វន្ទិ។

តាបសោ អតីតេ ចត្តាលីស កប្បេ, អនាគតេ ចត្តាលីសាតិ អសីតិ កប្បេ អនុស្សរតិ។ ពោធិសត្តស្ស លក្ខណសម្បត្តឹ ទិស្វា “ភវិស្សតិ នុ ខោ ពុទ្ធោ, ឧទាហុ នោ”តិ អាវជ្ជេត្វា ឧបធារេន្តោ “និស្សំសយំ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា “អច្ឆរិយបុរិសោ អយ”ន្តិ សិតំ អកាសិ។ តតោ “អហំ ឥមំ ពុទ្ធភូតំ ទដ្ឋុំ លភិស្សាមិ នុ ខោ, នោ”តិ ឧបធារេន្តោ “ន លភិស្សាមិ, អន្តរាយេវ កាលំ កត្វា ពុទ្ធសតេនបិ ពុទ្ធសហស្សេនបិ គន្ត្វា ពោធេតុំ អសក្កុណេយ្យេ អរូបភវេ និព្ពត្តិស្សាមី”តិ ទិស្វា “ឯវរូបំ នាម អច្ឆរិយបុរិសំ ពុទ្ធភូតំ ទដ្ឋុំ ន លភិស្សាមិ, មហតី វត មេ ជានិ ភវិស្សតី”តិ បរោទិ។

មនុស្សា ទិស្វា “អម្ហាកំ អយ្យោ ឥទានេវ ហសិត្វា បុន បរោទិ។ កឹ នុ ខោ, ភន្តេ, អម្ហាកំ អយ្យបុត្តស្ស កោចិ អន្តរាយោ ភវិស្សតី”តិ បុច្ឆឹសុ។ “នត្ថេតស្ស អន្តរាយោ, និស្សំសយេន ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ។ អថ “កស្មា បរោទិត្ថា”តិ? “ឯវរូបំ បុរិសំ ពុទ្ធភូតំ ទដ្ឋុំ ន លភិស្សាមិ, ‘មហតី វត មេ ជានិ ភវិស្សតី’តិ អត្តានំ អនុសោចន្តោ រោទាមី”តិ អាហ។ តតោ សោ “កឹ នុ ខោ មេ ញាតកេសុ កោចិ ឯតំ ពុទ្ធភូតំ ទដ្ឋុំ លភិស្សតិ, ន លភិស្សតី”តិ ឧបធារេន្តោ អត្តនោ ភាគិនេយ្យំ នាឡកទារកំ អទ្ទស។ សោ ភគិនិយា គេហំ គន្ត្វា “កហំ តេ បុត្តោ នាឡកោ”តិ? “អត្ថិ គេហេ, អយ្យា”តិ។ “បក្កោសាហិ ន”ន្តិ បក្កោសាបេត្វា អត្តនោ សន្តិកំ អាគតំ កុមារំ អាហ – “តាត, សុទ្ធោទនមហារាជស្ស កុលេ បុត្តោ ជាតោ, ពុទ្ធង្កុរោ ឯស, បញ្ចតឹស វស្សានិ អតិក្កមិត្វា ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ, ត្វំ ឯតំ ទដ្ឋុំ លភិស្សសិ, អជ្ជេវ បព្ពជាហី”តិ។ សត្តាសីតិកោដិធនេ កុលេ និព្ពត្តទារកោបិ “ន មំ មាតុលោ អនត្ថេ និយោជេស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា តាវទេវ អន្តរាបណតោ កាសាយានិ ចេវ មត្តិកាបត្តញ្ច អាហរាបេត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា “យោ លោកេ ឧត្តមបុគ្គលោ, តំ ឧទ្ទិស្ស មយ្ហំ បព្ពជ្ជា”តិ ពោធិសត្តាភិមុខំ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា បត្តំ ថវិកាយ បក្ខិបិត្វា អំសកូដេ លគ្គេត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា សមណធម្មំ អកាសិ។ សោ បរមាភិសម្ពោធឹ បត្តំ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា នាឡកបដិបទំ កថាបេត្វា បុន ហិមវន្តំ បវិសិត្វា អរហត្តំ បត្វា ឧក្កដ្ឋបដិបទំ បដិបន្នោ សត្តេវ មាសេ អាយុំ បាលេត្វា ឯកំ សុវណ្ណបព្ពតំ និស្សាយ ឋិតកោវ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយិ។

ពោធិសត្តម្បិ ខោ បញ្ចមេ ទិវសេ សីសំ ន្ហាបេត្វា “នាមគ្គហណំ គណ្ហិស្សាមា”តិ រាជភវនំ ចតុជ្ជាតិកគន្ធេហិ វិលិម្បិត្វា លាជបញ្ចមកានិ បុប្ផានិ វិកិរិត្វា អសម្ភិន្នបាយាសំ បចាបេត្វា តិណ្ណំ វេទានំ បារង្គតេ អដ្ឋសតព្រាហ្មណេ និមន្តេត្វា រាជភវនេ និសីទាបេត្វា សុភោជនំ ភោជេត្វា មហាសក្ការំ កត្វា “កឹ នុ ខោ ភវិស្សតី”តិ លក្ខណានិ បរិគ្គហាបេសុំ។ តេសុ –

“រាមោ ធជោ លក្ខណោ ចាបិ មន្តី, កោណ្ឌញ្ញោ ច ភោជោ សុយាមោ សុទត្តោ;
ឯតេ តទា អដ្ឋ អហេសុំ ព្រាហ្មណា, ឆឡង្គវា មន្តំ វិយាករឹសូ”តិ។ –

ឥមេ អដ្ឋេវ ព្រាហ្មណា **លក្ខណបរិគ្គាហកា** អហេសុំ។ បដិសន្ធិគ្គហណទិវសេ សុបិនោបិ ឯតេហេវ បរិគ្គហិតោ។ តេសុ សត្ត ជនា ទ្វេ អង្គុលិយោ ឧក្ខិបិត្វា ទ្វេធា ព្យាករឹសុ – “ឥមេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតោ អគារំ អជ្ឈាវ

សមានោ រាជា ហោតិ ចក្កវត្តី, បព្ពជមានោ ពុទ្ធោ”តិ, សព្ពំ ចក្កវត្តិរញ្ញោ សិរិវិភវំ អាចិក្ខឹសុ។ តេសំ បន សព្ពទហរោ គោត្តតោ កោណ្ឌញ្ញោ នាម មាណវោ ពោធិសត្តស្ស វរលក្ខណនិប្ផត្តឹ ឱលោកេត្វា – “ឥមស្ស អគារមជ្ឈេ ឋានការណំ នត្ថិ, ឯកន្តេនេស វិវដ្ដច្ឆទោ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ឯកមេវ អង្គុលឹ ឧក្ខិបិត្វា ឯកំសព្យាករណំ ព្យាកាសិ។ អយញ្ហិ កតាធិការោ បច្ឆិមភវិកសត្តោ បញ្ញាយ ឥតរេ សត្ត ជនេ អភិភវិត្វា “ឥមេហិ លក្ខណេហិ សមន្នាគតស្ស អគារមជ្ឈេ ឋានំ នាម នត្ថិ, អសំសយំ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ ឯកមេវ គតឹ អទ្ទស, តស្មា ឯកំ អង្គុលឹ ឧក្ខិបិត្វា ឯវំ ព្យាកាសិ។ អថស្ស នាមំ គណ្ហន្តា សព្ពលោកស្ស អត្ថសិទ្ធិករត្តា “សិទ្ធត្ថោ”តិ នាមមកំសុ។

អថ តេ ព្រាហ្មណា អត្តនោ ឃរានិ គន្ត្វា បុត្តេ អាមន្តយឹសុ – “តាតា, អម្ហេ មហល្លកា, សុទ្ធោទនមហារាជស្ស បុត្តំ សព្ពញ្ញុតំ បត្តំ មយំ សម្ភវេយ្យាម វា នោ វា, តុម្ហេ តស្មិំ កុមារេ សព្ពញ្ញុតំ បត្តេ តស្ស សាសនេ បព្ពជេយ្យាថា”តិ។ តេ សត្តបិ ជនា យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតា, កោណ្ឌញ្ញមាណវោវ អរោគោ អហោសិ។ សោ មហាសត្តេ វុឌ្ឍិមន្វាយ មហាភិនិក្ខមនំ អភិនិក្ខមិត្វា អនុក្កមេន ឧរុវេលំ គន្ត្វា “រមណីយោ, វត អយំ ភូមិភាគោ, អលំ វតិទំ កុលបុត្តស្ស បធានត្ថិកស្ស បធានាយា”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា តត្ថ វាសំ ឧបគតេ “មហាបុរិសោ បព្ពជិតោ”តិ សុត្វា តេសំ ព្រាហ្មណានំ បុត្តេ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហ “សិទ្ធត្ថកុមារោ កិរ បព្ពជិតោ, សោ និស្សំសយំ ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ។ សចេ តុម្ហាកំ បិតរោ អរោគា អស្សុ, អជ្ជ និក្ខមិត្វា បព្ពជេយ្យុំ។ សចេ តុម្ហេបិ ឥច្ឆេយ្យាថ, ឯថ, អហំ តំ បុរិសំ អនុបព្ពជិស្សាមី”តិ។ តេ សព្ពេ ឯកច្ឆន្ទា ភវិតុំ នាសក្ខឹសុ , តយោ ជនា ន បព្ពជឹសុ។ កោណ្ឌញ្ញព្រាហ្មណំ ជេដ្ឋកំ កត្វា ឥតរេ ចត្តារោ បព្ពជឹសុ។ តេ បញ្ចបិ ជនា បញ្ចវគ្គិយត្ថេរា នាម ជាតា។

តទា បន រាជា “កឹ ទិស្វា មយ្ហំ បុត្តោ បព្ពជិស្សតី”តិ បុច្ឆិ។ “ចត្តារិ បុព្ពនិមិត្តានី”តិ។ “កតរញ្ច កតរញ្ចា”តិ? “ជរាជិណ្ណំ, ព្យាធិតំ, កាលកតំ, បព្ពជិត”ន្តិ។ រាជា “ឥតោ បដ្ឋាយ ឯវរូបានំ មម បុត្តស្ស សន្តិកំ ឧបសង្កមិតុំ មា អទត្ថ, មយ្ហំ បុត្តស្ស ពុទ្ធភាវេន កម្មំ នត្ថិ, អហំ មម បុត្តំ ទ្វិសហស្សទីបបរិវារានំ ចតុន្នំ មហាទីបានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេន្តំ ឆត្តឹសយោជនបរិមណ្ឌលាយ បរិសាយ បរិវុតំ គគនតលេ វិចរមានំ បស្សិតុកាមោ”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា ឥមេសំ ចតុប្បការានំ និមិត្តានំ កុមារស្ស ចក្ខុបថេ អាគមននិវារណត្ថំ ចតូសុ ទិសាសុ គាវុតេ គាវុតេ អារក្ខំ ឋបេសិ។ តំ ទិវសំ បន មង្គលដ្ឋានេ សន្និបតិតេសុ អសីតិយា ញាតិកុលសហស្សេសុ ឯកេកោ ឯកមេកំ បុត្តំ បដិជានិ – “អយំ ពុទ្ធោ វា ហោតុ រាជា វា, មយំ ឯកមេកំ បុត្តំ ទស្សាម។ សចេបិ ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ, ខត្តិយសមណេហេវ បុរក្ខតបរិវារិតោ វិចរិស្សតិ។ សចេបិ រាជា ភវិស្សតិ, ខត្តិយកុមារេហេវ បុរក្ខតបរិវារិតោ វិចរិស្សតី”តិ។ រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ឧត្តមរូបសម្បន្នា វិគតសព្ពទោសា ធាតិយោ បច្ចុបដ្ឋាបេសិ។ ពោធិសត្តោ អនន្តេន បរិវារេន មហន្តេន សិរិសោភគ្គេន វឌ្ឍតិ។

អថេកទិវសំ រញ្ញោ **វប្បមង្គលំ** នាម អហោសិ។ តំ ទិវសំ សកលនគរំ ទេវវិមានំ វិយ អលង្ករោន្តិ។ សព្ពេ ទាសកម្មករាទយោ អហតវត្ថនិវត្ថា គន្ធមាលាទិបដិមណ្ឌិតា រាជកុលេ សន្និបតន្តិ។ រញ្ញោ កម្មន្តេ នង្គលសហស្សំ យោជីយតិ។ តស្មិំ បន ទិវសេ ឯកេនូនអដ្ឋសតនង្គលានិ សទ្ធឹ ពលិពទ្ទរស្មិយោត្តេហិ រជតបរិក្ខតានិ ហោន្តិ, រញ្ញោ អាលម្ពននង្គលំ បន រត្តសុវណ្ណបរិក្ខតំ ហោតិ។ ពលិពទ្ទានំ សិង្គរស្មិបតោទាបិ សុវណ្ណបរិក្ខតាវ ហោន្តិ។ រាជា មហតា បរិវារេន និក្ខន្តោ បុត្តំ គហេត្វា អគមាសិ។ កម្មន្តដ្ឋានេ ឯកោ ជម្ពុរុក្ខោ ពហលបលាសោ សន្ទច្ឆាយោ អហោសិ។ តស្ស ហេដ្ឋា កុមារស្ស សយនំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណតារកខចិតំ វិតានំ ពន្ធាបេត្វា សាណិបាការេន បរិក្ខិបាបេត្វា អារក្ខំ ឋបាបេត្វា រាជា សព្ពាលង្ការំ អលង្ករិត្វា អមច្ចគណបរិវុតោ នង្គលករណដ្ឋានំ អគមាសិ។ តត្ថ រាជា សុវណ្ណនង្គលំ គណ្ហាតិ, អមច្ចា ឯកេនូនអដ្ឋសតរជតនង្គលានិ, កស្សកា សេសនង្គលានិ។ តេ តានិ គហេត្វា ឥតោ ចិតោ ច កសន្តិ។ រាជា បន ឱរតោ វា បារំ គច្ឆតិ, បារតោ វា ឱរំ អាគច្ឆតិ។ ឯតស្មិំ ឋានេ មហាសម្បត្តិ អហោសិ។ ពោធិសត្តំ បរិវារេត្វា និសិន្នា ធាតិយោ “រញ្ញោ សម្បត្តឹ បស្សិស្សាមា”តិ អន្តោសាណិតោ ពហិ និក្ខន្តា។ ពោធិសត្តោ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តោ កញ្ចិ អទិស្វា វេគេន ឧដ្ឋាយ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា អានាបានេ បរិគ្គហេត្វា បឋមជ្ឈានំ និព្ពត្តេសិ។ ធាតិយោ ខជ្ជភោជ្ជន្តរេ វិចរមានា ថោកំ ចិរាយឹសុ។ សេសរុក្ខានំ ឆាយា និវត្តា, តស្ស បន រុក្ខស្ស បរិមណ្ឌលា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ ធាតិយោ “អយ្យបុត្តោ ឯកកោ”តិ វេគេន សាណឹ ឧក្ខិបិត្វា អន្តោ បវិសមានា ពោធិសត្តំ សយនេ បល្លង្កេន និសិន្នំ តញ្ច បាដិហារិយំ ទិស្វា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសុំ – “ទេវ, កុមារោ ឯវំ និសិន្នោ, អញ្ញេសំ រុក្ខានំ ឆាយា និវត្តា, ជម្ពុរុក្ខស្ស បន បរិមណ្ឌលា ឋិតា”តិ។ រាជា វេគេនាគន្ត្វា បាដិហារិយំ ទិស្វា – “ឥទំ តេ, តាត, ទុតិយំ វន្ទន”ន្តិ បុត្តំ វន្ទិ។

អថ អនុក្កមេន ពោធិសត្តោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ជាតោ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស តិណ្ណំ ឧតូនំ អនុច្ឆវិកេ តយោ បាសាទេ ការេសិ – ឯកំ នវភូមកំ, ឯកំ សត្តភូមកំ, ឯកំ បញ្ចភូមកំ, ចត្តាលីសសហស្សា ច នាដកិត្ថិយោ ឧបដ្ឋាបេសិ។ ពោធិសត្តោ ទេវោ វិយ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតោ, អលង្កតនាដកបរិវុតោ, និប្បុរិសេហិ

តូរិយេហិ បរិចារិយមានោ មហាសម្បត្តឹ អនុភវន្តោ ឧតុវារេន តេសុ បាសាទេសុ វិហរតិ។ រាហុលមាតា បនស្ស ទេវី អគ្គមហេសី អហោសិ។

តស្សេវំ មហាសម្បត្តឹ អនុភវន្តស្ស ឯកទិវសំ ញាតិសង្ឃស្ស អព្ភន្តរេ អយំ កថា ឧទបាទិ – “សិទ្ធត្ថោ កីឡាបសុតោវ វិចរតិ, កិញ្ចិ សិប្បំ ន សិក្ខតិ, សង្គាមេ បច្ចុបដ្ឋិតេ កឹ ករិស្សតី”តិ។ រាជា ពោធិសត្តំ បក្កោសាបេត្វា – “តាត, តវ ញាតកា ‘សិទ្ធត្ថោ កិញ្ចិ សិប្បំ អសិក្ខិត្វា កីឡាបសុតោវ វិចរតី’តិ វទន្តិ, ឯត្ថ កឹ បត្តកាលេ មញ្ញសី”តិ។ ទេវ, មម សិប្បំ សិក្ខនកិច្ចំ នត្ថិ, នគរេ មម សិប្បទស្សនត្ថំ ភេរឹ ចរាបេថ “ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ ញាតកានំ សិប្បំ ទស្សេស្សាមី”តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ ពោធិសត្តោ អក្ខណវេធិវាលវេធិធនុគ្គហេ សន្និបាតាបេត្វា មហាជនស្ស មជ្ឈេ អញ្ញេហិ ធនុគ្គហេហិ អសាធារណំ ញាតកានំ ទ្វាទសវិធំ សិប្បំ ទស្សេសិ។ តំ សរភង្គជាតកេ អាគតនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តទាស្ស ញាតិសង្ឃោ និក្កង្ខោ អហោសិ។

អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ ឧយ្យានភូមឹ គន្តុកាមោ សារថឹ អាមន្តេត្វា “រថំ យោជេហី”តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា មហារហំ ឧត្តមរថំ សព្ពាលង្ការេន អលង្ករិត្វា កុមុទបត្តវណ្ណេ ចត្តារោ មង្គលសិន្ធវេ យោជេត្វា ពោធិសត្តស្ស បដិវេទេសិ។ ពោធិសត្តោ ទេវវិមានសទិសំ រថំ អភិរុហិត្វា ឧយ្យានាភិមុខោ អគមាសិ។ ទេវតា “សិទ្ធត្ថកុមារស្ស អភិសម្ពុជ្ឈនកាលោ អាសន្នោ, បុព្ពនិមិត្តំ ទស្សេស្សាមា”តិ ឯកំ ទេវបុត្តំ ជរាជជ្ជរំ ខណ្ឌទន្តំ បលិតកេសំ វង្កំ ឱភគ្គសរីរំ ទណ្ឌហត្ថំ បវេធមានំ កត្វា ទស្សេសុំ។ តំ ពោធិសត្តោ ចេវ សារថិ ច បស្សន្តិ។ តតោ ពោធិសត្តោ សារថឹ – “សម្ម, កោ នាមេស បុរិសោ, កេសាបិស្ស ន យថា អញ្ញេស”ន្តិ មហាបទានេ អាគតនយេន បុច្ឆិត្វា តស្ស វចនំ សុត្វា “ធីរត្ថុ វត ភោ ជាតិ, យត្រ ហិ នាម ជាតស្ស ជរា បញ្ញាយិស្សតី”តិ សំវិគ្គហទយោ តតោវ បដិនិវត្តិត្វា បាសាទមេវ អភិរុហិ។ រាជា “កឹ ការណា មម បុត្តោ ខិប្បំ បដិនិវត្តី”តិ បុច្ឆិ។ “ជិណ្ណកំ បុរិសំ ទិស្វា ទេវា”តិ។ “ជិណ្ណកំ ទិស្វា បព្ពជិស្សតីតិ អាហំសុ, កស្មា មំ នាសេថ, សីឃំ បុត្តស្ស នាដកានិ សជ្ជេថ, សម្បត្តឹ អនុភវន្តោ បព្ពជ្ជាយ សតឹ ន ករិស្សតី”តិ វត្វា អារក្ខំ វឌ្ឍេត្វា សព្ពទិសាសុ អឌ្ឍយោជនេ អឌ្ឍយោជនេ ឋបេសិ។

បុនេកទិវសំ ពោធិសត្តោ តថេវ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ ទេវតាហិ និម្មិតំ ព្យាធិតំ បុរិសំ ទិស្វា បុរិមនយេនេវ បុច្ឆិត្វា សំវិគ្គហទយោ និវត្តិត្វា បាសាទំ អភិរុហិ។ រាជាបិ បុច្ឆិត្វា ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ សំវិទហិត្វា បុន វឌ្ឍេត្វា សមន្តា តិគាវុតប្បមាណេ បទេសេ អារក្ខំ ឋបេសិ។ អបរំ ឯកទិវសំ ពោធិសត្តោ តថេវ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ ទេវតាហិ និម្មិតំ កាលកតំ ទិស្វា បុរិមនយេនេវ បុច្ឆិត្វា សំវិគ្គហទយោ បុន និវត្តិត្វា បាសាទំ អភិរុហិ។ រាជាបិ បុច្ឆិត្វា ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ សំវិទហិត្វា បុន វឌ្ឍេត្វា សមន្តា យោជនប្បមាណេ បទេសេ អារក្ខំ ឋបេសិ។ អបរំ បន ឯកទិវសំ ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ តថេវ ទេវតាហិ និម្មិតំ សុនិវត្ថំ សុបារុតំ បព្ពជិតំ ទិស្វា “កោ នាមេសោ សម្មា”តិ សារថឹ បុច្ឆិ។ សារថិ កិញ្ចាបិ ពុទ្ធុប្បាទស្ស អភាវា បព្ពជិតំ វា បព្ពជិតគុណេ វា ន ជានាតិ, ទេវតានុភាវេន បន “បព្ពជិតោ នាមាយំ ទេវា”តិ វត្វា បព្ពជ្ជាយ គុណេ វណ្ណេសិ។ ពោធិសត្តោ បព្ពជ្ជាយ រុចឹ ឧប្បាទេត្វា តំ ទិវសំ ឧយ្យានំ អគមាសិ។ ទីឃភាណកា បនាហុ “ចត្តារិ និមិត្តានិ ឯកទិវសេនេវ ទិស្វា អគមាសី”តិ។

សោ តត្ថ ទិវសភាគំ កីឡិត្វា មង្គលបោក្ខរណិយំ ន្ហាយិត្វា អត្ថង្គតេ សូរិយេ មង្គលសិលាបដ្ដេ និសីទិ អត្តានំ អលង្ការាបេតុកាមោ។ អថស្ស បរិចារកបុរិសា នានាវណ្ណានិ ទុស្សានិ នានប្បការា អាភរណវិកតិយោ មាលាគន្ធវិលេបនានិ ច អាទាយ សមន្តា បរិវារេត្វា អដ្ឋំសុ។ តស្មិំ ខណេ សក្កស្ស និសិន្នាសនំ ឧណ្ហំ អហោសិ ។ សោ “កោ នុ ខោ មំ ឥមម្ហា ឋានា ចាវេតុកាមោ”តិ ឧបធារេន្តោ ពោធិសត្តស្ស អលង្ការេតុកាមតំ ញត្វា វិស្សុកម្មំ អាមន្តេសិ “សម្ម វិស្សុកម្ម, សិទ្ធត្ថកុមារោ អជ្ជ អឌ្ឍរត្តសមយេ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិស្សតិ, អយមស្ស បច្ឆិមោ អលង្ការោ, ឧយ្យានំ គន្ត្វា មហាបុរិសំ ទិព្ពាលង្ការេហិ អលង្ករោហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា ទេវតានុភាវេន តង្ខណំយេវ ឧបសង្កមិត្វា តស្សេវ កប្បកសទិសោ ហុត្វា កប្បកស្ស ហត្ថតោ វេឋនទុស្សំ គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស សីសំ វេឋេសិ។ ពោធិសត្តោ ហត្ថសម្ផស្សេនេវ “នាយំ មនុស្សោ, ទេវបុត្តោ ឯសោ”តិ អញ្ញាសិ។ វេឋនេន វេឋិតមត្តេ សីសេ មោឡិយំ មណិរតនាការេន ទុស្សសហស្សំ អព្ភុគ្គញ្ឆិ។ បុន វេឋេន្តស្ស ទុស្សសហស្សន្តិ ទសក្ខត្តុំ វេឋេន្តស្ស ទស ទុស្សសហស្សានិ អព្ភុគ្គច្ឆឹសុ ។ “សីសំ ខុទ្ទកំ, ទុស្សានិ ពហូនិ, កថំ អព្ភុគ្គតានី”តិ ន ចិន្តេតព្ពំ។ តេសុ ហិ សព្ពមហន្តំ អាមលកបុប្ផប្បមាណំ, អវសេសានិ កុសុម្ពកបុប្ផប្បមាណានិ អហេសុំ។ ពោធិសត្តស្ស សីសំ កិញ្ជក្ខគវច្ឆិតំ វិយ កុយ្យកបុប្ផំ អហោសិ។

អថស្ស សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតស្ស សព្ពតាលាវចរេសុ សកានិ សកានិ បដិភានានិ ទស្សយន្តេសុ, ព្រាហ្មណេសុ “ជយនន្ទា”តិអាទិវចនេហិ, សូតមាគធាទីសុ នានប្បការេហិ មង្គលវចនត្ថុតិឃោសេហិ សម្ភាវេន្តេសុ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ រថវរំ អភិរុហិ។ តស្មិំ សមយេ “រាហុលមាតា បុត្តំ វិជាតា”តិ សុត្វា សុទ្ធោទនមហារាជា “បុត្តស្ស មេ តុដ្ឋឹ និវេទេថា”តិ សាសនំ បហិណិ។ ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា “រាហុ ជាតោ, ពន្ធនំ

ជាត”ន្តិ អាហ។ រាជា “កឹ មេ បុត្តោ អវចា”តិ បុច្ឆិត្វា តំ វចនំ សុត្វា “តតោ បដ្ឋាយ មេ នត្តា រាហុលកុមារោយេវ នាម ហោតូ”តិ អាហ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ រថវរំ អារុយ្ហ មហន្តេន យសេន អតិមនោរមេន សិរិសោភគ្គេន នគរំ បាវិសិ។ តស្មឹ សមយេ កិសាគោតមី នាម ខត្តិយកញ្ញា ឧបរិបាសាទវរតលគតា នគរំ បទក្ខិណំ កុរុមានស្ស ពោធិសត្តស្ស រូបសិរឹ ទិស្វា បីតិសោមនស្សជាតា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“និព្ពុតា នូន សា មាតា, និព្ពុតោ នូន សោ បិតា;
និព្ពុតា នូន សា នារី, យស្សាយំ ឦទិសោ បតី”តិ។

ពោធិសត្តោ តំ សុត្វា ចិន្តេសិ “អយំ ឯវមាហ ‘ឯវរូបំ អត្តភាវំ បស្សន្តិយា មាតុ ហទយំ និព្ពាយតិ, បិតុ ហទយំ និព្ពាយតិ, បជាបតិយា ហទយំ និព្ពាយតី’តិ! កិស្មឹ នុ ខោ និព្ពុតេ ហទយំ និព្ពុតំ នាម ហោតី”តិ? អថស្ស កិលេសេសុ វិរត្តមានសស្ស ឯតទហោសិ – “រាគគ្គិម្ហិ និព្ពុតេ និព្ពុតំ នាម ហោតិ, ទោសគ្គិម្ហិ និព្ពុតេ និព្ពុតំ នាម ហោតិ, មោហគ្គិម្ហិ និព្ពុតេ និព្ពុតំ នាម ហោតិ, មានទិដ្ឋិអាទីសុ សព្ពកិលេសទរថេសុ និព្ពុតេសុ និព្ពុតំ នាម ហោតិ។ អយំ មេ សុស្សវនំ សាវេសិ, អហញ្ហិ និព្ពានំ គវេសន្តោ ចរាមិ, អជ្ជេវ មយា ឃរាវាសំ ឆឌ្ឌេត្វា និក្ខម្ម បព្ពជិត្វា និព្ពានំ គវេសិតុំ វដ្ដតិ, អយំ ឥមិស្សា អាចរិយភាគោ ហោតូ”តិ កណ្ឋតោ ឱមុញ្ចិត្វា កិសាគោតមិយា សតសហស្សគ្ឃនកំ មុត្តាហារំ បេសេសិ។ សា “សិទ្ធត្ថកុមារោ មយិ បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា បណ្ណាការំ បេសេសី”តិ សោមនស្សជាតា អហោសិ។

ពោធិសត្តោបិ មហន្តេន សិរិសោភគ្គេន អត្តនោ បាសាទំ អភិរុហិត្វា សិរិសយនេ និបជ្ជិ។ តាវទេវ ច នំ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតា នច្ចគីតាទីសុ សុសិក្ខិតា ទេវកញ្ញា វិយ រូបសោភគ្គប្បត្តា ឥត្ថិយោ នានាតូរិយានិ គហេត្វា សម្បរិវារយិត្វា អភិរមាបេន្តិយោ នច្ចគីតវាទិតានិ បយោជយឹសុ។ ពោធិសត្តោ កិលេសេសុ វិរត្តចិត្តតាយ នច្ចាទីសុ អនភិរតោ មុហុត្តំ និទ្ទំ ឱក្កមិ។ តាបិ ឥត្ថិយោ “យស្សត្ថាយ មយំ នច្ចាទីនិ បយោជេម, សោ និទ្ទំ ឧបគតោ, ឥទានិ កិមត្ថំ កិលមាមា”តិ គហិតគ្គហិតានិ តូរិយានិ អជ្ឈោត្ថរិត្វា និបជ្ជឹសុ, គន្ធតេលប្បទីបា ឈាយន្តិ។ ពោធិសត្តោ បពុជ្ឈិត្វា សយនបិដ្ឋេ បល្លង្កេន និសិន្នោ អទ្ទស តា ឥត្ថិយោ តូរិយភណ្ឌានិ អវត្ថរិត្វា និទ្ទាយន្តិយោ – ឯកច្ចា បគ្ឃរិតខេឡា, លាលាកិលិន្នគត្តា, ឯកច្ចា ទន្តេ ខាទន្តិយោ, ឯកច្ចា កាកច្ឆន្តិយោ, ឯកច្ចា វិប្បលបន្តិយោ, ឯកច្ចា វិវដមុខា, ឯកច្ចា អបគតវត្ថា, បាកដពីភច្ឆសម្ពាធដ្ឋានា។ សោ តាសំ តំ វិប្បការំ ទិស្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ កាមេសុ វិរត្តចិត្តោ អហោសិ។ តស្ស អលង្កតបដិយត្តំ សក្កភវនសទិសម្បិ តំ មហាតលំ អបវិទ្ធនានាកុណបភរិតំ អាមកសុសានំ វិយ ឧបដ្ឋាសិ, តយោ ភវា អាទិត្តគេហសទិសា ខាយឹសុ – “ឧបទ្ទុតំ វត ភោ, ឧបស្សដ្ឋំ វត ភោ”តិ ឧទានំ បវត្តេសិ, អតិវិយ បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ នមិ។

សោ “អជ្ជេវ មយា មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុំ វដ្ដតី”តិ សយនា ឧដ្ឋាយ ទ្វារសមីបំ គន្ត្វា “កោ ឯត្ថា”តិ អាហ។ ឧម្មារេ សីសំ កត្វា និបន្នោ ឆន្នោ “អហំ អយ្យបុត្ត ឆន្នោ”តិ អាហ។ “អហំ អជ្ជ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុកាមោ, ឯកំ មេ អស្សំ កប្បេហី”តិ អាហ។ សោ “សាធុ ទេវា”តិ អស្សភណ្ឌិកំ គហេត្វា អស្សសាលំ គន្ត្វា គន្ធតេលបទីបេសុ ជលន្តេសុ សុមនបដ្ដវិតានស្ស ហេដ្ឋា រមណីយេ ភូមិភាគេ ឋិតំ កណ្ឋកំ អស្សរាជានំ ទិស្វា “អជ្ជ មយា ឥមមេវ កប្បេតុំ វដ្ដតី”តិ កណ្ឋកំ កប្បេសិ។ សោ កប្បិយមានោវ អញ្ញាសិ “អយំ កប្បនា អតិគាឡ្ហា, អញ្ញេសុ ទិវសេសុ ឧយ្យានកីឡាទិគមនេ កប្បនា វិយ ន ហោតិ, មយ្ហំ អយ្យបុត្តោ អជ្ជ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិតុកាមោ ភវិស្សតី”តិ។ តតោ តុដ្ឋមានសោ មហាហសិតំ ហសិ។ សោ សទ្ទោ សកលនគរំ បត្ថរិត្វា គច្ឆេយ្យ, ទេវតា បន តំ សទ្ទំ និរុម្ភិត្វា ន កស្សចិ សោតុំ អទំសុ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ ឆន្នំ បេសេត្វាវ “បុត្តំ តាវ បស្សិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា និសិន្នបល្លង្កតោ ឧដ្ឋាយ រាហុលមាតាយ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា គព្ភទ្វារំ វិវរិ។ តស្មឹ ខណេ អន្តោគព្ភេ គន្ធតេលបទីបោ ឈាយតិ, រាហុលមាតា សុមនមល្លិកាទីនំ បុប្ផានំ អម្ពណមត្តេន អភិប្បកិណ្ណសយនេ បុត្តស្ស មត្ថកេ ហត្ថំ ឋបេត្វា និទ្ទាយតិ។ ពោធិសត្តោ ឧម្មារេ បាទំ ឋបេត្វា ឋិតកោវ ឱលោកេត្វា “សចាហំ ទេវិយា ហត្ថំ អបនេត្វា មម បុត្តំ គណ្ហិស្សាមិ, ទេវី បពុជ្ឈិស្សតិ, ឯវំ មេ គមនន្តរាយោ ភវិស្សតិ, ពុទ្ធោ ហុត្វាវ អាគន្ត្វា បុត្តំ បស្សិស្សាមី”តិ បាសាទតលតោ ឱតរិ។ យំ បន ជាតកដ្ឋកថាយំ “តទា សត្តាហជាតោ រាហុលកុមារោ ហោតី”តិ វុត្តំ, តំ សេសដ្ឋកថាសុ នត្ថិ, តស្មា ឥទមេវ គហេតព្ពំ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បាសាទតលា ឱតរិត្វា អស្សសមីបំ គន្ត្វា ឯវមាហ – “តាត កណ្ឋក, ត្វំ អជ្ជ ឯករត្តិំ មំ តារយ, អហំ តំ និស្សាយ ពុទ្ធោ ហុត្វា សទេវកំ លោកំ តារេស្សាមី”តិ។ តតោ ឧល្លង្ឃិត្វា កណ្ឋកស្ស បិដ្ឋឹ អភិរុហិ។

កណ្ឋកោ គីវតោ បដ្ឋាយ អាយាមេន អដ្ឋារសហត្ថោ ហោតិ តទនុច្ឆវិកេន ឧព្ពេធេន សមន្នាគតោ ថាមជវសម្បន្នោ សព្ពសេតោ ធោតសង្ខសទិសោ។ សោ សចេ ហសេយ្យ វា បទសទ្ទំ វា ករេយ្យ, សទ្ទោ សកលនគរំ អវត្ថរេយ្យ។ តស្មា ទេវតា អត្តនោ អានុភាវេន តស្ស យថា ន កោចិ សុណាតិ, ឯវំ ហសិតសទ្ទំ សន្និរុម្ភិត្វា អក្កមនអក្កមនបទវារេ ហត្ថតលានិ ឧបនាមេសុំ។ ពោធិសត្តោ អស្សវរស្ស បិដ្ឋិវេមជ្ឈគតោ ឆន្នំ អស្សស្ស វាលធឹ គាហាបេត្វា អឌ្ឍរត្តសមយេ មហាទ្វារសមីបំ បត្តោ។ តទា បន រាជា “ឯវំ ពោធិសត្តោ យាយ កាយចិ វេលាយ នគរទ្វារំ វិវរិត្វា និក្ខមិតុំ ន សក្ខិស្សតី”តិ ទ្វីសុ ទ្វារកវាដេសុ ឯកេកំ បុរិសសហស្សេន វិវរិតព្ពំ ការាបេសិ។ ពោធិសត្តោ ថាមពលសម្បន្នោ, ហត្ថិគណនាយ កោដិសហស្សហត្ថីនំ ពលំ ធារេតិ, បុរិសគណនាយ ទសកោដិសហស្សបុរិសានំ ។ សោ ចិន្តេសិ “សចេ ទ្វារំ ន វិវរីយតិ, អជ្ជ កណ្ឋកស្ស បិដ្ឋេ និសិន្នោវ វាលធឹ គហេត្វា ឋិតេន ឆន្នេន សទ្ធឹយេវ កណ្ឋកំ ឩរូហិ និប្បីឡេត្វា អដ្ឋារសហត្ថុព្ពេធំ បាការំ ឧប្បតិត្វា អតិក្កមិស្សាមី”តិ។ ឆន្នោបិ ចិន្តេសិ “សចេ ទ្វារំ ន វិវរីយតិ, អហំ អយ្យបុត្តំ ខន្ធេ និសីទាបេត្វា កណ្ឋកំ ទក្ខិណេន ហត្ថេន កុច្ឆិយំ បរិក្ខិបន្តោ ឧបកច្ឆន្តរេ កត្វា បាការំ ឧប្បតិត្វា អតិក្កមិស្សាមី”តិ។ កណ្ឋកោបិ ចិន្តេសិ “សចេ ទ្វារំ ន វិវរីយតិ, អហំ អត្តនោ សាមិកំ បិដ្ឋិយំ យថានិសិន្នមេវ ឆន្នេន វាលធឹ គហេត្វា ឋិតេន សទ្ធឹយេវ ឧក្ខិបិត្វា បាការំ ឧប្បតិត្វា អតិក្កមិស្សាមី”តិ។ សចេ ទ្វារំ ន អវាបុរីយិត្ថ, យថាចិន្តិតមេវ តេសុ តីសុ ជនេសុ អញ្ញតរោ សម្បាទេយ្យ។ ទ្វារេ អធិវត្ថា ទេវតា បន ទ្វារំ វិវរិ។

តស្មិំយេវ ខណេ មារោ “ពោធិសត្តំ និវត្តេស្សាមី”តិ អាគន្ត្វា អាកាសេ ឋិតោ អាហ – “មារិស, មា និក្ខម, ឥតោ តេ សត្តមេ ទិវសេ ចក្ករតនំ បាតុភវិស្សតិ, ទ្វិសហស្សបរិត្តទីបបរិវារានំ ចតុន្នំ មហាទីបានំ រជ្ជំ ការេស្សសិ, និវត្ត មារិសា”តិ។ “កោសិ ត្វ”ន្តិ? “អហំ វសវត្តី”តិ។ “មារ, ជានាមហំ មយ្ហំ ចក្ករតនស្ស បាតុភាវំ, អនត្ថិកោហំ រជ្ជេន, ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឧន្នាទេត្វា ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ អាហ។ មារោ “ឥតោ ទានិ តេ បដ្ឋាយ កាមវិតក្កំ វា ព្យាបាទវិតក្កំ វា វិហឹសាវិតក្កំ វា ចិន្តិតកាលេ ជានិស្សាមី”តិ ឱតារាបេក្ខោ ឆាយា វិយ អនបគច្ឆន្តោ អនុពន្ធិ។

ពោធិសត្តោបិ ហត្ថគតំ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ខេឡបិណ្ឌំ វិយ អនបេក្ខោ ឆឌ្ឌេត្វា មហន្តេន សក្ការេន នគរា និក្ខមិ អាសាឡ្ហិបុណ្ណមាយ ឧត្តរាសាឡ្ហនក្ខត្តេ វត្តមានេ។ និក្ខមិត្វា ច បុន នគរំ ឱលោកេតុកាមោ ជាតោ។ ឯវញ្ច បនស្ស ចិត្តេ ឧប្បន្នមត្តេយេវ “មហាបុរិស, ន តយា និវត្តិត្វា ឱលោកនកម្មំ កត”ន្តិ វទមានា វិយ មហាបថវី កុលាលចក្កំ វិយ ភិជ្ជិត្វា បរិវត្តិ។ ពោធិសត្តោ នគរាភិមុខោ ឋត្វា នគរំ ឱលោកេត្វា តស្មិំ បថវិប្បទេសេ កណ្ឋកនិវត្តនចេតិយដ្ឋានំ ទស្សេត្វា គន្តព្ពមគ្គាភិមុខំ កណ្ឋកំ កត្វា បាយាសិ មហន្តេន សក្ការេន ឧឡារេន សិរិសោភគ្គេន។ តទា កិរស្ស ទេវតា បុរតោ សដ្ឋិ ឧក្កាសហស្សានិ ធារយឹសុ, បច្ឆតោ សដ្ឋិ, ទក្ខិណបស្សតោ សដ្ឋិ, វាមបស្សតោ សដ្ឋិ, អបរា ទេវតា ចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ អបរិមាណា ឧក្កា ធារយឹសុ, អបរា ទេវតា ច នាគសុបណ្ណាទយោ ច ទិព្ពេហិ គន្ធេហិ មាលាហិ ចុណ្ណេហិ ធូមេហិ បូជយមានា គច្ឆន្តិ។ បារិច្ឆត្តកបុប្ផេហិ ចេវ មន្ទារវបុប្ផេហិ ច ឃនមេឃវុដ្ឋិកាលេ ធារាហិ វិយ នភំ និរន្តរំ អហោសិ, ទិព្ពានិ សំគីតានិ បវត្តឹសុ , សមន្តតោ អដ្ឋសដ្ឋិ តូរិយសតសហស្សានិ បវជ្ជឹសុ, សមុទ្ទកុច្ឆិយំ មេឃត្ថនិតកាលោ វិយ យុគន្ធរកុច្ឆិយំ សាគរនិគ្ឃោសកាលោ វិយ វត្តតិ។

ឥមិនា សិរិសោភគ្គេន គច្ឆន្តោ ពោធិសត្តោ ឯករត្តេនេវ តីណិ រជ្ជានិ អតិក្កម្ម តឹសយោជនមត្ថកេ អនោមានទីតីរំ បាបុណិ។ “កឹ បន អស្សោ តតោ បរំ គន្តុំ ន សក្កោតី”តិ? “នោ, ន សក្កោ”តិ។ សោ ហិ ឯកំ ចក្កវាឡគព្ភំ នាភិយា ឋិតចក្កស្ស នេមិវដ្ដឹ មទ្ទន្តោ វិយ អន្តន្តេន ចរិត្វា បុរេបាតរាសមេវ អាគន្ត្វា អត្តនោ សម្បាទិតំ ភត្តំ ភុញ្ជិតុំ សមត្ថោ។ តទា បន ទេវនាគសុបណ្ណាទីហិ អាកាសេ ឋត្វា ឱស្សដ្ឋេហិ គន្ធមាលាទីហិ យាវ ឩរុប្បទេសា សញ្ឆន្នំ សរីរំ អាកឌ្ឍិត្វា គន្ធមាលាជដំ ឆិន្ទន្តស្ស អតិប្បបញ្ចោ អហោសិ, តស្មា តឹសយោជនមត្តមេវ អគមាសិ។ អថ ពោធិសត្តោ នទីតីរេ ឋត្វា ឆន្នំ បុច្ឆិ – “កិន្នាមា អយំ នទី”តិ? “អនោមា នាម, ទេវា”តិ។ “អម្ហាកម្បិ បព្ពជ្ជា អនោមា ភវិស្សតី”តិ បណ្ហិយា ឃដ្ដេន្តោ អស្សស្ស សញ្ញំ អទាសិ។ អស្សោ ឧប្បតិត្វា អដ្ឋូសភវិត្ថារាយ នទិយា បារិមតីរេ អដ្ឋាសិ។

ពោធិសត្តោ អស្សបិដ្ឋិតោ ឱរុយ្ហ រជតបដ្ដសទិសេ វាលុកាបុលិនេ ឋត្វា ឆន្នំ អាមន្តេសិ – “សម្ម, ឆន្ន, ត្វំ មយ្ហំ អាភរណានិ ចេវ កណ្ឋកញ្ច អាទាយ គច្ឆ, អហំ បព្ពជិស្សាមី”តិ។ “អហម្បិ, ទេវ, បព្ពជិស្សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ “ន លព្ភា តយា បព្ពជិតុំ, គច្ឆ ត្វ”ន្តិ តិក្ខត្តុំ បដិពាហិត្វា អាភរណានិ ចេវ កណ្ឋកញ្ច បដិច្ឆាបេត្វា ចិន្តេសិ “ឥមេ មយ្ហំ កេសា សមណសារុប្បា ន ហោន្តី”តិ។ អញ្ញោ ពោធិសត្តស្ស កេសេ ឆិន្ទិតុំ យុត្តរូបោ នត្ថិ, តតោ “សយមេវ ខគ្គេន ឆិន្ទិស្សាមី”តិ ទក្ខិណេន ហត្ថេន អសឹ គណ្ហិត្វា វាមហត្ថេន មោឡិយា សទ្ធឹ ចូឡំ គហេត្វា ឆិន្ទិ, កេសា ទ្វង្គុលមត្តា ហុត្វា ទក្ខិណតោ អាវត្តមានា សីសំ អល្លីយឹសុ។ តេសំ យាវជីវំ តទេវ បមាណំ អហោសិ, មស្សុ ច តទនុរូបំ, បុន កេសមស្សុឱហារណកិច្ចំ នាម នាហោសិ។ ពោធិសត្តោ សហ មោឡិយា ចុឡំ

គហេត្វា “សចាហំ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមិ, អាកាសេ តិដ្ឋតុ, នោ ចេ, ភូមិយំ បតតូ”តិ អន្តលិក្ខេ ខិបិ។ តំ ចូឡាមណិវេឋនំ យោជនប្បមាណំ ឋានំ គន្ត្វា អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ សក្កោ ទេវរាជា ទិព្ពចក្ខុនា ឱលោកេត្វា យោជនិយរតនចង្កោដកេន សម្បដិច្ឆិត្វា តាវតឹសភវនេ ចូឡាមណិចេតិយំ នាម បតិដ្ឋាបេសិ។

“ឆេត្វាន មោឡឹ វរគន្ធវាសិតំ, វេហាយសំ ឧក្ខិបិ អគ្គបុគ្គលោ;
សហស្សនេត្តោ សិរសា បដិគ្គហិ, សុវណ្ណចង្កោដវរេន វាសវោ”តិ។

បុន ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “ឥមានិ កាសិកវត្ថានិ មយ្ហំ ន សមណសារុប្បានី”តិ។ អថស្ស កស្សបពុទ្ធកាលេ បុរាណសហាយកោ ឃដីការមហាព្រហ្មា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ជរំ អបត្តេន មិត្តភាវេន ចិន្តេសិ – “អជ្ជ មេ សហាយកោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ, សមណបរិក្ខារមស្ស គហេត្វា គច្ឆិស្សាមី”តិ។

“តិចីវរញ្ច បត្តោ ច, វាសី សូចិ ច ពន្ធនំ;
បរិស្សាវនេន អដ្ឋេតេ, យុត្តយោគស្ស ភិក្ខុនោ”តិ។ –

ឥមេ អដ្ឋ សមណបរិក្ខារេ អាហរិត្វា អទាសិ។ ពោធិសត្តោ អរហទ្ធជំ និវាសេត្វា ឧត្តមបព្ពជ្ជាវេសំ គណ្ហិត្វា “ឆន្ន, មម វចនេន មាតាបិតូនំ អារោគ្យំ វទេហី”តិ វត្វា ឧយ្យោជេសិ។ ឆន្នោ ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ កណ្ឌកោ បន ឆន្នេន សទ្ធិំ មន្តយមានស្ស ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុណន្តោ ឋត្វា “នត្ថិ ទានិ មយ្ហំ បុន សាមិនោ ទស្សន”ន្តិ ចក្ខុបថំ វិជហន្តោ សោកំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ ហទយេន ផលិតេន កាលំ កត្វា តាវតឹសភវនេ កណ្ឌកោ នាម ទេវបុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ឆន្នស្ស បឋមំ ឯកោវ សោកោ អហោសិ, កណ្ឌកស្ស បន កាលកិរិយាយ ទុតិយេន សោកេន បីឡិតោ រោទន្តោ បរិទេវន្តោ នគរំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោបិ បព្ពជិត្វា តស្មិំយេវ បទេសេ អនុបិយំ នាម អម្ពវនំ អត្ថិ, តត្ថ សត្តាហំ បព្ពជ្ជាសុខេន វីតិនាមេត្វា ឯកទិវសេនេវ តឹសយោជនមគ្គំ បទសា គន្ត្វា រាជគហំ បាវិសិ។ បវិសិត្វា សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរិ។ សកលនគរំ ពោធិសត្តស្ស រូបទស្សនេន ធនបាលកេន បវិដ្ឋរាជគហំ វិយ អសុរិន្ទេន បវិដ្ឋទេវនគរំ វិយ ច សង្ខោភំ អគមាសិ។ រាជបុរិសា គន្ត្វា “ទេវ, ឯវរូបោ នាម សត្តោ នគរេ បិណ្ឌាយ ចរតិ, ‘ទេវោ វា មនុស្សោ វា នាគោ វា សុបណ្ណោ វា កោ នាមេសោ’តិ ន ជានាមា”តិ អារោចេសុំ។ រាជា បាសាទតលេ ឋត្វា មហាបុរិសំ ទិស្វា អច្ឆរិយព្ភុតជាតោ បុរិសេ អាណាបេសិ – “គច្ឆថ ភណេ, វីមំសថ, សចេ អមនុស្សោ ភវិស្សតិ, នគរា និក្ខមិត្វា អន្តរធាយិស្សតិ, សចេ ទេវតា ភវិស្សតិ, អាកាសេន គច្ឆិស្សតិ, សចេ នាគោ ភវិស្សតិ, បថវិយំ និមុជ្ជិត្វា គមិស្សតិ, សចេ មនុស្សោ ភវិស្សតិ, យថាលទ្ធំ ភិក្ខំ បរិភុញ្ជិស្សតី”តិ។

មហាបុរិសោបិ ខោ មិស្សកភត្តំ សំហរិត្វា “អលំ មេ ឯត្តកំ យាបនាយា”តិ ញត្វា បវិដ្ឋទ្វារេនេវ នគរា និក្ខមិត្វា បណ្ឌវបព្ពតច្ឆាយាយ បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិត្វា អាហារំ បរិភុញ្ជិតុំ អារទ្ធោ។ អថស្ស អន្តានិ បរិវត្តិត្វា មុខេន និក្ខមនាការប្បត្តានិ វិយ អហេសុំ។ តតោ តេន អត្តភាវេន ឯវរូបស្ស អាហារស្ស ចក្ខុនាបិ អទិដ្ឋបុព្ពតាយ តេន បដិកូលាហារេន អដ្ដីយមានោ ឯវំ អត្តនាវ អត្តានំ ឱវទិ “សិទ្ធត្ថ, ត្វំ សុលភន្នបានេ កុលេ តិវស្សិកគន្ធសាលិភោជនំ នានគ្គរសេហិ ភុញ្ជនដ្ឋានេ និព្ពត្តិត្វាបិ ឯកំ បំសុកូលិកំ ទិស្វា ‘កទា នុ ខោ អហម្បិ ឯវរូបោ ហុត្វា បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភុញ្ជិស្សាមិ, ភវិស្សតិ នុ ខោ មេ សោ កាលោ’តិ ចិន្តេត្វា និក្ខន្តោ, ឥទានិ កឹ នាមេតំ ករោសី”តិ។ ឯវំ អត្តនាវ អត្តានំ ឱវទិត្វា និព្ពិការោ ហុត្វា អាហារំ បរិភុញ្ជិ។

រាជបុរិសា តំ បវត្តឹ ទិស្វា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា ទូតវចនំ សុត្វា វេគេន នគរា និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឥរិយាបថស្មិំយេវ បសីទិត្វា ពោធិសត្តស្ស សព្ពំ ឥស្សរិយំ និយ្យាទេសិ ។ ពោធិសត្តោ “មយ្ហំ, មហារាជ, វត្ថុកាមេហិ វា កិលេសកាមេហិ វា អត្ថោ នត្ថិ, អហំ បរមាភិសម្ពោធឹ បត្ថយន្តោ និក្ខន្តោ”តិ អាហ។ រាជា អនេកប្បការំ យាចន្តោបិ តស្ស ចិត្តំ អលភិត្វា “អទ្ធា ត្វំ ពុទ្ធោ ភវិស្សសិ, ពុទ្ធភូតេន បន តេ បឋមំ មម វិជិតំ អាគន្តព្ព”ន្តិ បដិញ្ញំ គណ្ហិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន “បព្ពជ្ជំ កិត្តយិស្សាមិ, យថា បព្ពជិ ចក្ខុមា”តិ ឥមំ **បព្ពជ្ជាសុត្តំ** (សុ. និ. ៤០៧ អាទយោ) សទ្ធិំ អដ្ឋកថាយ ឱលោកេត្វា វេទិតព្ពោ។

ពោធិសត្តោបិ រញ្ញោ បដិញ្ញំ ទត្វា អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ អាឡារញ្ច កាលាមំ ឧទកញ្ច រាមបុត្តំ ឧបសង្កមិត្វា សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេត្វា “នាយំ មគ្គោ ពោធាយា”តិ តម្បិ សមាបត្តិភាវនំ អនលង្ករិត្វា សទេវកស្ស លោកស្ស អត្តនោ ថាមវីរិយសន្ទស្សនត្ថំ មហាបធានំ បទហិតុកាមោ ឧរុវេលំ គន្ត្វា “រមណីយោ វតាយំ ភូមិភាគោ”តិ តត្ថេវ វាសំ ឧបគន្ត្វា មហាបធានំ បទហិ។ តេបិ ខោ កោណ្ឌញ្ញប្បមុខា បញ្ច បព្ពជិតា គាមនិគមរាជធានីសុ ភិក្ខាយ ចរន្តា តត្ថ ពោធិសត្តំ សម្បាបុណឹសុ។ អថ នំ ឆព្ពស្សានិ មហាបធានំ បទហន្តំ “ឥ

ទានិ ពុទ្ធោ ភវិស្សតិ, ឥទានិ ពុទ្ធោ ភវិស្សតី”តិ បរិវេណសម្មជ្ជនាទិកាយ វត្តបដិបត្តិយា ឧបដ្ឋហមានា សន្តិកាវចរាវស្ស អហេសុំ។ ពោធិសត្តោបិ ខោ “កោដិប្បត្តំ ទុក្ករការិយំ ករិស្សាមី”តិ ឯកតិលតណ្ឌុលាទីហិបិ វីតិនាមេសិ, សព្ពសោបិ អាហារូបច្ឆេទំ អកាសិ, ទេវតាបិ លោមកូបេហិ ឱជំ ឧបសំហរមានា បដិក្ខិបិ។

អថស្ស តាយ និរាហារតាយ បរមកសិមានប្បត្តកាយស្ស សុវណ្ណវណ្ណោ កាយោ កាឡវណ្ណោ អហោសិ។ ពាត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ បដិច្ឆន្នានិ អហេសុំ។ អប្បេកទា អប្បាណកំ ឈានំ ឈាយន្តោ មហាវេទនាហិ អភិតុន្នោ វិសញ្ញីភូតោ ចង្កមនកោដិយំ បតតិ។ អថ នំ ឯកច្ចា ទេវតា “កាលកតោ សមណោ គោតមោ”តិ វទន្តិ, ឯកច្ចា “វិហារោវេសោ អរហត”ន្តិ អាហំសុ។ តត្ថ យាសំ “កាលកតោ”តិ អហោសិ, តា គន្ត្វា សុទ្ធោទនមហារាជស្ស អារោចេសុំ “តុម្ហាកំ បុត្តោ កាលកតោ”តិ។ មម បុត្តោ ពុទ្ធោ ហុត្វា កាលកតោ, អហុត្វាតិ? ពុទ្ធោ ភវិតុំ នាសក្ខិ, បធានភូមិយំយេវ បតិត្វា កាលកតោតិ។ ឥទំ សុត្វា រាជា “នាហំ សទ្ទហាមិ, មម បុត្តស្ស ពោធឹ អប្បត្វា កាលកិរិយា នាម នត្ថី”តិ បដិក្ខិបិ។ កស្មា បន រាជា ន សទ្ទហតីតិ? កាឡទេវិលតាបសស្ស វន្ទាបនទិវសេ ជម្ពុរុក្ខមូលេ ច បាដិហារិយានំ ទិដ្ឋត្តា។

បុន ពោធិសត្តេ សញ្ញំ បដិលភិត្វា ឧដ្ឋិតេ តា ទេវតា គន្ត្វា “អរោគោ តេ មហារាជ បុត្តោ”តិ អារោចេន្តិ។ រាជា “ជានាមហំ បុត្តស្ស អមរណភាវ”ន្តិ វទតិ។ មហាសត្តស្ស ឆព្ពស្សានិ ទុក្ករការិយំ ករោន្តស្ស អាកាសេ គណ្ឋិករណកាលោ វិយ អហោសិ។ សោ “អយំ ទុក្ករការិកា នាម ពោធាយ មគ្គោ ន ហោតី”តិ ឱឡារិកំ អាហារំ អាហារេតុំ គាមនិគមេសុ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អាហារំ អាហរិ, អថស្ស ពាត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណានិ បាកតិកានិ អហេសុំ, កាយោ សុវណ្ណវណ្ណោ អហោសិ។ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ “អយំ ឆព្ពស្សានិ ទុក្ករការិកំ ករោន្តោបិ សព្ពញ្ញុតំ បដិវិជ្ឈិតុំ នាសក្ខិ, ឥទានិ គាមាទីសុ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ឱឡារិកំ អាហារំ អាហរិយមានោ កឹ សក្ខិស្សតិ, ពាហុលិកោ ឯស បធានវិព្ភន្តោ, សីសំ ន្ហាយិតុកាមស្ស ឧស្សាវពិន្ទុតក្កនំ វិយ អម្ហាកំ ឯតស្ស សន្តិកា វិសេសតក្កនំ, កឹ នោ ឥមិនា”តិ មហាបុរិសំ បហាយ អត្តនោ អត្តនោ បត្តចីវរំ គហេត្វា អដ្ឋារសយោជនមគ្គំ គន្ត្វា ឥសិបតនំ បវិសឹសុ។

តេន ខោ បន សមយេន ឧរុវេលាយំ សេនានិគមេ សេនានិកុដុម្ពិកស្ស គេហេ និព្ពត្តា សុជាតា នាម ទារិកា វយប្បត្តា ឯកស្មឹ និគ្រោធរុក្ខេ បត្ថនំ អកាសិ “សចេ សមជាតិកំ កុលឃរំ គន្ត្វា បឋមគព្ភេ បុត្តំ លភិស្សាមិ, អនុសំវច្ឆរំ តេ សតសហស្សបរិច្ចាគេន ពលិកម្មំ ករិស្សាមី”តិ។ តស្សា សា បត្ថនា សមិជ្ឈិ។ សា មហាសត្តស្ស ទុក្ករការិកំ ករោន្តស្ស ឆដ្ឋេ វស្សេ បរិបុណ្ណេ វិសាខបុណ្ណមាយំ ពលិកម្មំ កាតុកាមា ហុត្វា បុរេតរំ ធេនុសហស្សំ លដ្ឋិមធុកវនេ ចរាបេត្វា តាសំ ខីរំ បញ្ច ធេនុសតានិ បាយេត្វា តាសំ ខីរំ អឌ្ឍតិយានីតិ ឯវំ យាវ សោឡសន្នំ ធេនូនំ ខីរំ អដ្ឋ ធេនុយោ បិវន្តិ, តាវ ខីរស្ស ពហលតញ្ច មធុរតញ្ច ឱជវន្តតញ្ច បត្ថយមានា ខីរបរិវត្តនំ នាម អកាសិ។ សា វិសាខបុណ្ណមទិវសេ “បាតោវ ពលិកម្មំ ករិស្សាមី”តិ រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ តា អដ្ឋ ធេនុយោ ទុហាបេសិ។ វច្ឆកា ធេនូនំ ថនមូលំ នាគមឹសុ, ថនមូលេ បន នវភាជនេ ឧបនីតមត្តេ អត្តនោ ធម្មតាយ ខីរធារា បវត្តឹសុ។ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា សុជាតា សហត្ថេនេវ ខីរំ គហេត្វា នវភាជនេ បក្ខិបិត្វា សហត្ថេនេវ អគ្គឹ កត្វា បចិតុំ អារភិ។

តស្មឹ បាយាសេ បច្ចមានេ មហន្តមហន្តា ពុព្ពុឡា ឧដ្ឋហិត្វា ទក្ខិណាវត្តា ហុត្វា សញ្ចរន្តិ, ឯកផុសិតម្បិ ពហិន បតតិ, ឧទ្ធនតោ អប្បមត្តកោបិ ធូមោ ន ឧដ្ឋហតិ។ តស្មឹ សមយេ ចត្តារោ លោកបាលា អាគន្ត្វា ឧទ្ធនេ អារក្ខំ គណ្ហឹសុ, មហាព្រហ្មា ឆត្តំ ធារេសិ, សក្កោ អលាតានិ សមានេន្តោ អគ្គឹ ជាលេសិ។ ទេវតា ទ្វិសហស្សទីបបរិវារេសុ ចតូសុ មហាទីបេសុ ទេវានញ្ច មនុស្សានញ្ច ឧបកប្បនឱជំ អត្តនោ ទេវានុភាវេន ទណ្ឌកពទ្ធំ មធុបដលំ បីឡេត្វា មធុំ គណ្ហមានា វិយ សំហរិត្វា តត្ថ បក្ខិបឹសុ។ អញ្ញេសុ ហិ កាលេសុ ទេវតា កពឡេ កពឡេ ឱជំ បក្ខិបន្តិ, សម្ពោធិទិវសេ ច បន បរិនិព្ពានទិវសេ ច ឧក្ខលិយំយេវ បក្ខិបន្តិ។ សុជាតា ឯកទិវសេយេវ តត្ថ អត្តនោ បាកដានិ អនេកានិ អច្ឆរិយានិ ទិស្វា បុណ្ណំ ទាសឹ អាមន្តេសិ “អម្ម បុណ្ណេ, អជ្ជ អម្ហាកំ ទេវតា អតិវិយ បសន្នា, មយា ឯត្តកេ កាលេ ឯវរូបំ អច្ឆរិយំ នាម ន ទិដ្ឋបុព្ពំ, វេគេន គន្ត្វា ទេវដ្ឋានំ បដិជគ្គាហី”តិ។ សា “សាធុ, អយ្យេ”តិ តស្សា វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា តុរិតតុរិតា រុក្ខមូលំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ តស្មឹ រត្តិភាគេ បញ្ច មហាសុបិនេ ទិស្វា បរិគ្គណ្ហន្តោ “និស្សំសយេនាហំ អជ្ជ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ កតសន្និដ្ឋានោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន កតសរីរបដិជគ្គនោ ភិក្ខាចារកាលំ អាគមយមានោ បាតោវ អាគន្ត្វា តស្មឹ រុក្ខមូលេ និសីទិ អត្តនោ បភាយ សកលរុក្ខំ ឱភាសយមានោ។ អថ ខោ សា បុណ្ណា អាគន្ត្វា អទ្ទស ពោធិសត្តំ រុក្ខមូលេ បាចីនលោកធាតុំ ឱលោកយមានំ និសិន្នំ, សរីរតោ ចស្ស និក្ខន្តាហិ បភាហិ សកលរុក្ខំ សុវណ្ណវណ្ណំ។ ទិស្វា តស្សា ឯតទហោសិ – “អជ្ជ អម្ហាកំ ទេវតា រុក្ខតោ ឱរុយ្ហ សហត្ថេនេវ ពលិកម្មំ សម្បដិច្ឆិតុំ និសិន្នា មញ្ញេ”តិ ឧព្ពេគប្បត្តា ហុត្វា វេគេនាគន្ត្វា សុជាតាយ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។

សុជាតា តស្សា វចនំ សុត្វា តុដ្ឋមានសា ហុត្វា “អជ្ជ ទានិ បដ្ឋាយ មម ជេដ្ឋធីតុដ្ឋានេ តិដ្ឋាហី”តិ ធីតុ អនុច្ឆវិកំ សព្ពាលង្ការំ អទាសិ។ យស្មា បន ពុទ្ធភាវំ បាបុណនទិវសេ សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ លទ្ធុំ វដ្តតិ, តស្មា សា “សុវណ្ណបាតិយំ បាយាសំ បក្ខិបិស្សាមី”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ នីហរាបេត្វា តត្ថ បាយាសំ បក្ខិបិតុកាមា បក្កភាជនំ អាវជ្ជេសិ។ ‘សព្ពោ បាយាសោ បទុមបត្តា ឧទកំ វិយ វិនិវត្តិត្វា បាតិយំ បតិដ្ឋាសិ, ឯកបាតិបូរមត្តោវ អហោសិ’។ សា តំ បាតឹ អញ្ញាយ សុវណ្ណបាតិយា បដិកុជ្ជិត្វា ឱទាតវត្ថេន វេឋេត្វា សព្ពាលង្ការេហិ អត្តភាវំ អលង្ករិត្វា តំ បាតឹ អត្តនោ សីសេ ឋបេត្វា មហន្តេន អានុភាវេន និគ្រោធរុក្ខមូលំ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ ឱលោកេត្វា ពលវសោមនស្សជាតា “រុក្ខទេវតា”តិ សញ្ញាយ ទិដ្ឋដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ឱនតោនតា គន្ត្វា សីសតោ បាតឹ ឱតារេត្វា វិវរិត្វា សុវណ្ណភិង្ការេន គន្ធបុប្ផវាសិតំ ឧទកំ គហេត្វា ពោធិសត្តំ ឧបគន្ត្វា អដ្ឋាសិ។ ឃដីការមហាព្រហ្មុនា ទិន្នោ មត្តិកាបត្តោ ឯត្តកំ អទ្ធានំ ពោធិសត្តំ អវិជហិត្វា តស្មឹ ខណេ អទស្សនំ គតោ, ពោធិសត្តោ បត្តំ អបស្សន្តោ ទក្ខិណហត្ថំ បសារេត្វា ឧទកំ សម្បដិច្ឆិ។ សុជាតា សហេវ បាតិយា បាយាសំ មហាបុរិសស្ស ហត្ថេ ឋបេសិ, មហាបុរិសោ សុជាតំ ឱលោកេសិ។ សា អាការំ សល្លក្ខេត្វា “អយ្យ, មយា តុម្ហាកំ បរិច្ចត្តំ, គណ្ហិត្វា យថារុចី គច្ឆថា”តិ វន្ទិត្វា “យថា មយ្ហំ មនោរថោ និប្ផន្នោ , ឯវំ តុម្ហាកម្បិ និប្ផជ្ជតូ”តិ វត្វា សតសហស្សគ្ឃនិកាយ សុវណ្ណបាតិយា បុរាណបណ្ណេ វិយ អនបេក្ខា ហុត្វា បក្កាមិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ និសិន្នដ្ឋានា ឧដ្ឋាយ រុក្ខំ បទក្ខិណំ កត្វា បាតឹ អាទាយ នេរញ្ជរាយ តីរំ គន្ត្វា អនេកេសំ ពោធិសត្តសហស្សានំ អភិសម្ពុជ្ឈនទិវសេ ឱតរិត្វា ន្ហានដ្ឋានំ សុប្បតិដ្ឋិតតិត្ថំ នាម អត្ថិ, តស្ស តីរេ បាតឹ ឋបេត្វា ឱតរិត្វា ន្ហត្វា អនេកពុទ្ធសតសហស្សានំ និវាសនំ អរហទ្ធជំ និវាសេត្វា បុរត្ថាភិមុខោ និសីទិត្វា ឯកដ្ឋិតាលបក្កប្បមាណេ ឯកូនបញ្ញាស បិណ្ឌេ កត្វា សព្ពំ អប្បោទកំ មធុបាយាសំ បរិភុញ្ជិ។ សោ ឯវ ហិស្ស ពុទ្ធភូតស្ស សត្តសត្តាហំ ពោធិមណ្ឌេ វសន្តស្ស ឯកូនបញ្ញាស ទិវសានិ អាហារោ អហោសិ។ ឯត្តកំ កាលំ នេវ អញ្ញោ អាហារោ អត្ថិ, ន ន្ហានំ, ន មុខធោវនំ, ន សរីរវឡញ្ជោ, ឈានសុខេន មគ្គសុខេន ផលសុខេន ច វីតិនាមេសិ។ តំ បន បាយាសំ បរិភុញ្ជិត្វា សុវណ្ណបាតឹ គហេត្វា “សចាហំ, អជ្ជ ពុទ្ធោ ភវិតុំ សក្ខិស្សាមិ, អយំ បាតិ បដិសោតំ គច្ឆតុ, នោ ចេ សក្ខិស្សាមិ, អនុសោតំ គច្ឆតូ”តិ វត្វា នទីសោតេ បក្ខិបិ។ សា សោតំ ឆិន្ទមានា នទីមជ្ឈំ គន្ត្វា មជ្ឈមជ្ឈដ្ឋានេនេវ ជវសម្បន្នោ អស្សោ វិយ អសីតិហត្ថមត្តដ្ឋានំ បដិសោតំ គន្ត្វា ឯកស្មឹ អាវដ្តេ និមុជ្ជិត្វា កាឡនាគរាជភវនំ គន្ត្វា តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ បរិភោគបាតិយោ “កិលិ កិលី”តិ រវំ ការយមានា បហរិត្វា តាសំ សព្ពហេដ្ឋិមា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ កាឡោ នាគរាជា តំ សទ្ទំ សុត្វា “ហិយ្យោ ឯកោ ពុទ្ធោ និព្ពត្តោ, បុន អជ្ជ ឯកោ និព្ពត្តោ”តិ វត្វា អនេកេហិ បទសតេហិ ថុតិយោ វទមានោ ឧដ្ឋាសិ។ តស្ស កិរ មហាបថវិយា ឯកយោជនតិគាវុតប្បមាណំ នភំ បូរេត្វា អារោហនកាលោ “អជ្ជ វា ហិយ្យោ វា”តិ សទិសោ អហោសិ។

ពោធិសត្តោបិ នទីតីរម្ហិ សុបុប្ផិតសាលវនេ ទិវាវិហារំ កត្វា សាយន្ហសមយេ បុប្ផានំ វណ្តតោ មុច្ចនកាលេ ទេវតាហិ អលង្កតេន អដ្ឋុសភវិត្ថារេន មគ្គេន សីហោ វិយ វិជម្ភមានោ ពោធិរុក្ខាភិមុខោ បាយាសិ។ នាគយក្ខសុបណ្ណាទយោ ទិព្ពេហិ គន្ធបុប្ផាទីហិ បូជយឹសុ, ទិព្ពសង្គីតាទីនិ បវត្តយឹសុ, ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកគន្ធា ឯកមាលា ឯកសាធុការា អហោសិ។ តស្មឹ សមយេ សោត្ថិយោ នាម តិណហារកោ តិណំ អាទាយ បដិបថេ អាគច្ឆន្តោ មហាបុរិសស្ស អាការំ ញត្វា អដ្ឋ តិណមុដ្ឋិយោ អទាសិ។ ពោធិសត្តោ តិណំ គហេត្វា ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ ទក្ខិណទិសាភាគេ ឧត្តរាភិមុខោ អដ្ឋាសិ។ តស្មឹ ខណេ ទក្ខិណចក្កវាឡំ ឱសីទិត្វា ហេដ្ឋា អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ, ឧត្តរចក្កវាឡំ ឧល្លង្ឃិត្វា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទំ សម្ពោធឹ បាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ មញ្ញេ”តិ បទក្ខិណំ ករោន្តោ បច្ឆិមទិសាភាគំ គន្ត្វា បុរត្ថាភិមុខោ អដ្ឋាសិ, តតោ បច្ឆិមចក្កវាឡំ ឱសីទិត្វា ហេដ្ឋា អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ, បុរត្ថិមចក្កវាឡំ ឧល្លង្ឃិត្វា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ អហោសិ។ ឋិតដ្ឋិតដ្ឋានេ កិរស្ស នេមិវដ្តិបរិយន្តេ អក្កន្តេ នាភិយា បតិដ្ឋិតមហាសកដចក្កំ វិយ មហាបថវី ឱនតុន្នតា អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទម្បិ សម្ពោធឹ បាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ មញ្ញេ”តិ បទក្ខិណំ ករោន្តោ ឧត្តរទិសាភាគំ គន្ត្វា ទក្ខិណាភិមុខោ អដ្ឋាសិ, តតោ ឧត្តរចក្កវាឡំ ឱសីទិត្វា ហេដ្ឋា អវីចិសម្បត្តំ វិយ អហោសិ, ទក្ខិណចក្កវាឡំ ឧល្លង្ឃិត្វា ឧបរិ ភវគ្គប្បត្តំ វិយ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទម្បិ សម្ពោធឹ បាបុណនដ្ឋានំ ន ភវិស្សតិ មញ្ញេ”តិ បទក្ខិណំ ករោន្តោ បុរត្ថិមទិសាភាគំ គន្ត្វា បច្ឆិមាភិមុខោ អដ្ឋាសិ។ បុរត្ថិមទិសាភាគេ បន សព្ពពុទ្ធានំ បល្លង្កដ្ឋានំ, តំ នេវ ឆម្ភតិ, ន កម្បតិ។ មហាសត្តោ “ឥទំ សព្ពពុទ្ធានំ អវិជហិតំ អចលដ្ឋានំ កិលេសបញ្ជរវិទ្ធំសនដ្ឋាន”ន្តិ ញត្វា តានិ តិណានិ អគ្គេ គហេត្វា ចាលេសិ, តាវទេវ ចុទ្ទសហត្ថោ បល្លង្កោ អហោសិ។ តានិបិ ខោ តិណានិ តថារូបេន សណ្ឋានេន សណ្ឋហឹសុ, យថារូបំ សុកុសលោបិ ចិត្តការោ វា បោត្ថការោ វា អាលិខិតុម្បិ សមត្ថោ នត្ថិ។ ពោធិសត្តោ ពោធិក្ខន្ធំ បិដ្ឋិតោ កត្វា បុរត្ថាភិមុខោ ទឡ្ហមានសោ ហុត្វា –

“កាមំ តចោ ច ន្ហារុ ច, អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ;
ឧបសុស្សតុ និស្សេសំ, សរីរេ មំសលោហិតំ”។

ន គ្វេវាហំ សម្មាសម្ពោធឹ អប្បត្វា ឥមំ បល្លង្កំ ភិន្ទិស្សាមីតិ អសនិសតសន្និបាតេនបិ អភេជ្ជរូបំ អបរាជិតបល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទិ។

តស្មឹ សមយេ មារោ ទេវបុត្តោ "សិទ្ធត្ថកុមារោ មយ្ហំ វសំ អតិក្កមិតុកាមោ, ន ទានិស្ស អតិក្កមិតុំ ទស្សាមី"តិ មារពលស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេត្វា មារឃោសនំ នាម ឃោសាបេត្វា មារពលំ អាទាយ និក្ខមិ។ សា មារសេនា មារស្ស បុរតោ ទ្វាទសយោជនា ហោតិ, ទក្ខិណតោ ច វាមតោ ច ទ្វាទសយោជនា, បច្ឆតោ យាវ ចក្កវាឡបរិយន្តំ កត្វា ឋិតា, ឧទ្ធំ នវយោជនុព្ពេធា, យស្សា ឧន្នទន្តិយា ឧន្នាទសទ្ទោ យោជនសហស្សតោ បដ្ឋាយ បថវិឧន្ទ្រិយនសទ្ទោ វិយ សុយ្យតិ។ អថ មារោ ទេវបុត្តោ ទិយឌ្ឍយោជនសតិកំ គិរិមេខលំ នាម ហត្ថឹ អភិរុហិត្វា ពាហុសហស្សំ មាបេត្វា នានាវុធានិ អគ្គហេសិ។ អវសេសាយបិ មារបរិសាយ ទ្វេ ជនា ឯកសទិសំ អាវុធំ ន គណ្ហឹសុ, នានប្បការវណ្ណា នានប្បការមុខា ហុត្វា មហាសត្តំ អជ្ឈោត្ថរមានា អាគមឹសុ។

ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា បន មហាសត្តស្ស ថុតិយោ វទមានា អដ្ឋំសុ។ សក្កោ ទេវរាជា វិជយុត្តរសង្ខំ ធមមានោ អដ្ឋាសិ។ សោ កិរ សង្ខោ វីសហត្ថសតិកោ ហោតិ។ សកឹ វាតំ គាហាបេត្វា ធមន្តោ ចត្តារោ មាសេ សទ្ទំករិត្វា និស្សទ្ទោ ហោតិ។ មហាកាឡនាគរាជា អតិរេកបទសតេន វណ្ណំ វទន្តោ អដ្ឋាសិ, មហាព្រហ្មា សេតច្ឆត្តំ ធារយមានោ អដ្ឋាសិ។ មារពលេ បន ពោធិមណ្ឌំ ឧបសង្កមន្តេ តេសំ ឯកោបិ ឋាតុំ នាសក្ខិ, សម្មុខសម្មុខដ្ឋានេនេវ បលាយឹសុ។ កាឡោ នាគរាជា បថវិយំ និមុជ្ជិត្វា បញ្ចយោជនសតិកំ មញ្ជេរិកនាគភវនំ គន្ត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ មុខំ បិទហិត្វា និបន្នោ។ សក្កោ វិជយុត្តរសង្ខំ បិដ្ឋិយំ កត្វា ចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ អដ្ឋាសិ។ មហាព្រហ្មា សេតច្ឆត្តំ ចក្កវាឡកោដិយំ ឋបេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ អគមាសិ។ ឯកា ទេវតាបិ ឋាតុំ សមត្ថា នាហោសិ, មហាបុរិសោ ឯកកោវ និសីទិ។

មារោបិ អត្តនោ បរិសំ អាហ "តាតា សុទ្ធោទនបុត្តេន សិទ្ធត្ថេន សទិសោ អញ្ញោ បុរិសោ នាម នត្ថិ, មយំ សម្មុខា យុទ្ធំ ទាតុំ ន សក្ខិស្សាម, បច្ឆាភាគេន ទស្សាមា"តិ។ មហាបុរិសោបិ តីណិ បស្សានិ ឱលោកេត្វា សព្ពទេវតានំ បលាតត្តា សុញ្ញានិ អទ្ទស។ បុន ឧត្តរបស្សេន មារពលំ អជ្ឈោត្ថរមានំ ទិស្វា "អយំ ឯត្តកោ ជនោ មំ ឯកកំ សន្ធាយ មហន្តំ វាយាមំ បរក្កមំ ករោតិ, ឥមស្មឹ ឋានេ មយ្ហំ មាតា វា បិតា វា ភាតា វា អញ្ញោ វា កោចិ ញាតកោ នត្ថិ, ឥមា បន ទស បារមិយោវ មយ្ហំ ទីឃរត្តំ បុដ្ឋបរិជនសទិសា, តស្មា បារមិយោវ ផលកំ កត្វា បារមិសត្ថេនេវ បហរិត្វា អយំ ពលកាយោ មយា វិទ្ធំសេតុំ វដ្ដតី"តិ ទស បារមិយោ អាវជ្ជមានោ និសីទិ។

អថ ខោ មារោ ទេវបុត្តោ "ឯតេនេវ សិទ្ធត្ថំ បលាបេស្សាមី"តិ **វាតមណ្ឌលំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ តង្ខណំយេវ បុរត្ថិមាទិភេទា វាតា សមុដ្ឋហិត្វា អឌ្ឍយោជនឯកយោជនទ្វិយោជនតិយោជនប្បមាណានិ បព្ពតកូដានិ បទាលេត្វា វនគច្ឆរុក្ខាទីនិ ឧម្មូលេត្វា សមន្តា គាមនិគមេ ចុណ្ណវិចុណ្ណំ កាតុំ សមត្ថាបិ មហាបុរិសស្ស បុញ្ញតេជេន វិហតានុភាវា ពោធិសត្តំ បត្វា ចីវរកណ្ណមត្តម្បិ ចាលេតុំ នាសក្ខឹសុ។ តតោ "ឧទកេន នំ អជ្ឈោត្ថរិត្វា មារេស្សាមី"តិ **មហាវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ តស្សានុភាវេន ឧបរូបរិ សតបដលសហស្សបដលាទិភេទា វលាហកា ឧដ្ឋហិត្វា វស្សឹសុ។ វុដ្ឋិធារាវេគេន បថវី ឆិទ្ទា អហោសិ។ វនរុក្ខាទីនំ ឧបរិភាគេន មហាមេឃោ អាគន្ត្វា មហាសត្តស្ស ចីវរេ ឧស្សាវពិន្ទុដ្ឋានមត្តម្បិ តេមេតុំ នាសក្ខិ។ តតោ **បាសាណវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ មហន្តានិ មហន្តានិ បព្ពតកូដានិ ធូមាយន្តានិ បជ្ជលន្តានិ អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តំ បត្វា ទិព្ពមាលាគុឡភាវំ អាបជ្ជឹសុ។ តតោ **បហរណវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ ឯកតោធារឧភតោធារអសិសត្តិខុរប្បាទយោ ធូមាយន្តា បជ្ជលន្តា អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តំ បត្វា ទិព្ពបុប្ផានិ អហេសុំ។ តតោ **អង្គារវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ កឹសុកវណ្ណា អង្គារា អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទមូលេ ទិព្ពបុប្ផានិ ហុត្វា វិកិរិំសុ។ តតោ **កុក្កុឡវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ អច្ចុណ្ហោ អគ្គិវណ្ណោ កុក្កុឡោ អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទមូលេ ទិព្ពចន្ទនចុណ្ណំ ហុត្វា និបតិ។ តតោ **វាលុកាវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ អតិសុខុមវាលុកា ធូមាយន្តា បជ្ជលន្តា អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទមូលេ ទិព្ពបុប្ផានិ ហុត្វា និបតឹសុ។ តតោ **កលលវស្សំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ តំ កលលំ ធូមាយន្តំ បជ្ជលន្តំ អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទមូលេ ទិព្ពវិលេបនំ ហុត្វា និបតិ។ តតោ "ឥមិនា ភឹសេត្វា សិទ្ធត្ថំ បលាបេស្សាមី"តិ **អន្ធការំ** សមុដ្ឋាបេសិ។ តំ ចតុរង្គសមន្នាគតំ វិយ មហាតមំ ហុត្វា ពោធិសត្តំ បត្វា សូរិយប្បភាវិហតំ វិយ អន្ធការំ អន្តរធាយិ។

ឯវំ មារោ ឥមាហិ នវហិ វាតវស្សបាសាណបហរណអង្គារកុក្កុឡវាលុកាកលលអន្ធការវុដ្ឋីហិ ពោធិសត្តំ បលាបេតុំ អសក្កោន្តោ "កឹ ភណេ, តិដ្ឋថ, ឥមំ សិទ្ធត្ថកុមារំ គណ្ហថ ហនថ បលាបេថា"តិ បរិសំ អាណាបេត្វា សយម្បិ គិរិមេខលស្ស ហត្ថិនោ ខន្ធេ និសិន្នោ ចក្កាវុធំ អាទាយ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា "សិទ្ធត្ថ ឧដ្ឋាហិ ឯតស្មា បល្លង្កា, នាយំ តុយ្ហំ បាបុណាតិ, មយ្ហំ ឯវ បាបុណាតី"តិ អាហ។ មហាសត្តោ តស្ស វចនំ សុត្វា អវោច – "មារ, នេវ តយា ទស បារមិយោ បូរិតា, ន ឧបបារមិយោ, ន បរមត្ថបារមិយោ, នាបិ បញ្ច មហាបរិច្ចាគា

បរិច្ចត្តា , ន ញាតត្ថចរិយា, ន លោកត្ថចរិយា, ន ពុទ្ធិចរិយា បូរិតា, សព្ពា តា មយាយេវ បូរិតា, តស្មា នាយំ បល្លង្កោ តុយ្ហំ បាបុណាតិ , មយ្ហេវេសោ បាបុណាតី”តិ។

មារោ កុទ្ធោ កោធវេគំ អសហន្តោ មហាបុរិសស្ស ចក្កាវុធំ វិស្សជ្ជេសិ។ តំ តស្ស ទស បារមិយោ អាវជ្ជេន្តស្ស ឧបរិភាគេ មាលាវិតានំ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ តំ កិរ ខុរធារចក្កាវុធំ អញ្ញទា តេន កុទ្ធេន វិស្សជ្ជំ ឯកឃន បាសាណត្ថម្ភេ វំសកឡីរេ វិយ ឆិន្ទន្តំ គច្ឆតិ, ឥទានិ បន តស្មិំ មាលាវិតានំ ហុត្វា ឋិតេ អវសេសា មារបរិសា “ឥទានិ បល្លង្កតោ វុដ្ឋាយ បលាយិស្សតី”តិ មហន្តមហន្តានិ សេលកូដានិ វិស្សជ្ជេសុំ។ តានិបិ មហាបុរិសស្ស ទស បារមិយោ អាវជ្ជេន្តស្ស មាលាគុឡភាវំ អាបជ្ជិត្វា ភូមិយំ បតឹសុ។ ទេវតា ចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ ឋិតា គីវំ បសារេត្វា សីសំ ឧក្ខិបិត្វា “នដ្ឋោ វត សោ សិទ្ធត្ថកុមារស្ស រូបគ្គប្បត្តោ អត្តភាវោ, កឹ នុ ខោ ករិស្សតី”តិ ឱលោកេន្តិ។

តតោ មហាបុរិសោ “បូរិតបារមីនំ ពោធិសត្តានំ អភិសម្ពុជ្ឈនទិវសេ បត្តបល្លង្កោ មយ្ហំវ បាបុណាតី”តិ វត្វា ឋិតំ មារំ អាហ – “មារ តុយ្ហំ ទានស្ស ទិន្នភាវេ កោ សក្ខី”តិ។ មារោ “ឥមេ ឯត្តកា ជនា សក្ខិនោ”តិ មារពលាភិមុខំ ហត្ថំ បសារេសិ។ តស្មិំ ខណេ មារបរិសាយ “អហំ សក្ខិ, អហំ សក្ខី”តិ បវត្តសទ្ទោ បថវិឧន្ទ្រិយនសទ្ទសទិសោ អហោសិ។ អថ មារោ មហាបុរិសំ អាហ “សិទ្ធត្ថ, តុយ្ហំ ទានស្ស ទិន្នភាវេ កោ សក្ខី”តិ។ មហាបុរិសោ “តុយ្ហំ តាវ ទានស្ស ទិន្នភាវេ សចេតនា សក្ខិនោ, មយ្ហំ បន ឥមស្មិំ ឋានេ សចេតនោ កោចិ សក្ខី នាម នត្ថិ, តិដ្ឋតុ តាវ មេ អវសេសត្តភាវេសុ ទិន្នទានំ, វេស្សន្តរត្តភាវេ បន ឋត្វា មយ្ហំ សត្តសតកមហាទានស្ស ទិន្នភាវេ អយំ អចេតនាបិ ឃនមហាបថវី សក្ខី”តិ ចីវរគព្ភន្តរតោ ទក្ខិណហត្ថំ អភិនីហរិត្វា “វេស្សន្តរត្តភាវេ ឋត្វា មយ្ហំ សត្តសតកមហាទានស្ស ទិន្នភាវេ ត្វំ សក្ខី ន សក្ខី”តិ មហាបថវិអភិមុខំ ហត្ថំ បសារេសិ។ មហាបថវី “អហំ តេ តទា សក្ខី”តិ វិរវសតេន វិរវសហស្សេន វិរវសតសហស្សេន មារពលំ អវត្ថរមានា វិយ ឧន្នទិ។

តតោ មហាបុរិសេ “ទិន្នំ តេ សិទ្ធត្ថ មហាទានំ ឧត្តមទាន”ន្តិ វេស្សន្តរទានំ សម្មសន្តេ ទិយឌ្ឍយោជនសតិកោ គិរិមេខលហត្ថី ជណ្ណុកេហិ បថវិយំ បតិដ្ឋាសិ, មារបរិសា ទិសាវិទិសា បលាយិ, ទ្វេ ឯកមគ្គេន គតា នាម នត្ថិ, សីសាភរណានិ ចេវ និវត្ថវត្ថានិ ច បហាយ សម្មុខសម្មុខទិសាហិយេវ បលាយឹសុ។ តតោ ទេវសង្ឃា បលាយមានំ មារពលំ ទិស្វា “មារស្ស បរាជយោ ជាតោ, សិទ្ធត្ថកុមារស្ស ជយោ, ជយបូជំ ករិស្សាមា”តិ នាគា នាគានំ, សុបណ្ណា សុបណ្ណានំ , ទេវតា ទេវតានំ, ព្រហ្មានោ ព្រហ្មានំ, ឧគ្ឃោសេត្វា គន្ធមាលាទិហត្ថា មហាបុរិសស្ស សន្តិកំ ពោធិបល្លង្កំ អគមំសុ។

ឯវំ គតេសុ ច បន តេសុ –

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរិមតោ អយំ, មារស្ស ច បាបិមតោ បរាជយោ;
ឧគ្ឃោសយុំ ពោធិមណ្ឌេ បមោទិតា, ជយំ តទា នាគគណា មហេសិនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរិមតោ អយំ, មារស្ស ច បាបិមតោ បរាជយោ;
ឧគ្ឃោសយុំ ពោធិមណ្ឌេ បមោទិតា, សុបណ្ណសង្ឃាបិ ជយំ មហេសិនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរិមតោ អយំ, មារស្ស ច បាបិមតោ បរាជយោ;
ឧគ្ឃោសយុំ ពោធិមណ្ឌេ បមោទិតា, ជយំ តទា ទេវគណា មហេសិនោ។

“ជយោ ហិ ពុទ្ធស្ស សិរិមតោ អយំ, មារស្ស ច បាបិមតោ បរាជយោ;
ឧគ្ឃោសយុំ ពោធិមណ្ឌេ បមោទិតា, ជយំ តទា ព្រហ្មគណាបិ តាទិនោ”តិ។

អវសេសា ទសសុ ចក្កវាឡសហស្សេសុ ទេវតា មាលាគន្ធវិលេបនេហិ ច បូជយមានា នានប្បការា ថុតិយោ ច វទមានា អដ្ឋំសុ។ ឯវំ អនត្ថង្គតេយេវ សូរិយេ មហាបុរិសោ មារពលំ វិធមេត្វា ចីវរូបរិ បតមានេហិ ពោធិរុក្ខង្កុរេហិ រត្តបវាឡបល្លវេហិ វិយ បូជិយមានោ បឋមយាមេ បុព្ពេនិវាសញាណំ អនុស្សរិត្វា, មជ្ឈិមយាមេ ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធេត្វា, បច្ឆិមយាមេ បដិច្ចសមុប្បាទេ ញាណំ ឱតារេសិ។ អថស្ស ទ្វាទសបទិកំ បច្ចយាការំ វដ្ដវិវដ្ដវសេន អនុលោមបដិលោមតោ សម្មសន្តស្ស ទសសហស្សី លោកធាតុ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា ទ្វាទសក្ខត្តុំ សម្បកម្បិ។

មហាបុរិសេ បន ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឧន្នាទេត្វា អរុណុគ្គមនវេលាយ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ បដិវិជ្ឈន្តេ សកលទសសហស្សី លោកធាតុ អលង្កតបដិយត្តា អហោសិ។ បាចីនចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ ឧស្សាបិតានំ ធជានំ

បដាកានំ វសិយោ បច្ឆិមចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ បហរន្តិ, តថា បច្ឆិមចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ ឧស្សាបិតានំ បាចីន ចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ, ទក្ខិណចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ ឧស្សាបិតានំ ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ, ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ ឧស្សាបិតានំ ទក្ខិណចក្កវាឡមុខវដ្ដិយំ បហរន្តិ, បថវិតលេ ឧស្សាបិតានំ បន ធជានំ បដាកានំ ព្រហ្មលោកំ អាហច្ច អដ្ឋំសុ, ព្រហ្មលោកេ ពទ្ធានំ បថវិតលេ បតិដ្ឋហឹសុ, ទសសហស្សចក្កវាឡេសុ បុប្ផូបគរុក្ខា បុប្ផំ គណ្ហឹសុ, ផលូបគរុក្ខា ផលបិណ្ឌិភារភរិតា អហេសុំ។ ខន្ធេសុ ខន្ធបទុមានិ បុប្ផឹសុ, សាខាសុ សាខាបទុមានិ, លតាសុ លតាបទុមានិ, អាកាសេ ឱលម្ពកបទុមានិ, សិលាតលានិ ភិន្ទិត្វា ឧបរូបរិ សត្ត សត្ត ហុត្វា ទណ្ឌកបទុមានិ ឧដ្ឋហឹសុ។ ទសសហស្សិ លោកធាតុ វដ្ដេត្វា វិស្សដ្ឋមាលាគុឡា វិយ សុសន្ថតបុប្ផសន្ថារោ វិយ ច អហោសិ។ ចក្កវាឡន្តរេសុ អដ្ឋយោជនសហស្សលោកន្តរិកា សត្តសូរិយប្បភាយបិ អនោភាសិតបុព្ពា ឯកោភាសា អហេសុំ, ចតុរាសីតិយោជនសហស្សគម្ភីរោ មហាសមុទ្ទោ មធុរោទកោ អហោសិ, នទិយោ នប្បវត្តឹសុ, ជច្ចន្ធា រូបានិ បស្សឹសុ, ជាតិពធិរា សទ្ទំ សុណឹសុ, ជាតិបីឋសប្បិនោ បទសា គច្ឆឹសុ, អន្ទុពន្ធនាទីនិ ឆិជ្ជិត្វា បតឹសុ។

ឯវំ អបរិមាណេន សិរិវិភវេន បូជិយមានោ មហាបុរិសោ អនេកប្បការេសុ អច្ឆរិយធម្មេសុ បាតុភូតេសុ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ បដិវិជ្ឈិត្វា សព្ពពុទ្ធានំ អវិជហិតំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

"អនេកជាតិសំសារំ , សន្ធាវិស្សំ អនិព្ពិសំ;
គហការំ គវេសន្តោ, ទុក្ខា ជាតិ បុនប្បុនំ។

"គហការក ទិដ្ឋោសិ, បុន គេហំ ន កាហសិ;
សព្ពា តេ ផាសុកា ភគ្គា, គហកូដំ វិសង្ខតំ;
វិសង្ខារគតំ ចិត្តំ, តណ្ហានំ ខយមជ្ឈគា"តិ។ (ធ. ប. ១៥៣-១៥៤);

ឥតិ តុសិតបុរតោ បដ្ឋាយ យាវ អយំ ពោធិមណ្ឌេ សព្ពញ្ញុតប្បត្តិ, ឯត្តកំ ឋានំ **អវិទូរេនិទានំ** នាមាតិ វេទិតព្ពំ។

អវិទូរេនិទានកថា និដ្ឋិតា។

៣. សន្តិកេនិទានកថា

"**សន្តិកេនិទានំ** បន 'ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយ'ន្តិ ឯវំ តេសុ តេសុ ឋានេសុ វិហរតោ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេយេវ លព្ភតី"តិ វុត្តំ។ កិញ្ចាបិ ឯវំ វុត្តំ, អថ ខោ បន តម្បិ អាទិតោ បដ្ឋាយ ឯវំ វេទិតព្ពំ – ឧទានំ ឧទានេត្វា ជយបល្លង្កេ និសិន្នស្ស ហិ ភគវតោ ឯតទហោសិ "អហំ កប្បសតសហស្សាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ្យេយ្យានិ ឥមស្ស បល្លង្កស្ស ការណា សន្ធាវិំ, ឯត្តកំ មេ កាលំ ឥមស្សេវ បល្លង្កស្ស ការណា អលង្កតសីសំ គីវាយ ឆិន្ទិត្វា ទិន្នំ, សុអញ្ជិតានិ អក្ខីនិ ហទយមំសញ្ច ឧព្ពដ្ដេត្វា ទិន្នំ, ជាលិកុមារសទិសា បុត្តា កណ្ហាជិនកុមារិសទិសា ធីតរោ មទ្ទីទេវិសទិសា ភរិយាយោ ច បរេសំ ទាសត្ថាយ ទិន្នា, អយំ មេ បល្លង្កោ ជយបល្លង្កោ វរបល្លង្កោ ច។ ឯត្ថ មេ និសិន្នស្ស សង្កប្បា បរិបុណ្ណា, ន តាវ ឥតោ ឧដ្ឋហិស្សាមី"តិ អនេកកោដិសតសហស្សា សមាបត្តិយោ សមាបជ្ជន្តោ សត្តាហំ តត្ថេវ និសីទិ។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ "អថ ខោ ភគវា សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសីទិ វិមុត្តិសុខបដិសំវេទី"តិ (ឧទា. ១; មហាវ. ១)។

អថ ឯកច្ចានំ ទេវតានំ "អជ្ជាបិ នូន សិទ្ធត្ថស្ស កត្តព្ពកិច្ចំ អត្ថិ, បល្លង្កស្មិញ្ហិ អាលយំ ន វិជហតី"តិ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ។ សត្ថា ទេវតានំ បរិវិតក្កំ ញត្វា តាសំ វិតក្កវូបសមនត្ថំ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា យមកបាដិហារិយំ ទស្សេសិ។ មហាពោធិមណ្ឌស្មិញ្ហិ កតបាដិហារិយញ្ច, ញាតិសមាគមេ កតបាដិហារិយញ្ច, បាថិកបុត្តសមាគមេ កតបាដិហារិយញ្ច, សព្ពំ កណ្ឌម្ពរុក្ខមូលេ យមកបាដិហារិយសទិសំ អហោសិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមិនា បាដិហារិយេន ទេវតានំ វិតក្កំ វូបសមេត្វា បល្លង្កតោ ឦសកំ បាចីននិស្សិតេ ឧត្តរទិសាភាគេ ឋត្វា "ឥមស្មិំ វត មេ បល្លង្កេ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ បដិវិទ្ធ"ន្តិ ចត្តារិ អសង្ខ្យេយ្យានិ កប្បសតសហស្សញ្ច បូរិតានំ បារមីនំ ផលាធិគមដ្ឋានំ បល្លង្កំ ពោធិរុក្ខញ្ច អនិមិសេហិ អក្ខីហិ ឱលោកយមានោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ឋានំ អនិមិសចេតិយំ នាម ជាតំ។ អថ បល្លង្កស្ស ច ឋិតដ្ឋានស្ស ច អន្តរា ចង្កមំ មាបេត្វា បុរត្ថិមបច្ឆិមតោ អាយតេ រតនចង្កមេ ចង្កមន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ, តំ ឋានំ រតនចង្កមចេតិយំ នាម ជាតំ។

ចតុត្ថេ បន សត្តាហេ ពោធិតោ បច្ឆិមុត្តរទិសាភាគេ ទេវតា រតនឃរំ មាបយិំសុ, តត្ថ បល្លង្កេន និសីទិត្វា អភិធម្មបិដកំ វិសេសតោ ចេត្ថ អនន្តនយំ សមន្តបដ្ឋានំ វិចិនន្តោ សត្តាហំ វីតិនាមេសិ។ អាភិធម្មិកា បនាហុ “រតនឃរំ នាម ន សត្តរតនមយំ គេហំ, សត្តន្នំ បន បករណានំ សម្មសិតដ្ឋានំ ‘រតនឃរ’ន្តិ វុច្ចតី”តិ។ យស្មា បនេត្ថ ឧភោបេតេ បរិយាយា យុជ្ជន្តិ, តស្មា ឧភយម្បេតំ គហេតព្ពមេវ។ តតោ បដ្ឋាយ បន តំ ឋានំ រតនឃរចេតិយំ នាម ជាតំ។ ឯវំ ពោធិសមីបេយេវ ចត្តារិ សត្តាហានិ វីតិនាមេត្វា បញ្ចមេ សត្តាហេ ពោធិរុក្ខមូលា យេន អជបាលនិគ្រោធោ តេនុបសង្កមិ, តត្រាបិ ធម្មំ វិចិនន្តោយេវ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទេន្តោ និសីទិ។

តស្មិំ សមយេ មារោ ទេវបុត្តោ “ឯត្តកំ កាលំ អនុពន្ធន្តោ ឱតារាបេក្ខោបិ ឥមស្ស ន កិញ្ចិ ខលិតំ អទ្ទសំ, អតិក្កន្តោទានិ ឯស មម វស”ន្តិ ទោមនស្សប្បត្តោ មហាមគ្គេ និសីទិត្វា សោឡស ការណានិ ចិន្តេន្តោ ភូមិយំ សោឡស លេខា កឌ្ឍិ – “អហំ ឯសោ វិយ ទានបារមី ន បូរេសិំ, តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ ឯកំ លេខំ កឌ្ឍិ។ តថា “អហំ ឯសោ វិយ សីលបារមី, នេក្ខម្មបារមី, បញ្ញាបារមី, វីរិយបារមី, ខន្តិបារមី, សច្ចបារមី, អធិដ្ឋានបារមី, មេត្តាបារមី, ឧបេក្ខាបារមី ន បូរេសិំ , តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ ទសមំ លេខំ កឌ្ឍិ។ តថា “អហំ ឯសោ វិយ អសាធារណស្ស ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណស្ស បដិវេធាយ ឧបនិស្សយភូតា ទស បារមិយោ ន បូរេសិំ, តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ ឯកាទសមំ លេខំ កឌ្ឍិ។ តថា “អហំ ឯសោ វិយ អសាធារណស្ស អាសយានុសយញាណស្ស, មហាករុណាសមាបត្តិញាណស្ស, យមកបាដិហីរញាណស្ស, អនាវរណញាណស្ស, សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្ស បដិវេធាយ ឧបនិស្សយភូតា ទស បារមិយោ ន បូរេសិំ, តេនម្ហិ ឥមិនា សទិសោ ន ជាតោ”តិ សោឡសមំ លេខំ កឌ្ឍិ។ ឯវំ ឥមេហិ ការណេហិ មហាមគ្គេ សោឡស លេខា កឌ្ឍមានោ និសីទិ។

តស្មិំ សមយេ តណ្ហា, អរតិ, រគាតិ តិស្សោ មារធីតរោ “បិតា នោ ន បញ្ញាយតិ, កហំ នុ ខោ ឯតរហី”តិ ឱលោកយមានា តំ ទោមនស្សប្បត្តំ ភូមី វិលេខមានំ និសិន្នំ ទិស្វា បិតុ សន្តិកំ គន្ត្វា “កស្មា, តាត, ទុក្ខី ទុម្មនោ”តិ បុច្ឆិំសុ។ អម្មា, អយំ មហាសមណោ មយ្ហំ វសំ អតិក្កន្តោ, ឯត្តកំ កាលំ ឱលោកេន្តោ ឱតារមស្ស ទដ្ឋុំ នាសក្ខិំ, តេនាហំ ទុក្ខី ទុម្មនោតិ។ យទិ ឯវំ មា ចិន្តយិត្ថ, មយមេតំ អត្តនោ វសេ កត្វា អាទាយ អាគមិស្សាមាតិ។ ន សក្កា, អម្មា, ឯសោ កេនចិ វសេ កាតុំ, អចលាយ សទ្ធាយ បតិដ្ឋិតោ ឯសោ បុរិសោតិ។ “តាត មយំ ឥត្ថិយោ នាម ឥទានេវ នំ រាគបាសាទីហិ ពន្ធិត្វា អានេស្សាម, តុម្ហេ មា ចិន្តយិត្ថា”តិ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “បាទេ តេ សមណ បរិចារេមា”តិ អាហំសុ។ ភគវា វ តាសំ វចនំ មនសិ អកាសិ, ន អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា ឱលោកេសិ, អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តមានសោ វិវេកសុខញ្ញេវ អនុភវន្តោ និសីទិ។

បុន មារធីតរោ “ឧច្ចាវចា ខោ បុរិសានំ អធិប្បាយា, កេសញ្ចិ កុមារិកាសុ បេមំ ហោតិ, កេសញ្ចិ បឋមវយេ ឋិតាសុ, កេសញ្ចិ មជ្ឈិមវយេ ឋិតាសុ, យំនូន មយំ នានប្បការេហិ រូបេហិ បលោភេយ្យាមា”តិ ឯកមេកា កុមារិវណ្ណាទិវសេន សតំ សតំ អត្តភាវេ អភិនិម្មិនិត្វា កុមារិយោ, អវិជាតា, សកីវិជាតា, ទុវិជាតា, មជ្ឈិមិត្ថិយោ, មហិត្ថិយោ ច ហុត្វា ឆក្ខត្តុំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា “បាទេ តេ សមណ បរិចារេមា”តិ អាហំសុ។ តម្បិ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេវ វិមុត្តោ។ កេចិ បនាចរិយា វទន្តិ “តា មហិត្ថិភាវេន ឧបគតា ទិស្វា ភគវា ‘ឯវមេវ ឯតា ខណ្ឌទន្តា បលិតកេសា ហោន្តូ’តិ អធិដ្ឋាសី”តិ, តំ ន គហេតព្ពំ។ ន ហិ សត្ថា ឯវរូបំ អធិដ្ឋានំ ករោតិ។ ភគវា បន “អបេថ តុម្ហេ, កឹ ទិស្វា ឯវំ វាយមថ, ឯវរូបំ នាម អវីតរាគាទីនំ បុរតោ កាតុំ យុត្តំ, តថាគតស្ស បន រាគោ បហីនោ, ទោសោ បហីនោ, មោហោ បហីនោ”តិ អត្តនោ កិលេសប្បហានំ អារព្ភ –

> “យស្ស ជិតំ នាវជីយតិ, ជិតមស្ស នោយាតិ កោចិ លោកេ;
> តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ, អបទំ កេន បទេន នេស្សថ។
>
> “យស្ស ជាលិនី វិសត្តិកា, តណ្ហា នត្ថិ កុហិញ្ចិ នេតវេ;
> តំ ពុទ្ធមនន្តគោចរំ, អបទំ កេន បទេន នេស្សថា”តិ។ (ធ. ប. ១៧៩-១៨០) –

ឥមា ធម្មបទេ ពុទ្ធវគ្គេ ទ្វេ គាថា វទន្តោ ធម្មំ កថេសិ។ តា “សច្ចំ កិរ នោ បិតា អវោច, អរហំ សុគតោ លោកេ ន រាគេន សុវានយោ”តិអាទីនិ វត្វា បិតុ សន្តិកំ អគមំសុ។

ភគវាបិ តត្ថ សត្តាហំ វីតិនាមេត្វា មុចលិន្ទមូលំ អគមាសិ។ តត្ថ សត្តាហវទ្ទលិកាយ ឧប្បន្នាយ សីតាទិបដិពាហនត្ថំ មុចលិន្ទេន នាគរាជេន សត្តក្ខត្តុំ ភោគេហិ បរិក្ខិត្តោ អសម្ពាធាយ គន្ធកុដិយំ វិហរន្តោ វិយ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទិយមានោ សត្តាហំ វីតិនាមេត្វា រាជាយតនំ ឧបសង្កមិ, តត្ថាបិ វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទិយ

មានោយេវ និសីទិ។ ឯត្តាវតា សត្ត សត្តាហានិ បរិបុណ្ណានិ។ ឯត្ថន្តរេ នេវ មុខធោវនំ, ន សរីរបដិជគ្គនំ, ន អាហារកិច្ចំ អហោសិ, ឈានសុខផលសុខេនេវ វីតិនាមេសិ។

អថស្ស តស្មឹ សត្តសត្តាហមត្ថកេ ឯកូនបញ្ញាសតិមេ ទិវសេ តត្ថ និសិន្នស្ស "មុខំ ធោវិស្សាមី"តិ ចិត្តំ ឧទបាទិ។ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ អគទហរីដកំ អាហរិត្វា អទាសិ, សត្ថា តំ បរិភុញ្ជិ, តេនស្ស សរីរវឡញ្ជំ អហោសិ។ អថស្ស សក្កោយេវ នាគលតាទន្តកដ្ឋញ្ចេវ មុខធោវនឧទកញ្ច អទាសិ។ សត្ថា តំ ទន្តកដ្ឋំ ខាទិត្វា អនោតត្តទហោទកេន មុខំ ធោវិត្វា តត្ថេវ រាជាយតនមូលេ និសីទិ។

តស្មឹ សមយេ តបុស្សភល្លិកា នាម ទ្វេ វាណិជា បញ្ចហិ សកដសតេហិ ឧក្កលាជនបទា មជ្ឈិមទេសំ គច្ឆន្តា អត្តនោ ញាតិសាលោហិតាយ ទេវតាយ សកដានិ សន្និរុម្ភិត្វា សត្ថុ អាហារសម្បាទនេ ឧស្សាហិតា មន្ថញ្ច មធុបិណ្ឌិកញ្ច អាទាយ "បដិគ្គណ្ហាតុ នោ, ភន្តេ, ភគវា ឥមំ អាហារំ អនុកម្បំ ឧបាទាយា"តិ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា អដ្ឋំសុ។ ភគវា បាយាសបដិគ្គហណទិវសេយេវ បត្តស្ស អន្តរហិតត្តា "ន ខោ តថាគតា ហត្ថេសុ បដិគ្គណ្ហន្តិ, កិម្ហិ នុ ខោ អហំ បដិគ្គណ្ហេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស ចិត្តំ ញត្វា ចតូហិ ទិសាហិ ចត្តារោ មហារាជានោ ឥន្ទនីលមណិមយេ បត្តេ ឧបនាមេសុំ, ភគវា តេ បដិក្ខិបិ។ បុន មុគ្គវណ្ណសេលមយេ ចត្តារោ បត្តេ ឧបនាមេសុំ។ ភគវា ចតុន្នម្បិ ទេវបុត្តានំ អនុកម្បាយ ចត្តារោបិ បត្តេ បដិគ្គហេត្វា ឧបរូបរិ ឋបេត្វា "ឯកោ ហោតូ"តិ អធិដ្ឋាសិ, ចត្តារោបិ មុខវដ្ដិយំ បញ្ញាយមានលេខា ហុត្វា មជ្ឈិមេន បមាណេន ឯកត្តំ ឧបគមឹសុ។ ភគវា តស្មឹ បច្ចគ្ឃេ សេលមយេ បត្តេ អាហារំ បដិគ្គណ្ហិត្វា បរិភុញ្ជិត្វា អនុមោទនំ អកាសិ។ ទ្វេ ភាតរោ វាណិជា ពុទ្ធញ្ច ធម្មញ្ច សរណំ គន្ត្វា ទ្វេវាចិកា ឧបាសកា អហេសុំ។ អថ នេសំ "ឯកំ នោ, ភន្តេ, បរិចរិតព្ពដ្ឋានំ ទេថា"តិ វទន្តានំ ទក្ខិណហត្ថេន អត្តនោ សីសំ បរាមសិត្វា កេសធាតុយោ អទាសិ។ តេ អត្តនោ នគរេ តា ធាតុយោ សុវណ្ណសមុគ្គស្ស អន្តោ បក្ខិបិត្វា ចេតិយំ បតិដ្ឋាបេសុំ។

សម្មាសម្ពុទ្ធោបិ ខោ តតោ ឧដ្ឋាយ បុន អជបាលនិគ្រោធមេវ គន្ត្វា និគ្រោធមូលេ និសីទិ។ អថស្ស តត្ថ និសិន្នមត្តស្សេវ អត្តនា អធិគតស្ស ធម្មស្ស គម្ភីរតំ បច្ចវេក្ខន្តស្ស សព្ពពុទ្ធានំ អាចិណ្ណោ "អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ"តិ បរេសំ ធម្មំ អទេសេតុកម្យតាការប្បវត្តោ វិតក្កោ ឧទបាទិ។ អថ **ព្រហ្មា សហម្បតិ** "នស្សតិ វត ភោ លោកោ, វិនស្សតិ វត ភោ លោកោ"តិ ទសហិ ចក្កវាឡសហស្សេហិ សក្កសុយាមសន្តុសិតសុនិម្មិតវសវត្តិមហាព្រហ្មានោ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា "ទេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្ម"ន្តិអាទិនា នយេន ធម្មទេសនំ អាយាចិ។

សត្ថា តស្ស បដិញ្ញំ ទត្វា "កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ"ន្តិ ចិន្តេន្តោ "អាឡារោ បណ្ឌិតោ, សោ ឥមំ ធម្មំ ខិប្បំ អាជានិស្សតី"តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា បុន ឱលោកេន្តោ តស្ស សត្តាហកាលកតភាវំ ញត្វា ឧទកំ អាវជ្ជេសិ។ តស្សាបិ អភិទោសកាលកតភាវំ ញត្វា "ពហូបការា ខោ មេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ"តិ បញ្ចវគ្គិយេ អារព្ភ មនសិការំ កត្វា "កហំ នុ ខោ តេ ឯតរហិ វិហរន្តី"តិ អាវជ្ជេន្តោ "ពារាណសិយំ ឥសិបតនេ មិគទាយេ"តិ ញត្វា "តត្ថ គន្ត្វា ធម្មចក្កំ បវត្តេស្សាមី"តិ កតិបាហំ ពោធិមណ្ឌសាមន្តាយេវ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ វិហរិត្វា អាសាឡ្ហិបុណ្ណមាសិយំ "ពារាណសឹ គមិស្សាមី"តិ ចាតុទ្ទសិយំ បច្ចូសសមយេ វិភាតាយ រត្តិយា កាលស្សេវ បត្តចីវរមាទាយ អដ្ឋារសយោជនមគ្គំ បដិបន្នោ អន្តរាមគ្គេ ឧបកំ នាម អាជីវកំ ទិស្វា តស្ស អត្តនោ ពុទ្ធភាវំ អាចិក្ខិត្វា តំទិវសំយេវ សាយន្ហសមយេ ឥសិបតនំ អគមាសិ។

បញ្ចវគ្គិយា ថេរា តថាគតំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា "អយំ អាវុសោ សមណោ គោតមោ បច្ចយពាហុល្លាយ អាវត្តិត្វា បរិបុណ្ណកាយោ បីណិន្ទ្រិយោ សុវណ្ណវណ្ណោ ហុត្វា អាគច្ឆតិ, ឥមស្ស អភិវាទនាទីនិ ន ករិស្សាម, មហាកុលបសុតោ ខោ បនេស អាសនាភិហារំ អរហតិ, តេនស្ស អាសនមត្តំ បញ្ញាបេស្សាមា"តិ កតិកំ អកំសុ។ ភគវា សទេវកស្ស លោកស្ស ចិត្តាចារំ ជាននសមត្ថេន ញាណេន "កឹ នុ ខោ ឥមេ ចិន្តយឹសូ"តិ អាវជ្ជេត្វា ចិត្តំ អញ្ញាសិ។ អថ នេ សព្ពទេវមនុស្សេសុ អនោទិស្សករសេន ផរណសមត្ថំ មេត្តចិត្តំ សង្ខិបិត្វា ឱទិស្សករសេន មេត្តចិត្តេន ផរិ។ តេ ភគវតា មេត្តចិត្តេន ផុដ្ឋា តថាគតេ ឧបសង្កមន្តេ សកាយ កតិកាយ សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តា អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានាទីនិ សព្ពកិច្ចានិ អកំសុ, សម្មាសម្ពុទ្ធភាវំ បនស្ស អជានមានា កេវលំ នាមេន ច អាវុសោវាទេន ច សមុទាចរន្តិ។

អថ នេ ភគវា "មា វោ, ភិក្ខវេ, តថាគតំ នាមេន ច អាវុសោវាទេន ច សមុទាចរថ, អរហំ, ភិក្ខវេ, តថាគតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ"តិ អត្តនោ ពុទ្ធភាវំ សញ្ញាបេត្វា បញ្ញត្តេ វរពុទ្ធាសនេ និសិន្នោ ឧត្តរាសាឡ្ហនក្ខត្តយោគេ វត្តមានេ អដ្ឋារសហិ ព្រហ្មកោដីហិ បរិវុតោ បញ្ចវគ្គិយេ ថេរេ អាមន្តេត្វា **ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តំ** ទេសេសិ។ តេសុ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេរោ ទេសនានុសារេន ញាណំ បេសេន្តោ សុត្តបរិយោសានេ អដ្ឋារសហិ ព្រហ្មកោដីហិ

សទ្ធិ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថា តត្ថេវ វស្សំ ឧបគន្ត្វា បុនទិវសេ វប្បត្ថេរំ ឱវទន្តោ វិហារេយេវ និសីទិ, សេសា ចត្តារោ បិណ្ឌាយ ចរិំសុ។ វប្បត្ថេរោ បុព្ពណ្ហេយេវ សោតាបត្តិផលំ បាបុណិ។ ឯតេនេវ ឧបាយេន បុនទិវសេ ភទ្ទិយត្ថេរំ, បុនទិវសេ មហានាមត្ថេរំ, បុនទិវសេ អស្សជិត្ថេរន្តិ សព្ពេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេត្វា បញ្ចមិយំ បក្ខស្ស បញ្ចបិ ជនេ សន្និបាតេត្វា **អនត្តលក្ខណសុត្តន្តំ** (សំ. និ. ៣.៥៩; មហាវ. ២០ អាទយោ) ទេសេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចបិ ថេរា អរហត្តផលេ បតិដ្ឋហិំសុ។ អថ សត្ថា **យសកុលបុត្តស្ស** ឧបនិស្សយំ ទិស្វា តំ រត្តិភាគេ និព្ពិជ្ជិត្វា គេហំ បហាយ និក្ខន្តំ "ឯហិ យសា"តិ បក្កោសិត្វា តស្មិំយេវ រត្តិភាគេ សោតាបត្តិផលេ, បុនទិវសេ អរហត្តេ បតិដ្ឋាបេត្វា, អបរេបិ តស្ស សហាយកេ **ចតុបណ្ណាស ជនេ** ឯហិភិក្ខុបព្ពជ្ជាយ បព្ពាជេត្វា អរហត្តំ បាបេសិ។

ឯវំ លោកេ ឯកសដ្ឋិយា អរហន្តេសុ ជាតេសុ សត្ថា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា "ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិក"ន្តិ សដ្ឋិ ភិក្ខូ ទិសាសុ បេសេត្វា សយំ ឧរុវេលំ គច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ កប្បាសិកវនសណ្ឌេ តីស ជនេ **ភទ្ទវគ្គិយកុមារេ** វិនេសិ។ តេសុ សព្ពបច្ឆិមកោ សោតាបន្នោ, សព្ពុត្តមោ អនាគាមី អហោសិ។ តេបិ សព្ពេ ឯហិភិក្ខុភាវេនេវ បព្ពាជេត្វា ទិសាសុ បេសេត្វា ឧរុវេលំ គន្ត្វា អឌ្ឍុឌ្ឍានិ បាដិហារិយសហស្សានិ ទស្សេត្វា ឧរុវេលកស្សបាទយោ សហស្សជដិលបរិវារេ **តេភាតិកជដិលេ** វិនេត្វា ឯហិភិក្ខុភាវេនេវ បព្ពាជេត្វា គយាសីសេ និសីទាបេត្វា **អាទិត្តបរិយាយទេសនាយ** (មហាវ. ៥៤) អរហត្តេ បតិដ្ឋាបេត្វា តេន អរហន្តសហស្សេន បរិវុតោ "ពិម្ពិសាររញ្ញោ ទិន្នំ បដិញ្ញំ មោចេស្សាមី"តិ រាជគហំ គន្ត្វា នគរូបចារេ លដ្ឋិវនុយ្យានំ អគមាសិ។ រាជា ឧយ្យានបាលស្ស សន្តិកា "សត្ថា អាគតោ"តិ សុត្វា ទ្វាទសនហុតេហិ ព្រាហ្មណគហបតិកេហិ បរិវុតោ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ចក្កវិចិត្តតលេសុ សុវណ្ណបដ្ដវិតានំ វិយ បភាសមុទយំ វិស្សជ្ជេន្តេសុ តថាគតស្ស បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ សទ្ធិំ បរិសាយ។

អថ ខោ តេសំ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ ឯតទហោសិ "កឹ នុ ខោ មហាសមណោ ឧរុវេលកស្សបេ ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ, ឧទាហុ ឧរុវេលកស្សបោ មហាសមណេ"តិ។ ភគវា តេសំ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ថេរំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

> "កិមេវ ទិស្វា ឧរុវេលវាសិ, បហាសិ អគ្គិំ កិសកោ វទានោ;
> បុច្ឆាមិ តំ កស្សប ឯតមត្ថំ, កថំ បហីនំ តវ អគ្គិហុត្ត"ន្តិ។ (មហាវ. ៥៥);

ថេរោបិ ភគវតោ អធិប្បាយំ វិទិត្វា –

> "រូបេ ច សទ្ទេ ច អថោ រសេ ច, កាមិត្ថិយោ ចាភិវទន្តិ យញ្ញា;
> ឯតំ មលន្តិ ឧបធីសុ ញត្វា, តស្មា ន យិដ្ឋេ ន ហុតេ អរញ្ជិ"ន្តិ។ (មហាវ. ៥៥) –

ឥមំ គាថំ វត្វា អត្តនោ សាវកភាវបកាសនត្ថំ តថាគតស្ស បាទបិដ្ឋេ សីសំ ឋបេត្វា "សត្ថា មេ, ភន្តេ, ភគវា, សាវកោហមស្មី"តិ វត្វា ឯកតាលំ ទ្វិតាលំ តិតាលន្តិ យាវ សត្តតាលប្បមាណំ សត្តក្ខត្តុំ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា ឱរុយ្ហ តថាគតំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តំ បាដិហារិយំ ទិស្វា មហាជនោ "អហោ មហានុភាវា ពុទ្ធា, ឯវំ ថាមគតទិដ្ឋិកោ នាម 'អរហា'តិ មញ្ញមានោ ឧរុវេលកស្សបោបិ ទិដ្ឋិជាលំ ភិន្ទិត្វា តថាគតេន ទមិតោ"តិ សត្ថុ គុណកថំយេវ កថេសិ។ ភគវា "នាហំ ឥទានិយេវ ឧរុវេលកស្សបំ ទមេមិ, អតីតេបិ ឯស មយា ទមិតោយេវា"តិ វត្វា ឥមិស្សា អដ្ឋុប្បត្តិយា **មហានារទកស្សបជាតកំ** (ជា. ២.២២.៥៤៥ អាទយោ) កថេត្វា ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ។ មគធរាជា ឯកាទសហិ នហុតេហិ សទ្ធិំ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ, ឯកំ នហុតំ ឧបាសកត្តំ បដិវេទេសិ។ រាជា សត្ថុ សន្តិកេ និសិន្នោយេវ បញ្ច អស្សាសកេ បវេទេត្វា សរណំ គន្ត្វា ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា អាសនា វុដ្ឋាយ ភគវន្តំ បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

បុនទិវសេ យេហិ ច ភគវា ទិដ្ឋោ, យេហិ ច អទិដ្ឋោ, សព្ពេបិ រាជគហវាសិនោ អដ្ឋារសកោដិសង្ខា មនុស្សា តថាគតំ ទដ្ឋុកាមា បាតោវ រាជគហតោ លដ្ឋិវនុយ្យានំ អគមំសុ។ តិគាវុតោ មគ្គោ នប្បហោសិ, សកលលដ្ឋិវនុយ្យានំ និរន្តរំ ផុដំ អហោសិ។ មហាជនោ ទសពលស្ស រូបសោភគ្គប្បត្តំ អត្តភាវំ បស្សន្តោ តិត្តិំ កាតុំ នាសក្ខិ។ វណ្ណភូមិ នាមេសា។ ឯវរូបេសុ ហិ ឋានេសុ តថាគតស្ស លក្ខណានុព្យញ្ជនាទិប្បភេទា សព្ពាបិ រូបកាយសិរី វណ្ណេតព្ពា។ ឯវំ រូបសោភគ្គប្បត្តំ ទសពលស្ស សរីរំ បស្សមានេន មហាជនេន និរន្តរំ ផុដេ ឧយ្យានេ ច មគ្គេ ច ឯកភិក្ខុស្សបិ និក្ខមនោកាសោ នាហោសិ។ តំ ទិវសំ កិរ ភគវា ឆិន្នភត្តោ ភវេយ្យ, តំ មា អហោសីតិ សក្កស្ស និសិន្នាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ អាវជ្ជមានោ តំ ការណំ ញត្វា មាណវកវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា ពុទ្ធធម្មសង្ឃបដិសំយុត្តា ថុតិយោ វទមានោ ទសពលស្ស បុរតោ ឱតរិត្វា ទេវតានុភាវេន ឱកាសំ កត្វា –

“ទន្តោ ទន្តេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តេហិ;
សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា។

“មុត្តោ មុត្តេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តេហិ;
សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា។

“តិណ្ណោ តិណ្ណេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តេហិ;
សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា។

“ទសវាសោ ទសពលោ, ទសធម្មវិទូ ទសភិ ចុបេតោ;
សោ ទសសតបរិវារោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា”តិ។ (មហាវ. ៥៨) –

ឥមាហិ គាថាហិ សត្ថុ វណ្ណំ វទមានោ បុរតោ បាយាសិ។ តទា មហាជនោ មាណវកស្ស រូបសិរិំ ទិស្វា “អតិវិយ អភិរូបោ អយំ មាណវកោ, ន ខោ បន អម្ហេហិ ទិដ្ឋបុព្ពោ”តិ ចិន្តេត្វា “កុតោ អយំ មាណវកោ, កស្ស វាយ”ន្តិ អាហ។ តំ សុត្វា មាណវោ –

“យោ ធីរោ សព្ពធិ ទន្តោ, សុទ្ធោ អប្បដិបុគ្គលោ;
អរហំ សុគតោ លោកេ, តស្សាហំ បរិចារកោ”តិ។ (មហាវ. ៥៨) – គាថមាហ;

សត្ថា សក្កេន កតោកាសំ មគ្គំ បដិបជ្ជិត្វា ភិក្ខុសហស្សបរិវុតោ រាជគហំ បាវិសិ។ រាជា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា “អហំ, ភន្តេ, តីណិ រតនានិ វិនា វត្តិតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, វេលាយ វា អវេលាយ វា ភគវតោ សន្តិកំ អាគមិស្សាមិ, លដ្ឋិវនុយ្យានំ នាម អតិទូរេ, ឥទំ បន អម្ហាកំ វេឡុវនំ នាម ឧយ្យានំ នាតិទូរេ នាច្ចាសន្នេ គមនាគមនសម្បន្នំ ពុទ្ធារហំ សេនាសនំ។ ឥទំ មេ ភគវា បដិគ្គណ្ហាតូ”តិ សុវណ្ណភិង្ការេន បុប្ផគន្ធវាសិតំ មណិវណ្ណំ ឧទកំ អាទាយ វេឡុវនុយ្យានំ បរិច្ចជន្តោ ទសពលស្ស ហត្ថេ ឧទកំ បាតេសិ។ តស្មិំ អារាមបដិគ្គហណេ “ពុទ្ធសាសនស្ស មូលានិ ឱតិណ្ណានី”តិ មហាបថវី កម្បិ។ ជម្ពុទីបស្មិញ្ហិ ឋបេត្វា វេឡុវនំ អញ្ញំ មហាបថវិំ កម្បេត្វា គហិតសេនាសនំ នាម នត្ថិ។ តម្ពបណ្ណិទីបេបិ ឋបេត្វា មហាវិហារំ អញ្ញំ បថវិំ កម្បេត្វា គហិតសេនាសនំ នាម នត្ថិ។ សត្ថា វេឡុវនារាមំ បដិគ្គហេត្វា រញ្ញោ អនុមោទនំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ វេឡុវនំ អគមាសិ។

តស្មិំ ខោ បន សមយេ សារិបុត្តោ ច មោគ្គល្លានោ ចាតិ ទ្វេ បរិព្ពាជកា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ អមតំ បរិយេសមានា។ តេសុ សារិបុត្តោ អស្សជិត្ថេរំ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋំ ទិស្វា បសន្នចិត្តោ បយិរុបាសិត្វា “យេ ធម្មា ហេតុប្បភវា”តិ គាថំ សុត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាយ អត្តនោ សហាយកស្ស មោគ្គល្លានបរិព្ពាជកស្សបិ តមេវ គាថំ អភាសិ។ សោបិ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ តេ ឧភោបិ ជនា សញ្ចយំ ឱលោកេត្វា អត្តនោ បរិសាយ សទ្ធិំ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជិំសុ។ តេសុ មហាមោគ្គល្លានោ សត្តាហេន អរហត្តំ បាបុណិ, សារិបុត្តត្ថេរោ អឌ្ឍមាសេន។ ឧភោបិ ច នេ សត្ថា អគ្គសាវកដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សារិបុត្តត្ថេរេន អរហត្តប្បត្តទិវសេយេវ សាវកសន្និបាតំ អកាសិ។

តថាគតេ បន តស្មិំយេវ វេឡុវនុយ្យានេ វិហរន្តេ សុទ្ធោទនមហារាជា “បុត្តោ កិរ មេ ឆព្ពស្សានិ ទុក្ករការិកំ ចរិត្វា បរមាភិសម្ពោធិំ បត្វា បវត្តវរធម្មចក្កោ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វេឡុវនេ វិហរតី”តិ សុត្វា អញ្ញតរំ អមច្ចំ អាមន្តេសិ “ឯហិ, ភណេ, បុរិសសហស្សបរិវារោ រាជគហំ គន្ត្វា មម វចនេន ‘បិតា វោ សុទ្ធោទនមហារាជា ទដ្ឋុកាមោ’តិ វត្វា បុត្តំ មេ គណ្ហិត្វា ឯហី”តិ អាហ។ សោ “ឯវំ, ទេវា”តិ រញ្ញោ វចនំ សិរសា សម្បដិច្ឆិត្វា បុរិសសហស្សបរិវារោ ខិប្បមេវ សដ្ឋិយោជនមគ្គំ គន្ត្វា ទសពលស្ស ចតុបរិសមជ្ឈេ និសីទិត្វា ធម្មទេសនាវេលាយ វិហារំ បាវិសិ។ សោ “តិដ្ឋតុ តាវ រញ្ញោ បហិតសាសន”ន្តិ បរិយន្តេ ឋិតោ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា យថាឋិតោវ សទ្ធិំ បុរិសសហស្សេន អរហត្តំ បត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិ។ ភគវា “ឯថ ភិក្ខវោ”តិ ហត្ថំ បសារេសិ, សព្ពេ តង្ខណំយេវ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធរា សដ្ឋិវស្សត្ថេរា វិយ អហេសុំ។ អរហត្តំ បត្តកាលតោ បដ្ឋាយ បន អរិយា នាម មជ្ឈត្តាវ ហោន្តីតិ សោ រញ្ញា បហិតសាសនំ ទសពលស្ស ន កថេសិ។ រាជា “នេវ គតោ អាគច្ឆតិ, ន សាសនំ សុយ្យតី”តិ “ឯហិ, ភណេ, ត្វំ គច្ឆាហី”តិ តេនេវ និយាមេន អញ្ញំ អមច្ចំ បេសេសិ។ សោបិ គន្ត្វា បុរិមនយេនេវ សទ្ធិំ បរិសាយ អរហត្តំ បត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ រាជា ឯតេនេវ និយាមេន បុរិសសហស្សបរិវារេ នវ អមច្ចេ បេសេសិ, សព្ពេ អត្តនោ កិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា តុណ្ហីភូតា តត្ថេវ វិហរិំសុ។

រាជា សាសនមគ្គម្បិ អាហរិត្វា អាចិក្ខន្តំ អលភិត្វា ចិន្តេសិ “ឯត្តកា ជនា មយិ សិនេហាភាវេន សាសនមគ្គម្បិ ន បច្ចាហរឹសុ, កោ នុ ខោ មម វចនំ ករិស្សតី”តិ សព្ពំ រាជពលំ ឱលោកេន្តោ កាឡុទាយឹ អទ្ទស។ សោ កិរ រញ្ញោ សព្ពត្ថសាធកោ អមច្ចោ អព្ភន្តរិកោ អតិវិស្សាសិកោ ពោធិសត្តេន សទ្ធឹ ឯកទិវសេ ជាតោ សហបំសុកីឡកោ សហាយោ។ អថ នំ រាជា អាមន្តេសិ “តាត, កាឡុទាយិ អហំ មម បុត្តំ បស្សិតុកាមោ នវ បុរិសសហស្សានិ បេសេសឹ, ឯកបុរិសោបិ អាគន្ត្វា សាសនមត្តំ អារោចេន្តោបិ នត្ថិ, ទុជ្ជានោ ខោ បន ជីវិតន្តរាយោ, អហំ ជីវមានោវ បុត្តំ ទដ្ឋុំ ឥច្ឆាមិ, សក្ខិស្សសិ នុ ខោ មេ បុត្តំ ទស្សេតុ”ន្តិ។ សក្ខិស្សាមិ, ទេវ, សចេ បព្ពជិតុំ លភិស្សាមីតិ។ តាត, ត្វំ បព្ពជិត្វា វា អបព្ពជិត្វា វា មយ្ហំ បុត្តំ ទស្សេហីតិ។ សោ “សាធុ, ទេវា”តិ រញ្ញោ សាសនំ អាទាយ រាជគហំ គន្ត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនាវេលាយ បរិសបរិយន្តេ ឋិតោ ធម្មំ សុត្វា សបរិវារោ អរហត្តផលំ បត្វា ឯហិភិក្ខុភាវេ បតិដ្ឋាសិ។

សត្ថា ពុទ្ធោ ហុត្វា បឋមំ អន្តោវស្សំ ឥសិបតនេ វសិត្វា វុត្ថវស្សោ បវារេត្វា ឧរុវេលំ គន្ត្វា តត្ថ តយោ មាសេ វសន្តោ តេភាតិកជដិលេ វិនេត្វា ភិក្ខុសហស្សបរិវារោ ផុស្សមាសបុណ្ណមាយំ រាជគហំ គន្ត្វា ទ្វេ មាសេ វសិ។ ឯត្តាវតា ពារាណសិតោ និក្ខន្តស្ស បញ្ច មាសា ជាតា, សកលោ ហេមន្តោ អតិក្កន្តោ។ កាឡុទាយិត្ថេរស្ស អាគតទិវសតោ សត្តដ្ឋ ទិវសា វីតិវត្តា, សោ ផគ្គុណិបុណ្ណមាសិយំ ចិន្តេសិ “អតិក្កន្តោ ហេមន្តោ, វសន្តសមយោ អនុប្បត្តោ, មនុស្សេហិ សស្សាទីនិ ឧទ្ធរិត្វា សម្មុខសម្មុខដ្ឋានេហិ មគ្គា ទិន្នា, ហរិតតិណសញ្ឆន្នា បឋវី, សុបុប្ផិតា វនសណ្ឌា, បដិបជ្ជនក្ខមា មគ្គា, កាលោ ទសពលស្ស ញាតិសង្គហំ កាតុ”ន្តិ។ អថ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា –

“អង្គារិនោ ទានិ ទុមា ភទន្តេ, ផលេសិនោ ឆទនំ វិប្បហាយ;
តេ អច្ចិមន្តោវ បភាសយន្តិ, សមយោ មហាវីរ អង្គីរសានំ…បេ….។

“នាតិសីតំ នាតិឧណ្ហំ, នាតិទុព្ភិក្ខឆាតកំ;
សទ្ទលា ហរិតា ភូមិ, ឯស កាលោ មហាមុនី”តិ។ –

សដ្ឋិមត្តាហិ គាថាហិ ទសពលស្ស កុលនគរំ គមនត្ថាយ គមនវណ្ណំ វណ្ណេសិ។ អថ នំ សត្ថា “កឹ នុ ខោ ឧទាយិ មធុរស្សរេន គមនវណ្ណំ វណ្ណេសី”តិ អាហ។ ភន្តេ, តុម្ហាកំ បិតា សុទ្ធោទនមហារាជា បស្សិតុកាមោ, ករោថ ញាតកានំ សង្គហន្តិ។ សាធុ ឧទាយិ, ករិស្សាមិ ញាតកានំ សង្គហំ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស អារោចេហិ, គមិកវត្តំ បូរេស្សន្តីតិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ថេរោ តេសំ អារោចេសិ។

ភគវា អង្គមគធវាសីនំ កុលបុត្តានំ ទសហិ សហស្សេហិ, កបិលវត្ថុវាសីនំ ទសហិ សហស្សេហីតិ សព្ពេហេវ វីសតិសហស្សេហិ ខីណាសវភិក្ខូហិ បរិវុតោ រាជគហា និក្ខមិត្វា ទិវសេ ទិវសេ យោជនំ គច្ឆតិ។ “រាជគហតោ សដ្ឋិយោជនំ កបិលវត្ថុំ ទ្វីហិ មាសេហិ បាបុណិស្សាមី”តិ អតុរិតចារិកំ បក្កាមិ។ ថេរោបិ “ភគវតោ និក្ខន្តភាវំ រញ្ញោ អារោចេស្សាមី”តិ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា រញ្ញោ និវេសនេ បាតុរហោសិ។ រាជា ថេរំ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តោ មហារហេ បល្លង្កេ និសីទាបេត្វា អត្តនោ បដិយាទិតស្ស នានគ្គរសភោជនស្ស បត្តំ បូរេត្វា អទាសិ។ ថេរោ ឧដ្ឋាយ គមនាការំ ទស្សេសិ។ និសីទិត្វា ភុញ្ជថ, តាតាតិ។ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ភុញ្ជិស្សាមិ, មហារាជាតិ។ កហំ បន, តាត, សត្ថាតិ? វីសតិសហស្សភិក្ខុបរិវារោ តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថាយ ចារិកំ និក្ខន្តោ, មហារាជាតិ។ រាជា តុដ្ឋមានសោ អាហ “តុម្ហេ ឥមំ បរិភុញ្ជិត្វា យាវ មម បុត្តោ ឥមំ នគរំ បាបុណាតិ, តាវស្ស ឥតោវ បិណ្ឌបាតំ ហរថា”តិ។ ថេរោ អធិវាសេសិ។ រាជា ថេរំ បរិវិសិត្វា បត្តំ គន្ធចុណ្ណេន ឧព្ពដ្ដេត្វា ឧត្តមភោជនស្ស បូរេត្វា “តថាគតស្ស ទេថា”តិ ថេរស្ស ហត្ថេ បតិដ្ឋាបេសិ។ ថេរោ សព្ពេសំ បស្សន្តានំយេវ បត្តំ អាកាសេ ខិបិត្វា សយម្បិ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា បិណ្ឌបាតំ អាហរិត្វា សត្ថុ ហត្ថេ ឋបេសិ។ សត្ថា តំ បរិភុញ្ជិ។ ឯតេនុបាយេន ថេរោ ទិវសេ ទិវសេ អាហរិ, សត្ថាបិ អន្តរាមគ្គេ រញ្ញោយេវ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិ។ ថេរោបិ ភត្តកិច្ចាវសានេ ទិវសេ ទិវសេ “អជ្ជ ឯត្តកំ ភគវា អាគតោ, អជ្ជ ឯត្តក”ន្តិ ពុទ្ធគុណបដិសំយុត្តាយ កថាយ សកលំ រាជកុលំ សត្ថុ ទស្សនំ វិនាយេវ សត្ថរិ សញ្ជាតប្បសាទំ អកាសិ។ តេនេវ នំ ភគវា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខូនំ កុលប្បសាទកានំ យទិទំ កាឡុទាយី”តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៥) ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។

សាកិយាបិ ខោ “អនុប្បត្តេ ភគវតិ អម្ហាកំ ញាតិសេដ្ឋំ បស្សិស្សាមា”តិ សន្និបតិត្វា ភគវតោ វសនដ្ឋានំ វីមំសមានា “និគ្រោធសក្កស្ស អារាមោ រមណីយោ”តិ សល្លក្ខេត្វា តត្ថ សព្ពំ បដិជគ្គនវិធឹ ការេត្វា គន្ធបុប្ផហត្ថា បច្ចុគ្គមនំ ករោន្តា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតេ ទហរទហរេ នាគរទារកេ ច នាគរទារិកាយោ ច បឋមំ បហិណឹសុ, តតោ រាជកុមារេ ច រាជកុមារិកាយោ ច, តេសំ អនន្តរំ សាមំ គន្ធបុប្ផចុណ្ណាទីហិ បូជយមានា ភគវន្តំ គហេត្វា និគ្រោធារាមមេវ អគមំសុ។ តត្រ ភគវា វីសតិសហស្សខីណាសវបរិវុតោ បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសីទិ។

សាកិយា នាម មានជាតិកា មានត្ថទ្ធា, តេ “សិទ្ធត្ថកុមារោ អម្ហេហិ ទហរតរោ, អម្ហាកំ កនិដ្ឋោ, ភាគិនេយ្យោ, បុត្តោ, នត្តា”តិ ចិន្តេត្វា ទហរទហរេ រាជកុមារេ អាហំសុ “តុម្ហេ វន្ទថ, មយំ តុម្ហាកំ បិដ្ឋិតោ និសីទិស្សាមា”តិ។

តេសុ ឯវំ អវន្ទិត្វា និសិន្នេសុ ភគវា តេសំ អជ្ឈាសយំ ឱលោកេត្វា “ន មំ ញាតយោ វន្ទន្តិ, ហន្ទ ទានិ នេ វន្ទាបេស្សាមី”តិ អភិញ្ញាបាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបជ្ជិត្វា តតោ វុដ្ឋាយ អាកាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា តេសំ សីសេ បាទបំសុំ ឱកិរមានោ វិយ កណ្ឌម្ពរុក្ខមូលេ យមកបាដិហារិយសទិសំ បាដិហារិយំ អកាសិ។ រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អាហ – “ភគវា តុម្ហាកំ ជាតទិវសេ កាឡទេវលស្ស វន្ទនត្ថំ ឧបនីតានំ បាទេ វោ បរិវត្តិត្វា ព្រាហ្មណស្ស មត្ថកេ បតិដ្ឋិតេ ទិស្វាបិ អហំ តុម្ហេ វន្ទឹ, អយំ មេ បឋមវន្ទនា។ វប្បមង្គលទិវសេ ជម្ពុច្ឆាយាយ សិរិសយនេ និសិន្នានំ វោ ជម្ពុច្ឆាយាយ អបរិវត្តនំ ទិស្វាបិ បាទេ វន្ទឹ, អយំ មេ ទុតិយវន្ទនា។ ឥទានិ ឥមំ អទិដ្ឋបុព្ពំ បាដិហារិយំ ទិស្វាបិ អហំ តុម្ហាកំ បាទេ វន្ទាមិ, អយំ មេ តតិយវន្ទនា”តិ។ រញ្ញា បន វន្ទិតេ ភគវន្តំ អវន្ទិត្វា ឋាតុំ សមត្ថោ នាម ឯកសាកិយោបិ នាហោសិ, សព្ពេ វន្ទឹសុយេវ។

ឥតិ ភគវា ញាតយោ វន្ទាបេត្វា អាកាសតោ ឱតរិត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។ និសិន្នេ ភគវតិ សិខាបត្តោ ញាតិសមាគមោ អហោសិ , សព្ពេ ឯកគ្គចិត្តា ហុត្វា និសីទឹសុ។ តតោ មហាមេឃោ បោក្ខរវស្សំ វស្សិ។ តម្ពវណ្ណំ ឧទកំ ហេដ្ឋា វិរវន្តំ គច្ឆតិ, តេមិតុកាមោវ តេមេតិ, អតេមិតុកាមស្ស សរីរេ ឯកពិន្ទុមត្តម្បិ ន បតតិ។ តំ ទិស្វា សព្ពេ អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា “អហោ អច្ឆរិយំ, អហោ អព្ភុត”ន្តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្ថា “ន ឥទានេវ មយ្ហំ ញាតិសមាគមេ បោក្ខរវស្សំ វស្សតិ, អតីតេបិ វស្សី”តិ ឥមិស្សា អដ្ឋុប្បត្តិយា **វេស្សន្តរជាតកំ** កថេសិ។ ធម្មទេសនំ សុត្វា សព្ពេ ឧដ្ឋាយ វន្ទិត្វា បក្កមឹសុ។ ឯកោបិ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា “ស្វេ អម្ហាកំ ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ វត្វា គតោ នាម នត្ថិ។

សត្ថា បុនទិវសេ វីសតិសហស្សភិក្ខុបរិវុតោ កបិលវត្ថុំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ តំ ន កោចិ គន្ត្វា និមន្តេសិ, បត្តំ វា អគ្គហេសិ។ ភគវា ឥន្ទខីលេ ឋិតោវ អាវជ្ជេសិ “កថំ នុ ខោ បុព្ពពុទ្ធា កុលនគរេ បិណ្ឌាយ ចរឹសុ, កឹ ឧប្បដិបាដិយា ឥស្សរជនានំ ឃរានិ អគមំសុ, ឧទាហុ សបទានចារិកំ ចរឹសូ”តិ។ តតោ ឯកពុទ្ធស្សបិ ឧប្បដិបាដិយា គមនំ អទិស្វា “មយាបិ ឥទានិ អយមេវ វំសោ, អយំ បវេណី បគ្គហេតព្ពា, អាយតិញ្ច មេ សាវកាបិ មមញ្ញេវ អនុសិក្ខន្តា បិណ្ឌចារិកវត្តំ បរិបូរេស្សន្តី”តិ កោដិយំ និវិដ្ឋគេហតោ បដ្ឋាយ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរិ។ “អយ្យោ កិរ សិទ្ធត្ថកុមារោ បិណ្ឌាយ ចរតី”តិ ទ្វិភូមកតិភូមកាទីសុ បាសាទេសុ សីហបញ្ជរេ វិវរិត្វា មហាជនោ ទស្សនព្យាវដោ អហោសិ។

រាហុលមាតាបិ ទេវី “អយ្យបុត្តោ កិរ ឥមស្មឹយេវ នគរេ មហន្តេន រាជានុភាវេន សុវណ្ណសិវិកាទីហិ វិចរិត្វា ឥទានិ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយវត្ថវសនោ កបាលហត្ថោ បិណ្ឌាយ ចរតិ, សោភតិ នុ ខោ”តិ សីហបញ្ជរំ វិវរិត្វា ឱលោកយមានា ភគវន្តំ នានាវិរាគសមុជ្ជលាយ សរីរប្បភាយ នគរវីថិយោ ឱភាសេត្វា ព្យាមប្បភាបរិក្ខេបសមង្គីភូតាយ អសីតិអនុព្យញ្ជនាវភាសិតាយ ទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតាយ អនោបមាយ ពុទ្ធសិរិយា វិរោចមានំ ទិស្វា ឧណ្ហីសតោ បដ្ឋាយ យាវ បាទតលា –

“សិនិទ្ធនីលមុទុកុញ្ចិតកេសោ , សូរិយនិម្មលតលាភិនលាដោ;
យុត្តតុង្គមុទុកាយតនាសោ, រំសិជាលវិតតោ នរសីហោ។

“ចក្កវរង្កិតរត្តសុបាទោ, លក្ខណមណ្ឌិតអាយតបណ្ហិ;
ចាមរិហត្ថវិភូសិតបណ្ឌោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“សក្យកុមារោ វរទោ សុខុមាលោ, លក្ខណវិចិត្តបសន្នសរីរោ;
លោកហិតាយ អាគតោ នរវីរោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“អាយតយុត្តសុសណ្ឋិតសោតោ, គោបខុមោ អភិនីលនេត្តោ;
ឥន្ទធនុអភិនីលភមុកោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“បុណ្ណចន្ទនិភោ មុខវណ្ណោ, ទេវនរានំ បិយោ នរនាគោ;
មត្តគជិន្ទវិលាសិតគាមី, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“សិនិទ្ធសុគម្ភីរមញ្ជុសឃោសោ, ហិង្គុលវណ្ណរត្តសុជិវ្ហោ;

វិសតិវិសតិសេតសុទន្តោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“ខត្តិយសម្ភវអគ្គកុលិន្ទោ, ទេវមនុស្សនមស្សិតបាទោ;
សីលសមាធិបតិដ្ឋិតចិត្តោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“វដ្ដសុវដ្ដសុសណ្ឋិតគីវោ , សីហហនុមិគរាជសរីរោ;
កញ្ចនសុច្ឆវិឧត្តមវណ្ណោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“អញ្ជនសមវណ្ណសុនីលកេសោ, កញ្ចនបដ្ដវិសុទ្ធនលាដោ;
ឱសធិបណ្ឌរសុទ្ធសុឧណ្ណោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ។

“គច្ឆន្តោនិលបថេ វិយ ចន្ទោ, តារាគណបរិវេឋ្ឋិតរូបោ;
សាវកមជ្ឈគតោ សមណិន្ទោ, ឯស ហិ តុយ្ហំ បិតា នរសីហោ”តិ។ –

ឯវមិមាហិ ទសហិ **នរសីហគាថាហិ** នាម អភិត្ថវិត្វា “តុម្ហាកំ បុត្តោ កិរ ឥទានិ បិណ្ឌាយ ចរតី”តិ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា សំវិគ្គហទយោ ហត្ថេន សាដកំ សណ្ឋបេន្តោ តុរិតតុរិតំ និក្ខមិត្វា វេគេន គន្ត្វា ភគវតោ បុរតោ ឋត្វា អាហ – “កឹ, ភន្តេ, អម្ហេ លជ្ជាបេថ, កិមត្ថំ បិណ្ឌាយ ចរថ, កឹ ‘ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ ន សក្កា ភត្តំ លទ្ធុ’ន្តិ សញ្ញំ ករិត្ថា”តិ។ វំសចារិត្តមេតំ, មហារាជ, អម្ហាកន្តិ។ ននុ, ភន្តេ, អម្ហាកំ មហាសម្មតខត្តិយវំសោ នាម វំសោ, តត្ថ ច ឯកខត្តិយោបិ ភិក្ខាចរោ នាម នត្ថីតិ។ “អយំ, មហារាជ, រាជវំសោ នាម តវ វំសោ, អម្ហាកំ បន ទីបង្ករោ កោណ្ឌញ្ញោ…បេ.… កស្សបោតិ អយំ ពុទ្ធវំសោ នាម។ ឯតេ ច អញ្ញេ ច អនេកសហស្សសង្ខា ពុទ្ធា ភិក្ខាចរា, ភិក្ខាចារេនេវ ជីវិកំ កប្បេសុ”ន្តិ អន្តរវីថិយំ ឋិតោវ –

“ឧត្តិដ្ឋេ នប្បមជ្ជេយ្យ, ធម្មំ សុចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ចា”តិ។ (ធ. ប. ១៦៨) –

ឥមំ គាថមាហ។ គាថាបរិយោសានេ រាជា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។

“ធម្មំ ចរេ សុចរិតំ, ន នំ ទុច្ចរិតំ ចរេ;
ធម្មចារី សុខំ សេតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ចា”តិ។ (ធ. ប. ១៦៩) –

ឥមំ បន គាថំ សុត្វា សកទាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ **មហាធម្មបាលជាតកំ** (ជា. ១.១០.៩២ អាទយោ) សុត្វា អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ, មរណសមយេ សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា សិរិសយនេ និបន្នោយេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរញ្ញវាសេន បន បធានានុយោគកិច្ចំ រញ្ញោ នាហោសិ។ សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិកត្វាយេវ បន ភគវតោ បត្តំ គហេត្វា សបរិសំ ភគវន្តំ មហាបាសាទំ អារោបេត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិ។ ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ សព្ពំ ឥត្ថាគារំ អាគន្ត្វា ភគវន្តំ វន្ទិ ឋបេត្វា រាហុលមាតរំ។ សា បន “គច្ឆ, អយ្យបុត្តំ វន្ទាហី”តិ បរិជនេន វុច្ចមានាបិ “សចេ មយ្ហំ គុណោ អត្ថិ, សយមេវ មម សន្តិកំ អយ្យបុត្តោ អាគមិស្សតិ, អាគតមេវ នំ វន្ទិស្សាមី”តិ វត្វា ន អគមាសិ។

ភគវា រាជានំ បត្តំ គាហាបេត្វា ទ្វីហិ អគ្គសាវកេហិ សទ្ធឹ រាជធីតាយ សិរិគព្ភំ គន្ត្វា “រាជធីតា យថារុចិ វន្ទមានា ន កិញ្ចិ វត្តព្ពា”តិ វត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។ សា វេគេនាគន្ត្វា គោប្ផកេសុ គហេត្វា បាទបិដ្ឋិយំ សីសំ បរិវត្តេត្វា យថាអជ្ឈាសយំ វន្ទិ។ រាជា រាជធីតាយ ភគវតិ សិនេហពហុមានាទិគុណសម្បត្តិយោ កថេសិ “ភន្តេ, មម ធីតា ‘តុម្ហេហិ កាសាយានិ វត្ថានិ និវាសិតានី’តិ សុត្វា តតោ បដ្ឋាយ កាសាយវត្ថនិវត្ថា ជាតា, តុម្ហាកំ ឯកភត្តិកភាវំ សុត្វា ឯកភត្តិកាវ ជាតា, តុម្ហេហិ មហាសយនស្ស ឆឌ្ឌិតភាវំ សុត្វា បដ្ដិកាមញ្ចកេយេវ និបន្នា, តុម្ហាកំ មាលាគន្ធាទីហិ វិរតភាវំ ញត្វា វិរតមាលាគន្ធាវ ជាតា, អត្តនោ ញាតកេហិ ‘មយំ បដិជគ្គិស្សាមា’តិ សាសនេ បេសិតេបិ ឯកញាតកម្បិ ន ឱលោកេសិ, ឯវំ គុណសម្បន្នា មេ ធីតា ភគវា”តិ។ “អនច្ឆរិយំ, មហារាជ, យំ ឥទានិ តយា រក្ខិយមានា រាជធីតា បរិបក្កេ ញាណេ អត្តានំ រក្ខេយ្យ, ឯសា បុព្ពេ អនារក្ខា បព្ពតបាទេ វិចរមានា អបរិបក្កេ ញាណេ អត្តានំ រក្ខី”តិ វត្វា **ចន្ទកិន្នរីជាតកំ** (ជា. ១.១៤.១៨ អាទយោ) កថេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។

ទុតិយទិវសេ បន នន្ទស្ស រាជកុមារស្ស អភិសេកគេហប្បវេសនវិវាហមង្គលេសុ វត្តមានេសុ តស្ស គេហំ គន្ត្វា កុមារំ បត្តំ គាហាបេត្វា បព្ពាជេតុកាមោ មង្គលំ វត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ ជនបទកល្យាណី កុមារំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “តុវដំ ខោ, អយ្យបុត្ត, អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ វត្វា គីវំ បសារេត្វា ឱលោកេសិ។ សោបិ ភគវន្តំ “បត្តំ គណ្ហថា”តិ វត្តុំ អវិសហមានោ វិហារំយេវ អគមាសិ, តំ អនិច្ឆមានំយេវ ភគវា បព្ពាជេសិ។ ឥតិ ភគវា កបិលវត្ថុំ គន្ត្វា តតិយទិវសេ នន្ទំ បព្ពាជេសិ។

សត្តមេ ទិវសេ រាហុលមាតា កុមារំ អលង្ករិត្វា ភគវតោ សន្តិកំ បេសេសិ “បស្ស, តាត, ឯតំ វីសតិសហស្សសមណបរិវុតំ សុវណ្ណវណ្ណំ ព្រហ្មរូបវណ្ណំ សមណំ, អយំ តេ បិតា, ឯតស្ស មហន្តា និធយោ អហេសុំ, ត្យាស្ស និក្ខមនកាលតោ បដ្ឋាយ ន បស្សាម, គច្ឆ, នំ ទាយជ្ជំ យាចាហិ – ‘អហំ តាត កុមារោ អភិសេកំ បត្វា ចក្កវត្តី ភវិស្សាមិ, ធនេន មេ អត្ថោ, ធនំ មេ ទេហិ។ សាមិកោ ហិ បុត្តោ បិតុ សន្តកស្សា’តិ”។ កុមារោ ច ភគវតោ សន្តិកំ គន្ត្វា បិតុ សិនេហំ បដិលភិត្វា ហដ្ឋតុដ្ឋោ “សុខា តេ, សមណ, ឆាយា”តិ វត្វា អញ្ញញ្ច ពហុំ អត្តនោ អនុរូបំ វទន្តោ អដ្ឋាសិ។ ភគវា កតភត្តកិច្ចោ អនុមោទនំ កត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ កុមារោបិ “ទាយជ្ជំ មេ, សមណ, ទេហិ, ទាយជ្ជំ មេ, សមណ, ទេហី”តិ ភគវន្តំ អនុពន្ធិ។ ភគវា កុមារំ ន និវត្តាបេសិ, បរិជនោបិ ភគវតា សទ្ធឹ គច្ឆន្តំ និវត្តេតុំ នាសក្ខិ។ ឥតិ សោ ភគវតា សទ្ធឹ អារាមមេវ អគមាសិ។

តតោ ភគវា ចិន្តេសិ “យំ អយំ បិតុ សន្តកំ ធនំ ឥច្ឆតិ, តំ វដ្ដានុគតំ សវិឃាតំ, ហន្ទស្ស ពោធិមណ្ឌេ បដិលទ្ធំ សត្តវិធំ អរិយធនំ ទេមិ, លោកុត្តរទាយជ្ជស្ស នំ សាមិកំ ករោមី”តិ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ “តេន ហិ, ត្វំ សារិបុត្ត, រាហុលកុមារំ បព្ពាជេហី”តិ។ ថេរោ តំ បព្ពាជេសិ។ បព្ពជិតេ បន កុមារេ រញ្ញោ អធិមត្តំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជិ។ តំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ ភគវតោ និវេទេត្វា “សាធុ, ភន្តេ, អយ្យា មាតាបិតូហិ អននុញ្ញាតំ បុត្តំ ន បព្ពាជេយ្យុ”ន្តិ វរំ យាចិ។ ភគវា តស្ស តំ វរំ ទត្វា បុនទិវសេ រាជនិវេសនេ កតបាតរាសោ ឯកមន្តំ និសិន្នេន រញ្ញា “ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទុក្ករការិកកាលេ ឯកា ទេវតា មំ ឧបសង្កមិត្វា ‘បុត្តោ តេ កាលកតោ’តិ អាហ, តស្សា វចនំ អសទ្ទហន្តោ ‘ន មយ្ហំ បុត្តោ ពោធឹ អប្បត្វា កាលំ ករោតី’តិ តំ បដិក្ខិបិ”ន្តិ វុត្តេ “ឥទានិ កឹ សទ្ទហិស្សថ, យេ តុម្ហេ បុព្ពេបិ អដ្ឋិកានិ ទស្សេត្វា ‘បុត្តោ តេ មតោ’តិ វុត្តេ ន សទ្ទហិត្ថា”តិ ឥមិស្សា អដ្ឋុប្បត្តិយា **មហាធម្មបាលជាតកំ** កថេសិ។ កថាបរិយោសានេ រាជា អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ។

ឥតិ ភគវា បិតរំ តីសុ ផលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ បុនទេវ រាជគហំ គន្ត្វា វេឡុវនេ វិហាសិ។ តស្មឹ សមយេ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ បញ្ចហិ សកដសតេហិ ភណ្ឌំ អាទាយ រាជគហេ អត្តនោ បិយសហាយកស្ស សេដ្ឋិនោ គេហំ គន្ត្វា តត្ថ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឧប្បន្នភាវំ សុត្វា ពលវបច្ចូសសមយេ ទេវតានុភាវេន វិវដេន ទ្វារេន សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មំ សុត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាយ ទុតិយទិវសេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សាវត្ថឹ អាគមនត្ថាយ សត្ថុ បដិញ្ញំ គហេត្វា អន្តរាមគ្គេ បញ្ចចត្តាលីសយោជនដ្ឋានេ សតសហស្សំ សតសហស្សំ ទត្វា យោជនិកេ យោជនិកេ វិហារេ ការេត្វា ជេតវនំ កោដិសន្ថារេន អដ្ឋារសហិរញ្ញកោដីហិ កិណិត្វា នវកម្មំ បដ្ឋបេសិ។ សោ មជ្ឈេ ទសពលស្ស គន្ធកុដឹ ការេសិ, តំ បរិវារេត្វា អសីតិមហាថេរានំ បាដិយេក្កសន្និវេសនេ អាវាសេ ឯកកូដាគារទ្វិកូដាគារហំសវដ្ដកទីឃសាលាមណ្ឌបាទិវសេន សេសសេនាសនានិ បោក្ខរណីចង្កមនរត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានានិ ចាតិ អដ្ឋារសកោដិបរិច្ចាគេន រមណីយេ ភូមិភាគេ មនោរមំ វិហារំ ការាបេត្វា ទសពលស្ស អាគមនត្ថាយ ទូតំ បេសេសិ។ សត្ថា ទូតស្ស វចនំ សុត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ រាជគហា និក្ខមិត្វា អនុបុព្ពេន សាវត្ថិនគរំ បាបុណិ។

មហាសេដ្ឋិបិ ខោ វិហារមហំ សជ្ជេត្វា តថាគតស្ស ជេតវនប្បវិសនទិវសេ បុត្តំ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ កត្វា អលង្កតបដិយត្តេហេវ បញ្ចហិ កុមារសតេហិ សទ្ធឹ បេសេសិ។ សោ សបរិវារោ បញ្ចវណ្ណវត្ថសមុជ្ជលានិ បញ្ច ធជសតានិ គហេត្វា ទសពលស្ស បុរតោ អហោសិ។ តេសំ បច្ឆតោ មហាសុភទ្ទា ចូឡសុភទ្ទាតិ ទ្វេ សេដ្ឋិធីតរោ បញ្ចហិ កុមារិកាសតេហិ សទ្ធឹ បុណ្ណឃដេ គហេត្វា និក្ខមឹសុ។ តាសំ បច្ឆតោ សេដ្ឋិភរិយា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតា បញ្ចហិ មាតុគាមសតេហិ សទ្ធឹ បុណ្ណបាតិយោ គហេត្វា និក្ខមិ។ សព្ពេសំ បច្ឆតោ សយំ មហាសេដ្ឋិ អហតវត្ថនិវត្ថោ អហតវត្ថនិវត្ថេហេវ បញ្ចហិ សេដ្ឋិសតេហិ សទ្ធឹ ភគវន្តំ អព្ភុគ្គញ្ឆិ។ ភគវា ឥមំ ឧបាសកបរិសំ បុរតោ កត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អត្តនោ សរីរប្បភាយ សុវណ្ណរសសេកបិញ្ជរានិ វិយ វនន្តរានិ កុរុមានោ អនន្តាយ ពុទ្ធលីឡាយ អបដិសមាយ ពុទ្ធសិរិយា ជេតវនវិហារំ បាវិសិ។

អថ នំ អនាថបិណ្ឌិកោ បុច្ឆិ – “កថាហំ, ភន្តេ, ឥមស្មឹ វិហារេ បដិបជ្ជាមី”តិ។ តេន ហិ គហបតិ ឥមំ វិហារំ អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ទិសស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទេហីតិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ មហាសេដ្ឋិ សុវណ្ណភិង្ការំ អាទាយ ទសពលស្ស ហត្ថេ ឧទកំ បាតេត្វា “ឥមំ ជេតវនវិហារំ អាគតានាគតស្ស ចាតុទ្ទិសស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ អទាសិ។ សត្ថា វិហារំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ ករោន្តោ –

“សីតំ ឧណ្ហំ បដិហន្តិ, តតោ វាឡមិគានិ ច;
សរីសបេ ច មកសេ, សិសិរេ ចាបិ វុដ្ឋិយោ។

“តតោ វាតាតបោ ឃោរោ, សញ្ជាតោ បដិហញ្ញតិ;
លេណត្ថញ្ច សុខត្ថញ្ច, ឈាយិតុញ្ច វិបស្សិតុំ។

“វិហារទានំ សង្ឃស្ស, អគ្គំ ពុទ្ធេន វណ្ណិតំ;
តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ។

“វិហារេ ការយេ រម្មេ, វាសយេត្ថ ពហុស្សុតេ;
តេសំ អន្នញ្ច បានញ្ច, វត្ថសេនាសនានិ ច។

“ទទេយ្យ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តេ តស្ស ធម្មំ ទេសេន្តិ, សព្ពទុក្ខាបនូទនំ;
យំ សោ ធម្មំ ឥធញ្ញាយ, បរិនិព្ពាតិ អនាសវោ”តិ។ (ចូឡវ. ២៩៥) –

វិហារានិសំសំ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ ទុតិយទិវសតោ បដ្ឋាយ វិហារមហំ អារភិ។ វិសាខាយ បាសាទមហោ ចតូហិ មាសេហិ និដ្ឋិតោ, អនាថបិណ្ឌិកស្ស បន វិហារមហោ នវហិ មាសេហិ និដ្ឋាសិ។ វិហារមហេបិ អដ្ឋារសេវ កោដិយោ បរិច្ចាគំ អគមំសុ។ ឥតិ ឯកស្មិំយេវ វិហារេ ចតុបណ្ណាសកោដិសង្ខ្យំ ធនំ បរិច្ចជិ។

អតីតេ បន វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ បុនព្ពសុមិត្តោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណិដ្ឋកាសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ យោជនប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ សិខិស្ស ភគវតោ កាលេ សិរិវឌ្ឍោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណផាលសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ តិគាវុតប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ វេស្សភុស្ស ភគវតោ កាលេ សោត្ថិជោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណហត្ថិបទសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ អឌ្ឍយោជនប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ កកុសន្ធស្ស ភគវតោ កាលេ អច្ចុតោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណិដ្ឋកាសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ គាវុតប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ កោណាគមនស្ស ភគវតោ កាលេ ឧគ្គោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណកច្ឆបសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ អឌ្ឍគាវុតប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ សុមង្គលោ នាម សេដ្ឋិ សុវណ្ណកដ្ឋិសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ សោឡសករីសប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ អម្ហាកំ បន ភគវតោ កាលេ អនាថបិណ្ឌិកោ នាម សេដ្ឋិ កហាបណកោដិសន្ថារេន កិណិត្វា តស្មិំយេវ ឋានេ អដ្ឋករីសប្បមាណំ សង្ឃារាមំ ការេសិ។ ឥទំ កិរ ឋានំ សព្ពពុទ្ធានំ អវិជហិតដ្ឋានមេវ។

ឥតិ មហាពោធិមណ្ឌេ សព្ពញ្ញុតប្បត្តិតោ យាវ មហាបរិនិព្ពានមញ្ចា យស្មិំ យស្មិំ ឋានេ ភគវា វិហាសិ, ឥទំ **សន្តិកេនិទានំ** នាម, តស្ស វសេន សព្ពជាតកានិ វណ្ណយិស្សាម។

និទានកថា និដ្ឋិតា។

១. ឯកកនិបាតោ

១. អបណ្ណកវគ្គោ

១. អបណ្ណកជាតកវណ្ណនា

ឥមំ តាវ អបណ្ណកធម្មទេសនំ ភគវា សាវត្ថិំ ឧបនិស្សាយ ជេតវនមហាវិហារេ វិហរន្តោ កថេសិ។ កំ បន អារព្ភ អយំ កថា សមុដ្ឋិតាតិ? សេដ្ឋិស្ស សហាយកេ បញ្ចសតេ តិត្ថិយសាវកេ។ ឯកស្មិញ្ហិ ទិវសេ អនាថបិណ្ឌិកោ សេដ្ឋិ អត្តនោ សហាយកេ បញ្ចសតេ អញ្ញតិត្ថិយសាវកេ អាទាយ ពហុំ មាលាគន្ធវិលេបនញ្ចេវ សប្បិតេលមធុផាណិតវត្ថច្ឆាទនានិ ច គាហាបេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា គន្ធមាលាទីហិ បូជេត្វា ភេសជ្ជានិ ចេវ វត្ថានិ ច ភិក្ខុសង្ឃស្ស វិស្សជ្ជេត្វា ឆ និសជ្ជាទោសេ វជ្ជេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តេបិ អញ្ញតិត្ថិយសាវកា តថាគតំ វន្ទិត្វា សត្ថុ បុណ្ណចន្ទសស្សិរិកំ មុខំ, លក្ខណានុព្យញ្ជនបដិមណ្ឌិតំ ព្យាមប្បភាបរិក្ខិត្តំ ព្រហ្មកាយំ, អាវេឡាវេឡា យមកយមកា ហុត្វា និច្ឆរន្តិយោ ឃនពុទ្ធរស្មិយោ ច ឱលោកយមានា អនាថបិណ្ឌិកស្ស សមីបេយេវ និសីទិំសុ។

អថ នេសំ សត្ថា មនោសិលាតលេ សីហនាទំ នទន្តោ តរុណសីហោ វិយ គជ្ជន្តោ បាវុស្សកមេឃោ វិយ ច អាកាសគង្គំ ឱតារេន្តោ វិយ ច រតនទាមំ គន្ថេន្តោ វិយ ច អដ្ឋង្គសមន្នាគតេន សវនីយេន កមនីយេន ព្រហ្មស្សរេន នានានយវិចិត្តំ មធុរធម្មកថំ កថេសិ។ តេ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នចិត្តា ឧដ្ឋាយ ទសពលំ វន្ទិត្វា អញ្ញតិត្ថិយសរណំ ភិន្ទិត្វា ពុទ្ធំ សរណំ អគមំសុ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ និច្ចកាលំ អនាថបិណ្ឌិកេន សទ្ធិំ គន្ធមាលាទិហត្ថា វិហារំ គន្ត្វា ធម្មំ សុណន្តិ, ទានំ ទេន្តិ, សីលំ រក្ខន្តិ, ឧបោសថកម្មំ ករោន្តិ។

អថ ភគវា សាវត្ថិតោ បុនទេវ រាជគហំ អគមាសិ។ តេ តថាគតស្ស គតកាលេ តំ សរណំ ភិន្ទិត្វា បុន អញ្ញតិត្ថិយសរណំ គន្ត្វា អត្តនោ មូលដ្ឋានេយេវ បតិដ្ឋិតា។ ភគវាបិ សត្តដ្ឋ មាសេ វីតិនាមេត្វា បុន ជេតវនមេវ អគមាសិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ បុនបិ តេ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា សត្ថារំ គន្ធមាលាទីហិ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តេបិ ភគវន្តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ អថ នេសំ តថាគតេ ចារិកំ បក្កន្តេ គហិតសរណំ ភិន្ទិត្វា បុន អញ្ញតិត្ថិយសរណមេវ គហេត្វា មូលេ បតិដ្ឋិតភាវំ ភគវតោ អារោចេសិ។

ភគវា អបរិមិតកប្បកោដិយោ និរន្តរំ បវត្តិតវចីសុចរិតានុភាវេន ទិព្ពគន្ធគន្ធិតំ នានាគន្ធបូរិតំ រតនករណ្ឌកំ វិវរន្តោ វិយ មុខបទុមំ វិវរិត្វា មធុរស្សរំ និច្ឆារេន្តោ “សច្ចំ កិរ តុម្ហេ ឧបាសកា តីណិ សរណានិ ភិន្ទិត្វា អញ្ញតិត្ថិយសរណំ គតា”តិ បុច្ឆិ។ អថ តេហិ បដិច្ឆាទេតុំ អសក្កោន្តេហិ “សច្ចំ ភគវា”តិ វុត្តេ សត្ថា “ឧបាសកា ហេដ្ឋា អវីចិ ឧបរិ ភវគ្គំ បរិច្ឆេទំ កត្វា តិរិយំ អបរិមាណាសុ លោកធាតូសុ សីលាទីហិ គុណេហិ ពុទ្ធេន សទិសោ នាម នត្ថិ, កុតោ អធិកតរោ”តិ។ “យាវតា, ភិក្ខវេ, សត្តា អបទា វា ទ្វិបទា វា ចតុប្បទា វា ពហុប្បទា វា, តថាគតោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ (សំ. និ. ៥.១៣៩; អ. និ. ៤.៣៤), យំ កិញ្ចិ វិត្តំ ឥធ វា ហុរំ វា… បេ.… (ខុ. បា. ៦.៣; សុ. និ. ២២៦) អគ្គតោ វេ បសន្នាន”ន្តិអាទីហិ (អ. និ. ៤.៣៤; ឥតិវុ. ៩០) សុត្តេហិ បកាសិតេ រតនត្តយគុណេ បកាសេត្វា “ឯវំ ឧត្តមគុណេហិ សមន្នាគតំ រតនត្តយំ សរណំ គតា ឧបាសកា វា ឧបាសិកា វា និរយាទីសុ និព្ពត្តកា នាម នត្ថិ, អបាយនិព្ពត្តិតោ បន មុច្ចិត្វា ទេវលោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា មហាសម្បត្តិំ អនុភោន្តិ, តស្មា តុម្ហេហិ ឯវរូបំ សរណំ ភិន្ទិត្វា អញ្ញតិត្ថិយសរណំ គច្ឆន្តេហិ អយុត្តំ កត”ន្តិ អាហ។

ឯត្ថ ច តីណិ រតនានិ មោក្ខវសេន ឧត្តមវសេន សរណគតានំ អបាយេសុ និព្ពត្តិយា អភាវទីបនត្ថំ ឥមានិ សុត្តានិ ទស្សេតព្ពានិ –

“យេ កេចិ ពុទ្ធំ សរណំ គតាសេ, ន តេ គមិស្សន្តិ អបាយភូមិំ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយំ បរិបូរេស្សន្តិ។ (ទី. និ. ២.៣៣២; សំ. និ. ១.៣៧);

“យេ កេចិ ធម្មំ សរណំ គតាសេ, ន តេ គមិស្សន្តិ អបាយភូមិំ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយំ បរិបូរេស្សន្តិ។

“យេ កេចិ សង្ឃំ សរណំ គតាសេ, ន តេ គមិស្សន្តិ អបាយភូមិំ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយំ បរិបូរេស្សន្តិ។

“ពហុំ វេ សរណំ យន្តិ, បព្ពតានិ វនានិ ច;
អារាមរុក្ខចេត្យានិ, មនុស្សា ភយតជ្ជិតា។

“នេតំ ខោ សរណំ ខេមំ, នេតំ សរណមុត្តមំ;
នេតំ សរណមាគម្ម, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតិ។

“យោ ច ពុទ្ធញ្ច ធម្មញ្ច, សង្ឃញ្ច សរណំ គតោ;
ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ, សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។

“ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ, ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ;
អរិយញ្ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

“ឯតំ ខោ សរណំ ខេមំ, ឯតំ សរណមុត្តមំ;
ឯតំ សរណមាគម្ម, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។ (ធ. ប. ១៨៨-១៩២);

ន កេវលញ្ច នេសំ សត្ថា ឯត្តកំយេវ ធម្មំ ទេសេសិ, អបិច ខោ “ឧបាសកា ពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានំ នាម, ធម្មានុស្សតិកម្មដ្ឋានំ នាម, សង្ឃានុស្សតិកម្មដ្ឋានំ នាម សោតាបត្តិមគ្គំ ទេតិ, សោតាបត្តិផលំ ទេតិ, សកទាគាមិមគ្គំ ទេតិ, សកទាគាមិផលំ ទេតិ, អនាគាមិមគ្គំ ទេតិ, អនាគាមិផលំ ទេតិ, អរហត្តមគ្គំ ទេតិ, អរហត្តផលំ ទេតី”តិឯវមាទីហិបិ នយេហិ ធម្មំ ទេសេត្វា “ឯវរូបំ នាម សរណំ ភិន្ទន្តេហិ អយុត្តំ តុម្ហេហិ កត”ន្តិ អាហ។ ឯត្ថ ច ពុទ្ធានុស្សតិកម្មដ្ឋានាទីនំ សោតាបត្តិមគ្គាទិប្បទានំ “ឯកធម្មោ, ភិក្ខវេ, ភាវិតោ ពហុលីកតោ ឯកន្តនិព្ពិទាយ វិរាគាយ និរោធាយ ឧបសមាយ អភិញ្ញាយ សម្ពោធាយ និព្ពានាយ សំវត្តតិ។ កតមោ ឯកធម្មោ? ពុទ្ធានុស្សតី”តិឯវមាទីហិ (អ. និ. ១.២៩៦) សុត្តេហិ ទីបេតព្ពំ។

ឯវំ ភគវា នានប្បការេហិ ឧបាសកេ ឱវទិត្វា “ឧបាសកា បុព្ពេបិ មនុស្សា អសរណំ ‘សរណ’ន្តិ តក្កគ្គាហេន វិរទ្ធគ្គាហេន គហេត្វា អមនុស្សបរិគ្គហិតេ កន្តារេ យក្ខភក្ខា ហុត្វា មហាវិនាសំ បត្តា, អបណ្ណកគ្គាហំ បន ឯកំសិកគ្គាហំ អវិរទ្ធគ្គាហំ គហិតមនុស្សា តស្មិំយេវ កន្តារេ សោត្ថិភាវំ បត្តា”តិ វត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា អភិត្ថវិត្វា សិរស្មិំ អញ្ជលិំ បតិដ្ឋាបេត្វា ឯវមាហ “ភន្តេ, ឥទានិ តាវ ឥមេសំ ឧបាសកានំ ឧត្តមសរណំ ភិន្ទិត្វា តក្កគ្គហណំ អម្ហាកំ បាកដំ, បុព្ពេ បន អមនុស្សបរិគ្គហិតេ កន្តារេ តក្កិកានំ វិនាសោ, អបណ្ណកគ្គាហំ គហិតមនុស្សានញ្ច សោត្ថិភាវោ អម្ហាកំ បដិច្ឆន្នោ, តុម្ហាកមេវ បាកដោ, សាធុ វត នោ ភគវា អាកាសេ បុណ្ណចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តោ វិយ ឥមំ ការណំ បាកដំ ករោតូ”តិ។ អថ ភគវា “មយា ខោ, គហបតិ, អបរិមិតកាលំ ទស បារមិយោ បូរេត្វា លោកស្ស កង្ខច្ឆេទនត្ថមេវ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ បដិវិទ្ធំ, សីហវសាយ សុវណ្ណនាឡិំ បូរេន្តោ វិយ សក្កច្ចំ សោតំ ឱទហិត្វា សុណោហី”តិ សេដ្ឋិនោ សតុប្បាទំ ជនេត្វា ហិមគព្ភំ បទាលេត្វា បុណ្ណចន្ទំ នីហរន្តោ វិយ ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ពារាណសិនគរេ ព្រហ្មទត្តោ នាម រាជា អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ សត្ថវាហកុលេ បដិសន្ធិំ គហេត្វា ទសមាសច្ចយេន មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិត្វា អនុបុព្ពេន វយប្បត្តោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ វណិជ្ជំ ករោន្តោ វិចរតិ។ សោ កទាចិ បុព្ពន្តតោ អបរន្តំ គច្ឆតិ, កទាចិ អបរន្តតោ បុព្ពន្តំ។ ពារាណសិយំយេវ អញ្ញោបិ សត្ថវាហបុត្តោ អត្ថិ ពាលោ អព្យត្តោ អនុបាយកុសលោ។ តទា ពោធិសត្តោ ពារាណសិតោ មហគ្ឃំ ភណ្ឌំ គហេត្វា បញ្ច សកដសតានិ បូរេត្វា គមនសជ្ជានិ កត្វា ឋបេសិ។ សោបិ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ តថេវ បញ្ច សកដសតានិ បូរេត្វា គមនសជ្ជានិ កត្វា ឋបេសិ។

តទា ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “សចេ អយំ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ មយា សទ្ធិំយេវ គមិស្សតិ, សកដសហស្សេ ឯកតោ មគ្គំ គច្ឆន្តេ មគ្គោបិ នប្បហោស្សតិ, មនុស្សានំ ទារុទកាទីនិបិ, ពលិពទ្ទានំ តិណានិបិ ទុល្លភានិ ភវិស្សន្តិ, ឯតេន វា មយា វា បុរតោ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ តំ បក្កោសាបេត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេត្វា “ទ្វីហិបិ អម្ហេហិ ឯកតោ គន្តុំ ន សក្កា, កិំ ត្វំ បុរតោ គមិស្សសិ, ឧទាហុ បច្ឆតោ”តិ អាហ។ សោ ចិន្តេសិ “មយិ បុរតោ គច្ឆន្តេ ពហូ អានិសំសា, មគ្គេន អភិន្នេនេវ គមិស្សាមិ, គោណា អនាមដ្ឋតិណំ ខាទិស្សន្តិ, មនុស្សានំ អនាមដ្ឋំ សូបេយ្យបណ្ណំ ភវិស្សតិ, បសន្នំ ឧទកំ ភវិស្សតិ, យថារុចិ អគ្ឃំ ឋបេត្វា ភណ្ឌំ វិក្កិណិស្សាមី”តិ។ សោ “អហំ, សម្ម, បុរតោ គមិស្សាមី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោបិ បច្ឆតោ គមនេ ពហូ អានិសំសេ អទ្ទស។ ឯវំ ហិស្ស អហោសិ – “បុរតោ គច្ឆន្តា មគ្គេ វិសមដ្ឋានំ សមំ ករិស្សន្តិ, អហំ តេហិ គតមគ្គេន គមិស្សាមិ, បុរតោ គតេហិ ពលិពទ្ទេហិ បរិណតថទ្ធតិណេ ខាទិតេ មម គោណា បុន ឧដ្ឋិតានិ មធុរតិណានិ ខាទិស្សន្តិ, គហិតបណ្ណដ្ឋានតោ ឧដ្ឋិតំ មនុស្សានំ សូបេយ្យបណ្ណំ មធុរំ ភវិស្សតិ, អនុទកេ ឋានេ អាវាដំ ខនិត្វា ឯតេ ឧទកំ ឧប្បាទេស្សន្តិ, តេហិ កតេសុ អាវាដេសុ មយំ ឧទកំ បិវិស្សាម, អគ្ឃដ្ឋបនំ នាម មនុស្សានំ ជីវិតា វោរោបនសទិសំ,

អហំ បច្ឆតោ គន្ត្វា ឯតេហិ ឋបិតគ្ឃេន ភណ្ឌំ វិក្កិណិស្សាមី”តិ។ អថ សោ ឯត្តកេ អានិសំសេ ទិស្វា “សម្ម, ត្វំ បុរតោ គច្ឆាហី”តិ អាហ។ “សាធុ, សម្មា”តិ ពាលសត្ថវាហោ សកដានិ យោជេត្វា និក្ខន្តោ អនុបុព្ពេន មនុស្សាវាសំ អតិក្កមិត្វា កន្តារមុខំ បាបុណិ។

កន្តារំ នាម – ចោរកន្តារំ, វាឡកន្តារំ, និរុទកកន្តារំ, អមនុស្សកន្តារំ, អប្បភក្ខកន្តារន្តិ បញ្ចវិធំ។ តត្ថ ចោរេហិ អធិដ្ឋិតមគ្គោ **ចោរកន្តារំ** នាម។ សីហាទីហិ អធិដ្ឋិតមគ្គោ **វាឡកន្តារំ** នាម។ យត្ថ ន្ហាយិតុំ វា បាតុំ វា ឧទកំ នត្ថិ, ឥទំ **និរុទកកន្តារំ** នាម។ អមនុស្សាធិដ្ឋិតំ **អមនុស្សកន្តារំ** នាម។ មូលខាទនីយាទិវិរហិតំ **អប្បភក្ខកន្តារំ** នាម។ ឥមស្មឹ បញ្ចវិធេ កន្តារេ តំ កន្តារំ និរុទកកន្តារញ្ចេវ អមនុស្សកន្តារញ្ច។ តស្មា សោ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ សកដេសុ មហន្តមហន្តា ចាដិយោ ឋបេត្វា ឧទកស្ស បូរាបេត្វា សដ្ឋិយោជនិកំ កន្តារំ បដិបជ្ជិ។

អថស្ស កន្តារមជ្ឈំ គតកាលេ កន្តារេ អធិវត្ថយក្ខោ “ឥមេហិ មនុស្សេហិ គហិតំ ឧទកំ ឆឌ្ឌាបេត្វា ទុព្ពលេ កត្វា សព្ពេវ នេ ខាទិស្សាមី”តិ សព្ពសេតតរុណពលិពទ្ទយុត្តំ មនោរមំ យានកំ មាបេត្វា ធនុកលាបផលកាវុធហត្ថេហិ ទសហិ ទ្វាទសហិ អមនុស្សេហិ បរិវុតោ ឧប្បលកុមុទានិ បិឡន្ធិត្វា អល្លកេសោ អល្លវត្ថោ ឥស្សរបុរិសោ វិយ តស្មឹ យានកេ និសីទិត្វា កទ្ទមមក្ខិតេហិ ចក្កេហិ បដិបថំ អគមាសិ។ បរិវារអមនុស្សាបិស្ស បុរតោ ច បច្ឆតោ ច គច្ឆន្តា អល្លកេសា អល្លវត្ថា ឧប្បលកុមុទមាលា បិឡន្ធិត្វា បទុមបុណ្ឌរីកកលាបេ គហេត្វា ភិសមុឡាលានិ ខាទន្តា ឧទកពិន្ទូហិ ចេវ កលលេហិ ច បគ្ឃរន្តេហិ អគមំសុ។ សត្ថវាហា ច នាម យទា ធុរវាតោ វាយតិ, តទា យានកេ និសីទិត្វា ឧបដ្ឋាកបរិវុតា រជំ បរិហរន្តា បុរតោ គច្ឆន្តិ។ យទា បច្ឆតោ វាតោ វាយតិ, តទា តេនេវ នយេន បច្ឆតោ គច្ឆន្តិ។ តទា បន ធុរវាតោ អហោសិ, តស្មា សោ សត្ថវាហបុត្តោ បុរតោ អគមាសិ។

យក្ខោ តំ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា អត្តនោ យានកំ មគ្គា ឱក្កមាបេត្វា “កហំ គច្ឆថា”តិ តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ អកាសិ។ សត្ថវាហោបិ អត្តនោ យានកំ មគ្គា ឱក្កមាបេត្វា សកដានំ គមនោកាសំ ទត្វា ឯកមន្តេ ឋិតោ តំ យក្ខំ អវោច “ភោ, អម្ហេ តាវ ពារាណសិតោ អាគច្ឆាម។ តុម្ហេ បន ឧប្បលកុមុទានិ បិឡន្ធិត្វា បទុមបុណ្ឌរីកហត្ថា ភិសមុឡាលានិ ខាទន្តា កទ្ទមមក្ខិតា ឧទកពិន្ទូហិ បគ្ឃរន្តេហិ អាគច្ឆថ។ កឹ នុ ខោ តុម្ហេហិ អាគតមគ្គេ ទេវោ វស្សតិ, ឧប្បលាទិសញ្ឆន្នានិ វា សរានិ អត្ថី”តិ បុច្ឆិ។ យក្ខោ តស្ស កថំ សុត្វា “សម្ម, កឹ នាមេតំ កថេសិ។ ឯសា នីលវនរាជិ បញ្ញាយតិ។ តតោ បដ្ឋាយ សកលំ អរញ្ញំ ឯកោទកំ, និពទ្ធំ ទេវោ វស្សតិ, កន្ទរា បូរា, តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ បទុមាទិសញ្ឆន្នានិ សរានិ អត្ថី”តិ វត្វា បដិបាដិយា គច្ឆន្តេសុ សកដេសុ “ឥមានិ សកដានិ អាទាយ កហំ គច្ឆថា”តិ បុច្ឆិ។ “អសុកជនបទំ នាមា”តិ។ “ឥមស្មឹ ចិមស្មិញ្ច សកដេ កឹ នាម ភណ្ឌ”ន្តិ? “អសុកញ្ច អសុកញ្ចា”តិ។ “បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តំ សកដំ អតិវិយ គរុកំ ហុត្វា អាគច្ឆតិ, ឯតស្មឹ កឹ ភណ្ឌ”ន្តិ? “ឧទកំ ឯត្ថា”តិ។ “បរតោ តាវ ឧទកំ អានេន្តេហិ វោ មនាបំ កតំ, ឥតោ បដ្ឋាយ បន ឧទកេន កិច្ចំ នត្ថិ, បុរតោ ពហុ ឧទកំ, ចាដិយោ ភិន្ទិត្វា ឧទកំ ឆឌ្ឌេត្វា សុខេន គច្ឆថា”តិ អាហ។ ឯវញ្ច បន វត្វា “តុម្ហេ គច្ឆថ, អម្ហាកំ បបញ្ចោ ហោតី”តិ ថោកំ គន្ត្វា តេសំ អទស្សនំ បត្វា អត្តនោ យក្ខនគរមេវ អគមាសិ។

សោបិ ពាលសត្ថវាហោ អត្តនោ ពាលតាយ យក្ខស្ស វចនំ គហេត្វា ចាដិយោ ភិន្ទាបេត្វា បសតមត្តម្បិ ឧទកំ អនវសេសេត្វា សព្ពំ ឆឌ្ឌាបេត្វា សកដានិ បាជាបេសិ, បុរតោ អប្បមត្តកម្បិ ឧទកំ នាហោសិ, មនុស្សា បានីយំ អលភន្តា កិលមឹសុ។ តេ យាវ សូរិយត្ថង្គមនា គន្ត្វា សកដានិ មោចេត្វា បរិវដ្ដកេន ឋបេត្វា គោណេ ចក្កេសុ ពន្ធឹសុ។ នេវ គោណានំ ឧទកំ អហោសិ, ន មនុស្សានំ យាគុភត្តំ វា។ ទុព្ពលមនុស្សា តត្ថ តត្ថ និបជ្ជិត្វា សយឹសុ។ រត្តិភាគសមនន្តរេ យក្ខា យក្ខនគរតោ អាគន្ត្វា សព្ពេបិ គោណេ ច មនុស្សេ ច ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា មំសំ ខាទិត្វា អដ្ឋីនិ អវសេសេត្វា អគមំសុ។ ឯវមេកំ ពាលសត្ថវាហបុត្តំ និស្សាយ សព្ពេបិ តេ វិនាសំ បាបុណឹសុ, ហត្ថដ្ឋិកាទីនិ ទិសាវិទិសាសុ វិប្បកិណ្ណានិ អហេសុំ។ បញ្ច សកដសតានិ យថាបូរិតានេវ អដ្ឋំសុ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ ពាលសត្ថវាហបុត្តស្ស និក្ខន្តទិវសតោ មាសឌ្ឍមាសំ វីតិនាមេត្វា បញ្ចហិ សកដសតេហិ នគរា និក្ខម្ម អនុបុព្ពេន កន្តារមុខំ បាបុណិ។ សោ តត្ថ ឧទកចាដិយោ បូរេត្វា ពហុំ ឧទកំ អាទាយ ខន្ធាវារេ ភេរឹ ចរាបេត្វា មនុស្សេ សន្និបាតេត្វា ឯវមាហ “តុម្ហេ មំ អនាបុច្ឆិត្វា បសតមត្តម្បិ ឧទកំ មា វឡញ្ជយិត្ថ, កន្តារេ វិសរុក្ខា នាម ហោន្តិ, បត្តំ វា បុប្ផំ វា ផលំ វា តុម្ហេហិ បុរេ អខាទិតបុព្ពំ មំ អនាបុច្ឆិត្វា មា ខាទិត្ថា”តិ។ ឯវំ មនុស្សានំ ឱវាទំ ទត្វា បញ្ចហិ សកដសតេហិ កន្តារំ បដិបជ្ជិ។ តស្មឹ កន្តារមជ្ឈំ សម្បត្តេ សោ យក្ខោ បុរិមនយេនេវ ពោធិសត្តស្ស បដិបថេ អត្តានំ ទស្សេសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វាវ អញ្ញាសិ “ឥមស្មឹ កន្តារេ ឧទកំ នត្ថិ, និរុទកកន្តារោ នាមេស, អយញ្ច និព្ភយោ រត្តនេត្តោ, ឆាយាបិស្ស ន បញ្ញាយតិ, និស្សំសយំ ឥមិនា បុរតោ គតោ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ សព្ពំ ឧទកំ ឆឌ្ឌាបេត្វា កិលមេត្វា សបរិសោ ខាទិតោ ភវិស្សតិ, មយ្ហំ បន បណ្ឌិតភាវំ ឧបាយកោសល្លំ ន ជានាតិ មញ្ញេ”តិ។ តតោ នំ អាហ “គច្ឆថ តុម្ហេ, មយំ វាណិជា នាម អញ្ញំ ឧទកំ

អទិស្វា គហិតឧទកំ ន ឆឌ្ឌេម, ទិដ្ឋដ្ឋានេ បន ឆឌ្ឌេត្វា សកដានិ សល្លហុកានិ កត្វា គមិស្សាមា’’តិ យក្ខោ ថោកំ គន្ត្វា អទស្សនំ ឧបគម្ម អត្តនោ យក្ខនគរមេវ គតោ។

យក្ខេ បន គតេ មនុស្សា ពោធិសត្តំ អាហំសុ ‘‘អយ្យ, ឯតេ មនុស្សា ‘ឯសា នីលវនរាជិ បញ្ញាយតិ, តតោ បដ្ឋាយ និពទ្ធំ ទេវោ វស្សតី’តិ វត្វា ឧប្បលកុមុទមាលាធារិនោ បទុមបុណ្ឌរីកកលាបេ អាទាយ ភិសមុឡាលានិ ខាទន្តា អល្លវត្ថា អល្លកេសា ឧទកពិន្ទូហិ បគ្ឃរន្តេហិ អាគតា, ឧទកំ ឆឌ្ឌេត្វា សល្លហុកេហិ សកដេហិ ខិប្បំ គច្ឆាមា’’តិ។ ពោធិសត្តោ តេសំ កថំ សុត្វា សកដានិ ឋបាបេត្វា សព្ពេ មនុស្សេ សន្និបាតាបេត្វា ‘‘តុម្ហេហិ ‘ឥមស្មឹ កន្តារេ សរោ វា បោក្ខរណី វា អត្ថី’តិ កស្សចិ សុតបុព្ព’’ន្តិ បុច្ឆិ។ ‘‘ន, អយ្យ, សុតបុព្ព’’ន្តិ។ និរុទកកន្តារោ នាម ឯសោ, ឥទានិ ឯកច្ចេ មនុស្សា ‘‘ឯតាយ នីលវនរាជិយា បុរតោ ទេវោ វស្សតី’’តិ វទន្តិ, ‘‘វុដ្ឋិវាតោ នាម កិត្តកំ ឋានំ វាយតី’’តិ? ‘‘យោជនមត្តំ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘កច្ចិ បន វោ ឯកស្សាបិ សរីរំ វុដ្ឋិវាតោ បហរតី’’តិ? ‘‘នត្ថិ អយ្យា’’តិ។ ‘‘មេឃសីសំ នាម កិត្តកេ ឋានេ បញ្ញាយតី’’តិ? ‘‘តិយោជនមត្តេ អយ្យា’’តិ។ ‘‘អត្ថិ បន វោ កេនចិ ឯកម្បិ មេឃសីសំ ទិដ្ឋ’’ន្តិ? ‘‘នត្ថិ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘វិជ្ជុលតា នាម កិត្តកេ ឋានេ បញ្ញាយតី’’តិ? ‘‘ចតុប្បញ្ចយោជនមត្តេ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘អត្ថិ បន វោ កេនចិ វិជ្ជុលតោភាសោ ទិដ្ឋោ’’តិ? ‘‘នត្ថិ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘មេឃសទ្ទោ នាម កិត្តកេ ឋានេ សុយ្យតី’’តិ? ‘‘ឯកទ្វិយោជនមត្តេ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘អត្ថិ បន វោ កេនចិ មេឃសទ្ទោ សុតោ’’តិ? ‘‘នត្ថិ, អយ្យា’’តិ។ ‘‘ន ឯតេ មនុស្សា, យក្ខា ឯតេ, អម្ហេ ឧទកំ ឆឌ្ឌាបេត្វា ទុព្ពលេ កត្វា ខាទិតុកាមា អាគតា ភវិស្សន្តិ។ បុរតោ គតោ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ ន ឧបាយកុសលោ។ អទ្ធា សោ ឯតេហិ ឧទកំ ឆឌ្ឌាបេត្វា កិលមេត្វា ខាទិតោ ភវិស្សតិ, បញ្ច សកដសតានិ យថាបូរិតានេវ ឋិតានិ ភវិស្សន្តិ។ អជ្ជ មយំ តានិ បស្សិស្សាម, បសតមត្តម្បិ ឧទកំ អឆឌ្ឌេត្វា សីឃសីឃំ បាជេថា’’តិ បាជាបេសិ។

សោ គច្ឆន្តោ យថាបូរិតានេវ បញ្ច សកដសតានិ គោណមនុស្សានញ្ច ហត្ថដ្ឋិកាទីនិ ទិសាវិទិសាសុ វិប្បកិណ្ណានិ ទិស្វា សកដានិ មោចាបេត្វា សកដបរិវដ្ដកេន ខន្ធាវារំ ពន្ធាបេត្វា កាលស្សេវ មនុស្សេ ច គោណេ ច សាយមាសភត្តំ ភោជាបេត្វា មនុស្សានំ មជ្ឈេ គោណេ និបជ្ជាបេត្វា សយំ ពលនាយកោ ហុត្វា ខគ្គហត្ថោ តិយាមរត្តឹ អារក្ខំ គហេត្វា ឋិតកោវ អរុណំ ឧដ្ឋាបេសិ។ បុនទិវសេ បន បាតោវ សព្ពកិច្ចានិ និដ្ឋាបេត្វា គោណេ ភោជេត្វា ទុព្ពលសកដានិ ឆឌ្ឌាបេត្វា ថិរានិ គាហាបេត្វា អប្បគ្ឃំ ភណ្ឌំ ឆឌ្ឌាបេត្វា មហគ្ឃំ ភណ្ឌំ អារោបាបេត្វា យថាធិប្បេតំ ឋានំ គន្ត្វា ទិគុណតិគុណេន មូលេន ភណ្ឌំ វិក្កិណិត្វា សព្ពំ បរិសំ អាទាយ បុន អត្តនោ នគរមេវ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មកថំ កថេត្វា ‘‘ឯវំ, គហបតិ, បុព្ពេ តក្កគ្គាហគាហិនោ មហាវិនាសំ បត្តា, អបណ្ណកគ្គាហគាហិនោ បន អមនុស្សានំ ហត្ថតោ មុច្ចិត្វា សោត្ថិនា ឥច្ឆិតដ្ឋានំ គន្ត្វា បុន សកដ្ឋានមេវ បច្ចាគមិំសូ’’តិ វត្វា ទ្វេបិ វត្ថូនិ ឃដេត្វា ឥមិស្សា អបណ្ណកធម្មទេសនាយ អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១. ‘‘អបណ្ណកំ ឋានមេកេ, ទុតិយំ អាហុ តក្កិកា;
ឯតទញ្ញាយ មេធាវី, តំ គណ្ហេ យទបណ្ណក’’ន្តិ។

តត្ថ **អបណ្ណក**ន្តិ ឯកំសិកំ អវិរទ្ធំ និយ្យានិកំ។ **ឋាន**ន្តិ ការណំ។ ការណញ្ហិ យស្មា តទាយត្តវុត្តិតាយ ផលំ តិដ្ឋតិ នាម, តស្មា ‘‘ឋាន’’ន្តិ វុច្ចតិ, ‘‘ឋានញ្ច ឋានតោ អដ្ឋានញ្ច អដ្ឋានតោ’’តិអាទីសុ (វិភ. ៨០៩) ចស្ស បយោគោ វេទិតព្ពោ។ ឥតិ ‘‘អបណ្ណកំ ឋាន’’ន្តិ បទទ្វយេនាបិ ‘‘យំ ឯកន្តហិតសុខាវហត្តា បណ្ឌិតេហិ បដិបន្នំ ឯកំសិកការណំ អវិរទ្ធការណំ និយ្យានិកការណំ, តំ ឥទ’’ន្តិ ទីបេតិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, បភេទតោ បន តីណិ សរណគមនានិ, បញ្ច សីលានិ, ទស សីលានិ, បាតិមោក្ខសំវរោ, ឥន្ទ្រិយសំវរោ, អាជីវបារិសុទ្ធិ, បច្ចយបដិសេវនំ, សព្ពម្បិ ចតុបារិសុទ្ធិសីលំ; ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, ភោជនេ មត្តញ្ញុតា, ជាគរិយានុយោគោ, ឈានំ, វិបស្សនា, អភិញ្ញា, សមាបត្តិ, អរិយមគ្គោ, អរិយផលំ, សព្ពម្បេតំ អបណ្ណកដ្ឋានំ អបណ្ណកបដិបទា, និយ្យានិកបដិបទាតិ អត្ថោ។

យស្មា ច បន និយ្យានិកបដិបទាយ ឯតំ នាមំ, តស្មាយេវ ភគវា អបណ្ណកបដិបទំ ទស្សេន្តោ ឥមំ សុត្តមាហ –

‘‘តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អបណ្ណកបដិបទំ បដិបន្នោ ហោតិ, យោនិ ចស្ស អារទ្ធា ហោតិ អាសវានំ ខយាយ ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ , ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ? ឥធ,

ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ...បេ.... ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មទាយ...បេ.... ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទិវសំ ចង្កមេន និសជ្ជាយ...បេ.... ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតី”តិ (អ. និ. ៣.១៦)។

ឥមស្មិញ្ចាបិ សុត្តេ តយោវ ធម្មា វុត្តា។ អយំ បន អបណ្ណកបដិបទា យាវ អរហត្តផលំ លព្ភតេវ ។ តត្ថ អរហត្តផលម្បិ, ផលសមាបត្តិវិហារស្ស ចេវ, អនុបាទាបរិនិព្ពានស្ស ច, បដិបទាយេវ នាម ហោតិ។

ឯកេតិ ឯកច្ចេ បណ្ឌិតមនុស្សា។ តត្ថ កិញ្ចាបិ “អសុកា នាមា”តិ និយមោ នត្ថិ, ឥទំ បន សបរិសំ ពោធិសត្តំយេវ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ **ទុតិយំ អាហុ តក្កិកា**តិ **ទុតិយ**ន្តិ បឋមតោ អបណ្ណកដ្ឋានតោ និយ្យានិកការណតោ ទុតិយំ តក្កគ្គាហការណំ អនិយ្យានិកការណំ។ **អាហុ តក្កិកា**តិ ឯត្ថ បន សទ្ធិំ បុរិមបទេន អយំ យោជនា – **អបណ្ណកដ្ឋានំ** ឯកំសិកការណំ អវិរទ្ធការណំ និយ្យានិកការណំ **ឯកេ** ពោធិសត្តប្បមុខា បណ្ឌិតមនុស្សា គណ្ហិំសុ។ យេ បន ពាលសត្ថវាហបុត្តប្បមុខា តក្កិកា អាហុ, តេ **ទុតិយំ** សាបរាធំ អនេកំសិកដ្ឋានំ វិរទ្ធការណំ អនិយ្យានិកការណំ អគ្គហេសុំ។ តេសុ យេ អបណ្ណកដ្ឋានំ អគ្គហេសុំ, តេ សុក្កបដិបទំ បដិបន្នា។ យេ ទុតិយំ “បុរតោ ភវិតព្ពំ ឧទកេនា”តិ តក្កគ្គាហសង្ខាតំ អនិយ្យានិកការណំ អគ្គហេសុំ។ តេ កណ្ហបដិបទំ បដិបន្នា។

តត្ថ សុក្កបដិបទា អបរិហានិបដិបទា, កណ្ហបដិបទា បរិហានិបដិបទា។ តស្មា យេ សុក្កបដិបទំ បដិបន្នា, តេ អបរិហីនា សោត្ថិភាវំ បត្តា។ យេ បន កណ្ហបដិបទំ បដិបន្នា, តេ បរិហីនា អនយព្យសនំ អាបន្នាតិ ឥមមត្ថំ ភគវា អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិនោ វត្វា ឧត្តរិ ឥទមាហ **“ឯតទញ្ញាយ មេធាវី, តំ គណ្ហេ យទបណ្ណក”**ន្តិ។

តត្ថ **ឯតទញ្ញាយ មេធាវី**តិ “មេធា”តិ លទ្ធនាមាយ វិបុលាយ វិសុទ្ធាយ ឧត្តមាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ កុលបុត្តោ ឯតំ អបណ្ណកេ ចេវ សបណ្ណកេ ចាតិ ទ្វីសុ អតក្កគ្គាហតក្កគ្គាហសង្ខាតេសុ ឋានេសុ គុណទោសំ វុឌ្ឍិហានិំ អត្ថានត្ថំ ញត្វាតិ អត្ថោ។ **តំ គណ្ហេ យទបណ្ណក**ន្តិ យំ អបណ្ណកំ ឯកំសិកំ សុក្កបដិបទាអបរិហានិយបដិបទាសង្ខាតំ និយ្យានិកការណំ, តទេវ គណ្ហេយ្យ។ កស្មា? ឯកំសិកាទិភាវតោយេវ។ ឥតរំ បន ន គណ្ហេយ្យ។ កស្មា? អនេកំសិកាទិភាវតោយេវ។ អយញ្ហិ អបណ្ណកបដិបទា នាម សព្ពេសំ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធបុត្តានំ បដិបទា។ សព្ពពុទ្ធា ហិ អបណ្ណកបដិបទាយមេវ ឋត្វា ទឡ្ហេន វីរិយេន បារមិយោ បូរេត្វា ពោធិមូលេ ពុទ្ធា នាម ហោន្តិ, បច្ចេកពុទ្ធា បច្ចេកពោធិំ ឧប្បាទេន្តិ, ពុទ្ធបុត្តា សាវកបារមិញាណំ បដិវិជ្ឈន្តិ។

ឥតិ ភគវា តេសំ ឧបាសកានំ តិស្សោ កុលសម្បត្តិយោ ច ឆ កាមសគ្គេ ព្រហ្មលោកសម្បត្តិយោ ច ទត្វាបិ បរិយោសានេ អរហត្តមគ្គផលទាយិកា អបណ្ណកបដិបទា នាម, ចតូសុ អបាយេសុ បញ្ចសុ ច នីចកុលេសុ និព្ពត្តិទាយិកា សបណ្ណកបដិបទា នាមាតិ ឥមំ អបណ្ណកធម្មទេសនំ ទស្សេត្វា ឧត្តរិ ចត្តារិ សច្ចានិ សោឡសហិ អាការេហិ បកាសេសិ។ ចតុសច្ចបរិយោសានេ សព្ពេបិ តេ បញ្ចសតា ឧបាសកា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទស្សេត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេត្វា ទស្សេសិ – “តស្មិំ សមយេ ពាលសត្ថវាហបុត្តោ ទេវទត្តោ អហោសិ, តស្ស បរិសា ទេវទត្តបរិសាវ, បណ្ឌិតសត្ថវាហបុត្តបរិសា ពុទ្ធបរិសា, បណ្ឌិតសត្ថវាហបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

អបណ្ណកជាតកវណ្ណនា បឋមា។

២. វណ្ណុបថជាតកវណ្ណនា

អកិលាសុនោតិ ឥមំ ធម្មទេសនំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរន្តោ កថេសិ។ កំ បន អារព្ភាតិ? ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ។ តថាគតេ កិរ សាវត្ថិយំ វិហរន្តេ ឯកោ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នចិត្តោ កាមេសុ អាទីនវំ ទិស្វា បព្ពជិត្វា ឧបសម្បទាយ បញ្ចវស្សិកោ ហុត្វា ទ្វេ មាតិកា ឧគ្គណ្ហិត្វា វិបស្សនាចារំ សិក្ខិត្វា សត្ថុ សន្តិកេ អត្តនោ ចិត្តរុចិយំ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ឯកំ អរញ្ញំ បវិសិត្វា វស្សំ ឧបគន្ត្វា តេមាសំ វាយមន្តោបិ ឱភាសមត្តំ វា និមិត្តមត្តំ វា ឧប្បាទេតុំ នាសក្ខិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ “សត្ថារា ចត្តារោ បុគ្គលា កថិតា, តេសុ មយា បទបរមេន ភវិតព្ពំ, នត្ថិ មញ្ញេ មយ្ហំ ឥមស្មឹ អត្តភាវេ មគ្គោ វា ផលំ វា, កឹ ករិស្សាមិ អរញ្ញវាសេន, សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា រូបសោភគ្គប្បត្តំ ពុទ្ធសរីរំ ឱលោកេន្តោ មធុរំ ធម្មទេសនំ សុណន្តោ វិហរិស្សាមី”តិ បុន ជេតវនមេវ បច្ចាគមាសិ។ អថ នំ សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តា អាហំសុ – “អាវុសោ, ត្វំ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ‘សមណធម្មំ ករិស្សាមី’តិ គតោ, ឥទានិ បន អាគន្ត្វា សង្គណិកាយ អភិរមមានោ ចរសិ, កឹ នុ ខោ តេ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្ថកំ បត្តំ, អប្បដិសន្ធិកោ ជាតោសី”តិ? អាវុសោ, អហំ មគ្គំ វា ផលំ វា អលភិត្វា “អភព្ពបុគ្គលេន មយា ភវិតព្ព”ន្តិ វីរិយំ ឱស្សជិត្វា អាគតោម្ហីតិ។ “អការណំ តេ, អាវុសោ, កតំ ទឡ្ហវីរិយស្ស សត្ថុ សាសនេ បព្ពជិត្វា វីរិយំ ឱស្សជន្តេន, អយុត្តំ តេ កតំ, ឯហិ តថាគតស្ស ទស្សេមា”តិ តំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ អគមំសុ។

សត្ថា តំ ទិស្វា ឯវមាហ “ភិក្ខវេ, តុម្ហេ ឯតំ ភិក្ខុំ អនិច្ឆមានំ អាទាយ អាគតា, កឹ កតំ ឥមិនា”តិ? “ភន្តេ, អយំ ភិក្ខុ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តោ វីរិយំ ឱស្សជិត្វា អាគតោ”តិ អាហំសុ។ អថ នំ សត្ថា អាហ “សច្ចំ កិរ តយា ភិក្ខុ វីរិយំ ឱស្សដ្ឋ”ន្តិ? “សច្ចំ, ភគវា”តិ។ “កឹ បន ត្វំ ភិក្ខុ ឯវរូបេ មម សាសនេ បព្ពជិត្វា ‘អប្បិច្ឆោ’តិ វា ‘សន្តុដ្ឋោ’តិ វា ‘បវិវិត្តោ’តិ វា ‘អារទ្ធវីរិយោ’តិ វា ឯវំ អត្តានំ អជានាបេត្វា ‘ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខូ’តិ ជានាបេសិ។ ននុ ត្វំ បុព្ពេ វីរិយវា អហោសិ, តយា ឯកេន កតំ វីរិយំ និស្សាយ មរុកន្តារេ បញ្ចសុ សកដសតេសុ មនុស្សា ច គោណា ច បានីយំ លភិត្វា សុខិតា ជាតា , ឥទានិ កស្មា វីរិយំ ឱស្សជសី”តិ។ សោ ភិក្ខុ ឯត្តកេន វចនេន ឧបត្ថម្ភិតោ អហោសិ។

តំ បន កថំ សុត្វា ភិក្ខូ ភគវន្តំ យាចឹសុ – “ភន្តេ, ឥទានិ ឥមិនា ភិក្ខុនា វីរិយស្ស ឱស្សដ្ឋភាវោ អម្ហាកំ បាកដោ, បុព្ពេ បនស្ស ឯកស្ស វីរិយំ និស្សាយ មរុកន្តារេ គោណមនុស្សានំ បានីយំ លភិត្វា សុខិតភាវោ បដិច្ឆន្នោ, តុម្ហាកំ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្សេវ បាកដោ, អម្ហាកម្បេតំ ការណំ កថេថា”តិ។ “តេន ហិ, ភិក្ខវេ, សុណាថា”តិ ភគវា តេសំ ភិក្ខូនំ សតុប្បាទំ ជនេត្វា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នការណំ បាកដមកាសិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សត្ថវាហកុលេ បដិសន្ធឹ គហេត្វា វយប្បត្តោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ វណិជ្ជំ ករោន្តោ វិចរតិ។ សោ ឯកទា សដ្ឋិយោជនិកំ មរុកន្តារំ បដិបជ្ជិ។ តស្មឹ កន្តារេ សុខុមវាលុកា មុដ្ឋិនា គហិតា ហត្ថេ ន តិដ្ឋតិ, សូរិយុគ្គមនតោ បដ្ឋាយ អង្គាររាសិ វិយ ឧណ្ហា ហោតិ, ន សក្កា អក្កមិតុំ។ តស្មា តំ បដិបជ្ជន្តា ទារុទកតិលតណ្ឌុលាទីនិ សកដេហិ អាទាយ រត្តិមេវ គន្ត្វា អរុណុគ្គមនេ សកដានិ បរិវដ្ដំ កត្វា មត្ថកេ មណ្ឌបំ ការេត្វា កាលស្សេវ អាហារកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា ឆាយាយ និសិន្នា ទិវសំ ខេបេត្វា អត្ថង្គតេ សូរិយេ សាយមាសំ ភុញ្ជិត្វា ភូមិយា សីតលាយ ជាតាយ សកដានិ យោជេត្វា គច្ឆន្តិ, សមុទ្ទគមនសទិសមេវ គមនំ ហោតិ។ ថលនិយាមកោ នាម លទ្ធុំ វដ្ដតិ, សោ តារកសញ្ញា សត្ថំ តារេតិ។

សោបិ សត្ថវាហោ តស្មឹ កាលេ ឥមិនាវ និយាមេន តំ កន្តារំ គច្ឆន្តោ ឯកូនសដ្ឋិ យោជនានិ គន្ត្វា “ឥទានិ ឯករត្តេនេវ មរុកន្តារា និក្ខមនំ ភវិស្សតី”តិ សាយមាសំ ភុញ្ជិត្វា សព្ពំ ទារុទកំ ខេបេត្វា សកដានិ យោជេត្វា បាយាសិ។ និយាមកោ បន បុរិមសកដេ អាសនំ បត្ថរាបេត្វា អាកាសេ តារកំ ឱលោកេន្តោ “ឥតោ បាជេថ, ឥតោ បាជេថា”តិ វទមានោ និបជ្ជិ។ សោ ទីឃមទ្ធានំ អនិទ្ទាយនភាវេន កិលន្តោ និទ្ទំ ឱក្កមិ, គោណេ និវត្តិត្វា អាគតមគ្គមេវ គណ្ហន្តេ ន អញ្ញាសិ។ គោណា សព្ពរត្តឹ អគមំសុ។ និយាមកោ អរុណុគ្គមនវេលាយ បពុទ្ធោ នក្ខត្តំ ឱលោកេត្វា “សកដានិ និវត្តេថ និវត្តេថា”តិ អាហ។ សកដានិ និវត្តេត្វា បដិបាដឹ ករោន្តានញ្ញេវ អរុណោ ឧគ្គតោ។ មនុស្សា “ហិយ្យោ អម្ហាកំ និវិដ្ឋខន្ធាវារដ្ឋានមេវេតំ, ទារុទកម្បិ នោ ខីណំ, ឥទានិ នដ្ឋម្ហា”តិ សកដានិ មោចេត្វា បរិវដ្ដកេន ឋបេត្វា មត្ថកេ មណ្ឌបំ កត្វា អត្តនោ អត្តនោ សកដស្ស ហេដ្ឋា អនុសោចន្តា និបជ្ជឹសុ។

ពោធិសត្តោ “មយិ វីរិយំ ឱស្សជន្តេ សព្ពេ វិនស្សិស្សន្តី”តិ បាតោ សីតលវេលាយមេវ អាហិណ្ឌន្តោ ឯកំ ទព្ពតិណគច្ឆំ ទិស្វា “ឥមានិ តិណានិ ហេដ្ឋា ឧទកសិនេហេន ឧដ្ឋិតានិ ភវិស្សន្តី”តិ ចិន្តេត្វា កុទ្ទាលំ គាហាបេត្វា តំ បទេសំ ខណាបេសិ, តេ សដ្ឋិហត្ថដ្ឋានំ ខណឹសុ។ ឯត្តកំ ឋានំ ខណិត្វា បហរន្តានំ កុទ្ទាលោ ហេដ្ឋា បាសាណេ បដិហញ្ញិ, បហដមត្តេ សព្ពេ វីរិយំ ឱស្សជឹសុ។ ពោធិសត្តោ បន “ឥមស្ស បាសាណស្ស ហេដ្ឋា ឧទកេន ភវិតព្ព”ន្តិ ឱតរិត្វា បាសាណេ ឋិតោ ឱណមិត្វា សោតំ ឱទហិត្វា សទ្ទំ អាវជ្ជេន្តោ ហេដ្ឋា ឧទកស្ស បវត្តនសទ្ទំ សុត្វា ឧត្តរិត្វា ចូឡុបដ្ឋាកំ អាហ – “តាត, តយា វីរិយេ ឱស្សដ្ឋេ សព្ពេ វិនស្សិស្សាម, ត្វំ វីរិយំ អនោស្សជន្តោ ឥមំ អយកូដំ គហេត្វា អាវាដំ ឱតរិត្វា ឯតស្មឹ បាសាណេ បហារំ ទេហី”តិ។ សោ តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា សព្ពេសុ វីរិយំ ឱស្សជិត្វា ឋិតេសុបិ វីរិយំ អនោស្សជន្តោ ឱតរិត្វា បាសាណេ បហារំ អទាសិ។ បាសាណោ មជ្ឈេ ភិជ្ជិត្វា ហេដ្ឋា បតិត្វា សោតំ សន្និរុម្ភិត្វា អដ្ឋាសិ, តាលក្ខន្ធប្បមាណា ឧទកវដ្ដិ ឧគ្គញ្ឆិ។ សព្ពេ បានីយំ បិវិត្វា ន្ហាយឹសុ, អតិរេកានិ អក្ខយុគាទីនិ ផាលេត្វា យាគុភត្តំ បចិត្វា ភុញ្ជិត្វា គោណេ ច ភោជេត្វា សូរិយេ អត្ថង្គតេ

ឧទកាវាដសមីបេ ធជំ ពន្ធិត្វា តច្ឆិតដ្ឋានំ អគមំសុ។ តេ តត្ថ ភណ្ឌំ វិក្កិណិត្វា ទិគុណំ តិគុណំ ចតុគ្គុណំ លាភំ លភិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ អគមំសុ។ តេ តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតា, ពោធិសត្តោបិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មមេវ គតោ។

សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឥមំ ធម្មទេសនំ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោវ ឥមំ គាថំ កថេសិ –

២. “អកិលាសុនោ វណ្ណុបថេ ខណន្តា, ឧទង្គណេ តត្ថ បបំ អវិន្ទុំ;
ឯវំ មុនី វីរិយពលូបបន្នោ, អកិលាសុ វិន្ទេ ហទយស្ស សន្តិ”ន្តិ។

តត្ថ **អកិលាសុនោ**តិ និក្កោសជ្ជា អារទ្ធវីរិយា។ **វណ្ណុបថេ**តិ វណ្ណុ វុច្ចតិ វាលុកា, វាលុកាមគ្គេតិ អត្ថោ។ **ខណន្តា**តិ ភូមឹ ខណមានា។ **ឧទង្គណេ**តិ ឯត្ថ **ឧទា**តិ និបាតោ, **អង្គណេ**តិ មនុស្សានំ សញ្ចរណដ្ឋានេ, អនាវាដេ ភូមិភាគេតិ អត្ថោ។ **តត្ថា**តិ តស្មិំ វណ្ណុបថេ។ **បបំ អវិន្ទុ**ន្តិ ឧទកំ បដិលភឹសុ។ ឧទកញ្ហិ បបីយនភាវេន “បបា”តិ វុច្ចតិ។ បវទ្ធំ វា អាបំ បបំ, មហោទកន្តិ អត្ថោ។

ឯវន្តិ ឱបម្មបដិបាទនំ។ **មុនី**តិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ, កាយមោនេយ្យាទីសុ វា អញ្ញតរំ, តេន សមន្នាគតត្តា បុគ្គលោ “មុនី”តិ វុច្ចតិ។ សោ បនេស អគារិយមុនិ, អនគារិយមុនិ , សេក្ខមុនិ, អសេក្ខមុនិ, បច្ចេកពុទ្ធមុនិ, មុនិមុនីតិ អនេកវិធោ។ តត្ថ **អគារិយមុនី**តិ គិហី អាគតផលោ វិញ្ញាតសាសនោ។ **អនគារិយមុនី**តិ តថារូបោវ បព្ពជិតោ។ **សេក្ខមុនី**តិ សត្ត សេក្ខា។ **អសេក្ខមុនី**តិ ខីណាសវោ។ **បច្ចេកពុទ្ធមុនី**តិ បច្ចេកសម្ពុទ្ធោ។ **មុនិមុនី**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ឥមស្មិំ បនត្ថេ សព្ពសង្គាហកវសេន មោនេយ្យសង្ខាតាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ “មុនី”តិ វេទិតព្ពោ។ **វីរិយពលូបបន្នោ**តិ វីរិយេន ចេវ កាយពលញាណពលេន ច សមន្នាគតោ។ **អកិលាសូ**តិ និក្កោសជ្ជោ –

“កាមំ តចោ ច ន្ហារុ ច, អដ្ឋិ ច អវសិស្សតុ;
ឧបសុស្សតុ និស្សេសំ, សរីរេ មំសលោហិត”ន្តិ។ –

ឯវំ វុត្តេន ចតុរង្គសមន្នាគតេន វីរិយេន សមន្នាគតត្តា អនលសោ។ **វិន្ទេ ហទយស្ស សន្តិ**ន្តិ ចិត្តស្សបិ ហទយរូបស្សបិ សីតលភាវករណេន “សន្តិ”ន្តិ សង្ខំ គតំ ឈានវិបស្សនាភិញ្ញាអរហត្តមគ្គញាណសង្ខាតំ អរិយធម្មំ វិន្ទតិ បដិលភតីតិ អត្ថោ។ ភគវតា ហិ –

“ទុក្ខំ, ភិក្ខវេ, កុសីតោ វិហរតិ វោកិណ្ណោ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ, មហន្តញ្ច សទត្ថំ បរិហាបេតិ។ អារទ្ធវីរិយោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, សុខំ វិហរតិ បវិវិត្តោ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ, មហន្តញ្ច សទត្ថំ បរិបូរេតិ, ន, ភិក្ខវេ, ហីនេន អគ្គស្ស បត្តិ ហោតី”តិ (សំ. និ. ២.២២) –

ឯវំ អនេកេហិ សុត្តេហិ កុសីតស្ស ទុក្ខវិហារោ, អារទ្ធវីរិយស្ស ច សុខវិហារោ សំវណ្ណិតោ។ ឥធាបិ អារទ្ធវីរិយស្ស អកតាភិនិវេសស្ស វិបស្សកស្ស វីរិយពលេន អធិគន្តព្ពំ តមេវ សុខវិហារំ ទស្សេន្តោ “ឯវំ មុនី វីរិយពលូបបន្នោ, អកិលាសុ វិន្ទេ ហទយស្ស សន្តិ”ន្តិ អាហ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យថា តេ វាណិជា អកិលាសុនោ វណ្ណុបថេ ខណន្តា ឧទកំ លភឹសុ, ឯវំ ឥមស្មិម្បិ សាសនេ អកិលាសុ ហុត្វា វាយមមានោ បណ្ឌិតោ ភិក្ខុ ឥមំ ឈានាទិភេទំ ហទយស្ស សន្តឹ លភតិ។ សោ ត្វំ ភិក្ខុ បុព្ពេ ឧទកមត្តស្ស អត្ថាយ វីរិយំ កត្វា ឥទានិ ឯវរូបេ មគ្គផលទាយកេ និយ្យានិកសាសនេ កស្មា វីរិយំ ឱស្សជសីតិ ឯវំ ឥមំ ធម្មទេសនំ ទស្សេត្វា ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អគ្គផលេ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

សត្ថាបិ ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេត្វា ទស្សេសិ “តស្មិំ សមយេ វីរិយំ អនោស្សជិត្វា បាសាណំ ភិន្ទិត្វា មហាជនស្ស ឧទកទាយកោ ចូឡុបដ្ឋាកោ អយំ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អហោសិ, អវសេសបរិសា ឥទានិ ពុទ្ធបរិសា ជាតា, សត្ថវាហជេដ្ឋកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

វណ្ណុបថជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

៣. សេរិវវាណិជជាតកវណ្ណនា

ឥធ ចេ នំ វិរាធេសីតិ ឥមម្បិ ធម្មទេសនំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរន្តោ ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយមេវ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ បុរិមនយេនេវ ភិក្ខូហិ អានីតំ ទិស្វា សត្ថា អាហ – “ត្វំ ភិក្ខុ, ឯវរូបេ មគ្គផលទាយកេ សាសនេ

បព្ពជិត្វា វីរិយំ ឱស្សជន្តោ សតសហស្សគ្ឃនិកាយ កញ្ចនបាតិយា បរិហីនោ សេរិវវាណិជោ វិយ ចិរំ សោចិស្សសី”តិ។ ភិក្ខុ តស្សត្ថស្ស អាវិភាវត្ថំ ភគវន្តំ យាចិសុ, ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នការណំ បាកដមកាសិ។

អតីតេ ឥតោ បញ្ចមេ កប្បេ ពោធិសត្តោ សេរិវរដ្ឋេ កច្ឆបុដវាណិជោ អហោសិ។ សោ សេរិវនាមកេន ឯកេន លោលកច្ឆបុដវាណិជេន សទ្ធិំ វោហារត្ថាយ គច្ឆន្តោ នីលវាហំ នាម នទឹ ឧត្តរិត្វា អរិដ្ឋបុរំ នាម នគរំ បវិសន្តោ នគរវីថិយោ ភាជេត្វា អត្តនោ បត្តវីថិយា ភណ្ឌំ វិក្កិណន្តោ វិចរិ។ ឥតរោបិ អត្តនោ បត្តវីថឹ គណ្ហិ។ តស្មិញ្ច នគរេ ឯកំ សេដ្ឋិកុលំ បរិជិណ្ណំ អហោសិ, សព្ពេ បុត្តភាតិកា ច ធនញ្ច បរិក្ខយំ អគមំសុ, ឯកា ទារិកា អយ្យិកាយ សទ្ធិំ អវសេសា អហោសិ, តា ទ្វេបិ បរេសំ ភតឹ កត្វា ជីវន្តិ។ គេហេ បន តាសំ មហាសេដ្ឋិនា បរិភុត្តបុព្ពា សុវណ្ណបាតិ ភាជនន្តរេ និក្ខិត្តា ទីឃរត្តំ អវលញ្ជិយមានា មលគ្គហិតា អហោសិ, តា តស្សា សុវណ្ណបាតិភាវម្បិ ន ជានន្តិ។ សោ លោលវាណិជោ តស្មិំ សមយេ “មណិកេ គណ្ហថ, មណិកេ គណ្ហថា”តិ វិចរន្តោ តំ ឃរទ្វារំ បាបុណិ។ សា កុមារិកា តំ ទិស្វា អយ្យិកំ អាហ “អម្ម មយ្ហំ ឯកំ បិឡន្ធនំ គណ្ហា”តិ។ អម្ម មយំ ទុគ្គតា, កឹ ទត្វា គណ្ហិស្សាមាតិ។ អយំ នោ បាតិ អត្ថិ, នោ ច អម្ហាកំ ឧបការា, ឥមំ ទត្វា គណ្ហាតិ។ សា វាណិជំ បក្កោសាបេត្វា អាសនេ និសីទាបេត្វា តំ បាតឹ ទត្វា “អយ្យ, ឥមំ គហេត្វា តវ ភគិនិយា កិញ្ចិទេវ ទេហី”តិ អាហ។ វាណិជោ បាតឹ ហត្ថេន គហេត្វាវ “សុវណ្ណបាតិ ភវិស្សតី”តិ បរិវត្តេត្វា បាតិបិដ្ឋិយំ សូចិយា លេខំ កឌ្ឍិត្វា សុវណ្ណភាវំ ញត្វា “ឥមាសំ កិញ្ចិ អទត្វាវ ឥមំ បាតឹ ហរិស្សាមី”តិ “អយំ កឹ អគ្ឃតិ, អឌ្ឍមាសកោបិស្សា មូលំ ន ហោតី”តិ ភូមិយំ ខិបិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ ឯកេន បវិសិត្វា និក្ខន្តវីថឹ ឥតរោ បវិសិតុំ លភតីតិ ពោធិសត្តោ តំ វីថឹ បវិសិត្វា “មណិកេ គណ្ហថ, មណិកេ គណ្ហថា”តិ វិចរន្តោ តមេវ ឃរទ្វារំ បាបុណិ។

បុន សា កុមារិកា តថេវ អយ្យិកំ អាហ។ អថ នំ អយ្យិកា “អម្ម, បឋមំ អាគតវាណិជោ បាតឹ ភូមិយំ ខិបិត្វា គតោ, ឥទានិ កឹ ទត្វា គណ្ហិស្សាមា”តិ អាហ។ អម្ម, សោ វាណិជោ ផរុសវាចោ, អយំ បន បិយទស្សនោ មុទុសល្លាបោ, អប្បេវ នាម នំ គណ្ហេយ្យាតិ។ អម្ម, តេន ហិ បក្កោសាហីតិ។ សា តំ បក្កោសិ។ អថស្ស គេហំ បវិសិត្វា និសិន្នស្ស តំ បាតឹ អទំសុ។ សោ តស្សា សុវណ្ណបាតិភាវំ ញត្វា “អម្ម, អយំ បាតិ សតសហស្សំ អគ្ឃតិ, សតសហស្សគ្ឃនកភណ្ឌំ មយ្ហំ ហត្ថេ នត្ថី”តិ អាហ។ អយ្យ, បឋមំ អាគតវាណិជោ “អយំ អឌ្ឍមាសកម្បិ ន អគ្ឃតី”តិ វត្វា ភូមិយំ ខិបិត្វា គតោ, អយំ បន តវ បុញ្ញេន សុវណ្ណបាតិ ជាតា ភវិស្សតិ, មយំ ឥមំ តុយ្ហំ ទេម, កិញ្ចិទេវ នោ ទត្វា ឥមំ គហេត្វា យាហីតិ។ ពោធិសត្តោ តស្មិំ ខណេ ហត្ថគតានិ បញ្ច កហាបណសតានិ បញ្ចសតគ្ឃនកញ្ច ភណ្ឌំ សព្ពំ ទត្វា “មយ្ហំ ឥមំ តុលញ្ច បសិព្ពកញ្ច អដ្ឋ ច កហាបណេ ទេថា”តិ ឯត្តកំ យាចិត្វា អាទាយ បក្កាមិ។ សោ សីឃមេវ នទីតីរំ គន្ត្វា នាវិកស្ស អដ្ឋ កហាបណេ ទត្វា នាវំ អភិរុហិ។

តតោ លោលវាណិជោបិ បុន តំ គេហំ គន្ត្វា “អាហរថ តំ បាតឹ, តុម្ហាកំ កិញ្ចិទេវ ទស្សាមី”តិ អាហ។ សា តំ បរិភាសិត្វា “ត្វំ អម្ហាកំ សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ អឌ្ឍមាសគ្ឃនិកម្បិ ន អកាសិ, តុយ្ហំ បន សាមិកសទិសោ ឯកោ ធម្មិកោ វាណិជោ អម្ហាកំ សហស្សំ ទត្វា តំ អាទាយ គតោ”តិ អាហ។ តំ សុត្វាវ “សតសហស្សគ្ឃនិកាយ សុវណ្ណបាតិយា បរិហីនោម្ហិ, មហាជានិករោ វត មេ អយ”ន្តិ សញ្ជាតពលវសោកោ សតឹ បច្ចុបដ្ឋាបេតុំ អសក្កោន្តោ វិសញ្ញី ហុត្វា អត្តនោ ហត្ថគតេ កហាបណេ ចេវ ភណ្ឌិកញ្ច ឃរទ្វារេយេវ វិកិរិត្វា និវាសនបារុបនំ បហាយ តុលាទណ្ឌំ មុគ្គរំ កត្វា អាទាយ ពោធិសត្តស្ស អនុបទំ បក្កន្តោ នទីតីរំ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “អម្ភោ, នាវិក, នាវំ និវត្តេហី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ បន “តាត, មា និវត្តយី”តិ បដិសេធេសិ។ ឥតរស្សបិ ពោធិសត្តំ គច្ឆន្តំ បស្សន្តស្សេវ ពលវសោកោ ឧទបាទិ, ហទយំ ឧណ្ហំ អហោសិ, មុខតោ លោហិតំ ឧគ្គញ្ឆិ, វាបិកទ្ទមោ វិយ ហទយំ ផលិ។ សោ ពោធិសត្តេ អាឃាតំ ពន្ធិត្វា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ ។ ឥទំ បឋមំ ទេវទត្តស្ស ពោធិសត្តេ អាឃាតពន្ធនំ។ ពោធិសត្តោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឥមំ ធម្មទេសនំ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោវ ឥមំ គាថំ កថេសិ –

៣. “ឥធ ចេ នំ វិរាធេសិ, សទ្ធម្មស្ស និយាមតំ;
ចិរំ ត្វំ អនុតប្បេសិ, សេរិវាយំវ វាណិជោ”តិ។

តត្ថ **ឥធ ចេ នំ វិរាធេសិ, សទ្ធម្មស្ស និយាមត**ន្តិ ឥមស្មិំ សាសនេ ឯតំ សទ្ធម្មស្ស និយាមតាសង្ខាតំ សោតាបត្តិមគ្គំ វិរាធេសិ។ យទិ វិរាធេសិ, វីរិយំ ឱស្សជន្តោ នាធិគច្ឆសិ ន បដិលភសីតិ អត្ថោ។ **ចិរំ ត្វំ អនុតប្បេសី**តិ ឯវំ សន្តេ ត្វំ ទីឃមទ្ធានំ សោចន្តោ បរិទេវន្តោ អនុតបេស្សសិ, អថ វា ឱស្សដ្ឋវីរិយតាយ អរិយមគ្គស្ស វិរាធិតត្តា ទីឃរត្តំ និរយាទីសុ ឧប្បន្នោ នានប្បការានិ ទុក្ខានិ អនុភវន្តោ អនុតប្បិស្សសិ កិលមិស្សសីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ កថំ? **សេរិវាយំវ វាណិជោ**តិ “សេរិវា”តិ ឯវំនាមកោ អយំ វាណិជោ យថា។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យថា បុព្ពេ សេរិវនាមកោ វាណិជោ សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ លភិត្វា តស្សា គហណត្ថាយ វីរិយំ អកត្វា

តតោ បរិហីនោ អនុតប្បិ, ឯវមេវ ត្វម្បិ ឥមស្មឹ សាសនេ បដិយត្តសុវណ្ណបាតិសទិសំ អរិយមគ្គំ ឱស្សដ្ឋវីរិយតាយ អនធិគច្ឆន្តោ តតោ បរិហីនោ ទីឃរត្តំ អនុតប្បិស្សសិ។ សចេ បន វីរិយំ ន ឱស្សជិស្សសិ, បណ្ឌិតវាណិជោ សុវណ្ណបាតឹ វិយ មម សាសនេ នវវិធម្បិ លោកុត្តរធម្មំ បដិលភិស្សសីតិ។

ឯវមស្ស សត្ថា អរហត្តេន កូដំ គណ្ហន្តោ ឥមំ ធម្មទេសនំ ទស្សេត្វា ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អគ្គផលេ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

សត្ថាបិ ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេត្វា ទស្សេសិ – “តទា ពាលវាណិជោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បណ្ឌិតវាណិជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

សេរិវវាណិជជាតកវណ្ណនា តតិយា។

៤. ចូឡសេដ្ឋិជាតកវណ្ណនា

អប្បកេនបិ មេធាវីតិ ឥមំ ធម្មទេសនំ ភគវា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ ជីវកម្ពវនេ វិហរន្តោ ចូឡបន្ថកត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។

តត្ថ ចូឡបន្ថកស្ស តាវ និព្ពត្តិ កថេតព្ពា។ រាជគហេ កិរ ធនសេដ្ឋិកុលស្ស ធីតា អត្តនោ ទាសេនេវ សទ្ធឹ សន្ថវំ កត្វា “អញ្ញេបិ មេ ឥមំ កម្មំ ជានេយ្យុ”ន្តិ ភីតា ឯវមាហ “អម្ហេហិ ឥមស្មឹ ឋានេ វសិតុំ ន សក្កា, សចេ មេ មាតាបិតរោ ឥមំ ទោសំ ជានិស្សន្តិ, ខណ្ឌាខណ្ឌំ ករិស្សន្តិ, វិទេសំ គន្ត្វា វសិស្សាមា”តិ ហត្ថសារំ គហេត្វា អគ្គទ្វារេន និក្ខមិត្វា “យត្ថ វា តត្ថ វា អញ្ញេហិ អជាននដ្ឋានំ គន្ត្វា វសិស្សាមា”តិ ឧភោបិ អគមំសុ។

តេសំ ឯកស្មឹ ឋានេ វសន្តានំ សំវាសមន្វាយ តស្សា កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋាសិ។ សា គព្ភបរិបាកំ អាគម្ម សាមិកេន សទ្ធឹ មន្តេសិ “គព្ភោ មេ បរិបាកំ គតោ, ញាតិពន្ធុវិរហិតេ ឋានេ គព្ភវុដ្ឋានំ នាម ឧភិន្នម្បិ អម្ហាកំ ទុក្ខមេវ, កុលគេហមេវ គច្ឆាមា”តិ។ សោ “សចាហំ គមិស្សាមិ, ជីវិតំ មេ នត្ថី”តិ ចិន្តេត្វា “អជ្ជ គច្ឆាម, ស្វេ គច្ឆាមា”តិ ទិវសេ អតិក្កាមេសិ។ សា ចិន្តេសិ “អយំ ពាលោ អត្តនោ ទោសមហន្តតាយ គន្តុំ ន ឧស្សហតិ, មាតាបិតរោ នាម ឯកន្តហិតា, អយំ គច្ឆតុ វា មា វា, មយា គន្តុំ វដ្តតី”តិ។ សា តស្មឹ គេហា និក្ខន្តេ គេហបរិក្ខារំ បដិសាមេត្វា អត្តនោ កុលឃរំ គតភាវំ អនន្តរគេហវាសីនំ អារោចេត្វា មគ្គំ បដិបជ្ជិ។

អថ សោ បុរិសោ ឃរំ អាគតោ តំ អទិស្វា បដិវិស្សកេ បុច្ឆិត្វា “កុលឃរំ គតា”តិ សុត្វា វេគេន អនុពន្ធិត្វា អន្តរាមគ្គេ សម្បាបុណិ។ តស្សាបិ តត្ថេវ គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ សោ “កឹ ឥទំ ភទ្ទេ”តិ បុច្ឆិ។ “សាមិ, ឯកោ បុត្តោ ជាតោ”តិ។ “ឥទានិ កឹ ករិស្សាមា”តិ? “យស្សត្ថាយ មយំ កុលឃរំ គច្ឆេយ្យាម, តំ កម្មំ អន្តរាវ និប្ផន្នំ, តត្ថ គន្ត្វា កឹ ករិស្សាម, និវត្តាមា”តិ ទ្វេបិ ឯកចិត្តា ហុត្វា និវត្តឹសុ។ តស្ស ច ទារកស្ស បន្ថេ ជាតត្តា “បន្ថកោ”តិ នាមំ អកំសុ ។ តស្សា ន ចិរស្សេវ អបរោបិ គព្ភោ បតិដ្ឋហិ។ សព្ពំ បុរិមនយេនេវ វិត្ថារេតព្ពំ។ តស្សាបិ ទារកស្ស បន្ថេ ជាតត្តា បឋមជាតស្ស “មហាបន្ថកោ”តិ នាមំ កត្វា ឥតរស្ស “ចូឡបន្ថកោ”តិ នាមំ អកំសុ។ តេ ទ្វេបិ ទារកេ គហេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ អាគតា។

តេសំ តត្ថ វសន្តានំ អយំ មហាបន្ថកទារកោ អញ្ញេ ទារកេ “ចូឡបិតា មហាបិតា”តិ, “អយ្យកោ អយ្យិកា”តិ ច វទន្តេ សុត្វា មាតរំ បុច្ឆិ “អម្ម, អញ្ញេ ទារកា ‘ចូឡបិតា មហាបិតា’តិបិ វទន្តិ, ‘អយ្យកោ អយ្យិកា’តិបិ វទន្តិ, អម្ហាកំ ញាតកា នត្ថី”តិ។ “អាម, តាត, តុម្ហាកំ ឯត្ថ ញាតកា នត្ថិ, រាជគហនគរេ បន វោ ធនសេដ្ឋិ នាម អយ្យកោ, តត្ថ តុម្ហាកំ ពហូ ញាតកា”តិ។ “កស្មា តត្ថ ន គច្ឆថ, អម្មា”តិ? សា អត្តនោ អគមនការណំ បុត្តស្ស អកថេត្វា បុត្តេសុ បុនប្បុនំ កថេន្តេសុ សាមិកំ អាហ – “ឥមេ ទារកា មំ អតិវិយ កិលមេន្តិ, កឹ នោ មាតាបិតរោ ទិស្វា មំសំ ខាទិស្សន្តិ, ឯហិ ទារកានំ អយ្យកកុលំ ទស្សេស្សាមា”តិ។ “អហំ សម្មុខា ភវិតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, តំ បន តត្ថ នយិស្សាមី”តិ។ “សាធុ, អយ្យ, យេន កេនចិ ឧបាយេន ទារកានំ អយ្យកកុលមេវ ទដ្ឋុំ វដ្តតី”តិ ទ្វេបិ ជនា ទារកេ អាទាយ អនុបុព្ពេន រាជគហំ បត្វា នគរទ្វារេ ឯកិស្សា សាលាយ និវាសំ កត្វា ទារកមាតា ទ្វេ ទារកេ គហេត្វា អាគតភាវំ មាតាបិតូនំ អារោចាបេសិ។

តេ តំ សាសនំ សុត្វា “សំសារេ វិចរន្តានំ ន បុត្តោ ន ធីតា នាម នត្ថិ, តេ អម្ហាកំ មហាបរាធិកា, ន សក្កា តេហិ អម្ហាកំ ចក្ខុបថេ ឋាតុំ, ឯត្តកំ បន ធនំ គហេត្វា ទ្វេបិ ជនា ផាសុកដ្ឋានំ គន្ត្វា ជីវន្តុ, ទារកេ បន ឥធ បេសេន្តូ”តិ។ សេដ្ឋិធីតា មាតាបិតូហិ បេសិតំ ធនំ គហេត្វា ទារកេ អាគតទូតានំយេវ ហត្ថេ ទត្វា បេសេសិ, ទារកា អយ្យកកុលេ វឌ្ឍន្តិ។ តេសុ ចូឡបន្ថកោ អតិទហរោ, មហាបន្ថកោ បន អយ្យកេន សទ្ធឹ ទសពលស្ស ធម្មកថំ សោតុំ គច្ឆតិ។ តស្ស និច្ចំ សត្ថុ សម្មុខា ធម្មំ សុណន្តស្ស បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ នមិ។ សោ អយ្យកំ អាហ “សចេ

តុម្ហេ សម្បដិច្ឆថ, អហំ បព្ពាជេយ្យ”ន្តិ។ “កិំ វទេសិ, តាត, មយ្ហំ សកលលោកស្សាបិ បព្ពជ្ជាតោ តវេវ បព្ពជ្ជា ភទ្ទិកា, សចេ សក្កោសិ, បព្ពជ តាតា”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គតោ។ សត្ថា “កិំ មហាសេដ្ឋិ ទារកោ តេ លទ្ធោ”តិ។ “អាម, ភន្តេ អយំ ទារកោ មយ្ហំ នត្តា, តុម្ហាកំ សន្តិកេ បព្ពជាមីតិ វទតី”តិ អាហ។ សត្ថា អញ្ញតរំ បិណ្ឌចារិកំ ភិក្ខុំ “ឥមំ ទារកំ បព្ពាជេហី”តិ អាណាបេសិ។ ថេរោ តស្ស តចបញ្ចកកម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខិត្វា បព្ពាជេសិ។ សោ ពហុំ ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហិត្វា បរិបុណ្ណវស្សោ ឧបសម្បទំ លភិ។ ឧបសម្បន្នោ ហុត្វា យោនិសោ មនសិការេ កម្មំ ករោន្តោ អរហត្តំ បាបុណិ។

សោ ឈានសុខេន, មគ្គសុខេន, ផលសុខេន វីតិនាមេន្តោ ចិន្តេសិ “សក្កា នុ ខោ ឥមំ សុខំ ចូឡបន្ថកស្ស ទាតុ”ន្តិ។ តតោ អយ្យកសេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “មហាសេដ្ឋិ សចេ តុម្ហេ សម្បដិច្ឆថ, អហំ ចូឡបន្ថកំ បព្ពាជេយ្យ”ន្តិ អាហ។ “បព្ពាជេថ, ភន្តេ”តិ។ ថេរោ ចូឡបន្ថកទារកំ បព្ពាជេត្វា ទសសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេសិ។ ចូឡបន្ថកសាមណេរោ បព្ពជិត្វាវ ទន្ធោ អហោសិ។

“បទុមំ យថា កោកនទំ សុគន្ធំ, បាតោ សិយា ផុល្លមវីតគន្ធំ;
អង្គីរសំ បស្ស វិរោចមានំ, តបន្តមាទិច្ចមិវន្តលិក្ខេ”តិ។ (សំ. និ. ១.១២៣; អ. និ. ៥.១៩៥) –

ឥមំ ឯកគាថំ ចតូហិ មាសេហិ គណ្ហិតុំ នាសក្ខិ។ សោ កិរ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ បព្ពជិត្វា បញ្ញវា ហុត្វា អញ្ញតរស្ស ទន្ធភិក្ខុនោ ឧទ្ទេសគ្គហណកាលេ បរិហាសកេឡិំ អកាសិ។ សោ ភិក្ខុ តេន បរិហាសេន លជ្ជិតោ នេវ ឧទ្ទេសំ គណ្ហិ, ន សជ្ឈាយមកាសិ។ តេន កម្មេន អយំ បព្ពជិត្វាវ ទន្ធោ ជាតោ, គហិតគហិតំ បទំ ឧបរូបរិ បទំ គណ្ហន្តស្ស នស្សតិ។ តស្ស ឥមមេវ គាថំ គហេតុំ វាយមន្តស្ស ចត្តារោ មាសា អតិក្កន្តា។

អថ នំ មហាបន្ថកោ អាហ “ចូឡបន្ថក, ត្វំ ឥមស្មិំ សាសនេ អភព្ពោ, ចតូហិ មាសេហិ ឯកម្បិ គាថំ គហេតុំ ន សក្កោសិ, បព្ពជិតកិច្ចំ បន ត្វំ កថំ មត្ថកំ បាបេស្សសិ, និក្ខម ឥតោ”តិ វិហារា និក្កឌ្ឍិ។ ចូឡបន្ថកោ ពុទ្ធសាសនេ សិនេហេន គិហិភាវំ ន បត្ថេតិ។ តស្មិញ្ច កាលេ មហាបន្ថកោ ភត្តុទ្ទេសកោ ហោតិ។ ជីវកោ កោមារភច្ចោ ពហុំ គន្ធមាលំ អាទាយ អត្តនោ អម្ពវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា ធម្មំ សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ទសពលំ វន្ទិត្វា មហាបន្ថកំ ឧបសង្កមិត្វា “កិត្តកា , ភន្តេ, សត្ថុ សន្តិកេ ភិក្ខូ”តិ បុច្ឆិ។ “បញ្ចមត្តានិ ភិក្ខុសតានី”តិ។ “ស្វេ, ភន្តេ, ពុទ្ធប្បមុខានិ បញ្ច ភិក្ខុសតានិ អាទាយ អម្ហាកំ និវេសនេ ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ។ “ឧបាសក, ចូឡបន្ថកោ នាម ភិក្ខុ ទន្ធោ អវិរុឡ្ហិធម្មោ, តំ ឋបេត្វា សេសានំ និមន្តនំ សម្បដិច្ឆាមី”តិ ថេរោ អាហ។ តំ សុត្វា ចូឡបន្ថកោ ចិន្តេសិ “ថេរោ ឯត្តកានំ ភិក្ខូនំ និមន្តនំ សម្បដិច្ឆន្តោ មំ ពាហិរំ កត្វា សម្បដិច្ឆតិ, និស្សំសយំ មយ្ហំ ភាតិកស្ស មយិ ចិត្តំ ភិន្នំ ភវិស្សតិ, កិំ ឥទានិ មយ្ហំ ឥមិនា សាសនេន, គិហី ហុត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ ករោន្តោ ជីវិស្សាមី”តិ។

សោ បុនទិវសេ បាតោវ “គិហី ភវិស្សាមី”តិ បាយាសិ។ សត្ថា បច្ចូសកាលេយេវ លោកំ ឱលោកេន្តោ ឥមំ ការណំ ទិស្វា បឋមតរំ គន្ត្វា ចូឡបន្ថកស្ស គមនមគ្គេ ទ្វារកោដ្ឋកេ ចង្កមន្តោ អដ្ឋាសិ។ ចូឡបន្ថកោ ឃរំ គច្ឆន្តោ សត្ថារំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិ។ អថ នំ សត្ថា “កហំ បន, ត្វំ ចូឡបន្ថក, ឥមាយ វេលាយ គច្ឆសី”តិ អាហ។ ភាតា មំ, ភន្តេ, និក្កឌ្ឍតិ , តេនាហំ វិព្ភមិតុំ គច្ឆាមីតិ។ ចូឡបន្ថក, តវ បព្ពជ្ជា នាម មម សន្តកា, ភាតរា និក្កឌ្ឍិតោ កស្មា មម សន្តិកំ នាគញ្ឆិ? ឯហិ កិំ តេ គិហិភាវេន, មម សន្តិកេ ភវិស្សសី”តិ ភគវា ចូឡបន្ថកំ អាទាយ គន្ត្វា គន្ធកុដិប្បមុខេ និសីទាបេត្វា “ចូឡបន្ថក, ត្វំ បុរត្ថាភិមុខោ ហុត្វា ឥមំ បិលោតិកំ ‘រជោហរណំ រជោហរណ’ន្តិ បរិមជ្ជន្តោ ឥធេវ ហោហី”តិ ឥទ្ធិយា អភិសង្ខតំ បរិសុទ្ធំ បិលោតិកាខណ្ឌំ ទត្វា កាលេ អារោចិតេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ជីវកស្ស គេហំ គន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិ។

ចូឡបន្ថកោបិ សូរិយំ ឱលោកេន្តោ តំ បិលោតិកាខណ្ឌំ “រជោហរណំ រជោហរណ”ន្តិ បរិមជ្ជន្តោ និសីទិ, តស្ស តំ បិលោតិកាខណ្ឌំ បរិមជ្ជន្តស្ស បរិមជ្ជន្តស្ស កិលិដ្ឋំ អហោសិ។ តតោ ចិន្តេសិ “ឥទំ បិលោតិកាខណ្ឌំ អតិវិយ បរិសុទ្ធំ, ឥមំ បន អត្តភាវំ និស្សាយ បុរិមបកតិំ វិជហិត្វា ឯវំ កិលិដ្ឋំ ជាតំ, អនិច្ចា វត សង្ខារា”តិ ខយវយំ បដ្ឋបេន្តោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេសិ។ សត្ថា “ចូឡបន្ថកស្ស ចិត្តំ វិបស្សនំ អារុឡ្ហ”ន្តិ ញត្វា “ចូឡបន្ថក, ត្វំ ឯតំ បិលោតិកាខណ្ឌមេវ សំកិលិដ្ឋំ រជោរញ្ជិតំ ជាតន្តិ មា សញ្ញំ ករិ, អព្ភន្តរេ បន តេ រាគរជាទយោ អត្ថិ, តេ ហរាហី”តិ វត្វា ឱភាសំ វិស្សជ្ជេត្វា បុរតោ និសិន្នោ វិយ បញ្ញាយមានរូបោ ហុត្វា ឥមា គាថា អភាសិ –

“រាគោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ, រាគស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ;
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វ ភិក្ខវោ, វិហរន្តិ តេ វិគតរជស្ស សាសនេ។

“ទោសោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ, ទោសស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ;
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វ ភិក្ខវោ, វិហរន្តិ តេ វិគតរជស្ស សាសនេ។

“មោហោ រជោ ន ច បន រេណុ វុច្ចតិ, មោហស្សេតំ អធិវចនំ រជោតិ;
ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វ ភិក្ខវោ, វិហរន្តិ តេ វិគតរជស្ស សាសនេ”តិ។ (មហានិ. ២០៩; ចូឡនិ. ឧទយមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ៧៤);

គាថាបរិយោសានេ ចូឡបន្ថកោ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ, បដិសម្ភិទាហិយេវស្ស តីណិ បិដកានិ អាគមំសុ។ សោ កិរ បុព្ពេ រាជា ហុត្វា នគរំ បទក្ខិណំ ករោន្តោ នលាដតោ សេទេ មុច្ចន្តេ បរិសុទ្ធេន សាដកេន នលាដន្តំ បុញ្ឆិ, សាដកោ កិលិដ្ឋោ អហោសិ។ សោ “ឥមំ សរីរំ និស្សាយ ឯវរូបោ បរិសុទ្ធោ សាដកោ បកតិំ ជហិត្វា កិលិដ្ឋោ ជាតោ, អនិច្ចា វត សង្ខារា”តិ អនិច្ចសញ្ញំ បដិលភិ។ តេន ការណេនស្ស រជោហរណមេវ បច្ចយោ ជាតោ។

ជីវកោបិ ខោ កោមារភច្ចោ ទសពលស្ស ទក្ខិណោទកំ ឧបនាមេសិ។ សត្ថា “ននុ, ជីវក, វិហារេ ភិក្ខូ អត្ថី”តិ ហត្ថេន បត្តំ បិទហិ។ មហាបន្ថកោ “ភន្តេ, វិហារេ នត្ថិ ភិក្ខូ”តិ អាហ។ សត្ថា “អត្ថិ ជីវកា”តិ អាហ។ ជីវកោ “តេន ហិ, ភណេ, គច្ឆ, វិហារេ ភិក្ខូនំ អត្ថិភាវំ វា នត្ថិភាវំ វា ជានាហី”តិ បុរិសំ បេសេសិ។ តស្មិំ ខណេ ចូឡបន្ថកោ “មយ្ហំ ភាតិកោ ‘វិហារេ ភិក្ខូ នត្ថី’តិ ភណតិ, វិហារេ ភិក្ខូនំ អត្ថិភាវមស្ស បកាសេស្សាមី”តិ សកលំ អម្ពវនំ ភិក្ខូនំយេវ បូរេសិ។ ឯកច្ចេ ភិក្ខូ ចីវរកម្មំ ករោន្តិ, ឯកច្ចេ រជនកម្មំ, ឯកច្ចេ សជ្ឈាយំ ករោន្តីតិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ អសទិសំ ភិក្ខុសហស្សំ មាបេសិ។ សោ បុរិសោ វិហារេ ពហូ ភិក្ខូ ទិស្វា និវត្តិត្វា “អយ្យ , សកលំ អម្ពវនំ ភិក្ខូហិ បរិបុណ្ណ”ន្តិ ជីវកស្ស អារោចេសិ។ ថេរោបិ ខោ តត្ថេវ –

“សហស្សក្ខត្តុមត្តានំ, និម្មិនិត្វាន បន្ថកោ;
និសីទម្ពវនេ រម្មេ, យាវ កាលប្បវេទនា”តិ។ (ថេរគា. ៥៦៣);

អថ សត្ថា តំ បុរិសំ អាហ – “វិហារំ គន្ត្វា ‘សត្ថា ចូឡបន្ថកំ នាម បក្កោសតី’តិ វទេហី”តិ។ តេន គន្ត្វា តថា វុត្តេ “អហំ ចូឡបន្ថកោ, អហំ ចូឡបន្ថកោ”តិ មុខសហស្សំ ឧដ្ឋហិ។ បុរិសោ គន្ត្វា “សព្ពេបិ កិរ តេ, ភន្តេ, ចូឡបន្ថកាយេវ នាមា”តិ អាហ។ តេន ហិ ត្វំ គន្ត្វា យោ បឋមំ “អហំ ចូឡបន្ថកោ”តិ វទតិ, តំ ហត្ថេ គណ្ហ, អវសេសា អន្តរធាយិស្សន្តីតិ។ សោ តថា អកាសិ, តាវទេវ សហស្សមត្តា ភិក្ខូ អន្តរធាយីសុ។ ថេរោ តេន បុរិសេន សទ្ធិំ អគមាសិ។ សត្ថា ភត្តកិច្ចបរិយោសានេ ជីវកំ អាមន្តេសិ “ជីវក, ចូឡបន្ថកស្ស បត្តំ គណ្ហ, អយំ តេ អនុមោទនំ ករិស្សតី”តិ។ ជីវកោ តថា អកាសិ។ ថេរោ សីហនាទំ នទន្តោ តរុណសីហោ វិយ តីណិ បិដកានិ សំខោភេត្វា អនុមោទនំ អកាសិ។

សត្ថា ឧដ្ឋាយាសនា ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខូហិ វត្តេ ទស្សិតេ ឧដ្ឋាយាសនា គន្ធកុដិប្បមុខេ ឋត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស សុគតោវាទំ ទត្វា កម្មដ្ឋានំ កថេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឧយ្យោជេត្វា សុរភិគន្ធវាសិតំ គន្ធកុដិំ បវិសិត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ ឧបគតោ។ អថ សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ ឥតោ ចិតោ ច សមោសរិត្វា រត្តកម្ពលសាណិំ បរិក្ខិបន្តា វិយ និសីទិត្វា សត្ថុ គុណកថំ អារភិំសុ “អាវុសោ, មហាបន្ថកោ ចូឡបន្ថកស្ស អជ្ឈាសយំ អជានន្តោ ‘ចតូហិ មាសេហិ ឯកគាថំ គណ្ហិតុំ ន សក្កោតិ, ទន្ធោ អយ’ន្តិ វិហារា និក្កឌ្ឍិ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ បន អត្តនោ អនុត្តរធម្មរាជតាយ ឯកស្មិំយេវស្ស អន្តរភត្តេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ អទាសិ, តីណិ បិដកានិ បដិសម្ភិទាហិយេវ អាគតានិ, អហោ ពុទ្ធានំ ពលំ នាម មហន្ត”ន្តិ។

អថ ភគវា ធម្មសភាយំ ឥមំ កថាបវត្តិំ ញត្វា “អជ្ជ មយា គន្តុំ វដ្ដតី”តិ ពុទ្ធសេយ្យាយ ឧដ្ឋាយ សុរត្តទុបដ្ដំ និវាសេត្វា វិជ្ជុលតំ វិយ កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា រត្តកម្ពលសទិសំ សុគតមហាចីវរំ បារុបិត្វា សុរភិគន្ធកុដិតោ និក្ខម្ម មត្តវារណោ វិយ សីហវិក្កន្តវិលាសេន វិជម្ភមានោ សីហោ វិយ អនន្តាយ ពុទ្ធលីលាយ ធម្មសភំ គន្ត្វា អលង្កតមណ្ឌបមជ្ឈេ សុបញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនំ អភិរុយ្ហ ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ អណ្ណវកុច្ឆិំ ឱភាសយមានោ យុគន្ធរមត្ថកេ ពាលសូរិយោ វិយ អាសនមជ្ឈេ និសីទិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធេ បន អាគតមត្តេ ភិក្ខុសង្ឃោ កថំ បច្ឆិន្ទិត្វា តុណ្ហី អហោសិ។

សត្ថា មុទុកេន មេត្តចិត្តេន បរិសំ ឱលោកេត្វា “អយំ បរិសា អតិវិយ សោភតិ, ឯកស្សបិ ហត្ថកុក្កុច្ចំ វា បាទកុក្កុច្ចំ វា ឧក្កាសិតសទ្ទោ វា ខិបិតសទ្ទោ វា នត្ថិ, សព្ពេបិមេ ពុទ្ធគារវេន សគារវា ពុទ្ធតេជេន តជ្ជិតា មយិ អាយុកប្បម្បិ អកថេត្វា និសិន្នេ បឋមំ កថំ សមុដ្ឋាបេត្វា ន កថេស្សន្តិ, កថាសមុដ្ឋាបនវត្តំ នាម មយាវ

ជានិតព្ពំ, អហមេវ បឋមំ កថេស្សាមី”តិ មធុរេន ព្រហ្មស្សរេន ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ , ឯតរហិ
កថាយ សន្និសិន្នា, កា ច បន វោ អន្តរាកថា វិប្បកតា”តិ អាហ។ ភន្តេ, ន មយំ ឥមស្មឹ ឋានេ និសិន្នា អញ្ញំ
តិរច្ឆានកថំ កថេម, តុម្ហាកំយេវ បន គុណេ វណ្ណយមានា និសិន្នាម្ហ “អាវុសោ មហាបន្ថកោ ចូឡបន្ថកស្ស
អជ្ឈាសយំ អជានន្តោ ‘ចតូហិ មាសេហិ ឯកំ គាថំ គណ្ហិតុំ ន សក្កោតិ, ទន្ធោ អយ’ន្តិ វិហារា និក្កឌ្ឍិ,
សម្មាសម្ពុទ្ធោ បន អនុត្តរធម្មរាជតាយ ឯកស្មឹយេវស្ស អន្តរភត្តេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ អទាសិ, អហោ
ពុទ្ធានំ ពលំ នាម មហន្ត”ន្តិ។ សត្ថា ភិក្ខូនំ កថំ សុត្វា “ភិក្ខវេ, ចូឡបន្ថកោ មំ និស្សាយ ឥទានិ តាវ ធម្មេសុ
ធម្មមហន្តតំ បត្តោ, បុព្ពេ បន មំ និស្សាយ ភោគេសុបិ ភោគមហន្តតំ បាបុណី”តិ អាហ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្ស អា
វិភាវត្ថំ ភគវន្តំ យាចឹសុ។ ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សេដ្ឋិ
ដ្ឋានំ លភិត្វា ចូឡសេដ្ឋិ នាម អហោសិ, សោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ សព្ពនិមិត្តានិ ជានាតិ។ សោ ឯកទិវសំ រាជុប
ដ្ឋានំ គច្ឆន្តោ អន្តរវីថិយំ មតមូសិកំ ទិស្វា តង្ខណញ្ញេវ នក្ខត្តំ សមានេត្វា ឥទមាហ “សក្កា ចក្ខុមតា កុល
បុត្តេន ឥមំ ឧន្ទូរំ គហេត្វា បុត្តទារភរណញ្ច កាតុំ កម្មន្តេ ច បយោជេតុ”ន្តិ? អញ្ញតរោ ទុគ្គតកុលបុត្តោ តំ
សេដ្ឋិស្ស វចនំ សុត្វា “នាយំ អជានិត្វា កថេស្សតី”តិ តំ មូសិកំ គហេត្វា ឯកស្មឹ អាបណេ ពិឡាលស្សត្ថាយ
វិក្កិណិត្វា កាកណិកំ លភិត្វា តាយ កាកណិកាយ ផាណិតំ គហេត្វា ឯកេន ឃដេន បានីយំ គណ្ហិ។ សោ
អរញ្ញតោ អាគច្ឆន្តេ មាលាការេ ទិស្វា ថោកំ ថោកំ ផាណិតខណ្ឌំ ទត្វា ឧឡុង្កេន បានីយំ អទាសិ, តេ ចស្ស
ឯកេកំ បុប្ផមុដ្ឋឹ អទំសុ។ សោ តេន បុប្ផមូលេន បុនទិវសេបិ ផាណិតញ្ច បានីយឃដញ្ច គហេត្វា បុប្ផារាមមេវ
គតោ។ តស្ស តំ ទិវសំ មាលាការា អឌ្ឍោចិតកេ បុប្ផគច្ឆេ ទត្វា អគមំសុ។ សោ ន ចិរស្សេវ ឥមិនា ឧបាយេន
អដ្ឋ កហាបណេ លភិ។

បុន ឯកស្មឹ វាតវុដ្ឋិទិវសេ រាជុយ្យានេ ពហូ សុក្ខទណ្ឌកា ច សាខា ច បលាសញ្ច វាតេន បាតិតំ ហោតិ,
ឧយ្យានបាលោ ឆឌ្ឌេតុំ ឧបាយំ ន បស្សតិ ។ សោ តត្ថ គន្ត្វា “សចេ ឥមានិ ទារុបណ្ណានិ មយ្ហំ ទស្សសិ, អហំ តេ
ឥមានិ សព្ពានិ នីហរិស្សាមី”តិ ឧយ្យានបាលំ អាហ, សោ “គណ្ហ អយ្យា”តិ សម្បដិច្ឆិ។ ចូឡន្តេវាសិកោ ទារកានំ
កីឡនមណ្ឌលំ គន្ត្វា ផាណិតំ ទត្វា មុហុត្តេន សព្ពានិ ទារុបណ្ណានិ នីហរាបេត្វា ឧយ្យានទ្វារេ រាសឹ ការេសិ។ តទា
រាជកុម្ភការោ រាជកុលេ ភាជនានំ បចនត្ថាយ ទារូនិ បរិយេសមានោ ឧយ្យានទ្វារេ តានិ ទិស្វា តស្ស ហត្ថតោ
កិណិត្វា គណ្ហិ។ តំ ទិវសំ ចូឡន្តេវាសិកោ ទារុវិក្កយេន សោឡស កហាបណេ ចាដិអាទីនិ ច បញ្ច ភាជនានិ
លភិ។

សោ ចតុវីសតិយា កហាបណេសុ ជាតេសុ “អត្ថិ អយំ ឧបាយោ មយ្ហ”ន្តិ នគរទ្វារតោ អវិទូរេ ឋានេ ឯកំ
បានីយចាដឹ ឋបេត្វា បញ្ចសតេ តិណហារកេ បានីយេន ឧបដ្ឋហិ។ តេ អាហំសុ “សម្ម, ត្វំ អម្ហាកំ ពហូបការោ,
កឹ តេ ករោមា”តិ? សោ “មយ្ហំ កិច្ចេ ឧប្បន្នេ ករិស្សថា”តិ វត្វា ឥតោ ចិតោ ច វិចរន្តោ ថលបថកម្មិកេន ច
ជលបថកម្មិកេន ច សទ្ធឹ មិត្តសន្ថវំ អកាសិ។ តស្ស ថលបថកម្មិកោ “ស្វេ ឥមំ នគរំ អស្សវាណិជកោ បញ្ច
អស្សសតានិ គហេត្វា អាគមិស្សតី”តិ អាចិក្ខិ។ សោ តស្ស វចនំ សុត្វា តិណហារកេ អាហ “អជ្ជ មយ្ហំ ឯកេកំ
តិណកលាបំ ទេថ, មយា ច តិណេ អវិក្កិណិតេ អត្តនោ តិណំ មា វិក្កិណថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បញ្ច
តិណកលាបសតានិ អាហរិត្វា តស្ស ឃរេ បាតយឹសុ។ អស្សវាណិជោ សកលនគរេ អស្សានំ គោចរំ អលភិត្វា
តស្ស សហស្សំ ទត្វា តំ តិណំ គណ្ហិ។

តតោ កតិបាហច្ចយេនស្ស ជលបថកម្មិកោ សហាយកោ អារោចេសិ “បដ្ដនម្ហិ មហានាវា អាគតា”តិ។
សោ “អត្ថិ អយំ ឧបាយោ”តិ អដ្ឋហិ កហាបណេហិ សព្ពបរិវារសម្បន្នំ តាវកាលិកំ រថំ គហេត្វា មហន្តេន
យសេន នាវាបដ្ដនំ គន្ត្វា ឯកំ អង្គុលិមុទ្ទិកំ នាវិកស្ស សច្ចការំ ទត្វា អវិទូរេ ឋានេ សាណិយា បរិក្ខិបាបេត្វា
និសិន្នោ បុរិសេ អាណាបេសិ “ពាហិរតោ វាណិជេសុ អាគតេសុ តតិយេន បដិហារេន មំ អារោចេថា”តិ ។ “នាវា
អាគតា”តិ សុត្វា ពារាណសិតោ សតមត្តា វាណិជា “ភណ្ឌំ គណ្ហាមា”តិ អាគមឹសុ។ ភណ្ឌំ តុម្ហេ ន លភិស្សថ,
អសុកដ្ឋានេ នាម មហាវាណិជេន សច្ចការោ ទិន្នោតិ។ តេ តំ សុត្វា តស្ស សន្តិកំ អាគតា។ បាទមូលិកបុរិសា
បុរិមសញ្ញាវសេន តតិយេន បដិហារេន តេសំ អាគតភាវំ អារោចេសុំ។ តេ សតមត្តា វាណិជា ឯកេកំ សហស្សំ ទ
ត្វា តេន សទ្ធឹ នាវាយ បត្តិកា ហុត្វា បុន ឯកេកំ សហស្សំ ទត្វា បត្តឹ វិស្សជ្ជាបេត្វា ភណ្ឌំ អត្តនោ សន្តកមកំសុ។

ចូឡន្តេវាសិកោ ទ្វេ សតសហស្សានិ គណ្ហិត្វា ពារាណសី អាគន្ត្វា “កតញ្ញុនា មេ ភវិតុំ វដ្តតី”តិ ឯកំ សត
សហស្សំ គាហាបេត្វា ចូឡសេដ្ឋិស្ស សមីបំ គតោ។ អថ នំ សេដ្ឋិ “កឹ តេ, តាត, កត្វា ឥទំ ធនំ លទ្ធ”ន្តិ បុច្ឆិ។
សោ “តុម្ហេហិ កថិតឧបាយេ ឋត្វា ចតុមាសព្ភន្តរេយេវ លទ្ធ”ន្តិ មតមូសិកំ អាទឹ កត្វា សព្ពំ វត្ថុំ កថេសិ។ ចូឡ
សេដ្ឋិ តស្ស វចនំ សុត្វា “ឥទានិ ឯវរូបំ ទារកំ មម សន្តកំ កាតុំ វដ្តតី”តិ វយប្បត្តំ អត្តនោ ធីតរំ ទត្វា

សកលកុដុម្ពស្ស សាមិកំ អកាសិ។ សោ សេដ្ឋិនោ អច្ចយេន តស្មិំ នគរេ សេដ្ឋិដ្ឋានំ លភិ។ ពោធិសត្តោបិ យថាកម្មំ អគមាសិ។

សម្មាសម្ពុទ្ធោបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោវ ឥមំ គាថំ កថេសិ –

៤. “អប្បកេនបិ មេធាវី, បាភតេន វិចក្ខណោ;
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ, អណុំ អគ្គិំវ សន្ធម”ន្តិ។

តត្ថ **អប្បកេនបី**តិ ថោកេនបិ បរិត្តកេនបិ។ **មេធាវី**តិ បញ្ញវា។ **បាភតេនា**តិ ភណ្ឌមូលេន។ **វិចក្ខណោ**តិ វោហារកុសលោ។ **សមុដ្ឋាបេតិ អត្តាន**ន្តិ មហន្តំ ធនញ្ច យសញ្ច ឧប្បាទេត្វា តត្ថ អត្តានំ សណ្ឋាបេតិ បតិដ្ឋាបេតិ។ យថា កិំ? **អណុំ អគ្គិំវ សន្ធមំ**, យថា បណ្ឌិតបុរិសោ បរិត្តំ អគ្គិំ អនុក្កមេន គោមយចុណ្ណាទីនិ បក្ខិបិត្វា មុខវាតេន ធមន្តោ សមុដ្ឋាបេតិ វឌ្ឍេតិ មហន្តំ អគ្គិក្ខន្ធំ ករោតិ, ឯវមេវ បណ្ឌិតោ ថោកម្បិ បាភតំ លភិត្វា នានាឧបាយេហិ បយោជេត្វា ធនញ្ច យសញ្ច វឌ្ឍេតិ , វឌ្ឍេត្វា ច បន តត្ថ អត្តានំ បតិដ្ឋាបេតិ, តាយ ឯវ វា បន ធនយសមហន្តតាយ អត្តានំ សមុដ្ឋាបេតិ, អភិញ្ញាតំ បាកដំ ករោតីតិ អត្ថោ។

ឥតិ ភគវា “ភិក្ខវេ, ចូឡបន្ថកោ មំ និស្សាយ ឥទានិ ធម្មេសុ ធម្មមហន្តតំ បត្តោ, បុព្ពេ បន ភោគេសុបិ ភោគមហន្តតំ បាបុណី”តិ ឯវំ ឥមំ ធម្មទេសនំ ទស្សេត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា ចូឡន្តេវាសិកោ ចូឡបន្ថកោ អហោសិ, ចូឡកសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

ចូឡសេដ្ឋិជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

៥. តណ្ឌុលនាឡិជាតកវណ្ណនា

កិមគ្ឃតិ តណ្ឌុលនាឡិកាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លាលុទាយិត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិំ សមយេ អាយស្មា ទព្ពោ មល្លបុត្តោ សង្ឃស្ស ភត្តុទ្ទេសកោ ហោតិ។ តស្មិំ បាតោវ សលាកភត្តានិ ឧទ្ទិសមានេ លាលុទាយិត្ថេរស្ស កទាចិ វរភត្តំ បាបុណាតិ, កទាចិ លាមកភត្តំ។ សោ លាមកភត្តស្ស បត្តទិវសេ សលាកគ្គំ អាកុលំ ករោតិ, “កិំ ទព្ពោវ សលាកំ ទាតុំ ជានាតិ, អម្ហេ ន ជានាមា”តិ វទតិ។ តស្មិំ សលាកគ្គំ អាកុលំ ករោន្តេ “ហន្ទ ទានិ ត្វមេវ សលាកំ ទេហី”តិ សលាកបច្ឆិំ អទំសុ។ តតោ បដ្ឋាយ សោ សង្ឃស្ស សលាកំ អទាសិ។ ទេន្តោ ច បន “ឥទំ វរភត្ត”ន្តិ វា “លាមកភត្ត”ន្តិ វា “អសុកវស្សគ្គេ វរភត្ត”ន្តិ វា “អសុកវស្សគ្គេ លាមកភត្ត”ន្តិ វា ន ជានាតិ, ឋិតិកំ ករោន្តោបិ “អសុកវស្សគ្គេ ឋិតិកា”តិ ន សល្លក្ខេតិ។ ភិក្ខូនំ ឋិតវេលាយ “ឥមស្មិំ ឋានេ អយំ ឋិតិកា ឋិតា, ឥមស្មិំ ឋានេ អយ”ន្តិ ភូមិយំ វា ភិត្តិយំ វា លេខំ កឌ្ឍតិ។ បុនទិវសេ សលាកគ្គេ ភិក្ខូ មន្ទតរា វា ហោន្តិ ពហុតរា វា, តេសុ មន្ទតរេសុ លេខា ហេដ្ឋា ហោតិ, ពហុតរេសុ ឧបរិ។ សោ ឋិតិកំ អជានន្តោ លេខាសញ្ញាយ សលាកំ ទេតិ។

អថ នំ ភិក្ខូ “អាវុសោ, ឧទាយិ, លេខា នាម ហេដ្ឋា វា ហោតិ ឧបរិ វា, វរភត្តំ បន អសុកវស្សគ្គេ ឋិតំ, លាមកភត្តំ អសុកវស្សគ្គេ”តិ អាហំសុ។ សោ ភិក្ខូ បដិប្ផរន្តោ “យទិ ឯវំ អយំ លេខា កស្មា ឯវំ ឋិតា, កិំ អហំ តុម្ហាកំ សទ្ទហាមិ, ឥមិស្សា លេខាយ សទ្ទហាមី”តិ វទតិ។ អថ នំ ទហរា ច សាមណេរា ច “អាវុសោ លាលុទាយិ តយិ សលាកំ ទេន្តេ ភិក្ខូ លាភេន បរិហាយន្តិ, ន ត្វំ ទាតុំ អនុច្ឆវិកោ, គច្ឆ ឥតោ”តិ សលាកគ្គតោ និក្កឌ្ឍឹសុ។ តស្មិំ ខណេ សលាកគ្គេ មហន្តំ កោលាហលំ អហោសិ។ តំ សុត្វា សត្ថា អានន្ទត្ថេរំ បុច្ឆិ “អានន្ទ, សលាកគ្គេ មហន្តំ កោលាហលំ, កិំ សទ្ទោ នាមេសោ”តិ។ ថេរោ តថាគតស្ស តមត្ថំ អារោចេសិ។ “អានន្ទ, ន ឥទានេវ លាលុទាយិ អត្តនោ ពាលតាយ បរេសំ លាភហានិំ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ អាហ។ ថេរោ តស្សត្ថស្ស អាវិភាវត្ថំ ភគវន្តំ យាចិ។ ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ រាជា អហោសិ។ តទា អម្ហាកំ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្ឃាបនិកោ អហោសិ។ ហត្ថិអស្សាទីនិ ចេវ មណិសុវណ្ណាទីនិ ច អគ្ឃាបេសិ, អគ្ឃាបេត្វា ភណ្ឌសាមិកានំ ភណ្ឌានុរូបមេវ មូលំ ទាបេសិ។ រាជា បន លុទ្ធោ ហោតិ, សោ លោភបកតិតាយ ឯវំ ចិន្តេសិ “អយំ អគ្ឃាបនិកោ ឯវំ អគ្ឃាបេន្តោ ន ចិរស្សេវ មម គេហេ ធនំ បរិក្ខយំ គមេស្សតិ, អញ្ញំ អគ្ឃាបនិកំ ករិស្សាមី”តិ។ សោ សីហបញ្ជរំ ឧគ្ឃាដេត្វា រាជង្គណំ ឱលោកេន្តោ ឯកំ គាមិកមនុស្សំ លោលពាលំ រាជង្គណេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា “ឯស មយ្ហំ អគ្ឃាបនិកកម្មំ កាតុំ សក្ខិស្សតី”តិ តំ បក្កោសាបេត្វា “សក្ខិស្សសិ, ភណេ, អម្ហាកំ អគ្ឃាបនិកកម្មំ កាតុ”ន្តិ អាហ។ សក្ខិស្សាមិ, ទេវាតិ។ រាជា អត្តនោ ធនរក្ខណត្ថាយ តំ ពាលំ អគ្ឃាបនិកកម្មេ ឋបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សោ ពាលោ ហត្ថិ

អស្សាទីនិ អគ្ឃាបេន្តោ អគ្ឃំ ហាបេត្វា យថារុចិយា កថេតិ។ តស្ស ឋានន្តរេ ឋិតត្តា យំ សោ កថេតិ, តមេវ មូលំ ហោតិ។

តស្មិំ កាលេ ឧត្តរាបថតោ ឯកោ អស្សវាណិជោ បញ្ច អស្សសតានិ អានេសិ។ រាជា តំ បុរិសំ បក្កោសាបេត្វា អស្សេ អគ្ឃាបេសិ។ សោ បញ្ចន្នំ អស្សសតានំ ឯកំ តណ្ឌុលនាឡិកំ អគ្ឃមកាសិ។ កត្វា ច បន "អស្សវាណិជស្ស ឯកំ តណ្ឌុលនាឡិកំ ទេថា"តិ វត្វា អស្សេ អស្សសាលាយំ សណ្ឋាបេសិ។ អស្សវាណិជោ បោរាណអគ្ឃាបនិកស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា "ឥទានិ កិំ កត្តព្ព"ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ អាហ "តស្ស បុរិសស្ស លញ្ជំ ទត្វា ឯវំ បុច្ឆថ 'អម្ហាកំ តាវ អស្សា ឯកំ តណ្ឌុលនាឡិកំ អគ្ឃន្តីតិ ញាតមេតំ, តុម្ហេ បន និស្សាយ តណ្ឌុលនាឡិយា អគ្ឃំ ជានិតុកាមម្ហា, សក្ខិស្សថ នោ រញ្ញោ សន្តិកេ ឋត្វា សា តណ្ឌុលនាឡិកា ឥទំ នាម អគ្ឃតីតិ វត្តុ'ន្តិ, សចេ សក្កោមីតិ វទតិ, តំ គហេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គច្ឆថ, អហម្បិ តត្ថ អាគមិស្សាមី"តិ។

អស្សវាណិជោ "សាធូ"តិ ពោធិសត្តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា អគ្ឃាបនិកស្ស លញ្ជំ ទត្វា តមត្ថំ អារោចេសិ។ សោ លញ្ជំ លភិត្វាវ "សក្ខិស្សាមិ តណ្ឌុលនាឡិំ អគ្ឃាបេតុ"ន្តិ។ "តេន ហិ គច្ឆាម រាជកុល"ន្តិ តំ អាទាយ រញ្ញោ សន្តិកំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោបិ អញ្ញេបិ ពហូ អមច្ចា អគមិំសុ។ អស្សវាណិជោ រាជានំ វន្ទិត្វា អាហ – "ទេវ, បញ្ចន្នំ អស្សសតានំ ឯកំ តណ្ឌុលនាឡិំ អគ្ឃនកភាវំ ជានាម, សា បន តណ្ឌុលនាឡិ កិំ អគ្ឃតីតិ អគ្ឃាបនិកំ បុច្ឆថ ទេវា"តិ។ រាជា តំ បវត្តិំ អជានន្តោ "អម្ភោ អគ្ឃាបនិក, បញ្ច អស្សសតានិ កិំ អគ្ឃន្តី"តិ បុច្ឆិ។ តណ្ឌុលនាឡិំ, ទេវាតិ។ "ហោតុ, ភណេ, អស្សា តាវ តណ្ឌុលនាឡិំ អគ្ឃន្តុ។ សា បន កិំ អគ្ឃតិ តណ្ឌុលនាឡិកា"តិ បុច្ឆិ។ សោ ពាលបុរិសោ "ពារាណសី សន្តរពាហិរំ អគ្ឃតិ តណ្ឌុលនាឡិកា"តិ អាហ។ សោ កិរ បុព្ពេ រាជានំ អនុវត្តន្តោ ឯកំ តណ្ឌុលនាឡិំ អស្សានំ អគ្ឃមកាសិ។ បុន វាណិជស្ស ហត្ថតោ លញ្ជំ លភិត្វា តស្សា តណ្ឌុលនាឡិកាយ ពារាណសី សន្តរពាហិរំ អគ្ឃមកាសិ។ តទា បន ពារាណសិយា បាការបរិក្ខេបោ ទ្វាទសយោជនិកោ ហោតិ។ ឥទមស្ស អន្តរំ, ពាហិរំ បន តិយោជនសតិកំ រដ្ឋំ។ ឥតិ សោ ពាលោ ឯវំ មហន្តំ ពារាណសី សន្តរពាហិរំ តណ្ឌុលនាឡិកាយ អគ្ឃមកាសិ។

តំ សុត្វា អមច្ចា បាណី បហរិត្វា ហសមានា "មយំ បុព្ពេ បថវិញ្ច រជ្ជញ្ច អនគ្ឃន្តិ សញ្ញិនោ អហុម្ហ, ឯវំ មហន្តំ កិរ សរាជកំ ពារាណសិរជ្ជំ តណ្ឌុលនាឡិមត្តំ អគ្ឃតិ, អហោ អគ្ឃាបនិកស្ស ញាណសម្បទា។ កហំ ឯត្តកំ កាលំ អយំ អគ្ឃាបនិកោ វិហាសិ, អម្ហាកំ រញ្ញោ ឯវ អនុច្ឆវិកោ"តិ បរិហាសំ អកំសុ –

៥. "កិមគ្ឃតិ តណ្ឌុលនាឡិកាយំ, អស្សាន មូលាយ វទេហិ រាជ;
ពារាណសី សន្តរពាហិរំ, អយមគ្ឃតិ តណ្ឌុលនាឡិកា"តិ។

តស្មិំ កាលេ រាជា លជ្ជិតោ តំ ពាលំ និក្កឌ្ឍាបេត្វា ពោធិសត្តស្សេវ អគ្ឃាបនិកដ្ឋានំ អទាសិ។ ពោធិសត្តោបិ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ "តទា គាមិកពាលអគ្ឃាបនិកោ លាលុទាយិ អហោសិ, បណ្ឌិតអគ្ឃាបនិកោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

តណ្ឌុលនាឡិជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

៦. ទេវធម្មជាតកវណ្ណនា

ហិរិឱត្តប្បសម្បន្នាតិ ឥទំ ភគវា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ពហុភណ្ឌិកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិវាសី កិរេកោ កុដុម្ពិកោ ភរិយាយ កាលកតាយ បព្ពជិ។ សោ បព្ពជន្តោ អត្តនោ បរិវេណញ្ច អគ្គិសាលញ្ច ភណ្ឌគព្ភញ្ច ការេត្វា ភណ្ឌគព្ភំ សប្បិតណ្ឌុលាទីហិ បូរេត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច បន អត្តនោ ទាសេ បក្កោសាបេត្វា យថារុចិតំ អាហារំ បចាបេត្វា ភុញ្ជតិ, ពហុបរិក្ខារោ ច អហោសិ , រត្តិំ អញ្ញំ និវាសនបារុបនំ ហោតិ, ទិវា អញ្ញំ។ វិហារបច្ចន្តេ វសតិ។ តស្សេកទិវសំ ចីវរបច្ចត្ថរណាទីនិ នីហរិត្វា បរិវេណេ បត្ថរិត្វា សុក្ខាបេន្តស្ស សម្ពហុលា ជានបទា ភិក្ខូ សេនាសនចារិកំ អាហិណ្ឌន្តា បរិវេណំ គន្ត្វា ចីវរាទីនិ ទិស្វា "កស្សិមានី"តិ បុច្ឆិំសុ។ សោ "មយ្ហំ, អាវុសោ"តិ អាហ។ "អាវុសោ, ឥទម្បិ ចីវរំ, ឥទម្បិ និវាសនំ, ឥទម្បិ បច្ចត្ថរណំ, សព្ពំ តុយ្ហមេវា"តិ? "អាម មយ្ហមេវា"តិ។ "អាវុសោ ភគវតា តីណិ ចីវរានិ អនុញ្ញាតានិ, ត្វំ ឯវំ អប្បិច្ឆស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ បព្ពជិត្វា ឯវំ ពហុបរិក្ខារោ ជាតោ, ឯហិ តំ ទសពលស្ស សន្តិកំ នេស្សាមា"តិ តំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ អគមំសុ។

សត្ថា ទិស្វាវ “កឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ , អនិច្ឆមានកំយេវ ភិក្ខុំ គណ្ហិត្វា អាគតត្ថា”តិ អាហ។ “ភន្តេ, អយំ ភិក្ខុ ពហុភណ្ឌោ ពហុបរិក្ខារោ”តិ។ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ពហុភណ្ឌោ”តិ? “សច្ចំ, ភគវា”តិ។ “កស្មា បន ត្វំ ភិក្ខុ ពហុភណ្ឌោ ជាតោ”? “ននុ អហំ អប្បិច្ឆតាយ សន្តុដ្ឋិតាយ បវិវេកស្ស វីរិយារម្ភស្ស វណ្ណំ វទាមី”តិ។ សោ សត្ថុ វចនំ សុត្វា កុបិតោ “ឥមិនា ទានិ នីហារេន ចរិស្សាមី”តិ បារុបនំ ឆឌ្ឌេត្វា បរិសមជ្ឈេ ឯកចីវរោ អដ្ឋាសិ។

អថ នំ សត្ថា ឧបត្ថម្ភយមានោ “ននុ ត្វំ ភិក្ខុ បុព្ពេ ហិរោត្តប្បគវេសកោ ទករក្ខសកាលេបិ ហិរោត្តប្បំ គវេសមានោ ទ្វាទស សំវច្ឆរានិ វិហាសិ, អថ កស្មា ឥទានិ ឯវំ គរុកេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិត្វា ចតុបរិសមជ្ឈេ បារុបនំ ឆឌ្ឌេត្វា ហិរោត្តប្បំ បហាយ ឋិតោសី”តិ? សោ សត្ថុ វចនំ សុត្វា ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា តំ ចីវរំ បារុបិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្ស អាវិភាវត្ថំ ភគវន្តំ យាចឹសុ, ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ នាម រាជា អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ តស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “មហិសាសកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ តស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ រញ្ញោ អញ្ញោបិ បុត្តោ ជាតោ, តស្ស “ចន្ទកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ តស្ស បន អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ ពោធិសត្តស្ស មាតា កាលមកាសិ, រាជា អញ្ញំ អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា រញ្ញោ បិយា អហោសិ មនាបា, សាបិ សំវាសមន្វាយ ឯកំ បុត្តំ វិជាយិ, “សូរិយកុមារោ”តិស្ស នាមំ អកំសុ។ រាជា បុត្តំ ទិស្វា តុដ្ឋចិត្តោ “ភទ្ទេ, បុត្តស្ស តេ វរំ ទម្មី”តិ អាហ។ ទេវី, វរំ ឥច្ឆិតកាលេ គហេតព្ពំ កត្វា ឋបេសិ។ សា បុត្តេ វយប្បត្តេ រាជានំ អាហ – “ទេវេន មយ្ហំ បុត្តស្ស ជាតកាលេ វរោ ទិន្នោ, បុត្តស្ស មេ រជ្ជំ ទេហី”តិ។ រាជា “មយ្ហំ ទ្វេ បុត្តា អគ្គិក្ខន្ធា វិយ ជលមានា វិចរន្តិ, ន សក្កា តវ បុត្តស្ស រជ្ជំ ទាតុ”ន្តិ បដិក្ខិបិត្វាបិ តំ បុនប្បុនំ យាចមានមេវ ទិស្វា “អយំ មយ្ហំ បុត្តានំ បាបកម្បិ ចិន្តេយ្យា”តិ បុត្តេ បក្កោសាបេត្វា អាហ – “តាតា, អហំ សូរិយកុមារស្ស ជាតកាលេ វរំ អទាសឹ។ ឥទានិស្ស មាតា រជ្ជំ យាចតិ, អហំ តស្ស ន ទាតុកាមោ, មាតុគាមោ នាម បាបោ, តុម្ហាកំ បាបកម្បិ ចិន្តេយ្យ, តុម្ហេ អរញ្ញំ បវិសិត្វា មម អច្ចយេន កុលសន្តកេ នគរេ រជ្ជំ ករេយ្យាថា”តិ រោទិត្វា កន្ទិត្វា សីសេ ចុម្ពិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ តេ បិតរំ វន្ទិត្វា បាសាទា ឱតរន្តេ រាជង្គណេ កីឡមានោ សូរិយកុមារោ ទិស្វា តំ ការណំ ញត្វា “អហម្បិ ភាតិកេហិ សទ្ធឹ គមិស្សាមី”តិ តេហិ សទ្ធឹយេវ និក្ខមិ។ តេ ហិមវន្តំ បវិសឹសុ។

ពោធិសត្តោ មគ្គា ឱក្កម្ម រុក្ខមូលេ និសីទិត្វា សូរិយកុមារំ អាមន្តេសិ “តាត សូរិយកុមារ, ឯតំ សរំ គន្ត្វា ន្ហត្វា ច បិវិត្វា ច បទុមិនិបណ្ណេហិ អម្ហាកម្បិ បានីយំ អានេហី”តិ។ តំ បន សរំ វេស្សវណស្ស សន្តិកា ឯកេន ទករក្ខសេន លទ្ធំ ហោតិ, វេស្សវណោ ច តំ អាហ – “ឋបេត្វា ទេវធម្មជាននកេ យេ អញ្ញេ ឥមំ សរំ ឱតរន្តិ, តេ ខាទិតុំ លភសិ។ អនោតិណ្ណេ ន លភសី”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ សោ រក្ខសោ យេ តំ សរំ ឱតរន្តិ, តេ ទេវធម្មេ បុច្ឆិត្វា យេ ន ជានន្តិ, តេ ខាទតិ។ អថ ខោ សូរិយកុមារោ តំ សរំ គន្ត្វា អវីមំសិត្វាវ ឱតរិ។ អថ នំ សោ រក្ខសោ គហេត្វា “ទេវធម្មេ ជានាសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ “ទេវធម្មា នាម ចន្ទិមសូរិយា”តិ អាហ។ អថ នំ “ត្វំ ទេវធម្មេ ន ជានាសី”តិ វត្វា ឧទកំ បវេសេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានេ ឋបេសិ។ ពោធិសត្តោបិ តំ អតិចិរាយន្តំ ទិស្វា ចន្ទកុមារំ បេសេសិ។ រក្ខសោ តម្បិ គហេត្វា “ទេវធម្មេ ជានាសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម ជានាមិ, ទេវធម្មា នាម ចតស្សោ ទិសា”តិ។ រក្ខសោ “ន ត្វំ ទេវធម្មេ ជានាសី”តិ តម្បិ គហេត្វា តត្ថេវ ឋបេសិ។

ពោធិសត្តោ តស្មិម្បិ ចិរាយន្តេ “ឯកេន អន្តរាយេន ភវិតព្ព”ន្តិ សយំ តត្ថ គន្ត្វា ទ្វិន្នម្បិ ឱតរណបទវឡញ្ជំ ទិស្វា “រក្ខសបរិគ្គហិតេន ឥមិនា សរេន ភវិតព្ព”ន្តិ ខគ្គំ សន្នយ្ហិត្វា ធនុំ គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ ទករក្ខសោ ពោធិសត្តំ ឧទកំ អនោតរន្តំ ទិស្វា វនកម្មិកបុរិសោ វិយ ហុត្វា ពោធិសត្តំ អាហ – “ភោ, បុរិស, ត្វំ មគ្គកិលន្តោ កស្មា ឥមំ សរំ ឱតរិត្វា ន្ហត្វា បិវិត្វា ភិសមុឡាលំ ខាទិត្វា បុប្ផានិ បិឡន្ធិត្វា យថាសុខំ ន គច្ឆសី”តិ? ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា “ឯសោ យក្ខោ ភវិស្សតី”តិ ញត្វា “តយា មេ ភាតិកា គហិតា”តិ អាហ។ “អាម, គហិតា”តិ។ “កឹ ការណា”តិ? “អហំ ឥមំ សរំ ឱតិណ្ណកេ លភាមី”តិ។ “កឹ បន សព្ពេវ លភសី”តិ? “យេ ទេវធម្មេ ជានន្តិ, តេ ឋបេត្វា អវសេសេ លភាមី”តិ។ “អត្ថិ បន តេ ទេវធម្មេហិ អត្ថោ”តិ? “អាម, អត្ថី”តិ។ “យទិ ឯវំ អហំ តេ ទេវធម្មេ កថេស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ កថេហិ, អហំ ទេវធម្មេ សុណិស្សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ អាហ “អហំ ទេវធម្មេ កថេយ្យំ, កិលិដ្ឋគត្តោ បនម្ហី”តិ។ យក្ខោ ពោធិសត្តំ ន្ហាបេត្វា ភោជនំ ភោជេត្វា បានីយំ បាយេត្វា បុប្ផានិ បិឡន្ធាបេត្វា គន្ធេហិ វិលិម្បាបេត្វា អលង្កតមណ្ឌបមជ្ឈេ បល្លង្កំ អត្ថរិត្វា អទាសិ។

ពោធិសត្តោ អាសនេ និសីទិត្វា យក្ខំ បាទមូលេ និសីទាបេត្វា “តេន ហិ ឱហិតសោតោ សក្កច្ចំ ទេវធម្មេ សុណាហី”តិ ឥមំ គាថមាហ –

៦. “ហិរិឱត្តប្បសម្បន្នា, សុក្កធម្មសមាហិតា;
សន្តោ សប្បុរិសា លោកេ, ទេវធម្មាតិ វុច្ចរេ”តិ។

តត្ថ **ហិរិឱត្តប្បសម្បន្នា**តិ ហិរិយា ច ឱត្តប្បេន ច សមន្នាគតា។ តេសុ កាយទុច្ចរិតាទីហិ ហិរិយតីតិ ហិរិ, លជ្ជាយេតំ អធិវចនំ។ តេហិយេវ ឱត្តប្បតីតិ ឱត្តប្បំ, បាបតោ ឧព្ពេគស្សេតំ អធិវចនំ។ តត្ថ អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានា ហិរិ, ពហិទ្ធាសមុដ្ឋានំ ឱត្តប្បំ។ អត្តាធិបតេយ្យា ហិរិ, លោកាធិបតេយ្យំ ឱត្តប្បំ។ លជ្ជាសភាវសណ្ឋិតា ហិរិ, ភយសភាវសណ្ឋិតំ ឱត្តប្បំ។ សប្បតិស្សវលក្ខណា ហិរិ, វជ្ជភីរុកភយទស្សាវិលក្ខណំ ឱត្តប្បំ។

តត្ថ អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានំ ហិរិំ ចតូហិ ការណេហិ សមុដ្ឋាបេតិ – ជាតិំ បច្ចវេក្ខិត្វា វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា សូរភាវំ បច្ចវេក្ខិត្វា ពាហុសច្ចំ បច្ចវេក្ខិត្វា ។ កថំ? “បាបករណំ នាមេតំ ន ជាតិសម្បន្នានំ កម្មំ, ហីនជច្ចានំ កេវដ្ដាទីនំ កម្មំ, មាទិសស្ស ជាតិសម្បន្នស្ស ឥទំ កម្មំ កាតុំ ន យុត្ត”ន្តិ ឯវំ តាវ ជាតិំ បច្ចវេក្ខិត្វា បាណាតិបាតាទិបាបំ អករោន្តោ ហិរិំ សមុដ្ឋាបេតិ។ តថា “បាបករណំ នាមេតំ ទហរេហិ កត្តព្ពំ កម្មំ, មាទិសស្ស វយេ ឋិតស្ស ឥទំ កម្មំ កាតុំ ន យុត្ត”ន្តិ ឯវំ វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា បាណាតិបាតាទិបាបំ អករោន្តោ ហិរិំ សមុដ្ឋាបេតិ។ តថា “បាបកម្មំ នាមេតំ ទុព្ពលជាតិកានំ កម្មំ, មាទិសស្ស សូរភាវសម្បន្នស្ស ឥទំ កម្មំ កាតុំ ន យុត្ត”ន្តិ ឯវំ សូរភាវំ បច្ចវេក្ខិត្វា បាណាតិបាតាទិបាបំ អករោន្តោ ហិរិំ សមុដ្ឋាបេតិ។ តថា “បាបកម្មំ នាមេតំ អន្ធពាលានំ កម្មំ, ន បណ្ឌិតានំ, មាទិសស្ស បណ្ឌិតស្ស ពហុស្សុតស្ស ឥទំ កម្មំ កាតុំ ន យុត្ត”ន្តិ ឯវំ ពាហុសច្ចំ បច្ចវេក្ខិត្វា បាណាតិបាតាទិបាបំ អករោន្តោ ហិរិំ សមុដ្ឋាបេតិ។ ឯវំ អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានំ ហិរិំ ចតូហិ ការណេហិ សមុដ្ឋាបេតិ។ សមុដ្ឋាបេត្វា ច បន អត្តនោ ចិត្តេ ហិរិំ បវេសេត្វា បាបកម្មំ ន ករោតិ។ ឯវំ ហិរិ អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានា នាម ហោតិ។

កថំ ឱត្តប្បំ ពហិទ្ធាសមុដ្ឋានំ នាម? “សចេ ត្វំ បាបកម្មំ ករិស្សសិ, ចតូសុ បរិសាសុ គរហប្បត្តោ ភវិស្សសិ។

“គរហិស្សន្តិ តំ វិញ្ញូ, អសុចិំ នាគរិកោ យថា;
វជ្ជិតោ សីលវន្តេហិ, កថំ ភិក្ខុ ករិស្សសី”តិ។ (ធ. ស. អដ្ឋ. ១ ពលរាសិវណ្ណនា) –

ឯវំ បច្ចវេក្ខន្តោ ហិ ពហិទ្ធាសមុដ្ឋិតេន ឱត្តប្បេន បាបកម្មំ ន ករោតិ។ ឯវំ ឱត្តប្បំ ពហិទ្ធាសមុដ្ឋានំ នាម ហោតិ។

កថំ ហិរិ អត្តាធិបតេយ្យា នាម? ឥធេកច្ចោ កុលបុត្តោ អត្តានំ អធិបតិំ ជេដ្ឋកំ កត្វា “មាទិសស្ស សទ្ធាបព្ពជិតស្ស ពហុស្សុតស្ស ធុតង្គធរស្ស ន យុត្តំ បាបកម្មំ កាតុ”ន្តិ បាបំ ន ករោតិ។ ឯវំ ហិរិ អត្តាធិបតេយ្យា នាម ហោតិ។ តេនាហ ភគវា –

“សោ អត្តានំយេវ អធិបតិំ កត្វា អកុសលំ បជហតិ, កុសលំ ភាវេតិ។ សាវជ្ជំ បជហតិ, អនវជ្ជំ ភាវេតិ។ សុទ្ធមត្តានំ បរិហរតី”តិ (អ. និ. ៣.៤០)។

កថំ ឱត្តប្បំ លោកាធិបតេយ្យំ នាម? ឥធេកច្ចោ កុលបុត្តោ លោកំ អធិបតិំ ជេដ្ឋកំ កត្វា បាបកម្មំ ន ករោតិ។ យថាហ –

“មហា ខោ បនាយំ លោកសន្និវាសោ។ មហន្តស្មិំ ខោ បន លោកសន្និវាសេ សន្តិ សមណព្រាហ្មណា ឥទ្ធិមន្តោ ទិព្ពចក្ខុកា បរចិត្តវិទុនោ, តេ ទូរតោបិ បស្សន្តិ, អាសន្នាបិ ន ទិស្សន្តិ, ចេតសាបិ ចិត្តំ ជានន្តិ, តេបិ មំ ឯវំ ជានិស្សន្តិ ‘បស្សថ ភោ, ឥមំ កុលបុត្តំ, សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ វោកិណ្ណោ វិហរតិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។

“សន្តិ ទេវតា ឥទ្ធិមន្តិយោ ទិព្ពចក្ខុកា បរចិត្តវិទុនិយោ, តា ទូរតោបិ បស្សន្តិ, អាសន្នាបិ ន ទិស្សន្តិ, ចេតសាបិ ចិត្តំ ជានន្តិ, តាបិ មំ ឯវំ ជានិស្សន្តិ ‘បស្សថ ភោ, ឥមំ កុលបុត្តំ, សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ វោកិណ្ណោ វិហរតិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។ សោ លោកំយេវ អធិបតិំ ជេដ្ឋកំ ករិត្វា អកុសលំ បជហតិ, កុសលំ ភាវេតិ។ សាវជ្ជំ បជហតិ, អនវជ្ជំ ភាវេតិ។ សុទ្ធមត្តានំ បរិហរតី”តិ (អ. និ. ៣.៤០)។

ឯវំ ឱត្តប្បំ លោកាធិបតេយ្យំ នាម ហោតិ។

“លជ្ជាសភាវសណ្ឋិតា ហិរី, ភយសភាវសណ្ឋិតំ ឱត្តប្ប”ន្តិ ឯត្ថ បន **លជ្ជា**តិ លជ្ជនាការោ, តេន សភាវេន សណ្ឋិតា ហិរី។ **ភយ**ន្តិ អបាយភយំ, តេន សភាវេន សណ្ឋិតំ ឱត្តប្បំ។ តទុភយម្បិ បាបបរិវជ្ជនេ បាកដំ ហោតិ។ ឯកច្ចោ ហិ យថា នាមេកោ កុលបុត្តោ ឧច្ចារបស្សាវាទីនិ ករោន្តោ លជ្ជិតព្ពយុត្តកំ ឯកំ ទិស្វា លជ្ជនាការប្បត្តោ ភវេយ្យ ហីឡិតោ, ឯវមេវ អជ្ឈត្តំ លជ្ជិធម្មំ ឱក្កមិត្វា បាបកម្មំ ន ករោតិ។ ឯកច្ចោ អបាយភយភីតោ ហុត្វា បាបកម្មំ ន ករោតិ។ តត្រិទំ ឱបម្មំ – យថា ហិ ទ្វីសុ អយោគុឡេសុ ឯកោ សីតលោ ភវេយ្យ គូថមក្ខិតោ, ឯកោ ឧណ្ហោ អាទិត្តោ។ តត្ថ បណ្ឌិតោ សីតលំ គូថមក្ខិតត្តា ជិគុច្ឆន្តោ ន គណ្ហាតិ, ឥតរំ ឌាហភយេន។ តត្ថ សីតលស្ស គូថមក្ខិតស្ស ជិគុច្ឆាយ អគណ្ហនំ វិយ អជ្ឈត្តំ លជ្ជិធម្មំ ឱក្កមិត្វា បាបស្ស អករណំ, ឧណ្ហស្ស ឌាហភយេន អគណ្ហនំ វិយ អបាយភយេន បាបស្ស អករណំ វេទិតព្វំ។

“សប្បតិស្សវលក្ខណា ហិរី, វជ្ជភីរុកភយទស្សាវិលក្ខណំ ឱត្តប្ប”ន្តិ ឥទម្បិ ទ្វយំ បាបបរិវជ្ជនេយេវ បាកដំ ហោតិ។ ឯកច្ចោ ហិ ជាតិមហត្តបច្ចវេក្ខណា, សត្ថុមហត្តបច្ចវេក្ខណា, ទាយជ្ជមហត្តបច្ចវេក្ខណា, សព្រហ្មចារិមហត្តបច្ចវេក្ខណាតិ ចតូហិ ការណេហិ សប្បតិស្សវលក្ខណំ ហិរិំ សមុដ្ឋាបេត្វា បាបំ ន ករោតិ។ ឯកច្ចោ អត្តានុវាទភយំ, បរានុវាទភយំ , ទណ្ឌភយំ, ទុគ្គតិភយន្តិ ចតូហិ ការណេហិ វជ្ជភីរុកភយទស្សាវិលក្ខណំ ឱត្តប្បំ សមុដ្ឋាបេត្វា បាបំ ន ករោតិ។ តត្ថ ជាតិមហត្តបច្ចវេក្ខណាទីនិ ចេវ អត្តានុវាទភយាទីនិ ច វិត្ថារេត្វា កថេតព្ពានិ។ តេសំ វិត្ថារោ អង្គុត្តរនិកាយដ្ឋកថាយំ វុត្តោ។

សុក្កធម្មសមាហិតាតិ ឥទមេវ ហិរោត្តប្បំ អាទិំ កត្វា កត្តព្ពា កុសលា ធម្មា សុក្កធម្មា នាម, តេ សព្ពសង្គាហកនយេន ចតុភូមកលោកិយលោកុត្តរធម្មា។ តេហិ សមាហិតា សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ **សន្តោ សប្បុរិសា លោកេ**តិ កាយកម្មាទីនំ សន្តតាយ សន្តោ, កតញ្ញុកតវេទិតាយ សោភនា បុរិសាតិ សប្បុរិសា។ **លោកោ** បន សង្ខារលោកោ, សត្តលោកោ, ឱកាសលោកោ, ខន្ធលោកោ, អាយតនលោកោ, ធាតុលោកោតិ អនេកវិធោ។ តត្ថ “ឯកោ លោកោ សព្ពេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា...បេ.... អដ្ឋារស លោកា អដ្ឋារស ធាតុយោ”តិ (បដិ. ម. ១.១១២) ឯត្ថ សង្ខារលោកោ វុត្តោ។ ខន្ធលោកាទយោ តទន្តោគធាយេវ។ “អយំ លោកោ បរលោកោ, ទេវលោកោ មនុស្សលោកោ”តិអាទីសុ (មហានិ. ៣; ចូឡនិ. អជិតមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ២) បន សត្តលោកោ វុត្តោ។

> “យាវតា ចន្ទិមសូរិយា, បរិហរន្តិ ទិសា ភន្តិ វិរោចមានា;
> តាវ សហស្សធា លោកោ, ឯត្ថ តេ វត្តតេ វសោ”តិ។ (ម. និ. ១.៥០៣) –

ឯត្ថ ឱកាសលោកោ វុត្តោ។ តេសុ ឥធ សត្តលោកោ អធិប្បេតោ។ សត្តលោកស្មិញ្ហិ យេ ឯវរូបា សប្បុរិសា, តេ **ទេវធម្មា**តិ វុច្ចន្តិ។

តត្ថ **ទេវា**តិ សម្មុតិទេវា, ឧបបត្តិទេវា, វិសុទ្ធិទេវាតិ តិវិធា។ តេសុ មហាសម្មតកាលតោ បដ្ឋាយ លោកេន “ទេវា”តិ សម្មតត្តា រាជរាជកុមារាទយោ **សម្មុតិទេវា** នាម។ ទេវលោកេ ឧប្បន្នា **ឧបបត្តិទេវា** នាម។ ខីណាសវា បន **វិសុទ្ធិទេវា** នាម។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

> “សម្មុតិទេវា នាម រាជានោ ទេវិយោ រាជកុមារា។ ឧបបត្តិទេវា នាម ភុម្មទេវេ ឧបាទាយ តទុត្តរិ ទេវា។ វិសុទ្ធិទេវា នាម ពុទ្ធា បច្ចេកពុទ្ធា ខីណាសវា”តិ (ចូឡនិ. ធោតកមាណវបុច្ឆានិទ្ទេស ៣២; បារាយនានុគីតិគាថានិទ្ទេស ១១៩)។

ឥមេសំ ទេវានំ ធម្មាតិ **ទេវធម្មា។ វុច្ចរេ**តិ វុច្ចន្តិ។ ហិរោត្តប្បមូលកា ហិ កុសលា ធម្មា កុលសម្បទាយ ចេវ ទេវលោកេ និព្ពត្តិយា ច វិសុទ្ធិភាវស្ស ច ការណត្តា ការណដ្ឋេន តិវិធានម្បិ តេសំ ទេវានំ ធម្មាតិ ទេវធម្មា, តេហិ ទេវធម្មេហិ សមន្នាគតា បុគ្គលាបិ ទេវធម្មា។ តស្មា បុគ្គលាធិដ្ឋានទេសនាយ តេ ធម្មេ ទស្សេន្តោ “សន្តោ សប្បុរិសា លោកេ, ទេវធម្មាតិ វុច្ចរេ”តិ អាហ។

យក្ខោ ឥមំ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នចិត្តោ ពោធិសត្តំ អាហ – “បណ្ឌិត, អហំ តុម្ហាកំ បសន្នោ, ឯកំ ភាតរំ ទេមិ, កតរំ អានេមី”តិ? “កនិដ្ឋំ អានេហី”តិ។ “បណ្ឌិត, ត្វំ កេវលំ ទេវធម្មេ ជានាសិយេវ, ន បន តេសុ វត្តសី”តិ។ “កឹ ការណា”តិ? “យំការណា ជេដ្ឋកំ ឋបេត្វា កនិដ្ឋំ អាណាបេន្តោ ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មំ ន ករោសី”តិ។ ទេវធម្មេ ចាហំ, យក្ខ, ជានាមិ, តេសុ ច វត្តាមិ។ មយញ្ហិ ឥមំ អរញ្ញំ ឯតំ និស្សាយ បវិដ្ឋា។ ឯតស្ស ហិ អត្ថាយ អម្ហាកំ បិតរំ ឯតស្ស មាតា វរំ យាចិ, អម្ហាកំ បន បិតា តំ វរំ អទត្វា អម្ហាកំ អនុរក្ខណត្ថាយ អរញ្ញវាសំ អនុជានិ។ សោ កុមារោ អនុវត្តិត្វា អម្ហេហិ សទ្ធឹ អាគតោ។ “តំ អរញ្ញេ ឯកោ យក្ខោ ខាទី”តិ វុត្តេបិ

ន កោចិ សទ្ទហិស្សតិ, តេនាហំ គរហភយភីតោ តមេវ អាណាបេមីតិ។ “សាធុ សាធុ បណ្ឌិត, ត្វំ ទេវធម្មេ ច ជានាសិ, តេសុ ច វត្តសី”តិ បសន្នោ យក្ខោ ពោធិសត្តស្ស សាធុការំ ទត្វា ទ្វេបិ ភាតរោ អានេត្វា អទាសិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ អាហ – “សម្ម, ត្វំ បុព្ពេ អត្តនា កតេន បាបកម្មេន បរេសំ មំសលោហិតខាទកោ យក្ខោ ហុត្វា និព្ពត្តោ, ឥទានិបិ បាបមេវ ករោសិ, ឥទំ តេ បាបកម្មំ និរយាទីហិ មុច្ចិតុំ ឱកាសំ ន ទស្សតិ , តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ បាបំ បហាយ កុសលំ ករោហី”តិ។ អសក្ខិ ច បន តំ ទមេតុំ។ សោ តំ យក្ខំ ទមេត្វា តេន សំវិហិតារក្ខោ តត្ថេវ វសន្តោ ឯកទិវសំ នក្ខត្តំ ឱលោកេត្វា បិតុ កាលកតភាវំ ញត្វា យក្ខំ អាទាយ ពារាណសិំ គន្ត្វា រជ្ជំ គហេត្វា ចន្ទកុមារស្ស ឱបរជ្ជំ, សូរិយកុមារស្ស សេនាបតិដ្ឋានំ, ទត្វា យក្ខស្ស រមណីយេ ឋានេ អាយតនំ ការេត្វា, យថា សោ អគ្គមាលំ អគ្គបុប្ផំ អគ្គភត្តញ្ច លភតិ, តថា អកាសិ។ សោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទស្សេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធោបិ ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទករក្ខសោ ពហុភណ្ឌិកភិក្ខុ អហោសិ, សូរិយកុមារោ អានន្ទោ, ចន្ទកុមារោ សារិបុត្តោ, ជេដ្ឋកភាតា មហិសាសកុមារោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទេវធម្មជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

៧. កដ្ឋហារិជាតកវណ្ណនា

បុត្តោ ត្យាហំ មហារាជាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ វាសភខត្តិយំ អារព្ភ កថេសិ។ វាសភខត្តិយាយ វត្ថុ ទ្វាទសកនិបាតេ ភទ្ទសាលជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។ សា កិរ មហានាមស្ស សក្កស្ស ធីតា នាគមុណ្ឌាយ នាម ទាសិយា កុច្ឆិស្មិំ ជាតា កោសលរាជស្ស អគ្គមហេសី អហោសិ។ សា រញ្ញោ បុត្តំ វិជាយិ។ រាជា បនស្សា បច្ឆា ទាសិភាវំ ញត្វា ឋានំ បរិហាបេសិ, បុត្តស្ស វិដដូភស្សាបិ ឋានំ បរិហាបេសិយេវ។ តេ ឧភោបិ អន្តោនិវេសនេយេវ វសន្តិ។ សត្ថា តំ ការណំ ញត្វា បុព្ពណ្ហសមយេ បញ្ចសតភិក្ខុបរិវុតោ រញ្ញោ និវេសនំ គន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា “មហារាជ, កហំ វាសភខត្តិយា”តិ អាហ។ “រាជា តំ ការណំ អារោចេសិ។ មហារាជ វាសភខត្តិយា កស្ស ធីតា”តិ? “មហានាមស្ស ភន្តេ”តិ។ “អាគច្ឆមានា កស្ស អាគតា”តិ? “មយ្ហំ ភន្តេ”តិ។ មហារាជ សា រញ្ញោ ធីតា, រញ្ញោវ អាគតា, រាជានំយេវ បដិច្ច បុត្តំ លភិ, សោ បុត្តោ កឹការណា បិតុ សន្តកស្ស រជ្ជស្ស សាមិកោ ន ហោតិ, បុព្ពេ រាជានោ មុហុត្តិកាយ កដ្ឋហារិកាយ កុច្ឆិស្មិម្បិ បុត្តំ លភិត្វា បុត្តស្ស រជ្ជំ អទំសូតិ។ រាជា តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថាយ ភគវន្តំ យាចិ, ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ រាជា មហន្តេន យសេន ឧយ្យានំ គន្ត្វា តត្ថ បុប្ផផលលោភេន វិចរន្តោ ឧយ្យានវនសណ្ឌេ គាយិត្វា ទារូនិ ឧទ្ធរមានំ ឯកំ ឥត្ថឹ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ សំវាសំ កប្បេសិ។ តង្ខណញ្ញេវ ពោធិសត្តោ តស្សា កុច្ឆិយំ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ, តាវទេវ តស្សា វជិរបូរិតា វិយ គរុកា កុច្ឆិ អហោសិ។ សា គព្ភស្ស បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា “គព្ភោ មេ, ទេវ, បតិដ្ឋិតោ”តិ អាហ។ រាជា អង្គុលិមុទ្ទិកំ ទត្វា “សចេ ធីតា ហោតិ, ឥមំ វិស្សជ្ជេត្វា បោសេយ្យាសិ, សចេ បុត្តោ ហោតិ, អង្គុលិមុទ្ទិកាយ សទ្ធឹ មម សន្តិកំ អានេយ្យាសី”តិ វត្វា បក្កាមិ។

សាបិ បរិបក្កគព្ភា ពោធិសត្តំ វិជាយិ។ តស្ស អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ កីឡាមណ្ឌលេ កីឡន្តស្ស ឯវំ វត្តារោ ហោន្តិ “និប្បិតិកេនម្ហា បហដា”តិ។ តំ សុត្វា ពោធិសត្តោ មាតុ សន្តិកំ គន្ត្វា “អម្ម, កោ មយ្ហំ បិតា”តិ បុច្ឆិ។ “តាត, ត្វំ ពារាណសិរញ្ញោ បុត្តោ”តិ។ “អម្ម, អត្ថិ បន កោចិ សក្ខី”តិ? តាត រាជា ឥមំ មុទ្ទិកំ ទត្វា “សចេ ធីតា ហោតិ, ឥមំ វិស្សជ្ជេត្វា បោសេយ្យាសិ, សចេ បុត្តោ ហោតិ, ឥមាយ អង្គុលិមុទ្ទិកាយ សទ្ធឹ អានេយ្យាសី”តិ វត្វា គតោតិ។ “អម្ម, ឯវំ សន្តេ កស្មា មំ បិតុ សន្តិកំ ន នេសី”តិ ។ សា បុត្តស្ស អជ្ឈាសយំ ញត្វា រាជទ្វារំ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចាបេសិ។ រញ្ញា ច បក្កោសាបិតា បវិសិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា “អយំ តេ, ទេវ, បុត្តោ”តិ អាហ។ រាជា ជានន្តោបិ បរិសមជ្ឈេ លជ្ជាយ “ន មយ្ហំ បុត្តោ”តិ អាហ។ “អយំ តេ, ទេវ, មុទ្ទិកា, ឥមំ សញ្ជានាសី”តិ។ “អយម្បិ មយ្ហំ មុទ្ទិកា ន ហោតី”តិ។ “ទេវ, ឥទានិ ឋបេត្វា សច្ចកិរិយំ អញ្ញោ មម សក្ខិ នត្ថិ, សចាយំ ទារកោ តុម្ហេ បដិច្ច ជាតោ, អាកាសេ តិដ្ឋតុ, នោ ចេ, ភូមិយំ បតិត្វា មរតូ”តិ ពោធិសត្តស្ស បាទេ គហេត្វា អាកាសេ ខិបិ។ ពោធិសត្តោ អាកាសេ បល្លង្កមាភុជិត្វា និសិន្នោ មធុរស្សរេន បិតុ ធម្មំ កថេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៧. “បុត្តោ ត្យាហំ មហារាជ, ត្វំ មំ បោស ជនាធិប;
អញ្ញេបិ ទេវោ បោសេតិ, កិញ្ច ទេវោ សកំ បជ”ន្តិ។

តត្ថ **បុត្តោ ត្យាហ**ន្តិ បុត្តោ តេ អហំ។ បុត្តោ ច នាមេស អត្រជោ, ខេត្តជោ, អន្តេវាសិកោ, ទិន្នកោតិ ចតុព្ពិធោ។ តត្ថ អត្តានំ បដិច្ច ជាតោ **អត្រជោ** នាម។ សយនបិដ្ឋេ បល្លង្កេ ឧរេតិឯវមាទីសុ និព្ពត្តោ **ខេត្តជោ** នាម។ សន្តិកេ សិប្បុគ្គណ្ហនកោ **អន្តេវាសិកោ** នាម។ បោសាវនត្ថាយ ទិន្នោ **ទិន្នកោ** នាម។ ឥធ បន អត្រជំ សន្ធាយ "បុត្តោ"តិ វុត្តំ។ ចតូហិ សង្គហវត្ថូហិ ជនំ រញ្ជេតីតិ រាជា, មហន្តោ រាជា **មហារាជា**។ តមាលបន្តោ អាហ "**មហារាជា**"តិ។ **ត្វំ មំ បោស ជនាធិបា**តិ ជនាធិប មហាជនជេដ្ឋក ត្វំ មំ បោស ភរស្សុ វឌ្ឍេហិ។ **អញ្ញេបិ ទេវោ បោសេតី**តិ អញ្ញេបិ ហត្ថិពន្ធាទយោ មនុស្សេ, ហត្ថិអស្សាទយោ តិរច្ឆានគតេ ច ពហុជនេ ទេវោ បោសេតិ។ **កិញ្ច ទេវោ សកំ បជ**ន្តិ ឯត្ថ បន **កិញ្ច**ាតិ គរហត្ថេ ច អនុគ្គហណត្ថេ ច និបាតោ។ "សកំ បជំ អត្តនោ បុត្តំ មំ ទេវោ ន បោសេតី"តិ វទន្តោ គរហតិ នាម, "អញ្ញេ ពហុជនេ បោសេតី"តិ វទន្តោ អនុគ្គណ្ហតិ នាម។ ឥតិ ពោធិសត្តោ គរហន្តោបិ អនុគ្គណ្ហន្តោបិ "កិញ្ច ទេវោ សកំ បជ"ន្តិ អាហ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស អាកាសេ និសីទិត្វា ឯវំ ធម្មំ ទេសេន្តស្ស សុត្វា "ឯហិ, តាតា"តិ ហត្ថំ បសារេសិ, "អហមេវ បោសេស្សាមិ, អហមេវ បោសេស្សាមី"តិ ហត្ថសហស្សំ បសារិយិត្ថ។ ពោធិសត្តោ អញ្ញស្ស ហត្ថេ អនោតរិត្វា រញ្ញោវ ហត្ថេ ឱតរិត្វា អង្កេ និសីទិ។ រាជា តស្ស ឱបរជ្ជំ ទត្វា មាតរំ អគ្គមហេសី អកាសិ។ សោ បិតុ អច្ចយេន កដ្ឋវាហនរាជា នាម ហុត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា កោសលរញ្ញោ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ ទស្សេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា មាតា មហាមាយា អហោសិ, បិតា សុទ្ធោទនមហារាជា, កដ្ឋវាហនរាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

កដ្ឋហារិជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

៨. គាមណិជាតកវណ្ណនា

អបិ អតរមានានន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឥមស្មឹ បន ជាតកេ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ច អតីតវត្ថុ ច ឯកាទសកនិបាតេ សំវរជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។ វត្ថុ ហិ តស្មិញ្ច ឥមស្មិញ្ច ឯកសទិសមេវ, គាថា បន នានា។ គាមណិកុមារោ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ភាតិកសតស្ស កនិដ្ឋោបិ ហុត្វា ភាតិកសតបរិវារិតោ សេតច្ឆត្តស្សហេដ្ឋា វរបល្លង្កេ និសិន្នោ អត្តនោ យសសម្បត្តឹ ឱលោកេត្វា "អយំ មយ្ហំ យសសម្បត្តិ អម្ហាកំ អាចរិយស្ស សន្តកា"តិ តុដ្ឋោ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

៨. "អបិ អតរមានានំ, ផលាសាវ សមិជ្ឈតិ;
វិបក្កព្រហ្មចរិយោស្មិ, ឯវំ ជានាហិ គាមណី"តិ។

តត្ថ **អបី**តិ និបាតមត្តំ។ **អតរមានាន**ន្តិ បណ្ឌិតានំ ឱវាទេ ឋត្វា អតរិត្វា អវេគាយិត្វា ឧបាយេន កម្មំ ករោន្តានំ។ **ផលាសាវ សមិជ្ឈតី**តិ យថាបត្ថិតេ ផលេ អាសា តស្ស ផលស្ស និប្ផត្តិយា សមិជ្ឈតិយេវ។ អថ វា **ផលាសា**តិ អាសាផលំ, យថាបត្ថិតំ ផលំ សមិជ្ឈតិយេវាតិ អត្ថោ។ **វិបក្កព្រហ្មចរិយោស្មី**តិ ឯត្ថ ចត្តារិ សង្គហវត្ថូនិ សេដ្ឋចរិយត្តា ព្រហ្មចរិយំ នាម, តញ្ច តម្មូលិកាយ យសសម្បត្តិយា បដិលទ្ធត្តា វិបក្កំ នាម។ យោ វាស្ស យសោ និប្ផន្នោ, សោបិ សេដ្ឋដ្ឋេន ព្រហ្មចរិយំ នាម។ តេនាហ "វិបក្កព្រហ្មចរិយោស្មី"តិ។ **ឯវំ ជានាហិ គាមណី**តិ កត្ថចិ គាមិកបុរិសោបិ គាមជេដ្ឋកោបិ គាមណី។ ឥធ បន សព្ពជនជេដ្ឋកំ អត្តានំ សន្ធាយាហ។ អម្ភោ គាមណិ, ត្វំ ឯតំ ការណំ ឯវំ ជានាហិ, អាចរិយំ និស្សាយ ភាតិកសតំ អតិក្កមិត្វា ឥទំ មហារជ្ជំ បត្តោស្មីតិ ឧទានំ ឧទានេសិ។

តស្មឹ បន រជ្ជំ បត្តេ សត្តដ្ឋទិវសច្ចយេន សព្ពេបិ ភាតរោ អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គតា ។ គាមណិរាជា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា យថាកម្មំ គតោ, ពោធិសត្តោបិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទស្សេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ។ សត្ថា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា គាមណិកុមារោ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អហោសិ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

គាមណិជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

៩. មឃទេវជាតកវណ្ណនា

ឧត្តមង្គរុហា មយ្ហន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ មហាភិនិក្ខមនំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ ហេដ្ឋា និទានកថាយំ កថិតមេវ។ តស្មឹ បន កាលេ ភិក្ខូ ទសពលស្ស នេក្ខម្មំ វណ្ណយន្តា និសីទឹសុ។ អថ សត្ថា ធម្មសភំ

អាគន្ត្វា ពុទ្ធាសនេ និសិន្នោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ។ “ភន្តេ, ន អញ្ញាយ កថាយ, តុម្ហាកំយេវ បន នេក្ខម្មំ វណ្ណយមានា និសិន្នាម្ហា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឯតរហិយេវ នេក្ខម្មំ និក្ខន្តោ, បុព្ពេបិ និក្ខន្តោយេវា”តិ អាហ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថំ ភគវន្តំ យាចឹសុ, ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ វិទេហរដ្ឋេ មិថិលាយំ មឃទេវោ នាម រាជា អហោសិ ធម្មិកោ ធម្មរាជា។ សោ ចតុរាសីតិ វស្ស សហស្សានិ កុមារកីឡំ កីឡិ, តថា ឱបរជ្ជំ, តថា មហារជ្ជំ កត្វា ទីឃមទ្ធានំ ខេបេត្វា ឯកទិវសំ កប្បកំ អាមន្តេសិ “យទា មេ, សម្ម កប្បក, សិរស្មឹ បលិតានិ បស្សេយ្យាសិ, អថ មេ អារោចេយ្យាសី”តិ។ កប្បកោបិ ទីឃមទ្ធានំ ខេបេត្វា ឯកទិវសំ រញ្ញោ អញ្ជនវណ្ណានំ កេសានំ អន្តរេ ឯកមេវ បលិតំ ទិស្វា “ទេវ, ឯកំ តេ បលិតំ ទិស្សតី”តិ អារោចេសិ។ “តេន ហិ មេ, សម្ម, តំ បលិតំ ឧទ្ធរិត្វា បាណិម្ហិ ឋបេហី”តិ ច វុត្តេ សុវណ្ណសណ្ឌាសេន ឧទ្ធរិត្វា រញ្ញោ បាណិម្ហិ បតិដ្ឋាបេសិ។ តទា រញ្ញោ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ អាយុ អវសិដ្ឋំ ហោតិ។ ឯវំ សន្តេបិ បលិតំ ទិស្វាវ មច្ចុរាជានំ អាគន្ត្វា សមីបេ ឋិតំ វិយ អត្តានំ អាទិត្តបណ្ណសាលំ បវិដ្ឋំ វិយ ច មញ្ញមានោ សំវេគំ អាបជ្ជិត្វា “ពាល មឃទេវ, យាវ បលិតស្សុប្បាទាវ ឥមេ កិលេសេ ជហិតុំ នាសក្ខី”តិ ចិន្តេសិ។

តស្សេវំ បលិតបាតុភាវំ អាវជ្ជេន្តស្ស អន្តោឌាហោ ឧប្បជ្ជិ, សរីរា សេទា មុច្ចឹសុ, សាដកា បីឡេត្វា អបនេតព្ពាការប្បត្តា អហេសុំ។ សោ “អជ្ជេវ មយា និក្ខមិត្វា បព្ពជិតុំ វដ្ដតី”តិ កប្បកស្ស សតសហស្សុដ្ឋានកំ គាមវរំ ទត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា “តាត, មម សីសេ បលិតំ បាតុភូតំ, មហល្លកោម្ហិ ជាតោ, ភុត្តា ខោ បន មេ មានុសកា កាមា, ឥទានិ ទិព្ពេ កាមេ បរិយេសិស្សាមិ, នេក្ខម្មកាលោ មយ្ហំ, ត្វំ ឥមំ រជ្ជំ បដិបជ្ជ, អហំ បន បព្ពជិត្វា មឃទេវអម្ពវនុយ្យានេ វសន្តោ សមណធម្មំ ករិស្សាមី”តិ អាហ។ តំ ឯវំ បព្ពជិតុកាមំ អមច្ចា ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, កឹ តុម្ហាកំ បព្ពជ្ជាការណ”ន្តិ បុច្ឆឹសុ។ រាជា បលិតំ ហត្ថេន គហេត្វា អមច្ចានំ ឥមំ គាថមាហ –

៩. “ឧត្តមង្គរុហា មយ្ហំ, ឥមេ ជាតា វយោហរា;
បាតុភូតា ទេវទូតា, បព្ពជ្ជាសមយោ មមា”តិ។

តត្ថ **ឧត្តមង្គរុហា**តិ កេសា។ កេសា ហិ សព្ពេសំ ហត្ថបាទាទីនំ អង្គានំ ឧត្តមេ សិរស្មឹ រុហត្តា “ឧត្តមង្គរុហា”តិ វុច្ចន្តិ។ **ឥមេ ជាតា វយោហរា**តិ បស្សថ, តាតា, បលិតបាតុភាវេន តិណ្ណំ វយានំ ហរណតោ ឥមេ ជាតា វយោហរា។ **បាតុភូតា**តិ និព្ពត្តា។ **ទេវទូតា**តិ ទេវោ វុច្ចតិ មច្ចុ, តស្ស ទូតាតិ ទេវទូតា។ សិរស្មិញ្ហិ បលិតេសុ បាតុភូតេសុ មច្ចុរាជស្ស សន្តិកេ ឋិតោ វិយ ហោតិ, តស្មា បលិតានិ “មច្ចុទេវស្ស ទូតា”តិ វុច្ចន្តិ។ ទេវា វិយ ទូតាតិបិ ទេវទូតា។ យថា ហិ អលង្កតបដិយត្តាយ ទេវតាយ អាកាសេ ឋត្វា “អសុកទិវសេ ត្វំ មរិស្សសី”តិ វុត្តេ តំ តថេវ ហោតិ, ឯវំ សិរស្មឹ បលិតេសុ បាតុភូតេសុ ទេវតាយ ព្យាករណសទិសមេវ ហោតិ, តស្មា បលិតានិ “ទេវសទិសា ទូតា”តិ វុច្ចន្តិ។ វិសុទ្ធិទេវានំ ទូតាតិបិ ទេវទូតា។ សព្ពពោធិសត្តា ហិ ជិណ្ណព្យាធិមតបព្ពជិតេ ទិស្វាវ សំវេគមាបជ្ជិត្វា និក្ខម្ម បព្ពជន្តិ។ យថាហ –

“ជិណ្ណញ្ច ទិស្វា ទុខិតញ្ច ព្យាធិតំ, មតញ្ច ទិស្វា គតមាយុសង្ខយំ;
កាសាយវត្ថំ បព្ពជិតញ្ច ទិស្វា, តស្មា អហំ បព្ពជិតោម្ហិ រាជា”តិ។ (ថេរគា. ៧៣ ថោកំ វិសទិសំ);

ឥមិនា បរិយាយេន បលិតានិ វិសុទ្ធិទេវានំ ទូតត្តា “ទេវទូតា”តិ វុច្ចន្តិ។ **បព្ពជ្ជាសមយោ មមា**តិ គិហិភាវតោ និក្ខន្តដ្ឋេន “បព្ពជ្ជា”តិ លទ្ធនាមស្ស សមណលិង្គគហណស្ស កាលោ មយ្ហន្តិ ទស្សេតិ។

សោ ឯវំ វត្វា តំ ទិវសមេវ រជ្ជំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តស្មិំយេវ មឃទេវអម្ពវនេ វិហរន្តោ ចតុរាសីតិ វស្សសហស្សានិ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា អបរិហីនជ្ឈានេ ឋិតោ កាលំ កត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិត្វា បុន តតោ ចុតោ មិថិលាយំយេវ និមិ នាម រាជា ហុត្វា ឱសក្កមានំ អត្តនោ វំសំ ឃដេត្វា តត្ថេវ អម្ពវនេ បព្ពជិត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា បុន ព្រហ្មលោកូបគោវ អហោសិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ, បុព្ពេបិ និក្ខន្តោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទស្សេត្វា ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា អហេសុំ, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ។ ឥតិ ភគវា ឥមានិ ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា កប្បកោ អានន្ទោ អហោសិ, បុត្តោ រាហុលោ, មឃទេវរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មឃទេវជាតកវណ្ណនា នវមា។

១០. សុខវិហារិជាតកវណ្ណនា

យញ្ច អញ្ញេ ន រក្ខន្តីតិ ឥទំ សត្ថា អនុបិយនគរំ និស្សាយ អនុបិយអម្ពវនេ វិហរន្តោ សុខវិហារិ ភទ្ទិយត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សុខវិហារី ភទ្ទិយត្ថេរោ ឆខត្តិយសមាគមេ ឧបាលិសត្តមោ បព្ពជិតោ។ តេសុ ភទ្ទិយត្ថេរោ ច, កិមិលត្ថេរោ ច, ភគុត្ថេរោ ច, ឧបាលិត្ថេរោ ច អរហត្តំ បត្តា, អានន្ទត្ថេរោ សោតាបន្នោ ជាតោ, អនុរុទ្ធត្ថេរោ ទិព្ពចក្ខុកោ, ទេវទត្តោ ឈានលាភី ជាតោ។ ឆន្នំ បន ខត្តិយានំ វត្ថុ យាវ អនុបិយនគរា ខណ្ឌហាលជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។ អាយស្មា បន ភទ្ទិយោ រាជកាលេ អត្តនោ រក្ខសំវិធានញ្ចេវ តាវ ពហូហិ រក្ខាហិ រក្ខិយមានស្ស ឧបរិបាសាទវរតលេ មហាសយនេ សម្បរិវត្តមានស្សាបិ អត្តនោ ភយុប្បត្តិញ្ច ឥទានិ អរហត្តំ បត្វា អរញ្ញាទីសុ យត្ថ កត្ថចិ វិហរន្តោបិ អត្តនោ វិគតភយតញ្ច សមនុស្សរន្តោ "អហោ សុខំ, អហោ សុខ"ន្តិ ឧទានំ ឧទានេសិ។ តំ សុត្វា ភិក្ខូ "អាយស្មា ភទ្ទិយោ អញ្ញំ ព្យាករោតី"តិ ភគវតោ អារោចេសុំ។ ភគវា "ន, ភិក្ខវេ , ភទ្ទិយោ ឥទានេវ សុខវិហារី, បុព្ពេបិ សុខវិហារីយេវា"តិ អាហ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថាយ ភគវន្តំ យាចឹសុ។ ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការយមានេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណមហាសាលោ ហុត្វា កាមេសុ អាទីនវំ, នេក្ខម្មេ ចានិសំសំ ទិស្វា កាមេ បហាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេសិ, បរិវារោបិស្ស មហា អហោសិ បញ្ច តាបសសតានិ។ សោ វស្សកាលេ ហិមវន្តតោ និក្ខមិត្វា តាបសគណបរិវុតោ គាមនិគមាទីសុ ចារិកំ ចរន្តោ ពារាណសឹ បត្វា រាជានំ និស្សាយ រាជុយ្យានេ វាសំ កប្បេសិ។ តត្ថ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ វសិត្វា រាជានំ អាបុច្ឆិ។ អថ នំ រាជា "តុម្ហេ, ភន្តេ, មហល្លកា, កឹ វោ ហិមវន្តេន, អន្តេវាសិកេ ហិមវន្តំ បេសេត្វា ឥធេវ វសថា"តិ យាចិ។ ពោធិសត្តោ ជេដ្ឋន្តេវាសិកំ បញ្ច តាបសសតានិ បដិច្ឆាបេត្វា "គច្ឆ, ត្វំ ឥមេហិ សទ្ធឹ ហិមវន្តេ វស, អហំ បន ឥធេវ វសិស្សាមី"តិ តេ ឧយ្យោជេត្វា សយំ តត្ថេវ វាសំ កប្បេសិ។

សោ បនស្ស ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ រាជបព្ពជិតោ មហន្តំ រជ្ជំ បហាយ បព្ពជិត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា អដ្ឋ សមាបត្តិលាភី អហោសិ។ សោ តាបសេហិ សទ្ធឹ ហិមវន្តេ វសមានោ ឯកទិវសំ អាចរិយំ ទដ្ឋុកាមោ ហុត្វា តេ តាបសេ អាមន្តេត្វា "តុម្ហេ អនុក្កណ្ឋមានា ឥធេវ វសថ, អហំ អាចរិយំ វន្ទិត្វា អាគមិស្សាមី"តិ អាចរិយស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា ឯកំ កដ្ឋត្ថរិកំ អត្ថរិត្វា អាចរិយស្ស សន្តិកេយេវ និបជ្ជិ។ តស្មិញ្ច សមយេ រាជា "តាបសំ បស្សិស្សាមី"តិ ឧយ្យានំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អន្តេវាសិកតាបសោ រាជានំ ទិស្វា នេវ វុដ្ឋាសិ, និបន្នោយេវ បន "អហោ សុខំ, អហោ សុខ"ន្តិ ឧទានំ ឧទានេសិ។ រាជា "អយំ តាបសោ មំ ទិស្វាបិ ន ឧដ្ឋិតោ"តិ អនត្តមនោ ពោធិសត្តំ អាហ – "ភន្តេ, អយំ តាបសោ យទិច្ឆកំ ភុត្តោ ភវិស្សតិ, ឧទានំ ឧទានេន្តោ សុខសេយ្យមេវ កប្បេតី"តិ។ មហារាជ, អយំ តាបសោ បុព្ពេ តុម្ហាទិសោ ឯកោ រាជា អហោសិ, ស្វាយំ "អហំ បុព្ពេ គិហិកាលេ រជ្ជសិរឹ អនុភវន្តោ អាវុធហត្ថេហិ ពហូហិ រក្ខិយមានោបិ ឯវរូបំ សុខំ នាម នាលត្ថ"ន្តិ អត្តនោ បព្ពជ្ជាសុខំ ឈានសុខញ្ច អារព្ភ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេតីតិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ រញ្ញោ ធម្មកថំ កថេតុំ ឥមំ គាថមាហ –

១០. "យញ្ច អញ្ញេ ន រក្ខន្តិ, យោ ច អញ្ញេ ន រក្ខតិ;
ស វេ រាជ សុខំ សេតិ, កាមេសុ អនបេក្ខវា"តិ។

តត្ថ **យញ្ច អញ្ញេ ន រក្ខន្តី**តិ យំ បុគ្គលំ អញ្ញេ ពហូ បុគ្គលា ន រក្ខន្តិ។ **យោ ច អញ្ញេ ន រក្ខតី**តិ យោ ច "ឯកកោ អហំ រជ្ជំ ការេមី"តិ អញ្ញេ ពហូ ជនេ ន រក្ខតិ។ **ស វេ រាជ សុខំ សេតី**តិ មហារាជ សោ បុគ្គលោ ឯកោ អទុតិយោ បវិវិត្តោ កាយិកចេតសិកសុខសមង្គី ហុត្វា សុខំ សេតិ។ ឥទញ្ច ទេសនាសីសមេវ។ ន កេវលំ បន សេតិយេវ, ឯវរូបោ បន បុគ្គលោ សុខំ គច្ឆតិ តិដ្ឋតិ និសីទតិ សយតីតិ សព្ពិរិយាបថេសុ សុខប្បត្តោវ ហោតិ។ **កាមេសុ អនបេក្ខវា**តិ វត្ថុកាមកិលេសកាមេសុ អបេក្ខារហិតោ វិគតច្ឆន្ទរាគោ និត្តណ្ហោ ឯវរូបោ បុគ្គលោ សព្ពិរិយាបថេសុ សុខំ វិហរតិ មហារាជាតិ។

រាជា ធម្មទេសនំ សុត្វា តុដ្ឋមានសោ វន្ទិត្វា និវេសនមេវ គតោ, អន្តេវាសិកោបិ អាចរិយំ វន្ទិត្វា ហិមវន្តមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោ បន តត្ថេវ វិហរន្តោ អបរិហីនជ្ឈានោ កាលំ កត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ទស្សេត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា អន្តេវាសិកោ ភទ្ទិយត្ថេរោ អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

សុខវិហារិជាតកវណ្ណនា ទសមា។

តស្សុទ្ទានំ –

អបណ្ណកំ វណ្ណុបថំ, សេរិវំ ចូឡសេដ្ឋិ ច;
តណ្ឌុលំ ទេវធម្មញ្ច, កដ្ឋវាហនគាមណិ;
មឃទេវំ វិហារីតិ, បិណ្ឌិតា ទស ជាតកាតិ។

២. សីលវគ្គោ

[១១] ១. លក្ខណមិគជាតកវណ្ណនា

ហោតិ សីលវតំ អត្ថោតិ ឥទំ សត្ថា រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តស្ស វត្ថុ យាវ អភិមារប្បយោជនា ខណ្ឌហាលជាតកេ អាវិភវិស្សតិ, យាវ ធនបាលកវិស្សជ្ជនា បន ចូឡហំសជាតកេ អាវិភវិស្សតិ, យាវ បថវិប្បវេសនា ទ្វាទសនិបាតេ សមុទ្ទវាណិជជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។

ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ ទេវទត្តោ បញ្ច វត្ថូនិ យាចិត្វា អលភន្តោ សង្ឃំ ភិន្ទិត្វា បញ្ច ភិក្ខុសតានិ អាទាយ គយាសីសេ វិហរតិ។ អថ តេសំ ភិក្ខូនំ ញាណំ បរិបាកំ អគមាសិ។ តំ ញត្វា សត្ថា ទ្វេ អគ្គសាវកេ អាមន្តេសិ “សារិបុត្តា, តុម្ហាកំ និស្សិតកា បញ្ចសតា ភិក្ខូ ទេវទត្តស្ស លទ្ធឹ រោចេត្វា តេន សទ្ធឹ គតា, ឥទានិ បន តេសំ ញាណំ បរិបាកំ គតំ, តុម្ហេ ពហូហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ តត្ថ គន្ត្វា តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា តេ ភិក្ខូ មគ្គផលេហិ បពោធេត្វា គហេត្វា អាគច្ឆថា”តិ។ តេ តថេវ គន្ត្វា តេសំ ធម្មំ ទេសេត្វា មគ្គផលេហិ បពោធេត្វា បុនទិវសេ អរុណុគ្គមនវេលាយ តេ ភិក្ខូ អាទាយ វេឡុវនមេវ អាគមំសុ។ អាគន្ត្វា ច បន សារិបុត្តត្ថេរស្ស ភគវន្តំ វន្ទិត្វា ឋិតកាលេ ភិក្ខូ ថេរំ បសំសិត្វា ភគវន្តំ អាហំសុ – “ភន្តេ, អម្ហាកំ ជេដ្ឋភាតិកោ ធម្មសេនាបតិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ បរិវុតោ អាគច្ឆន្តោ អតិវិយ សោភតិ, ទេវទត្តោ បន បរិហីនបរិវារោ ជាតោ”តិ។ ន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឥទានេវ ញាតិសង្ឃបរិវុតោ អាគច្ឆន្តោ សោភតិ, បុព្ពេបិ សោភិយេវ។ ទេវទត្តោបិ ន ឥទានេវ គណតោ បរិហីនោ, បុព្ពេបិ បរិហីនោយេវាតិ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថាយ ភគវន្តំ យាចឹសុ, ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហនគរេ ឯកោ មគធរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ មិគយោនិយំ បដិសន្ធឹ គហេត្វា វុទ្ធិប្បត្តោ មិគសហស្សបរិវារោ អរញ្ញេ វសតិ។ តស្ស លក្ខណោ ច កាឡោ ចាតិ ទ្វេ បុត្តា អហេសុំ។ សោ អត្តនោ មហល្លកកាលេ “តាតា, អហំ ឥទានិ មហល្លកោ, តុម្ហេ ឥមំ គណំ បរិហរថា”តិ បញ្ច បញ្ច មិគសតានិ ឯកេកំ បុត្តំ បដិច្ឆាបេសិ ។ តតោ បដ្ឋាយ តេ ទ្វេ ជនា មិគគណំ បរិហរន្តិ។ មគធរដ្ឋស្មិញ្ច សស្សបាកសមយេ កិដ្ឋសម្ពាធេ អរញ្ញេ មិគានំ បរិបន្ថោ ហោតិ។ មនុស្សា សស្សខាទកានំ មិគានំ មារណត្ថាយ តត្ថ តត្ថ ឱបាតំ ខណន្តិ, សូលានិ រោបេន្តិ, បាសាណយន្តានិ សជ្ជេន្តិ, កូដបាសាទយោ បាសេ ឱឌ្ឌេន្តិ, ពហូ មិគា វិនាសំ អាបជ្ជន្តិ។ ពោធិសត្តោ កិដ្ឋសម្ពាធសមយំ ញត្វា ទ្វេ បុត្តេ បក្កោសាបេត្វា អាហ – “តាតា, អយំ កិដ្ឋសម្ពាធសមយោ, ពហូ មិគា វិនាសំ បាបុណន្តិ, មយំ មហល្លកា យេន កេនចិ ឧបាយេន ឯកស្មឹ ឋានេ វីតិនាមេស្សាម, តុម្ហេ តុម្ហាកំ មិគគណេ គហេត្វា អរញ្ញេ បព្ពតបាទំ បវិសិត្វា សស្សានំ ឧទ្ធដកាលេ អាគច្ឆេយ្យាថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ បិតុ វចនំ សុត្វា សបរិវារា និក្ខមឹសុ។ តេសំ បន គមនមគ្គំ មនុស្សា ជានន្តិ “ឥមស្មឹ កាលេ មិគា បព្ពតមារោហន្តិ, ឥមស្មឹ កាលេ ឱរោហន្តី”តិ។ តេ តត្ថ តត្ថ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ និលីនា ពហូ មិគេ វិជ្ឈិត្វា មារេន្តិ។

កាឡមិគោ អត្តនោ ទន្ធតាយ “ឥមាយ នាម វេលាយ គន្តព្ពំ, ឥមាយ វេលាយ ន គន្តព្ព”ន្តិ អជានន្តោ មិគគណំ អាទាយ បុព្ពណ្ហេបិ សាយន្ហេបិ បទោសេបិ បច្ចូសេបិ គាមទ្វារេន គច្ឆតិ។ មនុស្សា តត្ថ តត្ថ បកតិយា ឋិតា ច និលីនា ច ពហូ មិគេ វិនាសំ បាបេន្តិ។ ឯវំ សោ អត្តនោ ទន្ធតាយ ពហូ មិគេ វិនាសំ បាបេត្វា អប្បកេហេវ មិគេហិ អរញ្ញំ បាវិសិ។ លក្ខណមិគោ បន បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ ឧបាយកុសលោ “ឥមាយ វេលាយ គន្តព្ពំ, ឥមាយ វេលាយ ន គន្តព្ព”ន្តិ ជានាតិ។ សោ គាមទ្វារេនបិ ន គច្ឆតិ , ទិវាបិ ន គច្ឆតិ, បទោសេបិ ន គច្ឆតិ, បច្ចូសេបិ ន គច្ឆតិ, មិគគណំ អាទាយ អឌ្ឍរត្តសមយេយេវ គច្ឆតិ។ តស្មា ឯកម្បិ មិគំ អវិនាសេត្វា អរញ្ញំ បាវិសិ។ តេ តត្ថ ចត្តារោ មាសេ វសិត្វា សស្សេសុ ឧទ្ធដេសុ បព្ពតា ឱតរឹសុ។

កាឡោ បច្ឆាគច្ឆន្តោបិ បុរិមនយេនេវ អវសេសមិគេ វិនាសំ បាបេន្តោ ឯកកោវ អាគមិ។ លក្ខណោ បន ឯកមិគម្បិ អវិនាសេត្វា បញ្ចហិ មិគសតេហិ បរិវុតោ មាតាបិតូនំ សន្តិកំ អាគមិ។ ពោធិសត្តោ ទ្វេបិ បុត្តេ អាគច្ឆន្តេ ទិស្វា មិគគណេន សទ្ធឹ មន្តេន្តោ ឥមំ គាថំ សមុដ្ឋាបេសិ –

១១. “ហោតិ សីលវតំ អត្ថោ, បដិសន្ថារវុត្តិនំ;
លក្ខណំ បស្ស អាយន្តំ, ញាតិសង្ឃបុរក្ខតំ;
អថ បស្សសិមំ កាឡំ, សុវិហីនំវ ញាតិភី”តិ។

តត្ថ **សីលវត**ន្តិ សុខសីលតាយ សីលវន្តានំ អាចារសម្បន្នានំ។ **អត្ថោ**តិ វុឌ្ឍិ។ **បដិសន្ថារវុត្តិន**ន្តិ ធម្មបដិសន្ថារោ ច អាមិសបដិសន្ថារោ ច ឯតេសំ វុត្តីតិ បដិសន្ថារវុត្តិនោ, តេសំ បដិសន្ថារវុត្តិនំ។ ឯត្ថ ច បាបនិវារណឱវាទានុសាសនិវសេន ធម្មបដិសន្ថារោ ច, គោចរលាភាបនគិលានុបដ្ឋានធម្មិករក្ខាវសេន អាមិសបដិសន្ថារោ ច វេទិតព្ពោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – ឥមេសុ ទ្វីសុ បដិសន្ថារេសុ ឋិតានំ អាចារសម្បន្នានំ បណ្ឌិតានំ វុឌ្ឍិ នាម ហោតីតិ។ ឥទានិ តំ វុឌ្ឍឹ ទស្សេតុំ បុត្តមាតរំ អាលបន្តោ វិយ “**លក្ខណំ បស្សា**”តិអាទិមាហ។ តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – អាចារបដិសន្ថារសម្បន្នំ អត្តនោ បុត្តំ ឯកមិគម្បិ អវិនាសេត្វា ញាតិសង្ឃេន បុរក្ខតំ បរិវារិតំ អាគច្ឆន្តំ បស្ស។ តាយ បន អាចារបដិសន្ថារសម្បទាយ វិហីនំ ទន្ធបញ្ញំ អថ បស្សសិមំ កាឡំ ឯកម្បិ ញាតឹ អនវសេសេត្វា សុវិហីនមេវ ញាតីហិ ឯកកំ អាគច្ឆន្តន្តិ។ ឯវំ បុត្តំ អភិនន្ទិត្វា បន ពោធិសត្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឥទានេវ ញាតិសង្ឃបរិវារិតោ សោភតិ, បុព្ពេបិ សោភតិយេវ។ ន ច ទេវទត្តោ ឯតរហិយេវ គណម្ហា បរិហីនោ, បុព្ពេបិ បរិហីនោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ ទស្សេត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កាឡោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បរិសាបិស្ស ទេវទត្តបរិសាវ, លក្ខណោ សារិបុត្តោ, បរិសា បនស្ស ពុទ្ធបរិសា, មាតា រាហុលមាតា, បិតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

លក្ខណមិគជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១២] ២. និគ្រោធមិគជាតកវណ្ណនា

និគ្រោធមេវ សេវេយ្យាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កុមារកស្សបត្ថេរស្ស មាតរំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរ រាជគហនគរេ មហាវិភវស្ស សេដ្ឋិនោ ធីតា អហោសិ ឧស្សន្នកុសលមូលា បរិមទ្ទិតសង្ខារា បច្ឆិមភវិកា, អន្តោឃដេ បទីបោ វិយ តស្សា ហទយេ អរហត្តូបនិស្សយោ ជលតិ។ សា អត្តានំ ជាននកាលតោ បដ្ឋាយ គេហេ អនភិរតា បព្ពជិតុកាមា ហុត្វា មាតាបិតរោ អាហ – “អម្មតាតា, មយ្ហំ ឃរាវាសេ ចិត្តំ នាភិរមតិ, អហំ និយ្យានិកេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិតុកាមា, បព្ពាជេថ ម”ន្តិ។ អម្ម, កឹ វទេសិ, ឥទំ កុលំ ពហុវិភវំ, ត្វញ្ច អម្ហាកំ ឯកធីតា, ន លព្ភា តយា បព្ពជិតុន្តិ។ សា បុនប្បុនំ យាចិត្វាបិ មាតាបិតូនំ សន្តិកា បព្ពជ្ជំ អលភមានា ចិន្តេសិ “ហោតុ, បតិកុលំ គតា សាមិកំ អារាធេត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ។ សា វយប្បត្តា បតិកុលំ គន្ត្វា បតិទេវតា ហុត្វា សីលវតី កល្យាណធម្មា អគារំ អជ្ឈាវសិ។

អថស្សា សំវាសមន្វាយ កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋហិ។ សា គព្ភស្ស បតិដ្ឋិតភាវំ ន អញ្ញាសិ។ អថ តស្មិំ នគរេ នក្ខត្តំ ឃោសយឹសុ, សកលនគរវាសិនោ នក្ខត្តំ កីឡឹសុ, នគរំ ទេវនគរំ វិយ អលង្កតបដិយត្តំ អហោសិ។ សា បន តាវ ឧឡារាយបិ នក្ខត្តកីឡាយ វត្តមានាយ អត្តនោ សរីរំ ន វិលិម្បតិ នាលង្ករោតិ, បកតិវេសេនេវ វិចរតិ។

អថ នំ សាមិកោ អាហ – “ភទ្ទេ, សកលនគរំ នក្ខត្តនិស្សិតំ, ត្វំ បន សរីរំ នប្បដិជគ្គសី”តិ។ អយ្យបុត្ត, ទ្វត្តិំសាយ មេ កុណបេហិ បូរិតំ សរីរំ, កឹ ឥមិនា អលង្កតេន, អយញ្ហិ កាយោ នេវ ទេវនិម្មិតោ, ន ព្រហ្មនិម្មិតោ, ន សុវណ្ណមយោ, ន មណិមយោ, ន ហរិចន្ទនមយោ, ន បុណ្ឌរីកកុមុទុប្បលគព្ភសម្ភូតោ , ន អមតោសធបូរិតោ, អថ ខោ កុណបេ ជាតោ, មាតាបេត្តិកសម្ភវោ, អនិច្ចុច្ឆាទនបរិមទ្ទនភេទនវិទ្ធំសនធម្មោ, កដសិវឌ្ឍនោ, តណ្ហូបាទិន្នោ, សោកានំ និទានំ, បរិទេវានំ វត្ថុ, សព្ពរោគានំ អាលយោ, កម្មករណានំ បដិគ្គហោ, អន្តោបូតិ, ពហិ និច្ចបគ្ឃរណោ, កិមិកុលានំ អាវាសោ, សិវថិកបយាតោ, មរណបរិយោសានោ, សព្ពលោកស្ស ចក្ខុបថេ វត្តមានោបិ –

“អដ្ឋិនហារុសំយុត្តោ, តចមំសាវលេបនោ;
ឆវិយា កាយោ បដិច្ឆន្នោ, យថាភូតំ ន ទិស្សតិ។

“អន្តបូរោ ឧទរបូរោ, យកនបេឡស្ស វត្ថិនោ;
ហទយស្ស បប្ផាសស្ស, វក្កស្ស បិហកស្ស ច។

“សិង្ឃាណិកាយ ខេឡស្ស, សេទស្ស ច មេទស្ស ច;
លោហិតស្ស លសិកាយ, បិត្តស្ស ច វសាយ ច។

“អថស្ស នវហិ សោតេហិ, អសុចី សវតិ សព្ពទា;
អក្ខិម្ហា អក្ខិគូថកោ, កណ្ណម្ហា កណ្ណគូថកោ។

“សិង្ឃាណិកា ច នាសតោ, មុខេន វមតេកទា;
បិត្តំ សេម្ហញ្ច វមតិ, កាយម្ហា សេទជល្លិកា។

“អថស្ស សុសិរំ សីសំ, មត្ថលុង្គស្ស បូរិតំ;
សុភតោ នំ មញ្ញតិ ពាលោ, អវិជ្ជាយ បុរក្ខតោ។ (សុ. និ. ១៩៦-២០១);

“អនន្តាទីនវោ កាយោ, វិសរុក្ខសមូបមោ;
អាវាសោ សព្ពរោគានំ, បុញ្ជោ ទុក្ខស្ស កេវលោ។ (អប. ថេរ ២.៥៤.៥៥);

“សចេ ឥមស្ស កាយស្ស, អន្តោ ពាហិរកោ សិយា;
ទណ្ឌំ នូន គហេត្វាន, កាកេ សោណេ ច វារយេ។

“ទុគ្គន្ធោ អសុចិ កាយោ, កុណបោ ឧក្ករូបមោ;
និន្ទិតោ ចក្ខុភូតេហិ, កាយោ ពាលាភិនន្ទិតោ។

“អល្លចម្មបដិច្ឆន្នោ, នវទ្វារោ មហាវណោ;
សមន្តតោ បគ្ឃរតិ, អសុចី បូតិគន្ធិយោ”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.១២២);

អយ្យបុត្ត , ឥមំ កាយំ អលង្ករិត្វា កឹ ករិស្សាមិ? ននុ ឥមស្ស អលង្កតករណំ គូថបុណ្ណឃដស្ស ពហិ ចិត្តកម្មករណំ វិយ ហោតីតិ? សេដ្ឋិបុត្តោ តស្សា វចនំ សុត្វា អាហ “ភទ្ទេ, ត្វំ ឥមស្ស សរីរស្ស ឥមេ ទោសេ បស្សមានា កស្មា ន បព្ពជសី”តិ? “អយ្យបុត្ត, អហំ បព្ពជ្ជំ លភមានា អជ្ជេវ បព្ពជេយ្យ”ន្តិ។ សេដ្ឋិបុត្តោ “សាធុ, អហំ តំ បព្ពាជេស្សាមី”តិ វត្វា មហាទានំ បវត្តេត្វា មហាសក្ការំ កត្វា មហន្តេន បរិវារេន ភិក្ខុនុបស្សយំ នេត្វា តំ បព្ពាជេន្តោ ទេវទត្តបក្ខិយានំ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពាជេសិ។ សា បព្ពជ្ជំ លភិត្វា បរិបុណ្ណសង្កប្បា អត្តមនា អហោសិ។

អថស្សា គព្ភេ បរិបាកំ គច្ឆន្តេ ឥន្ទ្រិយានំ អញ្ញថត្តំ ហត្ថបាទបិដ្ឋីនំ ពហលត្តំ ឧទរបដលស្ស ច មហន្តតំ ទិស្វា ភិក្ខុនិយោ តំ បុច្ឆឹសុ “អយ្យេ, ត្វំ គព្ភិនី វិយ បញ្ញាយសិ, កឹ ឯត”ន្តិ? អយ្យេ, “ឥទំ នាម ការណ”ន្តិ ន ជានាមិ, សីលំ បន មេ បរិបុណ្ណន្តិ ។ អថ នំ តា ភិក្ខុនិយោ ទេវទត្តស្ស សន្តិកំ នេត្វា ទេវទត្តំ បុច្ឆឹសុ “អយ្យ, អយំ កុលធីតា កិច្ឆេន សាមិកំ អារាធេត្វា បព្ពជ្ជំ លភិ, ឥទានិ បនស្សា គព្ភោ បញ្ញាយតិ, មយំ ឥមស្ស គព្ភស្ស គិហិកាលេ វា បព្ពជិតកាលេ វា លទ្ធភាវំ ន ជានាម, កឹទានិ ករោមា”តិ? ទេវទត្តោ អត្តនោ អពុទ្ធភាវេន ច ខន្តិមេត្តានុទ្ទយានញ្ច នត្ថិតាយ ឯវំ ចិន្តេសិ “ទេវទត្តបក្ខិកា ភិក្ខុនី កុច្ឆិនា គព្ភំ បរិហរតិ, ទេវទត្តោ ច តំ អជ្ឈុបេក្ខតិយេវាតិ មយ្ហំ គរហា ឧប្បជ្ជិស្សតិ, មយា ឥមំ ឧប្បព្ពាជេតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ អវីមំសិត្វាវ សេលគុឡំ បវដ្ដយមានោ វិយ បក្ខន្ទិត្វា “គច្ឆថ, ឥមំ ឧប្បព្ពាជេថា”តិ អាហ។ តា តស្ស វចនំ សុត្វា ឧដ្ឋាយ វន្ទិត្វា ឧបស្សយំ គតា។

អថ សា ទហរា តា ភិក្ខុនិយោ អាហ – “អយ្យេ, ន ទេវទត្តត្ថេរោ ពុទ្ធោ, នាបិ មយ្ហំ តស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជា, លោកេ បន អគ្គបុគ្គលស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ មយ្ហំ បព្ពជ្ជា, សា ច បន មេ ទុក្ខេន លទ្ធា, មា នំ អន្តរធាបេថ, ឯថ មំ គហេត្វា សត្ថុ សន្តិកំ ជេតវនំ គច្ឆថា”តិ។ តា តំ អាទាយ រាជគហា បញ្ចចត្តាលីសយោជនិកំ មគ្គំ អតិក្កម្ម អនុបុព្ពេន ជេតវនំ បត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឥមមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា ចិន្តេសិ – “កិញ្ចាបិ គិហិកាលេ ឯតិស្សា គព្ភោ បតិដ្ឋិតោ, ឯវំ សន្តេបិ ‘សមណោ គោតមោ ទេវទត្តេន ជហិតំ អាទាយ ចរតី’តិ តិត្ថិយានំ ឱកាសោ ភវិស្សតិ។ តស្មា ឥមំ កថំ បច្ឆិន្ទិតុំ សរាជិកាយ បរិសាយ មជ្ឈេ ឥមំ អធិករណំ វិនិច្ឆិតុំ វដ្ដតី”តិ។ បុនទិវសេ រាជានំ បសេនទិកោសលំ មហាអនាថបិណ្ឌិកំ ចូឡអនាថបិណ្ឌិកំ វិសាខំ មហាឧបាសិកំ អញ្ញានិ ច អភិញ្ញាតានិ មហាកុលានិ បក្កោសាបេត្វា សាយន្ហសមយេ ចតូសុ បរិសាសុ សន្និបតិតាសុ ឧបាលិត្ថេរំ អាមន្តេសិ “គច្ឆ, ត្វំ ចតុបរិសមជ្ឈេ ឥមិស្សា ទហរភិក្ខុនិយា កម្មំ សោធេហី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ថេរោ បរិសមជ្ឈំ គន្ត្វា អត្តនោ បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា រញ្ញោ បុរតោ វិសាខំ ឧបាសិកំ បក្កោសាបេត្វា ឥមំ អធិករណំ បដិច្ឆាបេសិ “គច្ឆ វិសាខេ, ‘អយំ ទហរា អសុកមាសេ អសុកទិវសេ បព្ពជិតា’តិ តថតោ ញត្វា ឥមស្ស គព្ភស្ស បុរេ វា បច្ឆា វា លទ្ធភាវំ ជានាហី”តិ។ ឧបាសិកា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា សាណឹ

បរិក្ខិបាបេត្វា អន្តោសាណិយំ ទហរភិក្ខុនិយា ហត្ថបាទនាភិឧទរបរិយោសានាទីនិ ឱលោកេត្វា មាសទិវសេ សមានេត្វា គិហិភាវេ គព្ភស្ស លទ្ធភាវំ តថតោ ញត្វា ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា តមត្ថំ អារោចេសិ។ ថេរោ ចតុបរិសមជ្ឈេ តំ ភិក្ខុនី សុទ្ធំ អកាសិ។ សា សុទ្ធា ហុត្វា ភិក្ខុសង្ឃញ្ច សត្ថារញ្ច វន្ទិត្វា ភិក្ខុនីហិ សទ្ធឹ ឧបស្សយមេវ គតា។ សា គព្ភបរិបាកមន្វាយ បទុមុត្តរបាទមូលេ បត្ថិតបត្ថនំ មហានុភាវំ បុត្តំ វិជាយិ។

អថេកទិវសំ រាជា ភិក្ខុនុបស្សយសមីបេន គច្ឆន្តោ ទារកសទ្ទំ សុត្វា អមច្ចេ បុច្ឆិ។ អមច្ចា តំ ការណំ ញត្វា “ទេវ, ទហរភិក្ខុនី បុត្តំ វិជាតា, តស្សេសោ សទ្ទោ”តិ អាហំសុ។ “ភិក្ខុនីនំ, ភណេ, ទារកបដិជគ្គនំ នាម បលិពោធោ, មយំ នំ បដិជគ្គិស្សាមា”តិ រាជា តំ ទារកំ នាដកិត្ថីនំ ទាបេត្វា កុមារបរិហារេន វឌ្ឍាបេសិ។ នាមគ្គហណទិវសេ ចស្ស “កស្សបោ”តិ នាមំ អកំសុ។ អថ នំ កុមារបរិហារេន វឌ្ឍិតត្តា “កុមារកស្សបោ”តិ សញ្ជានីសុ។ សោ សត្តវស្សិកកាលេ សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា បរិបុណ្ណវស្សោ ឧបសម្បទំ លភិត្វា គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ ធម្មកថិកេសុ ចិត្រកថី អហោសិ។ អថ នំ សត្ថា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខូនំ ចិត្តកថិកានំ យទិទំ កុមារកស្សបោ”តិ (អ. និ. ១.២០៩, ២១៧) ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។ សោ បច្ឆា វម្មិកសុត្តេ (ម. និ. ១.២៤៩ អាទយោ) អរហត្តំ បាបុណិ។ មាតាបិស្ស ភិក្ខុនី វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អគ្គផលំ បត្តា។ កុមារកស្សបត្ថេរោ ពុទ្ធសាសនេ គគនមជ្ឈេ បុណ្ណចន្ទោ វិយ បាកដោ ជាតោ។

អថេកទិវសំ តថាគតោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ ភិក្ខូនំ ឱវាទំ ទត្វា គន្ធកុដឹ បាវិសិ។ ភិក្ខូ ឱវាទំ គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានេសុ ទិវសភាគំ ខេបេត្វា សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, ទេវទត្តេន អត្តនោ អពុទ្ធភាវេន ចេវ ខន្តិមេត្តាទីនញ្ច អភាវេន កុមារកស្សបត្ថេរោ ច ថេរី ច ឧភោ នាសិតា, សម្មាសម្ពុទ្ធោ បន អត្តនោ ធម្មរាជតាយ ចេវ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បត្តិយា ច ឧភិន្នម្បិ តេសំ បច្ចយោ ជាតោ”តិ ពុទ្ធគុណេ វណ្ណយមានា និសីទឹសុ។ សត្ថា ពុទ្ធលីលាយ ធម្មសភំ អាគន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, តុម្ហាកមេវ គុណកថាយា”តិ សព្ពំ អារោចយឹសុ។ ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ ឥមេសំ ឧភិន្នំ បច្ចយោ ច បតិដ្ឋា ច ជាតោ, បុព្ពេបិ អហោសិយេវាតិ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថាយ ភគវន្តំ យាចឹសុ។ ភគវា ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នំ ការណំ បាកដំ អកាសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការយមានេ ពោធិសត្តោ មិគយោនិយំ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ សោ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តោ សុវណ្ណវណ្ណោ អហោសិ, អក្ខីនិ បនស្ស មណិគុឡសទិសានិ អហេសុំ, សិង្គានិ រជតវណ្ណានិ, មុខំ រត្តកម្ពលបុញ្ជវណ្ណំ, ហត្ថបាទបរិយន្តា លាខារសបរិកម្មកតា វិយ, វាលធិ ចមរស្ស វិយ អហោសិ, សរីរំ បនស្ស មហន្តំ អស្សបោតកប្បមាណំ អហោសិ។ សោ បញ្ចសតមិគបរិវារោ អរញ្ញេ វាសំ កប្បេសិ នាមេន និគ្រោធមិគរាជា នាម។ អវិទូរេ បនស្ស អញ្ញោបិ បញ្ចសតមិគបរិវារោ សាខមិគោ នាម វសតិ, សោបិ សុវណ្ណវណ្ណោវ អហោសិ។

តេន សមយេន ពារាណសិរាជា មិគវធប្បសុតោ ហោតិ, វិនា មំសេន ន ភុញ្ជតិ, មនុស្សានំ កម្មច្ឆេទំ កត្វា សព្ពេ នេគមជានបទេ សន្និបាតេត្វា ទេវសិកំ មិគវំ គច្ឆតិ។ មនុស្សា ចិន្តេសុំ – “អយំ រាជា អម្ហាកំ កម្មច្ឆេទំ ករោតិ, យំនូន មយំ ឧយ្យានេ មិគានំ និវាបំ វបិត្វា បានីយំ សម្បាទេត្វា ពហូ មិគេ ឧយ្យានំ បវេសេត្វា ទ្វារំ ពន្ធិត្វា រញ្ញោ និយ្យាទេយ្យាមា”តិ។ តេ សព្ពេ ឧយ្យានេ មិគានំ និវាបតិណានិ រោបេត្វា ឧទកំ សម្បាទេត្វា ទ្វារំ យោជេត្វា វាគុរានិ អាទាយ មុគ្គរាទិនានាវុធហត្ថា អរញ្ញំ បវិសិត្វា មិគេ បរិយេសមានា “មជ្ឈេ ឋិតេ មិគេ គណ្ហិស្សាមា”តិ យោជនមត្តំ ឋានំ បរិក្ខិបិត្វា សង្ខិបមានា និគ្រោធមិគសាខមិគានំ វសនដ្ឋានំ មជ្ឈេ កត្វា បរិក្ខិបឹសុ។ អថ នំ មិគគណំ ទិស្វា រុក្ខគុម្ពាទយោ ច ភូមិញ្ច មុគ្គរេហិ បហរន្តា មិគគណំ គហនដ្ឋានតោ នីហរិត្វា អសិសត្តិធនុអាទីនិ អាវុធានិ ឧគ្គិរិត្វា មហានាទំ នទន្តា តំ មិគគណំ ឧយ្យានំ បវេសេត្វា ទ្វារំ បិធាយ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, និពទ្ធំ មិគវំ គច្ឆន្តា អម្ហាកំ កម្មំ នាសេថ, អម្ហេហិ អរញ្ញតោ មិគេ អានេត្វា តុម្ហាកំ ឧយ្យានំ បូរិតំ, ឥតោ បដ្ឋាយ តេសំ មំសានិ ខាទថា”តិ រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា បក្កមឹសុ។

រាជា តេសំ វចនំ សុត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា មិគេ ឱលោកេន្តោ ទ្វេ សុវណ្ណមិគេ ទិស្វា តេសំ អភយំ អទាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បន កទាចិ សយំ គន្ត្វា ឯកំ មិគំ វិជ្ឈិត្វា អានេតិ, កទាចិស្ស ភត្តការកោ គន្ត្វា វិជ្ឈិត្វា អាហរតិ។ មិគា ធនុំ ទិស្វាវ មរណភយេន តជ្ជិតា បលាយន្តិ, ទ្វេ តយោ បហារេ លភិត្វា កិលមន្តិបិ, គិលានាបិ ហោន្តិ, មរណម្បិ បាបុណន្តិ។ មិគគណោ តំ បវត្តឹ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ សោ សាខំ បក្កោសាបេត្វា អាហ – “សម្ម, ពហូ មិគា នស្សន្តិ, ឯកំសេន មរិតព្ពេ សតិ ឥតោ បដ្ឋាយ មា កណ្ឌេន មិគេ វិជ្ឈន្តុ, ធម្មគណ្ឌិកដ្ឋានេ មិគានំ វារោ ហោតុ។ ឯកទិវសំ មម បរិសាយ វារោ បាបុណាតុ, ឯកទិវសំ តវ បរិសាយ, វារប្បត្តោ មិគោ គន្ត្វា ធម្មគណ្ឌិកាយ គីវំ ឋបេត្វា និបជ្ជតុ, ឯវំ សន្តេ មិគា កិលន្តា ន ភវិស្សន្តី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ តតោ

បដ្ឋាយ វារប្បត្តោវ មិគោ គន្ត្វា ធម្មគណ្ឌិកាយ គីវំ ឋបេត្វា និបជ្ជតិ, ភត្តការកោ អាគន្ត្វា តត្ថ និបន្នកមេវ គហេត្វា គច្ឆតិ។

អថេកទិវសំ សាខមិគស្ស បរិសាយ ឯកិស្សា គព្ភិនិមិគិយា វារោ បាបុណិ។ សា សាខំ ឧបសង្កមិត្វា “សាមិ, អហំ គព្ភិនី, បុត្តំ វិជាយិត្វា ទ្វេ ជនា វារំ គមិស្សាម, មយ្ហំ វារំ អតិក្កាមេហី”តិ អាហ។ សោ “ន សក្កា តវ វារំ អញ្ញេសំ បាបេតុំ, ត្វមេវ តុយ្ហំ វារំ ជានិស្សសិ, គច្ឆាហី”តិ អាហ។ សា តស្ស សន្តិកា អនុគ្គហំ អលភមានា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា តមត្ថំ អារោចេសិ។ សោ តស្សា វចនំ សុត្វា “ហោតុ គច្ឆ ត្វំ, អហំ តេ វារំ អតិក្កាមេស្សាមី”តិ សយំ គន្ត្វា ធម្មគណ្ឌិកាយ សីសំ កត្វា និបជ្ជិ។ ភត្តការកោ តំ ទិស្វា “លទ្ធាភយោ មិគរាជា ធម្មគណ្ឌិកាយ និបន្នោ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ វេគេន គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ។

រាជា តាវទេវ រថំ អារុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន អាគន្ត្វា ពោធិសត្តំ ទិស្វា អាហ “សម្ម មិគរាជ, ននុ មយា តុយ្ហំ អភយំ ទិន្នំ, កស្មា ត្វំ ឥធ និបន្នោ”តិ។ មហារាជ, គព្ភិនី មិគី អាគន្ត្វា “មម វារំ អញ្ញស្ស បាបេហី”តិ អាហ, ន សក្កា ខោ បន មយា ឯកស្ស មរណទុក្ខំ អញ្ញស្ស ឧបរិ និក្ខិបិតុំ, ស្វាហំ អត្តនោ ជីវិតំ តស្សា ទត្វា តស្សា សន្តកំ មរណំ គហេត្វា ឥធ និបន្នោ, មា អញ្ញំ កិញ្ចិ អាសង្កិត្ថ, មហារាជាតិ។ រាជា អាហ – “សាមិ, សុវណ្ណវណ្ណមិគរាជ, មយា ន តាទិសោ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នោ មនុស្សេសុបិ ទិដ្ឋបុព្ពោ, តេន តេ បសន្នោស្មិ, ឧដ្ឋេហិ, តុយ្ហញ្ច តស្សា ច អភយំ ទម្មី”តិ។ “ទ្វីហិ អភយេ លទ្ធេ អវសេសា កឹ ករិស្សន្តិ, នរិន្ទា”តិ? “អវសេសានម្បិ អភយំ ទម្មិ, សាមី”តិ។ “មហារាជ, ឯវម្បិ ឧយ្យានេយេវ មិគា អភយំ លភិស្សន្តិ, សេសា កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “ឯតេសម្បិ អភយំ ទម្មិ, សាមី”តិ។ “មហារាជ, មិគា តាវ អភយំ លភន្តុ, សេសា ចតុប្បទា កឹ ករិស្សន្តី”តិ ? “ឯតេសម្បិ អភយំ ទម្មិ, សាមី”តិ។ “មហារាជ, ចតុប្បទា តាវ អភយំ លភន្តុ, ទិជគណា កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “ឯតេសម្បិ អភយំ ទម្មិ, សាមី”តិ។ “មហារាជ, ទិជគណា តាវ អភយំ លភន្តុ, ឧទកេ វសន្តា មច្ឆា កឹ ករិស្សន្តី”តិ? “ឯតេសម្បិ អភយំ ទម្មិ, សាមី”តិ។ ឯវំ មហាសត្តោ រាជានំ សព្ពសត្តានំ អភយំ យាចិត្វា ឧដ្ឋាយ រាជានំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា “ធម្មំ ចរ, មហារាជ, មាតាបិតូសុ បុត្តធីតាសុ ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ នេគមជានបទេសុ ធម្មំ ចរន្តោ សមំ ចរន្តោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ គមិស្សសី”តិ រញ្ញោ ពុទ្ធលីលាយ ធម្មំ ទេសេត្វា កតិបាហំ ឧយ្យានេ វសិត្វា រញ្ញោ ឱវាទំ ទត្វា មិគគណបរិវុតោ អរញ្ញំ បាវិសិ។ សាបិ ខោ មិគធេនុ បុប្ផកណ្ណិកសទិសំ បុត្តំ វិជាយិ។ សោ កីឡមានោ សាខមិគស្ស សន្តិកំ គច្ឆតិ។ អថ នំ មាតា តស្ស សន្តិកំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “បុត្ត, ឥតោ បដ្ឋាយ មា ឯតស្ស សន្តិកំ គច្ឆ, និគ្រោធស្សេវ សន្តិកំ គច្ឆេយ្យាសី”តិ ឱវទន្តី ឥមំ គាថមាហ –

១២. “និគ្រោធមេវ សេវេយ្យ, ន សាខមុបសំវសេ;
និគ្រោធស្មឹ មតំ សេយ្យោ, យញ្ចេ សាខស្មិ ជីវិត”ន្តិ។

តត្ថ **និគ្រោធមេវ សេវេយ្យា**តិ តាត ត្វំ វា អញ្ញោ វា អត្តនោ ហិតកាមោ និគ្រោធមេវ សេវេយ្យ ភជេយ្យ ឧបសង្កមេយ្យ, **ន សាខមុបសំវសេ**តិ សាខមិគំ បន ន ឧបសំវសេ ឧបគម្ម ន សំវសេយ្យ, ឯតំ និស្សាយ ជីវិកំ ន កប្បេយ្យ។ **និគ្រោធស្មឹ មតំ សេយ្យោ**តិ និគ្រោធរញ្ញោ បាទមូលេ មរណម្បិ សេយ្យោ វរំ ឧត្តមំ។ **យញ្ចេ សាខស្មិ ជីវិត**ន្តិ យំ បន សាខស្ស សន្តិកេ ជីវិតំ, តំ នេវ សេយ្យោ ន វរំ ន ឧត្តមន្តិ អត្ថោ។

តតោ បដ្ឋាយ ច បន អភយលទ្ធកា មិគា មនុស្សានំ សស្សានិ ខាទន្តិ, មនុស្សា “លទ្ធាភយា ឥមេ មិគា”តិ មិគេ បហរិតុំ វា បលាបេតុំ វា ន វិសហន្តិ, តេ រាជង្គណេ សន្និបតិត្វា រញ្ញោ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ រាជា “មយា បសន្នេន និគ្រោធមិគរាជស្ស វរោ ទិន្នោ, អហំ រជ្ជំ ជហេយ្យំ, ន ច តំ បដិញ្ញំ ភិន្ទាមិ, គច្ឆថ ន កោចិ មម វិជិតេ មិគេ បហរិតុំ លភតី”តិ អាហ។ និគ្រោធមិគោ តំ បវត្តិំ សុត្វា មិគគណំ សន្និបាតាបេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ បរេសំ សស្សំ ខាទិតុំ ន លភិស្សថា”តិ មិគេ ឱវទិត្វា មនុស្សានំ អារោចាបេសិ “ឥតោ បដ្ឋាយ សស្សការកា មនុស្សា សស្សរក្ខណត្ថំ វតឹ មា ករោន្តុ, ខេត្តំ បន អាវិជ្ឈិត្វា បណ្ណសញ្ញំ ពន្ធន្តូ”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ កិរ ខេត្តេសុ បណ្ណពន្ធនសញ្ញា ឧទបាទិ។ តតោ បដ្ឋាយ បណ្ណសញ្ញំ អតិក្កមនមិគោ នាម នត្ថិ។ អយំ កិរ នេសំ ពោធិសត្តតោ លទ្ធឱវាទោ។ ឯវំ មិគគណំ ឱវទិត្វា ពោធិសត្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា សទ្ធឹ មិគេហិ យថាកម្មំ គតោ, រាជាបិ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវាហំ ថេរិយា ច កុមារកស្សបស្ស ច អវស្សយោ, បុព្ពេបិ អវស្សយោ ឯវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ចតុសច្ចធម្មទេសនំ វិនិវដ្ដេត្វា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា សាខមិគោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បរិសាបិស្ស ទេវទត្តបរិសាវ, មិគធេនុ ថេរី អហោសិ, បុត្តោ កុមារកស្សបោ, រាជា អានន្ទោ, និគ្រោធមិគរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

[១៣] ៣. កណ្ឌិជាតកវណ្ណនា

ធិរត្ថុ កណ្ឌិនំ សល្លន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ អដ្ឋក និបាតេ ឥន្ទ្រិយជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។ ភគវា បន តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច “ភិក្ខុ, បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតំ មាតុគាមំ និស្សាយ ជីវិតក្ខយំ បត្វា វីតច្ចិកេសុ អង្គារេសុ បក្កោ”តិ។ ភិក្ខូ តស្សត្ថស្សាវិភាវត្ថាយ ភគវន្តំ យាចឹសុ, ភគវា ភ វន្តរេន បដិច្ឆន្នការណំ បាកដំ អកាសិ។ ឥតោ បរំ បន ភិក្ខូនំ យាចនំ ភវន្តរបដិច្ឆន្នតញ្ច អវត្វា “អតីតំ អាហរី”តិ ឯត្តកមេវ វក្ខាម, ឯត្តកេ វុត្តេបិ យាចនញ្ច វលាហកគព្ភតោ ចន្ទនីហរណូបមាយ ភវន្តរបដិច្ឆន្ន ការណភាវោ ចាតិ សព្ពមេតំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ យោជេត្វា វេទិតព្ពំ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហេ មគធរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ មគធវាសិកានំ សស្សសមយេ មិគានំ មហាបរិបន្ថោ ហោតិ។ តេ អរញ្ញេ បព្ពតបាទំ បវិសន្តិ។ តត្ថ ឯកោ អរញ្ញវាសី បព្ពតេយ្យមិគោ ឯកាយ គាមន្តវាសិនិយា មិគបោតិកាយ សទ្ធឹ សន្ថវំ កត្វា តេសំ មិគានំ បព្ពតបាទតោ ឱរុយ្ហ បុន គាមន្តំ ឱតរណកាលេ មិគបោតិ កាយ បដិពទ្ធចិត្តត្តា តេហិ សទ្ធឹយេវ ឱតរិ។ អថ នំ សា អាហ – “ត្វំ ខោសិ, អយ្យ, បព្ពតេយ្យោ ពាលមិគោ, គា មន្តោ ច នាម សាសង្កោ សប្បដិភយោ, មា អម្ហេហិ សទ្ធឹ ឱតរី”តិ។ សោ តស្សា បដិពទ្ធចិត្តត្តា អនិវត្តិត្វា សទ្ធឹយេវ អគមាសិ។ មគធវាសិនោ “ឥទានិ មិគានំ បព្ពតបាទា ឱតរណកាលោ”តិ ញត្វា មគ្គេ បដិច្ឆន្ន កោដ្ឋកេសុ តិដ្ឋន្តិ។ តេសម្បិ ទ្វិន្នំ អាគមនមគ្គេ ឯកោ លុទ្ទកោ បដិច្ឆន្នកោដ្ឋកេ ឋិតោ ហោតិ។ មិគបោតិកា មនុស្សគន្ធំ ឃាយិត្វា “ឯកោ លុទ្ទកោ ឋិតោ ភវិស្សតី”តិ តំ ពាលមិគំ បុរតោ កត្វា សយំ បច្ឆតោ អហោសិ។ លុទ្ទកោ ឯកេនេវ សរប្បហារេន មិគំ តត្ថេវ បាតេតិ។ មិគបោតិកា តស្ស វិទ្ធភាវំ ញត្វា ឧប្បតិត្វា វាតគតិយាវ បលាយិ។ លុទ្ទកោ កោដ្ឋកតោ និក្ខមិត្វា មិគំ ឱក្កន្តិត្វា អគ្គឹ កត្វា វីតច្ចិកេសុ អង្គារេសុ មធុរមំសំ បចិត្វា ខាទិត្វា បានីយំ បិវិត្វា អវសេសំ លោហិតពិន្ទូហិ បគ្ឃរន្តេហិ កាជេនាទាយ ទារកេ តោសេន្តោ ឃរំ អគមាសិ។

តទា ពោធិសត្តោ តស្មឹ វនសណ្ឌេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តោ ហោតិ។ សោ តំ ការណំ ទិស្វា “ឥមស្ស ពាលមិគស្ស មរណំ នេវ មាតរំ និស្សាយ, ន បិតរំ និស្សាយ, អថ ខោ កាមំ និស្សាយ។ កាមនិមិត្តញ្ហិ សត្តា សុគតិយំ ហត្ថច្ឆេទាទិកំ, ទុគ្គតិយញ្ច បញ្ចវិធពន្ធនាទិនានប្បការកំ ទុក្ខំ បាបុណន្តិ, បរេសំ មរណទុក្ខុប្បាទនម្បិ នាម ឥមស្មឹ លោកេ គរហិតមេវ។ យំ ជនបទំ មាតុគាមោ វិចារេតិ អនុសាសតិ, សោ ឥត្ថិបរិណាយកោ ជនបទោបិ គរហិតោយេវ។ យេ សត្តា មាតុគាមស្ស វសំ គច្ឆន្តិ, តេបិ គរហិតាយេវា”តិ ឯ កាយ គាថាយ តីណិ គរហវត្ថូនិ ទស្សេត្វា វនទេវតាសុ សាធុការំ ទត្វា គន្ធបុប្ផាទីហិ បូជយមានាសុ មធុរេន សរេន តំ វនសណ្ឌំ ឧន្នាទេន្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេសិ –

១៣. “ធិរត្ថុ កណ្ឌិនំ សល្លំ, បុរិសំ គាឡ្ហវេធិនំ;
ធិរត្ថុ តំ ជនបទំ, យត្ថិត្ថី បរិណាយិកា;
តេ ចាបិ ធិក្កិតា សត្តា, យេ ឥត្ថីនំ វសំ គតា”តិ។

តត្ថ **ធិរត្ថុ**តិ គរហណត្ថេ និបាតោ, ស្វាយមិធ ឧត្តាសុព្ពេគវសេន គរហណេ ទដ្ឋព្ពោ។ ឧត្តសិតុព្ពិគ្គោ ហិ ហោន្តោ ពោធិសត្តោ ឯវមាហ។ កណ្ឌមស្ស អត្ថីតិ កណ្ឌី, តំ **កណ្ឌិនំ**។ តំ បន កណ្ឌំ អនុបវិសនដ្ឋេន “សល្ល”ន្តិ វុច្ចតិ, តស្មា **កណ្ឌិនំ សល្ល**ន្តិ ឯត្ថ សល្លកណ្ឌិនន្តិ អត្ថោ។ សល្លំ វា អស្សត្ថីតិបិ សល្លោ, តំ សល្លំ។ មហន្តំ វណមុខំ ក ត្វា ពលវប្បហារំ ទេន្តោ គាឡ្ហំ វិជ្ឈតីតិ គាឡ្ហវេធី, តំ **គាឡ្ហវេធិនំ**។ នានប្បការេន កណ្ឌេន, កុមុទបត្ត សណ្ឋានផលេន ឧជុកគមនេនេវ សល្លេន ច សមន្នាគតំ គាឡ្ហវេធិនំ បុរិសំ ធិរត្ថូតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **បរិណាយិកា**តិ ឥស្សរា សំវិធាយិកា។ **ធិក្កិតា**តិ គរហិតា។ សេសមេត្ថ ឧត្តានត្ថមេវ។ ឥតោ បរំ បន ឯត្តកម្បិ អវត្វា យំ យំ អនុត្តានំ, តំ តទេវ វណ្ណយិស្សាម។ ឯវំ ឯកាយ គាថាយ តីណិ គរហវត្ថូនិ ទស្សេត្វា ពោធិសត្តោ វនំ ឧន្នាទេត្វា ពុទ្ធលីលាយ ធម្មំ ទេសេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថា ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ ឥតោ បរំ បន “ទ្វេ វត្ថូនិ កថេ ត្វា”តិ ឥទំ អវត្វា “អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា”តិ ឯត្តកមេវ វក្ខាម, អវុត្តម្បិ បន ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ យោជេត្វា គហេតព្ពំ។

តទា បព្ពតេយ្យមិគោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អហោសិ, មិគបោតិកា បុរាណទុតិយិកា, កាមេសុ ទោសំ ទស្សេត្វា ធម្មទេសកទេវតា បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

កណ្ឌិជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៤] ៤. វាតមិគជាតកវណ្ណនា

ន កិរត្ថិ រសេហិ បាបិយោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ចូឡបិណ្ឌបាតិកតិស្សត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សត្ថរិ កិរ រាជគហំ ឧបនិស្សាយ វេឡុវនេ វិហរន្តេ តិស្សកុមារោ នាម មហាវិភវស្ស សេដ្ឋិកុលស្ស បុត្តោ ឯកទិវសំ វេឡុវនំ គន្ត្វា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្វជិតុកាមោ បព្វជ្ជំ យាចិត្វា មាតាបិតូហិ អននុញ្ញាតត្តា បដិក្ខិត្តោ សត្តាហំ ភត្តច្ឆេទំ កត្វា រដ្ឋបាលត្ថេរោ វិយ មាតាបិតរោ អនុជានាបេត្វា សត្ថុ សន្តិកេ បព្វជិ។ សត្ថា តំ បព្វាជេត្វា អឌ្ឍមាសមត្តំ វេឡុវនេ វិហរិត្វា ជេតវនំ អគមាសិ។ តត្រាយំ កុលបុត្តោ តេរស ធុតង្គានិ សមាទាយ សាវត្ថិយំ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ កាលំ វីតិនាមេតិ, "ចូឡបិណ្ឌបាតិកតិស្សត្ថេរោ នាមា"តិ វុត្តេ គគនតលេ បុណ្ណចន្ទោ វិយ ពុទ្ធសាសនេ បាកដោ បញ្ញាតោ អហោសិ។

តស្មិំ កាលេ រាជគហេ នក្ខត្តកីឡាយ វត្តមានាយ ថេរស្ស មាតាបិតរោ យំ តស្ស គិហិកាលេ អហោសិ អាភរណភណ្ឌកំ, តំ រតនចង្កោដកេ និក្ខិបិត្វា ឧរេ ឋបេត្វា "អញ្ញាសុ នក្ខត្តកីឡាសុ អម្ហាកំ បុត្តោ ឥមិនា អលង្ការេន អលង្កតោ នក្ខត្តំ កីឡតិ, តំ នោ ឯកបុត្តំ គហេត្វា សមណោ គោតមោ សាវត្ថិនគរំ គតោ, កហំ នុ ខោ សោ ឯតរហិ និសិន្នោ, កហំ ឋិតោ"តិ វត្វា រោទន្តិ។

អថេកា វណ្ណទាសី តំ កុលំ គន្ត្វា សេដ្ឋិភរិយំ រោទន្តិំ ទិស្វា បុច្ឆិ "កិំ បន, អយ្យេ, រោទសី"តិ? "សា តមត្ថំ អារោចេសិ"។ "កិំ បន, អយ្យេ, អយ្យបុត្តោ បិយាយតី"តិ? "អសុកញ្ច អសុកញ្ចា"តិ។ "សចេ តុម្ហេ ឥមស្មិំ គេហេ សព្ពំ ឥស្សរិយំ មយ្ហំ ទេថ, អហំ វោ បុត្តំ អានេស្សាមី"តិ។ សេដ្ឋិភរិយា "សាធូ"តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បរិព្ពយំ ទត្វា មហន្តេន បរិវារេន តំ ឧយ្យោជេសិ "គច្ឆ, អត្តនោ ពលេន មម បុត្តំ អានេហី"តិ។ សា បដិច្ឆន្នយានេ និសិន្នា សាវត្ថិំ គន្ត្វា ថេរស្ស ភិក្ខាចារវីថិយំ និវាសំ គហេត្វា សេដ្ឋិកុលា អាគតេ មនុស្សេ ថេរស្ស អទស្សេត្វា អត្តនោ បរិវារេនេវ បរិវុតា ថេរស្ស បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋស្ស អាទិតោវ ឧឡុង្កយាគុញ្ច រសកភិក្ខញ្ច ទត្វា រសតណ្ហាយ ពន្ធិត្វា អនុក្កមេន គេហេ និសីទាបេត្វា ភិក្ខំ ទទមានា ច អត្តនោ វសំ ឧបគតភាវំ ញត្វា គិលានាលយំ ទស្សេត្វា អន្តោគព្ភេ និបជ្ជិ។ ថេរោបិ ភិក្ខាចារវេលាយ សបទានំ ចរន្តោ គេហទ្វារំ អគមាសិ។ បរិជនោ ថេរស្ស បត្តំ គហេត្វា ថេរំ ឃរេ និសីទាបេសិ។ ថេរោ និសីទិត្វាវ "កហំ ឧបាសិកា"តិ បុច្ឆិ។ "គិលានា, ភន្តេ, តុម្ហាកំ ទស្សនំ ឥច្ឆតី"តិ។ សោ រសតណ្ហាយ ពទ្ធោ អត្តនោ វតសមាទានំ ភិន្ទិត្វា តស្សា និបន្នដ្ឋានំ បាវិសិ។ សា អត្តនោ អាគតការណំ កថេត្វា តំ បលោភេត្វា រសតណ្ហាយ ពន្ធិត្វា ឧប្បព្វាជេត្វា អត្តនោ វសេ ឋបេត្វា យានេ និសីទាបេត្វា មហន្តេន បរិវារេន រាជគហមេវ អគមាសិ។ សា បវត្តិ បាកដា ជាតា។

ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា "ចូឡបិណ្ឌបាតិកតិស្សត្ថេរំ កិរ ឯកា វណ្ណទាសី រសតណ្ហាយ ពន្ធិត្វា អាទាយ គតា"តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្ថា ធម្មសភំ ឧបគន្ត្វា អលង្កតធម្មាសនេ និសីទិត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ អាហ។ តេ តំ បវត្តិំ កថយិំសុ។ "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ឯសោ ភិក្ខុ រសតណ្ហាយ ពជ្ឈិត្វា តស្សា វសំ គតោ, បុព្ពេបិ តស្សា វសំ គតោយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ រញ្ញោ ព្រហ្មទត្តស្ស សញ្ជយោ នាម ឧយ្យានបាលោ អហោសិ។ អថេកោ វាតមិគោ តំ ឧយ្យានំ អាគន្ត្វា សញ្ជយំ ទិស្វា បលាយតិ, សញ្ជយោបិ ន តំ តជ្ជេត្វា នីហរតិ។ សោ បុនប្បុនំ អាគន្ត្វា ឧយ្យានេយេវ ចរតិ។ ឧយ្យានបាលោ ឧយ្យានេ នានប្បការានិ បុប្ផផលានិ គហេត្វា ទិវសេ ទិវសេ រញ្ញោ អភិហរតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ រាជា បុច្ឆិ "សម្ម ឧយ្យានបាល, ឧយ្យានេ កិញ្ចិ អច្ឆរិយំ បស្សសី"តិ? "ទេវ, អញ្ញំ ន បស្សាមិ, ឯកោ បន វាតមិគោ អាគន្ត្វា ឧយ្យានេ ចរតិ, ឯតំ បស្សាមី"តិ។ "សក្ខិស្សសិ បន តំ គហេតុ"ន្តិ។ "ថោកំ មធុំ លភន្តោ អន្តោ រាជនិវេសនម្បិ នំ អានេតុំ សក្ខិស្សាមិ, ទេវា"តិ។ រាជា តស្ស មធុំ ទាបេសិ។ សោ តំ គហេត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា វាតមិគស្ស ចរណដ្ឋានេ តិណានិ មធុនា មក្ខេត្វា និលីយិ។ មិគោ អាគន្ត្វា មធុមក្ខិតានិ តិណានិ ខាទិត្វា រសតណ្ហាយ ពទ្ធោ អញ្ញត្រ អគន្ត្វា ឧយ្យានមេវ អាគច្ឆតិ។ ឧយ្យានបាលោ តស្ស មធុមក្ខិតតិណេសុ បលុទ្ធភាវំ ញត្វា អនុក្កមេន អត្តានំ ទស្សេសិ។ សោ តំ ទិស្វា កតិបាហំ បលាយិត្វា បុនប្បុនំ បស្សន្តោ វិស្សាសំ អាបជ្ជិត្វា អនុក្កមេន ឧយ្យានបាលស្ស ហត្ថេ ឋិតតិណានិ ខាទិតុំ អារភិ។

សោ តស្ស វិស្សាសំ អាបន្នភាវំ ញត្វា យាវ រាជនិវេសនា វីថិំ កិលញ្ជេហិ បរិក្ខិបិត្វា តហិំ តហិំ សាខាភង្គំ បាតេត្វា មធុលាពុកំ អំសេ លគ្គេត្វា តិណកលាបំ ឧបកច្ឆកេ ឋបេត្វា មធុមក្ខិតានិ តិណានិ មិគស្ស បុរតោ បុរតោ វិកិរន្តោ អន្តោរាជនិវេសនំយេវ អគមាសិ។ មិគេ អន្តោ បវិដ្ឋេ ទ្វារំ បិទហិំសុ។ មិគោ មនុស្សេ ទិស្វា កម្បមានោ មរណភយតជ្ជិតោ អន្តោនិវេសនង្គណេ អាធាវតិ បរិធាវតិ។ រាជា បាសាទា ឱរុយ្ហ តំ កម្បមានំ ទិស្វា "វាតមិគោ នាម មនុស្សានំ ទិដ្ឋដ្ឋានំ សត្តាហំ ន គច្ឆតិ, តជ្ជិតដ្ឋានំ យាវជីវំ ន គច្ឆតិ, សោ ឯវរូបោ គហន

និស្សិតោ វាតមិគោ រសតណ្ហាយ ពទ្ធោ ឥទានិ ឯវរូបំ ឋានំ អាគតោ, នត្ថិ វត ភោ លោកេ រសតណ្ហាយ បាបតរំ នាមា”តិ ឥមាយ គាថាយ ធម្មទេសនំ បដ្ឋបេសិ –

១៤. “ន កិរត្ថិ រសេហិ បាបិយោ, អាវាសេហិវ សន្ថវេហិ វា;
វាតមិគំ គហននិស្សិតំ, វសមានេសិ រសេហិ សញ្ចយោ”តិ។

តត្ថ **កិរា**តិ អនុស្សវនត្ថេ និបាតោ។ **រសេហី**តិ ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យេហិ មធុរម្ពិលាទីហិ។ **បាបិយោ**តិ បាបតរោ។ **អាវាសេហិវ សន្ថវេហិ វា**តិ និពទ្ធវសនដ្ឋានសង្ខាតេសុ ហិ អាវាសេសុបិ មិត្តសន្ថវេសុបិ ឆន្ទរាគោ បាបកោវ, តេហិ បន សច្ឆន្ទរាគបរិភោគេហិ អាវាសេហិ វា មិត្តសន្ថវេហិ វា សតគុណេន ច សហស្សគុណេន ច សតសហស្សគុណេន ច ធុរបដិសេវនដ្ឋេន អាហារំ វិនា ជីវិតិន្ទ្រិយបាលនាយ អភាវេន ច សច្ឆន្ទរាគបរិភោគរសាវ បាបតរាតិ។ ពោធិសត្តោ បន អនុស្សវាគតំ វិយ ឥមមត្ថំ កត្វា “ន កិរត្ថិ រសេហិ បាបិយោ, អាវាសេហិវ សន្ថវេហិ វា”តិ អាហ។ ឥទានិ តេសំ បាបិយភាវំ ទស្សេន្តោ “**វាតមិគ**”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ **គហននិស្សិត**ន្តិ គហនដ្ឋាននិស្សិតំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – បស្សថ រសានំ បាបិយភាវំ, ឥទំ នាម អរញ្ញាយតនេ គហននិស្សិតំ វាតមិគំ សញ្ចយោ ឧយ្យានបាលោ មធុរសេហិ អត្តនោ វសំ អានេសិ, សព្ពថាបិ សច្ឆន្ទរាគបរិភោគេហិ រសេហិ នាម អញ្ញំ បាបតរំ លាមកតរំ នត្ថីតិ រសតណ្ហាយ អាទីនវំ កថេសិ។ កថេត្វា ច បន តំ មិគំ អរញ្ញមេវ បេសេសិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, សា វណ្ណទាសី ឥទានេវ ឯតំ រសតណ្ហាយ ពន្ធិត្វា អត្តនោ វសេ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ “តទា សញ្ចយោ អយំ វណ្ណទាសី អហោសិ, វាតមិគោ ចូឡបិណ្ឌបាតិកោ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វាតមិគជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៥] ៥. ខរាទិយជាតកវណ្ណនា

អដ្ឋក្ខុរំ ខរាទិយេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ ភិក្ខុ ទុព្ពចោ ឱវាទំ ន គណ្ហាតិ។ អថ នំ សត្ថា បុច្ឆិ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ទុព្ពចោ ឱវាទំ ន គណ្ហាសី”តិ? “សច្ចំ ភគវា”តិ។ សត្ថា “បុព្ពេបិ ត្វំ ទុព្ពចតាយ បណ្ឌិតានំ ឱវាទំ អគ្គហេត្វា បាសេន ពទ្ធោ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មិគោ ហុត្វា មិគគណបរិវុតោ អរញ្ញេ វសតិ។ អថស្ស ភគិនិមិគី បុត្តកំ ទស្សេត្វា “ភាតិក, អយំ តេ ភាគិនេយ្យោ, ឯតំ មិគមាយំ ឧគ្គណ្ហាបេហី”តិ បដិច្ឆាបេសិ។ សោ តំ ភាគិនេយ្យំ “អសុកវេលាយ នាម អាគន្ត្វា ឧគ្គណ្ហាហី”តិ អាហ។ សោ វុត្តវេលាយ នាគច្ឆតិ។ យថា ច ឯកទិវសំ, ឯវំ សត្ត ទិវសេ សត្តោវាទេ អតិក្កន្តោ សោ មិគមាយំ អនុគ្គណ្ហិត្វាវ វិចរន្តោ បាសេ ពជ្ឈិ។ មាតាបិស្ស ភាតរំ ឧបសង្កមិត្វា “កឹ តេ, ភាតិក, ភាគិនេយ្យោ មិគមាយំ ឧគ្គណ្ហាបិតោ”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ ច “តស្ស អនោវាទកស្ស មា ចិន្តយិ, ន តេ បុត្តេន មិគមាយា ឧគ្គហិតា”តិ វត្វា ឥទានិបិ តំ អនោវទិតុកាមោវ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៥. “អដ្ឋក្ខុរំ ខរាទិយេ, មិគំ វង្កាតិវង្កិនំ;
សត្តហិ កាលាតិក្កន្តំ, ន នំ ឱវទិតុស្សហេ”តិ។

តត្ថ **អដ្ឋក្ខុរ**ន្តិ ឯកេកស្មឹ បាទេ ទ្វិន្នំ ទ្វិន្នំ វសេន អដ្ឋក្ខុរំ។ **ខរាទិយេ**តិ តំ នាមេន អាលបតិ។ **មិគ**ន្តិ សព្ពសង្គាហិកវចនំ។ **វង្កាតិវង្កិន**ន្តិ មូលេ វង្កានិ, អគ្គេ អតិវង្កានីតិ វង្កាតិវង្កានិ, តាទិសានិ សិង្គានិ អស្ស អត្ថីតិ វង្កាតិវង្កី, តំ វង្កាតិវង្កិនំ។ **សត្តហិ កាលាតិក្កន្ត**ន្តិ សត្តហិ ឱវាទកាលេហិ ឱវាទំ អតិក្កន្តំ។ **ន នំ ឱវទិតុស្សហេ**តិ ឯតំ ទុព្ពចមិគំ អហំ ឱវទិតុំ ន ឧស្សហាមិ, ឯតស្ស មេ ឱវាទត្ថាយ ចិត្តម្បិ ន ឧប្បជ្ជតីតិ ទស្សេតិ។ អថ នំ ទុព្ពចមិគំ បាសេ ពទ្ធំ លុទ្ទោ មារេត្វា មំសំ អាទាយ បក្កាមិ។

សត្ថាបិ “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ “តទា ភាគិនេយ្យោ មិគោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, ភគិនី ឧប្បលវណ្ណា, ឱវាទមិគោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ខរាទិយជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៦] ៦. តិបល្លត្ថមិគជាតកវណ្ណនា

មិគំ តិបល្លត្ថន្តិ ឥទំ សត្ថា កោសម្ពិយំ ពទរិការាមេ វិហរន្តោ សិក្ខាកាមំ រាហុលត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ កាលេ សត្ថរិ អាឡវិនគរំ ឧបនិស្សាយ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ វិហរន្តេ ពហូ ឧបាសកា ឧបាសិកា ភិក្ខូ ភិក្ខុនិយោ ច វិហារំ ធម្មស្សវនត្ថាយ គច្ឆន្តិ, ទិវា ធម្មស្សវនំ ហោតិ។ គច្ឆន្តេ បន កាលេ ឧបាសិកាយោ ភិក្ខុនិយោ ច ន គច្ឆឹសុ, ភិក្ខូ ចេវ ឧបាសកា ច អហេសុំ។ តតោ បដ្ឋាយ រត្តឹ ធម្មស្សវនំ ជាតំ។ ធម្មស្សវនបរិយោសានេ ថេរា ភិក្ខូ អត្តនោ អត្តនោ វសនដ្ឋានានិ គច្ឆន្តិ។ ទហរា សាមណេរា ច ឧបាសកេហិ សទ្ធឹ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សយន្តិ។ តេសុ និទ្ទំ ឧបគតេសុ ឯកច្ចេ ឃុរុឃុរុបស្សាសា កាកច្ឆមានា ទន្តេ ខាទន្តា និបជ្ជឹសុ, ឯកច្ចេ មុហុត្តំ និទ្ទាយិត្វា ឧដ្ឋហឹសុ។ តេ តំ វិប្បការំ ទិស្វា ភគវតោ អារោចេសុំ។ ភគវា “យោ បន ភិក្ខុ អនុបសម្បន្នេន សហសេយ្យំ កប្បេយ្យ បាចិត្តិយ”ន្តិ (បាចិ. ៤៩) សិក្ខាបទំ បញ្ញបេត្វា កោសម្ពឹ អគមាសិ។

តត្ថ ភិក្ខូ អាយស្មន្តំ រាហុលំ អាហំសុ – “អាវុសោ រាហុល, ភគវតា សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, ឥទានិ ត្វំ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ ជានាហី”តិ។ បុព្ពេ បន តេ ភិក្ខូ ភគវតិ ច គារវំ តស្ស ចាយស្មតោ សិក្ខាកាមតំ បដិច្ច តំ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ អាគតំ អតិវិយ សង្គណ្ហន្តិ, ខុទ្ទកមញ្ចកំ បញ្ញបេត្វា ឧស្សីសកករណត្ថាយ ចីវរំ ទេន្តិ។ តំ ទិវសំ បន សិក្ខាបទភយេន វសនដ្ឋានម្បិ ន អទំសុ។ រាហុលភទ្ទោបិ “បិតា មេ”តិ ទសពលស្ស វា, “ឧបជ្ឈាយោ មេ”តិ ធម្មសេនាបតិនោ វា, “អាចរិយោ មេ”តិ មហាមោគ្គល្លានស្ស វា, “ចូឡបិតា មេ”តិ អានន្ទត្ថេរស្ស វា សន្តិកំ អគន្ត្វា ទសពលស្ស វឡញ្ជនវច្ចកុដឹ ព្រហ្មវិមានំ បវិសន្តោ វិយ បវិសិត្វា វាសំ កប្បេសិ។ ពុទ្ធានញ្ហិ វឡញ្ជនកុដិយំ ទ្វារំ សុបិហិតំ ហោតិ, គន្ធបរិភណ្ឌកតា ភូមិ, គន្ធទាមមាលាទាមានិ ឱសារិតានេវ ហោន្តិ, សព្ពរត្តឹ ទីបោ ឈាយតិ។ រាហុលភទ្ទោ បន ន តស្សា កុដិយា ឥមំ សម្បត្តឹ បដិច្ច តត្ថ វាសំ ឧបគតោ, ភិក្ខូហិ បន “វសនដ្ឋានំ ជានាហី”តិ វុត្តត្តា ឱវាទគារវេន សិក្ខាកាមតាយ តត្ថ វាសំ ឧបគតោ។ អន្តរន្តរា ហិ ភិក្ខូ តំ អាយស្មន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា តស្ស វីមំសនត្ថាយ មុដ្ឋិសម្មជ្ជនឹ វា កចវរឆឌ្ឌនកំ វា ពហិ ខិបិត្វា តស្មឹ អាគតេ “អាវុសោ, ឥមំ កេន ឆឌ្ឌិត”ន្តិ វទន្តិ។ តត្ថ កេហិចិ “រាហុលោ ឥមិនា មគ្គេន គតោ”តិ វុត្តេ សោ អាយស្មា “នាហំ, ភន្តេ, ឯតំ ជានាមី”តិ អវត្វាវ តំ បដិសាមេត្វា “ខមថ មេ, ភន្តេ”តិ ខមាបេត្វា គច្ឆតិ។ ឯវមេស សិក្ខាកាមោ។

សោ តំ សិក្ខាកាមតំយេវ បដិច្ច តត្ថ វាសំ ឧបគតោ។ អថ សត្ថា បុរេអរុណំយេវ វច្ចកុដិទ្វារេ ឋត្វា ឧក្កាសិ, សោបាយស្មា ឧក្កាសិ។ “កោ ឯសោ”តិ? “អហំ រាហុលោ”តិ និក្ខមិត្វា វន្ទិ។ “កស្មា ត្វំ រាហុល ឥធ និបន្នោសី”តិ? “វសនដ្ឋានស្ស អភាវតោ”។ “បុព្ពេ ហិ, ភន្តេ, ភិក្ខូ មម សង្គហំ ករោន្តិ, ឥទានិ អត្តនោ អាបត្តិភយេន វសនដ្ឋានំ ន ទេន្តិ, ស្វាហំ ‘ឥទំ អញ្ញេសំ អសង្ឃដ្ដនដ្ឋាន’ន្តិ ឥមិនា ការណេន ឥធ និបន្នោម្ហីតិ។ អថ ភគវតោ “រាហុលំ តាវ ភិក្ខូ ឯវំ បរិច្ចជន្តិ, អញ្ញេ កុលទារកេ បព្ពាជេត្វា កឹ ករិស្សន្តី”តិ ធម្មសំវេគោ ឧទបាទិ។

អថ ភគវា បាតោវ ភិក្ខូ សន្និបាតាបេត្វា ធម្មសេនាបតឹ បុច្ឆិ “ជានាសិ បន ត្វំ, សារិបុត្ត, អជ្ជ កត្ថចិ រាហុលស្ស វុត្ថភាវ”ន្តិ? “ន ជានាមិ, ភន្តេ”តិ។ “សារិបុត្ត, អជ្ជ រាហុលោ វច្ចកុដិយំ វសិ, សារិបុត្ត, តុម្ហេ រាហុលំ ឯវំ បរិច្ចជន្តា អញ្ញេ កុលទារកេ បព្ពាជេត្វា កឹ ករិស្សថ? ឯវញ្ហិ សន្តេ ឥមស្មឹ សាសនេ បព្ពជិតា ន បតិដ្ឋា ភវិស្សន្តិ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ អនុបសម្បន្នេន ឯកំ ទ្វេ ទិវសេ អត្តនោ សន្តិកេ វសាបេត្វា តតិយទិវសេ តេសំ វសនដ្ឋានំ ញត្វា ពហិ វាសេថា”តិ ឥមំ អនុបញ្ញត្តឹ កត្វា បុន សិក្ខាបទំ បញ្ញបេសិ។

តស្មឹ សមយេ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា ភិក្ខូ រាហុលស្ស គុណកថំ កថេន្តិ “បស្សថាវុសោ, យាវ សិក្ខាកាមោ វតាយំ រាហុលោ, ‘តវ វសនដ្ឋានំ ជានាហី’តិ វុត្តោ នាម ‘អហំ ទសពលស្ស បុត្តោ, តុម្ហាកំ សេនាសនស្មា តុម្ហេយេវ និក្ខមថា’តិ ឯកំ ភិក្ខុម្បិ អប្បដិប្ផរិត្វា វច្ចកុដិយំ វាសំ កប្បេសី”តិ។ ឯវំ តេសុ កថយមានេសុ សត្ថា ធម្មសភំ គន្ត្វា អលង្កតាសនេ និសីទិត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ អាហ។ “ភន្តេ, រាហុលស្ស សិក្ខាកាមកថាយ, ន អញ្ញាយ កថាយា”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, រាហុលោ ឥទានេវ សិក្ខាកាមោ, បុព្ពេ តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តោបិ សិក្ខាកាមោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ រាជគហេ ឯកោ មគធរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ មិគយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា មិគគណបរិវុតោ អរញ្ញេ វសតិ។ អថស្ស ភគិនី អត្តនោ បុត្តកំ ឧបនេត្វា “ភាតិក, ឥមំ តេ ភាគិនេយ្យំ មិគមាយំ សិក្ខាបេហី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា “គច្ឆ, តាត, អសុកវេលាយ នាម អាគន្ត្វា សិក្ខេយ្យាសី”តិ អាហ។ សោ មាតុលេន វុត្តវេលំ អនតិក្កមិត្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា មិគមាយំ សិក្ខិ។ សោ ឯកទិវសំ វនេ វិចរន្តោ បាសេន ពទ្ធោ ពទ្ធរវំ រវិ, មិគគណោ បលាយិត្វា “បុត្តោ តេ បាសេន ពទ្ធោ”តិ តស្ស មាតុយា អារោចេសិ។ សា ភាតុ សន្តិកំ គន្ត្វា “ភាតិក, ភាគិនេយ្យោ តេ មិគមាយំ សិក្ខាបិតោ”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “មា ត្វំ បុត្តស្ស កិញ្ចិ បាបកំ អាសង្កិ, សុគ្គហិតា តេន មិគមាយា, ឥទានិ តំ ហាសយមានោ អាគច្ឆិស្សតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៦. “មិគំ តិបល្លត្ថមនេកមាយំ, អដ្ឋក្ខុរំ អឌ្ឍរត្តាបបាយិំ;
ឯកេន សោតេន ឆមាស្សសន្តោ, ឆហិ កលាហិតិភោតិ ភាគិនេយ្យោ”តិ។

តត្ថ **មិគន្តិ** ភាគិនេយ្យមិគំ។ **តិបល្លត្ថន្តិ** បល្លត្ថំ វុច្ចតិ សយនំ, ឧភោហិ បស្សេហិ ឧជុកមេវ ច និបន្នករ សេនាតិ តីហាការេហិ បល្លត្ថំ អស្ស, តីណិ វា បល្លត្ថានិ អស្សាតិ តិបល្លត្ថោ, តំ តិបល្លត្ថំ។ **អនេកមាយន្តិ** ពហុមាយំ ពហុវញ្ចនំ។ **អដ្ឋក្ខុរន្តិ** ឯកេកស្មឹ បាទេ ទ្វិន្នំ ទ្វិន្នំ វសេន អដ្ឋហិ ខុរេហិ សមន្នាគតំ។ **អឌ្ឍរត្តាបបាយិន្តិ** បុរិមយាមំ អតិក្កមិត្វា មជ្ឈិមយាមេ អរញ្ញតោ អាគម្ម បានីយស្ស បិវនតោ អឌ្ឍរត្តេ អាបំ បិវតីតិ អឌ្ឍរត្តាប បាយិំ។ តំ អឌ្ឍរត្តេ អបាយិន្តិ អត្ថោ។ មម ភាគិនេយ្យំ មិគំ អហំ សាធុកំ មិគមាយំ ឧគ្គណ្ហាបេសឹ។ កថំ? យថា **ឯកេន សោតេន ឆមាស្សសន្តោ, ឆហិ កលាហិតិភោតិ ភាគិនេយ្យោ**តិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – អហញ្ហិ តវ បុត្តំ តថា ឧគ្គណ្ហាបេសឹ, យថា ឯកស្មឹ ឧបរិមនាសិកាសោតេ វាតំ សន្និរុម្ភិត្វា បថវិយា អល្លីនេន ឯកេន ហេដ្ឋិមសោតេន តត្ថេវ ឆមាយំ អស្សសន្តោ ឆហិ កលាហិ លុទ្ទកំ អតិភោតិ, ឆហិ កោដ្ឋាសេហិ អជ្ឈោត្ថរតិ វញ្ចេតីតិ អត្ថោ។ កតមាហិ ឆហិ? ចត្តារោ បាទេ បសារេត្វា ឯកេន បស្សេន សេយ្យាយ, ខុរេហិ តិណបំសុខណនេន, ជិវ្ហានិន្នាមនេន ឧទរស្ស ឧទ្ធុមាតភាវករណេន, ឧច្ចារបស្សាវវិស្សជ្ជនេន, វាតសន្និរុម្ភនេនាតិ។

អបរោ នយោ – បាទេន បំសុំ គហេត្វា អភិមុខាកឌ្ឍនេន, បដិបណាមនេន, ឧភោសុ បស្សេសុ សញ្ចរណេន, ឧទរំ ឧទ្ធំ បក្ខិបនេន, អធោ អវក្ខិបនេនាតិ ឥមាហិ ឆហិ កលាហិ យថា អតិភោតិ, “មតោ អយ”ន្តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា វញ្ចេតិ, ឯវំ តំ មិគមាយំ ឧគ្គណ្ហាបេសិន្តិ ទីបេតិ។

អបរោ នយោ – តថា នំ ឧគ្គណ្ហាបេសឹ, យថា ឯកេន សោតេន ឆមាស្សសន្តោ ឆហិ កលាហិតិ ទ្វីសុបិ នយេសុ ទស្សិតេហិ ឆហិ ការណេហិ កលាហិតិ កលាយិស្សតិ, លុទ្ទំ វញ្ចេស្សតីតិ អត្ថោ។ **ភោតី**តិ ភគិនី អាលបតិ។ **ភាគិនេយ្យោ**តិ ឯវំ ឆហិ ការណេហិ វញ្ចនកំ ភាគិនេយ្យំ និទ្ទិសតិ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ ភាគិនេយ្យស្ស មិគមាយាយ សាធុកំ ឧគ្គហិតភាវំ ទស្សេន្តោ ភគិនី សមស្សាសេតិ។

សោបិ មិគបោតកោ បាសេ ពទ្ធោ អវិប្ផន្ទិត្វាយេវ ភូមិយំ មហាផាសុកបស្សេន បាទេ បសារេត្វា និបន្នោ បាទានំ អាសន្នដ្ឋានេ ខុរេហេវ បហរិត្វា បំសុញ្ច តិណានិ ច ឧប្បាដេត្វា ឧច្ចារបស្សាវំ វិស្សជ្ជេត្វា សីសំ បាតេត្វា ជិវ្ហំ និន្នាមេត្វា សរីរំ ខេឡកិលិន្នំ កត្វា វាតគ្គហណេន ឧទរំ ឧទ្ធុមាតកំ កត្វា អក្ខីនិ បរិវត្តេត្វា ហេដ្ឋា នាសិកាសោតេន វាតំ សញ្ចារាបេន្តោ ឧបរិមនាសិកាសោតេន វាតំ សន្និរុម្ភិត្វា សកលសរីរំ ថទ្ធភាវំ គាហាបេត្វា មតាការំ ទស្សេសិ។ នីលមក្ខិកាបិ នំ សម្បរិវារេសុំ, តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ កាកា និលីយឹសុ។ លុទ្ទោ អាគន្ត្វា ឧទរំ ហត្ថេន បហរិត្វា “អតិបាតោវ ពទ្ធោ ភវិស្សតិ, បូតិកោ ជាតោ”តិ តស្ស ពន្ធនរជ្ជុកំ មោចេត្វា “ឯត្ថេវទានិ នំ ឧក្កន្តិត្វា មំសំ អាទាយ គមិស្សាមី”តិ និរាសង្កោ ហុត្វា សាខាបលាសំ គហេតុំ អារទ្ធោ។ មិគបោតកោបិ ឧដ្ឋាយ ចតូហិ បាទេហិ បត្វា កាយំ វិធុនិត្វា គីវំ បសារេត្វា មហាវាតេន ឆិន្នវលាហកោ វិយ វេគេន មាតុ សន្តិកំ អគមាសិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, រាហុលោ ឥទានេវ សិក្ខាកាមោ, បុព្ពេបិ សិក្ខាកាមោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ភាគិនេយ្យមិគបោតកោ រាហុលោ អហោសិ, មាតា ឧប្បលវណ្ណា, មាតុលមិគោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិបល្លត្ថមិគជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៧] ៧. មាលុតជាតកវណ្ណនា

កាឡេ វា យទិ វា ជុណ្ហេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទ្វេ វុឌ្ឍបព្ពជិតេ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ កោសល ជនបទេ ឯកស្មឹ អរញ្ញាវាសេ វសន្តិ។ ឯកោ កាឡត្ថេរោ នាម, ឯកោ ជុណ្ហត្ថេរោ នាម។ អថេកទិវសំ ជុណ្ហោ កាឡំ បុច្ឆិ “ភន្តេ កាឡ, សីតំ នាម កស្មឹ កាលេ ហោតី”តិ។ សោ “កាឡេ ហោតី”តិ អាហ។ អថេកទិវសំ កាឡោ ជុណ្ហំ បុច្ឆិ – “ភន្តេ ជុណ្ហ, សីតំ នាម កស្មឹ កាលេ ហោតី”តិ។ សោ “ជុណ្ហេ ហោតី”តិ អាហ។ តេ ឧភោបិ អត្តនោ កង្ខំ ឆិន្ទិតុំ អសក្កោន្តា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, សីតំ នាម កស្មឹ កាលេ ហោតី”តិ បុច្ឆឹសុ។ សត្ថា តេសំ កថំ សុត្វា “បុព្ពេបិ អហំ, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ ឥមំ បញ្ហំ កថេសឹ, ភវសង្ខេបគតត្តា បន ន សល្លក្ខយិត្ថា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឯកស្មឹ បព្ពតបាទេ សីហោ ច ព្យគ្ឃោ ច ទ្វេ សហាយា ឯកិស្សាយេវ គុហាយ វសន្តិ។ តទា ពោធិសត្តោបិ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តស្មឹយេវ បព្ពតបាទេ វសតិ។ អថេកទិវសំ តេសំ សហាយកានំ សីតំ និស្សាយ

វិវាទោ ឧទបាទិ។ ព្យគ្ឃោ “កាឡេយេវ សីតំ ហោតី”តិ អាហ។ សីហោ “ជុណ្ហេយេវ សីតំ ហោតី”តិ អាហ។ តេ ឧភោបិ អត្តនោ កង្ខំ ឆិន្ទិតុំ អសក្កោន្តា ពោធិសត្តំ បុច្ឆឹសុ។ ពោធិសត្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៧. “កាឡេ វា យទិ វា ជុណ្ហេ, យទា វាយតិ មាលុតោ;
វាតជានិ ហិ សីតានិ, ឧភោត្ថមបរាជិតា”តិ។

តត្ថ **កាឡេ វា យទិ វា ជុណ្ហេ**តិ កាឡបក្ខេ វា ជុណ្ហបក្ខេ វា។ **យទា វាយតិ មាលុតោ**តិ យស្មឹ សមយេ បុរត្ថិមាទិភេទោ វាតោ វាយតិ, តស្មឹ សមយេ សីតំ ហោតិ។ កឹការណា? **វាតជានិ ហិ សីតានិ**, យស្មា វាតេ វិជ្ជន្តេយេវ សីតានិ ហោន្តិ, កាឡបក្ខោ វា ជុណ្ហបក្ខោ វា ឯត្ថ អបមាណន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **ឧភោត្ថមបរាជិតា**តិ ឧភោបិ តុម្ហេ ឥមស្មឹ បញ្ហេ អបរាជិតាតិ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ តេ សហាយកេ សញ្ញាបេសិ។

សត្ថាបិ “ភិក្ខវេ, បុព្ពេបិ មយា តុម្ហាកំ អយំ បញ្ហោ កថិតោ”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ទ្វេបិ ថេរា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហឹសុ។ សត្ថា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា ព្យគ្ឃោ កាឡោ អហោសិ, សីហោ ជុណ្ហោ, បញ្ហវិស្សជ្ជនកតាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មាលុតជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៨] ៨. មតកភត្តជាតកវណ្ណនា

ឯវំ ចេ សត្តា ជានេយ្យុន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ មតកភត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ មនុស្សា ពហូ អជេឡកាទយោ មារេត្វា កាលកតេ ញាតកេ ឧទ្ទិស្ស មតកភត្តំ នាម ទេន្តិ។ ភិក្ខូ តេ មនុស្សេ តថា ករោន្តេ ទិស្វា សត្ថារំ បុច្ឆឹសុ “ឯតរហិ, ភន្តេ, មនុស្សា ពហូ បាណេ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា មតកភត្តំ នាម ទេន្តិ។ អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ឯត្ថ វុឌ្ឍី”តិ? សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ‘មតកភត្តំ ទស្សាមា’តិ កតេបិ បាណាតិបាតេ កាចិ វុឌ្ឍិ នាម អត្ថិ, បុព្ពេ បណ្ឌិតា អាកាសេ និសជ្ជ ធម្មំ ទេសេត្វា ឯត្ថ អាទីនវំ កថេត្វា សកលជម្ពុទីបវាសិកេ ឯតំ កម្មំ ជហាបេសុំ។ ឥទានិ បន ភវសង្ខេបគតត្តា បុន បាតុភូត”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឯកោ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយព្រាហ្មណោ “មតកភត្តំ ទស្សាមី”តិ ឯកំ ឯឡកំ គាហាបេត្វា អន្តេវាសិកេ អាហ – “តាតា, ឥមំ ឯឡកំ នទឹ នេត្វា ន្ហាបេត្វា កណ្ឋេ មាលំ បរិក្ខិបិត្វា បញ្ចង្គុលិកំ ទត្វា មណ្ឌេត្វា អានេថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា តំ អាទាយ នទឹ គន្ត្វា ន្ហាបេត្វា មណ្ឌេត្វា នទីតីរេ ឋបេសុំ។ សោ ឯឡកោ អត្តនោ បុព្ពកម្មំ ទិស្វា “ឯវរូបា នាម ទុក្ខា អជ្ជ មុច្ចិស្សាមី”តិ សោមនស្សជាតោ មត្តិកាឃដំ ភិន្ទន្តោ វិយ មហាហសិតំ ហសិត្វា បុន “អយំ ព្រាហ្មណោ មំ ឃាតេត្វា មយា លទ្ធទុក្ខំ លភិស្សតី”តិ ព្រាហ្មណេ ការុញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា មហន្តេន សទ្ទេន បរោទិ។

អថ នំ តេ មាណវា បុច្ឆឹសុ “សម្ម ឯឡក , ត្វំ មហាសទ្ទេន ហសិ ចេវ រោទិ ច, កេន នុ ខោ ការណេន ហសិ, កេន ការណេន បរោទី”តិ? “តុម្ហេ មំ ឥមំ ការណំ អត្តនោ អាចរិយស្ស សន្តិកេ បុច្ឆេយ្យាថា”តិ។ តេ តំ អាទាយ គន្ត្វា ឥទំ ការណំ អាចរិយស្ស អារោចេសុំ។ អាចរិយោ តេសំ វចនំ សុត្វា ឯឡកំ បុច្ឆិ “កស្មា ត្វំ ឯឡក, ហសិ, កស្មា រោទី”តិ? ឯឡកោ អត្តនា កតកម្មំ ជាតិស្សរញាណេន អនុស្សរិត្វា ព្រាហ្មណស្ស កថេសិ “អហំ, ព្រាហ្មណ, បុព្ពេ តាទិសោវ មន្តជ្ឈាយកព្រាហ្មណោ ហុត្វា ‘មតកភត្តំ ទស្សាមី’តិ ឯកំ ឯឡកំ មារេត្វា មតកភត្តំ អទាសឹ, ស្វាហំ ឯកស្ស ឯឡកស្ស ឃាតិតត្តា ឯកេនូនេសុ បញ្ចសុ អត្តភាវសតេសុ សីសច្ឆេទំ បាបុណឹ, អយំ មេ កោដិយំ ឋិតោ បញ្ចសតិមោ អត្តភាវោ, ស្វាហំ ‘អជ្ជ ឯវរូបា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមី’តិ សោមនស្សជាតោ ឥមិនា ការណេន ហសឹ។ រោទន្តោ បន ‘អហំ តាវ ឯកំ ឯឡកំ មារេត្វា បញ្ច ជាតិសតានិ សីសច្ឆេទទុក្ខំ បត្វា អជ្ជ តម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមិ, អយំ បន ព្រាហ្មណោ មំ មារេត្វា អហំ វិយ បញ្ច ជាតិសតានិ សីសច្ឆេទទុក្ខំ លភិស្សតី’តិ តយិ ការុញ្ញេន រោទិ”ន្តិ។ “ឯឡក, មា ភាយិ, នាហំ តំ មារេស្សាមី”តិ។ “ព្រាហ្មណ, កឹ វទេសិ, តយិ មារេន្តេបិ អមារេន្តេបិ ន សក្កា អជ្ជ មយា មរណា មុច្ចិតុ”ន្តិ។ “ឯឡក, មា ភាយិ, អហំ តេ អារក្ខំ គហេត្វា តយា សទ្ធឹយេវ វិចរិស្សាមី”តិ។ “ព្រាហ្មណ, អប្បមត្តកោ តវ អារក្ខោ, មយា កតបាបំ បន មហន្តំ ពលវ”ន្តិ។

ព្រាហ្មណោ ឯឡកំ មុញ្ចិត្វា “ឥមំ ឯឡកំ កស្សចិបិ មារេតុំ ន ទស្សាមី”តិ អន្តេវាសិកេ អាទាយ ឯឡកេនេវ សទ្ធឹ វិចរិ។ ឯឡកោ វិស្សដ្ឋមត្តោវ ឯកំ បាសាណបិដ្ឋឹ និស្សាយ ជាតគុម្ពេ គីវំ ឧក្ខិបិត្វា បណ្ណានិ ខាទិតុំ អារទ្ធោ។ តង្ខណញ្ញេវ តស្មឹ បាសាណបិដ្ឋេ អសនិ បតិ, តតោ ឯកា បាសាណសកលិកា ឆិជ្ជិត្វា ឯឡកស្ស បសារិតគីវាយ បតិត្វា សីសំ ឆិន្ទិ, មហាជនោ សន្និបតិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្មឹ ឋានេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តោ។ សោ

បស្សន្តស្សេវ តស្ស មហាជនស្ស ទេវតានុភាវេន អាកាសេ បល្លង្កេន និសីទិត្វា “ឥមេ សត្តា ឯវំ បាបស្ស ផលំ ជានមានា អប្បេវនាម បាណាតិបាតំ ន ករេយ្យុ”ន្តិ មធុរស្សរេន ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៨. “ឯវំ ចេ សត្តា ជានេយ្យុំ, ទុក្ខាយំ ជាតិសម្ភវោ;
ន បាណោ បាណិនំ ហញ្ញេ, បាណឃាតី ហិ សោចតី”តិ។

តត្ថ **ឯវំ ចេ សត្តា ជានេយ្យុ**ន្តិ ឥមេ សត្តា ឯវំ ចេ ជានេយ្យុំ។ កថំ? **ទុក្ខាយំ ជាតិសម្ភវោ**តិ អយំ តត្ថ តត្ថ ជាតិ ច ជាតស្ស អនុក្កមេន វឌ្ឍិសង្ខាតោ សម្ភវោ ច ជរាព្យាធិមរណអប្បិយសម្បយោគបិយវិប្បយោគហត្ថបាទច្ឆេទាទីនំ ទុក្ខានំ វត្ថុភូតត្តា “ទុក្ខោ”តិ យទិ ជានេយ្យុំ។ **ន បាណោ បាណិនំ ហញ្ញេ**តិ “បរំ វធេន្តោ ជាតិសម្ភវេ វធំ លភតិ, បីឡេន្តោ បីឡំ លភតី”តិ ជាតិសម្ភវស្ស ទុក្ខវត្ថុតាយ ទុក្ខភាវំ ជានន្តោ កោចិ បាណោ អញ្ញំ បាណិនំ ន ហញ្ញេ, សត្តោ សត្តំ ន ហនេយ្យាតិ អត្ថោ។ កឹការណា? **បាណឃាតី ហិ សោចតី**តិ, យស្មា សាហត្ថិកាទីសុ ឆសុ បយោគេសុ យេន កេនចិ បយោគេន បរស្ស ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេទនេន បាណឃាតី បុគ្គលោ អដ្ឋសុ មហានិរយេសុ សោឡសសុ ឧស្សទនិរយេសុ នានប្បការាយ តិរច្ឆានយោនិយា បេត្តិវិសយេ អសុរកាយេតិ ឥមេសុ ចតូសុ អបាយេសុ មហាទុក្ខំ អនុភវមានោ ទីឃរត្តំ អន្តោនិជ្ឈាយនលក្ខណេន សោកេន សោចតិ។ យថា វាយំ ឯឡកោ មរណភយេន សោចតិ, ឯវំ ទីឃរត្តំ សោចតីតិបិ ញត្វា ន បាណោ បាណិនំ ហញ្ញេ, កោចិ បាណាតិបាតកម្មំ នាម ន ករេយ្យ។ មោហេន បន មូឡ្ហា អវិជ្ជាយ អន្ធីកតា ឥមំ អាទីនវំ អបស្សន្តា បាណាតិបាតំ ករោន្តីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ និរយភយេន តជ្ជេត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ មនុស្សា តំ ធម្មទេសនំ សុត្វា និរយភយភីតា បាណាតិបាតា វិរមឹសុ។ ពោធិសត្តោបិ ធម្មំ ទេសេត្វា មហាជនំ សីលេ បតិដ្ឋាបេត្វា យថាកម្មំ គតោ, មហាជនោបិ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ទេវនគរំ បូរេសិ។ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “អហំ តេន សមយេន រុក្ខទេវតា អហោសិ”ន្តិ។

មតកភត្តជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៩] ៩. អាយាចិតភត្តជាតកវណ្ណនា

សចេ មុច្ចេ បេច្ច មុច្ចេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទេវតានំ អាយាចនពលិកម្មំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា កិរ មនុស្សា វណិជ្ជាយ គច្ឆន្តា បាណេ វធិត្វា ទេវតានំ ពលិកម្មំ កត្វា “មយំ អនន្តរាយេន អត្ថសិទ្ធឹ បត្វា អាគន្ត្វា បុន តុម្ហាកំ ពលិកម្មំ ករិស្សាមា”តិ អាយាចិត្វា គច្ឆន្តិ។ តត្ថានន្តរាយេន អត្ថសិទ្ធឹ បត្វា អាគតា “ទេវតានុភាវេន ឥទំ ជាត”ន្តិ មញ្ញមានា ពហូ បាណេ វធិត្វា អាយាចនតោ មុច្ចិតុំ ពលិកម្មំ ករោន្តិ, តំ ទិស្វា ភិក្ខូ “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ឯត្ថ អត្ថោ”តិ ភគវន្តំ បុច្ឆឹសុ។ ភគវា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មឹ គាមកេ កុដុម្ពិកោ គាមទ្វារេ ឋិតនិគ្រោធរុក្ខេ ទេវតាយ ពលិកម្មំ បដិជានិត្វា អនន្តរាយេន អាគន្ត្វា ពហូ បាណេ វធិត្វា “អាយាចនតោ មុច្ចិស្សាមី”តិ រុក្ខមូលំ គតោ។ រុក្ខទេវតា ខន្ធវិដបេ ឋត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៩. “សចេ មុច្ចេ បេច្ច មុច្ចេ, មុច្ចមានោ ហិ ពជ្ឈតិ;
ន ហេវំ ធីរា មុច្ចន្តិ, មុត្តិ ពាលស្ស ពន្ធន”ន្តិ។

តត្ថ **សចេ មុច្ចេ បេច្ច មុច្ចេ**តិ ភោ បុរិស, ត្វំ សចេ មុច្ចេ យទិ មុច្ចិតុកាមោសិ។ **បេច្ច មុច្ចេ**តិ យថា បរលោកេ ន ពជ្ឈសិ, ឯវំ មុច្ចាហិ។ **មុច្ចមានោ ហិ ពជ្ឈតី**តិ យថា បន ត្វំ បាណំ វធិត្វា មុច្ចិតុំ ឥច្ឆសិ, ឯវំ មុច្ចមានោ ហិ បាបកម្មេន ពជ្ឈតិ។ តស្មា **ន ហេវំ ធីរា មុច្ចន្តី**តិ យេ បណ្ឌិតបុរិសា, តេ ឯវំ បដិស្សវតោ ន មុច្ចន្តិ។ កឹការណា? ឯវរូបា ហិ **មុត្តិ ពាលស្ស ពន្ធនំ**, ឯសា បាណាតិបាតំ កត្វា មុត្តិ នាម ពាលស្ស ពន្ធនមេវ ហោតីតិ ធម្មំ ទេសេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ មនុស្សា ឯវរូបា បាណាតិបាតកម្មា វិរតា ធម្មំ ចរិត្វា ទេវនគរំ បូរយឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “អហំ តេន សមយេន រុក្ខទេវតា អហោសិ”ន្តិ។

អាយាចិតភត្តជាតកវណ្ណនា នវមា។

[២០] ១០. នឡបានជាតកវណ្ណនា

ទិស្វា បទមនុត្តិណ្ណន្តិ ឥទំ សត្ថា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ នឡកបានគាមំ បត្វា នឡកបាន បោក្ខរណិយំ កេតកវនេ វិហរន្តោ នឡទណ្ឌកេ អារព្ភ កថេសិ។ តទា កិរ ភិក្ខូ នឡកបានបោក្ខរណិយំ ន្ហត្វា សូចិឃរត្ថាយ សាមណេរេហិ នឡទណ្ឌកេ គាហាបេត្វា តេ សព្ពត្ថកមេវ ឆិទ្ទេ ទិស្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, មយំ សូចិឃរត្ថាយ នឡទណ្ឌកេ គណ្ហាបេម, តេ មូលតោ យាវ អគ្គា សព្ពត្ថកមេវ ឆិទ្ទា, កឹ នុ ខោ ឯត”ន្តិ បុច្ឆឹសុ។ សត្ថា “ឥទំ, ភិក្ខវេ, មយ្ហំ បោរាណកអធិដ្ឋាន”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

បុព្ពេ កិរ សោ វនសណ្ឌោ អរញ្ញោ អហោសិ។ តស្សាបិ បោក្ខរណិយា ឯកោ ទករក្ខសោ ឱតិណ្ណោតិណ្ណេ ខាទតិ។ តទា ពោធិសត្តោ រោហិតមិគបោតកប្បមាណោ កបិរាជា ហុត្វា អសីតិសហស្សមត្តវានរបរិវុតោ យូថំ បរិហរន្តោ តស្មឹ អរញ្ញេ វសតិ។ សោ វានរគណស្ស ឱវាទំ អទាសិ “តាតា, ឥមស្មឹ អរញ្ញេ វិសរុក្ខាបិ អមនុស្សបរិគ្គហិតបោក្ខរណិយោបិ ហោន្តិ, តុម្ហេ អខាទិតបុព្ពំ ផលាផលំ ខាទន្តា វា អបីតបុព្ពំ បានីយំ បិវន្តា វា មំ បដិបុច្ឆេយ្យាថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា ឯកទិវសំ អគតបុព្ពដ្ឋានំ គតា តត្ថ ពហុទេវ ទិវសំ ចរិត្វា បានីយំ គវេសមានា ឯកំ បោក្ខរណឹ ទិស្វា បានីយំ អបិវិត្វាវ ពោធិសត្តស្សាគមនំ ឱលោកយមានា និសីទឹសុ។ ពោធិសត្តោ អាគន្ត្វា “កឹ តាតា, បានីយំ ន បិវថា”តិ អាហ។ “តុម្ហាកំ អាគមនំ ឱលោកេមា”តិ។ “សុដ្ឋុ, តាតា”តិ ពោធិសត្តោ បោក្ខរណឹ អាវិជ្ឈិត្វា បទំ បរិច្ឆិន្ទន្តោ ឱតិណ្ណមេវ បស្សិ, ន ឧត្តិណ្ណំ។ សោ “និស្សំសយំ ឯសា អមនុស្សបរិគ្គហិតា”តិ ញត្វា “សុដ្ឋុ វោ កតំ, តាតា, បានីយំ អបិវន្តេហិ, អមនុស្សបរិគ្គហិតា អយ”ន្តិ អាហ។

ទករក្ខសោបិ តេសំ អនោតរណភាវំ ញត្វា នីលោទរោ បណ្ឌរមុខោ សុរត្តហត្ថបាទោ ពីភច្ឆទស្សនោ ហុត្វា ឧទកំ ទ្វិធា កត្វា និក្ខមិត្វា “កស្មា និសិន្នាត្ថ, ឱតរិត្វា បានីយំ បិវថា”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ បុច្ឆិ “ត្វំ ឥធ និព្ពត្តទករក្ខសោសី”តិ? “អាម, អហ”ន្តិ។ “ត្វំ បោក្ខរណឹ ឱតិណ្ណកេ លភសី”តិ? “អាម, លភាមិ, អហំ ឥធោតិណ្ណំ អន្តមសោ សកុណិកំ ឧបាទាយ ន កិញ្ចិ មុញ្ចាមិ, តុម្ហេបិ សព្ពេ ខាទិស្សាមី”តិ។ “ន មយំ អត្តានំ តុយ្ហំ ខាទិតុំ ទស្សាមា”តិ។ “បានីយំ បន បិវិស្សថា”តិ។ “អាម, បានីយំ បិវិស្សាម, ន ច តេ វសំ គមិស្សាមា”តិ។ “អថ កថំ បានីយំ បិវិស្សថា”តិ? កឹ បន ត្វំ មញ្ញសិ “ឱតរិត្វា បិវិស្សន្តី”តិ។ “មយញ្ហិ អនោតរិត្វា អសីតិសហស្សានិបិ ឯកមេកំ នឡទណ្ឌកំ គហេត្វា ឧប្បលនាឡេន ឧទកំ បិវន្តា វិយ តវ បោក្ខរណិយា បានីយំ បិវិស្សាម, ឯវំ នោ ត្វំ ខាទិតុំ ន សក្ខិស្សសី”តិ។ ឯតមត្ថំ វិទិត្វា សត្ថា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមិស្សា គាថាយ បុរិមបទទ្វយំ អភាសិ –

២០. “ទិស្វា បទមនុត្តិណ្ណំ, ទិស្វានោតរិតំ បទ”ន្តិ។

តស្សត្ថោ – ភិក្ខវេ, សោ កបិរាជា តស្សា បោក្ខរណិយា ឯកម្បិ ឧត្តិណ្ណបទំ នាទ្ទស, ឱតរិតំ បន ឱតិណ្ណបទមេវ អទ្ទស។ ឯវំ **ទិស្វា បទំ អនុត្តិណ្ណំ ទិស្វាន ឱតរិតំ បទំ** “អទ្ធាយំ បោក្ខរណី អមនុស្សបរិគ្គហិតា”តិ ញត្វា តេន សទ្ធឹ សល្លបន្តោ សបរិសោ អាហ –

“នឡេន វារឹ បិស្សាមា”តិ;

តស្សត្ថោ – មយំ តវ បោក្ខរណិយំ នឡេន បានីយំ បិវិស្សាមាតិ។ បុន មហាសត្តោ អាហ –

“នេវ មំ ត្វំ វធិស្សសី”តិ;

ឯវំ នឡេន បានីយំ បិវន្តំ សបរិសម្បិ មំ ត្វំ នេវ វធិស្សសីតិ អត្ថោ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ពោធិសត្តោ ឯកំ នឡទណ្ឌកំ អាហរាបេត្វា បារមិយោ អាវជ្ជេត្វា សច្ចកិរិយំ កត្វា មុខេន ធមិ, នឡោ អន្តោ កិញ្ចិ គណ្ឋឹ អសេសេត្វា សព្ពត្ថកមេវ សុសិរោ អហោសិ ។ ឥមិនា និយាមេន អបរម្បិ អបរម្បិ អាហរាបេត្វា មុខេន ធមិត្វា អទាសិ។ ឯវំ សន្តេបិ ន សក្កា និដ្ឋាបេតុំ, តស្មា ឯវំ ន គហេតព្ពំ។ ពោធិសត្តោ បន “ឥមំ បោក្ខរណឹ បរិវារេត្វា ជាតា សព្ពេបិ នឡា ឯកច្ឆិទ្ទា ហោន្តូ”តិ អធិដ្ឋាសិ ។ ពោធិសត្តានញ្ហិ ហិតូបចារស្ស មហន្តតាយ អធិដ្ឋានំ សមិជ្ឈតិ។ តតោ បដ្ឋាយ សព្ពេបិ តំ បោក្ខរណឹ បរិវារេត្វា ឧដ្ឋិតនឡា ឯកច្ឆិទ្ទា ជាតា។ ឥមស្មិញ្ហិ កប្បេ **ចត្តារិ កប្បដ្ឋិយបាដិហារិយានិ** នាម។ កតមានិ ចត្តារិ? ចន្ទេ សសលក្ខណំ សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ បញ្ញាយិស្សតិ, វដ្ដកជាតកេ អគ្គិនោ និព្ពុតដ្ឋានំ សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ អគ្គិ ន ឈាយិស្សតិ, ឃដីការនិវេសនដ្ឋានំ សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ អនោវស្សកំ ភវិស្សតិ, ឥមំ បោក្ខរណឹ បរិវារេត្វា ឧដ្ឋិតនឡា សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ ឯកច្ឆិទ្ទា ភវិស្សន្តីតិ ឥមានិ ចត្តារិ កប្បដ្ឋិយបាដិហារិយានិ នាម។

ពោធិសត្តោ ឯវំ អធិដ្ឋហិត្វា ឯកំ នឡំ អាទាយ និសីទិ។ តេបិ អសីតិសហស្សវានរា ឯកេកំ អាទាយ បោក្ខរណឹ បរិវារេត្វា និសីទឹសុ។ តេបិ ពោធិសត្តស្ស នឡេន អាកឌ្ឍិត្វា បានីយំ បិវនកាលេ សព្ពេ តីរេ និសិន្នាវ

បិវិសុ។ ឯវំ តេហិ បានីយេ បិវិតេ ទករក្ខសោ កិញ្ចិ អលភិត្វា អនត្តមនោ សកនិវេសនមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោបិ សបរិវារោ អរញ្ញមេវ បាវិសិ។

សត្ថា បន "ឥមេសំ, ភិក្ខវេ, នឡានំ ឯកច្ឆិទ្ទភាវោ នាម មយ្ហមេវេតំ បោរាណកអធិដ្ឋាន"ន្តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា ទករក្ខសោ ទេវទត្តោ អហោសិ, អសីតិសហស្សវានរា ពុទ្ធបរិសា, ឧបាយកុសលោ បន កបិរាជា អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

នឡបានជាតកវណ្ណនា ទសមា។

សីលវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

និគ្រោធំ លក្ខណំ កណ្ឌិ, វាតមិគំ ខរាទិយំ;
តិបល្លត្ថំ មាលុតញ្ច, មតភត្ត អយាចិតំ;
នឡបានន្តិ តេ ទសាតិ។

៣. កុរុង្គវគ្គោ

[២១] ១. កុរុង្គមិគជាតកវណ្ណនា

ញាតមេតំ កុរុង្គស្សាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ "អាវុសោ ទេវទត្តោ តថាគតស្ស ឃាតនត្ថាយ ធនុគ្គហេ បយោជេសិ, សិលំ បវិជ្ឈិ, ធនបាលំ វិស្សជ្ជេសិ, សព្ពថាបិ ទសពលស្ស វធាយ បរិសក្កតី"តិ ទេវទត្តស្ស អវណ្ណំ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសិន្នោ "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិ។ ភន្តេ, ទេវទត្តោ តុម្ហាកំ វធាយ បរិសក្កតីតិ តស្ស អគុណកថាយ សន្និសិន្នាម្ហាតិ។ សត្ថា "ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មម វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ មម វធាយ បរិសក្កិយេវ, ន ច បន មំ វធិតុំ អសក្ខី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កុរុង្គមិគោ ហុត្វា ឯកស្មឹ អរញ្ញាយតនេ ផលានិ ខាទន្តោ វសតិ។ សោ ឯកស្មឹ កាលេ ផលសម្បន្នេ សេបណ្ណិរុក្ខេ សេបណ្ណិផលានិ ខាទតិ។ អថេកោ គាមវាសី អដ្ដកលុទ្ទកោ ផលរុក្ខមូលេសុ មិគានំ បទានិ ឧបធារេត្វា ឧបរិរុក្ខេ អដ្ដកំ ពន្ធិត្វា តត្ថ និសីទិត្វា ផលានិ ខាទិតុំ អាគតាគតេ មិគេ សត្តិយា វិជ្ឈិត្វា តេសំ មំសំ វិក្កិណន្តោ ជីវិកំ កប្បេតិ។ សោ ឯកទិវសំ តស្មឹ រុក្ខមូលេ ពោធិសត្តស្ស បទវឡញ្ជំ ទិស្វា តស្មឹ សេបណ្ណិរុក្ខេ អដ្ដកំ ពន្ធិត្វា បាតោវ ភុញ្ជិត្វា សត្តឹ អាទាយ វនំ បវិសិត្វា តំ រុក្ខំ អារុហិត្វា អដ្ដកេ និសីទិ។ ពោធិសត្តោបិ បាតោវ វសនដ្ឋានា និក្ខមិត្វា "សេបណ្ណិផលានិ ខាទិស្សាមី"តិ អាគម្ម តំ រុក្ខមូលំ សហសាវ អបវិសិត្វា "កទាចិ អដ្ដកលុទ្ទកា រុក្ខេសុ អដ្ដកំ ពន្ធន្តិ, អត្ថិ នុ ខោ ឯវរូបោ ឧបទ្ទវោ"តិ បរិគ្គណ្ហន្តោ ពាហិរតោវ អដ្ឋាសិ។

លុទ្ទកោបិ ពោធិសត្តស្ស អនាគមនភាវំ ញត្វា អដ្ដកេ និសិន្នោវ សេបណ្ណិផលានិ ខិបិត្វា ខិបិត្វា តស្ស បុរតោ បាតេសិ។ ពោធិសត្តោ "ឥមានិ ផលានិ អាគន្ត្វា មយ្ហំ បុរតោ បតន្តិ, អត្ថិ នុ ខោ ឧបរិ លុទ្ទកោ"តិ បុនប្បុនំ ឧល្លោកេន្តោ លុទ្ទកំ ទិស្វា អបស្សន្តោ វិយ ហុត្វា "អម្ភោ, រុក្ខ-បុព្ពេ ត្វំ ឱលម្ពកំ ចារេន្តោ វិយ ឧជុកមេវ ផលានិ បាតេសិ, អជ្ជ បន តេ រុក្ខធម្មោ បរិច្ចត្តោ, ឯវំ តយា រុក្ខធម្មេ បរិច្ចត្តេ អហម្បិ អញ្ញំ រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិត្វា មយ្ហំ អាហារំ បរិយេសិស្សាមី"តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២១. "ញាតមេតំ កុរុង្គស្ស, យំ ត្វំ សេបណ្ណិ សេយ្យសិ;
អញ្ញំ សេបណ្ណិ គច្ឆាមិ, ន មេ តេ រុច្ចតេ ផល"ន្តិ។

តត្ថ **ញាត**ន្តិ បាកដំ ជាតំ។ **ឯត**ន្តិ ឥទំ។ **កុរុង្គស្សា**តិ កុរុង្គមិគស្ស។ **យំ ត្វំ សេបណ្ណិ សេយ្យសី**តិ យំ ត្វំ អម្ភោ សេបណ្ណិរុក្ខ បុរតោ ផលានិ បាតយមានោ សេយ្យសិ វិសេយ្យសិ វិសិណ្ណផលោ ហោសិ, តំ សព្ពំ កុរុង្គមិគស្ស បាកដំ ជាតំ។ **ន មេ តេ រុច្ចតេ ផល**ន្តិ ឯវំ ផលំ ទទមានាយ ន មេ តវ ផលំ រុច្ចតិ, តិដ្ឋ ត្វំ, អហំ អញ្ញត្ថ គច្ឆិស្សាមីតិ អគមាសិ។

អថស្ស លុទ្ទកោ អង្គកេ និសិន្នោវ សត្តិំ ខិបិត្វា “គច្ឆ, វិរទ្ធោ ទានិម្ហិ ត”ន្តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ និវត្តិត្វា ឋិតោ អាហ “អម្ភោ បុរិស, ឥទានីសិ កិញ្ចាបិ មំ វិរទ្ធោ, អដ្ឋ បន មហានិរយេ សោឡសឧស្សទនិរយេ បញ្ចវិធ ពន្ធនានីនិ ច កម្មការណានិ អវិរទ្ធោយេវាសី”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា បលាយិត្វា យថារុចិ គតោ, លុទ្ទោបិ ឱតរិត្វា យថារុចិ គតោ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មម វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវ, ន ច បន មំ វធិតុំ អសក្ខី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អង្គកលុទ្ទកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, កុរុង្គមិគោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុរុង្គមិគជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[២២] ២. កុក្កុរជាតកវណ្ណនា

យេ កុក្កុរាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ញាតត្ថចរិយំ អារព្ភ កថេសិ។ សា ទ្វាទសកនិបាតេ ភទ្ទសាលជាតកេ អាវិភវិស្សតិ។ ឥទំ បន វត្ថុំ បតិដ្ឋបេត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តថារូបំ កម្មំ បដិច្ច កុក្កុរយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា អនេកសតកុក្កុរបរិវុតោ មហាសុសានេ វសតិ។ អថេកទិវសំ រាជា សេតសិន្ធវយុត្តំ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ រថំ អារុយ្ហ ឧយ្យានំ គន្ត្វា តត្ថ ទិវសភាគំ កីឡិត្វា អត្ថង្គតេ សូរិយេ នគរំ បាវិសិ។ តស្ស តំ រថវរត្តំ យថានទ្ធមេវ រាជង្គណេ ឋបយឹសុ, សោ រត្តិភាគេ ទេវេ វស្សន្តេ តិន្តោ។ ឧបរិបាសាទតោ កោលេយ្យកសុនខា ឱតរិត្វា តស្ស ចម្មញ្ច នទ្ធិញ្ច ខាទឹសុ។ បុនទិវសេ រញ្ញោ អារោចេសុំ “ទេវ, និទ្ធមនមុខេន សុនខា បវិសិត្វា រថស្ស ចម្មញ្ច នទ្ធិញ្ច ខាទិំសូ”តិ។ រាជា សុនខានំ កុជ្ឈិត្វា “ទិដ្ឋទិដ្ឋដ្ឋានេ សុនខេ ឃាតេថា”តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ សុនខានំ មហាព្យសនំ ឧទបាទិ។ តេ ទិដ្ឋិទិដ្ឋដ្ឋានេ ឃាតិយមានា បលាយិត្វា សុសានំ គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមំសុ។

ពោធិសត្តោ ‘តុម្ហេ ពហូ សន្និបតិតា, កិំ នុ ខោ ការណ”ន្តិ បុច្ឆិ។ តេ “អន្តេបុរេ កិរ រថស្ស ចម្មញ្ច នទ្ធិ ច សុនខេហិ ខាទិតា’តិ កុទ្ធោ រាជា សុនខវធំ អាណាបេសិ, ពហូ សុនខា វិនស្សន្តិ, មហាភយំ ឧប្បន្ន”ន្តិ អាហំសុ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “អារក្ខដ្ឋានេ ពហិ សុនខានំ ឱកាសោ នត្ថិ, អន្តោរាជនិវេសនេ កោលេយ្យកសុនខានមេវ តំ កម្មំ ភវិស្សតិ។ ឥទានិ បន ចោរានំ កិញ្ចិ ភយំ នត្ថិ, អចោរា មរណំ លភន្តិ, យំនូនាហំ ចោរេ រញ្ញោ ទស្សេត្វា ញាតិសង្ឃស្ស ជីវិតទានំ ទទេយ្យ”ន្តិ។ សោ ញាតកេ សមស្សាសេត្វា “តុម្ហេ មា ភាយិត្ថ, អហំ វោ អភយំ អាហរិស្សាមិ, យាវ រាជានំ បស្សាមិ, តាវ ឥធេវ ហោថា”តិ បារមិយោ អាវជ្ជេត្វា មេត្តាភាវនំ បុរេចារិកំ កត្វា “មយ្ហំ ឧបរិ លេឌ្ឌុំ វា មុគ្គរំ វា មា កោចិ ខិបិតុំ ឧស្សហី”តិ អធិដ្ឋាយ ឯកកោវ អន្តោនគរំ បាវិសិ។ អថ នំ ទិស្វា ឯកសត្តោបិ កុជ្ឈិត្វា ឱលោកេន្តោ នាម នាហោសិ។ រាជាបិ សុនខវធំ អាណាបេត្វា សយំ វិនិច្ឆយេ និសិន្នោ ហោតិ។ ពោធិសត្តោ តត្ថេវ គន្ត្វា បក្ខន្ទិត្វា រញ្ញោ អាសនស្ស ហេដ្ឋា បាវិសិ។ អថ នំ រាជបុរិសា នីហរិតុំ អារទ្ធា, រាជា បន វារេសិ។

សោ ថោកំ វិស្សមិត្វា ហេដ្ឋាសនា និក្ខមិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា “ទេវ, តុម្ហេ កុក្កុរេ មារាបេថា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មារាបេមហ”ន្តិ ។ “កោ នេសំ អបរាធោ នរិន្ទា”តិ? “រថស្ស មេ បរិវារចម្មញ្ច នទ្ធិញ្ច ខាទិំសូ”តិ។ “យេ ខាទឹសុ, តេ ជានាថា”តិ? “ន ជានាមា”តិ។ “‘ឥមេ នាម ចម្មខាទកចោរា’តិ តថតោ អជានិត្វា ទិដ្ឋទិដ្ឋដ្ឋានេយេវ មារាបនំ ន យុត្តំ, ទេវា”តិ។ “រថចម្មស្ស កុក្កុរេហិ ខាទិតត្តា ‘ទិដ្ឋទិដ្ឋេ សព្ពេវ មារេថា’តិ សុនខវធំ អាណាបេសិ”ន្តិ។ “កិំ បន វោ មនុស្សា សព្ពេវ កុក្កុរេ មារេន្តិ, ឧទាហុ មរណំ អលភន្តាបិ អត្ថី”តិ? “អត្ថិ, អម្ហាកំ ឃរេ កោលេយ្យកា មរណំ ន លភន្តី”តិ។ មហារាជ ឥទានេវ តុម្ហេ “រថចម្មស្ស កុក្កុរេហិ ខាទិតត្តា ‘ទិដ្ឋទិដ្ឋេ សព្ពេវ មារេថា’តិ សុនខវធំ អាណាបេសិ”ន្តិ អវោចុត្ថ, ឥទានិ បន “អម្ហាកំ ឃរេ កោលេយ្យកា មរណំ ន លភន្តី”តិ វទេថ។ “ននុ ឯវំ សន្តេ តុម្ហេ ឆន្ទាទិវសេន អគតិគមនំ គច្ឆថ, អគតិគមនញ្ច នាម ន យុត្តំ, ន ច រាជធម្មោ, រញ្ញា នាម ការណគវេសកេន តុលាសទិសេន ភវិតុំ វដ្ដតិ, ឥទានិ ច កោលេយ្យកា មរណំ ន លភន្តិ, ទុព្ពលសុនខាវ លភន្តិ, ឯវំ សន្តេ នាយំ សព្ពសុនខឃច្ចា, ទុព្ពលឃាតិកា នាមេសា”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា មហាសត្តោ មធុរស្សរំ និច្ឆារេត្វា “មហារាជ, យំ តុម្ហេ ករោថ, នាយំ ធម្មោ”តិ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

២២. “យេ កុក្កុរា រាជកុលម្ហិ វទ្ធា, កោលេយ្យកា វណ្ណពលូបបន្នា;
តេមេ ន វជ្ឈា មយមស្ម វជ្ឈា, នាយំ សឃច្ចា ទុព្ពលឃាតិកាយ”ន្តិ។

តត្ថ **យេ កុក្កុរា**តិ យេ សុនខា។ យថា ហិ ធារុណ្ហោបិ បស្សាវោ “បូតិមុត្ត”ន្តិ, តទហុជាតោបិ សិង្គាលោ “ជរសិង្គាលោ”តិ, កោមលាបិ គលោចិលតា “បូតិលតា”តិ, សុវណ្ណវណ្ណោបិ កាយោ “បូតិកាយោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវមេវំ វស្សសតិកោបិ សុនខោ “កុក្កុរោ”តិ វុច្ចតិ។ តស្មា មហល្លកា កាយពលូបបន្នាបិ តេ “កុក្កុរា”ត្វេវ វុត្តា។ **វទ្ធា**តិ វឌ្ឍិតា។ **កោលេយ្យកា**តិ រាជកុលេ ជាតា សម្ភូតា សំវឌ្ឍា។ **វណ្ណពលូបបន្នា**តិ សរីរវណ្ណេន ចេវ កាយពលេន ច សម្បន្នា។ **តេមេ ន វជ្ឈា**តិ តេ ឥមេ សស្សាមិកា សារក្ខា ន វជ្ឈា។ **មយមស្ស វជ្ឈា**តិ អស្សាមិកា អនារក្ខា មយំ វជ្ឈា នាម ជាតា។ **នាយំ សឃច្ចា**តិ ឯវំ សន្តេ អយំ អវិសេសេន សឃច្ចា នាម ន ហោតិ។ **ទុព្ពលឃាតិកាយ**ន្តិ អយំ បន ទុព្ពលានំយេវ ឃាតនតោ ទុព្ពលឃាតិកា នាម ហោតិ។ រាជូហិ នាម ចោរា និគ្គណ្ហិតព្ពា, នោ អចោរា។ ឥធ បន ចោរានំ កិញ្ចិ ភយំ នត្ថិ, អចោរា មរណំ លភន្តិ។ អហោ ឥមស្មិំ លោកេ អយុត្តំ វត្តតិ, អហោ អធម្មោ វត្តតីតិ។

រាជា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា អាហ – “ជានាសិ ត្វំ, បណ្ឌិត, អសុកេហិ នាម រថចម្មំ ខាទិត”ន្តិ? “អាម, ជានាមី”តិ។ “កេហិ ខាទិត”ន្តិ? “តុម្ហាកំ គេហេ វសនកេហិ កោលេយ្យកសុនខេហី”តិ។ “កថំ តេហិ ខាទិតភាវោ ជានិតព្ពោ”តិ? “អហំ តេហិ ខាទិតភាវំ ទស្សេស្សាមី”តិ។ “ទស្សេហិ បណ្ឌិតា”តិ។ “តុម្ហាកំ ឃរេ កោលេយ្យកសុនខេ អាហរាបេត្វា ថោកំ តក្កញ្ច ទព្ពតិណានិ ច អាហរាបេថា”តិ។ រាជា តថា អកាសិ។ អថ នំ មហាសត្តោ “ឥមានិ តិណានិ តក្កេន មទ្ទាបេត្វា ឯតេ សុនខេ បាយេថា”តិ អាហ។ រាជា តថា កត្វា បាយាបេសិ, បីតា បីតា សុនខា សទ្ធិំ ចម្មេហិ វមឹសុ។ រាជា “សព្ពញ្ញុពុទ្ធស្ស ព្យាករណំ វិយា”តិ តុដ្ឋោ ពោធិសត្តស្ស សេតច្ឆត្តេន បូជំ អកាសិ។ ពោធិសត្តោ “ធម្មំ ចរ, មហារាជ, មាតាបិតូសុ ខត្តិយា”តិអាទីហិ (ជា. ២.១៧.៣៩) តេសកុណជាតកេ អាគតាហិ ទសហិ ធម្មចរិយគាថាហិ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា “មហារាជ, ឥតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្តោ ហោហី”តិ រាជានំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា សេតច្ឆត្តំ រញ្ញោវ បដិអទាសិ។

រាជា មហាសត្តស្ស ធម្មកថំ សុត្វា សព្ពសត្តានំ អភយំ ទត្វា ពោធិសត្តំ អាទឹ កត្វា សព្ពសុនខានំ អត្តនោ ភោជនសទិសមេវ និច្ចភត្តំ បដ្ឋបេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋិតោ យាវតាយុកំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា កាលំ កត្វា ទេវលោកេ ឧប្បជ្ជិ។ កុក្កុរោវាទោ ទស វស្សសហស្សានិ បវត្តិ។ ពោធិសត្តោបិ យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ ញាតកានំ អត្ថំ ចរតិ, បុព្ពេបិ ចរិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, អវសេសា បរិសា ពុទ្ធបរិសា, កុក្កុរបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុក្កុរជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[២៣] ៣. ភោជាជានីយជាតកវណ្ណនា

អបិ បស្សេន សេមានោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ សមយេ សត្ថា តំ ភិក្ខុំ អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុ, បុព្ពេ បណ្ឌិតា អនាយតនេបិ វីរិយំ អកំសុ, បហារំ លទ្ធាបិ នេវ ឱស្សជឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ភោជាជានីយសិន្ធវកុលេ និព្ពត្តោ សព្ពាលង្ការសម្បន្នោ ពារាណសិរញ្ញោ មង្គលស្សោ អហោសិ។ សោ សតសហស្សគ្ឃនិកាយ សុវណ្ណបាតិយំយេវ នានគ្គរសសម្បន្នំ តិវស្សិកគន្ធសាលិភោជនំ ភុញ្ជតិ, ចាតុជ្ជាតិកគន្ធូបលិត្តាយមេវ ភូមិយំ តិដ្ឋតិ, តំ ឋានំ រត្តកម្ពលសាណិបរិក្ខិត្តំ ឧបរិ សុវណ្ណតារកខចិតចេលវិតានំ សមោសរិតគន្ធទាមមាលាទាមំ អវិជហិតគន្ធតេលបទីបំ ហោតិ។ ពារាណសិរជ្ជំ បន អបត្ថេន្តា រាជានោ នាម នត្ថិ។ ឯកំ សមយំ សត្ត រាជានោ ពារាណសឹ បរិក្ខិបិត្វា “អម្ហាកំ រជ្ជំ វា ទេតុ, យុទ្ធំ វា”តិ ពារាណសិរញ្ញោ បណ្ណំ បេសេសុំ។ រាជា អមច្ចេ សន្និបាតេត្វា តំ បវត្តឹ អាចិក្ខិត្វា “ឥទានិ កឹ ករោម, តាតា”តិ បុច្ឆិ។ “ទេវ, តុម្ហេហិ តាវ អាទិតោវ យុទ្ធាយ ន គន្តព្ពំ, អសុកំ នាម អស្សារោហំ បេសេត្វា យុទ្ធំ ការេថ, តស្មិំ អសក្កោន្តេ បច្ឆា ជានិស្សាមា”តិ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា “សក្ខិស្សសិ, តាត, សត្តហិ រាជូហិ សទ្ធិំ យុទ្ធំ កាតុ”ន្តិ អាហ។ “ទេវ, សចេ ភោជាជានីយសិន្ធវំ លភាមិ, តិដ្ឋន្តុ សត្ត រាជានោ, សកលជម្ពុទីបេ រាជូហិបិ សទ្ធិំ យុជ្ឈិតុំ សក្ខិស្សាមី”តិ។ “តាត, ភោជាជានីយសិន្ធវោ វា ហោតុ អញ្ញោ វា, យំ ឥច្ឆសិ, តំ គហេត្វា យុទ្ធំ ករោហី”តិ។

សោ “សាធុ, ទេវា”តិ រាជានំ វន្ទិត្វា បាសាទា ឱរុយ្ហ ភោជាជានីយសិន្ធវំ អាហរាបេត្វា សុវម្មិតំ កត្វា អត្តនាបិ សព្ពសន្នាហសន្នទ្ធោ ខគ្គំ ពន្ធិត្វា សិន្ធវបិដ្ឋិវរគតោ នគរា និក្ខម្ម វិជ្ជុលតា វិយ ចរមានោ បឋមំ ពល

កោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា ឯកំ រាជានំ ជីវគ្គាហមេវ គហេត្វា អាគន្ត្វា នគរេ ពលស្ស និយ្យាទេត្វា បុន គន្ត្វា ទុតិយំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា តថា តតិយន្តិ ឯវំ បញ្ច រាជានោ ជីវគ្គាហំ គហេត្វា ឆដ្ឋំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា ឆដ្ឋស្ស រញ្ញោ គហិតកាលេ ភោជាជានីយោ បហារំ លភតិ, លោហិតំ បគ្ឃរតិ, វេទនា ពលវតិយោ វត្តន្តិ។ អស្សារោហោ តស្ស បហដភាវំ ញត្វា ភោជាជានីយសិន្ធវំ រាជទ្វារេ និបជ្ជាបេត្វា សន្នាហំ សិថិលំ កត្វា អញ្ញំ អស្សំ សន្នយ្ហិតុំ អារទ្ធោ។ ពោធិសត្តោ មហាផាសុកបស្សេន និបន្នោវ អក្ខីនិ ឧម្មិលេត្វា អស្សារោហំ ទិស្វា “អយំ អញ្ញំ អស្សំ សន្នយ្ហតិ, អយញ្ច អស្សោ សត្តមំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សត្តមំ រាជានំ គណ្ហិតុំ ន សក្ខិស្សតិ, មយា កតកម្មញ្ច នស្សិស្សតិ, អប្បដិសមោ អស្សារោហោបិ នស្សិស្សតិ, រាជាបិ បរហត្ថំ គមិស្សតិ, ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ អស្សោ សត្តមំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សត្តមំ រាជានំ គហេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថី”តិ និបន្នកោវ អស្សារោហំ បក្កោសាបេត្វា “សម្ម អស្សារោហ, សត្តមំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សត្តមំ រាជានំ គហេតុំ សមត្ថោ ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ អស្សោ នាម នត្ថិ, នាហំ មយា កតកម្មំ នាសេស្សាមិ, មមញ្ញេវ ឧដ្ឋាបេត្វា សន្នយ្ហាហី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៣. “អបិ បស្សេន សេមានោ, សល្លេភិ សល្លលីកតោ;
សេយ្យោវ វឡវា ភោជ្ជោ, យុញ្ជ មញ្ញេវ សារថី”តិ។

តត្ថ **អបិ បស្សេន សេមានោ**តិ ឯកេន បស្សេន សយមានកោបិ។ **សល្លេភិ សល្លលីកតោ**តិ សល្លេហិ វិទ្ធោបិ សមានោ។ **សេយ្យោវ វឡវា ភោជ្ជោ**តិ **វឡវា**តិ សិន្ធវកុលេសុ អជាតោ ខលុង្កស្សោ។ **ភោជ្ជោ**តិ ភោជាជានីយសិន្ធវោ។ ឥតិ ឯតស្មា វឡវា សល្លេហិ វិទ្ធោបិ ភោជាជានីយសិន្ធវោវ សេយ្យោ វរោ ឧត្តមោ។ **យុញ្ជ មញ្ញេវ សារថី**តិ យស្មា ឯវំ គតោបិ អហមេវ សេយ្យោ, តស្មា មមញ្ញេវ យោជេហិ, មំ វម្មេហីតិ វទតិ។

អស្សារោហោ ពោធិសត្តំ ឧដ្ឋាបេត្វា វណំ ពន្ធិត្វា សុសន្នទ្ធំ សន្នយ្ហិត្វា តស្ស បិដ្ឋិយំ និសីទិត្វា សត្តមំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សត្តមំ រាជានំ ជីវគ្គាហំ គហេត្វា រាជពលស្ស និយ្យាទេសិ, ពោធិសត្តម្បិ រាជទ្វារំ អានយឹសុ។ រាជា តស្ស ទស្សនត្ថាយ និក្ខមិ។ មហាសត្តោ រាជានំ អាហ – “មហារាជ, សត្ត រាជានោ មា ឃាតយិត្ថ, សបថំ ការេត្វា វិស្សជ្ជេថ, មយ្ហញ្ច អស្សារោហស្ស ច ទាតព្ពំ យសំ អស្សារោហស្សេវ ទេថ , សត្ត រាជានោ គហេត្វា ទិន្នយោធំ នាម នាសេតុំ ន វដ្ដតិ។ តុម្ហេបិ ទានំ ទេថ, សីលំ រក្ខថ, ធម្មេន សមេន រជ្ជំ ការេថា”តិ។ ឯវំ ពោធិសត្តេន រញ្ញោ ឱវាទេ ទិន្នេ ពោធិសត្តស្ស សន្នាហំ មោចយឹសុ, សោ សន្នាហេ មុត្តមត្តេយេវ និរុជ្ឈិ។ រាជា តស្ស សរីរកិច្ចំ ការេត្វា អស្សារោហស្ស មហន្តំ យសំ ទត្វា សត្ត រាជានោ បុន អត្តនោ អទុព្ភាយ សបថំ ការេត្វា សកសកដ្ឋានានិ បេសេត្វា ធម្មេន សមេន រជ្ជំ ការេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ឯវំ ភិក្ខុ បុព្ពេ បណ្ឌិតា អនាយតនេបិ វីរិយំ អកំសុ, ឯវរូបំ បហារំ លទ្ធាបិ ន ឱស្សជឹសុ, ត្វំ បន ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា កស្មា វីរិយំ ឱស្សជសី”តិ វត្វា ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តផលេ បតិដ្ឋាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, អស្សារោហោ សារិបុត្តោ, ភោជាជានីយសិន្ធវោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ភោជាជានីយជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[២៤] ៤. អាជញ្ញជាតកវណ្ណនា

យទា យទាតិ ឥទម្បិ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឱស្សដ្ឋវីរិយមេវ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ បន ភិក្ខុំ សត្ថា អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុ បុព្ពេ បណ្ឌិតា អនាយតនេបិ លទ្ធប្បហារាបិ ហុត្វា វីរិយំ អកំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ បុរិមនយេនេវ សត្ត រាជានោ នគរំ បរិវារយឹសុ។ អថេកោ រថិកយោធោ ទ្វេ ភាតិកសិន្ធវេ រថេ យោជេត្វា នគរា និក្ខម្ម ឆ ពលកោដ្ឋកេ ភិន្ទិត្វា ឆ រាជានោ អគ្គហេសិ។ តស្មឹ ខណេ ជេដ្ឋកអស្សោ បហារំ លភិ។ រថិកោ រថំ បេសេន្តោ រាជទ្វារំ អាគន្ត្វា ជេដ្ឋភាតិកំ រថា មោចេត្វា សន្នាហំ សិថិលំ កត្វា ឯកេនេវ បស្សេន និបជ្ជាបេត្វា អញ្ញំ អស្សំ សន្នយ្ហិតុំ អារទ្ធោ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា បុរិមនយេនេវ ចិន្តេត្វា រថិកំ បក្កោសាបេត្វា និបន្នកោវ ឥមំ គាថមាហ –

២៤. “យទា យទា យត្ថ យទា, យត្ថ យត្ថ យទា យទា;
អាជញ្ញោ កុរុតេ វេគំ, ហាយន្តិ តត្ថ វាឡវា”តិ។

តត្ថ **យទា យទា**តិ បុព្ពណ្ហាទីសុ យស្មិំ យស្មិំ កាលេ។ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ មគ្គេ វា សង្គាមសីសេ វា។ **យទា**តិ យស្មិំ ខណេ។ **យត្ថ យត្ថា**តិ សត្តន្នំ ពលកោដ្ឋកានំ វសេន ពហូសុ យុទ្ធមណ្ឌលេសុ។ **យទា យទា**តិ យស្មិំ យស្មិំ កាលេ បហារំ លទ្ធកាលេ វា អលទ្ធកាលេ វា។ **អាជញ្ញោ កុរុតេ វេគ**ន្តិ សារថិស្ស ចិត្តរុចិតំ ការណំ អាជាននសភាវោ អាជញ្ញោ វរសិន្ធវោ វេគំ ករោតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ។ **ហាយន្តិ តត្ថ វាឡវា**តិ តស្មិំ វេគេ ករិយមានេ ឥតរេ វឡវសង្ខាតា ខឡុង្កស្សា ហាយន្តិ បរិហាយន្តិ, តស្មា ឥមស្មិំ រថេ មំយេវ យោជេហីតិ អាហ។

សារថិ ពោធិសត្តំ ឧដ្ឋាបេត្វា រថេ យោជេត្វា សត្តមំ ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សត្តមំ រាជានំ អាទាយ រថំ បេសេន្តោ រាជទ្វារំ អាគន្ត្វា សិន្ធវំ មោចេសិ។ ពោធិសត្តោ ឯកេន បស្សេន និបន្នោ បុរិមនយេនេវ រញ្ញោ ឱវាទំ ទត្វា និរុជ្ឈិ។ រាជា តស្ស សរីរកិច្ចំ ការេត្វា សារថិស្ស សម្មានំ កត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា រាជា អានន្ទត្ថេរោ អហោសិ, អស្សោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ។

អាជញ្ញជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[២៥] ៥. តិត្ថជាតកវណ្ណនា

អញ្ញមញ្ញេហិ តិត្ថេហីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ធម្មសេនាបតិស្ស សទ្ធិវិហារិកំ ឯកំ សុវណ្ណការបុព្ពកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ អាសយានុសយញាណញ្ហិ ពុទ្ធានំយេវ ហោតិ, ន អញ្ញេសំ។ តស្មា ធម្មសេនាបតិ អត្តនោ អាសយានុសយញាណស្ស នត្ថិតាយ សទ្ធិវិហារិកស្ស អាសយានុសយំ អជានន្តោ អសុភកម្មដ្ឋានមេវ កថេសិ, តស្ស តំ ន សប្បាយមហោសិ។ កស្មា? សោ កិរ បដិបាដិយា បញ្ច ជាតិសតានិ សុវណ្ណការគេហេយេវ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ, អថស្ស ទីឃរត្តំ បរិសុទ្ធសុវណ្ណទស្សនវសេន បរិចិតត្តា អសុភំ ន សប្បាយមហោសិ។ សោ តត្ថ និមិត្តមត្តម្បិ ឧប្បាទេតុំ អសក្កោន្តោ ចត្តារោ មាសេ ខេបេសិ។

ធម្មសេនាបតិ អត្តនោ សទ្ធិវិហារិកស្ស អរហត្តំ ទាតុំ អសក្កោន្តោ “អទ្ធា អយំ ពុទ្ធវេនេយ្យោ ភវិស្សតិ, តថាគតស្ស សន្តិកំ នេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា បាតោវ តំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។ សត្ថា “កឹ នុ ខោ, សារិបុត្ត, ឯកំ ភិក្ខុំ អាទាយ អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ, ភន្តេ, ឥមស្ស កម្មដ្ឋានំ អទាសិំ, អយំ បន ចតូហិ មាសេហិ និមិត្តមត្តម្បិ ន ឧប្បាទេសិ, ស្វាហំ ‘ពុទ្ធវេនេយ្យោ ឯសោ ភវិស្សតី’តិ ចិន្តេត្វា តុម្ហាកំ សន្តិកំ អាទាយ អាគតោ”តិ។ “សារិបុត្ត, កតរំ បន តេ កម្មដ្ឋានំ សទ្ធិវិហារិកស្ស ទិន្ន”ន្តិ? “អសុភកម្មដ្ឋានំ ភគវា”តិ។ “សារិបុត្ត, នត្ថិ តវ សន្តានេ អាសយានុសយញាណំ, គច្ឆ, ត្វំ សាយន្ហសមយេ អាគន្ត្វា តវ សទ្ធិវិហារិកំ អាទាយ គច្ឆេយ្យាសី”តិ។ ឯវំ សត្ថា ថេរំ ឧយ្យោជេត្វា តស្ស ភិក្ខុស្ស មនាបំ ចីវរញ្ច និវាសនញ្ច ទាបេត្វា តំ អាទាយ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសិត្វា បណីតំ ខាទនីយភោជនីយំ ទាបេត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ បុន វិហារំ អាគន្ត្វា គន្ធកុដិយំ ទិវសភាគំ ខេបេត្វា សាយន្ហសមយេ តំ ភិក្ខុំ គហេត្វា វិហារចារិកំ ចរមានោ អម្ពវនេ ឯកំ បោក្ខរណឹ មាបេត្វា តត្ថ មហន្តំ បទុមិនិគច្ឆំ, តត្រាបិ ច មហន្តំ ឯកំ បទុមបុប្ផំ មាបេត្វា “ភិក្ខុ ឥមំ បុប្ផំ ឱលោកេន្តោ និសីទា”តិ និសីទាបេត្វា គន្ធកុដឹ បាវិសិ។

សោ ភិក្ខុ តំ បុប្ផំ បុនប្បុនំ ឱលោកេតិ។ ភគវា តំ បុប្ផំ ជរំ បាបេសិ, តំ តស្ស បស្សន្តស្សេវ ជរំ បត្វា វិវណ្ណំ អហោសិ។ អថស្ស បរិយន្តតោ បដ្ឋាយ បត្តានិ បតន្តានិ មុហុត្តេន សព្ពានិ បតឹសុ។ តតោ កិញ្ជក្ខំ បតិ, កណ្ណិកាវ អវសិស្សិ។ សោ ភិក្ខុ តំ បស្សន្តោ ចិន្តេសិ “ឥទំ បទុមបុប្ផំ ឥទានេវ អភិរូបំ អហោសិ ទស្សនីយំ, អថស្ស វណ្ណោ បរិណតោ, បត្តានិ ច កិញ្ជក្ខញ្ច បតិតំ, កណ្ណិកាមត្តមេវ អវសិដ្ឋំ, ឯវរូបស្ស នាម បទុមស្ស ជរា បត្តា, មយ្ហំ សរីរស្ស កឹ ន បាបុណិស្សតិ, សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា”តិ វិបស្សនំ បដ្ឋបេសិ។ សត្ថា “តស្ស ចិត្តំ វិបស្សនំ អារុឡ្ហ”ន្តិ ញត្វា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោវ ឱភាសំ ផរិត្វា ឥមំ គាថមាហ –

“ឧច្ឆិន្ទ សិនេហមត្តនោ, កុមុទំ សារទិកំវ បាណិនា;
សន្តិមគ្គមេវ ព្រូហយ, និព្ពានំ សុគតេន ទេសិត”ន្តិ។ (ធ. ប. ២៨៥);

សោ ភិក្ខុ គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បត្វា “មុត្តោ វតម្ហិ សព្ពភវេហី”តិ ចិន្តេត្វា –

“សោ វុត្ថវាសោ បរិបុណ្ណមានសោ, ខីណាសវោ អន្តិមទេហធារី;
វិសុទ្ធសីលោ សុសមាហិតិន្ទ្រិយោ, ចន្ទោ យថា រាហុមុខា បមុត្តោ។

“សមោតតំ មោហមហន្ធការំ, វិនោទយិំ សព្ពមលំ អសេសំ;

អាលោកបជ្ជោតករោ បភង្ករោ, សហស្សរំសី វិយ ភាណុមា នភេ”តិ។ –

អាទីហិ គាថាហិ ឧទានំ ឧទានេសិ។ ឧទានេត្វា ច បន គន្ត្វា ភគវន្តំ វន្ទិ។ ថេរោបិ អាគន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា អត្តនោ សទ្ធិវិហារិកំ គហេត្វា អគមាសិ។ អយំ បវត្តិ ភិក្ខូនំ អន្តរេ បាកដា ជាតា។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ ទសពលស្ស គុណេ វណ្ណយមានា និសីទឹសុ – “អាវុសោ, សារិបុត្តត្ថេរោ អាសយានុសយញាណស្ស អភាវេន អត្តនោ សទ្ធិវិហារិកស្ស អាសយំ ន ជានាតិ, សត្ថា បន ញត្វា ឯកទិវសេនេវ តស្ស សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ អទាសិ, អហោ ពុទ្ធា នាម មហានុភាវា”តិ។

សត្ថា អាគន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ “ន ភគវា អញ្ញាយ កថាយ, តុម្ហាកញ្ញេវ បន ធម្មសេនាបតិនោ សទ្ធិវិហារិកស្ស អាសយានុសយញាណកថាយា”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឯតំ អច្ឆរិយំ, ស្វាហំ ឯតរហិ ពុទ្ធោ ហុត្វា តស្ស អាសយំ ជានាមិ, បុព្ពេបាហំ តស្ស អាសយំ ជានាមិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តំ រាជានំ អត្ថេ ច ធម្មេ ច អនុសាសតិ។ តទា រញ្ញោ មង្គលអស្សន្ហានតិត្ថេ អញ្ញតរំ វឡវំ ខឡុង្កស្សំ ន្ហាបេសុំ។ មង្គលស្សោ វឡវេន ន្ហានតិត្ថំ ឱតារិយមានោ ជិគុច្ឆិត្វា ឱតរិតុំ ន ឥច្ឆិ។ អស្សគោបកោ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ “ទេវ, មង្គលស្សោ តិត្ថំ ឱតរិតុំ ន ឥច្ឆតី”តិ។ រាជា ពោធិសត្តំ បេសេសិ – “គច្ឆ, បណ្ឌិត, ជានាហិ កេន ការណេន អស្សោ តិត្ថំ ឱតារិយមានោ ន ឱតរតី”តិ។ ពោធិសត្តោ “សាធុ, ទេវា”តិ នទីតីរំ គន្ត្វា អស្សំ ឱលោកេត្វា និរោគភាវមស្ស ញត្វា “កេន នុ ខោ ការណេន អយំ ឥមំ តិត្ថំ ន ឱតរតី”តិ ឧបធារេន្តោ “បឋមតរំ ឯត្ថ អញ្ញោ ន្ហាបិតោ ភវិស្សតិ, តេនេស ជិគុច្ឆមានោ តិត្ថំ ន ឱតរតិ មញ្ញេ”តិ ចិន្តេត្វា អស្សគោបកេ បុច្ឆិ “អម្ភោ, ឥមស្មឹ តិត្ថេ កំ បឋមំ ន្ហាបយិត្ថា”តិ? “អញ្ញតរំ វឡវស្សំ, សាមី”តិ។

ពោធិសត្តោ “ឯស អត្តនោ សិន្ធវតាយ ជិគុច្ឆន្តោ ឯត្ថ ន្ហាយិតុំ ន ឥច្ឆតិ, ឥមំ អញ្ញតិត្ថេ ន្ហាបេតុំ វដ្ដតី”តិ តស្ស អាសយំ ញត្វា “ភោ អស្សគោបក, សប្បិមធុផាណិតាទិភិសង្ខតបាយាសម្បិ តាវ បុនប្បុនំ ភុញ្ជន្តស្ស តិត្តិ ហោតិ។ អយំ អស្សោ ពហូ វារេ ឥធ តិត្ថេ ន្ហាតោ, អញ្ញម្បិ តាវ នំ តិត្ថំ ឱតារេត្វា ន្ហាបេថ ច បាយេថ ចា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៥. “អញ្ញមញ្ញេហិ តិត្ថេហិ, អស្សំ បាយេហិ សារថិ;
អច្ចាសនស្ស បុរិសោ, បាយាសស្សបិ តប្បតី”តិ។

តត្ថ **អញ្ញមញ្ញេហី**តិ អញ្ញេហិ អញ្ញេហិ។ **បាយេហី**តិ ទេសនាសីសមេតំ, ន្ហាបេហិ ច បាយេហិ ចាតិ អត្ថោ។ **អច្ចាសនស្សា**តិ ករណត្ថេ សាមិវចនំ , អតិអសនេន អតិភុត្តេនាតិ អត្ថោ។ **បាយាសស្សបិ តប្បតី**តិ សប្បិអាទីហិ អភិសង្ខតេន មធុរបាយាសេន តប្បតិ តិត្តោ ហោតិ, ធាតោ សុហិតោ ន បុន ភុញ្ជិតុកាមតំ អាបជ្ជតិ។ តស្មា អយម្បិ អស្សោ ឥមស្មឹ តិត្ថេ និពទ្ធំ ន្ហានេន បរិយត្តឹ អាបន្នោ ភវិស្សតិ, អញ្ញត្ថ នំ ន្ហាបេថាតិ។

តេ តស្ស វចនំ សុត្វា អស្សំ អញ្ញតិត្ថំ ឱតារេត្វា បាយឹសុ ចេវ ន្ហាបយឹសុ ច។ ពោធិសត្តោ អស្សស្ស បានីយំ បិវិត្វា ន្ហានកាលេ រញ្ញោ សន្តិកំ អគមាសិ។ រាជា “កឹ, តាត, អស្សោ ន្ហាតោ ច បីតោ ចា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “បឋមំ កឹ ការណា ន ឥច្ឆតី”តិ? “ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ សព្ពំ អាចិក្ខិ។ រាជា “ឯវរូបស្ស តិរច្ឆានស្សាបិ នាម អាសយំ ជានាតិ, អហោ បណ្ឌិតោ”តិ ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ ទត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។ ពោធិសត្តោបិ យថាកម្មមេវ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, អហំ ឯតស្ស ឥទានេវ អាសយំ ជានាមិ, បុព្ពេបិ ជានាមិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មង្គលអស្សោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិត្ថជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[២៦] ៦. មហិឡាមុខជាតកវណ្ណនា

បុរាណចោរាន វចោ និសម្មាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តោ អជាតសត្តុកុមារំ បសាទេត្វា លាភសក្ការំ និប្ផាទេសិ។ អជាតសត្តុកុមារោ ទេវទត្តស្ស គយាសីសេ វិហារំ ការេត្វា

នានគ្គរសេហិ តិវស្សិកគន្ធសាលិភោជនស្ស ទិវសេ ទិវសេ បញ្ច ថាលិបាកសតានិ អភិហរិ។ លាភសក្ការំ និស្សាយ ទេវទត្តស្ស បរិវារោ មហន្តោ ជាតោ, ទេវទត្តោ បរិវារេន សទ្ធឹ វិហារេយេវ ហោតិ។ តេន សមយេន រាជគហវាសិកា ទ្វេ សហាយា។ តេសុ ឯកោ សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិតោ, ឯកោ ទេវទត្តស្ស។ តេ អញ្ញមញ្ញំ តស្មឹ តស្មឹ ឋានេបិ បស្សន្តិ, វិហារំ គន្ត្វាបិ បស្សន្តិយេវ។

អថេកទិវសំ ទេវទត្តស្ស និស្សិតកោ ឥតរំ អាហ – “អាវុសោ, កឹ ត្វំ ទេវសិកំ សេទេហិ មុច្ចមានេហិ បិណ្ឌាយ ចរសិ, ទេវទត្តោ គយាសីសវិហារេ និសីទិត្វាវ នានគ្គរសេហិ សុភោជនំ ភុញ្ជតិ, ឯវរូបោ ឧបាយោ នត្ថិ, កឹ ត្វំ ទុក្ខំ អនុភោសិ, កឹ តេ បាតោវ គយាសីសំ អាគន្ត្វា សឧត្តរិភង្គំ យាគុំ បិវិត្វា អដ្ឋារសវិធំ ខជ្ជកំ ខាទិត្វា នានគ្គរសេហិ សុភោជនំ ភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតី”តិ? សោ បុនប្បុនំ វុច្ចមានោ គន្តុកាមោ ហុត្វា តតោ បដ្ឋាយ គយាសីសំ គន្ត្វា ភុញ្ជិត្វា កាលស្សេវ វេឡុវនំ អាគច្ឆតិ។ សោ សព្ពកាលំ បដិច្ឆាទេតុំ នាសក្ខិ, “គយាសីសំ គន្ត្វា ទេវទត្តស្ស បដ្ឋបិតំ ភត្តំ ភុញ្ជតី”តិ ន ចិរស្សេវ បាកដោ ជាតោ ។ អថ នំ សហាយា បុច្ឆឹសុ “សច្ចំ កិរ, ត្វំ អាវុសោ, ទេវទត្តស្ស បដ្ឋបិតំ ភត្តំ ភុញ្ជសី”តិ។ “កោ ឯវមាហា”តិ? “អសុកោ ច អសុកោ ចា”តិ។ “សច្ចំ អហំ អាវុសោ គយាសីសំ គន្ត្វា ភុញ្ជាមិ, ន បន មេ ទេវទត្តោ ភត្តំ ទេតិ, អញ្ញេ មនុស្សា ទេន្តី”តិ។ “អាវុសោ, ទេវទត្តោ ពុទ្ធានំ បដិកណ្ដកោ ទុស្សីលោ អជាតសត្តុំ បសាទេត្វា អធម្មេន អត្តនោ លាភសក្ការំ ឧប្បាទេសិ, ត្វំ ឯវរូបេ និយ្យានិកេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិត្វា ទេវទត្តស្ស អធម្មេន ឧប្បន្នំ ភោជនំ ភុញ្ជសិ, ឯហិ តំ សត្ថុ សន្តិកំ នេស្សាមា”តិ តំ ភិក្ខុំ អាទាយ ធម្មសភំ អាគមឹសុ។

សត្ថា ទិស្វាវ “កឹ, ភិក្ខវេ, ឯតំ ភិក្ខុំ អនិច្ឆន្តញ្ញេវ អាទាយ អាគតត្ថា”តិ? “អាម ភន្តេ, អយំ ភិក្ខុ តុម្ហាកំ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ទេវទត្តស្ស អធម្មេន ឧប្បន្នំ ភោជនំ ភុញ្ជតី”តិ។ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ទេវទត្តស្ស អធម្មេន ឧប្បន្នំ ភោជនំ ភុញ្ជសី”តិ? “ន ភន្តេ, ទេវទត្តោ មយ្ហំ ទេតិ, អញ្ញេ មនុស្សា ទេន្តិ, តមហំ ភុញ្ជាមី”តិ។ សត្ថា “មា ភិក្ខុ ឯត្ថ បរិហារំ ករិ, ទេវទត្តោ អនាចារោ ទុស្សីលោ, កថញ្ហិ នាម ត្វំ ឥធ បព្ពជិត្វា មម សាសនំ ភជន្តោយេវ ទេវទត្តស្ស ភត្តំ ភុញ្ជសិ, និច្ចកាលម្បិ ភជនសីលកោវ ត្វំ ទិដ្ឋទិដ្ឋេយេវ ភជសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អមច្ចោ អហោសិ។ តទា រញ្ញោ មហិឡាមុខោ នាម មង្គលហត្ថី អហោសិ សីលវា អាចារសម្បន្នោ, ន កញ្ចិ វិហេឋេតិ។ អថេកទិវសំ តស្ស សាលាយ សមីបេ រត្តិភាគសមនន្តរេ ចោរា អាគន្ត្វា តស្ស អវិទូរេ និសិន្នា ចោរមន្តំ មន្តយឹសុ “ឯវំ ឧម្មង្គោ ភិន្ទិតព្ពោ, ឯវំ សន្ធិច្ឆេទកម្មំ កត្តព្ពំ, ឧម្មង្គញ្ច សន្ធិច្ឆេទញ្ច មគ្គសទិសំ តិត្ថសទិសំ និជ្ជដំ និគ្គុម្ពំ កត្វា ភណ្ឌំ ហរិតុំ វដ្ដតិ, ហរន្តេន មារេត្វាវ ហរិតព្ពំ, ឯវំ ឧដ្ឋាតុំ សមត្ថោ នាម ន ភវិស្សតិ, ចោរេន ច នាម សីលាចារយុត្តេន ន ភវិតព្ពំ, កក្ខឡេន ផរុសេន សាហសិកេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ ឯវំ មន្តេត្វា អញ្ញមញ្ញំ ឧគ្គណ្ហាបេត្វា អគមំសុ។ ឯតេនេវ ឧបាយេន បុនទិវសេបិ បុនទិវសេបីតិ ពហូ ទិវសេ តត្ថ អាគន្ត្វា មន្តយឹសុ។ សោ តេសំ វចនំ សុត្វា “តេ មំ សិក្ខាបេន្តី”តិ សញ្ញាយ “ឥទានិ មយា កក្ខឡេន ផរុសេន សាហសិកេន ភវិតព្ព”ន្តិ តថារូបោវ អហោសិ។ បាតោវ អាគតំ ហត្ថិគោបកំ សោណ្ឌាយ គហេត្វា ភូមិយំ បោថេត្វា មារេសិ។ អបរម្បិ តថា អបរម្បិ តថាតិ អាគតាគតំ មារេតិយេវ។

“មហិឡាមុខោ ឧម្មត្តកោ ជាតោ ទិដ្ឋទិដ្ឋេ មារេតី”តិ រញ្ញោ អារោចយឹសុ។ រាជា ពោធិសត្តំ បហិណិ “គច្ឆ បណ្ឌិត, ជានាហិ កេន ការណេន សោ ទុដ្ឋោ ជាតោ”តិ។ ពោធិសត្តោ គន្ត្វា តស្ស សរីរេ អរោគភាវំ ញត្វា “កេន នុ ខោ ការណេន ឯស ទុដ្ឋោ ជាតោ”តិ ឧបធារេន្តោ “អទ្ធា អវិទូរេ កេសញ្ចិ វចនំ សុត្វា ‘មំ ឯតេ សិក្ខាបេន្តី’តិ សញ្ញាយ ទុដ្ឋោ ជាតោ”តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា ហត្ថិគោបកេ បុច្ឆិ “អត្ថិ នុ ខោ ហត្ថិសាលាយ សមីបេ រត្តិភាគេ កេហិចិ កិញ្ចិ កថិតបុព្ព”ន្តិ? “អាម, សាមិ, ចោរា អាគន្ត្វា កថយឹសូ”តិ។ ពោធិសត្តោ គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសិ “ទេវ, អញ្ញោ ហត្ថិស្ស សរីរេ វិការោ នត្ថិ, ចោរានំ កថំ សុត្វា ទុដ្ឋោ ជាតោ”តិ។ “ឥទានិ កឹ កាតុំ វដ្ដតី”តិ? “សីលវន្តេ សមណព្រាហ្មណេ ហត្ថិសាលាយំ និសីទាបេត្វា សីលាចារកថំ កថាបេតុំ វដ្ដតី”តិ។ “ឯវំ ការេហិ, តាតា”តិ។

ពោធិសត្តោ គន្ត្វា សីលវន្តេ សមណព្រាហ្មណេ ហត្ថិសាលាយំ និសីទាបេត្វា “សីលកថំ កថេថ, ភន្តេ”តិ អាហ។ តេ ហត្ថិស្ស អវិទូរេ និសិន្នា “ន កោចិ បរាមសិតព្ពោ ន មារេតព្ពោ, សីលាចារសម្បន្នេន ខន្តិមេត្តានុទ្ទយយុត្តេន ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ សីលកថំ កថយឹសុ។ សោ តំ សុត្វា “មំ ឥមេ សិក្ខាបេន្តិ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ សីលវន្តេន ភវិតព្ព”ន្តិ សីលវា អហោសិ។ រាជា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ “កឹ, តាត, សីលវា ជាតោ”តិ ? ពោធិសត្តោ “អាម, ទេវា”តិ។ “ឯវរូបោ ទុដ្ឋហត្ថី បណ្ឌិតេ និស្សាយ បោរាណកធម្មេយេវ បតិដ្ឋិតោ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៦. “បុរាណចោរាន វចោ និសម្ម, មហិឡាមុខោ បោថយមន្វចារី;
សុសញ្ញតានញ្ហិ វចោ និសម្ម, គជុត្តមោ សព្ពគុណេសុ អដ្ឋា”តិ។

តត្ថ **បុរាណចោរាន**ន្តិ បោរាណចោរានំ។ **និសម្មា**តិ សុត្វា, បឋមំ ចោរានំ វចនំ សុត្វាតិ អត្ថោ។ **មហិឡាមុខោ**តិ ហត្ថិនិមុខេន សទិសមុខោ។ យថា មហិឡា បុរតោ ឱលោកិយមានា សោភតិ, ន បច្ឆតោ, តថា សោបិ បុរតោ ឱលោកិយមានោ សោភតិ។ តស្មា “មហិឡាមុខោ”តិស្ស នាមំ អកំសុ។ **បោថយមន្វចារី**តិ បោថយន្តោ មារេន្តោ អនុចារី។ អយមេវ វា បាឋោ។ **សុសញ្ញតាន**ន្តិ សុដ្ឋុ សញ្ញតានំ សីលវន្តានំ។ **គជុត្តមោ**តិ ឧត្តមគជោ មង្គលហត្ថី។ **សព្ពគុណេសុ អដ្ឋា**តិ សព្ពេសុ បោរាណគុណេសុ បតិដ្ឋិតោ។ រាជា “តិរច្ឆានគតស្សាបិ អាសយំ ជានាតី”តិ ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។ សោ យាវតាយុកំ ឋត្វា សទ្ធិំ ពោធិសត្តេន យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “បុព្ពេបិ ត្វំ ភិក្ខុ ទិដ្ឋទិដ្ឋេយេវ ភជិ, ចោរានំ វចនំ សុត្វា ចោរេ ភជិ, ធម្មិកានំ វចនំ សុត្វា ធម្មិកេ ភជី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មហិឡាមុខោ វិបក្ខសេវកភិក្ខុ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, អមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហិឡាមុខជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[២៧] ៧. អភិណ្ហជាតកវណ្ណនា

នាលំ កពឡំ បទាតវេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧបាសកញ្ច មហល្លកត្ថេរញ្ច អារព្ភ កថេសិ ។ សាវត្ថិយំ កិរ ទ្វេ សហាយកា។ តេសុ ឯកោ បព្ពជិត្វា ទេវសិកំ ឥតរស្ស ឃរំ គច្ឆតិ។ សោ តស្ស ភិក្ខំ ទត្វា សយម្បិ ភុញ្ជិត្វា តេនេវ សទ្ធិំ វិហារំ គន្ត្វា យាវ សូរិយត្ថង្គមនា អាលាបសល្លាបេន និសីទិត្វា នគរំ បវិសតិ, ឥតរោបិ នំ យាវ នគរទ្វារា អនុគន្ត្វា និវត្តតិ។ សោ តេសំ វិស្សាសោ ភិក្ខូនំ អន្តរេ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ តេសំ វិស្សាសកថំ កថេន្តា ធម្មសភាយំ និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ, តេ “ឥមាយ នាម, ភន្តេ”តិ កថយឹសុ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ឥមេ វិស្សាសិកា, បុព្ពេបិ វិស្សាសិកាយេវ អហេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អមច្ចោ អហោសិ។ តទា ឯកោ កុក្កុរោ មង្គលហត្ថិសាលំ គន្ត្វា មង្គលហត្ថិស្ស ភុញ្ជនដ្ឋានេ បតិតានិ ភត្តសិត្ថានិ ខាទតិ។ សោ តេនេវ ភោជនេន សំវឌ្ឍមានោ មង្គលហត្ថិស្ស វិស្សាសិកោ ជាតោ ហត្ថិស្សេវ សន្តិកេ ភុញ្ជតិ, ឧភោបិ វិនា វត្តិតុំ ន សក្កោន្តិ។ សោ ហត្ថី នំ សោណ្ឌាយ គហេត្វា អបរាបរំ ករោន្តោ កីឡតិ, ឧក្ខិបិត្វា កុម្ភេ បតិដ្ឋាបេតិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ គាមិកមនុស្សោ ហត្ថិគោបកស្ស មូលំ ទត្វា តំ កុក្កុរំ អាទាយ អត្តនោ គាមំ អគមាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សោ ហត្ថី កុក្កុរំ អបស្សន្តោ នេវ ខាទតិ ន បិវតិ ន ន្ហាយតិ។ តមត្ថំ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា ពោធិសត្តំ បហិណិ “គច្ឆ បណ្ឌិត, ជានាហិ កឹការណា ហត្ថី ឯវំ ករោតី”តិ។

ពោធិសត្តោ ហត្ថិសាលំ គន្ត្វា ហត្ថិស្ស ទុម្មនភាវំ ញត្វា “ឥមស្ស សរីរេ រោគោ ន បញ្ញាយតិ, កេនចិ បនស្ស សទ្ធិំ មិត្តសន្ថវេន ភវិតព្ពំ, តំ អបស្សន្តោ ឯស មញ្ញេ សោកាភិភូតោ”តិ ហត្ថិគោបកេ បុច្ឆិ “អត្ថិ នុ ខោ ឥមស្ស កេនចិ សទ្ធិំ វិស្សាសោ”តិ? “អាម, អត្ថិ សាមិ ឯកេន សុនខេន សទ្ធិំ ពលវា មេត្តី”តិ។ “កហំ សោ ឯតរហី”តិ? “ឯកេន មនុស្សេន នីតោ”តិ។ “ជានាថ បនស្ស និវាសនដ្ឋាន”ន្តិ? “ន ជានាម, សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “នត្ថិ, ទេវ, ហត្ថិស្ស កោចិ អាពាធោ , ឯកេន បនស្ស សុនខេន សទ្ធិំ ពលវវិស្សាសោ , តំ អបស្សន្តោ ន ភុញ្ជតិ មញ្ញេ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៧. “នាលំ កពឡំ បទាតវេ, ន ច បិណ្ឌំ ន កុសេ ន ឃំសិតុំ;
មញ្ញាមិ អភិណ្ហទស្សនា, នាគោ ស្នេហមកាសិ កុក្កុរេ”តិ។

តត្ថ **នាល**ន្តិ ន សមត្ថោ។ **កពឡ**ន្តិ ភោជនកាលេ បឋមមេវ ទិន្នំ កដុកកពឡំ។ **បទាតវេ**តិ បអាទាតវេ, សន្ធិវសេន អាការលោបោ វេទិតព្ពោ, គហេតុន្តិ អត្ថោ។ **ន ច បិណ្ឌ**ន្តិ វឌ្ឍេត្វា ទីយមានំ ភត្តបិណ្ឌម្បិ នាលំ គហេតុំ។ **ន កុសេ**តិ ខាទនត្ថាយ ទិន្នានិ តិណានិបិ នាលំ គហេតុំ។ **ន ឃំសិតុ**ន្តិ ន្ហាបិយមានោ សរីរម្បិ ឃំសិតុំ នាលំ។ ឯវំ យំ យំ សោ ហត្ថី កាតុំ ន សមត្ថោ, តំ តំ សព្ពំ រញ្ញោ អារោចេត្វា តស្ស អសមត្ថភាវេ អត្តនា សល្លក្ខិតការណំ អារោចេន្តោ **“មញ្ញាមី”**តិអាទិមាហ។

រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា “ឥទានិ កឹ កាតព្ពំ បណ្ឌិតា”តិ បុច្ឆិ។ “‘អម្ហាកំ កិរ មង្គលហត្ថិស្ស សហាយំ សុនខំ ឯកោ មនុស្សោ គហេត្វា គតោ, យស្ស ឃរេ តំ សុនខំ បស្សន្តិ, តស្ស អយំ នាម ទណ្ឌោ’តិ ភេរិំ ចរាបេថ

ទេវា”តិ។ រាជា តថា ការេសិ។ តំ បវត្តិំ សុត្វា សោ បុរិសោ សុនខំ វិស្សជ្ជេសិ, សុនខោ វេគេនាគន្ត្វា ហត្ថិស្ស សន្តិកមេវ អគមាសិ។ ហត្ថី តំ សោណ្ឌាយ គហេត្វា កុម្ភេ ឋបេត្វា រោទិត្វា បរិទេវិត្វា កុម្ភា ឱតារេត្វា តេន ភុត្តេ បច្ឆា អត្តនាបិ ភុញ្ជិ។ “តិរច្ឆានគតស្ស អាសយំ ជានាតី”តិ រាជា ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥមេ ឥទានេវ វិស្សាសិកា, បុព្ពេបិ វិស្សាសិកាយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ចតុសច្ចកថាយ វិនិវដ្តេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ ឥទំ ចតុសច្ចកថាយ វិនិវដ្តនំ នាម សព្ពជាតកេសុបិ អត្ថិយេវ។ មយំ បន យត្ថស្ស អានិសំសោ បញ្ញាយតិ , តត្ថេវ ទស្សយិស្សាម។

តទា សុនខោ ឧបាសកោ អហោសិ, ហត្ថី មហល្លកត្ថេរោ, រាជា អានន្ទោ, អមច្ចបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

អភិណ្ហជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[២៨] ៨. នន្ទិវិសាលជាតកវណ្ណនា

មនុញ្ញមេវ ភាសេយ្យាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឆព្ពគ្គិយានំ ភិក្ខូនំ ឱមសវាទំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ សមយេ ឆព្ពគ្គិយា កលហំ ករោន្តា បេសលេ ភិក្ខូ ខុំសេន្តិ វម្ភេន្តិ ឱវិជ្ឈន្តិ, ទសហិ អក្កោសវត្ថូហិ អក្កោសន្តិ។ ភិក្ខូ ភគវតោ អារោចេសុំ។ ភគវា ឆព្ពគ្គិយេ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ភិក្ខវោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ វិគរហិត្វា “ភិក្ខវេ, ផរុសវាចា នាម តិរច្ឆានគតានម្បិ អមនាបា, បុព្ពេបិ ឯកោ តិរច្ឆានគតោ អត្តានំ ផរុសេន សមុទាចរន្តំ សហស្សំ បរាជេសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ គន្ធាររាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ គោយោនិយំ និព្ពត្តិ។ អថ នំ តរុណវច្ឆកកាលេយេវ ឯកោ ព្រាហ្មណោ គោទក្ខិណាទាយកានំ សន្តិកា លភិត្វា “នន្ទិវិសាលោ”តិ នាមំ កត្វា បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា សម្បិយាយមានោ យាគុភត្តាទីនិ ទត្វា បោសេសិ។ ពោធិសត្តោ វយប្បត្តោ ចិន្តេសិ “អហំ ឥមិនា ព្រាហ្មណេន កិច្ឆេន បដិជគ្គិតោ, មយា ច សទ្ធិំ សកលជម្ពុទីបេ អញ្ញោ សមធុរោ គោណោ នាម នត្ថិ, យំនូនាហំ អត្តនោ ពលំ ទស្សេត្វា ព្រាហ្មណស្ស បោសាវនិយំ ទទេយ្យ”ន្តិ សោ ឯកទិវសំ ព្រាហ្មណំ អាហ “គច្ឆ, ព្រាហ្មណ, ឯកំ គោវិត្តកសេដ្ឋិំ ឧបសង្កមិត្វា ‘មយ្ហំ ពលិពទ្ទោ អតិពទ្ធំ សកដសតំ បវដ្តេតី’តិ វត្វា សហស្សេន អព្ភុតំ ករោហី”តិ។ សោ ព្រាហ្មណោ សេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា កថំ សមុដ្ឋាបេសិ “ឥមស្មិំ នគរេ កស្ស គោណោ ថាមសម្បន្នោ”តិ។ អថ នំ សេដ្ឋិ “អសុកស្ស ច អសុកស្ស ចា”តិ វត្វា “សកលនគរេ បន អម្ហាកំ គោណេហិ សទិសោ នាម នត្ថី”តិ អាហ។ ព្រាហ្មណោ “មយ្ហំ ឯកោ គោណោ អតិពទ្ធំ សកដសតំ បវដ្តេតុំ សមត្ថោ អត្ថី”តិ អាហ។ សេដ្ឋិ គហបតិ “កុតោ ឯវរូបោ គោណោ”តិ អាហ។ ព្រាហ្មណោ “មយ្ហំ គេហេ អត្ថី”តិ។ “តេន ហិ អព្ភុតំ ករោហី”តិ។ “សាធុ ករោមី”តិ សហស្សេន អព្ភុតំ អកាសិ។

សោ សកដសតំ វាលុកាសក្ខរបាសាណានំយេវ បូរេត្វា បដិបាដិយា ឋបេត្វា សព្ពានិ អក្ខពន្ធនយោត្តេន ឯកតោ ពន្ធិត្វា នន្ទិវិសាលំ ន្ហាបេត្វា គន្ធបញ្ចង្គុលិកំ កត្វា កណ្ឋេ មាលំ បិឡន្ធិត្វា បុរិមសកដធុរេ ឯកកមេវ យោជេត្វា សយំ ធុរេ និសីទិត្វា បតោទំ ឧក្ខិបិត្វា “គច្ឆ កូដ, វហស្សុ កូដា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “អយំ មំ អកូដំ កូដវាទេន សមុទាចរតី”តិ ចត្តារោ បាទេ ថម្ភេ វិយ និច្ចលេ កត្វា អដ្ឋាសិ។ សេដ្ឋិ តង្ខណញ្ញេវ ព្រាហ្មណំ សហស្សំ អាហរាបេសិ។ ព្រាហ្មណោ សហស្សបរាជិតោ គោណំ មុញ្ចិត្វា ឃរំ គន្ត្វា សោកាភិភូតោ និបជ្ជិ។ នន្ទិវិសាលោ ចរិត្វា អាគតោ ព្រាហ្មណំ សោកាភិភូតំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា “កិំ, ព្រាហ្មណ, និទ្ទាយសី”តិ អាហ។ “កុតោ មេ, និទ្ទា, សហស្សបរាជិតស្សាតិ, ព្រាហ្មណ, មយា ឯត្តកំ កាលំ តវ គេហេ វសន្តេន អត្ថិ កិញ្ចិ ភាជនំ វា ភិន្ទិតបុព្ពំ, កោចិ វា មទ្ទិតបុព្ពោ, អដ្ឋានេ វា បន ឧច្ចារបស្សាវោ កតបុព្ពោ”តិ? “នត្ថិ តាតា”តិ។ អថ ត្វំ មំ កស្មា កូដវាទេន សមុទាចរសិ, តវេវេសោ ទោសោ, មយ្ហំ ទោសោ នត្ថិ, គច្ឆ, តេន សទ្ធិំ ទ្វីហិ សហស្សេហិ អព្ភុតំ ករោហិ, កេវលំ មំ អកូដំ កូដវាទេន មា សមុទាចរសីតិ។

ព្រាហ្មណោ តស្ស វចនំ សុត្វា គន្ត្វា ទ្វីហិ សហស្សេហិ អព្ភុតំ កត្វា បុរិមនយេនេវ សកដសតំ អតិពន្ធិត្វា នន្ទិវិសាលំ មណ្ឌេត្វា បុរិមសកដធុរេ យោជេសិ។ កថំ យោជេសីតិ? យុគំ ធុរេ និច្ចលំ ពន្ធិត្វា ឯកាយ កោដិយា នន្ទិវិសាលំ យោជេត្វា ឯកំ កោដឹ ធុរយោត្តេន បលិវេឋេត្វា យុគកោដិញ្ច អក្ខបាទញ្ច និស្សាយ មុណ្ឌរុក្ខទណ្ឌកំ ទត្វា តេន យោត្តេន និច្ចលំ ពន្ធិត្វា ឋបេសិ។ ឯវញ្ហិ កតេ យុគំ ឯត្តោ វា ឥតោ វា ន គច្ឆតិ, សក្កា ហោតិ ឯកេនេវ គោណេន អាកឌ្ឍិតុំ។ អថស្ស ព្រាហ្មណោ ធុរេ និសីទិត្វា នន្ទិវិសាលស្ស បិដ្ឋិំ បរិមជ្ជិត្វា “គច្ឆ ភទ្រ, វហស្សុ, ភទ្រា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ អតិពទ្ធំ សកដសតំ ឯកវេគេនេវ អាកឌ្ឍិត្វា បច្ឆា ឋិតំ សកដំ បុរតោ ឋិតស្ស សកដស្ស ឋានេ ឋបេសិ ។ គោវិត្តកសេដ្ឋិ បរាជិតោ ព្រាហ្មណស្ស ទ្វេ សហស្សានិ អទាសិ។ អញ្ញេបិ

មនុស្សា ពោធិសត្តស្ស ពហុំ ធនំ អទំសុ, សព្ពំ ព្រាហ្មណស្សេវ អហោសិ។ ឯវំ សោ ពោធិសត្តំ និស្សាយ ពហុំ ធនំ លភិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ផរុសវចនំ នាម កស្សចិ មនាប”ន្តិ ឆព្ពគ្គិយេ ភិក្ខូ គរហិត្វា សិក្ខាបទំ បញ្ញបេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៨. “មនុញ្ញមេវ ភាសេយ្យ, នាមនុញ្ញំ កុទាចនំ;
មនុញ្ញំ ភាសមានស្ស, គរុំ ភារំ ឧទទ្ធរិ;
ធនញ្ច នំ អលាភេសិ, តេន ចត្តមនោ អហូ”តិ។

តត្ថ **មនុញ្ញមេវ ភាសេយ្យា**តិ បរេន សទ្ធិំ ភាសមានោ ចតុទោសវិរហិតំ មធុរំ មនាបំ សណ្ហំ មុទុកំ បិយវចនមេវ ភាសេយ្យ។ **គរុំ ភារំ ឧទទ្ធរី**តិ នន្ទិវិសាលោ ពលិពទ្ទោ អមនាបំ ភាសមានស្ស ភារំ អនុទ្ធរិត្វា បច្ឆា មនាបំ បិយវចនំ ភាសមានស្ស ព្រាហ្មណស្ស គរុំ ភារំ ឧទទ្ធរិ, ឧទ្ធរិត្វា កឌ្ឍិត្វា បវដ្ដេសីតិ អត្ថោ, ទ-ការោ បនេត្ថ ព្យញ្ជនសន្ធិវសេន បទសន្ធិករោ។

ឥតិ សត្ថា “មនុញ្ញមេវ ភាសេយ្យា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណោ អានន្ទោ អហោសិ, នន្ទិវិសាលោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នន្ទិវិសាលជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[២៩] ៩. កណ្ហជាតកវណ្ណនា

យតោ យតោ គរុ ធុរន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ យមកបាដិហារិយំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ សទ្ធិំ ទេវោរោហណេន តេរសកនិបាតេ **សរភមិគជាតកេ** (ជា. ១.១៣.១៣៤ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធោ បន យមកបាដិហារិយំ កត្វា ទេវលោកេ តេមាសំ វសិត្វា មហាបវារណាយ សង្កស្សនគរទ្វារេ ឱរុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន ជេតវនំ បាវិសិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, តថាគតោ នាម អសមធុរោ, តថាគតេន វុឡ្ហធុរំ អញ្ញោ វហិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, ឆ សត្ថារោ ‘មយមេវ បាដិហារិយំ ករិស្សាម, មយមេវ បាដិហារិយំ ករិស្សាមា’តិ វត្វា ឯកម្បិ បាដិហារិយំ ន អកំសុ, អហោ សត្ថា អសមធុរោ”តិ សត្ថុ គុណកថំ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ “មយំ, ភន្តេ, ន អញ្ញាយ កថាយ, ឯវរូបាយ នាម តុម្ហាកមេវ គុណកថាយា”តិ។ សត្ថា “ភិក្ខវេ, ឥទានិ មយា វុឡ្ហធុរំ កោ វហិស្សតិ, បុព្ពេ តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តោបិ អហំ អត្តនា សមធុរំ កញ្ចិ នាលត្ថ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គោយោនិយំ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ អថ នំ សាមិកា តរុណវច្ឆកកាលេយេវ ឯកិស្សា មហល្លិកាយ ឃរេ វសិត្វា តស្សា និវាសវេតនតោ បរិច្ឆិន្ទិត្វា អទំសុ។ សា តំ យាគុភត្តាទីហិ បដិជគ្គមានា បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា វឌ្ឍេសិ។ សោ “អយ្យិកាកាឡកោ” ត្វេវ នាមំ បញ្ញាយិត្ថ។ វយប្បត្តោ ច អញ្ជនវណ្ណោ ហុត្វា គាមគោណេហិ សទ្ធិំ ចរតិ, សីលាចារសម្បន្នោ អហោសិ។ គាមទារកា សិង្គេសុបិ កណ្ណេសុបិ គលេបិ គហេត្វា ឱលម្ពន្តិ, នង្គុដ្ឋេបិ គហេត្វា កីឡន្តិ, បិដ្ឋិយម្បិ និសីទន្តិ។ សោ ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ មាតា ទុគ្គតា, មំ បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា ទុក្ខេន បោសេសិ, យំនូនាហំ ភតិំ កត្វា ឥមំ ទុគ្គតភាវតោ មោចេយ្យ”ន្តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ ភតិំ ឧបធារេន្តោ ចរតិ។

អថេកទិវសំ ឯកោ សត្ថវាហបុត្តោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ វិសមតិត្ថំ សម្បត្តោ, តស្ស គោណា សកដានិ ឧត្តារេតុំ ន សក្កោន្តិ, បញ្ចសុ សកដសតេសុ គោណា យុគបរម្បរាយ យោជិតា ឯកម្បិ សកដំ ឧត្តារេតុំ នាសក្ខឹសុ។ ពោធិសត្តោបិ គាមគោណេហិ សទ្ធិំ តត្ថ សមីបេ ចរតិ។ សត្ថវាហបុត្តោបិ គោសុត្តវិត្តកោ, សោ “អត្ថិ នុ ខោ ឯតេសំ គុន្នំ អន្តរេ ឥមានិ សកដានិ ឧត្តារេតុំ សមត្ថោ ឧសភាជានីយោ”តិ ឧបធារយមានោ ពោធិសត្តំ ទិស្វា “អយំ អាជានីយោ សក្ខិស្សតិ មយ្ហំ សកដានិ ឧត្តារេតុំ, កោ នុ ខោ អស្ស សាមិកោ”តិ គោបាលកេ បុច្ឆិ “កោ នុ ខោ ភោ ឥមស្ស សាមិកោ, អហំ ឥមំ សកដេ យោជេត្វា សកដេសុ ឧត្តារិតេសុ វេតនំ ទស្សាមី”តិ។ តេ អាហំសុ “គហេត្វា នំ យោជេថ, នត្ថិ ឥមស្ស ឥមស្មិំ ឋានេ សាមិកោ”តិ។ សោ នំ នាសាយ រជ្ជុកេន ពន្ធិត្វា អាកឌ្ឍេន្តោ ចាលេតុម្បិ នាសក្ខិ។ ពោធិសត្តោ កិរ “ភតិយា កថិតាយ គមិស្សាមី”តិ ន អគមាសិ។ សត្ថវាហបុត្តោ តស្សាធិប្បាយំ ញត្វា “សាមិ, តយា បញ្ចសុ សកដសតេសុ ឧត្តារិតេសុ ឯកេកស្ស សកដស្ស ទ្វេ ទ្វេ កហាបណេ ភតិំ កត្វា សហស្សំ ទស្សាមី”តិ អាហ។ តទា ពោធិសត្តោ សយមេវ អគមាសិ។ អថ នំ បុរិសា បុរិមសកដេសុ យោជេសុំ។ អថ នំ ឯកវេគេនេវ ឧក្ខិបិត្វា ថលេ បតិដ្ឋាបេសិ។ ឯតេនុបាយេន សព្ពសកដានិ ឧត្តារេសិ។

សត្ថវាហបុត្តោ ឯកេកស្ស សកដស្ស ឯកេកំ កត្វា បញ្ចសតានិ ភណ្ឌិកំ កត្វា តស្ស គលេ ពន្ធិ។ សោ “អយំ មយ្ហំ យថាបរិច្ឆិន្នំ ភតឹ ន ទេតិ, ន ទានិស្ស គន្តុំ ទស្សាមី”តិ គន្ត្វា សព្ពបុរិមសកដស្ស បុរតោ មគ្គំ និវារេត្វា អដ្ឋាសិ។ អបនេតុំ វាយមន្តាបិ នំ អបនេតុំ នាសក្ខឹសុ។ សត្ថវាហបុត្តោ “ជានាតិ មញ្ញេ ឯស អត្តនោ ភតិយា ឩនភាវ”ន្តិ ឯកេកស្មឹ សកដេ ទ្វេ ទ្វេ កត្វា សហស្សភណ្ឌិកំ ពន្ធិត្វា “អយំ តេ សកដុត្តរណភតី”តិ គីវាយំ លគ្គេសិ។ សោ សហស្សភណ្ឌិកំ អាទាយ មាតុ សន្តិកំ អគមាសិ។ គាមទារកា “កឹ នាមេតំ អយ្យិកាកាឡកស្ស គលេ”តិ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អាគច្ឆន្តិ។ សោ តេ អនុពន្ធិត្វា ទូរតោវ បលាបេន្តោ មាតុ សន្តិកំ គតោ។ បញ្ចន្នំ បន សកដសតានំ ឧត្តារិតត្តា រត្តេហិ អក្ខីហិ កិលន្តរូបោ បញ្ញាយិត្ថ។ អយ្យិកា តស្ស គីវាយ សហស្សត្ថវិកំ ទិស្វា “តាត, អយំ តេ កហំ លទ្ធា”តិ គោបាលកទារកេ បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “តាត, កឹ អហំ តយា លទ្ធភតិយា ជីវិតុកាមា, កឹការណា ឯវរូបំ ទុក្ខំ អនុភោសី”តិ វត្វា ពោធិសត្តំ ឧណ្ហោទកេន ន្ហាបេត្វា សកលសរីរំ តេលេន មក្ខេត្វា បានីយំ បាយេត្វា សប្បាយំ ភោជនំ ភោជេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សទ្ធិំ ពោធិសត្តេន យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ អសមធុរោ, បុព្ពេបិ អសមធុរោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

២៩. “យតោ យតោ គរុ ធុរំ, យតោ គម្ភីរវត្តនី;
តទាស្សុ កណ្ហំ យុញ្ជន្តិ, ស្វាស្សុ តំ វហតេ ធុរ”ន្តិ។

តត្ថ **យតោ យតោ គរុ ធុរ**ន្តិ យស្មិំ យស្មិំ ឋានេ ធុរំ គរុ ភារិយំ ហោតិ, អញ្ញេ ពលិពទ្ទា ឧក្ខិបិតុំ ន សក្កោន្តិ។ **យតោ គម្ភីរវត្តនី**តិ វត្តន្តិ ឯត្ថាតិ វត្តនី, មគ្គស្សេតំ នាមំ, យស្មិំ ឋានេ ឧទកចិក្ខល្លមហន្តតាយ វា វិសមច្ឆិន្នតដភាវេន វា មគ្គោ គម្ភីរោ ហោតីតិ អត្ថោ។ **តទាស្សុ កណ្ហំ យុញ្ជន្តី**តិ ឯត្ថ **អស្សុ**តិ និបាតមត្តំ, តទា កណ្ហំ យុញ្ជន្តីតិ អត្ថោ។ យទា ធុរញ្ច គរុ ហោតិ មគ្គោ ច គម្ភីរោ, តទា អញ្ញេ ពលិពទ្ទេ អបនេត្វា កណ្ហមេវ យោជេន្តីតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ស្វាស្សុ តំ វហតេ ធុរ**ន្តិ ឯត្ថាបិ **អស្សុ**តិ និបាតមត្តមេវ, សោ តំ ធុរំ វហតីតិ អត្ថោ។

ឯវំ ភគវា “តទា, ភិក្ខវេ, កណ្ហោវ តំ ធុរំ វហតី”តិ ទស្សេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មហល្លិកា ឧប្បលវណ្ណា អហោសិ, អយ្យិកាកាឡកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កណ្ហជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៣០] ១០. មុនិកជាតកវណ្ណនា

មា មុនិកស្ស បិហយីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ថុល្លកុមារិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ តំ តេរសកនិបាតេ **ចូឡនារទកស្សបជាតកេ** (ជា. ១.១៣.៤០ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ។ “កឹ និស្សាយា”តិ? “ថុល្លកុមារិកាបលោភនំ ភន្តេ”តិ។ សត្ថា “ភិក្ខុ ឯសា តវ អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ ត្វំ ឥមិស្សា វិវាហទិវសេ ជីវិតក្ខយំ បត្វា មហាជនស្ស ឧត្តរិភង្គភាវំ បត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ គាមកេ ឯកស្ស កុដុម្ពិកស្ស គេហេ គោយោនិយំ និព្ពត្តិ “មហាលោហិតោ”តិ នាមេន, កនិដ្ឋភាតាបិស្ស ចូឡលោហិតោ នាម អហោសិ។ តេយេវ ទ្វេ ភាតិកេ និស្សាយ តស្មិំ កុលេ កម្មធុរំ វត្តតិ។ តស្មិំ បន កុលេ ឯកា កុមារិកា អត្ថិ, តំ ឯកោ នគរវាសី កុលបុត្តោ អត្តនោ បុត្តស្ស វារេសិ។ តស្សា មាតាបិតរោ “កុមារិកាយ វិវាហកាលេ អាគតានំ បាហុនកានំ ឧត្តរិភង្គោ ភវិស្សតី”តិ យាគុភត្តំ ទត្វា មុនិកំ នាម សូករំ បោសេសុំ។ តំ ទិស្វា ចូឡលោហិតោ ភាតរំ បុច្ឆិ “ឥមស្មិំ កុលេ កម្មធុរំ វត្តមានំ អម្ហេ ទ្វេ ភាតិកេ និស្សាយ វត្តតិ, ឥមេ បន អម្ហាកំ តិណបលាលាទីនេវ ទេន្តិ, សូករំ យាគុភត្តេន បោសេន្តិ, កេន នុ ខោ ការណេន ឯស ឯតំ លភតី”តិ។ អថស្ស ភាតា “តាត ចូឡលោហិត, មា ត្វំ ឯតស្ស ភោជនំ បិហយិ, អយំ សូករោ មរណភត្តំ ភុញ្ជតិ។ ឯតិស្សា ហិ កុមារិកាយ វិវាហកាលេ អាគតានំ បាហុនកានំ ឧត្តរិភង្គោ ភវិស្សតីតិ ឥមេ ឯតំ សូករំ បោសេន្តិ, ឥតោ កតិបាហច្ចយេន តេ មនុស្សា អាគមិស្សន្តិ, អថ នំ សូករំ បាទេសុ គហេត្វា កឌ្ឍន្តា ហេដ្ឋាមញ្ចតោ នីហរិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា បាហុនកានំ សូបព្យញ្ជនំ ករិយមានំ បស្សិស្សសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៣០. “មា មុនិកស្ស បិហយិ, អាតុរន្នានិ ភុញ្ជតិ;
អប្បោស្សុក្កោ ភុសំ ខាទ, ឯតំ ទីឃាយុលក្ខណ”ន្តិ។

តត្ថ **មា មុនិកស្ស បិហយី**តិ មុនិកស្ស ភោជនេ បិហំ មា ឧប្បាទយិ, “ឯស មុនិកោ សុភោជនំ ភុញ្ជតី”តិ មា មុនិកស្ស បិហយិ, “កទា នុ ខោ អហម្បិ ឯវំ សុខិតោ ភវេយ្យ”ន្តិ មា មុនិកភាវំ បត្ថយិ។ អយញ្ហិ អាតុរន្នានិ ភុញ្ជតិ។ **អាតុរន្នានី**តិ មរណភោជនានិ។ **អប្បោស្សុក្កោ ភុសំ ខាទា**តិ តស្ស ភោជនេ និរុស្សុក្កោ ហុត្វា អត្តនា លទ្ធំ ភុសំ ខាទ។ **ឯតំ ទីឃាយុលក្ខណ**ន្តិ ឯតំ ទីឃាយុភាវស្ស ការណំ។ តតោ ន ចិរស្សេវ តេ មនុស្សា អាគមិំសុ, មុនិកំ ឃាតេត្វា នានប្បការេហិ បចិំសុ។ ពោធិសត្តោ ចូឡលោហិតំ អាហ “ទិដ្ឋោ តេ, តាត, មុនិកោ”តិ។ ទិដ្ឋំ មេ, ភាតិក, មុនិកស្ស ភោជនផលំ, ឯតស្ស ភោជនតោ សតគុណេន សហស្សគុណេន អម្ហាកំ តិណបលាលភុសមត្តមេវ ឧត្តមញ្ច អនវជ្ជញ្ច ទីឃាយុលក្ខណញ្ចាតិ។

សត្ថា “ឯវំ ខោ ត្វំ ភិក្ខុ បុព្ពេបិ ឥមំ កុមារិកំ និស្សាយ ជីវិតក្ខយំ បត្វា មហាជនស្ស ឧត្តរិភង្គភាវំ គតោ”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មុនិកសូករោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អហោសិ, ថុល្លកុមារិកា ឯសា ឯវ, ចូឡលោហិតោ អានន្ទោ, មហាលោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មុនិកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កុរុង្គវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> កុរុង្គំ កុក្កុរញ្ចេវ, ភោជាជានីយញ្ច អាជញ្ញំ;
> តិត្ថំ មហិឡាមុខាភិណ្ហំ, នន្ទិកណ្ហញ្ច មុនិកន្តិ។

៤. កុលាវកវគ្គោ

[៣១] ១. កុលាវកជាតកវណ្ណនា

កុលាវកាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អបរិស្សាវេត្វា បានីយំ បីតំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិតោ កិរ ទ្វេ សហាយកា ទហរភិក្ខូ ជនបទំ គន្ត្វា ឯកស្មឹ ផាសុកដ្ឋានេ យថាជ្ឈាសយំ វសិត្វា “សម្មាសម្ពុទ្ធំ បស្សិស្សាមា”តិ បុន តតោ និក្ខមិត្វា ជេតវនាភិមុខា បាយឹសុ។ ឯកស្ស ហត្ថេ បរិស្សាវនំ អត្ថិ, ឯកស្ស នត្ថិ។ ទ្វេបិ ឯកតោ បានីយំ បរិស្សាវេត្វា បិវន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ វិវាទំ អកំសុ។ បរិស្សាវនសាមិកោ ឥតរស្ស បរិស្សាវនំ អទត្វា សយមេវ បានីយំ បរិស្សាវេត្វា បិវិ, ឥតរោ បន បរិស្សាវនំ អលភិត្វា បិបាសំ សន្ធារេតុំ អសក្កោន្តោ អបរិស្សាវេត្វា បានីយំ បិវិ។ តេ ឧភោបិ អនុបុព្ពេន ជេតវនំ បត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា និសីទឹសុ។ សត្ថា សម្មោទនីយំ កថំ កថេត្វា “កុតោ អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, មយំ កោសលជនបទេ ឯកស្មឹ គាមកេ វសិត្វា តតោ និក្ខមិត្វា តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថាយ អាគតា”តិ។ “កច្ចិ បន វោ សមគ្គា អាគតត្ថា”តិ? អបរិស្សាវនកោ អាហ “អយំ, ភន្តេ, អន្តរាមគ្គេ មយា សទ្ធឹ វិវាទំ កត្វា បរិស្សាវនំ នាទាសី”តិ។ ឥតរោបិ អាហ “អយំ, ភន្តេ, អបរិស្សាវេត្វាវ ជានំ សបាណកំ ឧទកំ បិវី”តិ។ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ជានំ សបាណកំ ឧទកំ បិវី”តិ? “អាម, ភន្តេ, អបរិស្សាវិតំ ឧទកំ បិវិន្តិ ។ សត្ថា “ភិក្ខុ បុព្ពេ បណ្ឌិតា ទេវនគរេ រជ្ជំ ការេន្តា យុទ្ធបរាជិតា សមុទ្ទបិដ្ឋេន បលាយន្តា ‘ឥស្សរិយំ និស្សាយ បាណវធំ ន ករិស្សាមា’តិ តាវ មហន្តំ យសំ បរិច្ចជិត្វា សុបណ្ណបោតកានំ ជីវិតំ ទត្វា រថំ និវត្តយិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហេ ឯកោ មាគធរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ យថា ឯតរហិ សក្កោ បុរិមត្តភាវេ មគធរដ្ឋេ មចលគាមកេ និព្ពត្តិ, ឯវំ តស្មិំយេវ មចលគាមកេ មហាកុលស្ស បុត្តោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ នាមគ្គហណទិវសេ ចស្ស “មឃកុមារោ”ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ “មឃមាណវោ”តិ បញ្ញាយិត្ថ។ អថស្ស មាតាបិតរោ សមានជាតិកកុលតោ ទារិកំ អានយិំសុ។ សោ បុត្តធីតាហិ វឌ្ឍមានោ ទានបតិ អហោសិ, បញ្ច សីលានិ រក្ខតិ។ តស្មិញ្ច គាមេ តេត្តឹសេវ កុលានិ ហោន្តិ, តេបិ តេត្តឹស កុលា មនុស្សា ឯកទិវសំ គាមមជ្ឈេ ឋត្វា គាមកម្មំ ករោន្តិ។ ពោធិសត្តោ ឋិតដ្ឋានេ បាទេហិ បំសុំ វិយូហិត្វា តំ បទេសំ រមណីយំ កត្វា អដ្ឋាសិ, អថញ្ញោ ឯកោ អាគន្ត្វា តស្មឹ ឋានេ ឋិតោ។ ពោធិសត្តោ អបរំ ឋានំ រមណីយំ កត្វា អដ្ឋាសិ, តត្រាបិ អញ្ញោ ឋិតោ។ ពោធិសត្តោ អបរម្បិ អបរម្បីតិ សព្ពេសម្បិ ឋិតដ្ឋានំ រមណីយំ កត្វា អបរេន សមយេន តស្មឹ ឋានេ មណ្ឌបំ ការេសិ, មណ្ឌបម្បិ អបនេត្វា សាលំ ការេសិ, តត្ថ ផលកាសនានិ សន្ថរិត្វា បានីយចាដឹ ឋបេសិ។

អបរេន សមយេន តេបិ តេត្តឹសជនា ពោធិសត្តេន សមានច្ឆន្ទា អហេសុំ។ តេ ពោធិសត្តោ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា តតោ បដ្ឋាយ តេហិ សទ្ធឹ បុញ្ញានិ ករោន្តោ វិចរតិ។ តេបិ តេនេវ សទ្ធឹ បុញ្ញានិ ករោន្តា

កាលស្សេវ វុឌ្ឍាយ វាសិផរសុមុសលហត្ថា ចតុមហាបថាទីសុ មុសលេន បាសាណេ ឧព្ពត្តេត្វា បវដ្ដេន្តិ, យានានំ អក្ខបដិឃាតរុក្ខេ ហរន្តិ, វិសមំ សមំ ករោន្តិ, សេតុំ អត្ថរន្តិ, បោក្ខរណិយោ ខណន្តិ, សាលំ ករោន្តិ, ទានានិ ទេន្តិ, សីលានិ រក្ខន្តិ។ ឯវំ យេភុយ្យេន សកលគាមវាសិនោ ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សីលានិ រក្ខិំសុ។

អថ នេសំ គាមភោជកោ ចិន្តេសិ “អហំ បុព្ពេ ឯតេសុ សុរំ បិវន្តេសុ បាណាតិបាតាទីនិ ករោន្តេសុ ចាដិកហាបណាទិវសេន ចេវ ទណ្ឌពលិវសេន ច ធនំ លភាមិ, ឥទានិ បន មឃោ មាណវោ សីលំ រក្ខាបេតិ, តេសំ បាណាតិបាតាទីនិ កាតុំ ន ទេតិ, ឥទានិ បន តេ បញ្ច សីលានិ ន រក្ខាបេស្សាមី”តិ កុទ្ធោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, ពហូ ចោរា គាមឃាតាទីនិ ករោន្តា វិចរន្តី”តិ អាហ។ រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា “គច្ឆ, តេ អានេហី”តិ អាហ។ សោ គន្ត្វា សព្ពេបិ តេ ពន្ធិត្វា អានេត្វា “អានីតា, ទេវ, ចោរា”តិ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា តេសំ កម្មំ អសោធេត្វាវ “ហត្ថិនា នេ មទ្ទាបេថា”តិ អាហ។ តតោ សព្ពេបិ តេ រាជង្គណេ និបជ្ជាបេត្វា ហត្ថិំ អានយិំសុ។ ពោធិសត្តោ តេសំ ឱវាទំ អទាសិ “តុម្ហេ សីលានិ អាវជ្ជេថ, បេសុញ្ញការកេ ច រញ្ញេ ច ហត្ថិម្ហិ ច អត្តនោ សរីរេ ច ឯកសទិសមេវ មេត្តំ ភាវេថា”តិ។ តេ តថា អកំសុ។ អថ នេសំ មទ្ទនត្ថាយ ហត្ថិំ ឧបនេសុំ។ សោ ឧបនីយមានោបិ ន ឧបគច្ឆតិ, មហាវិរវំ វិរវិត្វា បលាយតិ។ អញ្ញំ អញ្ញំ ហត្ថិំ អានយិំសុ, តេបិ តថេវ បលាយិំសុ។

រាជា “ឯតេសំ ហត្ថេ កិញ្ចិ ឱសធំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “វិចិនថា”តិ អាហ។ វិចិនន្តា អទិស្វា “នត្ថិ, ទេវា”តិ អាហំសុ។ តេន ហិ កិញ្ចិ មន្តំ បរិវត្តេស្សន្តិ, បុច្ឆថ នេ “អត្ថិ វោ បរិវត្តនមន្តោ”តិ? រាជបុរិសា បុច្ឆឹសុ, ពោធិសត្តោ “អត្ថី”តិ អាហ។ រាជបុរិសា “អត្ថិ កិរ, ទេវា”តិ អារោចយិំសុ, រាជា សព្ពេបិ តេ បក្កោសាបេត្វា “តុម្ហាកំ ជាននមន្តំ កថេថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ អវោច “ទេវ, អញ្ញោ អម្ហាកំ មន្តោ នាម នត្ថិ, អម្ហេ បន តេត្តឹសមត្តា ជនា បាណំ ន ហនាម, អទិន្នំ នាទិយាម, មិច្ឆាចារំ ន ចរាម, មុសាវាទំ ន ភណាម, មជ្ជំ ន បិវាម, មេត្តំ ភាវេម, ទានំ ទេម, មគ្គំ សមំ ករោម, បោក្ខរណិយោ ខណាម, សាលំ ករោម, អយំ អម្ហាកំ មន្តោ ច បរិត្តញ្ច វុឌ្ឍិ ចា”តិ។ រាជា តេសំ បសន្នោ បេសុញ្ញការកស្ស សព្ពំ គេហវិភវំ តញ្ច តេសំយេវ ទាសំ កត្វា អទាសិ, តំ ហត្ថិញ្ច គាមញ្ច តេសំយេវ អទាសិ។

តេ តតោ បដ្ឋាយ យថារុចិយា បុញ្ញានិ ករោន្តា “ចតុមហាបថេ មហន្តំ សាលំ ការេស្សាមា”តិ វឌ្ឍកិំ បក្កោសាបេត្វា សាលំ បដ្ឋបេសុំ។ មាតុគាមេសុ បន វិគតច្ឆន្ទតាយ តស្សា សាលាយ មាតុគាមានំ បត្តិំ នាទំសុ។ តេន ច សមយេន ពោធិសត្តស្ស គេហេ សុធម្មា, ចិត្តា, នន្ទា, សុជាតិ ចតស្សោ ឥត្ថិយោ ហោន្តិ។ តាសុ សុធម្មា វឌ្ឍកិនា សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា “ភាតិក, ឥមិស្សា សាលាយ មំ ជេដ្ឋិកំ ករោហី”តិ វត្វា លញ្ជំ អទាសិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា បឋមមេវ កណ្ណិការុក្ខំ សុក្ខាបេត្វា តច្ឆេត្វា វិជ្ឈិត្វា កណ្ណិកំ និដ្ឋាបេត្វា វត្ថេន បលិវេឋេត្វា ឋបេសិ។ អថ សាលំ និដ្ឋាបេត្វា កណ្ណិការោបនកាលេ “អហោ, អយ្យា, ឯកំ ន សរិម្ហា”តិ អាហ។ “កិំ នាម, ភោ”តិ។ “កណ្ណិកា លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ “ហោតុ អាហរិស្សាមា”តិ? “ឥទានិ ឆិន្នរុក្ខេន កាតុំ ន សក្កា, បុព្ពេយេវ ឆិន្ទិត្វា តច្ឆេត្វា វិជ្ឈិត្វា ឋបិតកណ្ណិកា លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ។ “ឥទានិ កិំ កាតព្ព”ន្តិ? “សចេ កស្សចិ គេហេ និដ្ឋាបេត្វា ឋបិតា វិក្កាយិកកណ្ណិកា អត្ថិ, សា បរិយេសិតព្ពា”តិ។ តេ បរិយេសន្តា សុធម្មាយ គេហេ ទិស្វា មូលេន ន លភិំសុ។ “សចេ មំ សាលាយ បត្តិកំ ករោថ, ទស្សាមី”តិ វុត្តេ “ន មយំ មាតុគាមានំ បត្តិំ ទម្មា”តិ អាហំសុ។

អថ នេ វឌ្ឍកី អាហ “អយ្យា, តុម្ហេ កិំ កថេថ, ឋបេត្វា ព្រហ្មលោកំ អញ្ញំ មាតុគាមរហិតដ្ឋានំ នាម នត្ថិ, គណ្ហថ កណ្ណិកំ, ឯវំ សន្តេ អម្ហាកំ កម្មំ និដ្ឋំ គមិស្សតី”តិ។ តេ “សាធូ”តិ កណ្ណិកំ គហេត្វា សាលំ និដ្ឋាបេត្វា អាសនផលកានិ សន្ថរិត្វា បានីយចាដិយោ ឋបេត្វា យាគុភត្តំ និពន្ធិំសុ។ សាលំ បាការេន បរិក្ខិបិត្វា ទ្វារំ យោជេត្វា អន្តោបាការេ វាលុកំ អាកិរិត្វា ពហិបាការេ តាលបន្តិយោ រោបេសុំ។ ចិត្តាបិ តស្មិំ ឋានេ ឧយ្យានំ ការេសិ, “បុប្ផូបគផលូបគរុក្ខោ អសុកោ នាម តស្មិំ នត្ថី”តិ នាហោសិ។ នន្ទាបិ តស្មិំយេវ ឋានេ បោក្ខរណិំ ការេសិ បញ្ចវណ្ណេហិ បទុមេហិ សញ្ឆន្នំ រមណីយំ។ សុជា ន កិញ្ចិ អកាសិ។

ពោធិសត្តោ មាតុ ឧបដ្ឋានំ បិតុ ឧបដ្ឋានំ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មំ សច្ចវាចំ អផរុសវាចំ អបិសុណវាចំ មច្ឆេរវិនយន្តិ ឥមានិ សត្ត វតបទានិ បូរេត្វា –

“មាតាបេត្តិភរំ ជន្តុំ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនំ;
សណ្ហំ សខិលសម្ភាសំ, បេសុណេយ្យប្បហាយិនំ។

“មច្ឆេរវិនយេ យុត្តំ, សច្ចំ កោធាភិភុំ នរំ;
តំ វេ ទេវា តាវតឹសា, អាហុ សប្បុរិសោ ឥតី”តិ។ (សំ. និ. ១.២៥៧) –

ឯវំ បសំសិយភាវំ អាបជ្ជិត្វា ជីវិតបរិយោសានេ តាវតឹសភវនេ សក្កោ ទេវរាជា ហុត្វា និព្ពត្តិ, តេបិស្ស សហាយា តត្ថេវ និព្ពត្តឹសុ។ តស្មឹ កាលេ តាវតឹសភវនេ អសុរា បដិវសន្តិ។ សក្កោ ទេវរាជា “កឹ នោ សាធារណេន រជ្ជេនា”តិ អសុរេ ទិព្ពបានំ បាយេត្វា មត្តេ សមានេ បាទេសុ គាហាបេត្វា សិនេរុបព្ពតបាទេ ខិបាបេសិ។ តេ អសុរភវនមេវ សម្បាបុណឹសុ។

អសុរភវនំ នាម សិនេរុស្ស ហេដ្ឋិមតលេ តាវតឹសទេវលោកប្បមាណមេវ, តត្ថ ទេវានំ បារិច្ឆត្តកោ វិយ ចិត្តបាដលិ នាម កប្បដ្ឋិយរុក្ខោ ហោតិ។ តេ ចិត្តបាដលិយា បុប្ផិតាយ ជានន្តិ “នាយំ អម្ហាកំ ទេវលោកោ, ទេវលោកស្មិញ្ហិ បារិច្ឆត្តកោ បុប្ផតី”តិ។ អថ តេ “ជរសក្កោ អម្ហេ មត្តេ កត្វា មហាសមុទ្ទបិដ្ឋេ ខិបិត្វា អម្ហាកំ ទេវនគរំ គណ្ហិ, តេ មយំ តេន សទ្ធឹ យុជ្ឈិត្វា អម្ហាកំ ទេវនគរមេវ គណ្ហិស្សាមា”តិ កិបិល្លិកា វិយ ថម្ភំ សិនេរុំ អនុសញ្ចរមានា ឧដ្ឋហឹសុ។ សក្កោ “អសុរា កិរ ឧដ្ឋិតា”តិ សុត្វា សមុទ្ទបិដ្ឋេយេវ អព្ភុគ្គន្ត្វា យុជ្ឈមានោ តេហិ បរាជិតោ ទិយឌ្ឍយោជនសតិកេន វេជយន្តរថេន ទក្ខិណសមុទ្ទស្ស មត្ថកេន បលាយិតុំ អារទ្ធោ។ អថស្ស រថោ សមុទ្ទបិដ្ឋេន វេគេន គច្ឆន្តោ សិម្ពលិវនំ បក្ខន្តោ, តស្ស គមនមគ្គេ សិម្ពលិវនំ នឡវនំ វិយ ឆិជ្ជិត្វា ឆិជ្ជិត្វា សមុទ្ទបិដ្ឋេ បតតិ។ សុបណ្ណបោតកា សមុទ្ទបិដ្ឋេ បរិបតន្តា មហាវិរវំ រវឹសុ។ សក្កោ មាតលឹ បុច្ឆិ “សម្ម មាតលិ, កឹ សទ្ទោ នាមេស, អតិការុញ្ញរវោ វត្តតី”តិ? “ទេវ, តុម្ហាកំ រថវេគេន វិចុណ្ណិតេ សិម្ពលិវនេ បតន្តេ សុបណ្ណបោតកា មរណភយតជ្ជិតា ឯកវិរវំ វិរវន្តី”តិ។

មហាសត្តោ “សម្ម មាតលិ, មា អម្ហេ និស្សាយ ឯតេ កិលមន្តុ, ន មយំ ឥស្សរិយំ និស្សាយ បាណវធកម្មំ ករោម, ឯតេសំ បន អត្ថាយ មយំ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា អសុរានំ ទស្សាម, និវត្តយេតំ រថ”ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៣១. “កុលាវកា មាតលិ សិម្ពលិស្មឹ, ឦសាមុខេន បរិវជ្ជយស្សុ;
កាមំ ចជាម អសុរេសុ បាណំ, មាមេ ទិជា វិកុលាវា អហេសុ”ន្តិ។

តត្ថ **កុលាវកា**តិ សុបណ្ណបោតកា។ **មាតលី**តិ សារថឹ អាមន្តេសិ។ **សិម្ពលិស្មិ**ន្តិ បស្ស ឯតេ សិម្ពលិរុក្ខេ ឱលម្ពន្តា បិតាតិ ទស្សេតិ។ **ឦសាមុខេន បរិវជ្ជយស្សូ**តិ ឯតេ ឯតស្ស រថស្ស ឦសាមុខេន យថា ន ហញ្ញន្តិ, ឯវំ តេ បរិវជ្ជយស្សុ។ **កាមំ ចជាម អសុរេសុ បាណ**ន្តិ យទិ អម្ហេសុ អសុរានំ បាណំ ចជន្តេសុ ឯតេសំ សោត្ថិ ហោតិ, កាមំ ចជាម ឯកំសេនេវ មយំ អសុរេសុ អម្ហាកំ បាណំ ចជាម។ **មាមេ ទិជា វិកុលាវា អហេសុ**ន្តិ ឥមេ បន ទិជា ឥមេ គរុឡបោតកា វិទ្ធស្តវិចុណ្ណិតកុលាវកតាយ វិកុលាវា មា អហេសុំ, មា អម្ហាកំ ទុក្ខំ ឯតេសំ ឧបរិ ខិប, និវត្តយ និវត្តយ រថន្តិ។ មាតលិសង្គាហកោ តស្ស វចនំ សុត្វា រថំ និវត្តេត្វា អញ្ញេន មគ្គេន ទេវលោកាភិមុខំ អកាសិ។ អសុរា បន តំ និវត្តយមានមេវ ទិស្វា “អទ្ធា អញ្ញេហិបិ ចក្កវាឡេហិ សក្កា អាគច្ឆន្តិ, ពលំ លភិត្វា រថោ និវត្តោ ភវិស្សតី”តិ មរណភយភីតា បលាយិត្វា អសុរភវនមេវ បវិសឹសុ។

សក្កោបិ ទេវនគរំ បវិសិត្វា ទ្វីសុ ទេវលោកេសុ ទេវគណេន បរិវុតោ នគរមជ្ឈេ អដ្ឋាសិ។ តស្មឹ ខណេ បថវឹ ភិន្ទិត្វា យោជនសហស្សុព្ពេធោ វេជយន្តបាសាទោ ឧដ្ឋហិ។ វិជយន្តេ ឧដ្ឋិតត្តា “វេជយន្តោ” ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ អថ សក្កោ បុន អសុរានំ អនាគមនត្ថាយ បញ្ចសុ ឋានេសុ អារក្ខំ ឋបេសិ។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ –

“អន្តរា ទ្វិន្នំ អយុជ្ឈបុរានំ, បញ្ចវិធា ឋបិតា អភិរក្ខា;
ឧរគករោដិបយស្ស ច ហារី, មទនយុតា ចតុរោ ច មហន្តា”តិ។ (សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២៤៧);

ទ្វេ នគរានិបិ យុទ្ធេន គហេតុំ អសក្កុណេយ្យតាយ អយុជ្ឈបុរានិ នាម ជាតានិ ទេវនគរញ្ច អសុរនគរញ្ច។ យទា ហិ អសុរា ពលវន្តា ហោន្តិ, អថ ទេវេហិ បលាយិត្វា ទេវនគរំ បវិសិត្វា ទ្វារេ បិហិតេ អសុរានំ សតសហស្សម្បិ កិញ្ចិ កាតុំ ន សក្កោតិ។ យទា ទេវា ពលវន្តា ហោន្តិ, អថ អសុរេហិ បលាយិត្វា អសុរនគរំ បវិសិត្វា ទ្វារេ បិហិតេ សក្កានំ សតសហស្សម្បិ កិញ្ចិ កាតុំ ន សក្កោតិ។ ឥតិ ឥមានិ ទ្វេ នគរានិ អយុជ្ឈបុរានិ នាម។ តេសំ អន្តរា ឯតេសុ ឧរគាទីសុ បញ្ចសុ ឋានេសុ សក្កេន អារក្ខា ឋបិតា។ តត្ថ **ឧរគ**-សទ្ទេន នាគា គហិតា។ តេ ឧទកេ ពលវន្តា ហោន្តិ, តស្មា សិនេរុស្ស បឋមាលិន្ទេ តេសំ អារក្ខា។ **ករោដិ**-សទ្ទេន សុបណ្ណា គហិតា។ តេសំ កិរ ករោដិ នាម បានភោជនំ, តេន តំ នាមំ លភឹសុ, ទុតិយាលិន្ទេ តេសំ អារក្ខា។ **បយស្សហារិ**-សទ្ទេន កុម្ភណ្ឌា គហិតា។ ទានវរក្ខសា កិរេតេ, តតិយាលិន្ទេ តេសំ អារក្ខា។ **មទនយុត**-សទ្ទេន យក្ខា គហិតា។ វិសមចារិនោ កិរ តេ យុទ្ធសោណ្ឌា, ចតុត្ថាលិន្ទេ តេសំ អារក្ខា។ **ចតុរោ ច មហន្តា**តិ ចត្តារោ មហារាជានោ វុត្តា, បញ្ចមាលិន្ទេ តេសំ អារក្ខា។ តស្មា យទិ អសុរា កុបិតា អាវិលចិត្តា ទេវបុរំ ឧបយន្តិ, បញ្ចវិធេសុ យំ គិរិនោ បឋមំ បរិភណ្ឌំ, តំ ឧរគា បរិពាហិយ តិដ្ឋន្តិ។ ឯវំ សេសេសុ សេសា។

តមេសុ បន បញ្ចសុ ឋានេសុ អារក្ខំ ឋបេត្វា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវមានេ សុធម្មា ចវិត្វា តស្សេវ បាទបរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ, កណ្ណិកាយ ទិន្នទោសេន ចស្សា បញ្ចយោជនសតិកា សុធម្មា នាម ទេវសភា ឧទបាទិ, យត្ថ ទិព្ពសេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា យោជនប្បមាណេ កញ្ចនបល្លង្កេ និសិន្នោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវមនុស្សានំ កត្តព្ពកិច្ចានិ ករោតិ។ ចិត្តាបិ ចវិត្វា តស្សេវ បាទបរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ, ឧយ្យានស្ស ករណនិស្សន្ទេន ចស្សា ចិត្តលតាវនំ នាម ឧយ្យានំ ឧទបាទិ។ នន្ទាបិ ចវិត្វា តស្សេវ បាទបរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ, បោក្ខរណិយា និស្សន្ទេន ចស្សា នន្ទា នាម បោក្ខរណី ឧទបាទិ។

សុជា បន កុសលកម្មស្ស អកតត្តា ឯកស្មឹ អរញ្ញេ កន្ទរាយ ពកសកុណិកា ហុត្វា និព្ពត្តា។ សក្កោ “សុជា ន បញ្ញាយតិ, កត្ថ នុ ខោ និព្ពត្តា”តិ អាវជ្ជេន្តោ តំ ទិស្វា តត្ថ គន្ត្វា តំ អាទាយ ទេវលោកំ អាគន្ត្វា តស្សា រមណីយំ ទេវនគរំ សុធម្មំ ទេវសភំ ចិត្តលតាវនំ នន្ទាបោក្ខរណិញ្ច ទស្សេត្វា “ឯតា កុសលំ កត្វា មយ្ហំ បាទបរិចារិកា ហុត្វា និព្ពត្តា, ត្វំ បន កុសលំ អកត្វា តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តា , ឥតោ បដ្ឋាយ សីលំ រក្ខាហី”តិ តំ ឱវទិត្វា បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា តត្ថេវ នេត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ សាបិ តតោ បដ្ឋាយ សីលំ រក្ខតិ។ សក្កោ កតិបាហច្ចយេន “សក្កា នុ ខោ សីលំ រក្ខិតុ”ន្តិ គន្ត្វា មច្ឆរូបេន ឧត្តានោ ហុត្វា បុរតោ និបជ្ជិ, សា “មតមច្ឆកោ”តិ សញ្ញាយ សីសេ អគ្គហេសិ, មច្ឆោ នង្គុដ្ឋំ ចាលេសិ, អថ នំ “ជីវតិ មញ្ញេ”តិ វិស្សជ្ជេសិ។ សក្កោ “សាធុ សាធុ, សក្ខិស្សសិ សីលំ រក្ខិតុ”ន្តិ អគមាសិ។ សា តតោ ចុតា ពារាណសិយំ កុម្ភការគេហេ និព្ពត្តិ។

សក្កោ “កហំ នុ ខោ និព្ពត្តា”តិ តត្ថ និព្ពត្តភាវំ ញត្វា សុវណ្ណឯឡាលុកានំ យានកំ បូរេត្វា មជ្ឈេ គាមស្ស មហល្លកវេសេន និសីទិត្វា “ឯឡាលុកានិ គណ្ហថ, ឯឡាលុកានិ គណ្ហថា”តិ ឧគ្ឃោសេសិ។ មនុស្សា អាគន្ត្វា “ទេហិ, តាតា”តិ អាហំសុ។ “អហំ សីលរក្ខកានំ ទម្មិ, តុម្ហេ សីលំ រក្ខថា”តិ? “មយំ សីលំ នាម ន ជានាម, មូលេន ទេហី”តិ។ “ន មយ្ហំ មូលេន អត្ថោ, សីលរក្ខកានញ្ញេវាហំ ទម្មី”តិ។ មនុស្សា “កោ ចាយំ ឯឡាលុកោ”តិ បក្កមឹសុ។ សុជា តំ បវត្តឹ សុត្វា “មយ្ហំ អានីតំ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា គន្ត្វា តំ “ទេហិ, តាតា”តិ អាហ។ “សីលំ រក្ខសិ, អម្មា”តិ? “អាម, រក្ខាមី”តិ។ “ឥទំ មយា តុយ្ហមេវ អត្ថាយ អាភត”ន្តិ សទ្ធឹ យានកេន គេហទ្វារេ ឋបេត្វា បក្កាមិ។

សាបិ យាវជីវំ សីលំ រក្ខិត្វា តតោ ចុតា វេបចិត្តិស្ស អសុរិន្ទស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ, សីលានិសំសេន អភិរូបា អហោសិ។ សោ តស្សា វយប្បត្តកាលេ “មយ្ហំ ធីតា អត្តនោ ចិត្តរុចិតំ សាមិកំ គណ្ហតូ”តិ អសុរេ សន្និបាតេសិ ។ សក្កោ “កហំ នុ ខោ សា និព្ពត្តា”តិ ឱលោកេន្តោ តត្ថ និព្ពត្តភាវំ ញត្វា “សុជា ចិត្តរុចិតំ សាមិកំ គណ្ហន្តី មំ គណ្ហិស្សតី”តិ អសុរវណ្ណំ មាបេត្វា តត្ថ អគមាសិ។ សុជំ អលង្ករិត្វា សន្និបាតដ្ឋានំ អានេត្វា “ចិត្តរុចិតំ សាមិកំ គណ្ហា”តិ អាហំសុ។ សា ឱលោកេន្តី សក្កំ ទិស្វា បុព្ពេបិ សិនេហវសេន ឧប្បន្នបេមេន មហោឃេន វិយ អជ្ឈោត្ថដហទយា ហុត្វា “អយំ មេ សាមិកោ”តិ វត្វា តស្ស ឧបរិ បុប្ផទាមំ ខិបិត្វា អគ្គហេសិ។ អសុរា “អម្ហាកំ រាជា ឯត្តកំ កាលំ ធីតុ អនុច្ឆវិកំ អលភិត្វា ឥទានិ លភតិ , អយមេវស្សា ធីតុ បិតាមហតោ មហល្លកោ អនុច្ឆវិកោ”តិ លជ្ជមានា បក្កមឹសុ។ សោ តំ ទេវនគរំ អានេត្វា អឌ្ឍតេយ្យានំ នាដិកាកោដីនំ ជេដ្ឋិកំ កត្វា យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ឯវំ ភិក្ខុ បុព្ពេ បណ្ឌិតា ទេវនគរេ រជ្ជំ ការយមានា អត្តនោ ជីវិតំ បរិច្ចជន្តាបិ បាណាតិបាតំ ន ករឹសុ, ត្វំ នាម ឯវរូបេ និយ្យានិកេ សាសនេ បព្ពជិត្វា អបរិស្សាវិតំ សបាណកំ ឧទកំ បិវិស្សសី”តិ តំ ភិក្ខុំ គរហិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មាតលិសង្គាហកោ អានន្ទោ អហោសិ, សក្កោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុលាវកជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៣២] ២. នច្ចជាតកវណ្ណនា

រុទំ មនុញ្ញន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ពហុភណ្ឌិកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា **ទេវធម្មជាតកេ** (ជា. ១.១.៦) វុត្តសទិសមេវ។ សត្ថា តំ ភិក្ខុំ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ពហុភណ្ឌោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ។ “កឹការណា ត្វំ ភិក្ខុ ពហុភណ្ឌោ ជាតោសី”តិ? សោ ឯត្តកំ សុត្វាវ កុទ្ធោ និវាសនបារុបនំ ឆឌ្ឌេត្វា “ឥមិនា ទានិ នីហារេន វិចរាមី”តិ សត្ថុ បុរតោ នគ្គោ អដ្ឋាសិ។ មនុស្សា “ធី ធី”តិ អាហំសុ។ សោ តតោ បលាយិត្វា ហីនាយាវត្តោ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា “សត្ថុ នាម បុរតោ ឯវរូបំ ករិស្សតី”តិ តស្ស អគុណកថំ កថេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ ភិក្ខូ បុច្ឆិ។ ភន្តេ, “សោ ហិ នាម ភិក្ខុ តុម្ហាកំ បុរតោ ចតុបរិសមជ្ឈេ ហិរោត្តប្បំ បហាយ គាមទារកោ វិយ នគ្គោ ឋត្វា មនុស្សេហិ ជិគុច្ឆិយមានោ ហីនាយាវត្តិត្វា សាសនា បរិហីនោ”តិ តស្ស អគុណកថាយ និសិន្នម្ហាតិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ សោ ភិក្ខុ

ហិរោត្តប្បាភាវេន រតនសាសនា បរិហីនោ, បុព្ពេ ឥត្ថិរតនបដិលាភតោបិ បរិហីនោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ បឋមកប្បេ ចតុប្បទា សីហំ រាជានំ អកំសុ, មច្ឆា អានន្ទមច្ឆំ, សកុណា សុវណ្ណហំសំ។ តស្ស បន សុវណ្ណហំសរាជស្ស ធីតា ហំសបោតិកា អភិរូបា អហោសិ។ សោ តស្សា វរំ អទាសិ, សា អត្តនោ ចិត្តរុចិតំ សាមិកំ វារេសិ។ ហំសរាជា តស្សា វរំ ទត្វា ហិមវន្តេ សព្ពេ សកុណេ សន្និបាតាបេសិ, នានប្បការា ហំសមោរាទយោ សកុណគណា សមាគន្ត្វា ឯកស្មិំ មហន្តេ បាសាណតលេ សន្និបតិំសុ។ ហំសរាជា “អត្តនោ ចិត្តរុចិតំ សាមិកំ អាគន្ត្វា គណ្ហាតូ”តិ ធីតរំ បក្កោសាបេសិ។ សា សកុណសង្ឃំ ឱលោកេន្តី មណិវណ្ណគីវំ ចិត្របេខុណំ មោរំ ទិស្វា “អយំ មេ សាមិកោ ហោតូ”តិ អារោចេសិ។ សកុណសង្ឃា មោរំ ឧបសង្កមិត្វា អាហំសុ “សម្ម មោរ, អយំ រាជធីតា ឯត្តកានំ សកុណានំ មជ្ឈេ សាមិកំ រោចេន្តី តយិ រុចិំ ឧប្បាទេសី”តិ។ មោរោ “អជ្ជាបិ តាវ មេ ពលំ ន បស្សតី”តិ អតិតុដ្ឋិយា ហិរោត្តប្បំ ភិន្ទិត្វា តាវ មហតោ សកុណសង្ឃស្ស មជ្ឈេ បក្ខេ បសារេត្វា នច្ចិតុំ អារភិ, នច្ចន្តោ អប្បដិច្ឆន្នោ អហោសិ។

សុវណ្ណហំសរាជា លជ្ជិតោ “ឥមស្ស នេវ អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានា ហិរី អត្ថិ, ន ពហិទ្ធាសមុដ្ឋានំ ឱត្តប្បំ, នាស្ស ភិន្នហិរោត្តប្បស្ស មម ធីតរំ ទស្សាមី”តិ សកុណសង្ឃមជ្ឈេ ឥមំ គាថមាហ –

៣២. “រុទំ មនុញ្ញំ រុចិរា ច បិដ្ឋិ, វេឡុរិយវណ្ណូបនិភា ច គីវា;
ព្យាមមត្តានិ ច បេខុណានិ, នច្ចេន តេ ធីតរំ នោ ទទាមី”តិ។

តត្ថ **រុទំ មនុញ្ញ**ន្តិ ត-ការស្ស ទ-ការោ កតោ, រុតំ មនាបំ, វស្សិតសទ្ទោ មធុរោតិ អត្ថោ។ **រុចិរា ច បិដ្ឋី**តិ បិដ្ឋិបិ តេ ចិត្រា ចេវ សោភនា ច។ **វេឡុរិយវណ្ណូបនិភា**តិ វេឡុរិយមណិវណ្ណសទិសា។ **ព្យាមមត្តានី**តិ ឯកព្យាមប្បមាណានិ។ **បេខុណានី**តិ បិញ្ឆានិ។ **នច្ចេន តេ ធីតរំ នោ ទទាមី**តិ ហិរោត្តប្បំ ភិន្ទិត្វា នច្ចិតភាវេនេវ តេ ឯវរូបស្ស និល្លជ្ជស្ស ធីតរំ នោ ទទាមីតិ វត្វា ហំសរាជា តស្មិំយេវ បរិសមជ្ឈេ អត្តនោ ភាគិនេយ្យស្ស ហំសបោតកស្ស ធីតរំ អទាសិ។ មោរោ ហំសបោតិកំ អលភិត្វា លជ្ជិត្វា តតោវ ឧប្បតិត្វា បលាយិ។ ហំសរាជាបិ អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ឯស ហិរោត្តប្បំ ភិន្ទិត្វា រតនសាសនា បរិហីនោ, បុព្ពេបិ ឥត្ថិរតនបដិលាភតោ បរិហីនោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មោរោ ពហុភណ្ឌិកោ អហោសិ, ហំសរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នច្ចជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៣៣] ៣. សម្មោទមានជាតកវណ្ណនា

សម្មោទមានាតិ ឥទំ សត្ថា កបិលវត្ថុំ ឧបនិស្សាយ និគ្រោធារាមេ វិហរន្តោ ចុម្ពដកកលហំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ **កុណាលជាតកេ** (ជា. ២.២១.កុណាលជាតក) អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន សត្ថា ញាតកេ អាមន្តេត្វា “មហារាជា ញាតកានំ អញ្ញមញ្ញំ វិគ្គហោ នាម ន យុត្តោ, តិរច្ឆានគតាបិ ហិ បុព្ពេ សមគ្គកាលេ បច្ចាមិត្តេ អភិភវិត្វា សោត្ថិំ បត្តា យទា វិវាទមាបន្នា, តទា មហាវិនាសំ បត្តា”តិ វត្វា ញាតិរាជកុលេហិ អាយាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ វដ្ដកយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា អនេកវដ្ដកសហស្សបរិវារោ អរញ្ញេ បដិវសតិ។ តទា ឯកោ វដ្ដកលុទ្ទកោ តេសំ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា វដ្ដកវស្សិតំ កត្វា តេសំ សន្និបតិតភាវំ ញត្វា តេសំ ឧបរិ ជាលំ ខិបិត្វា បរិយន្តេសុ មទ្ទន្តោ សព្ពេ ឯកតោ កត្វា បច្ឆិំ បូរេត្វា ឃរំ គន្ត្វា តេ វិក្កិណិត្វា តេន មូលេន ជីវិកំ កប្បេតិ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ តេ វដ្ដកេ អាហ – “អយំ សាកុណិកោ អម្ហាកំ ញាតកេ វិនាសំ បាបេតិ, អហំ ឯកំ ឧបាយំ ជានាមិ, ឯនេស អម្ហេ គណ្ហិតុំ ន សក្ខិស្សតិ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ ឯតេន តុម្ហាកំ ឧបរិ ជាលេ ខិត្តមត្តេ ឯកេកោ ឯកេកស្មិំ ជាលក្ខិកេ សីសំ ឋបេត្វា ជាលំ ឧក្ខិបិត្វា ឥច្ឆិតដ្ឋានំ ហរិត្វា ឯកស្មិំ កណ្ដកគុម្ពេ បក្ខិបថ, ឯវំ សន្តេ ហេដ្ឋា តេន តេន ឋានេន បលាយិស្សាមា”តិ។ តេ សព្ពេ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិំសុ។ ទុតិយទិវសេ ឧបរិ ជាលេ ខិត្តេ តេ ពោធិសត្តេន វុត្តនយេនេវ ជាលំ ឧក្ខិបិត្វា ឯកស្មិំ កណ្ដកគុម្ពេ ខិបិត្វា សយំ ហេដ្ឋាភាគេន តតោ តតោ បលាយិំសុ។ សាកុណិកស្ស គុម្ពតោ ជាលំ មោចេន្តស្សេវ វិកាលោ ជាតោ, សោ តុច្ឆហត្ថោវ អគមាសិ។

បុនទិវសតោ បដ្ឋាយបិ វដ្ដកា តថេវ ករោន្តិ។ សោបិ យាវ សូរិយត្ថង្គមនា ជាលមេវ មោចេន្តោ កិញ្ចិ អលភិត្វា តុច្ឆហត្ថោវ គេហំ គច្ឆតិ។ អថស្ស ភរិយា កុជ្ឈិត្វា “ត្វំ ទិវសេ ទិវសេ តុច្ឆហត្ថោ អាគច្ឆសិ, អញ្ញម្បិ តេ

ពហិ បោសិតព្ពដ្ឋានំ អត្ថិ មញ្ញេ”តិ អាហ។ សាកុណិកោ “ភទ្ទេ, មម អញ្ញំ បោសិតព្ពដ្ឋានំ នត្ថិ, អបិច ខោ បន តេ វដ្ដកា សមគ្គា ហុត្វា ចរន្តិ, មយា ខិត្តមត្តេ ជាលំ អាទាយ កណ្ដកគុម្ពេ ខិបិត្វា គច្ឆន្តិ, ន ខោ បនេតេ សព្ពកាលមេវ សម្មោទមានា វិហរិស្សន្តិ, ត្វំ មា ចិន្តយិ, យទា តេ វិវាទមាបជ្ជិស្សន្តិ, តទា តេ សព្ពេវ អាទាយ តវ មុខំ ហាសយមានោ អាគច្ឆិស្សាមី”តិ វត្វា ភរិយាយ ឥមំ គាថមាហ –

៣៣. “សម្មោទមានា គច្ឆន្តិ, ជាលមាទាយ បក្ខិនោ;
យទា តេ វិវទិស្សន្តិ, តទា ឯហិន្តិ មេ វស”ន្តិ។

តត្ថ **យទា តេ វិវទិស្សន្តី**តិ យស្មិំ កាលេ តេ វដ្ដកា នានាលទ្ធិកា នានាគាហា ហុត្វា វិវទិស្សន្តិ, កលហំ ករិស្សន្តីតិ អត្ថោ។ **តទា ឯហិន្តិ មេ វស**ន្តិ តស្មិំ កាលេ សព្ពេបិ តេ មម វសំ អាគច្ឆិស្សន្តិ។ អថាហំ តេ គហេត្វា តវ មុខំ ហាសេន្តោ អាគច្ឆិស្សាមីតិ ភរិយំ សមស្សាសេសិ។

កតិបាហស្សេវ បន អច្ចយេន ឯកោ វដ្ដកោ គោចរភូមិំ ឱតរន្តោ អសល្លក្ខេត្វា អញ្ញស្ស សីសំ អក្កមិ, ឥតរោ “កោ មំ សីសេ អក្កមី”តិ កុជ្ឈិ។ “អហំ អសល្លក្ខេត្វា អក្កមិំ, មា កុជ្ឈី”តិ វុត្តេបិ កុជ្ឈិយេវ។ តេ បុនប្បុនំ កថេន្តា “ត្វមេវ មញ្ញេ ជាលំ ឧក្ខិបសី”តិ អញ្ញមញ្ញំ វិវាទំ ករិំសុ។ តេសុ វិវទន្តេសុ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “វិវាទកេ សោត្ថិភាវោ នាម នត្ថិ, ឥទានេវ តេ ជាលំ ន ឧក្ខិបិស្សន្តិ, តតោ មហន្តំ វិនាសំ បាបុណិស្សន្តិ, សាកុណិកោ ឱកាសំ លភិស្សតិ, មយា ឥមស្មិំ ឋានេ ន សក្កា វសិតុ”ន្តិ។ សោ អត្តនោ បរិសំ អាទាយ អញ្ញត្ថ គតោ។ សាកុណិកោបិ ខោ កតិបាហច្ចយេន អាគន្ត្វា វដ្ដកវស្សិតំ វស្សិត្វា តេសំ សន្និបតិតានំ ឧបរិ ជាលំ ខិបិ។ អថេកោ វដ្ដកោ “តុយ្ហំ កិរ ជាលំ ឧក្ខិបន្តស្សេវ មត្ថកេ លោមានិ បតិតានិ, ឥទានិ ឧក្ខិបា”តិ អាហ។ អបរោ “តុយ្ហំ កិរ ជាលំ ឧក្ខិបន្តស្សេវ ទ្វីសុ បក្ខេសុ បត្តានិ បតិតានិ, ឥទានិ ឧក្ខិបា”តិ អាហ។ ឥតិ តេសំ “ត្វំ ឧក្ខិប, ត្វំ ឧក្ខិបា”តិ វទន្តានញ្ញេវ សាកុណិកោ ជាលំ ឧក្ខិបិត្វា សព្ពេវ តេ ឯកតោ កត្វា បច្ឆិំ បូរេត្វា ភរិយំ ហាសយមានោ គេហំ អគមាសិ។

សត្ថា “ឯវំ មហារាជ ញាតកានំ កលហោ នាម ន យុត្តោ, កលហោ វិនាសមូលមេវ ហោតី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អបណ្ឌិតវដ្ដកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, បណ្ឌិតវដ្ដកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សម្មោទមានជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៣៤] ៤. មច្ឆជាតកវណ្ណនា

ន មំ សីតំ ន មំ ឧណ្ហន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា តំ ភិក្ខុំ “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “សច្ចំ, ភគវា”តិ។ “កេនាសិ ឧក្កណ្ឋាបិតោ”តិ? “បុរាណទុតិយិកា មេ, ភន្តេ មធុរហត្ថរសា, តំ ជហិតុំ ន សក្កោមី”តិ។ អថ នំ សត្ថា “ភិក្ខុ ឯសា ឥត្ថី តវ អនត្ថការិកា , បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតំ និស្សាយ មរណំ បាបុណន្តោ មំ អាគម្ម មរណា មុត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតោ អហោសិ។ តទា កេវដ្ដា នទិយំ ជាលំ ខិបីសុ។ អថេកោ មហាមច្ឆោ រតិវសេន អត្តនោ មច្ឆិយា សទ្ធិំ កីឡមានោ អាគច្ឆតិ។ តស្ស សា មច្ឆី បុរតោ គច្ឆមានា ជាលគន្ធំ ឃាយិត្វា ជាលំ បរិហរមានា គតា។ សោ បន កាមគិទ្ធោ លោលមច្ឆោ ជាលកុច្ឆិមេវ បវិដ្ឋោ។ កេវដ្ដា តស្ស ជាលំ បវិដ្ឋភាវំ ញត្វា ជាលំ ឧក្ខិបិត្វា មច្ឆំ គហេត្វា អមារេត្វាវ វាលិកាបិដ្ឋេ ខិបិត្វា “ឥមំ អង្គារេសុ បចិត្វា ខាទិស្សាមា”តិ អង្គារេ ករោន្តិ, សូលំ តច្ឆេន្តិ។ មច្ឆោ “ឯតំ អង្គារតាបនំ វា សូលវិជ្ឈនំ វា អញ្ញំ វា បន ទុក្ខំ ន មំ កិលមេតិ, យំ បនេសា មច្ឆី ‘អញ្ញំ សោ នូន រតិយា គតោ’តិ មយិ ទោមនស្សំ អាបជ្ជតិ, តមេវ មំ ពាធតី”តិ បរិទេវមានោ ឥមំ គាថមាហ –

៣៤. “ន មំ សីតំ ន មំ ឧណ្ហំ, ន មំ ជាលស្មិ ពាធនំ;
យញ្ច មំ មញ្ញតេ មច្ឆី, អញ្ញំ សោ រតិយា គតោ”តិ។

តត្ថ **ន មំ សីតំ ន មំ ឧណ្ហ**ន្តិ មច្ឆានំ ឧទកា នីហដកាលេ សីតំ ហោតិ, តស្មិំ វិគតេ ឧណ្ហំ ហោតិ, តទុភយម្បិ សន្ធាយ “ន មំ សីតំ ន មំ ឧណ្ហំ ពាធតី”តិ បរិទេវតិ។ យម្បិ អង្គារេសុ បច្ចនមូលកំ ទុក្ខំ ភវិស្សតិ, តម្បិ សន្ធាយ “ន មំ ឧណ្ហ”ន្តិ បរិទេវតេវ។ **ន មំ ជាលស្មិ ពាធន**ន្តិ យម្បិ មេ ជាលស្មិំ ពាធនំ អហោសិ, តម្បិ មំ ន ពាធេតីតិ បរិទេវតិ។ **“យញ្ច ម”**ន្តិអាទីសុ អយំ បិណ្ឌត្ថោ – សា មច្ឆី មម ជាលេ បតិតស្ស ឥមេហិ កេវដ្ដេហិ

គហិតភាវំ អជានន្តី មំ អបស្សមានា “សោ មច្ឆោ ឥទានិ អញ្ញំ មច្ឆឹ កាមរតិយា គតោ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេតិ, តំ តស្សា ទោមនស្សុប្បត្តាយ ចិន្តនំ មំ ពាធតីតិ វាលិកាបិដ្ឋេ និបន្នោ បរិទេវតិ។

តស្មឹ សមយេ បុរោហិតោ ទាសបរិវុតោ ន្ហានត្ថាយ នទីតីរំ អាគតោ។ សោ បន សព្ពរុតញ្ញូ ហោតិ។ តេនស្ស មច្ឆបរិទេវនំ សុត្វា ឯតទហោសិ “អយំ មច្ឆោ កិលេសវសេន បរិទេវតិ, ឯវំ អាតុរចិត្តោ ខោ បនេស មីយមានោ និរយេយេវ និព្ពត្តិស្សតិ, អហមស្ស អវស្សយោ ភវិស្សាមី”តិ កេវដ្ដានំ សន្តិកំ គន្ត្វា “អម្ភោ តុម្ហេ អម្ហាកំ ឯកទិវសម្បិ ព្យញ្ជនត្ថាយ មច្ឆំ ន ទេថា”តិ អាហ។ កេវដ្ដា “កិំ វទេថ, សាមិ, តុម្ហាកំ រុច្ចនកមច្ឆំ គណ្ហិត្វា គច្ឆថា”តិ អាហំសុ។ “អម្ហាកំ អញ្ញេន កម្មំ នត្ថិ, ឥមញ្ញេវ ទេថា”តិ។ “គណ្ហថ សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ តំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ គហេត្វា នទីតីរេ និសីទិត្វា “អម្ភោ មច្ឆ, សចេ តាហំ អជ្ជ ន បស្សេយ្យំ, ជីវិតក្ខយំ បាបុណេយ្យាសិ, ឥទានិ ឥតោ បដ្ឋាយ មា កិលេសវសិកោ អហោសី”តិ ឱវទិត្វា ឧទកេ វិស្សជ្ជេត្វា នគរំ បាវិសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មច្ឆី បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, មច្ឆោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មច្ឆជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៣៥] ៥. វដ្ដកជាតកវណ្ណនា

សន្តិ បក្ខា អបតនាតិ ឥទំ សត្ថា មគធេសុ ចារិកំ ចរមានោ ទាវគ្គិនិព្ពានំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ សត្ថា មគធេសុ ចារិកំ ចរមានោ អញ្ញតរស្មឹ មគធគាមកេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ ភិក្ខុគណបរិវុតោ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ តស្មឹ សមយេ មហាឌាហោ ឧដ្ឋហិ, បុរតោ ច បច្ឆតោ ច ពហូ ភិក្ខូ ទិស្សន្តិ, សោបិ ខោ អគ្គិ ឯកធូមោ ឯកជាលោ ហុត្វា អវត្ថរមានោ អាគច្ឆតេវ។ តត្ថេកេ បុថុជ្ជនភិក្ខូ មរណភយភីតា “បដគ្គឹ ទស្សាម, តេន ទឌ្ឍដ្ឋានំ ឥតរោ អគ្គិ ន ឱត្ថរិស្សតី”តិ អរណិសហិតំ នីហរិត្វា អគ្គឹ ករោន្តិ។ អបរេ អាហំសុ “អាវុសោ, តុម្ហេ កិំ នាម ករោថ, គគនមជ្ឈេ ឋិតំ ចន្ទមណ្ឌលំ, បាចីនលោកធាតុតោ ឧគ្គច្ឆន្តំ សហស្សរំសិបដិមណ្ឌិតំ សូរិយមណ្ឌលំ, វេលាយ តីរេ ឋិតា សមុទ្ទំ, សិនេរុំ និស្សាយ ឋិតា សិនេរុំ អបស្សន្តា វិយ សទេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលំ អត្តនា សទ្ធឹ គច្ឆន្តមេវ សម្មាសម្ពុទ្ធំ អនោលោកេត្វា ‘បដគ្គឹ ទេមា’តិ វទថ, ពុទ្ធពលំ នាម ន ជានាថ, ឯថ សត្ថុ សន្តិកំ គមិស្សាមា”តិ។ តេ បុរតោ ច បច្ឆតោ ច គច្ឆន្តា សព្ពេបិ ឯកតោ ហុត្វា ទសពលស្ស សន្តិកំ អគមំសុ។ សត្ថា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ អញ្ញតរស្មឹ បទេសេ អដ្ឋាសិ។ ទាវគ្គិ អភិភវន្តោ វិយ វិរវន្តោ អាគច្ឆតិ។ អាគន្ត្វា តថាគតស្ស ឋិតដ្ឋានំ បត្វា តស្ស បទេសស្ស សមន្តា សោឡសករីសមត្តដ្ឋានំ បត្តោ ឧទកេ ឱបិលាបិតតិណុក្កា វិយ និព្ពាយិ, វិនិព្ពេធតោ ទ្វត្តឹសករីសមត្តដ្ឋានំ អវត្ថរិតុំ នាសក្ខិ។

ភិក្ខូ សត្ថុ គុណកថំ អារភឹសុ – “អហោ ពុទ្ធានំ គុណា នាម, អយញ្ហិ នាម អចេតនោ អគ្គិ ពុទ្ធានំ ឋិតដ្ឋានំ អវត្ថរិតុំ ន សក្កោតិ, ឧទកេ តិណុក្កា វិយ និព្ពាយតិ, អហោ ពុទ្ធានំ អានុភាវោ នាមា”តិ។ សត្ថា តេសំ កថំ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឯតំ ឯតរហិ មយ្ហំ ពលំ, យំ ឥមំ ភូមិប្បទេសំ បត្វា ឯស អគ្គិ និព្ពាយតិ។ ឥទំ បន មយ្ហំ បោរាណកសច្ចពលំ។ ឥមស្មិញ្ហិ បទេសេ សកលម្បិ ឥមំ កប្បំ អគ្គិ ន ជលិស្សតិ, កប្បដ្ឋិយបាដិហារិយំ នាមេត”ន្តិ អាហ។ អថាយស្មា អានន្ទោ សត្ថុ និសីទនត្ថាយ ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដឹ បញ្ញបេសិ, និសីទិ សត្ថា បល្លង្កំ អាភុជិត្វា។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ តថាគតំ វន្ទិត្វា បរិវារេត្វា និសីទិ។ អថ សត្ថា “ឥទំ តាវ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បាកដំ, អតីតំ បដិច្ឆន្នំ, តំ នោ បាកដំ ករោថា”តិ ភិក្ខូហិ អាយាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ តស្មឹយេវ បទេសេ ពោធិសត្តោ វដ្ដកយោនិយំ បដិសន្ធឹ គហេត្វា មាតុកុច្ឆិតោ ជាតោ អណ្ឌកោសំ បទាលេត្វា និក្ខន្តកាលេ មហាគេណ្ឌុកប្បមាណោ វដ្ដកបោតកោ អហោសិ។ អថ នំ មាតាបិតរោ កុលាវកេ និបជ្ជាបេត្វា មុខតុណ្ឌកេន គោចរំ អាហរិត្វា បោសេន្តិ។ តស្ស បក្ខេ បសារេត្វា អាកាសេ គមនពលំ វា បាទេ ឧក្ខិបិត្វា ថលេ គមនពលំ វា នត្ថិ។ តញ្ច បទេសំ សំវច្ឆរេ សំវច្ឆរេ ទាវគ្គិ គណ្ហាតិ, សោ តស្មិម្បិ សមយេ មហារវំ រវន្តោ តំ បទេសំ គណ្ហិ, សកុណសង្ឃា អត្តនោ អត្តនោ កុលាវកេហិ និក្ខមិត្វា មរណភយភីតា វិរវន្តា បលាយន្តិ, ពោធិសត្តស្សបិ មាតាបិតរោ មរណភយភីតា ពោធិសត្តំ ឆឌ្ឌេត្វា បលាយឹសុ។ ពោធិសត្តោ កុលាវកេ និបន្នកោវ គីវំ ឧក្ខិបិត្វា អវត្ថរិត្វា អាគច្ឆន្តំ អគ្គឹ ទិស្វា ចិន្តេសិ “សចេ មយ្ហំ បក្ខេ បសារេត្វា អាកាសេន គមនពលំ ភវេយ្យ, ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆេយ្យំ។ សចេ បាទេ ឧក្ខិបិត្វា គមនពលំ ភវេយ្យ, បទវារេន អញ្ញត្ថ គច្ឆេយ្យំ។ មាតាបិតរោបិ ខោ មេ មរណភយភីតា មំ ឯកកំ បហាយ អត្តានំ បរិត្តាយន្តា បលាតា។ ឥទានិ មេ អញ្ញំ បដិសរណំ នត្ថិ, អតាណោម្ហិ អសរណោ, កិំ នុ ខោ អជ្ជ មយា កាតុំ វដ្ដតី”តិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ “ឥមស្មឹ លោកេ សីលគុណោ នាម អត្ថិ, សច្ចគុណោ នាម អត្ថិ, អតីតេ បារមិយោ បូរេត្វា ពោធិមូលេ និសីទិត្វា អភិសម្ពុទ្ធា សីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញាណទស្សនសម្បន្នា សច្ចានុទ្ទយការុញ្ញខន្តិសមន្នាគតា សព្ពសត្តេសុ សមប្បវត្តមេត្តាភាវនា សព្ពញ្ញុពុទ្ធា នាម អត្ថិ, តេហិ ច បដិវិទ្ធា ធម្មគុណា នាម អត្ថិ, មយិ ចាបិ ឯកំ សច្ចំ អត្ថិ, សំវិជ្ជមានោ ឯកោ សភាវធម្មោ បញ្ញាយតិ, តស្មា អតីតេ ពុទ្ធេ ចេវ តេហិ បដិវិទ្ធគុណេ ច អាវជ្ជេត្វា មយិ វិជ្ជមានំ សច្ចសភាវធម្មំ គហេត្វា សច្ចកិរិយំ កត្វា អគ្គឹ បដិក្កមាបេត្វា អជ្ជ មយា អត្តនោ ចេវ សេសសកុណានញ្ច សោត្ថិភាវំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ។ តេន វុត្តំ –

“អត្ថិ លោកេ សីលគុណោ, សច្ចំ សោចេយ្យនុទ្ទយា;
តេន សច្ចេន កាហាមិ, សច្ចកិរិយមនុត្តរំ។

“អាវជ្ជេត្វា ធម្មពលំ, សរិត្វា បុព្ពកេ ជិនេ;
សច្ចពលមវស្សាយ, សច្ចកិរិយមកាសហ”ន្តិ។ (ចរិយា. ៣.៧៩-៨០);

អថ ពោធិសត្តោ អតីតេ បរិនិព្ពុតានំ ពុទ្ធានំ គុណេ អាវជ្ជេត្វា អត្តនិ វិជ្ជមានំ សច្ចសភាវំ អារព្ភ សច្ចកិរិយំ ករោន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៣៥. “សន្តិ បក្ខា អបតនា, សន្តិ បាទា អវញ្ចនា;
មាតាបិតា ច និក្ខន្តា, ជាតវេទ បដិក្កមា”តិ។

តត្ថ **សន្តិ បក្ខា អបតនា**តិ មយ្ហំ បក្ខា នាម អត្ថិ ឧបលព្ភន្តិ, នោ ច ខោ សក្កា ឯតេហិ ឧប្បតិតុំ អាកាសេន គន្តុន្តិ អបតនា។ **សន្តិ បាទា អវញ្ចនា**តិ បាទាបិ មេ អត្ថិ, តេហិ បន វញ្ចិតុំ បទវារគមនេន គន្តុំ ន សក្កាតិ អវញ្ចនា។ **មាតាបិតា ច និក្ខន្តា**តិ យេ ច មំ អញ្ញត្ថ នេយ្យុំ, តេបិ មរណភយេន មាតាបិតរោ និក្ខន្តា។ **ជាតវេទា**តិ អគ្គឹ អាលបតិ។ សោ ហិ ជាតោវ វេទយតិ បញ្ញាយតិ, តស្មា “ជាតវេទោ”តិ វុច្ចតិ។ **បដិក្កមា**តិ បដិគច្ឆ និវត្តាតិ ជាតវេទំ អាណាបេតិ។

ឥតិ មហាសត្តោ “សចេ មយ្ហំ បក្ខានំ អត្ថិភាវោ, តេ ច បសារេត្វា អាកាសេ អបតនភាវោ, បាទានំ អត្ថិភាវោ, តេ ច ឧក្ខិបិត្វា អវញ្ចនភាវោ, មាតាបិតូនំ មំ កុលាវកេយេវ ឆឌ្ឌេត្វា បលាតភាវោ ច សច្ចោ សភាវភូតោយេវ, ជាតវេទ, ឯតេន សច្ចេន ត្វំ ឥតោ បដិក្កមា”តិ កុលាវកេ និបន្នកោវ សច្ចកិរិយំ អកាសិ។ តស្ស សហ សច្ចកិរិយាយ សោឡសករីសមត្តេ ឋានេ ជាតវេទោ បដិក្កមិ។ បដិក្កមន្តោ ច ន ឈាយមានោវ អរញ្ញំ គតោ, ឧទកេ បន ខិបិលាបិតា ឧក្កា វិយ តត្ថេវ និព្ពាយិ។ តេន វុត្តំ –

“សហ សច្ចេ កតេ មយ្ហំ, មហាបជ្ជលិតោ សិខី;
វជ្ជេសិ សោឡស ករីសានិ, ឧទកំ បត្វា យថា សិខី”តិ។ (ចរិយា. ៣.៨២);

តំ បន ឋានំ សកលេបិ ឥមស្មឹ កប្បេ អគ្គិនា អនភិភវនីយត្តា កប្បដ្ឋិយបាដិហារិយំ នាម ជាតំ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ សច្ចកិរិយំ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស វនស្ស អគ្គិនា អនជ្ឈោត្ថរណំ ឯតរហិ មយ្ហំ ពលំ, បោរាណំ បនេតំ វដ្ដបោតកកាលេ មយ្ហមេវ សច្ចពល”ន្តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា អហេសុំ, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហត្តំ បត្តាតិ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មាតាបិតរោ ឯតរហិ មាតាបិតរោវ អហេសុំ, វដ្ដករាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វដ្ដកជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[៣៦] ៦. សកុណជាតកវណ្ណនា

យំ និស្សិតាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទឌ្ឍបណ្ណសាលំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ ភិក្ខុ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ជេតវនតោ និក្ខម្ម កោសលេសុ ឯកំ បច្ចន្តគាមំ និស្សាយ ឯកស្មឹ អរញ្ញសេនាសនេ វសតិ។ អថស្ស បឋមមាសេយេវ បណ្ណសាលា ឈាយិត្ថ។ សោ “បណ្ណសាលា មេ ទឌ្ឍា, ទុក្ខំ វសាមី”តិ មនុស្សានំ អាចិក្ខិ។ មនុស្សា “ឥទានិ នោ ខេត្តំ បរិសុក្ខំ, កេទារេ បាយេត្វា ករិស្សាម”, តស្មឹ បាយិតេ “ពីជំ វបិត្វា”, ពីជេ វុត្តេ “វតឹ កត្វា”, វតិយា កតាយ “និទ្ទាយិត្វា, លាយិត្វា, មទ្ទិត្វា”តិ ឯវំ តំ តំ កម្មំ អបទិសន្តាយេវ តេមាសំ វីតិ

នាមេសុំ។ សោ ភិក្ខុ តេមាសំ អជ្ឈោកាសេ ទុក្ខំ វសន្តោ កម្មដ្ឋានំ វឌ្ឍេត្វា វិសេសំ និព្ពត្តេតុំ នាសក្ខិ។ បវារេត្វា បន សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តេន សទ្ធិំ បដិសន្ថារំ កត្វា “កឹ ភិក្ខុ សុខេន វស្សំវុត្ថោសិ, កម្មដ្ឋានំ តេ មត្ថកំ បត្ត”ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ តំ បវត្តិំ អាចិក្ខិត្វា “សេនាសនសប្បាយស្ស មេ អភាវេន កម្មដ្ឋានំ មត្ថកំ ន បត្ត”ន្តិ អាហ។ សត្ថា “បុព្ពេ ភិក្ខុ តិរច្ឆានគតាបិ អត្តនោ សប្បាយាសប្បាយំ ជានឹសុ, ត្វំ កស្មា ន អញ្ញាសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សកុណយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា សកុណសង្ឃបរិវុតោ អរញ្ញាយតនេ សាខាវិដបសម្បន្នំ មហារុក្ខំ និស្សាយ វសតិ។ អថេកទិវសំ តស្ស រុក្ខស្ស សាខាសុ អញ្ញមញ្ញំ ឃំសន្តីសុ ចុណ្ណំ បតតិ, ធូមោ ឧដ្ឋាតិ។ តំ ទិស្វា ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “ឥមា ទ្វេ សាខា ឯវំ ឃំសមានា អគ្គឹ វិស្សជ្ជេស្សន្តិ, សោ បតិត្វា បុរាណបណ្ណានិ គណ្ហិស្សតិ, តតោ បដ្ឋាយ ឥមម្បិ រុក្ខំ ឈាបេស្សតិ, ន សក្កា ឥធ អម្ហេហិ វសិតុំ, ឥតោ បលាយិត្វា អញ្ញត្ថ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ សកុណសង្ឃស្ស ឥមំ គាថមាហ –

៣៦. “យំ និស្សិតា ជគតិរុហំ វិហង្គមា, ស្វាយំ អគ្គឹ បមុញ្ចតិ;
ទិសា ភជថ វក្កង្គា, ជាតំ សរណតោ ភយ”ន្តិ។

តត្ថ **ជគតិរុហ**ន្តិ ជគតិ វុច្ចតិ បថវី, តត្ថ ជាតត្តា រុក្ខោ “ជគតិរុហោ”តិ វុច្ចតិ។ **វិហង្គមា**តិ វិហំ វុច្ចតិ អាកាសំ, តត្ថ គមនតោ បក្ខី “វិហង្គមា”តិ វុច្ចន្តិ។ **ទិសា ភជថា**តិ ឥមំ រុក្ខំ មុញ្ចិត្វា ឥតោ បលាយន្តា ចតស្សោ ទិសា ភជថ។ **វក្កង្គា**តិ សកុណេ អាលបតិ។ តេ ហិ ឧត្តមង្គំ គលំ កទាចិ កទាចិ វង្កំ ករោន្តិ, តស្មា “វក្កង្គា”តិ វុច្ចន្តិ។ វង្កា វា តេសំ ឧភោសុ បស្សេសុ បក្ខា ជាតាតិ វក្កង្គា។ **ជាតំ សរណតោ ភយ**ន្តិ អម្ហាកំ អវស្សយ រុក្ខតោយេវ ភយំ និព្ពត្តំ, ឯថ អញ្ញត្ថ គច្ឆាមាតិ។

ពោធិសត្តស្ស វចនករា បណ្ឌិតសកុណា តេន សទ្ធិំ ឯកប្បហារេនេវ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ គតា។ យេ បន អបណ្ឌិតា, តេ “ឯវមេវ ឯស ពិន្ទុមត្តេ ឧទកេ កុម្ភីលេ បស្សតី”តិ តស្ស វចនំ អគ្គហេត្វា តត្ថេវ វសឹសុ។ តតោ ន ចិរស្សេវ ពោធិសត្តេន ចិន្តិតាការេនេវ អគ្គិ និព្ពត្តិត្វា តំ រុក្ខំ អគ្គហេសិ។ ធូមេសុ ច ជាលាសុ ច ឧដ្ឋិតាសុ ធូមន្ធា សកុណា អញ្ញត្ថ គន្តុំ នាសក្ខឹសុ, អគ្គិម្ហិ បតិត្វា បតិត្វា វិនាសំ បាបុណឹសុ។

សត្ថា “ឯវំ ភិក្ខុ បុព្ពេ តិរច្ឆានគតាបិ រុក្ខគ្គេ វសន្តា អត្តនោ សប្បាយាសប្បាយំ ជានន្តិ, ត្វំ កស្មា ន អញ្ញាសី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋិតោ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពោធិសត្តស្ស វចនករា សកុណា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, បណ្ឌិតសកុណោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សកុណជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៣៧] ៧. តិត្តិរជាតកវណ្ណនា

យេ វុឌ្ឍមបចាយន្តីតិ ឥទំ សត្ថា សាវត្ថិំ គច្ឆន្តោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស សេនាសនបដិពាហនំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកេន ហិ វិហារំ ការេត្វា ទូតេ បេសិតេ សត្ថា រាជគហា និក្ខម្ម វេសាលឹ បត្វា តត្ថ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា “សាវត្ថិំ គមិស្សាមី”តិ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ តេន ច សមយេន ឆព្ពគ្គិយានំ អន្តេវាសិកា បុរតោ បុរតោ គន្ត្វា ថេរានំ សេនាសនេសុ អគ្គហិតេស្វេវ “ឥទំ សេនាសនំ អម្ហាកំ ឧបជ្ឈាយស្ស, ឥទំ អាចរិយស្ស, ឥទំ អម្ហាកមេវ ភវិស្សតី”តិ សេនាសនានិ បលិពុន្ធេន្តិ។ បច្ឆា អាគតា ថេរា សេនាសនានិ ន លភន្តិ។ សារិបុត្តត្ថេរស្សាបិ អន្តេវាសិកា ថេរស្ស សេនាសនំ បរិយេសន្តា ន លភឹសុ។ ថេរោ សេនាសនំ អលភន្តោ សត្ថុ សេនាសនស្ស អវិទូរេ ឯកស្មឹ រុក្ខមូលេ និសជ្ជាយ ច ចង្កមេន ច រត្តឹ វីតិនាមេសិ។ សត្ថា បច្ចូសសមយេ និក្ខមិត្វា ឧក្កាសិ, ថេរោបិ ឧក្កាសិ។ “កោ ឯសោ”តិ? “អហំ, ភន្តេ, សារិបុត្តោ”តិ។ “សារិបុត្ត, ឥមាយ វេលាយ ឥធ កឹ ករោសី”តិ? “សោ តំ បវត្តឹ អារោចេសិ”។ សត្ថា ថេរស្ស វចនំ សុត្វា “ឥទានិ តាវ មយិ ជីវន្តេយេវ ភិក្ខូ អញ្ញមញ្ញំ អគារវា អបតិស្សា វិហរន្តិ, បរិនិព្ពុតេ កឹ នុ ខោ ករិស្សន្តី”តិ អាវជ្ជេន្តស្ស ធម្មសំវេគោ ឧទបាទិ។

សោ បភាតាយ រត្តិយា ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និបាតាបេត្វា ភិក្ខូ បុច្ឆិ “សច្ចំ កិរ, ភិក្ខវេ, ឆព្ពគ្គិយា ភិក្ខូ បុរតោ បុរតោ គន្ត្វា ថេរានំ ភិក្ខូនំ សេនាសនំ បដិពាហន្តី”តិ។ “សច្ចំ, ភគវា”តិ? តតោ ឆព្ពគ្គិយេ គរហិត្វា ធម្មិំ កថំ កត្វា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ “កោ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ អរហតី”តិ? ឯកច្ចេ “ខត្តិយកុលា បព្ពជិតោ”តិ អាហំសុ, ឯកច្ចេ “ព្រាហ្មណកុលា, គហបតិកុលា បព្ពជិតោ”តិ, អបរេ “វិនយធរោ, ធម្មកថិកោ, បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី, ទុតិយស្ស, តតិយស្ស, ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភី”តិ។ អបរេ “សោតាបន្នោ, សកទាគាមី, អនាគាមី, អរហា, តេវិជ្ជោ, ឆឡភិញ្ញោ”តិ អាហំសុ។ ឯវំ តេហិ ភិក្ខូហិ អត្តនោ អត្តនោ រុចិវសេន

អគ្គាសនាទិរហានំ កថិតកាលេ សត្ថា អាហ – “ន, ភិក្ខវេ, មយ្ហំ សាសនេ អគ្គាសនាទីនិ បត្វា ខត្តិយកុលា បព្ពជិតោ បមាណំ, ន ព្រាហ្មណកុលា បព្ពជិតោ, ន គហបតិកុលា បព្ពជិតោ, ន វិនយធរោ, ន សុត្តន្តិកោ, ន អាភិធម្មិកោ, ន បឋមជ្ឈានាទិលាភិនោ, ន សោតាបន្នាទយោ បមាណំ, អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ សាសនេ យថាវុឌ្ឍំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ កាតព្ពំ, អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌោ លទ្ធព្ពោ។ ឥទមេត្ថ បមាណំ។ តស្មា វុឌ្ឍតរោ ភិក្ខុ ឯតេសំ អនុច្ឆវិកោ។ ឥទានិ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ មយ្ហំ អគ្គសាវកោ អនុធម្មចក្កប្បវត្តកោ មមានន្តរំ សេនាសនំ លទ្ធុំ អរហតិ, សោ ឥមំ រត្តិំ សេនាសនំ អលភន្តោ រុក្ខមូលេ វីតិនាមេសិ, តុម្ហេ ឥទានេវ ឯវំ អគារវា អបតិស្សា, គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ កិន្តិ កត្វា វិហរិស្សថា”តិ។ អថ នេសំ ឱវាទទានត្ថាយ “បុព្ពេ, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតាបិ ‘ន ខោ បនេតំ អម្ហាកំ បតិរូបំ, យំ មយំ អញ្ញមញ្ញំ អគារវា អបតិស្សា អសភាគវុត្តិនោ វិហរេយ្យាម, អម្ហេសុ មហល្លកតរំ ជានិត្វា តស្ស អភិវាទនាទីនិ ករិស្សាមា’តិ សាធុកំ វីមំសិត្វា ‘អយំ នោ មហល្លកោ’តិ ញត្វា តស្ស អភិវាទនាទីនិ កត្វា ទេវបថំ បូរយមានា គតា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ហិមវន្តប្បទេសេ ឯកំ មហានិគ្រោធំ ឧបនិស្សាយ តយោ សហាយា វិហរិំសុ – តិត្តិរោ, មក្កដោ, ហត្ថីតិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ អគារវា អបតិស្សា អសភាគវុត្តិនោ អហេសុំ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ “ន យុត្តំ អម្හាកំ ឯវំ វិហរិតុំ, យំនូន មយំ យោ នោ មហល្លកតរោ, តស្ស អភិវាទនាទីនិ ករោន្តា វិហរេយ្យាមា”តិ។ “កោ បន នោ មហល្លកតរោ”តិ ចិន្តេន្តា ឯកទិវសំ “អត្ថេសោ ឧបាយោ”តិ តយោបិ ជនា និគ្រោធមូលេ និសីទិត្វា តិត្តិរោ ច មក្កដោ ច ហត្ថិំ បុច្ឆិំសុ “សម្ម ហត្ថិ, ត្វំ ឥមំ និគ្រោធរុក្ខំ កីវប្បមាណកាលតោ បដ្ឋាយ ជានាសី”តិ? សោ អាហ “សម្មា, អហំ តរុណបោតកកាលេ ឥមំ និគ្រោធគច្ឆំ អន្តរសត្ថីសុ កត្វា គច្ឆាមិ, អវត្ថរិត្វា ឋិតកាលេ ច បនមេ ឯតស្ស អគ្គសាខា នាភិំ ឃដ្ដេតិ, ឯវាហំ ឥមំ គច្ឆកាលតោ បដ្ឋាយ ជានាមី”តិ បុន ឧភោបិ ជនា បុរិមនយេនេវ មក្កដំ បុច្ឆិំសុ។ សោ អាហ “អហំ សម្មា មក្កដច្ឆាបកោ សមានោ ភូមិយំ និសីទិត្វា គីវំ អនុក្ខិបិត្វាវ ឥមស្ស និគ្រោធបោតកស្ស អគ្គង្កុរេ ខាទាមិ, ឯវាហំ ឥមំ ខុទ្ទកកាលតោ បដ្ឋាយ ជានាមី”តិ។ អថ ឥតរេ ឧភោបិ បុរិមនយេនេវ តិត្តិរំ បុច្ឆិំសុ។ សោ អាហ “សម្មា, បុព្ពេ អសុកស្មិំ នាម ឋានេ មហានិគ្រោធរុក្ខោ អហោសិ, អហំ តស្ស ផលានិ ខាទិត្វា ឥមស្មិំ ឋានេ វច្ចំ បាតេសិំ, តតោ ឯស រុក្ខោ ជាតោ, ឯវាហំ ឥមំ អជាតកាលតោ បដ្ឋាយ ជានាមិ, តស្មា អហំ តុម្ហេហិ ជាតិយា មហល្លកតរោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ មក្កដោ ច ហត្ថី ច តិត្តិរបណ្ឌិតំ អាហំសុ “សម្ម, ត្វំ អម្ហេហិ មហល្លកតរោ, ឥតោ បដ្ឋាយ មយំ តវ សក្ការគរុការមាននវន្ទនបូជនានិ ចេវ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានអញ្ជលិកម្មសាមីចិកម្មានិ ច ករិស្សាម, ឱវាទេ ច តេ ឋស្សាម, ត្វំ បន ឥតោ បដ្ឋាយ អម្ហាកំ ឱវាទានុសាសនីំ ទទេយ្យាសី”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ តិត្តិរោ តេសំ ឱវាទំ អទាសិ, សីលេសុ បតិដ្ឋាបេសិ, សយម្បិ សីលានិ សមាទិយិ។ តេ តយោបិ ជនា បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាយ អញ្ញមញ្ញំ សគារវា សប្បតិស្សា សភាគវុត្តិនោ ហុត្វា ជីវិតបរិយោសានេ ទេវលោកបរាយណា អហេសុំ។ តេសំ តិណ្ណំ សមាទានំ តិត្តិរិយំ ព្រហ្មចរិយំ នាម អហោសិ។

តេ ហិ នាម, ភិក្ខវេ, តិរច្ឆានគតា អញ្ញមញ្ញំ សគារវា សប្បតិស្សា វិហរិំសុ, តុម្ហេ ឯវំ ស្វាខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិត្វា កស្មា អញ្ញមញ្ញំ អគារវា អបតិស្សា វិហរថ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហាកំ យថាវុឌ្ឍំ អភិវាទនំ បច្ចុដ្ឋានំ អញ្ជលិកម្មំ សាមីចិកម្មំ, យថាវុឌ្ឍំ អគ្គាសនំ អគ្គោទកំ អគ្គបិណ្ឌំ, ន ឥតោ បដ្ឋាយ ច នវកតរេន វុឌ្ឍតរោ សេនាសនេន បដិពាហិតព្ពោ, យោ បដិពាហេយ្យ, អាបត្តិទុក្កដស្សាតិ ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៣៧. “យេ វុឌ្ឍមបចាយន្តិ, នរា ធម្មស្ស កោវិទា;
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បាសំសា, សម្បរាយេ ច សុគ្គតី”តិ។

តត្ថ **យេ វុឌ្ឍមបចាយន្តី**តិ ជាតិវុឌ្ឍោ, វយោវុឌ្ឍោ, គុណវុឌ្ឍោតិ តយោ វុឌ្ឍា។ តេសុ ជាតិសម្បន្នោ ជាតិវុឌ្ឍោ នាម, វយេ ឋិតោ វយោវុឌ្ឍោ នាម , គុណសម្បន្នោ គុណវុឌ្ឍោ នាម។ តេសុ គុណសម្បន្នោ វយោវុឌ្ឍោ ឥមស្មិំ ឋានេ “វុឌ្ឍោ”តិ អធិប្បេតោ។ **អបចាយន្តី**តិ ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មេន បូជេន្តិ។ **ធម្មស្ស កោវិទា**តិ ជេដ្ឋាបចាយនធម្មស្ស កោវិទា កុសលា។ **ទិដ្ឋេវ ធម្មេ**តិ ឥមស្មិំយេវ អត្តភាវេ។ **បាសំសា**តិ បសំសារហា។ **សម្បរាយេ ច សុគ្គតី**តិ សម្បរេតព្ពេ ឥមំ លោកំ ហិត្វា គន្តព្ពេ បរលោកេបិ តេសំ សុគតិយេវ ហោតីតិ។ អយំ បនេត្ថ បិណ្ឌត្ថោ – ភិក្ខវេ, ខត្តិយា វា ហោន្តុ ព្រាហ្មណា វា វេស្សា វា សុទ្ទា វា គហដ្ឋា វា បព្ពជិតា វា តិរច្ឆានគតា វា, យេ កេចិ សត្តា ជេដ្ឋាបចិតិកម្មេ ឆេកា កុសលា គុណសម្បន្នានំ វយោវុឌ្ឍានំ អបចិតិំ ករោន្តិ, តេ ឥមស្មិញ្ច អត្តភាវេ ជេដ្ឋាបចិតិការកាតិ បសំសំ វណ្ណនំ ថោមនំ លភន្តិ, កាយស្ស ច ភេទា សគ្គេ និព្ពត្តន្តីតិ។

ឯវំ សត្ថា ជេដ្ឋាបចិតិកម្មស្ស គុណំ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ហត្ថិនាគោ មោគ្គល្លានោ អហោសិ, មក្កដោ សារិបុត្តោ, តិត្តិរបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិត្តិរជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៣៨] ៨. ពកជាតកវណ្ណនា

នាច្ចន្តំ និកតិប្បញ្ញោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ចីវរវឌ្ឍកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ ជេតវនវាសិកោ ភិក្ខុ យំកិញ្ចិ ចីវរេ កត្តព្ពំ ឆេទនឃដ្ដនវិចារណសិព្ពនាទិកំ កម្មំ, តត្ថ សុកុសលោ។ សោ តាយ កុសលតាយ ចីវរំ វឌ្ឍេតិ, តស្មា “ចីវរវឌ្ឍកោ” ត្វេវ បញ្ញាយិត្ថ។ កឹ បនេស ករោតីតិ? ជិណ្ណបិលោតិកាសុ ហត្ថកម្មំ ទស្សេត្វា សុផស្សិកំ មនាបំ ចីវរំ កត្វា រជនបរិយោសានេ បិដ្ឋោទកេន រជិត្វា សង្ខេន ឃំសិត្វា ឧជ្ជលំ មនុញ្ញំ កត្វា និក្ខិបតិ។ ចីវរកម្មំ កាតុំ អជានន្តា ភិក្ខូ អហតេ សាដកេ គហេត្វា តស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា “មយំ ចីវរំ កាតុំ ន ជានាម, ចីវរំ នោ កត្វា ទេថា”តិ វទន្តិ។ សោ “ចីវរំ អាវុសោ ករិយមានំ ចិរេន និដ្ឋាតិ, មយា កតចីវរមេវ អត្ថិ, ឥមេ សាដកេ ឋបេត្វា តំ គណ្ហិត្វា គច្ឆថា”តិ នីហរិត្វា ទស្សេតិ។ តេ តស្ស វណ្ណសម្បត្តិមេវ ទិស្វា អន្តរំ អជានន្តា “ថិរ”ន្តិ សញ្ញាយ អហតសាដកេ ចីវរវឌ្ឍកស្ស ទត្វា តំ គណ្ហិត្វា គច្ឆន្តិ។ តំ តេហិ ថោកំ កិលិដ្ឋកាលេ ឧណ្ហោទកេន ធោវិយមានំ អត្តនោ បកតឹ ទស្សេតិ, តត្ថ តត្ថ ជិណ្ណដ្ឋានំ បញ្ញាយតិ, តេ វិប្បដិសារិនោ ហោន្តិ។ ឯវំ អាគតាគតេ បិលោតិកាហិ វញ្ចេន្តោ សោ ភិក្ខុ សព្ពត្ថ បាកដោ ជាតោ។

យថា ចេស ជេតវនេ, តថា អញ្ញតរស្មឹ គាមកេបិ ឯកោ ចីវរវឌ្ឍកោ លោកំ វញ្ចេតិ។ តស្ស សម្ភត្តា ភិក្ខូ “ភន្តេ, ជេតវនេ កិរ ឯកោ ចីវរវឌ្ឍកោ ឯវំ លោកំ វញ្ចេតី”តិ អារោចេសុំ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “ហន្ទាហំ, តំ នគរវាសិកំ វញ្ចេមី”តិ បិលោតិកចីវរំ អតិមនាបំ កត្វា សុរត្តំ រជិត្វា តំ បារុបិត្វា ជេតវនំ អគមាសិ។ ឥតរោ តំ ទិស្វាវ លោភំ ឧប្បាទេត្វា “ភន្តេ, ឥមំ ចីវរំ តុម្ហេហិ កត”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អាមាវុសោ”តិ។ “ភន្តេ, ឥមំ ចីវរំ មយ្ហំ ទេថ, តុម្ហេ អញ្ញំ លភិស្សថា”តិ? “អាវុសោ, មយំ គាមវាសិកា ទុល្លភបច្ចយា, ឥមាហំ តុយ្ហំ ទត្វា អត្តនា កឹ បារុបិស្សាមី”តិ? “ភន្តេ, មម សន្តិកេ អហតសាដកា អត្ថិ, តេ គហេត្វា តុម្ហាកំ ចីវរំ ករោថា”តិ។ “អាវុសោ, មយា ឯត្ថ ហត្ថកម្មំ ទស្សិតំ, តយិ បន ឯវំ វទន្តេ កឹ សក្កា កាតុំ, គណ្ហាហិ ន”ន្តិ តស្ស បិលោតិកចីវរំ ទត្វា អហតសាដកេ អាទាយ តំ វញ្ចេត្វា បក្កាមិ។ ជេតវនវាសិកោបិ តំ ចីវរំ បារុបិត្វា កតិបាហច្ចយេន ឧណ្ហោទកេន ធោវន្តោ ជិណ្ណបិលោតិកភាវំ ទិស្វា លជ្ជិតោ “គាមវាសិចីវរវឌ្ឍកេន កិរ ជេតវនវាសិកោ វញ្ចិតោ”តិ តស្ស វញ្ចិតភាវោ សង្ឃមជ្ឈេ បាកដោ ជាតោ។

អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ តំ កថំ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ តេ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ជេតវនវាសី ចីវរវឌ្ឍកោ ឥទានេវ អញ្ញេ វញ្ចេតិ, បុព្ពេបិ វញ្ចេសិយេវ។ ន គាមវាសិកេនាបិ ឥទានេវ ឯស ជេតវនវាសី ចីវរវឌ្ឍកោ វញ្ចិតោ, បុព្ពេបិ វញ្ចិតោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឯកស្មឹ អរញ្ញាយតនេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរំ បទុមសរំ និស្សាយ ឋិតេ វរណរុក្ខេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា អញ្ញតរស្មឹ នាតិមហន្តេ សរេ និទាឃសមយេ ឧទកំ មន្ទំ អហោសិ, ពហូ ចេត្ថ មច្ឆា ហោន្តិ។ អថេកោ ពកោ តេ មច្ឆេ ទិស្វា “ឯកេន ឧបាយេន ឥមេ មច្ឆេ វញ្ចេត្វា ខាទិស្សាមី”តិ គន្ត្វា ឧទកបរិយន្តេ ចិន្តេន្តោ និសីទិ។ អថ នំ មច្ឆា ទិស្វា “កឹ, អយ្យ, ចិន្តេន្តោ និសិន្នោសី”តិ បុច្ឆឹសុ។ “តុម្ហាកំ ចិន្តេន្តោ និសិន្នោម្ហី”តិ។ “កឹ អម្ហាកំ ចិន្តេសិ, អយ្យា”តិ? “‘ឥមស្មឹ សរេ ឧទកំ បរិត្តំ, គោចរោ មន្ទោ, និទាឃោ ច មហន្តោ, ឥទានិមេ មច្ឆា កឹ នាម ករិស្សន្តី’តិ តុម្ហាកំ ចិន្តេន្តោ និសិន្នោម្ហី”តិ។ “អថ កឹ ករោម, អយ្យា”តិ? “តុម្ហេ សចេ មយ្ហំ វចនំ ករេយ្យាថ , អហំ វោ ឯកេកំ មុខតុណ្ឌកេន គហេត្វា ឯកំ បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ឆន្នំ មហាសរំ នេត្វា វិស្សជ្ជេយ្យ”ន្តិ។ “អយ្យ, បឋមកប្បិកតោ បដ្ឋាយ មច្ឆានំ ចិន្តនកពកោ នាម នត្ថិ, ត្វំ អម្ហេសុ ឯកេកំ ខាទិតុកាមោសី”តិ។ “នាហំ តុម្ហេ មយ្ហំ សទ្ទហន្តេ ខាទិស្សាមិ”។ “សចេ បន សរស្ស អត្ថិភាវំ មយ្ហំ ន សទ្ទហថ, ឯកំ មច្ឆំ មយា សទ្ធឹ សរំ បស្សិតុំ បេសេថា”តិ។ មច្ឆា តស្ស សទ្ទហិត្វា “អយំ ជលេបិ ថលេបិ សមត្ថោ”តិ ឯកំ កាឡមហាមច្ឆំ អទំសុ “ឥមំ គហេត្វា គច្ឆថា”តិ។ សោ តំ គហេត្វា នេត្វា សរេ វិស្សជ្ជេត្វា សព្ពំ សរំ ទស្សេត្វា បុន អានេត្វា តេសំ មច្ឆានំ សន្តិកេ វិស្សជ្ជេសិ។ សោ តេសំ មច្ឆានំ សរស្ស សម្បត្តឹ វណ្ណេសិ។ តេ តស្ស កថំ សុត្វា គន្តុកាមា ហុត្វា “សាធុ, អយ្យ, អម្ហេ គណ្ហិត្វា គច្ឆាហី”តិ អាហំសុ។

ពកោ បឋមំ តំ កាឡមហាមច្ឆមេវ គហេត្វា សរតីរំ នេត្វា សរំ ទស្សេត្វា សរតីរេ ជាតេ វរណរុក្ខេ និលីយិត្វា តំ វិដបន្តរេ បក្ខិបិត្វា តុណ្ឌេន វិជ្ឈន្តោ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា មំសំ ខាទិត្វា កណ្ដកេ រុក្ខមូលេ បាតេត្វា បុន គន្ត្វា “វិស្សដ្ឋោ, មេ សោ មច្ឆោ, អញ្ញោ អាគច្ឆតូ”តិ ឯតេនុបាយេន ឯកេកំ គហេត្វា សព្ពេ មច្ឆេ ខាទិត្វា បុន

អាគតោ ឯកំ មច្ឆម្បិ នាទ្ទស។ ឯកោ បនេត្ថ កក្កដកោ អវសិដ្ឋោ។ ពកោ តម្បិ ខាទិតុកាមោ ហុត្វា “ភោ, កក្កដក, មយា សព្ពេតេ មច្ឆា នេត្វា បទុមសញ្ឆន្នេ មហាសរេ វិស្សជ្ជិតា, ឯហិ តម្បិ នេស្សាមី”តិ។ “មំ គហេត្វា គច្ឆន្តោ កថំ គណ្ហិស្សសី”តិ? “ឌំសិត្វា គណ្ហិស្សាមី”តិ។ “ត្វំ ឯវំ គហេត្វា គច្ឆន្តោ មំ បាតេស្សសិ, នាហំ តយា សទ្ធឹ គមិស្សាមី”តិ។ “មា ភាយិ, អហំ តំ សុគ្គហិតំ គហេត្វា គមិស្សាមី”តិ។ កក្កដកោ ចិន្តេសិ “ឥមស្ស មច្ឆេ នេត្វា សរេ វិស្សជ្ជនំ នាម នត្ថិ។ សចេ បន មំ សរេ វិស្សជ្ជេស្សតិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ។ នោ ចេ វិស្សជ្ជេស្សតិ, គីវមស្ស ឆិន្ទិត្វា ជីវិតំ ហរិស្សាមី”តិ។

អថ នំ ឯវមាហ “សម្ម ពក, ន ខោ ត្វំ សុគ្គហិតំ គហេតុំ សក្ខិស្សសិ, អម្ហាកំ បន គហណំ សុគ្គហណំ , សចាហំ អឡេហិ តវ គីវំ គហេតុំ លភិស្សាមិ, តវ គីវំ សុគ្គហិតំ កត្វា តយា សទ្ធឹ គមិស្សាមី”តិ។ សោ តំ “វញ្ចេតុកាមោ ឯស ម”ន្តិ អជានន្តោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ កក្កដកោ អត្តនោ អឡេហិ កម្មារសណ្ឌាសេន វិយ តស្ស គីវំ សុគ្គហិតំ កត្វា “ឥទានិ គច្ឆា”តិ អាហ។ សោ តំ នេត្វា សរំ ទស្សេត្វា វរណរុក្ខាភិមុខោ បាយាសិ។ កក្កដកោ អាហ “មាតុល, អយំ សរោ ឯត្តោ, ត្វំ បន ឥតោ កឹ នេសី”តិ? ពកោ “ន តេ មាតុលោ អហំ, ន ភគិនិបុត្តោសិ វត មេ ត្វ”ន្តិ វត្វា “ត្វំ ‘ឯស មំ ឧក្ខិបិត្វា វិចរន្តោ មយ្ហំ ទាសោ’តិ សញ្ញំ ករោសិ មញ្ញេ, បស្សេតំ វរណរុក្ខស្ស មូលេ កណ្ដករាសឹ, យថា មេ តេ សព្ពេ មច្ឆា ខាទិតា, តម្បិ តថេវ ខាទិស្សាមី”តិ អាហ។ កក្កដកោ “ឯតេ មច្ឆា អត្តនោ ពាលតាយ តយា ខាទិតា, អហំ បន តេ មំ ខាទិតុំ ន ទស្សាមិ, តញ្ញេវ បន វិនាសំ បាបេស្សាមិ។ ត្វញ្ហិ ពាលតាយ មយា វញ្ចិតភាវំ ន ជានាសិ, មរន្តា ឧភោបិ មរិស្សាម, អហំ តេ សីសំ ឆិន្ទិត្វា ភូមិយំ ខិបិស្សាមី”តិ វត្វា កម្មារសណ្ឌាសេន វិយ អឡេហិ តស្ស គីវំ និប្បីឡេសិ។ សោ វិវដេន មុខេន អក្ខីហិ អស្សុនា បគ្ឃរន្តេន មរណភយតជ្ជិតោ “សាមិ, អហំ តំ ន ខាទិស្សាមិ, ជីវិតំ មេ ទេហី”តិ អាហ។ “យទិ ឯវំ ឱតរិត្វា មំ សរស្មឹ វិស្សជ្ជេហី”តិ។ សោ និវត្តិត្វា សរមេវ ឱតរិត្វា កក្កដកំ សរបរិយន្តេ បង្កបិដ្ឋេ ឋបេសិ, កក្កដកោ កត្តរិកាយ កុមុទនាឡំ កប្បេន្តោ វិយ តស្ស គីវំ កប្បេត្វា ឧទកំ បាវិសិ។

តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា វរណរុក្ខេ អធិវត្ថា ទេវតា សាធុការំ ទទមានា វនំ ឧន្នាទយមានា មធុរស្សរេន ឥមំ គាថមាហ –

៣៨. “នាច្ចន្តំ និកតិប្បញ្ញោ, និកត្យា សុខមេធតិ;
អារាធេតិ និកតិប្បញ្ញោ, ពកោ កក្កដកាមិវា”តិ។

តត្ថ **នាច្ចន្តំ និកតិប្បញ្ញោ, និកត្យា សុខមេធតី**តិ និកតិ វុច្ចតិ វញ្ចនា, និកតិប្បញ្ញោ វញ្ចនបញ្ញោ បុគ្គលោ តាយ និកត្យា និកតិយា វញ្ចនាយ ន អច្ចន្តំ សុខមេធតិ, និច្ចកាលេ សុខស្មិំយេវ បតិដ្ឋាតុំ ន សក្កោតិ, ឯកំសេន បន វិនាសំ បាបុណាតិយេវាតិ អត្ថោ។ **អារាធេតី**តិ បដិលភតិ។ **និកតិប្បញ្ញោ**តិ កេរាដិកភាវំ សិក្ខិតបញ្ញោ បាបបុគ្គលោ អត្តនា កតស្ស បាបស្ស ផលំ អារាធេតិ បដិលភតិ វិន្ទតីតិ អត្ថោ។ កថំ? **ពកោ កក្កដកាមិវ,** យថា ពកោ កក្កដកា គីវច្ឆេទំ បាបុណាតិ, ឯវំ បាបបុគ្គលោ អត្តនា កតបាបតោ ទិដ្ឋធម្មេ វា សម្បរាយេ វា ភយំ អារាធេតិ បដិលភតីតិ ឥមមត្ថំ បកាសេន្តោ មហាសត្តោ វនំ ឧន្នាទេន្តោ ធម្មំ ទេសេសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ គាមវាសិចីវរវឌ្ឍកេនេស វញ្ចិតោ, អតីតេបិ វញ្ចិតោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សោ ពកោ ជេតវនវាសី ចីវរវឌ្ឍកោ អហោសិ, កក្កដកោ គាមវាសី ចីវរវឌ្ឍកោ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពកជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៣៩] ៩. នន្ទជាតកវណ្ណនា

មញ្ញេ សោវណ្ណយោ រាសីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ ភិក្ខុ សុព្ពចោ អហោសិ វចនក្ខមោ, ថេរស្ស មហន្តេនុស្សាហេន ឧបការំ ករោតិ។ អថេកំ សមយំ ថេរោ សត្ថារំ អាបុច្ឆិត្វា ចារិកំ ចរន្តោ ទក្ខិណាគិរិជនបទំ អគមាសិ។ សោ ភិក្ខុ តត្ថ គតកាលេ មានត្ថទ្ធោ ហុត្វា ថេរស្ស វចនំ ន ករោតិ “អាវុសោ, ឥទំ នាម ករោហី”តិ វុត្តេ បន ថេរស្ស បដិបក្ខោ ហោតិ។ ថេរោ តស្ស អាសយំ ន ជានាតិ។ សោ តត្ថ ចារិកំ ចរិត្វា បុន ជេតវនំ អាគតោ។ សោ ភិក្ខុ ថេរស្ស ជេតវនវិហារំ អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ បុន តាទិសោវ ជាតោ។ ថេរោ តថាគតស្ស អារោចេសិ “ភន្តេ, មយ្ហំ ឯកោ សទ្ធិវិហារិកោ ឯកស្មឹ ឋានេ សតេន កីតទាសោ វិយ ហោតិ, ឯកស្មឹ ឋានេ មានត្ថទ្ធោ ហុត្វា ‘ឥទំ នាម ករោហី’តិ វុត្តេ បដិបក្ខោ ហោតី”តិ។ សត្ថា “នាយំ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុ ឥទានេវ ឯវំសីលោ, បុព្ពេបេស ឯកំ ឋានំ គតោ សតេន កីតទាសោ វិយ ហោតិ។ ឯកំ ឋានំ គតោ បដិបក្ខោ បដិសត្តុ ហោតី”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ កុដុម្ពិយកុលេ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ តស្សេកោ សហាយកោ កុដុម្ពិកោ សយំ មហល្លកោ, ភរិយា បនស្ស តរុណី។ សា តំ និស្សាយ បុត្តំ បដិលភិ។ សោ ចិន្តេសិ "អយំ ឥត្ថី តរុណត្តា មមច្ចយេន កញ្ចិទេវ បុរិសំ គហេត្វា ឥមំ ធនំ វិនាសេយ្យ, បុត្តស្ស មេ ន ទទេយ្យ, យំនូនាហំ ឥមំ ធនំ បថវិគតំ ករេយ្យ"ន្តិ ឃរេ នន្ទំ នាម ទាសំ គហេត្វា អរញ្ញំ គន្ត្វា ឯកស្មឹ ឋានេ តំ ធនំ និទហិត្វា តស្ស អាចិក្ខិត្វា "តាត, នន្ទ, ឥមំ ធនំ មមច្ចយេន មយ្ហំ បុត្តស្ស អាចិក្ខេយ្យាសិ, មា ច នំ បរិច្ចជសី"តិ ឱវទិត្វា កាលមកាសិ។

បុត្តោបិស្ស អនុក្កមេន វយប្បត្តោ ជាតោ។ អថ នំ មាតា អាហ – "តាត, តវ បិតា នន្ទំ ទាសំ គហេត្វា ធនំ និធេសិ, តំ អាហរាបេត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេហី"តិ។ សោ ឯកទិវសំ នន្ទំ អាហ – "មាតុល, អត្ថិ កិញ្ចិ មយ្ហំ បិតរា ធនំ និទហិត"ន្តិ។ "អាម, សាមី"តិ។ "កុហឹ តំ និទហិត"ន្តិ។ "អរញ្ញេ, សាមី"តិ។ "តេន ហិ គច្ឆាមា"តិ កុទ្ទាលបិដកំ អាទាយ និធិដ្ឋានំ គន្ត្វា "កហំ មាតុល, ធន"ន្តិ អាហ។ នន្ទោ អារុយ្ហ ធនមត្ថកេ ឋត្វា ធនំ និស្សាយ មានំ ឧប្បាទេត្វា "អរេ ទាសិបុត្ត ចេដក, កុតោ តេ ឥមស្មឹ ឋានេ ធន"ន្តិ កុមារំ អក្កោសតិ។ កុមារោ តស្ស ផរុសវចនំ សុត្វា អសុណន្តោ វិយ "តេន ហិ គច្ឆាមា"តិ តំ គហេត្វា បដិនិវត្តិត្វា បុន ទ្វេ តយោ ទិវសេ អតិក្កមិត្វា អគមាសិ, នន្ទោ តថេវ អក្កោសតិ។ កុមារោ តេន សទ្ធឹ ផរុសវចនំ អវត្វាវ និវត្តិត្វា "អយំ ទាសោ ឥតោ បដ្ឋាយ 'ធនំ អាចិក្ខិស្សាមី'តិ គច្ឆតិ, គន្ត្វា បន មំ អក្កោសតិ, តត្ថ ការណំ ន ជានាមិ, អត្ថិ ខោ បន មេ បិតុ សហាយោ កុដុម្ពិកោ, តំ បដិបុច្ឆិត្វា ជានិស្សាមី"តិ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា សព្ពំ តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា "កឹ នុ ខោ, តាត, ការណ"ន្តិ បុច្ឆិ។

ពោធិសត្តោ "យស្មឹ តេ, តាត, ឋានេ ឋិតោ នន្ទោ អក្កោសតិ, តត្ថេវ តេ បិតុ សន្តកំ ធនំ, តស្មា យទា តេ នន្ទោ អក្កោសតិ, តទា នំ 'ឯហិ រេ ទាស, កឹ អក្កោសសី'តិ អាកឌ្ឍិត្វា តំ ឋានំ ភិន្ទិត្វា កុលសន្តកំ ធនំ នីហរិត្វា ទាសំ ឧក្ខិបាបេត្វា ធនំ អាហរា"តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៣៩. "មញ្ញេ សោវណ្ណយោ រាសិ, សោវណ្ណមាលា ច នន្ទកោ;
យត្ថ ទាសោ អាមជាតោ, ឋិតោ ថុល្លានិ គជ្ជតី"តិ។

តត្ថ **មញ្ញេ**តិ ឯវំ អហំ ជានាមិ។ **សោវណ្ណយោ**តិ សុវណ្ណោ វណ្ណោ ឯតេសន្តិ សោវណ្ណានិ។ កានិ តានិ? រជតមណិកញ្ចនបវាឡាទីនិ រតនានិ។ ឥមស្មិញ្ហិ ឋានេ សព្ពានេតានិ "សុវណ្ណានី"តិ អធិប្បេតានិ, តេសំ រាសិ សោវណ្ណយោ រាសិ។ **សោវណ្ណមាលា ចា**តិ តុយ្ហំ បិតុសន្តកា សុវណ្ណមាលា ច ឯត្ថេវាតិ មញ្ញាមិ។ **នន្ទកោ យត្ថ ទាសោ**តិ យស្មឹ ឋានេ ឋិតោ នន្ទកោ ទាសោ។ **អាមជាតោ**តិ "អាម, អហំ វោ ទាសី"តិ ឯវំ ទាសព្យំ ឧបគតាយ អាមទាសិសង្ខាតាយ ទាសិយា បុត្តោ។ **ឋិតោ ថុល្លានិ គជ្ជតី**តិ "សោ យស្មឹ ឋានេ ឋិតោ ថុល្លានិ ផរុសវចនានិ វទតិ, តត្ថេវ តេ កុលសន្តកំ ធនំ, ឯវំ អហំ តំ មញ្ញាមី"តិ ពោធិសត្តោ កុមារស្ស ធនគ្គហណូបាយំ អាចិក្ខិ។

កុមារោ ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា ឃរំ គន្ត្វា នន្ទំ អាទាយ និធិដ្ឋានំ គន្ត្វា យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជិត្វា តំ ធនំ អាហរិត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋិតោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា "បុព្ពេបេស ឯវំសីលោយេវា"តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា នន្ទោ សារិបុត្តស្ស សទ្ធិវិហារិកោ អហោសិ, បណ្ឌិតកុដុម្ពិកោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

នន្ទជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៤០] ១០. ខទិរង្គារជាតកវណ្ណនា

កាមំ បតាមិ និរយន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ ហិ វិហារមេវ អារព្ភ ចតុបញ្ញាសកោដិធនំ ពុទ្ធសាសនេ បរិច្ចជិត្វា វិកិរិត្វា ឋបេត្វា តីណិ រតនានិ អញ្ញត្ថ រតនសញ្ញមេវ អនុប្បាទេត្វា សត្ថរិ ជេតវនេ វិហរន្តេ ទេវសិកំ តីណិ មហាឧបដ្ឋានានិ គច្ឆតិ។ បាតោវ ឯកវារំ គច្ឆតិ, កតបាតរាសោ ឯកវារំ, សាយន្ហេ ឯកវារំ។ អញ្ញានិបិ អន្តរន្តរុបដ្ឋានានិ ហោន្តិយេវ។ គច្ឆន្តោ ច "កឹ នុ ខោ អាទាយ អាគតោតិ សាមណេរា វា ទហរា វា ហត្ថម្បិ មេ ឱលោកេយ្យុ"ន្តិ តុច្ឆហត្ថោ នាម ន គតបុព្ពោ។ បាតោវ គច្ឆន្តោ យាគុំ គាហាបេត្វា គច្ឆតិ, កតបាតរាសោ សប្បិនវនីតមធុផាណិតាទីនិបិ, សាយន្ហសមយេ គន្ធមាលាវត្ថាទិហត្ថោតិ។ ឯវំ ទិវសេ ទិវសេ បរិច្ចជន្តស្ស បនស្ស បរិច្ចាគេ បមាណំ នត្ថិ។

ពហូ វោហារូបជីវិនោបិស្ស ហត្ថតោ បណ្ណេ អារោបេត្វា អដ្ឋារសកោដិសង្ខ្យំ ធនំ ឥណំ គណ្ហឹសុ, តេ មហាសេដ្ឋិំ ន អាហរាបេតិ។ អញ្ញា បនស្ស កុលសន្តកា អដ្ឋារស កោដិយោ នទីតីរេ និទហិត្វា ឋបិតា អចិរវតោទកេន នទីកូលេ ភិន្នេ មហាសមុទ្ទំ បវិដ្ឋា, តា យថាបិហិតលញ្ឆិ តាវ លោហចាដិយោ អណ្ណវកុច្ឆិយំ បវដ្ដន្តា វិចរន្តិ។ គេហេ បនស្ស បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ និច្ចភត្តំ និពទ្ធមេវ ហោតិ។ សេដ្ឋិនោ ហិ គេហំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ចតុមហាបថេ ខតបោក្ខរណិសទិសំ, សព្ពភិក្ខូនំ មាតាបិតុដ្ឋានេ ឋិតំ។ តេនស្ស ឃរំ សម្មាសម្ពុទ្ធោបិ គច្ឆតិ, អសីតិមហាថេរាបិ គច្ឆន្តិយេវ។ សេសភិក្ខូនំ បន គច្ឆន្តានញ្ច អាគច្ឆន្តានញ្ច បមាណំ នត្ថិ។ តំ បន ឃរំ សត្តភូមកំ សត្តទ្វារកោដ្ឋកបដិមណ្ឌិតំ, តស្ស ចតុត្ថេ ទ្វារកោដ្ឋកេ ឯកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ទេវតា វសតិ, សា សម្មាសម្ពុទ្ធេ គេហំ បវិសន្តេ អត្តនោ វិមានេ ឋាតុំ ន សក្កោតិ, ទារកេ គហេត្វា ឱតរិត្វា ភូមិយំ តិដ្ឋតិ។ អសីតិមហាថេរេសុបិ អវសេសត្ថេរេសុបិ បវិសន្តេសុ ច និក្ខមន្តេសុ ច តថេវ ករោតិ។ សា ចិន្តេសិ “សមណេ គោតមេ ច សាវកេសុ ចស្ស ឥមំ គេហំ បវិសន្តេសុ មយ្ហំ សុខំ នាម នត្ថិ, និច្ចកាលំ ឱតរិត្វា ឱតរិត្វា ភូមិយំ ឋាតុំ ន សក្ខិស្សាមិ។ យថា ឥមេ ឯតំ ឃរំ ន បវិសន្តិ, តថា មយា កាតុំ វដ្ដតី”តិ។ អថេកទិវសំ សយនូបគតស្សេវ មហាកម្មន្តិកស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឱភាសំ ផរិត្វា អដ្ឋាសិ។ “កោ ឯត្ថា”តិ ច វុត្តេ “អហំ ចតុត្ថទ្វារកោដ្ឋកេ និព្ពត្តទេវតា”តិ អាហ។ “កស្មា អាគតាសី”តិ? “កឹ តុម្ហេ សេដ្ឋិស្ស កិរិយំ ន បស្សថ, អត្តនោ បច្ឆិមកាលំ អនោលោកេត្វា ធនំ នីហរិត្វា សមណំ គោតមំយេវ បូជេតិ, នេវ វណិជ្ជំ បយោជេតិ, ន កម្មន្តេ បដ្ឋបេតិ, តុម្ហេ សេដ្ឋឹ តថា ឱវទថ, យថា អត្តនោ កម្មន្តំ ករោតិ។ យថា ច សមណោ គោតមោ សសាវកោ ឥមំ ឃរំ ន បវិសតិ, តថា ករោថា”តិ។ អថ នំ សោ អាហ “ពាលទេវតេ, សេដ្ឋិ ធនំ វិស្សជ្ជេន្តោ និយ្យានិកេ ពុទ្ធសាសនេ វិស្សជ្ជេតិ, សោ សចេ មំ ចូឡាយំ គហេត្វា វិក្កិណិស្សតិ, នេវាហំ កិញ្ចិ កថេស្សាមិ, គច្ឆ ត្វំ”ន្តិ។ សា បុនេកទិវសំ សេដ្ឋិនោ ជេដ្ឋបុត្តំ ឧបសង្កមិត្វា តថេវ ឱវទិ, សោបិ តំ បុរិមនយេនេវ តជ្ជេសិ។ សេដ្ឋិនា បន សទ្ធឹ កថេតុំយេវ ន សក្កោតិ។

សេដ្ឋិនោបិ និរន្តរំ ទានំ ទេន្តស្ស វោហារេ អករោន្តស្ស អាយេ មន្ទីភូតេ ធនំ បរិក្ខយំ អគមាសិ។ អថស្ស អនុក្កមេន ទាលិទ្ទិយប្បត្តស្ស បរិភោគសាដកសយនភោជនានិបិ បុរាណសទិសានិ ន ភវិំសុ។ ឯវំភូតោបិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ ទេតិ, បណីតំ បន កត្វា ទាតុំ ន សក្កោតិ ។ អថ នំ ឯកទិវសំ វន្ទិត្វា និសិន្នំ សត្ថា “ទីយតិ បន តេ, គហបតិ, កុលេ ទាន”ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ “ទីយតិ, ភន្តេ, តញ្ច ខោ កណាជកំ ពិលង្គទុតិយ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “គហបតិ, ‘លូខំ ទានំ ទេមី’តិ មា ចិត្តំ សង្កោចយិត្ថ ។ ចិត្តស្មិញ្ហិ បណីតេ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ ទិន្នទានំ លូខំ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? វិបាកមហន្តត្តា”តិ អាហ។ ចិត្តញ្ហិ បណីតំ កាតុំ សក្កោន្តស្ស ទានំ លូខំ នាម នត្ថីតិ ចេតំ ឯវំ វេទិតព្ពំ –

“នត្ថិ ចិត្តេ បសន្នម្ហិ, អប្បកា នាម ទក្ខិណា;
តថាគតេ វា សម្ពុទ្ធេ, អថ វា តស្ស សាវកេ។ (វិ. វ. ៨០៤);

“ន កិរត្ថិ អនោមទស្សិសុ, បារិចរិយា ពុទ្ធេសុ អប្បកា;
សុក្ខាយ អលោណិកាយ ច, បស្ស ផលំ កុម្មាសបិណ្ឌិយា”តិ។

អបរម្បិ នំ អាហ “គហបតិ, ត្វំ តាវ លូខំ ទានំ ទទមានោ អដ្ឋន្នំ អរិយបុគ្គលានំ ទេសិ, អហំ វេលាមកាលេ សកលជម្ពុទីបំ ឧន្នង្គលំ កត្វា សត្ត រតនានិ ទទមានោ បញ្ច មហានទិយោ ឯកោឃបុណ្ណំ កត្វា វិយ ច មហាទានំ បវត្តយមានោ តិសរណគតំ វា បញ្ចសីលរក្ខនកំ វា កញ្ចិ នាលត្ថំ, ទក្ខិណេយ្យបុគ្គលា នាម ឯវំ ទុល្លភា។ តស្មា ‘លូខំ មេ ទាន’ន្តិ មា ចិត្តំ សង្កោចយិត្ថា”តិ ឯវញ្ច បន វត្វា **វេលាមសុត្តំ** (អ. និ. ៩.២០) កថេសិ។

អថ ខោ សា ទេវតា ឥស្សរកាលេ សេដ្ឋិនា សទ្ធឹ កថេតុម្បិ អសក្កោន្តី “ឥទានាយំ ទុគ្គតត្តា មម វចនំ គណ្ហិស្សតី”តិ មញ្ញមានា អឌ្ឍរត្តសមយេ សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា ឱភាសំ ផរិត្វា អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ សេដ្ឋិ តំ ទិស្វា “កោ ឯសោ”តិ អាហ។ “អហំ មហាសេដ្ឋិ ចតុត្ថទ្វារកោដ្ឋកេ អធិវត្ថា, ទេវតា”តិ។ “កិមត្ថមាគតាសី”តិ? “តុយ្ហំ ឱវាទំ កថេតុកាមា ហុត្វា អាគច្ឆាមី”តិ។ “តេន ហិ កថេហី”តិ។ មហាសេដ្ឋិ ត្វំ បច្ឆិមកាលំ ន ចិន្តេសិ, បុត្តធីតរោ ន ឱលោកេសិ, សមណស្ស តេ គោតមស្ស សាសនេ ពហុំ ធនំ វិប្បកិណ្ណំ, សោ ត្វំ អតិវេលំ ធនវិស្សជ្ជនេន វា វណិជ្ជាទិកម្មានំ អករណេន វា សមណំ គោតមំ និស្សាយ ទុគ្គតោ ជាតោ, ឯវំភូតោបិ សមណំ គោតមំ ន មុញ្ចសិ, អជ្ជបិ តេ សមណា ឃរំ បវិសន្តិយេវ។ យំ តាវ តេហិ នីតំ, តំ ន សក្កា បច្ចាហរាបេតុំ, គហិតំ គហិតមេវ ហោតុ, ឥតោ បដ្ឋាយ បន សយញ្ច សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកំ មា គមិត្ថ, សាវកានញ្ចស្ស ឥមំ ឃរំ បវិសិតុំ មា អទាសិ, សមណំ គោតមំ និវត្តិត្វាបិ អនោលោកេន្តោ អត្តនោ វោហារេ ច វណិជ្ជញ្ច កត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេហី”តិ។ អថ នំ សោ ឯវមាហ “អយំ តយា មយ្ហំ ទាតព្ពឱវាទោ”តិ។ “អាម, អយ្យា”តិ។ តាទិសានំ ទេវតានំ សតេនបិ សហស្សេនបិ សតសហស្សេនបិ អកម្បនីយោ អហំ ទសពលេន កតោ។ មម ហិ សទ្ធា សិនេរុ

រិយ អចលា សុប្បតិដ្ឋិតា, មយា និយ្យានិកេ រតនសាសនេ ធនំ វិស្សជ្ជិតំ, អយុត្តំ តេ កថិតំ, ពុទ្ធសាសនេ បហារោ ទិន្នោ, ឯវរូបាយ អនាចារាយ ទុស្សីលាយ កាឡកណ្ណិយា សទ្ធិំ តយា មម ឯកគេហេ វសនកិច្ចំ នត្ថិ, សីឃំ មម គេហា និក្ខមិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆាតិ។

សា សោតាបន្នស្ស អរិយសាវកស្ស វចនំ សុត្វា ឋាតុំ អសក្កោន្តី អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ទារកេ ហត្ថេន គហេត្វា និក្ខមិ។ និក្ខមិត្វា ច បន អញ្ញត្ថ វសនដ្ឋានំ អលភមានា "សេដ្ឋិំ ខមាបេត្វា តត្ថេវ វសិស្សាមី"តិ ចិន្តេត្វា នគរបរិគ្គាហកទេវបុត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា តំ វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ "កេនដ្ឋេន អាគតាសី"តិ ច វុត្តេ "អហំ សាមិ, អត្តនោ ពាលតាយ អនុបធារេត្វា អនាថបិណ្ឌិកេន សេដ្ឋិនា សទ្ធិំ កថេសិំ, សោ មំ កុជ្ឈិត្វា វសនដ្ឋានា និក្កឌ្ឍិ, មំ សេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ នេត្វា ខមាបេត្វា វសនដ្ឋានំ មេ ទេថា"តិ។ "កិំ បន តយា សេដ្ឋិ វុត្តោ"តិ "តតោ បដ្ឋាយ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ សង្ឃុបដ្ឋានំ មា ករិ, សមណស្ស គោតមស្ស ឃរប្បវេសនំ មា អទាសី"តិ "ឯវំ មេ វុត្តោ, សាមី"តិ។ អយុត្តំ តយា វុត្តំ, សាសនេ បហារោ ទិន្នោ, "អហំ តំ អាទាយ សេដ្ឋិនោ សន្តិកំ គន្តុំ ន ឧស្សហាមី"តិ។ សា តស្ស សន្តិកា សង្គហំ អលភិត្វា ចតុន្នំ មហារាជានំ សន្តិកំ អគមាសិ។

តេហិបិ តថេវ បដិក្ខិត្តា សក្កំ ទេវរាជំ ឧបសង្កមិត្វា តំ បវត្តិំ អាចិក្ខិត្វា "អហំ, ទេវ, វសនដ្ឋានំ អលភមានា ទារកេ ហត្ថេន គហេត្វា អនាថា វិចរាមិ, តុម្ហាកំ សិរិយា មយ្ហំ វសនដ្ឋានំ ទាបេថា"តិ សុដ្ឋុតរំ យាចិ។ សោបិ នំ អាហ "តយា អយុត្តំ កតំ, ជិនសាសនេ បហារោ ទិន្នោ, អហម្បិ តំ និស្សាយ សេដ្ឋិនា សទ្ធិំ កថេតុំ ន សក្កោមិ, ឯកំ បន តេ សេដ្ឋិស្ស ខមនូបាយំ កថេស្សាមី"តិ។ "សាធុ, ទេវ, កថេហី"តិ។ មហាសេដ្ឋិស្ស ហត្ថតោ មនុស្សេហិ បណ្ណេ អារោបេត្វា អដ្ឋារសកោដិសង្ខ្យំ ធនំ គហិតំ អត្ថិ, ត្វំ តស្ស អាយុត្តកវេសំ គហេត្វា កញ្ចិ អជានាបេត្វា តានិ បណ្ណានិ អាទាយ កតិបយេហិ យក្ខតរុណេហិ បរិវារិតា ឯកេន ហត្ថេន បណ្ណំ, ឯកេន លេខនីំ គហេត្វា តេសំ គេហំ គន្ត្វា គេហមជ្ឈេ ឋិតា អត្តនោ យក្ខានុភាវេន តេ ឧត្តាសេត្វា "ឥទំ តុម្ហាកំ ឥណបណ្ណំ, អម្ហាកំ សេដ្ឋិ អត្តនោ ឥស្សរកាលេ តុម្ហេ ន កិញ្ចិ អាហ, ឥទានិ ទុគ្គតោ ជាតោ, តុម្ហេហិ គហិតកហាបណានិ ទេថា"តិ អត្តនោ យក្ខានុភាវំ ទស្សេត្វា សព្ពាបិ តា អដ្ឋារស ហិរញ្ញកោដិយោ សាធេត្វា សេដ្ឋិស្ស តុច្ឆកោដ្ឋកេ បូរេត្វា អញ្ញំ អចិរវតិនទីតីរេ និទហិតំ ធនំ នទីកូលេ ភិន្នេ សមុទ្ទំ បវិដ្ឋំ អត្ថិ, តម្បិ អត្តនោ អានុភាវេន អាហរិត្វា តុច្ឆកោដ្ឋកេ បូរេត្វា, អញ្ញម្បិ អសុកដ្ឋានេ នាម អស្សាមិកំ អដ្ឋារសកោដិមត្តមេវ ធនំ អត្ថិ, តម្បិ អាហរិត្វា តុច្ឆកោដ្ឋកេ បូរេហិ, ឥមាហិ ចតុបញ្ញាសកោដីហិ ឥមំ តុច្ឆកោដ្ឋកបូរកំ ទណ្ឌកម្មំ កត្វា មហាសេដ្ឋិំ ខមាបេហីតិ។

សា "សាធុ, ទេវា"តិ តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា វុត្តនយេនេវ សព្ពំ ធនំ អាហរិត្វា កោដ្ឋកេ បូរេត្វា អឌ្ឍរត្តសមយេ សេដ្ឋិស្ស សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា ឱភាសំ ផរិត្វា អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ "កោ ឯសោ"តិ វុត្តេ "អហំ តេ មហាសេដ្ឋិ ចតុត្ថទ្វារកោដ្ឋកេ អធិវត្ថា អន្ធពាលទេវតា, មយា មហាមោហមូឡ្ហាយ ពុទ្ធគុណេ អជានិត្វា បុរិមេសុ ទិវសេសុ តុម្ហេហិ សទ្ធិំ កិញ្ចិ កថិតំ អត្ថិ, តំ មេ ទោសំ ខមថ។ សក្កស្ស ហិ មេ ទេវរាជស្ស វចនេន តុម្ហាកំ ឥណំ សោធេត្វា អដ្ឋារស កោដិយោ, សមុទ្ទំ គតា អដ្ឋារស កោដិយោ, តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ អស្សាមិកធនស្ស អដ្ឋារស កោដិយោតិ ចតុបណ្ណាស កោដិយោ អាហរិត្វា តុច្ឆកោដ្ឋកបូរណេន ទណ្ឌកម្មំ កតំ, ជេតវនវិហារំ អារព្ភ បរិក្ខយំ គតធនំ សព្ពំ សម្បិណ្ឌិតំ, វសនដ្ឋានំ អលភមានា កិលមាមិ, មយា អញ្ញាណតាយ កថិតំ មនសិ អកត្វា ខមថ មហាសេដ្ឋី"តិ អាហ។

អនាថបិណ្ឌិកោ តស្សា វចនំ សុត្វា ចិន្តេសិ "អយំ ទេវតា 'ទណ្ឌកម្មញ្ច មេ កត'ន្តិ វទតិ, អត្តនោ ច ទោសំ បដិជានាតិ, សត្ថា ឥមំ វិនេត្វា អត្តនោ គុណេ ជានាបេស្សតិ, សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស នំ ទស្សេស្សាមី"តិ។ អថ នំ អាហ "អម្ម, ទេវតេ, សចេសិ មំ ខមាបេតុកាមា, សត្ថុ សន្តិកេ មំ ខមាបេហី"តិ។ សាធុ ឯវំ ករិស្សាមិ, "សត្ថុ បន មំ សន្តិកំ គហេត្វា គច្ឆាហី"តិ។ សោ "សាធូ"តិ វត្វា វិភាតាយ រត្តិយា បាតោវ តំ គហេត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា តាយ កតកម្មំ សព្ពំ តថាគតស្ស អារោចេសិ។ សត្ថា តស្ស វចនំ សុត្វា "ឥធ, គហបតិ, បាបបុគ្គលោបិ យាវ បាបំ ន បច្ចតិ , តាវ ភទ្រានិ បស្សតិ។ យទា បនស្ស បាបំ បច្ចតិ, តទា បាបមេវ បស្សតិ។ ភទ្របុគ្គលោបិ យាវ ភទ្រំ ន បច្ចតិ, តាវ បាបានិ បស្សតិ។ យទា បនស្ស ភទ្រំ បច្ចតិ, តទា ភទ្រមេវ បស្សតី"តិ វត្វា ឥមា ធម្មបទេ ទ្វេ គាថា អភាសិ –

"បាបោបិ បស្សតី ភទ្រំ, យាវ បាបំ ន បច្ចតិ;
យទា ច បច្ចតី បាបំ, អថ បាបោ បាបានិ បស្សតិ។

"ភទ្រោបិ បស្សតី បាបំ, យាវ ភទ្រំ ន បច្ចតិ;
យទា ច បច្ចតី ភទ្រំ, អថ ភទ្រោ ភទ្រានិ បស្សតី"តិ។ (ធ. ប. ១១៩-១២០);

ឥមាសញ្ច បន គាថានំ បរិយោសានេ សា ទេវតា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សា ចក្កង្កិតេសុ សត្ថុ បាទេសុ និបតិត្វា “មយា, ភន្តេ, រាគរត្តាយ ទោសបទុដ្ឋាយ មោហមូឡ្ហាយ អវិជ្ជន្ធាយ តុម្ហាកំ គុណេ អជានន្តិយា បាបកំ វចនំ វុត្តំ, តំ មេ ខមថា”តិ សត្ថារំ ខមាបេត្វា មហាសេដ្ឋិម្បិ ខមាបេសិ។

តស្មិំ សមយេ អនាថបិណ្ឌិកោ សត្ថុ បុរតោ អត្តនោ គុណំ កថេសិ “ភន្តេ, អយំ ទេវតា ‘ពុទ្ធុបដ្ឋានាទីនិ មា ករោហី’តិ វារយមានាបិ មំ វារេតុំ នាសក្ខិ, ‘ទានំ ន ទាតព្ព’ន្តិ ឥមាយ វារិយមានោបហំ ទានំ អទាសិមេវ, ននុ ឯស, ភន្តេ, មយ្ហំ គុណោ”តិ។ សត្ថា “ត្វំ ខោសិ គហបតិ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ អចលសទ្ធោ វិសុទ្ធទស្សនោ, តុយ្ហំ ឥមាយ អប្បេសក្ខទេវតាយ វារេន្តិយា អវារិតភាវោ ន អច្ឆរិយោ ។ យំ បន បុព្ពេ បណ្ឌិតា អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ អបរិបក្កញាណេ បិតា កាមាវចរិស្សរេន មារេន អាកាសេ ឋត្វា ‘សចេ ទានំ ទស្សសិ, ឥមស្មិំ និរយេ បច្ចិស្សសី’តិ អសីតិហត្ថគម្ភីរំ អង្គារកាសុំ ទស្សេត្វា ‘មា ទានំ អទាសី’តិ វារិតាបិ បទុមកណ្ណិកាមជ្ឈេ ឋត្វា ទានំ អទំសុ, ឥទំ អច្ឆរិយ”ន្តិ វត្វា អនាថបិណ្ឌិកេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស កុលេ និព្ពត្តិត្វា នានប្បការេហិ សុខូបករណេហិ ទេវកុមារោ វិយ សំវឌ្ឍិយមានោ អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្វា សោឡសវស្សកាលេយេវ សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តិំ បត្តោ។ សោ បិតុ អច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានេ ឋត្វា ចតូសុ នគរទ្វារេសុ ចតស្សោ ទានសាលាយោ, មជ្ឈេ នគរស្ស ឯកំ, អត្តនោ និវេសនទ្វារេ ឯកន្តិ ឆ ទានសាលាយោ ការេត្វា មហាទានំ ទេតិ, សីលំ រក្ខតិ, ឧបោសថកម្មំ ករោតិ។

អថេកទិវសំ បាតរាសវេលាយ ពោធិសត្តស្ស នានគ្គរសេ មនុញ្ញភោជនេ ឧបនីយមានេ ឯកោ បច្ចេកពុទ្ធោ សត្តាហច្ចយេន និរោធា វុដ្ឋាយ ភិក្ខាចារវេលំ សល្លក្ខេត្វា “អជ្ជ មយា ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស គេហទ្វារំ គន្តុំ វដ្ដតី”តិ នាគលតាទន្តកដ្ឋំ ខាទិត្វា អនោតត្តទហេ មុខធោវនំ កត្វា មនោសិលាតលេ ឋិតោ និវាសេត្វា វិជ្ជុលតាសទិសំ កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ចីវរំ បារុបិត្វា ឥទ្ធិមយមត្តិកាបត្តំ អាទាយ អាកាសេនាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស ភត្តេ ឧបនីតមត្តេ គេហទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វាវ អាសនា វុដ្ឋាយ និបច្ចការំ ទស្សេត្វា បរិកម្មការកំ ឱលោកេសិ។ “កឹ ករោមិ, សាមី”តិ ច វុត្តេ “អយ្យស្ស បត្តំ អាហរថា”តិ អាហ។ តង្ខណញ្ញេវ មារោ បាបិមា វិកម្បមានោ ឧដ្ឋាយ “អយំ បច្ចេកពុទ្ធោ ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ អាហារំ លភិ, អជ្ជ អលភមានោ វិនស្សិស្សតិ, ឥមញ្ច វិនាសេស្សាមិ, សេដ្ឋិនោ ច ទានន្តរាយំ ករិស្សាមី”តិ តង្ខណញ្ញេវ អាគន្ត្វា អន្តរវត្ថុម្ហិ អសីតិហត្ថមត្តំ អង្គារកាសុំ និម្មិនិ។ សា ខទិរង្គារបុណ្ណា សម្បជ្ជលិតា សជោតិភូតា អវីចិមហានិរយោ វិយ ខាយិត្ថ។ តំ បន មាបេត្វា សយំ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ បត្តាហរណត្ថាយ គច្ឆមានោ បុរិសោ តំ ទិស្វា មហាភយប្បត្តោ និវត្តិ។ ពោធិសត្តោ “កឹ, តាត, និវត្តោសី”តិ បុច្ឆិ។ អយំ សាមិ អន្តរវត្ថុម្ហិ មហតី អង្គារកាសុ សម្បជ្ជលិតា សជោតិភូតាតិ ។ អថញ្ញោ អថញ្ញោតិ ឯវំ អាគតាគតា សព្ពេបិ ភយប្បត្តា វេគេន បលាយិំសុ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “អជ្ជ មយ្ហំ ទានន្តរាយំ កាតុកាមោ វសវត្តី មារោ ឧយ្យុត្តោ ភវិស្សតិ, ន ខោ បន ជានាតិ មារសតេន មារសហស្សេនបិ មយ្ហំ អកម្បិយភាវំ, អជ្ជ ទានិ មយ្ហំ វា មារស្ស វា ពលមហន្តតំ, អានុភាវមហន្តតំ ជានិស្សាមី”តិ តំ យថាសជ្ជិតមេវ ភត្តបាតិំ សយំ អាទាយ គេហា និក្ខម្ម អង្គារកាសុតដេ ឋត្វា អាកាសំ ឧល្លោកេត្វា មារំ ទិស្វា “កោសិ ត្វ”ន្តិ អាហ។ “អហំ, មារោ”តិ។ “អយំ អង្គារកាសុ តយា និម្មិតា”តិ? “អាម, មយា”តិ ។ “កិមត្ថាយា”តិ។ “តវ ទានស្ស អន្តរាយករណត្ថាយ ច បច្ចេកពុទ្ធស្ស ច ជីវិតនាសនត្ថាយា”តិ។ ពោធិសត្តោ “នេវ តេ អហំ អត្តនោ ទានស្ស អន្តរាយំ, ន បច្ចេកពុទ្ធស្ស ជីវិតន្តរាយំ កាតុំ ទស្សាមិ, អជ្ជ ទានិ មយ្ហំ វា តុយ្ហំ វា ពលមហន្តតំ, អានុភាវមហន្តតំ ជានិស្សាមី”តិ អង្គារកាសុតដេ ឋត្វា “ភន្តេ, បច្ចេកពុទ្ធ អហំ ឥមិស្សា អង្គារកាសុយា អធោសិរោ បតមានោបិ ន និវត្តិស្សាមិ, កេវលំ តុម្ហេ មយា ទិន្នំ ភោជនំ បដិគ្គណ្ហថា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤០. “កាមំ បតាមិ និរយំ, ឧទ្ធំបាទោ អវំសិរោ;
នានរិយំ ករិស្សាមិ, ហន្ទ បិណ្ឌំ បដិគ្គហា”តិ។

តត្ថាយំ បិណ្ឌត្ថោ – ភន្តេ, បច្ចេកវរពុទ្ធ សចេបហំ តុម្ហាកំ បិណ្ឌបាតំ ទេន្តោ ឯកំសេនេវ ឥមំ និរយំ ឧទ្ធំបាទោ អវំសិរោ ហុត្វា បតាមិ, តថាបិ យទិទំ អទានញ្ច អសីលញ្ច អរិយេហិ អកត្តព្ពត្តា អនរិយេហិ ច កត្តព្ពត្តា **“អនរិយ”**ន្តិ វុច្ចតិ, “ន តំ អនរិយំ ករិស្សាមិ , ហន្ទ ឥមំ មយា ទីយមានំ បិណ្ឌំ បដិគ្គហ បដិគ្គណ្ហាហី”តិ។ ឯត្ថ ច **ហន្ទា**តិ វោស្សគ្គត្ថេ និបាតោ។

ឯវំ វត្វា ពោធិសត្តោ ទឡ្ហសមាទានេន ភត្តបាតិំ គហេត្វា អង្គារកាសុមត្ថកេន បក្ខន្ទោ, តាវទេវ អសីតិហត្ថគម្ភីរាយ អង្គារកាសុយា តលតោ ឧបរូបរិជាតំ សតបត្តបុប្ផំ ឯកំ មហាបទុមំ ឧគ្គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស បាទេ សម្បដិច្ឆិ។ តតោ មហាតុម្ពមត្តា រេណុ ឧគ្គន្ត្វា មហាសត្តស្ស មុទ្ធនិ បតិត្វា សកលសរីរំ សុវណ្ណចុណ្ណសមោកិណ្ណមិវ អកាសិ។ សោ បទុមកណ្ណិកាយ ឋត្វា នានគ្គរសភោជនំ បច្ចេកពុទ្ធស្ស បត្តេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សោ តំ បដិគ្គហេត្វា អនុមោទនំ កត្វា បត្តំ អាកាសេ ខិបិត្វា បស្សន្តស្សេវ មហាជនស្ស សយម្បិ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា នានប្បការំ វលាហកបន្តិំ មទ្ទមានោ វិយ ហិមវន្តមេវ គតោ។ មារោបិ បរាជិតោ ទោមនស្សំ បត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គតោ។ ពោធិសត្តោ បន បទុមកណ្ណិកាយ ឋិតកោវ មហាជនស្ស ទានសីលសំវណ្ណនេន ធម្មំ ទេសេត្វា មហាជនេន បរិវុតោ អត្តនោ និវេសនមេវ បវិសិត្វា យាវជីវំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “នយិទំ, គហបតិ, អច្ឆរិយំ, យំ ត្វំ ឯវំ ទស្សនសម្បន្នោ ឯតរហិ ទេវតាយ ន កម្បិតោ, បុព្ពេ បណ្ឌិតេហិ កតមេវ អច្ឆរិយ”ន្តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា បច្ចេកពុទ្ធោ តត្ថេវ បរិនិព្ពាយិ, មារំ បរាជេត្វា បទុមកណ្ណិកាយ ឋត្វា បច្ចេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌបាតទាយកោ ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ខទិរង្គារជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កុលាវកវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> កុលាវកញ្ច នច្ចញ្ច, សម្មោទមច្ឆវដ្ដកំ;
> សកុណំ តិត្តិរំ ពកំ, នន្ទញ្ច ខទិរង្គារន្តិ។

៥. អត្ថកាមវគ្គោ

[៤១] ១. លោសកជាតកវណ្ណនា

យោ អត្ថកាមស្សាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លោសកតិស្សត្ថេរំ នាម អារព្ភ កថេសិ។ កោ បនេស លោសកតិស្សត្ថេរោ នាមាតិ? កោសលរដ្ឋេ ឯកោ អត្តនោ កុលនាសកោ កេវដ្ដបុត្តកោ អលាភី ភិក្ខុ។ សោ កិរ និព្ពត្តដ្ឋានេតោ ចវិត្វា កោសលរដ្ឋេ ឯកស្មិំ កុលសហស្សវាសេ កេវដ្ដគាមេ ឯកិស្សា កេវដ្ដិយា កុច្ឆិស្មិំ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណទិវសេ តំ កុលសហស្សំ ជាលហត្ថំ នទិយញ្ច តឡាកាទីសុ ច មច្ឆេ បរិយេសន្តំ ឯកំ ឧទ្ទកមច្ឆម្បិ នាលត្ថ។ តតោ បដ្ឋាយ ច តេ កេវដ្ដា បរិហាយន្តិយេវ។ តស្មិញ្ហិ កុច្ឆិគតេយេវ នេសំ គាមោ សត្ត វារេ អគ្គិនា ទឌ្ឍោ, សត្ត វារេ រញ្ញា ទណ្ឌិតោ។ ឯវំ អនុក្កមេន ទុគ្គតា ជាតា។ តេ ចិន្តយឹសុ “បុព្ពេ អម្ហាកំ ឯវរូបំ នត្ថិ, ឥទានិ បន បរិហាយាម, អម្ហាកំ អន្តរេ ឯកាយ កាឡកណ្ណិយា ភវិតព្ពំ, ទ្វេ ភាគា ហោមា”តិ បញ្ច បញ្ច កុលសតានិ ឯកតោ អហេសុំ។ តតោ យត្ថ តស្ស មាតាបិតរោ, សោវ កោដ្ឋាសោ បរិហាយតិ, ឥតរោ វឌ្ឍតិ។ តេ តម្បិ កោដ្ឋាសំ ទ្វិធា, តម្បិ ទ្វិធាតិ ឯវំ យាវ តមេវ កុលំ ឯកំ អហោសិ, តាវ វិភជិត្វា តេសំ កាឡកណ្ណិភាវំ ញត្វា បោថេត្វា និក្កឌ្ឍឹសុ។

អថស្ស មាតា កិច្ឆេន ជីវមានា បរិបក្កេ គព្ភេ ឯកស្មិំ ឋានេ វិជាយិ។ បច្ឆិមភវិកសត្តំ ន សក្កា នាសេតុំ, អន្តោឃដេ បទីបោ វិយ តស្ស ហទយេ អរហត្តស្ស ឧបនិស្សយោ ជលតិ។ សា តំ ទារកំ បដិជគ្គិត្វា អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ ឯកមស្ស កបាលកំ ហត្ថេ ទត្វា “បុត្ត, ឯតំ ឃរំ បវិសា”តិ បេសេត្វា បលាតា។ សោ តតោ បដ្ឋាយ ឯកកោវ ហុត្វា តត្ថ តត្ថ ភិក្ខំ បរិយេសិត្វា ឯកស្មិំ ឋានេ សយតិ, ន ន្ហាយតិ, ន សរីរំ បដិជគ្គតិ, បំសុបិសាចកោ វិយ កិច្ឆេន ជីវិកំ កប្បេតិ។ សោ អនុក្កមេន សត្តវស្សិកោ ហុត្វា ឯកស្មិំ គេហទ្វារេ ឧក្ខលិធោវនស្ស ឆឌ្ឌិតដ្ឋានេ កាកោ វិយ ឯកេកំ ភត្តសិត្ថំ ឧច្ចិនិត្វា ខាទតិ។

អថ នំ ធម្មសេនាបតិ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ ទិស្វា “អយំ សត្តោ អតិការុញ្ញប្បត្តោ , កតរគាមវាសិកោ នុ ខោ”តិ តស្មិំ មេត្តចិត្តំ វឌ្ឍេត្វា “ឯហិ, រេ”តិ អាហ។ សោ អាគន្ត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ថេរោ “កតរគាមវាសិកោសិ, កហំ វា តេ មាតាបិតរោ”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ, ភន្តេ, និប្បច្ចយោ, មយ្ហំ មាតាបិតរោ មំ និស្សាយ ‘កិលន្តម្ហា’តិ មំ ឆឌ្ឌេត្វា បលាតា”តិ។ “អបិ បន បព្ពជិស្សសី”តិ។ “ភន្តេ, អហំ តាវ បព្ពជេយ្យំ, មាទិសំ បន កបណំ កោ បព្ពាជេស្សសី”តិ? “អហំ បព្ពាជេស្សាមី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ, បព្ពាជេថា”តិ។ ថេរោ តស្ស ខាទនីយភោជនីយំ ទត្វា តំ វិហារំ នេត្វា សហត្ថេនេវ ន្ហាបេត្វា បព្ពាជេត្វា បរិបុណ្ណវស្សំ ឧបសម្បាទេសិ។ សោ

មហល្លកកាលេ “លោសកតិស្សត្ថេរោ”តិ បញ្ញាយិត្ថ អប្បបុញ្ញោ អប្បលាភោ។ តេន កិរ អសទិសទានេបិ កុច្ឆិបូរោ ន លទ្ធបុព្ពោ, ជីវិតយាបនមត្តមេវ លភតិ។ តស្ស ហិ បត្តេ ឯកស្មិំយេវ យាគុឧឡុង្កេ ទិន្នេ បត្តោ សមតិត្តិកោ វិយ ហុត្វា បញ្ញាយតិ។ អថ មនុស្សា “ឥមស្ស បត្តោ បូរោ”តិ សេសា យាគុំ ទេន្តិ។ តស្ស បត្តេ យាគុំ ទានកាលេ មនុស្សានំ ភាជនេ យាគុ អន្តរធាយតីតិបិ វទន្តិ។ ខជ្ជកាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

សោ អបរេន សមយេន វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អគ្គផលេ អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោបិ អប្បលាភោវ អហោសិ។ អថស្ស អនុបុព្ពេន អាយុសង្ខារេសុ បរិហីនេសុ បរិនិព្ពានទិវសោ សម្បាបុណិ។ ធម្មសេនាបតិ អាវជ្ជេន្តោ តស្ស បរិនិព្ពានភាវំ ញត្វា “អយំ លោសកតិស្សត្ថេរោ អជ្ជ បរិនិព្ពាយិស្សតិ, អជ្ជ មយា ឯតស្ស យាវទត្ថំ អាហារំ ទាតុំ វដ្ដតី”តិ តំ អាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ ថេរោ តំ និស្សាយ តាវ ពហុមនុស្សាយ សាវត្ថិយា ហត្ថំ បសារេត្វា វន្ទនមត្តម្បិ នាលត្ថ។ អថ នំ ថេរោ “គច្ឆាវុសោ, អាសនសាលាយ និសីទា”តិ ឧយ្យោជេត្វា គតោ។ តំ អាគតមេវ មនុស្សា “អយ្យោ, អាគតោ”តិ អាសនេ និសីទាបេត្វា ភោជេសិ។ ថេរោបិ “ឥមំ លោសកស្ស ទេថា”តិ លទ្ធាហារំ បេសេសិ។ តំ គហេត្វា គតា លោសកតិស្សត្ថេរំ អសរិត្វា សយមេវ ភុញ្ជឹសុ។ អថ ថេរស្ស ឧដ្ឋាយ វិហារំ គមនកាលេ លោសកតិស្សត្ថេរោ អាគន្ត្វា ថេរំ វន្ទិ, ថេរោ និវត្តិត្វា ឋិតកោវ “លទ្ធំ តេ, អាវុសោ, ភត្ត”ន្តិ បុច្ឆិ។ លភិស្សាម នោ, ភន្តេតិ។ ថេរោ សំវេគបត្តោ កាលំ ឱលោកេសិ, កាលោ អតិក្កន្តោ។ ថេរោ “ហោតាវុសោ, ឥធេវ និសីទា”តិ លោសកត្ថេរំ អាសនសាលាយំ និសីទាបេត្វា កោសលរញ្ញោ និវេសនំ អគមាសិ។ រាជា ថេរស្ស បត្តំ គាហាបេត្វា “ភត្តស្ស អកាលោ”តិ បត្តបូរំ ចតុមធុរំ ទាបេសិ។ ថេរោ តំ អាទាយ គន្ត្វា “ឯហាវុសោ, តិស្ស ឥមំ ចតុមធុរំ ភុញ្ជា”តិ វត្វា បត្តំ គហេត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ ថេរេ គារវេន លជ្ជន្តោ ន បរិភុញ្ជតិ។ អថ នំ ថេរោ “ឯហាវុសោ តិស្ស, អហំ ឥមំ បត្តំ គហេត្វាវ ឋស្សាមិ, ត្វំ និសីទិត្វា បរិភុញ្ជ។ សចេ អហំ បត្តំ ហត្ថតោ មុញ្ចេយ្យំ, កិញ្ចិ ន ភវេយ្យា”តិ អាហ។ អថាយស្មា លោសកតិស្សត្ថេរោ អគ្គសាវកេ ធម្មសេនាបតិម្ហិ បត្តំ គហេត្វា ឋិតេ ចតុមធុរំ បរិភុញ្ជិ។ តំ ថេរស្ស អរិយិទ្ធិពលេន បរិក្ខយំ ន អគមាសិ។ តទា លោសកតិស្សត្ថេរោ យាវទត្ថំ ឧទរបូរំ កត្វា បរិភុញ្ជិ, តំ ទិវសំយេវ ច អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សន្តិកេ ឋត្វា សរីរនិក្ខេបំ ការេសិ, ធាតុយោ គហេត្វា ចេតិយំ ករឹសុ។

តទា ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, អហោ លោសកតិស្សត្ថេរោ អប្បបុញ្ញោ អប្បលាភី, ឯវរូបេន នាម អប្បបុញ្ញេន អប្បលាភិនា កថំ អរិយធម្មោ លទ្ធោ”តិ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា ធម្មសភំ គន្ត្វា “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ តេ “ឥមាយ នាម, ភន្តេ”តិ អារោចយឹសុ។ សត្ថា “ភិក្ខវេ, ឯសោ ភិក្ខុ អត្តនោ អលាភិភាវញ្ច អរិយធម្មលាភិភាវញ្ច អត្តនាវ អកាសិ។ អយញ្ហិ បុព្ពេ បរេសំ លាភន្តរាយំ កត្វា អប្បលាភី ជាតោ, “អនិច្ចំ, ទុក្ខំ, អនត្តា”តិ វិបស្សនាយ យុត្តភាវស្ស ពលេន អរិយធម្មលាភី ជាតោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ កិរ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ឯកំ កុដុម្ពិកំ និស្សាយ គាមកាវាសេ វសតិ បកតត្តោ សីលវា វិបស្សនាយ យុត្តប្បយុត្តោ។ អថេកោ ខីណាសវត្ថេរោ សមវត្តវាសំ វសមានោ អនុបុព្ពេន តស្ស ភិក្ខុនោ ឧបដ្ឋាកកុដុម្ពិកស្ស វសនគាមំ សម្បត្តោ។ កុដុម្ពិកោ ថេរស្ស ឥរិយាបថេយេវ បសីទិត្វា បត្តំ អាទាយ ឃរំ បវេសេត្វា សក្កច្ចំ ភោជេត្វា ថោកំ ធម្មកថំ សុត្វា ថេរំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, អម្ហាកំ ធុរវិហារមេវ គច្ឆថ, មយំ សាយន្ហសមយេ អាគន្ត្វា បស្សិស្សាមា”តិ អាហ។ ថេរោ វិហារំ គន្ត្វា នេវាសិកត្ថេរំ វន្ទិត្វា អាបុច្ឆិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សោបិ តេន សទ្ធិំ បដិសន្ថារំ កត្វា “លទ្ធោ តេ, អាវុសោ, ភិក្ខាហារោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, លទ្ធោ”តិ។ “កហំ លទ្ធោ”តិ? “តុម្ហាកំ ធុរគាមេ កុដុម្ពិកឃរេ”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា អត្តនោ សេនាសនំ បុច្ឆិត្វា បដិជគ្គិត្វា បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា ឈានសុខេន ផលសុខេន ច វីតិនាមេន្តោ និសីទិ។

សោបិ កុដុម្ពិកោ សាយន្ហេ គន្ធមាលញ្ចេវ បទីបេយ្យញ្ច គាហាបេត្វា វិហារំ គន្ត្វា នេវាសិកត្ថេរំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, ឯកោ អាគន្តុកត្ថេរោ អត្ថិ, អាគតោ នុ ខោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, អាគតោ”តិ។ “ឥទានិ កហ”ន្តិ។ “អសុកសេនាសនេ នាមា”តិ។ សោ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ ធម្មកថំ សុត្វា សីតលវេលាយ ចេតិយញ្ច ពោធិញ្ច បូជេត្វា ទីបេ ជាលេត្វា ឧភោបិ ជនេ និមន្តេត្វា គតោ។ នេវាសិកត្ថេរោបិ ខោ “អយំ កុដុម្ពិកោ បរិភិន្នោ, សចាយំ ភិក្ខុ ឥមស្មិំ វិហារេ វសិស្សតិ, ន មំ ឯស កិស្មិញ្ចិ គណយិស្សតី”តិ ថេរេ អនត្តមនតំ អាបជ្ជិត្វា “ឥមស្មិំ វិហារេ ឯតស្ស អវសនាការោ មយា កាតុំ វដ្ដតី”តិ តេន ឧបដ្ឋានវេលាយ អាគតេន សទ្ធិំ កិញ្ចិ ន កថេសិ។ ខីណាសវត្ថេរោ តស្ស អជ្ឈាសយំ ជានិត្វា “អយំ ថេរោ មម កុលេ វា គណេ វា អបលិពុទ្ធភាវំ ន ជានាតី”តិ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ឈានសុខេន ផលសុខេន វីតិនាមេសិ។

នេវាសិកោបិ បុនទិវសេ នខបិដ្ឋេន គណ្ឋិំ បហរិត្វា នខេន ទ្វារំ អាកោដេត្វា កុដុម្ពិកស្ស គេហំ អគមាសិ។ សោ តស្ស បត្តំ គហេត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទាបេត្វា “អាគន្តុកត្ថេរោ កហំ, ភន្តេ”តិ បុច្ឆិ។ “នាហំ តវ

កុលូបកស្ស បវត្តឹ ជានាមិ, គណ្ឋឹ បហរន្តោបិ ទ្វារំ អាកោដេន្តោបិ បពោធេតុំ នាសក្ខឹ, ហិយ្យោ តវ គេហេ បណីតភោជនំ ភុញ្ជិត្វា ជីរាបេតុំ អសក្កោន្តោ ឥទានិ និទ្ទំ ឱក្កន្តោយេវ ភវិស្សតិ, ត្វំ បសីទមានោ ឯវរូបេសុយេវ ឋានេសុ បសីទសី”តិ អាហ – “ខីណាសវត្ថេរោបិ អត្តនោ ភិក្ខាចារវេលំ សល្លក្ខេត្វា សរីរំ បដិជគ្គិត្វា បត្តចីវរមាទាយ អាកាសេ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ អគមាសិ។ សោ កុដុម្ពិកោ នេវាសិកត្ថេរំ សប្បិមធុសក្ខរាភិសង្ខតំ បាយាសំ បាយេត្វា បត្តំ គន្ធចុណ្ណេហិ ឧព្ពដ្ដេត្វា បុន បូរេត្វា “ភន្តេ, សោ ថេរោ មគ្គកិលន្តោ ភវិស្សតិ, ឥទមស្ស ហរថា”តិ អទាសិ។ ឥតរោ អបដិក្ខិបិត្វាវ គហេត្វា គច្ឆន្តោ “សចេ សោ ភិក្ខុ ឥមំ បាយាសំ បិវិស្សតិ, គីវាយំ គហេត្វា និក្កឌ្ឍិយមានោបិ ន គមិស្សតិ។ សចេ បនាហំ ឥមំ បាយាសំ មនុស្សានំ ទស្សាមិ, បាកដំ មេ កម្មំ ភវិស្សតិ។ សចេ ឧទកេ ឱបិលាបេស្សាមិ, ឧទកបិដ្ឋេ សប្បិ បញ្ញាយិស្សតិ ។ សចេ ភូមិយំ ឆឌ្ឌេស្សាមិ, កាកសន្និបាតេន បញ្ញាយិស្សតិ។ កត្ថ នុ ខោ ឥមំ ឆឌ្ឌេយ្យ”ន្តិ ឧបធារេន្តោ ឯកំ ឈាមក្ខេត្តំ ទិស្វា អង្គារេ វិយូហិត្វា តត្ថ បក្ខិបិត្វា ឧបរិ អង្គារេហិ បដិច្ឆាទេត្វា វិហារំ គតោ តំ ភិក្ខុំ អទិស្វា ចិន្តេសិ “អទ្ធា សោ ភិក្ខុ ខីណាសវោ មម អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា អញ្ញត្ថ គតោ ភវិស្សតិ, អហោ មយា ឧទរហេតុ អយុត្តំ កត”ន្តិ តាវទេវស្ស មហន្តំ ទោមនស្សំ ឧទបាទិ។ តតោ បដ្ឋាយេវ ច មនុស្សបេតោ ហុត្វា ន ចិរស្សេវ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តិ។

សោ ពហូនិ វស្សសតសហស្សានិ និរយេ បច្ចិត្វា បក្កាវសេសេន បដិបាដិយា បញ្ចជាតិសតេសុ យក្ខោ ហុត្វា ឯកទិវសម្បិ ឧទរបូរំ អាហារំ ន លភិ។ ឯកទិវសំ បន គព្ភមលំ ឧទរបូរំ លភិ។ បុន បញ្ចជាតិសតេសុ សុនខោ អហោសិ។ តទាបិ ឯកទិវសំ ភត្តវមនំ ឧទរបូរំ លភិ, សេសកាលេ បន តេន ឧទរបូរោ អាហារោ នាម ន លទ្ធបុព្វោ។ សុនខយោនិតោ បន ចវិត្វា កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មឹ គាមេ ទុគ្គតកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស និព្ពត្តិតោ បដ្ឋាយ តំ កុលំ បរមទុគ្គតមេវ ជាតំ, ជាតិតោ ឧទ្ធំ ឧទកកញ្ជិកាមត្តម្បិ ន លភិ។ តស្ស បន “មិត្តវិន្ទកោ”តិ នាមំ អហោសិ។ មាតាបិតរោ ឆាតកទុក្ខំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តា “គច្ឆ កាឡកណ្ណី”តិ តំ បោថេត្វា នីហរឹសុ។ សោ អបដិសរណោ វិចរន្តោ ពារាណសី អគមាសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ វាចេតិ។ តទា ពារាណសិវាសិនោ ទុគ្គតានំ បរិព្ពយំ ទត្វា សិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ។ អយម្បិ មិត្តវិន្ទកោ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកេ សិប្បំ សិក្ខតិ។ សោ ផរុសោ អនោវាទក្ខមោ តំ តំ បហរន្តោ វិចរតិ, ពោធិសត្តេន ឱវទិយមានោបិ ឱវាទំ ន គណ្ហាតិ។ តំ និស្សាយ អាយោបិស្ស មន្ទោ ជាតោ។

អថ សោ មាណវកេហិ សទ្ធឹ ភណ្ឌិត្វា ឱវាទំ អគណ្ហន្តោ តតោ បលាយិត្វា អាហិណ្ឌន្តោ ឯកំ បច្ចន្តគាមំ បត្វា ភតឹ កត្វា ជីវតិ។ សោ តត្ថ ឯកាយ ទុគ្គតិត្ថិយា សទ្ធឹ សំវាសំ កប្បេសិ។ សា តំ និស្សាយ ទ្វេ ទារកេ វិជាយិ។ គាមវាសិនោ “អម្ហាកំ សុសាសនំ ទុស្សាសនំ អារោចេយ្យាសី”តិ មិត្តវិន្ទកស្ស ភតឹ ទត្វា តំ គាមទ្វារេ កុដិកាយ វសាបេសុំ។ តំ បន មិត្តវិន្ទកំ និស្សាយ តេ បច្ចន្តគាមវាសិនោ សត្តក្ខត្តុំ រាជទណ្ឌំ អគមំសុ, សត្តក្ខត្តុំ នេសំ គេហានិ ឈាយឹសុ, សត្តក្ខត្តុំ តឡាកំ ភិជ្ជិ។ តេ ចិន្តយឹសុ “អម្ហាកំ បុព្វេ ឥមស្ស មិត្តវិន្ទកស្ស អនាគមនកាលេ ឯវរូបំ នត្ថិ, ឥទានិ បនស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ បរិហាយាមា”តិ តំ បោថេត្វា នីហរឹសុ។

សោ អត្តនោ ទារកេ គហេត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោ ឯកំ អមនុស្សបរិគ្គហំ អដវឹ បាវិសិ។ តត្ថស្ស អមនុស្សា ទារកេ ច ភរិយញ្ច មារេត្វា មំសំ ខាទឹសុ។ សោ តតោ បលាយិត្វា តតោ តតោ អាហិណ្ឌន្តោ ឯកំ គម្ភីរំ នាម បដ្ដនគាមំ នាវាវិស្សជ្ជនទិវសេយេវ បត្វា កម្មការកោ ហុត្វា នាវំ អភិរុហិ។ នាវា សមុទ្ទបិដ្ឋេ សត្តាហំ គន្ត្វា សត្តមេ ទិវសេ សមុទ្ទមជ្ឈេ អាកោដេត្វា ឋបិតា វិយ អដ្ឋាសិ។ តេ កាឡកណ្ណិសលាកំ ចារេសុំ, សត្តក្ខត្តុំ មិត្តវិន្ទកស្សេវ បាបុណិ។ មនុស្សា តស្សេកំ វេឡុកលាបំ ទត្វា ហត្ថេ គហេត្វា សមុទ្ទបិដ្ឋេ ខិបឹសុ, តស្មឹ ខិត្តមត្តេ នាវា អគមាសិ។ មិត្តវិន្ទកោ វេឡុកលាបេ និបជ្ជិត្វា សមុទ្ទបិដ្ឋេ គច្ឆន្តោ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ រក្ខិតសីលស្ស ផលេន សមុទ្ទបិដ្ឋេ ឯកស្មឹ ផលិកវិមានេ ចតស្សោ ទេវធីតរោ បដិលភិត្វា តាសំ សន្តិកេ សុខំ អនុភវមានោ សត្តាហំ វសិ។ តា បន វិមានបេតិយោ សត្តាហំ សុខំ អនុភវន្តិ, សត្តាហំ ទុក្ខំ។ សត្តាហំ ទុក្ខំ អនុភវិតុំ គច្ឆមានា “យាវ មយំ អាគច្ឆាម, តាវ ឥធេវ ហោហី”តិ វត្វា អគមំសុ។

មិត្តវិន្ទកោ តាសំ គតកាលេ វេឡុកលាបេ និបជ្ជិត្វា បុរតោ គច្ឆន្តោ រជតវិមានេ អដ្ឋ ទេវធីតរោ លភិ។ តតោបិ បរំ គច្ឆន្តោ មណិវិមានេ សោឡស, កនកវិមានេ ទ្វត្តឹស ទេវធីតរោ លភិ។ តាសម្បិ វចនំ អកត្វា បរតោ គច្ឆន្តោ អន្តរទីបកេ ឯកំ យក្ខនគរំ អទ្ទស។ តត្ថេកា យក្ខិនី អជរូបេន វិចរតិ។ មិត្តវិន្ទកោ តស្សា យក្ខិនិភាវំ អជានន្តោ “អជមំសំ ខាទិស្សាមី”តិ តំ បាទេ អគ្គហេសិ, សា យក្ខានុភាវេន តំ ឧក្ខិបិត្វា ខិបិ។ សោ តាយ ខិត្តោ សមុទ្ទមត្ថកេន គន្ត្វា ពារាណសិយំ បរិខាបិដ្ឋេ ឯកស្មឹ កណ្ដកគុម្ពមត្ថកេ បតិត្វា បវដ្ដមានោ ភូមិយំ បតិដ្ឋាសិ។ តស្មិញ្ច សមយេ តស្មឹ បរិខាបិដ្ឋេ រញ្ញោ អជិកា ចរមានា ចោរា ហរន្តិ។ អជិកគោបកា “ចោរេ គណ្ហិស្សាមា”តិ ឯកមន្តំ និលីនា អដ្ឋំសុ។ មិត្តវិន្ទកោ បវដ្ដិត្វា ភូមិយំ ឋិតោ តា អជិកា ទិស្វា ចិន្តេសិ “អហំ សមុទ្ទេ ឯកស្មឹ ទីបកេ អជិកំ បាទេ គហេត្វា តាយ ខិត្តោ ឥធ បតិតោ។ សចេ ឥទានិ ឯកំ អជិកំ បាទេ គហេស្សាមិ, សា មំ បរតោ សមុទ្ទបិដ្ឋេ វិមានទេវតានំ សន្តិកេ ខិបិស្សតី”តិ។ សោ ឯវំ អយោនិសោ មនសិករិ

ត្វា អធិកំ បាទេ គណ្ហិ, សា គហិតមត្តា វិរវិ។ អធិកគោបកា ឥតោ ចិតោ ច អាគន្ត្វា តំ គហេត្វា “ឯត្តកំ កាលំ រាជកុលេ អធិកខាទកោ ឯស ចោរោ”តិ តំ កោដ្ដេត្វា ពន្ធិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ នេន្តិ។

តស្មិំ ខណេ ពោធិសត្តោ បញ្ចសតមាណវកបរិវុតោ នគរា និក្ខម្ម ន្ហាយិតុំ គច្ឆន្តោ មិត្តវិន្ទកំ ទិស្វា សញ្ជានិត្វា តេ មនុស្សេ អាហ – “តាតា, អយំ អម្ហាកំ អន្តេវាសិកោ, កស្មា នំ គណ្ហថា”តិ? “អធិកចោរកោ, អយ្យ, ឯកំ អធិកំ បាទេ គណ្ហិ, តស្មា គហិតោ”តិ។ “តេន ហេតំ អម្ហាកំ ទាសំ កត្វា ទេថ, អម្ហេ និស្សាយ ជីវិស្សតី”តិ។ តេ, “សាធុ អយ្យា”តិ តំ វិស្សជ្ជេត្វា អគមំសុ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “មិត្តវិន្ទក, ត្វំ ឯត្តកំ កាលំ កហំ វសី”តិ បុច្ឆិ។ សោ សព្ពំ អត្តនា កតកម្មំ អារោចេសិ។ ពោធិសត្តោ “អត្ថកាមានំ វចនំ អករោន្តោ ឯវំ ទុក្ខំ បាបុណាតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤១. “យោ អត្ថកាមស្ស ហិតានុកម្បិនោ, ឱវជ្ជមានោ ន ករោតិ សាសនំ;
អធិយា បាទមោលម្ព, មិត្តកោ វិយ សោចតី”តិ។

តត្ថ **អត្ថកាមស្សា**តិ វុឌ្ឍិំ ឥច្ឆន្តស្ស។ **ហិតានុកម្បិនោ**តិ ហិតេន អនុកម្បមានស្ស។ **ឱវជ្ជមានោ**តិ មុទុកេន ហិតចិត្តេន ឱវទិយមានោ។ **ន ករោតិ សាសន**ន្តិ អនុសិដ្ឋិំ ន ករោតិ, ទុព្ពចោ អនោវាទកោ ហោតិ។ **មិត្តកោ វិយ សោចតី**តិ យថាយំ មិត្តវិន្ទកោ អធិកាយ បាទំ គហេត្វា សោចតិ កិលមតិ, ឯវំ និច្ចកាលំ សោចតីតិ ឥមាយ គាថាយ ពោធិសត្តោ ធម្មំ ទេសេសិ។

ឯវំ តេន ថេរេន ឯត្តកេ អទ្ធានេ តីសុយេវ អត្តភាវេសុ កុច្ឆិបូរោ លទ្ធបុព្ពោ។ យក្ខេន ហុត្វា ឯកទិវសំ គព្ភមលំ លទ្ធំ, សុនខេន ហុត្វា ឯកទិវសំ ភត្តវមនំ, បរិនិព្ពានទិវសេ ធម្មសេនាបតិស្សានុភាវេន ចតុមធុរំ លទ្ធំ។ ឯវំ បរស្ស លាភន្តរាយករណំ នាម មហាទោសន្តិ វេទិតព្ពំ។ តស្មិំ បន កាលេ សោបិ អាចរិយោ មិត្តវិន្ទកោបិ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ឯវំ, ភិក្ខវេ, អត្តនោ អប្បលាភិភាវញ្ច អរិយធម្មលាភិភាវញ្ច សយមេវ ឯស អកាសី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មិត្តវិន្ទកោ លោសកតិស្សត្ថេរោ អហោសិ, ទិសាបាមោក្ខាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

លោសកជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៤២] ២. កបោតជាតកវណ្ណនា

យោ អត្ថកាមស្សាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ លោលភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស លោលភាវោ នវកនិបាតេ **កាកជាតកេ** អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន តំ ភិក្ខូ “អយំ, ភន្តេ, ភិក្ខុ លោលោ”តិ សត្ថុ អារោចេសុំ។ អថ នំ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ លោលោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ។ សត្ថា “បុព្ពេបិ ត្វំ ភិក្ខុ លោលោ លោលការណា ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, បណ្ឌិតាបិ តំ និស្សាយ អត្តនោ វសនដ្ឋានា បរិហីនា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បារាវតយោនិយំ និព្ពត្តិ។ តទា ពារាណសិវាសិនោ បុញ្ញកាមតាយ តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ សកុណានំ សុខវសនត្ថាយ ថុសបច្ឆិយោ ឱលម្ពេន្តិ។ ពារាណសិសេដ្ឋិនោបិ ភត្តការកោ អត្តនោ មហានសេ ឯកំ ថុសបច្ឆិំ ឱលម្ពេត្វា ឋបេសិ, ពោធិសត្តោ តត្ថ វាសំ កប្បេសិ។ សោ បាតោវ និក្ខមិត្វា គោចរេ ចរិត្វា សាយំ អាគន្ត្វា តត្ថ វសន្តោ កាលំ ខេបេសិ។ អថេកទិវសំ ឯកោ កាកោ មហានសមត្ថកេន គច្ឆន្តោ អម្ពិលានម្ពិលមច្ឆមំសានំ ធូបនវាសំ ឃាយិត្វា លោភំ ឧប្បាទេត្វា “កំ នុ ខោ និស្សាយ ឥមំ មច្ឆមំសំ លភិស្សាមី”តិ អវិទូរេ និសីទិត្វា បរិគ្គណ្ហន្តោ សាយំ ពោធិសត្តំ អាគន្ត្វា មហានសំ បវិសន្តំ ទិស្វា “ឥមំ បារាវតំ និស្សាយ មច្ឆមំសំ លភិស្សាមី”តិ បុនទិវសេ បាតោវ អាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស និក្ខមិត្វា គោចរត្ថាយ គមនកាលេ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អគមាសិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “កស្មា ត្វំ, សម្ម, អម្ហេហិ សទ្ធិំ ចរសី”តិ អាហ។ “សាមិ, តុម្ហាកំ កិរិយា មយ្ហំ រុច្ចតិ, ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហេ ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ។ “សម្ម, តុម្ហេ អញ្ញគោចរា, មយំ អញ្ញគោចរា, តុម្ហេហិ អម្ហាកំ ឧបដ្ឋានំ ទុក្ករ”ន្តិ។ “សាមិ, តុម្ហាកំ គោចរគ្គហណកាលេ អហម្បិ គោចរំ គហេត្វា តុម្ហេហិ សទ្ធិំយេវ គមិស្សាមី”តិ។ “សាធុ, កេវលំ តេ អប្បមត្តេន ភវិតព្ព”ន្តិ ឯវំ ពោធិសត្តោ កាកំ ឱវទិត្វា គោចរំ ចរន្តោ តិណពីជាទីនិ ខាទតិ។ ពោធិសត្តស្ស បន គោចរគ្គហណកាលេ កាកោ គន្ត្វា គោមយបិណ្ឌំ អបនេត្វា បាណកេ ខាទិត្វា ឧទរំ បូរេត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អាគន្ត្វា “សាមិ, តុម្ហេ អតិវេលំ ចរថ, អតិពហុភក្ខេន នាម ភវិតុំ ន វដ្ដតី”តិ វត្វា ពោធិសត្តេន គោចរំ គហេត្វា សាយំ អាគច្ឆន្តេន សទ្ធិំយេវ មហានសំ បាវិសិ។ ភត្តការកោ “អម្ហាកំ កបោតោ អញ្ញម្បិ គហេត្វា អាគតោ”តិ កាកស្សបិ បច្ឆិំ ឋបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ទ្វេ ជនា វសន្តិ។

អថេកទិវសំ សេដ្ឋិស្ស ពហុំ មច្ឆមំសំ អាហរិំសុ។ តំ អាទាយ ភត្តការកោ មហានសេ តត្ថ តត្ថ ឱលម្ពេសិ។ កាកោ តំ ទិស្វា លោភំ ឧប្បាទេត្វា “ស្វេ គោចរភូមឹ អគន្ត្វា មយា ឥទមេវ ខាទិតព្ព”ន្តិ រត្តិំ និត្ថុនន្តោ និបជ្ជិ។ បុនទិវសេ ពោធិសត្តោ គោចរាយ គច្ឆន្តោ “ឯហិ, សម្ម, កាកា”តិ អាហ។ “សាមិ, តុម្ហេ គច្ឆថ, មយ្ហំ កុច្ឆិរោគោ អត្ថី”តិ។ “សម្ម, កាកានំ កុច្ឆិរោគោ នាម ន កទាចិ ភូតបុព្ពោ, រត្តិំ តីសុ យាមេសុ ឯកេកស្មិំ យាមេ មុច្ឆិតា ហោន្តិ, ទីបវដ្ដិំ គិលិតកាលេ បន នេសំ មុហុត្តំ តិត្តិ ហោតិ, ត្វំ ឥមំ មច្ឆមំសំ ខាទិតុកាមោ ភវិស្សសិ, ឯហិ មនុស្សបរិភោគោ នាម តុម្ហាកំ ទុប្បរិភុញ្ជិយោ, មា ឯវរូបំ អកាសិ, មយា សទ្ធិំយេវ គោចរាយ គច្ឆាហី”តិ។ “ន សក្កោមិ, សាមី”តិ។ “តេន ហិ បញ្ញាយិស្សសិ សកេន កម្មេន, លោភវសំ អគន្ត្វា អប្បមត្តោ ហោហី”តិ តំ ឱវទិត្វា ពោធិសត្តោ គោចរាយ គតោ។

ភត្តការកោ នានប្បការំ មច្ឆមំសវិកតិំ សម្បាទេត្វា ឧសុមនិក្ខមនត្ថំ ភាជនានិ ថោកំ វិវរិត្វា រសបរិស្សាវនករោដិំ ភាជនមត្ថកេ ឋបេត្វា ពហិ និក្ខមិត្វា សេទំ បុញ្ឆមានោ អដ្ឋាសិ។ តស្មិំ ខណេ កាកោ បច្ឆិតោ សីសំ ឧក្ខិបិត្វា ភត្តគេហំ ឱលោកេន្តោ តស្ស និក្ខន្តភាវំ ញត្វា “អយំទានិ មយ្ហំ មនោរថំ បូរេត្វា មំសំ ខាទិតុំ កាលោ, កិំ នុ ខោ មហាមំសំ ខាទាមិ, ឧទាហុ ចុណ្ណិកមំស”ន្តិ ចិន្តេត្វា “ចុណ្ណិកមំសេន នាម ខិប្បំ កុច្ឆិំ បូរេតុំ ន សក្កា, មហន្តំ មំសខណ្ឌំ អាហរិត្វា បច្ឆិយំ និក្ខិបិត្វា ខាទមានោ និបជ្ជិស្សាមី”តិ បច្ឆិតោ ឧប្បតិត្វា រសករោដិយំ និលីយិ។ សា “កិរី”តិ សទ្ទមកាសិ។ ភត្តការកោ តំ សទ្ទំ សុត្វា “កិំ នុ ខោ ឯត”ន្តិ បវិដ្ឋោ កាកំ ទិស្វា “អយំ ទុដ្ឋកាកោ មហាសេដ្ឋិនោ បក្កមំសំ ខាទិតុកាមោ, អហំ ខោ បន សេដ្ឋិំ និស្សាយ ជីវាមិ, ន ឥមំ ពាលំ, កិំ មេ ឥមិនា”តិ ទ្វារំ បិធាយ កាកំ គហេត្វា សកលសរីរេ បត្តានិ លុញ្ចិត្វា អល្លសិង្គីវេរលោណជីរកាទយោ កោដ្ដេត្វា អម្បិលតក្កេន អាលោឡេត្វា តេនស្ស សកលសរីរំ មក្ខេត្វា តំ កាកំ បច្ឆិយំ ខិបិ។ សោ អធិមត្តវេទនាភិភូតោ និត្ថុនន្តោ និបជ្ជិ។

ពោធិសត្តោ សាយំ អាគន្ត្វា តំ ព្យសនប្បត្តំ ទិស្វា “លោលកាក, មម វចនំ អកត្វា តវ លោភំ និស្សាយ មហាទុក្ខំ បត្តោសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤២. “យោ អត្ថកាមស្ស ហិតានុកម្បិនោ, ឱវជ្ជមានោ ន ករោតិ សាសនំ;
កបោតកស្ស វចនំ អកត្វា, អមិត្តហត្ថត្តគតោវ សេតី”តិ។

តត្ថ **កបោតកស្ស វចនំ អកត្វា**តិ បារាវតស្ស ហិតានុសាសនវចនំ អកត្វា។ **អមិត្តហត្ថត្តគតោវ សេតី**តិ អមិត្តានំ អនត្ថការកានំ ទុក្ខុប្បាទកបុគ្គលានំ ហត្ថត្តំ ហត្ថបថំ គតោ អយំ កាកោ វិយ សោ បុគ្គលោ មហន្តំ ព្យសនំ បត្វា អនុសោចមានោ សេតីតិ។

ពោធិសត្តោ ឥមំ គាថំ វត្វា “ឥទានិ មយា ច ឥមស្មិំ ឋានេ ន សក្កា វសិតុ”ន្តិ អញ្ញត្ថ គតោ។ កាកោបិ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។ អថ នំ ភត្តការកោ សទ្ធិំ បច្ឆិយា គហេត្វា សង្ការដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេសិ។

សត្ថាបិ “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ លោលោ, បុព្ពេបិ លោលោយេវ, តញ្ច បន តេ លោល្យំ និស្សាយ បណ្ឌិតាបិ សកាវាសា បរិហីនា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ អនាគាមិផលំ បត្តោ។ សត្ថា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កាកោ លោលភិក្ខុ អហោសិ, បារាវតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កបោតជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៤៣] ៣. វេឡុកជាតកវណ្ណនា

យោ អត្ថកាមស្សាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ភគវា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ទុព្ពចោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវ, ទុព្ពចត្តាយេវ ច បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា សប្បមុខេ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ មហាភោគកុលេ និព្ពត្តោ វិញ្ញុតំ បត្វា កាមេសុ អាទីនវំ នេក្ខម្មេ ចានិសំសំ ទិស្វា កាមេ បហាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ឈានសុខេន វីតិនាមេន្តោ អបរភាគេ មហាបរិវារោ បញ្ចហិ តាបសសតេហិ បរិវុតោ គណស្ស សត្ថា ហុត្វា វិហាសិ។ អថេកោ អាសិវិសបោតកោ អត្តនោ ធម្មតាយ ចរន្តោ អញ្ញតរស្ស តាបសស្ស អស្សមបទំ បត្តោ។ តាបសោ តស្មិំ បុត្តសិនេហំ ឧប្បាទេត្វា តំ ឯកស្មិំ វេឡុបព្ពេ

សយាបេត្វា បដិជគ្គតិ។ តស្ស វេឡុបត្តេ សយនតោ “វេឡុកោ”ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ តំ បុត្តសិនេហេន បដិជគ្គនតោ តាបសស្ស “វេឡុកបិតា”ត្វេវ នាមំ អកំសុ។

តទា ពោធិសត្តោ “ឯកោ កិរ តាបសោ អាសិវិសំ បដិជគ្គតី”តិ សុត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ អាសិវិសំ បដិជគ្គសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ “អាសិវិសេន សទ្ធឹ វិស្សាសោ នាម នត្ថិ, មា ឯវំ ជគ្គាហី”តិ អាហ។ “សោ មេ អាចរិយ បុត្តោ, នាហំ តេន វិនា វត្តិតុំ សក្ខិស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ ឯតស្សេវ សន្តិកា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិស្សសី”តិ។ តាបសោ ពោធិសត្តស្ស វចនំ ន គណ្ហិ, អាសិវិសម្បិ ជហិតុំ នាសក្ខិ។ តតោ កតិបាហច្ចយេនេវ សព្ពេ តាបសា ផលាផលត្ថាយ គន្ត្វា គតដ្ឋានេ ផលាផលស្ស សុលភភាវំ ទិស្វា ទ្វេ តយោ ទិវសេ តត្ថេវ វសឹសុ, វេឡុកបិតាបិ តេហិ សទ្ធឹ គច្ឆន្តោ អាសិវិសំ វេឡុបព្ពេយេវ សយាបេត្វា បិទហិត្វា គតោ។ សោ បុន តាបសេហិ សទ្ធឹ ទ្វីហតីហច្ចយេន អាគន្ត្វា “វេឡុកស្ស គោចរំ ទស្សាមី”តិ វេឡុបព្ពំ ឧគ្ឃាដេត្វា “ឯហិ, បុត្តក, ឆាតកោសី”តិ ហត្ថំ បសារេសិ។ អាសិវិសោ ទ្វីហតីហំ និរាហារតាយ កុជ្ឈិត្វា បសារិតហត្ថំ ឌំសិត្វា តាបសំ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា អរញ្ញំ បាវិសិ។ តាបសា តំ ទិស្វា ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ តស្ស សរីរកិច្ចំ ការេត្វា ឥសិគណស្ស មជ្ឈេ និសីទិត្វា ឥសីនំ ឱវាទវសេន ឥមំ គាថមាហ –

៤៣. “យោ អត្ថកាមស្ស ហិតានុកម្បិនោ, ឱវជ្ជមានោ ន ករោតិ សាសនំ;
ឯវំ សោ និហតោ សេតិ, វេឡុកស្ស យថា បិតា”តិ។

តត្ថ **ឯវំ សោ និហតោ សេតី**តិ យោ ហិ ឥសីនំ ឱវាទំ ន គណ្ហាតិ, សោ យថា ឯស តាបសោ អាសិវិសមុខេ បូតិភាវំ បត្វា និហតោ សេតិ, ឯវំ មហាវិនាសំ បត្វា និហតោ សេតីតិ អត្ថោ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥសិគណំ ឱវទិត្វា ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា អាយុបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកេ ឧប្បជ្ជិ។

សត្ថា “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវ, ទុព្ពចភាវេនេវ ច អាសិវិសមុខេ បូតិភាវំ បត្តោ”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វេឡុកបិតា ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, សេសបរិសា ពុទ្ធបរិសា, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វេឡុកជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៤៤] ៤. មកសជាតកវណ្ណនា

សេយ្យោ អមិត្តោតិ ឥទំ សត្ថា មគធេសុ ចារិកំ ចរមានោ អញ្ញតរស្មឹ គាមកេ ពាលគាមិកមនុស្សេ អារព្ភ កថេសិ។ តថាគតោ កិរ ឯកស្មឹ សមយេ សាវត្ថិតោ មគធរដ្ឋំ គន្ត្វា តត្ថ ចារិកំ ចរមានោ អញ្ញតរំ គាមកំ សម្បាបុណិ។ សោ ច គាមកោ យេភុយ្យេន អន្ធពាលមនុស្សេហិយេវ ឧស្សន្នោ។ តត្ថេកទិវសំ តេ អន្ធពាលមនុស្សា សន្និបតិត្វា “ភោ, អម្ហេ អរញ្ញំ បវិសិត្វា កម្មំ ករោន្តេ មកសា ខាទន្តិ, តប្បច្ចយា អម្ហាកំ កម្មច្ឆេទោ ហោតិ, សព្ពេវ ធនូនិ ចេវ អាវុធានិ ច អាទាយ គន្ត្វា មកសេហិ សទ្ធឹ យុជ្ឈិត្វា សព្ពមកសេ វិជ្ឈិត្វា ឆិន្ទិត្វា ច មារេស្សាមា”តិ មន្តយិត្វា អរញ្ញំ គន្ត្វា “មកសេ វិជ្ឈិស្សាមា”តិ អញ្ញមញ្ញំ វិជ្ឈិត្វា ច បហរិត្វា ច ទុក្ខប្បត្តា អាគន្ត្វា អន្តោគាមេ ច គាមមជ្ឈេ ច គាមទ្វារេ ច និបជ្ជឹសុ។

សត្ថា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ តំ គាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អវសេសា បណ្ឌិតមនុស្សា ភគវន្តំ ទិស្វា គាមទ្វារេ មណ្ឌបំ ការេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា និសីទឹសុ។ សត្ថា តស្មឹ តស្មឹ ឋានេ បតិតមនុស្សេ ទិស្វា តេ ឧបាសកេ បុច្ឆិ “ពហូ ឥមេ គិលានា មនុស្សា, កឹ ឯតេហិ កត”ន្តិ? “ភន្តេ, ឯតេ មនុស្សា ‘មកសយុទ្ធំ ករិស្សាមា’តិ គន្ត្វា អញ្ញមញ្ញំ វិជ្ឈិត្វា សយំ គិលានា ជាតា”តិ។ សត្ថា “ន ឥទានេវ អន្ធពាលមនុស្សា ‘មកសេ បហរិស្សាមា’តិ អត្តានំ បហរន្តិ, បុព្ពេបិ ‘មកសំ បហរិស្សាមា’តិ បរំ បហរណកមនុស្សា អហេសុំយេវា”តិ វត្វា តេហិ មនុស្សេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ វណិជ្ជាយ ជីវិកំ កប្បេតិ។ តទា កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មឹ បច្ចន្តគាមេ ពហូ វឌ្ឍកី វសន្តិ។ តត្ថេកោ ខលិតវឌ្ឍកី រុក្ខំ តច្ឆតិ, អថស្ស ឯកោ មកសោ តម្ពលោហថាលកបិដ្ឋិសទិសេ សីសេ និសីទិត្វា សត្តិយា បហរន្តោ វិយ សីសំ មុខតុណ្ឌកេន វិជ្ឈិ។ សោ អត្តនោ សន្តិកេ និសិន្នំ បុត្តំ អាហ – “តាត, មយ្ហំ សីសំ មកសោ សត្តិយា បហរន្តោ វិយ វិជ្ឈតិ, វារេហិ ន”ន្តិ។ “តាត, អធិវាសេហិ, ឯកប្បហារេនេវ តំ មារេស្សាមី”តិ។ តស្មឹ សមយេ ពោធិសត្តោបិ អត្តនោ ភណ្ឌំ បរិយេសមានោ តំ គាមំ បត្វា តស្សា វឌ្ឍកិសាលាយ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ សោ វឌ្ឍកី បុត្តំ អាហ – “តាត, ឥមំ មកសំ វារេហី”តិ។ សោ “វារេស្សាមិ, តាតា”តិ តិខិណំ មហាផរសុំ ឧក្ខិបិត្វា បិតុ បិដ្ឋិបស្សេ ឋត្វា “មកសំ បហរិស្សាមី”តិ បិតុ មត្ថកំ ទ្វិធា ភិន្ទិ, វឌ្ឍកី តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។

ពោធិសត្តោ តស្ស តំ កម្មំ ទិស្វា “បច្ចាមិត្តោបិ បណ្ឌិតោវ សេយ្យោ។ សោ ហិ ទណ្ឌភយេនបិ មនុស្សេ ន មារេស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៤. “សេយ្យោ អមិត្តោ មតិយា ឧបេតោ, ន ត្វេវ មិត្តោ មតិវិប្បហីនោ;
‘មកសំ វធិស្ស’ន្តិ ហិ ឯឡមូគោ, បុត្តោ បិតុ អព្ភិទា ឧត្តមង្គ”ន្តិ។

តត្ថ **សេយ្យោ**តិ បវរោ ឧត្តមោ។ **មតិយា ឧបេតោ**តិ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ **ឯឡមូគោ**តិ លាលាមុខោ ពាលោ។ **បុត្តោ បិតុ អព្ភិទា ឧត្តមង្គ**ន្តិ អត្តនោ ពាលតាយ បុត្តោបិ ហុត្វា បិតុ ឧត្តមង្គំ មត្ថកំ “មកសំ បហរិស្សាមី”តិ ទ្វិធា ភិន្ទិ។ តស្មា ពាលមិត្តតោ បណ្ឌិតអមិត្តោវ សេយ្យោតិ ឥមំ គាថំ វត្វា ពោធិសត្តោ ឧដ្ឋាយ យថាកម្មំ គតោ។ វឌ្ឍកិស្សបិ ញាតកា សរីរកិច្ចំ អកំសុ។

សត្ថា “ឯវំ ឧបាសកា បុព្ពេបិ ‘មកសំ បហរិស្សាមា’តិ បរំ បហរណកមនុស្សា អហេសុំយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា គាថំ វត្វា បក្កន្តោ បណ្ឌិតវាណិជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មកសជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៤៥] ៥. រោហិណិជាតកវណ្ណនា

សេយ្យោ អមិត្តោតិឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋិនោ ទាសិំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកស្ស កិរ ឯកា រោហិណី នាម ទាសី អហោសិ។ តស្សា វីហិបហរណដ្ឋានេ អាគន្ត្វា មហល្លិកា មាតា និបជ្ជិ, តំ មក្ខិកា បរិវារេត្វា សូចិយាវិជ្ឈមានា វិយ ខាទន្តិ។ សា ធីតរំ អាហ – “អម្ម, មក្ខិកា មំ ខាទន្តិ, ឯតា វារេហី”តិ។ សា “វារេស្សាមិ, អម្មា”តិ មុសលំ ឧក្ខិបិត្វា “មាតុ សរីរេ មក្ខិកា មារេត្វា វិនាសំ បាបេស្សាមី”តិ មាតរំ មុសលេន បហរិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។ តំ ទិស្វា “មាតា មេ មតា”តិ រោទិតុំ អារភិ។ តំ បវត្តិំ សេដ្ឋិស្ស អារោចេសុំ។ សេដ្ឋិ តស្សា សរីរកិច្ចំ ការេត្វា វិហារំ គន្ត្វា សព្ពំ តំ បវត្តិំ សត្ថុ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ, គហបតិ, ឯសា ‘មាតុ សរីរេ មក្ខិកា មារេស្សាមី’តិ ឥទានេវ មុសលេន បហរិត្វា មាតរំ មារេសិ, បុព្ពេបិ មារេសិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា បិតុអច្ចយេន សេដ្ឋិដ្ឋានំ បាបុណិ។ តស្សាបិ រោហិណីយេវ នាម ទាសី អហោសិ។ សាបិ អត្តនោ វីហិបហរណដ្ឋានំ អាគន្ត្វា និបន្នំ មាតរំ “មក្ខិកា មេ, អម្ម, វារេហី”តិ វុត្តា ឯវមេវ មុសលេន បហរិត្វា មាតរំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា រោទិតុំ អារភិ។ ពោធិសត្តោ តំ បវត្តិំ សុត្វា “អមិត្តោបិ ហិ ឥមស្មិំ លោកេ បណ្ឌិតោវ សេយ្យោ”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៥. “សេយ្យោ អមិត្តោ មេធាវី, យញ្ចេ ពាលានុកម្បកោ;
បស្ស រោហិណិកំ ជម្មិំ, មាតរំ ហន្ត្វាន សោចតី”តិ។

តត្ថ **មេធាវី**តិ បណ្ឌិតោ ញាណី វិភាវី។ **យញ្ចេ ពាលានុកម្បកោ**តិ ឯត្ថ **យ**ន្តិ លិង្គវិបល្លាសោ កតោ, **ចេ**តិ នាមត្ថេ និបាតោ។ យោ នាម ពាលោ អនុកម្បកោ, តតោ សតគុណេន សហស្សគុណេន បណ្ឌិតោ អមិត្តោ ហោន្តោបិ សេយ្យោយេវាតិ អត្ថោ។ អថ វា **យ**ន្តិ បដិសេធនត្ថេ និបាតោ, នោ ចេ ពាលានុកម្បកោតិ អត្ថោ។ **ជម្មិ**ន្តិ លាមិកំ ទន្ធំ។ **មាតរំ ហន្ត្វាន សោចតី**តិ “មក្ខិកា មារេស្សាមី”តិ មាតរំ ហន្ត្វា ឥទានិ អយំ ពាលា សយមេវ រោទតិ បរិទេវតិ។ ឥមិនា ការណេន ឥមស្មិំ លោកេ អមិត្តោបិ បណ្ឌិតោ សេយ្យោតិ ពោធិសត្តោ បណ្ឌិតំ បសំសន្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេសិ។

សត្ថា “ន ខោ, គហបតិ, ឯសា ឥទានេវ ‘មក្ខិកា មារេស្សាមី’តិ មាតរំ ឃាតេសិ, បុព្ពេបិ ឃាតេសិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មាតាយេវ មាតា អហោសិ, ធីតាយេវ ធីតា, មហាសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រោហិណិជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[៤៦] ៦. អារាមទូសកជាតកវណ្ណនា

ន វេ អនត្ថកុសលេនាតិ ឥទំ សត្ថា អញ្ញតរស្មិំ កោសលគាមកេ វិហរន្តោ ឧយ្យានទូសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សត្ថា កិរ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ អញ្ញតរំ គាមកំ សម្បាបុណិ។ តត្ថេកោ កុដុម្ពិកោ តថាគតំ និមន្តេត្វា អត្តនោ ឧយ្យានេ និសីទាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា “ភន្តេ, យថារុចិយា ឥមស្មិំ ឧយ្យានេ

វិចរថា”តិ អាហ។ ភិក្ខូ ឧដ្ឋាយ ឧយ្យានបាលំ គហេត្វា ឧយ្យានេ វិចរន្តា ឯកំ អង្គណដ្ឋានំ ទិស្វា ឧយ្យានបាលំ បុច្ឆឹសុ “ឧបាសក, ឥមំ ឧយ្យានំ អញ្ញត្ថ សន្ទច្ឆាយំ, ឥមស្មិំ បន ឋានេ ន កោចិ រុក្ខោ វា គច្ឆោ វា អត្ថិ, កិំ នុ ខោ ការណ”ន្តិ? “ភន្តេ, ឥមស្ស ឧយ្យានស្ស រោបនកាលេ ឯកោ គាមទារកោ ឧទកំ សិញ្ចន្តោ ឥមស្មិំ ឋានេ រុក្ខបោតកេ ឧម្មូលំ កត្វា មូលប្បមាណេន ឧទកំ សិញ្ចិ ។ តេ រុក្ខបោតកា មិលាយិត្វា មតា។ ឥមិនា ការណេន ឥទំ ឋានំ អង្គណំ ជាត”ន្តិ។ ភិក្ខូ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, សោ គាមទារកោ ឥទានេវ អារាមទូសកោ, បុព្ពេបិ អារាមទូសកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិយំ នក្ខត្តំ ឃោសយិំសុ។ នក្ខត្តភេរិសទ្ទសវនកាលតោ បដ្ឋាយ សកលនគរវាសិនោ នក្ខត្តនិស្សិតកា ហុត្វា វិចរន្តិ។ តទា រញ្ញោ ឧយ្យានេ ពហូ មក្កដា វសន្តិ។ ឧយ្យានបាលោ ចិន្តេសិ “នគរេ នក្ខត្តំ ឃុដ្ឋំ, ឥមេ វានរេ ‘ឧទកំ សិញ្ចថា’តិ វត្វា អហំ នក្ខត្តំ កីឡិស្សាមី”តិ ជេដ្ឋកវានរំ ឧបសង្កមិត្វា “សម្ម វានរជេដ្ឋក, ឥមំ ឧយ្យានំ តុម្ហាកម្បិ ពហូបការំ, តុម្ហេ ឯត្ថ បុប្ផផលបល្លវានិ ខាទថ, នគរេ នក្ខត្តំ ឃុដ្ឋំ, អហំ នក្ខត្តំ កីឡិស្សាមិ។ យាវាហំ អាគច្ឆាមិ, តាវ ឥមស្មិំ ឧយ្យានេ រុក្ខបោតកេសុ ឧទកំ សិញ្ចិតុំ សក្ខិស្សថា”តិ បុច្ឆិ។ “សាធុ, សិញ្ចិស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ អប្បមត្តា ហោថា”តិ ឧទកសិញ្ចនត្ថាយ តេសំ ចម្មកុដេ ច ទារុកុដេ ច ទត្វា គតោ។ វានរា ចម្មកុដេ ចេវ ទារុកុដេ ច គហេត្វា រុក្ខបោតកេសុ ឧទកំ សិញ្ចន្តិ។ អថ នេ វានរជេដ្ឋកោ ឯវមាហ “ភោន្តោ វានរា, ឧទកំ នាម រក្ខិតព្ពំ, តុម្ហេ រុក្ខបោតកេសុ ឧទកំ សិញ្ចន្តា ឧប្បាដេត្វា ឧប្បាដេត្វា មូលំ ឱលោកេត្វា គម្ភីរគតេសុ មូលេសុ ពហុំ ឧទកំ សិញ្ចថ, អគម្ភីរគតេសុ អប្បំ, បច្ឆា អម្ហាកំ ឧទកំ ទុល្លភំ ភវិស្សតី”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា អកំសុ។

តស្មិំ សមយេ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោ រាជុយ្យានេ តេ វានរេ តថា ករោន្តេ ទិស្វា ឯវមាហ “ភោន្តោ វានរា, កស្មា តុម្ហេ រុក្ខបោតកេ ឧប្បាដេត្វា ឧប្បាដេត្វា មូលប្បមាណេន ឧទកំ សិញ្ចថា”តិ? តេ “ឯវំ នោ វានរជេដ្ឋកោ ឱវទតី”តិ អាហំសុ។ សោ តំ វចនំ សុត្វា “អហោ វត ភោ ពាលា អបណ្ឌិតា, ‘អត្ថំ ករិស្សាមា’តិ អនត្ថមេវ ករោន្តី”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៦. “ន វេ អនត្ថកុសលេន, អត្ថចរិយា សុខាវហា;
ហាបេតិ អត្ថំ ទុម្មេធោ, កបិ អារាមិកោ យថា”តិ។

តត្ថ **វេ**តិ និបាតមត្តំ។ **អនត្ថកុសលេនា**តិ អនត្ថេ អនាយតនេ កុសលេន, អត្ថេ អាយតនេ ការណេ អកុសលេន វាតិ អត្ថោ។ **អត្ថចរិយា**តិ វុឌ្ឍិកិរិយា។ **សុខាវហា**តិ ឯវរូបេន អនត្ថកុសលេន កាយិកចេតសិកសុខសង្ខាតស្ស អត្ថស្ស ចរិយា ន សុខាវហា, ន សក្កា អាវហិតុន្តិ អត្ថោ។ កិំការណា? ឯកន្តេនេវ ហិ **ហាបេតិ អត្ថំ ទុម្មេធោ**តិ, ពាលបុគ្គលោ “អត្ថំ ករិស្សាមី”តិ អត្ថំ ហាបេត្វា អនត្ថមេវ ករោតិ។ **កបិ អារាមិកោ យថា**តិ យថា អារាមេ និយុត្តោ អារាមរក្ខនកោ មក្កដោ “អត្ថំ ករិស្សាមី”តិ អនត្ថមេវ ករោតិ, ឯវំ យោ កោចិ អនត្ថកុសលោ, តេន ន សក្កា អត្ថចរិយំ អាវហិតុំ, សោ ឯកំសេន អត្ថំ ហាបេតិយេវាតិ។ ឯវំ សោ បណ្ឌិតោ បុរិសោ ឥមាយ គាថាយ វានរជេដ្ឋកំ គរហិត្វា អត្តនោ បរិសំ អាទាយ ឧយ្យានា និក្ខមិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, ឯស គាមទារកោ ឥទានេវ អារាមទូសកោ, បុព្ពេបិ អារាមទូសកោយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វានរជេដ្ឋកោ អារាមទូសកគាមទារកោ អហោសិ, បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អារាមទូសកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៤៧] ៧. វារុណិទូសកជាតកវណ្ណនា

ន វេ អនត្ថកុសលេនាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ វារុណិទូសកំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកស្ស កិរ សហាយោ ឯកោ វារុណិវាណិជោ តិខិណំ វារុណិំ យោជេត្វា ហិរញ្ញសុវណ្ណាទីនិ គហេត្វា វិក្កិណន្តោ មហាជនេ សន្និបតិតេ “តាត, ត្វំ មូលំ គហេត្វា វារុណិំ ទេហី”តិ អន្តេវាសិកំ អាណាបេត្វា សយំ ន្ហាយិតុំ អគមាសិ។ អន្តេវាសិកោ មហាជនស្ស វារុណិំ ទេន្តោ មនុស្សេ អន្តរន្តរា លោណសក្ខរា អាហរាបេត្វា ខាទន្តេ ទិស្វា “អយំ សុរា អលោណិកា ភវិស្សតិ, លោណមេត្ថ បក្ខិបិស្សាមី”តិ សុរាចាដិយំ នាឡិមត្តំ លោណំ បក្ខិបិត្វា តេសំ សុរំ អទាសិ។ តេ មុខំ បូរេត្វា បូរេត្វា ឆឌ្ឌេត្វា “កិំ តេ កត”ន្តិ បុច្ឆិំសុ។ “តុម្ហេ សុរំ បិវិត្វា លោណំ អាហរាបេន្តេ ទិស្វា លោណេន យោជេសិ”ន្តិ។ “ឯវរូបំ នាម មនាបំ វារុណិំ នាសេសិ ពាលា”តិ តំ គរហិត្វា ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បក្កន្តា។ វារុណិវាណិជោ អាគន្ត្វា ឯកម្បិ អទិស្វា “វារុណិបាយកា កហំ គតា”តិ បុច្ឆិ, សោ តមត្ថំ អារោចេសិ។ អថ នំ អាចរិយោ “ពាល, ឯវរូបា នាម តេ សុរា នាសិតា”តិ គរហិត្វា ឥមំ ការណំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារោចេសិ។

អនាថបិណ្ឌិកោ “អត្ថិទានិ មេ ឥទំ កថាបាភត”ន្តិ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ឯស, គហបតិ, ឥទានេវ វារុណិទូសកោ, បុព្ពេបិ វារុណិទូសកោយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តំ ឧបនិស្សាយ ឯកោ វារុណិវាណិជោ ជីវតិ។ សោ តិខិណំ សុរំ យោជេត្វា “ឥមំ វិក្កិណាហី”តិ អន្តេវាសិកំ វត្វា ន្ហាយិតុំ គតោ។ អន្តេវាសិកោ តស្មិំ គតមត្តេយេវ សុរាយ លោណំ បក្ខិបិត្វា ឥមិនាវ នយេន សុរំ វិនាសេសិ។ អថស្ស អាចរិយោ អាគន្ត្វា តំ ការណំ ញត្វា សេដ្ឋិស្ស អារោចេសិ។ សេដ្ឋិ “អនត្ថកុសលា នាម ពាលា ‘អត្ថំ ករិស្សាមា’តិ អនត្ថមេវ ករោន្តី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៧. “ន វេ អនត្ថកុសលេន, អត្ថចរិយា សុខាវហា;
ហាបេតិ អត្ថំ ទុម្មេធោ, កោណ្ឌញ្ញោ វារុណឹ យថា”តិ។

តត្ថ **កោណ្ឌញ្ញោ វារុណឹ យថា**តិ យថា អយំ កោណ្ឌញ្ញនាមកោ អន្តេវាសិកោ “អត្ថំ ករិស្សាមី”តិ លោណំ បក្ខិបិត្វា វារុណឹ ហាបេសិ បរិហាបេសិ វិនាសេសិ, ឯវំ សព្ពោបិ អនត្ថកុសលោ អត្ថំ ហាបេតីតិ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេសិ។

សត្ថាបិ “ន ឯស គហបតិ ឥទានេវ វារុណិទូសកោ, បុព្ពេបិ វារុណិទូសកោយេវា”តិ វត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វារុណិទូសកោ ឥទានិបិ វារុណិទូសកោវ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វារុណិទូសកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៤៨] ៨. វេទព្ពជាតកវណ្ណនា

អនុបាយេន យោ អត្ថន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ភិក្ខុំ សត្ថា “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវ, តេនេវ ច ការណេន បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា តិណ្ហេន អសិនា ទ្វិធា កតោ ឆិន្នោ ហុត្វា មគ្គេ និបតិត្ថ, តញ្ច ឯកកំ និស្សាយ បុរិសសហស្សំ ជីវិតក្ខយំ បត្ត”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឯកស្មិំ គាមកេ អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណោ វេទព្ពំ នាម មន្តំ ជានាតិ។ សោ កិរ មន្តោ អនគ្ឃោ មហារហោ, នក្ខត្តយោគេ លទ្ធេ តំ មន្តំ បរិវត្តេត្វា អាកាសេ ឧល្លោកិតេ អាកាសតោ សត្តរតនវស្សំ វស្សតិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហាតិ។ អថេកទិវសំ ព្រាហ្មណោ ពោធិសត្តំ អាទាយ កេនចិទេវ ករណីយេន អត្តនោ គាមា និក្ខមិត្វា ចេតរដ្ឋំ អគមាសិ, អន្តរាមគ្គេ ច ឯកស្មិំ អរញ្ញដ្ឋានេ បញ្ចសតា បេសនកចោរា នាម បន្ថឃាតំ ករោន្តិ។ តេ ពោធិសត្តញ្ច វេទព្ពព្រាហ្មណញ្ច គណ្ហឹសុ។ កស្មា បនេតេ “បេសនកចោរា”តិ វុច្ចន្តិ? តេ កិរ ទ្វេ ជនេ គហេត្វា ឯកំ ធនាហរណត្ថាយ បេសេន្តិ, តស្មា “បេសនកចោរា”ត្វេវ វុច្ចន្តិ។ តេបិ ច បិតាបុត្តេ គហេត្វា បិតរំ “ត្វំ អម្ហាកំ ធនំ អាហរិត្វា បុត្តំ គហេត្វា យាហី”តិ វទន្តិ។ ឯតេនុបាយេន មាតុធីតរោ គហេត្វា មាតរំ វិស្សជ្ជេន្តិ, ជេដ្ឋកនិដ្ឋេ គហេត្វា ជេដ្ឋភាតិកំ វិស្សជ្ជេន្តិ, អាចរិយន្តេវាសិកេ គហេត្វា អន្តេវាសិកំ វិស្សជ្ជេន្តិ។ តេ តស្មិំ កាលេ វេទព្ពព្រាហ្មណំ គហេត្វា ពោធិសត្តំ វិស្សជ្ជេសុំ។

ពោធិសត្តោ អាចរិយំ វន្ទិត្វា “អហំ ឯកាហទ្វីហច្ចយេន អាគមិស្សាមិ, តុម្ហេ មា ភាយិត្ថ, អបិច ខោ បន មម វចនំ ករោថ, អជ្ជ ធនវស្សាបនកនក្ខត្តយោគោ ភវិស្សតិ, មា ខោ តុម្ហេ ទុក្ខំ អសហន្តា មន្តំ បរិវត្តេត្វា ធនំ វស្សាបយិត្ថ។ សចេ វស្សាបេស្សថ, តុម្ហេ ច វិនាសំ បាបុណិស្សថ, ឥមេ ច បញ្ចសតា ចោរា”តិ ឯវំ អាចរិយំ ឱវទិត្វា ធនត្ថាយ អគមាសិ។ ចោរាបិ សូរិយេ អត្ថង្គតេ ព្រាហ្មណំ ពន្ធិត្វា និបជ្ជាបេសុំ។ តង្ខណញ្ញេវ បាចីនលោកធាតុតោ បរិបុណ្ណចន្ទមណ្ឌលំ ឧដ្ឋហិ។ ព្រាហ្មណោ នក្ខត្តំ ឱលោកេន្តោ “ធនវស្សាបនកនក្ខត្តយោគោ លទ្ធោ, កឹ មេ ទុក្ខេន អនុភូតេន, មន្តំ បរិវត្តេត្វា រតនវស្សំ វស្សាបេត្វា ចោរានំ ធនំ ទត្វា យថាសុខំ គមិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ចោរេ អាមន្តេសិ “ភោន្តោ ចោរា, តុម្ហេ មំ កិមត្ថាយ គណ្ហថា”តិ? “ធនត្ថាយ, អយ្យា”តិ។ “សចេ វោ, ធនេន អត្ថោ, ខិប្បំ មំ ពន្ធនា មោចេត្វា សីសំ ន្ហាបេត្វា អហតវត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា គន្ធេហិ វិលិម្បាបេត្វា បុប្ផានិ បិឡន្ធាបេត្វា ឋបេថា”តិ។ “ចោរា តស្ស កថំ សុត្វា តថា អកំសុ”។

ព្រាហ្មណោ នក្ខត្តយោគំ ញត្វា មន្តំ បរិវត្តេត្វា អាកាសំ ឧល្លោកេសិ, តាវទេវ អាកាសតោ រតនានិ បតឹសុ។ ចោរា តំ ធនំ សង្កឌ្ឍិត្វា ឧត្តរាសង្គេសុ ភណ្ឌិកំ កត្វា បាយឹសុ។ ព្រាហ្មណោបិ តេសំ បច្ឆតោវ អគមាសិ។ អថ តេ

ចោរេ អញ្ញេ បញ្ចសតា ចោរា គណ្ហឹសុ។ “កិមត្ថំ អម្ហេ គណ្ហថា”តិ ច វុត្តេ “ធនត្ថាយា”តិ អាហំសុ។ “យទិ វោ ធនេន អត្ថោ, ឯតំ ព្រាហ្មណំ គណ្ហថ, ឯសោ អាកាសំ ឧល្លោកេត្វា ធនំ វស្សាបេសិ, អម្ហាកម្បេតំ ឯតេនេវ ទិន្ន”ន្តិ។ ចោរា ចោរេ វិស្សជ្ជេត្វា “អម្ហាកម្បិ ធនំ ទេហី”តិ ព្រាហ្មណំ គណ្ហឹសុ។ ព្រាហ្មណោ “អហំ តុម្ហាកំ ធនំ ទទេយ្យំ, ធនវស្សាបនកនក្ខត្តយោគោ បន ឥតោ សំវច្ឆរមត្ថកេ ភវិស្សតិ។ យទិ វោ ធនេនត្ថោ, អធិវាសេថ, តទា ធនវស្សំ វស្សាបេស្សាមី”តិ អាហ។ ចោរា កុជ្ឈិត្វា “អម្ភោ, ទុដ្ឋព្រាហ្មណ, អញ្ញេសំ ឥទានេវ ធនំ វស្សាបេត្វា អម្ហេ អញ្ញំ សំវច្ឆរំ អធិវាសាបេសី”តិ តិណ្ហេន អសិនា ព្រាហ្មណំ ទ្វិធា ឆិន្ទិត្វា មគ្គេ ឆឌ្ឌេត្វា វេគេន អនុពន្ធិត្វា តេហិ ចោរេហិ សទ្ធឹ យុជ្ឈិត្វា តេ សព្ពេបិ មារេត្វា ធនំ អាទាយ បុន ទ្វេ កោដ្ឋាសា ហុត្វា អញ្ញមញ្ញំ យុជ្ឈិត្វា អឌ្ឍតេយ្យានិ បុរិសសតានិ ឃាតេត្វា ឯតេន ឧបាយេន យាវ ទ្វេ ជនា អវសិដ្ឋា អហេសុំ, តាវ អញ្ញមញ្ញំ ឃាតយឹសុ។ ឯវំ តំ បុរិសសហស្សំ វិនាសំ បត្តំ។

តេ បន ទ្វេ ជនា ឧបាយេន តំ ធនំ អាហរិត្វា ឯកស្មឹ គាមសមីបេ គហនដ្ឋានេ ធនំ បដិច្ឆាទេត្វា ឯកោ ខគ្គំ គហេត្វា រក្ខន្តោ និសីទិ, ឯកោ តណ្ឌុលេ គហេត្វា ភត្តំ បចាបេតុំ គាមំ បាវិសិ។ លោភោ ច នាមេស វិនាសមូលមេវាតិ ធនសន្តិកេ និសិន្នោ ចិន្តេសិ “តស្មឹ អាគតេ ឥទំ ធនំ ទ្វេ កោដ្ឋាសា ភវិស្សន្តិ, យំនូនាហំ តំ អាគតមត្តមេវ ខគ្គេន បហរិត្វា ឃាតេយ្យ”ន្តិ។ សោ ខគ្គំ សន្នយ្ហិត្វា តស្ស អាគមនំ ឱលោកេន្តោ និសីទិ។ ឥតរោបិ ចិន្តេសិ “តំ ធនំ ទ្វេ កោដ្ឋាសា ភវិស្សន្តិ, យំនូនាហំ ភត្តេ វិសំ បក្ខិបិត្វា តំ បុរិសំ ភោជេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា ឯកកោវ ធនំ គណ្ហេយ្យ”ន្តិ។ សោ និដ្ឋិតេ ភត្តេ សយំ ភុញ្ជិត្វា សេសកេ វិសំ បក្ខិបិត្វា តំ អាទាយ តត្ថ អគមាសិ។ តំ ភត្តំ ឱតារេត្វា ឋិតមត្តមេវ ឥតរោ ខគ្គេន ទ្វិធា ឆិន្ទិត្វា តំ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេត្វា តញ្ច ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា សយម្បិ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ ឯវញ្ច តំ ធនំ និស្សាយ សព្ពេវ វិនាសំ បាបុណឹសុ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ ឯកាហទ្វីហច្ចយេន ធនំ អាទាយ អាគតោ តស្មឹ ឋានេ អាចរិយំ អទិស្វា វិប្បកិណ្ណំ បន ធនំ ទិស្វា “អាចរិយេន មម វចនំ អកត្វា ធនំ វស្សាបិតំ ភវិស្សតិ, សព្ពេហិ វិនាសំ បត្តេហិ ភវិតព្ព”ន្តិ មហាមគ្គេន បាយាសិ។ គច្ឆន្តោ អាចរិយំ មហាមគ្គេ ទ្វិធា ឆិន្នំ ទិស្វា “មម វចនំ អកត្វា មតោ”តិ ទារូនិ ឧទ្ធរិត្វា ចិតកំ កត្វា អាចរិយំ ឈាបេត្វា វនបុប្ផេហិ បូជេត្វា បុរតោ គច្ឆន្តោ ជីវិតក្ខយំ បត្តេ បញ្ចសតេ, បុរតោ អឌ្ឍតេយ្យសតេតិ អនុក្កមេន អវសានេ ទ្វេ ជនេ ជីវិតក្ខយំ បត្តេ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ឥមំ ទ្វីហិ ឩនំ បុរិសសហស្សំ វិនាសំ បត្តំ, អញ្ញេហិ ទ្វីហិ ចោរេហិ ភវិតព្ពំ, តេបិ សន្ថម្ភិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ, កហំ នុ ខោ តេ គតា”តិ គច្ឆន្តោ តេសំ ធនំ អាទាយ គហនដ្ឋានំ បវិដ្ឋមគ្គំ ទិស្វា គច្ឆន្តោ ភណ្ឌិកពទ្ធស្ស ធនស្ស រាសឹ ទិស្វា ឯកំ ភត្តបាតឹ អវត្ថរិត្វា មតំ អទ្ទស។ តតោ “ឥទំ នាម តេហិ កតំ ភវិស្សតី”តិ សព្ពំ ញត្វា “កហំ នុ ខោ សោ បុរិសោ”តិ វិចិនន្តោ តម្បិ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ អបវិទ្ធំ ទិស្វា “អម្ហាកំ អាចរិយោ មម វចនំ អកត្វា អត្តនោ ទុព្ពចភាវេន អត្តនាបិ វិនាសំ បត្តោ, អបរេបិ តេន បុរិសសហស្សំ វិនាសិតំ, អនុបាយេន វត អការណេន អត្តនោ វុឌ្ឍឹ បត្ថយមានា អម្ហាកំ អាចរិយោ វិយ មហាវិនាសមេវ បាបុណិស្សន្តី”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៨. “អនុបាយេន យោ អត្ថំ, ឥច្ឆតិ សោ វិហញ្ញតិ;
ចេតា ហនឹសុ វេទព្ពំ, សព្ពេ តេ ព្យសនមជ្ឈគូ”តិ។

តត្ថ **សោ វិហញ្ញតី**តិ សោ អនុបាយេន “អត្តនោ អត្ថំ វុឌ្ឍឹ សុខំ ឥច្ឆាមី”តិ អកាលេ វាយាមំ ករោន្តោ បុគ្គលោ វិហញ្ញតិ កិលមតិ មហាវិនាសំ បាបុណាតិ។ **ចេតា**តិ ចេតរដ្ឋវាសិនោ ចោរា។ **ហនឹសុ វេទព្ព**ន្តិ វេទព្ពមន្តវសេន “វេទព្ពោ”តិ លទ្ធនាមំ ព្រាហ្មណំ ហនឹសុ។ **សព្ពេ តេ ព្យសនមជ្ឈគូ**តិ តេបិ ច អនវសេសា អញ្ញមញ្ញំ ឃាតយមានា ព្យសនំ អធិគច្ឆឹសុ បដិលភឹសូតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ “យថា អម្ហាកំ អាចរិយោ អនុបាយេន អដ្ឋានេ បរក្កមំ ករោន្តោ ធនំ វស្សាបេត្វា អត្តនាបិ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ, អញ្ញេសញ្ច វិនាសបច្ចយោ ជាតោ, ឯវមេវ យោ អញ្ញោបិ អនុបាយេន អត្តនោ អត្ថំ ឥច្ឆន្តោ វាយាមំ ករិស្សតិ, សព្ពោ សោ អត្តនា ច វិនស្សិស្សតិ, បរេសញ្ច វិនាសបច្ចយោ ភវិស្សតី”តិ វនំ ឧន្នាទេន្តោ ទេវតាសុ សាធុការំ ទទមានាសុ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេត្វា តំ ធនំ ឧបាយេន អត្តនោ គេហំ អាហរិត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ ករោន្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា ជីវិតបរិយោសានេ សគ្គបថំ បូរយមានោ អគមាសិ។

សត្ថាបិ “ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោវ, ទុព្ពចត្តា បន មហាវិនាសំ បត្តោ”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា វេទព្ពព្រាហ្មណោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, អន្តេវាសិកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វេទព្ពជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៤៩] ៩. នក្ខត្តជាតកវណ្ណនា

នក្ខត្តំ បតិមានេន្តន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ អាជីវកំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរេកំ កុលធីតរំ ជនបទេ ឯកោ កុលបុត្តោ អត្តនោ បុត្តស្ស វារេត្វា “អសុកទិវសេ នាម គណ្ហិស្សាមី”តិ ទិវសំ ឋបេត្វា តស្មិំ ទិវសេ សម្បត្តេ អត្តនោ កុលូបកំ អាជីវកំ បុច្ឆិ “ភន្តេ, អជ្ជ មយំ ឯកំ មង្គលំ ករិស្សាម, សោភនំ នុ ខោ នក្ខត្ត”ន្តិ។ សោ “អយំ មំ បឋមំ អបុច្ឆិត្វាវ ទិវសំ ឋបេត្វា ឥទានិ បដិបុច្ឆតិ, ហោតុ, សិក្ខាបេស្សាមិ ន”ន្តិ កុជ្ឈិត្វា “អជ្ជ អសោភនំ នក្ខត្តំ, មា អជ្ជ មង្គលំ ករិត្ថ, សចេ ករិស្សថ, មហាវិនាសោ ភវិស្សតី”តិ អាហ។ តស្មិំ កុលេ មនុស្សា តស្ស សទ្ទហិត្វា តំ ទិវសំ ន គច្ឆឹសុ។ នគរវាសិនោ សព្ពំ មង្គលកិរិយំ កត្វា តេសំ អនាគមនំ ទិស្វា “តេហិ អជ្ជ ទិវសោ ឋបិតោ, នោ ច ខោ អាគតា, អម្ហាកម្បិ ពហុ វយកម្មំ កតំ, កឹ នោ តេហិ, អម្ហាកំ ធីតរំ អញ្ញស្ស ទស្សាមា”តិ យថាកតេនេវ មង្គលេន ធីតរំ អញ្ញស្ស កុលស្ស អទំសុ។

ឥតរេ បុនទិវសេ អាគន្ត្វា “ទេថ នោ ទារិក”ន្តិ អាហំសុ។ អថ នេ សាវត្ថិវាសិនោ “ជនបទវាសិនោ នាម តុម្ហេ គហបតិកា បាបមនុស្សា ទិវសំ ឋបេត្វា អវញ្ញាយ ន អាគតា, អាគតមគ្គេនេវ បដិគច្ឆថ , អម្ហេហិ អញ្ញេសំ ទារិកា ទិន្នា”តិ បរិភាសឹសុ។ តេ តេហិ សទ្ធឹ កលហំ កត្វា ទារិកំ អលភិត្វា យថាគតមគ្គេនេវ គតា។ តេនបិ អាជីវកេន តេសំ មនុស្សានំ មង្គលន្តរាយស្ស កតភាវោ ភិក្ខូនំ អន្តរេ បាកដោ ជាតោ។ តេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា “អាវុសោ, អាជីវកេន កុលស្ស មង្គលន្តរាយោ កតោ”តិ កថយមានា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិ។ តេ “ឥមាយ នាមា”តិ កថយឹសុ។ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ អាជីវកោ តស្ស កុលស្ស មង្គលន្តរាយំ ករោតិ, បុព្ពេបិ ឯស តេសំ កុជ្ឈិត្វា មង្គលន្តរាយំ អកាសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ នគរវាសិនោ ជនបទវាសីនំ ធីតរំ វារេត្វា ទិវសំ ឋបេត្វា អត្តនោ កុលូបកំ អាជីវកំ បុច្ឆឹសុ “ភន្តេ, អជ្ជ អម្ហាកំ ឯកា មង្គលកិរិយា, សោភនំ នុ ខោ នក្ខត្ត”ន្តិ។ សោ “ឥមេ អត្តនោ រុចិយា ទិវសំ ឋបេត្វា ឥទានិ មំ បុច្ឆន្តី”តិ កុជ្ឈិត្វា “អជ្ជ នេសំ មង្គលន្តរាយំ ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “អជ្ជ អសោភនំ នក្ខត្តំ, សចេ ករោថ, មហាវិនាសំ បាបុណិស្សថា”តិ អាហ។ តេ តស្ស សទ្ទហិត្វា ន គមឹសុ។ ជនបទវាសិនោ តេសំ អនាគមនំ ញត្វា “តេ អជ្ជ ទិវសំ ឋបេត្វាបិ ន អាគតា, កឹ នោ តេហិ, អញ្ញេសំ ធីតរំ ទស្សាមា”តិ អញ្ញេសំ ធីតរំ អទំសុ។ នគរវាសិនោ បុនទិវសេ អាគន្ត្វា ទារិកំ យាចឹសុ។ ជនបទវាសិនោ “តុម្ហេ នគរវាសិនោ នាម ឆិន្នហិរិកា គហបតិកា, ទិវសំ ឋបេត្វា ទារិកំ ន គណ្ហិត្ថ, មយំ តុម្ហាកំ អនាគមនភាវេន អញ្ញេសំ អទម្ហា”តិ។ មយំ អាជីវកំ បដិបុច្ឆិត្វា “‘នក្ខត្តំ ន សោភន’ន្តិ នាគតា, ទេថ នោ ទារិក”ន្តិ។ “អម្ហេហិ តុម្ហាកំ អនាគមនភាវេន អញ្ញេសំ ទិន្នា, ឥទានិ ទិន្នទារិកំ កថំ បុន អានេស្សាមា”តិ។

ឯវំ តេសុ អញ្ញមញ្ញំ កលហំ ករោន្តេសុ ឯកោ នគរវាសី បណ្ឌិតបុរិសោ ឯកេន កម្មេន ជនបទំ គតោ តេសំ នគរវាសីនំ “មយំ អាជីវកំ បុច្ឆិត្វា នក្ខត្តស្ស អសោភនភាវេន នាគតា”តិ កថេន្តានំ សុត្វា “នក្ខត្តេន កោ អត្ថោ, ននុ ទារិកាយ លទ្ធភាវោវ នក្ខត្ត”ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៤៩. “នក្ខត្តំ បតិមានេន្តំ, អត្ថោ ពាលំ ឧបច្ចគា;
អត្ថោ អត្ថស្ស នក្ខត្តំ, កឹ ករិស្សន្តិ តារកា”តិ។

តត្ថ **បតិមានេន្ត**ន្តិ ឱលោកេន្តំ, “ឥទានិ នក្ខត្តំ ភវិស្សតិ, ឥទានិ នក្ខត្តំ ភវិស្សតី”តិ អាគមយមានំ។ **អត្ថោ ពាលំ ឧបច្ចគា**តិ ឯតំ នគរវាសិកំ ពាលំ ទារិកាបដិលាភសង្ខាតោ អត្ថោ អតិក្កន្តោ។ **អត្ថោ អត្ថស្ស នក្ខត្ត**ន្តិ យំ អត្ថំ បរិយេសន្តោ ចរតិ, សោ បដិលទ្ធោ អត្ថោវ អត្ថស្ស នក្ខត្តំ នាម។ **កឹ ករិស្សន្តិ តារកា**តិ ឥតរេ បន អាកាសេ តារកា កឹ ករិស្សន្តិ, កតរំ អត្ថំ សាធេស្សន្តីតិ អត្ថោ។ នគរវាសិនោ កលហំ កត្វា ទារិកំ អលភិត្វាវ អគមំសុ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឯស អាជីវកោ ឥទានេវ កុលស្ស មង្គលន្តរាយំ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អាជីវកោ ឯតរហិ អាជីវកោវ អហោសិ, តានិបិ កុលានិ ឯតរហិ កុលានិយេវ, គាថំ វត្វា ឋិតោ បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នក្ខត្តជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៥០] ១០. ទុម្មេធជាតកវណ្ណនា

ទុម្មេធានន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លោកត្ថចរិយំ អារព្ភ កថេសិ។ សា ទ្វាទសកនិបាតេ **មហាកណ្ហជាតកេ** (ជា. ១.១២.៦១ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ តស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “ព្រហ្មទត្តកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ សោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោ ហុត្វា តក្កសិលាយំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា តិណ្ណំ វេទានំ បារំ គន្ត្វា អដ្ឋារសន្នំ វិជ្ជដ្ឋានានំ និប្ផត្តិំ បាបុណិ, អថស្ស បិតា ឱបរជ្ជំ អទាសិ។ តស្មិំ សមយេ ពារាណសិវាសិនោ ទេវតាមង្គលិកា ហោន្តិ, ទេវតា នមស្សន្តិ, ពហូ អជេឡកកុក្កុដសូករាទយោ វធិត្វា នានប្បការេហិ បុប្ផគន្ធេហិ ចេវ មំសលោហិតេហិ ច ពលិកម្មំ ករោន្តិ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “ឥទានិ សត្តា ទេវតាមង្គលិកា, ពហុំ បាណវធំ ករោន្តិ, មហាជនោ យេភុយ្យេន អធម្មស្មិំយេវ និវិដ្ឋោ, អហំ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ លភិត្វា ឯកម្បិ អកិលមេត្វា ឧបាយេនេវ បាណវធំ កាតុំ ន ទស្សាមី”តិ។ សោ ឯកទិវសំ រថំ អភិរុយ្ហ នគរា និក្ខន្តោ អទ្ទស ឯកស្មិំ មហន្តេ វដរុក្ខេ មហាជនំ សន្និបតិតំ, តស្មិំ រុក្ខេ និព្ពត្តទេវតាយ សន្តិកេ បុត្តធីតុយសធនាទីសុ យំ យំ ឥច្ឆតិ, តំ តំ បត្ថេន្តំ។ សោ តំ ទិស្វា រថា ឱរុយ្ហ តំ រុក្ខំ ឧបសង្កមិត្វា គន្ធបុប្ផេហិ បូជេត្វា ឧទកេន អភិសេកំ កត្វា រុក្ខំ បទក្ខិណំ កត្វា ទេវតាមង្គលិកោ វិយ ហុត្វា ទេវតំ នមស្សិត្វា រថំ អភិរុយ្ហ នគរំ បាវិសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ឥមិនាវ និយាមេន អន្តរន្តរេ តត្ថ គន្ត្វា ទេវតាមង្គលិកោ វិយ បូជំ ករោតិ។

សោ អបរេន សមយេន បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ចតស្សោ អគតិយោ វជ្ជេត្វា ទស រាជធម្មេ អកោបេន្តោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ មនោរថោ មត្ថកំ បត្តោ, រជ្ជេ បតិដ្ឋិតោម្ហិ។ យំ បនាហំ បុព្ពេ ឯកំ អត្ថំ ចិន្តយិំ, ឥទានិ តំ មត្ថកំ បាបេស្សាមី”តិ អមច្ចេ ច ព្រាហ្មណគហបតិកាទយោ ច សន្និបាតាបេត្វា អាមន្តេសិ “ជានាថ ភោ មយា កេន ការណេន រជ្ជំ បត្ត”ន្តិ? “ន ជានាម, ទេវា”តិ។ “អបិ វោហំ អសុកំ នាម វដរុក្ខំ គន្ធាទីហិ បូជេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គហេត្វា នមស្សមានោ ទិដ្ឋបុព្ពោ”តិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ តទាហំ បត្ថនំ អកាសិំ “សចេ រជ្ជំ បាបុណិស្សាមិ, ពលិកម្មំ តេ ករិស្សាមី”តិ។ “តស្សា មេ ទេវតាយ អានុភាវេន ឥទំ រជ្ជំ លទ្ធំ, ឥទានិស្សា ពលិកម្មំ ករិស្សាមិ, តុម្ហេ បបញ្ចំ អកត្វា ខិប្បំ ទេវតាយ ពលិកម្មំ សជ្ជេថា”តិ។ “កិំ កិំ គណ្ហាម, ទេវា”តិ? ភោ អហំ ទេវតាយ អាយាចមានោ “យេ មយ្ហំ រជ្ជេ បាណាតិបាតាទីនិ បញ្ច ទុស្សីលកម្មានិ ទស អកុសលកម្មបថេ សមាទាយ វត្តិស្សន្តិ, តេ ឃាតេត្វា អន្តវដ្ដិមំសលោហិតាទីហិ ពលិកម្មំ ករិស្សាមី”តិ អាយាចិំ។ តស្មា តុម្ហេ ឯវំ ភេរិំ ចរាបេថ “អម្ហាកំ រាជា ឧបរាជកាលេយេវ ឯវំ អាយាចិ ‘សចាហំ រជ្ជំ បាបុណិស្សាមិ, យេ មេ រជ្ជេ ទុស្សីលា ភវិស្សន្តិ, តេ សព្ពេ ឃាតេត្វា ពលិកម្មំ ករិស្សាមី’តិ, សោ ឥទានិ បញ្ចវិធំ ទុស្សីលកម្មំ ទសវិធំ អកុសលកម្មបថំ សមាទាយ វត្តមានានំ ទុស្សីលានំ សហស្សំ ឃាតេត្វា តេសំ ហទយមំសាទីនិ គាហាបេត្វា ទេវតាយ ពលិកម្មំ កាតុកាមោ, ឯវំ នគរវាសិនោ ជានន្តូ”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា “យេទានិ ឥតោ បដ្ឋាយ ទុស្សីលកម្មេ វត្តិស្សន្តិ, តេសំ សហស្សំ ឃាតេត្វា យញ្ញំ យជិត្វា អាយាចនតោ មុច្ចិស្សាមី”តិ ឯតមត្ថំ បកាសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៥០. “ទុម្មេធានំ សហស្សេន, យញ្ញោ មេ ឧបយាចិតោ;
ឥទានិ ខោហំ យជិស្សាមិ, ពហុ អធម្មិកោ ជនោ”តិ។

តត្ថ **ទុម្មេធានំ សហស្សេនា**តិ “ឥទំ កម្មំ កាតុំ វដ្ដតិ, ឥទំ ន វដ្ដតី”តិ អជាននភាវេន, ទសសុ វា បន អកុសលកម្មបថេសុ សមាទាយ វត្តនភាវេន ទុដ្ឋា មេធា ឯតេសន្តិ ទុម្មេធា, តេសំ ទុម្មេធានំ និប្បញ្ញានំ ពាលបុគ្គលានំ គណិត្វា គហិតេន សហស្សេន។ **យញ្ញោ មេ ឧបយាចិតោ**តិ មយា ទេវតំ ឧបសង្កមិត្វា “ឯវំ យជិស្សាមី”តិ យញ្ញោ យាចិតោ។ **ឥទានិ ខោហំ យជិស្សាមី**តិ សោ អហំ ឥមិនា អាយាចនេន រជ្ជស្ស បដិលទ្ធត្តា ឥទានិ យជិស្សាមិ។ កិំការណា? ឥទានិ ហិ **ពហុ អធម្មិកោ ជនោ**, តស្មា ឥទានេវ នំ គហេត្វា ពលិកម្មំ ករិស្សាមីតិ។

អមច្ចា ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា “សាធុ, ទេវា”តិ ទ្វាទសយោជនិកេ ពារាណសិនគរេ ភេរិំ ចរាបេសុំ។ ភេរិយា អាណំ សុត្វា ឯកម្បិ ទុស្សីលកម្មំ សមាទាយ ឋិតោ ឯកបុរិសោបិ នាហោសិ។ ឥតិ យាវ ពោធិសត្តោ រជ្ជំ ការេសិ, តាវ ឯកបុគ្គលោបិ បញ្ចសុ ទសសុ វា ទុស្សីលកម្មេសុ ឯកម្បិ កម្មំ ករោន្តោ ន បញ្ញាយិត្ថ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ ឯកបុគ្គលម្បិ អកិលមេន្តោ សកលរដ្ឋវាសិនោ សីលំ រក្ខាបេត្វា សយម្បិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា ជីវិតបរិយោសានេ អត្តនោ បរិសំ អាទាយ ទេវនគរំ បូរេន្តោ អគមាសិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ លោកស្ស អត្ថំ ចរតិ, បុព្ពេបិ ចរិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទាបរិសា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, ពារាណសិរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុម្មេធជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អដ្ឋកាមវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

លោសកតិស្សកបោត, វេឡុកំ មកសម្បិ ច;
រោហិណី អារាមទូសំ, វារុណិទូសវេទព្ពំ;
នក្ខត្តំ ទុម្មេធំ ទសាតិ។

បឋមោ បណ្ណាសកោ។

៦. អាសីសវគ្គោ

[៥១] ១. មហាសីលវជាតកវណ្ណនា

អាសីសេថេវ បុរិសោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឱស្សដ្ឋវីរិយោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ ច វុត្តេ “កស្មា ត្វំ ភិក្ខុ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា វីរិយំ ឱស្សជិ, បុព្ពេ បណ្ឌិតា រជ្ជា បរិហាយិត្វាបិ អត្តនោ វីរិយេ ឋត្វាវ នដ្ឋម្បិ យសំ បុន ឧប្បាទយិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តោ។ តស្ស នាមគ្គហណទិវសេ “សីលវកុមារោ”តិ នាមំ អកំសុ។ សោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកោវ សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តិំ បត្វា អបរភាគេ បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋិតោ មហាសីលវរាជា នាម អហោសិ ធម្មិកោ ធម្មរាជា។ សោ នគរស្ស ចតូសុ ទ្វារេសុ ចតស្សោ, មជ្ឈេ ឯកំ, និវេសនទ្វារេ ឯកន្តិ និច្ចំ ឆ ទានសាលាយោ ការាបេត្វា កបណទ្ធិកានំ ទានំ ទេតិ, សីលំ រក្ខតិ, ឧបោសថកម្មំ ករោតិ, ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នោ អង្កេ និសិន្នំ បុត្តំ បរិតោសយមានោ វិយ សព្ពសត្តេ បរិតោសយមានោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេតិ។ តស្សេកោ អមច្ចោ អន្តេបុរេ បទុដ្ឋិត្វា អបរភាគេ បាកដោ ជាតោ។ អមច្ចា រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា បរិគ្គណ្ហន្តោ អត្តនា បច្ចក្ខតោ ញត្វា តំ អមច្ចំ បក្កោសាបេត្វា “អន្ធពាល អយុត្តំ តេ កតំ, ន ត្វំ មម វិជិតេ វសិតុំ អរហសិ, អត្តនោ ធនញ្ច បុត្តទារេ ច គហេត្វា អញ្ញត្ថ យាហី”តិ រដ្ឋា បព្ពាជេសិ។ សោ និក្ខមិត្វា កាសិរដ្ឋំ អតិក្កម្ម កោសលជនបទំ គន្ត្វា កោសលរាជានំ ឧបដ្ឋហន្តោ អនុក្កមេន រញ្ញោ អព្ភន្តរិកោ វិស្សាសិកោ ជាតោ។

សោ ឯកទិវសំ កោសលរាជានំ អាហ – “ទេវ ពារាណសិរជ្ជំ នាម និម្មក្ខិកមធុបដលសទិសំ, រាជា អតិមុទុកោ, អប្បេនេវ ពលវាហនេន សក្កា ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិតុ”ន្តិ។ រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា “ពារាណសិរជ្ជំ នាម មហា, អយញ្ច ‘អប្បេនេវ ពលវាហនេន សក្កា ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិតុ’ន្តិ អាហ, កឹ នុ ខោ បន បយុត្តកចោរោ សិយា”តិ ចិន្តេត្វា “បយុត្តកោសិ មញ្ញេ”តិ អាហ។ “នាហំ, ទេវ, បយុត្តកោ, សច្ចមេវ វទាមិ។ សចេ មេ ន សទ្ទហថ, មនុស្សេ បេសេត្វា បច្ចន្តគាមំ ហនាបេថ, តេ មនុស្សេ គហេត្វា អត្តនោ សន្តិកំ នីតេ ធនំ ទត្វា វិស្សជ្ជេស្សតី”តិ។ រាជា “អយំ អតិវិយ សូរោ ហុត្វា វទតិ, វីមំសិស្សាមិ តាវា”តិ អត្តនោ បុរិសេ បេសេត្វា បច្ចន្តគាមំ ហនាបេសិ។ មនុស្សា តេ ចោរេ គហេត្វា ពារាណសិរញ្ញោ ទស្សេសុំ។ រាជា តេ ទិស្វា “តាតា, កស្មា គាមំ ហនថា”តិ បុច្ឆិ។ “ជីវិតុំ អសក្កោន្តា, ទេវា”តិ វុត្តេ រាជា “អថ កស្មា មម សន្តិកំ នាគមិត្ថ, ឥតោទានិ បដ្ឋាយ ឯវរូបំ កម្មំ មា ករិត្ថា”តិ តេសំ ធនំ ទត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ តេ គន្ត្វា កោសលរញ្ញោ តំ បវត្តិំ អារោចេសុំ។ សោ ឯត្តកេនាបិ គន្តុំ អវិសហន្តោ បុន មជ្ឈេជនបទំ ហនាបេសិ។ តេបិ ចោរេ រាជា តថេវ ធនំ ទត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ សោ ឯត្តកេនាបិ អគន្ត្វា បុន បេសេត្វា អន្តរវីថិយំ វិលុម្បាបេសិ, រាជា តេសម្បិ ចោរានំ ធនំ ទត្វា វិស្សជ្ជេសិយេវ។ តទា កោសលរាជា “អតិវិយ ធម្មិកោ រាជា”តិ ញត្វា “ពារាណសិរជ្ជំ គហេស្សាមី”តិ ពលវាហនំ អាទាយ និយ្យាសិ។

តទា បន ពារាណសិរញ្ញោ មត្តវារណេបិ អភិមុខំ អាគច្ឆន្តេ អនិវត្តនធម្មា អសនិយាបិ សីសេ បតន្តិយា អសន្តសនសភាវា សីលវមហារាជស្ស រុចិយា សតិ សកលជម្ពុទីបេ រជ្ជំ គហេតុំ សមត្ថា សហស្សមត្តា អភេជ្ជវរសូរា មហាយោធា ហោន្តិ។ តេ “កោសលរាជា អាគច្ឆតី”តិ សុត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, កោសលរាជា កិរ ‘ពារាណសិរជ្ជំ គណ្ហិស្សាមី’តិ អាគច្ឆតិ, គច្ឆាម, នំ អម្ហាកំ រជ្ជសីមំ អនោក្កន្តមេវ បោថេត្វា គណ្ហាមា”តិ វទឹសុ។ រាជា “តាតា, មំ និស្សាយ អញ្ញេសំ កិលមនកិច្ចំ នត្ថិ, រជ្ជត្ថិកោ រជ្ជំ គណ្ហាតុ, មាគមិត្ថា”តិ និវារេសិ។ កោសលរាជា រជ្ជសីមំ អតិក្កមិត្វា ជនបទមជ្ឈំ បាវិសិ។ អមច្ចា បុនបិ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា តថេវ វទឹសុ, រាជា បុរិមនយេនេវ និវារេសិ។ កោសលរាជា ពហិនគរេ ឋត្វា “រជ្ជំ វា ទេតុ យុទ្ធំ វា”តិ សីលវមហារាជស្ស សាសនំ បេសេសិ។ រាជា តំ សុត្វា “នត្ថិ មយា សទ្ធិំ យុទ្ធំ, រជ្ជំ គណ្ហាតូ”តិ បដិសាសនំ បេសេសិ។ បុនបិ អមច្ចា រាជានំ

ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, ន មយំ កោសលរញ្ញោ នគរំ បវិសិតុំ ទេម, ពហិនគរេយេវ នំ បោថេត្វា គណ្ហាមា”តិ អាហំសុ, រាជា បុរិមនយេនេវ និវារេត្វា នគរទ្វារានិ វិវរាបេត្វា សទ្ធឹ អមច្ចសហស្សេន មហាតលេ បល្លង្កមជ្ឈេ និសីទិ។

កោសលរាជា មហន្តេន ពលវាហនេន ពារាណសី បាវិសិ។ សោ ឯកម្បិ បដិសត្តុំ អបស្សន្តោ រញ្ញោ និវេសនទ្វារំ គន្ត្វា អមច្ចគណបរិវុតោ អបារុតទ្វារេ និវេសនេ អលង្កតបដិយត្តំ មហាតលំ អារុយ្ហ និសិន្នំ និរបរាធំ សីលវមហារាជានំ សទ្ធឹ អមច្ចសហស្សេន គណ្ហាបេត្វា “គច្ឆថ, ឥមំ រាជានំ សទ្ធឹ អមច្ចេហិ បច្ឆាពាហំ គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា អាមកសុសានំ នេត្វា គលប្បមាណេ អាវាដេ ខនិត្វា យថា ឯកោបិ ហត្ថំ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្កោតិ, ឯវំ បំសុំ បក្ខិបិត្វា និខនថ, រត្តឹ សិង្គាលា អាគន្ត្វា ឯតេសំ កាតព្ពយុត្តកំ ករិស្សន្តី”តិ អាហ។ មនុស្សា ចោររញ្ញោ អាណំ សុត្វា រាជានំ សទ្ធឹ អមច្ចេហិ បច្ឆាពាហំ គាឡ្ហពន្ធនំ ពន្ធិត្វា និក្ខមឹសុ។ តស្មិម្បិ កាលេ សីលវមហារាជា ចោររញ្ញោ អាឃាតមត្តម្បិ នាកាសិ។ តេសុបិ អមច្ចេសុ ឯវំ ពន្ធិត្វា នីយមានេសុ ឯកោបិ រញ្ញោ វចនំ ភិន្ទិតុំ សមត្ថោ នាម នាហោសិ។ ឯវំ សុវិនីតា កិរស្ស បរិសា។ អថ តេ រាជបុរិសា សាមច្ចំ សីលវមហារាជានំ អាមកសុសានំ នេត្វា គលប្បមាណេ អាវាដេ ខនិត្វា សីលវមហារាជានំ មជ្ឈេ , ឧភោសុ បស្សេសុ សេសអមច្ចេតិ ឯវំ សព្ពេបិ អាវាដេសុ ឱតារេត្វា បំសុំ អាកិរិត្វា ឃនំ អាកោដេត្វា អគមំសុ។ តទា សីលវមហារាជា អមច្ចេ អាមន្តេត្វា “ចោររញ្ញោ ឧបរិ កោបំ អកត្វា មេត្តំ ឯវ ភាវេថ, តាតា”តិ ឱវទិ។

អថ អឌ្ឍរត្តសមយេ “មនុស្សមំសំ ខាទិស្សាមា”តិ សិង្គាលា អាគមឹសុ។ តេ ទិស្វា រាជា ច អមច្ចា ច ឯកប្បហារេនេវ សទ្ទមកំសុ, សិង្គាលា ភីតា បលាយឹសុ។ តេ និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តា បច្ឆតោ កស្សចិ អនាគមនភាវំ ញត្វា បុន បច្ចាគមឹសុ។ ឥតរេបិ តថេវ សទ្ទមកំសុ។ ឯវំ យាវតតិយំ បលាយិត្វា បុន ឱលោកេន្តា តេសុ ឯកស្សបិ អនាគមនភាវំ ញត្វា “វជ្ឈប្បត្តា ឯតេ ភវិស្សន្តី”តិ សូរា ហុត្វា និវត្តិត្វា បុន តេសុ សទ្ទំ ករោន្តេសុបិន បលាយឹសុ។ ជេដ្ឋកសិង្គាលោ រាជានំ ឧបគញ្ឆិ, សេសា សិង្គាលា សេសានំ អមច្ចានំ សន្តិកំ អគមំសុ។ ឧបាយកុសលោ រាជា តស្ស អត្តនោ សន្តិកំ អាគតភាវំ ញត្វា ឌំសិតុំ ឱកាសំ ទេន្តោ វិយ គីវំ ឧក្ខិបិត្វា តំ គីវាយ ឌំសមានំ ហនុកដ្ឋិកេន អាកឌ្ឍិត្វា យន្តេ បក្ខិបិត្វា វិយ គាឡ្ហំ គណ្ហិ, នាគពលេន រញ្ញា ហនុកដ្ឋិកេន អាកឌ្ឍិត្វា គីវាយ គាឡ្ហំ គហិតសិង្គាលោ អត្តានំ មោចេតុំ អសក្កោន្តោ មរណភយតជ្ជិតោ មហាវិរវំ វិរវិ។ អវសេសា សិង្គាលា តស្ស តំ អដ្ដស្សរំ សុត្វា “ឯកេន បុរិសេន សុគ្គហិតោ ភវិស្សតី”តិ អមច្ចេ ឧបសង្កមិតុំ អសក្កោន្តា មរណភយតជ្ជិតា សព្ពេ បលាយឹសុ។ រញ្ញោ ហនុកដ្ឋិកេន ទឡ្ហំ កត្វា គហិតសិង្គាលេ អបរាបរំ សញ្ចរន្តេ បំសុ សិថិលា អហោសិ។ សោបិ សិង្គាលោ មរណភយភីតោ ចតូហិ បាទេហិ រញ្ញោ ឧបរិភាគេ បំសុំ អបព្យូហិ, រាជា បំសុនោ សិថិលភាវំ ញត្វា សិង្គាលំ វិស្សជ្ជេត្វា នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ អបរាបរំ សញ្ចរន្តោ ឧភោ ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា អាវាដមុខវដ្ដិយំ ឱលុព្ភ វាតច្ឆិន្នវលាហកោ វិយ និក្ខមិត្វា ឋិតោ អមច្ចេ អស្សាសេត្វា បំសុំ វិយូហិត្វា សព្ពេ ឧទ្ធរិត្វា អមច្ចបរិវុតោ អាមកសុសានេ អដ្ឋាសិ។

តស្មឹ សមយេ មនុស្សា ឯកំ មតមនុស្សំ អាមកសុសានេ ឆឌ្ឌេន្តា ទ្វិន្នំ យក្ខានំ សីមន្តរិកាយ ឆឌ្ឌេសុំ។ តេ យក្ខា តំ មតមនុស្សំ ភាជេតុំ អសក្កោន្តា “ន មយំ ឥមំ ភាជេតុំ សក្កោម, អយំ សីលវរាជា ធម្មិកោ, ឯស នោ ភាជេត្វា ទស្សតិ, ឯតស្ស សន្តិកំ គច្ឆាមា”តិ តំ មតមនុស្សំ បាទេ គហេត្វា អាកឌ្ឍន្តា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “ទេវ, អម្ហាកំ ឥមំ មតកំ ភាជេត្វា ទេហី”តិ អាហំសុ។ “ភោ យក្ខា, អហំ ឥមំ តុម្ហាកំ ភាជេត្វា ទទេយ្យំ, អបរិសុទ្ធោ បនម្ហិ, ន្ហាយិស្សាមិ តាវា”តិ។ យក្ខា ចោររញ្ញោ ឋបិតំ វាសិតឧទកំ អត្តនោ អានុភាវេន អាហរិត្វា រញ្ញោ ន្ហានត្ថាយ អទំសុ។ ន្ហាត្វា ឋិតស្ស សំហរិត្វា ឋបិតេ ចោររញ្ញោ សាដកេ អាហរិត្វា អទំសុ, តេ និវាសេត្វា ឋិតស្ស ចតុជ្ជាតិយគន្ធសមុគ្គំ អាហរិត្វា អទំសុ, គន្ធេ វិលិម្បិត្វា ឋិតស្ស សុវណ្ណសមុគ្គេ មណិតាលវណ្ដេសុ ឋបិតានិ នានាបុប្ផានិ អាហរិត្វា អទំសុ។ បុប្ផានិ បិឡន្ធិត្វា ឋិតកាលេ “អញ្ញំ កឹ ករោមា”តិ បុច្ឆឹសុ។ រាជា អត្តនោ ឆាតកាការំ ទស្សេសិ, តេ គន្ត្វា ចោររញ្ញោ សម្បាទិតំ នានគ្គរសភោជនំ អាហរិត្វា អទំសុ, រាជា ន្ហាតានុលិត្តោ សុមណ្ឌិតប្បសាធិតោ នានគ្គរសភោជនំ ភុញ្ជិ។ យក្ខា ចោររញ្ញោ ឋបិតំ វាសិតបានីយំ សុវណ្ណភិង្ការេនេវ សុវណ្ណសរកេនបិ សទ្ធឹ អាហរឹសុ។ អថស្ស បានីយំ បិវិត្វា មុខំ វិក្ខាលេត្វា ហត្ថេ ធោវិត្វា ឋិតកាលេ ចោររញ្ញោ សម្បាទិតំ បញ្ចសុគន្ធិកសុបរិភាវិតំ តម្ពូលំ អាហរិត្វា អទំសុ។ តំ ខាទិត្វា ឋិតកាលេ “អញ្ញំ កឹ ករោមា”តិ បុច្ឆឹសុ។ គន្ត្វា ចោររញ្ញោ ឧស្សីសកេ និក្ខិត្តំ មង្គលខគ្គំ អាហរថាតិ។ តម្បិ គន្ត្វា អាហរឹសុ។ រាជា តំ ខគ្គំ គហេត្វា តំ មតមនុស្សំ ឧជុកំ ឋបាបេត្វា មត្ថកមជ្ឈេ អសិនា បហរិត្វា ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា ទ្វិន្នំ យក្ខានំ សមវិភត្តមេវ វិភជិត្វា អទាសិ, ទត្វា ច បន ខគ្គំ ធោវិត្វា សន្នយ្ហិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ តេ យក្ខា មនុស្សមំសំ ខាទិត្វា សុហិតា ហុត្វា តុដ្ឋចិត្តា “អញ្ញំ តេ, មហារាជ, កឹ ករោមា”តិ បុច្ឆឹសុ។ តេន ហិ តុម្ហេ អត្តនោ អានុភាវេន មំ ចោររញ្ញោ សិរិគព្ភេ ឱតារេថ, ឥមេ ច អមច្ចេ អត្តនោ អត្តនោ គេហេសុ បតិដ្ឋាបេថាតិ។ តេ “សាធុ ទេវា”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា អកំសុ។

តស្មិំ សមយេ ចោររាជា អលង្កតសិរិគព្ភេ សិរិសយនបិដ្ឋេ និបន្នោ និទ្ទាយតិ។ រាជា តស្ស បមត្តស្ស និទ្ទាយន្តស្ស ខគ្គតលេន ឧទរំ បហរិ។ សោ ភីតោ បពុជ្ឈិត្វា ទីបាលោកេន សីលវមហារាជានំ សញ្ជានិត្វា សយនា ឧដ្ឋាយ សតឹ ឧបដ្ឋបេត្វា ឋិតោ រាជានំ អាហ “មហារាជ, ឯវរូបាយ រត្តិយា គហិតារក្ខេ បិហិតទ្វារេ ភវនេ អារក្ខមនុស្សេហិ និរោកាសេ ឋានេ ខគ្គំ សន្នយ្ហិត្វា អលង្កតបដិយត្តោ កថំ នាម ត្វំ ឥមំ សយនបិដ្ឋំ អាគតោសី”តិ។ រាជា អត្តនោ អាគមនាការំ សព្ពំ វិត្ថារតោ កថេសិ។ តំ សុត្វា ចោររាជា សំវិគ្គមានសោ “មហារាជ, អហំ មនុស្សភូតោបិ សមានោ តុម្ហាកំ គុណេ ន ជានាមិ, បរេសំ លោហិតមំសខាទកេហិ បន កក្ខឡេហិ ផរុសេហិ យក្ខេហិ តវ គុណា ញាតា, ន ទានាហំ, នរិន្ទ, ឯវរូបេ សីលសម្បន្នេ តយិ ទុព្ភិស្សាមី”តិ ខគ្គំ អាទាយ សបថំ កត្វា រាជានំ ខមាបេត្វា មហាសយនេ និបជ្ជាបេត្វា អត្តនា ខុទ្ទកមញ្ចកេ និបជ្ជិត្វា បភាតាយ រត្តិយា ឧដ្ឋិតេ សូរិយេ ភេរិំ ចរាបេត្វា សព្ពសេនិយោ ច អមច្ចព្រាហ្មណគហបតិកេ ច សន្និបាតាបេត្វា តេសំ បុរតោ អាកាសេ បុណ្ណចន្ទំ ឧក្ខិបន្តោ វិយ សីលវរញ្ញោ គុណេ កថេត្វា បរិសមជ្ឈេយេវ បុន រាជានំ ខមាបេត្វា រជ្ជំ បដិច្ឆាបេត្វា “មហារាជ, ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហាកំ ឧប្បន្នោ ចោរូបទ្ទវោ មយ្ហំ ភារោ, មយា គហិតារក្ខា តុម្ហេ រជ្ជំ ករោថា”តិ វត្វា បេសុញ្ញការកស្ស អាណំ ការេត្វា អត្តនោ ពលវាហនំ អាទាយ សករដ្ឋមេវ គតោ។

សីលវរាជាបិ ខោ អលង្កតបដិយត្តោ សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា សរភបាទកេ កញ្ចនបល្លង្កេ និសិន្នោ អត្តនោ សម្បត្តិំ ឱលោកេត្វា “អយញ្ច ឯវរូបា សម្បត្តិ អមច្ចសហស្សស្ស ច ជីវិតបដិលាភោ មយិ វីរិយំ អករោន្តេ ន កិញ្ចិ អភវិស្ស, វីរិយពលេន បនាហំ នដ្ឋញ្ច ឥមំ យសំ បដិលភិំ, អមច្ចសហស្សស្ស ច ជីវិតទានំ អទាសិំ, អាសច្ឆេទំ វត អកត្វា វីរិយមេវ កត្តព្ពំ។ កតវីរិយស្ស ហិ ផលំ នាម ឯវំ សមិជ្ឈតី”តិ ចិន្តេត្វា ឧទានវសេន ឥមំ គាថមាហ –

៥១. “អាសីសេថេវ បុរិសោ, ន និព្ពិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សាមិ វោហំ អត្តានំ, យថា ឥច្ឆិំ តថា អហូ”តិ។

តត្ថ **អាសីសេថេវា**តិ “ឯវាហំ វីរិយំ អារភន្តោ ឥមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមី”តិ អត្តនោ វីរិយពលេន អាសំ ករោថេវ។ **ន និព្ពិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ**តិ បណ្ឌិតោ ឧបាយកុសលោ យុត្តដ្ឋានេ វីរិយំ ករោន្តោ “អហំ ឥមស្ស វីរិយស្ស ផលំ ន លភិស្សាមី”តិ ន ឧក្កណ្ឋេយ្យ, អាសច្ឆេទំ ករេយ្យាតិ អត្ថោ។ **បស្សាមិ វោហំ អត្តាន**ន្តិ ឯត្ថ **វោ**តិ និបាតមត្តំ, អហំ អជ្ជ អត្តានំ បស្សាមិ។ **យថា ឥច្ឆិំ តថា អហូ**តិ អហញ្ហិ អាវាដេ និខាតោ តម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិត្វា បុន អត្តនោ រជ្ជសម្បត្តិំ ឥច្ឆិំ, សោ អហំ ឥមំ សម្បត្តិំ បត្តំ អត្តានំ បស្សាមិ។ យថេវាហំ បុព្ពេ ឥច្ឆិំ, តថេវ មេ អត្តា ជាតោតិ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ “អហោ វត ភោ សីលសម្បន្នានំ វីរិយផលំ នាម សមិជ្ឈតី”តិ ឥមាយ គាថាយ ឧទានំ ឧទានេត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថាបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បទុដ្ឋាមច្ចោ ទេវទត្តោ អហោសិ, អមច្ចសហស្សំ ពុទ្ធបរិសា, សីលវមហារាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាសីលវជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៥២] ២. ចូឡជនកជាតកវណ្ណនា

វាយមេថេវ បុរិសោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឱស្សដ្ឋវីរិយមេវារព្ភ កថេសិ។ តត្ថ យំ វត្តព្ពំ, តំ សព្ពំ **មហាជនកជាតកេ** (ជា. ២.២២.១២៣ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ ជនករាជា បន សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា និសិន្នោ ឥមំ គាថមាហ –

៥២. “វាយមេថេវ បុរិសោ, ន និព្ពិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
បស្សាមិ វោហំ អត្តានំ, ឧទកា ថលមុព្ភត”ន្តិ។

តត្ថ **វាយមេថេវា**តិ វាយាមំ ករោថេវ។ **ឧទកា ថលមុព្ភត**ន្តិ ឧទកតោ ថលមុត្តិណ្ណំ ថលេ បតិដ្ឋិតំ អត្តានំ បស្សាមីតិ។ ឥធាបិ ឱស្សដ្ឋវីរិយោ ភិក្ខុ អរហត្តំ បត្តោ, ជនករាជា សម្មាសម្ពុទ្ធោវ អហោសីតិ។

ចូឡជនកជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៥៣] ៣. បុណ្ណបាតិជាតកវណ្ណនា

តថេវ បុណ្ណា បាតិយោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ វិសវារុណិំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកំ សមយំ សាវត្ថិយំ សុរាធុត្តា សន្និបតិត្វា មន្តយិំសុ – “សុរាមូលំ នោ ខីណំ, កហំ នុ ខោ លភិស្សាមា”តិ។ អថេកោ កក្ខឡធុត្តោ

អាហ “មា ចិន្តយិត្ថ, អត្ថេកោ ឧបាយោ”តិ។ “កតរោ ឧបាយោ នាមា”តិ? “អនាថបិណ្ឌិកោ អង្គុលិមុទ្ទិកា បិឡន្ធិត្វា មដ្ឋសាដកនិវត្ថោ រាជុបដ្ឋានំ គច្ឆតិ, មយំ សុរាបាតិយំ វិសញ្ញីករណំ ភេសជ្ជំ បក្ខិបិត្វា អាបានំ សជ្ជេត្វា និសីទិត្វា អនាថបិណ្ឌិកស្ស អាគមនកាលេ ‘ឥតោ ឯហិ មហាសេដ្ឋី’តិ បក្កោសិត្វា តំ សុរំ បាយេត្វា វិសញ្ញីភូតស្ស អង្គុលិមុទ្ទិកា ច សាដកេ ច គហេត្វា សុរាមូលំ ករិស្សាមា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តថា កត្វា សេដ្ឋិស្ស អាគមនកាលេ បដិមគ្គំ គន្ត្វា “សាមិ, ឥតោ តាវ អាគច្ឆថ , អយំ អម្ហាកំ សន្តិកេ អតិមនាបា សុរា, ថោកំ បិវិត្វា គច្ឆថា”តិ វទឹសុ។ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ កឹ សុរំ បិវិស្សតិ, អនត្ថិកោ សមានោបិ បន “ឥមេ ធុត្តេ បរិគ្គណ្ហិស្សាមី”តិ តេសំ អាបានភូមឹ គន្ត្វា តេសំ កិរិយំ ឱលោកេត្វា “អយំ សុរា ឥមេហិ ឥមិនា នាម ការណេន យោជិតា”តិ ញត្វា “ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ ឥមេ ឥតោ បលាបេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា អាហ – “ហរេ ទុដ្ឋធុត្តា, តុម្ហេ ‘សុរាបាតិយំ ភេសជ្ជំ បក្ខិបិត្វា អាគតាគតេ បាយេត្វា វិសញ្ញី កត្វា វិលុម្បិស្សាមា’តិ អាបានមណ្ឌលំ សជ្ជេត្វា និសិន្នា កេវលំ ឥមំ សុរំ វណ្ណេថ, ឯកោបិ តំ ឧក្ខិបិត្វា បិវិតុំ ន ឧស្សហតិ។ សចេ អយំ អយោជិតា អស្ស, ឥមំ តុម្ហេវ បិវេយ្យាថា”តិ តេ ធុត្តេ តជ្ជេត្វា តតោ បលាបេត្វា អត្តនោ គេហំ គន្ត្វា “ធុត្តេហិ កតការណំ តថាគតស្ស អារោចេស្សាមី”តិ ចិន្តេន្តោ ជេតវនំ គន្ត្វា អារោចេសិ។ សត្ថា “ឥទានិ តាវ គហបតិ តេ ធុត្តា តំ វញ្ចេតុកាមា ជាតា, បុព្ពេ បន បណ្ឌិតេបិ វញ្ចេតុកាមា អហេសុ”ន្តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិសេដ្ឋិ អហោសិ។ តទាបេតេ ធុត្តា ឯវមេវ សម្មន្តេត្វា សុរំ យោជេត្វា ពារាណសិសេដ្ឋិស្ស អាគមនកាលេ បដិមគ្គំ គន្ត្វា ឯវមេវ កថយឹសុ។ សេដ្ឋិ អនត្ថិកោបិ ហុត្វា តេ បរិគ្គណ្ហិតុកាមោ គន្ត្វា តេសំ កិរិយំ ឱលោកេត្វា “ឥទំ នាមេតេ កាតុកាមា, បលាបេស្សាមិ នេ ឥតោ”តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហ “ភោន្តោ, ធុត្តា សុរំ បិវិត្វា រាជកុលំ គន្តុំ នាម អយុត្តំ, រាជានំ ទិស្វា បុន អាគច្ឆន្តោ ជានិស្សាមិ, តុម្ហេ ឥធេវ និសីទថា”តិ រាជុបដ្ឋានំ គន្ត្វា បច្ចាគញ្ឆិ។ ធុត្តា “ឥតោ ឯថ, សាមី”តិ។ សោបិ តត្ថ គន្ត្វា ភេសជ្ជេន សំយោជិតា សុរាបាតិយោ ឱលោកេត្វា ឯវមាហ “ភោន្តោ ធុត្តា តុម្ហាកំ កិរិយា មយ្ហំ ន រុច្ចតិ, តុម្ហាកំ សុរាបាតិយោ យថាបូរិតាវ ឋិតា, តុម្ហេ កេវលំ សុរំ វណ្ណេថ, ន បន បិវថ។ សចាយំ មនាបា អស្ស, តុម្ហេបិ បិវេយ្យាថ, ឥមាយ បន វិសសំយុត្តាយ ភវិតព្ព”ន្តិ តេសំ មនោរថំ ភិន្ទន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៥៣. “តថេវ បុណ្ណា បាតិយោ, អញ្ញាយំ វត្តតេ កថា;
អាការណេន ជានាមិ, ន ចាយំ ភទ្ទិកា សុរា”តិ។

តត្ថ **តថេវា**តិ យថា មយា គមនកាលេ ទិដ្ឋា, ឥទានិបិ ឥមា សុរាបាតិយោ តថេវ បុណ្ណា។ **អញ្ញាយំ វត្តតេ កថា**តិ យា អយំ តុម្ហាកំ សុរាវណ្ណនកថា វត្តតិ, សា អញ្ញាវ អភូតា អតច្ឆា។ យទិ ហិ ឯសា សុរា មនាបា អស្ស, តុម្ហេបិ បិវេយ្យាថ, ឧបឌ្ឍបាតិយោ អវសិស្សេយ្យុំ។ តុម្ហាកំ បន ឯកេនាបិ សុរា ន បីតា។ **អាការណេន ជានាមី**តិ តស្មា ឥមិនា ការណេន ជានាមិ។ **ន ចាយំ ភទ្ទិកា សុរា**តិ “នេវាយំ ភទ្ទិកា សុរា, វិសសំយោជិតាយ ឯតាយ ភវិតព្ព”ន្តិ ធុត្តេ និគ្គណ្ហិត្វា យថា ន បុន ឯវរូបំ ករោន្តិ, តថា តេ តជ្ជេត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ សោ យាវជីវំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ធុត្តា ឯតរហិ ធុត្តា, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុណ្ណបាតិជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៥៤] ៤. កឹផលជាតកវណ្ណនា

នាយំ រុក្ខោ ទុរារុហាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ផលកុសលំ ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ សាវត្ថិវាសី កុដុម្ពិកោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា អត្តនោ អារាមេ និសីទាបេត្វា យាគុខជ្ជកំ ទត្វា ឧយ្យានបាលំ អាណាបេសិ “ភិក្ខូហិ សទ្ធឹ ឧយ្យានេ វិចរិត្វា អយ្យានំ អម្ពាទីនិ នានាផលានិ ទេហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា ភិក្ខុសង្ឃមាទាយ ឧយ្យានេ វិចរន្តោ រុក្ខំ ឧល្លោកេត្វាវ “ឯតំ ផលំ អាមំ, ឯតំ ន សុបក្កំ, ឯតំ សុបក្ក”ន្តិ ជានាតិ។ យំ សោ វទតិ, តំ តថេវ ហោតិ។ ភិក្ខូ គន្ត្វា តថាគតស្ស អារោចេសុំ “ភន្តេ, អយំ ឧយ្យានបាលោ ផលកុសលោ ភូមិយំ ឋិតោវ រុក្ខំ ឧល្លោកេត្វា ‘ឯតំ ផលំ អាមំ, ឯតំ ន សុបក្កំ, ឯតំ សុបក្ក’ន្តិ ជានាតិ។ យំ សោ វទតិ, តំ តថេវ ហោតី”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, អយមេវ ឧយ្យានបាលោ ផលកុសលោ, បុព្ពេ បណ្ឌិតាបិ ផលកុសលាយេវ អហេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សត្ថវាហកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ វណិជ្ជំ ករោន្តោ ឯកស្មឹ កាលេ មហាវត្តនិអដវិំ បត្វា អដវិមុខេ ឋត្វា សព្ពេ មនុស្សេ

សន្និបាតាបេត្វា "ឥមិស្សា អដវិយា វិសរុក្ខា នាម ហោន្តិ, វិសបត្តានិ, វិសបុប្ផានិ, វិសផលានិ, វិសមធូនិ ហោន្តិយេវ, បុព្ពេ តុម្ហេហិ អបរិភុត្តំ, យំ កិញ្ចិ បត្តំ វា បុប្ផំ វា ផលំ វា បល្លវំ វា មំ អបរិបុច្ឆិត្វា មា ខាទថា"តិ អាហ។ តេ "សាធូ"តិ សម្បដិច្ឆិត្វា អដវិំ ឱតរិំសុ។ អដវិមុខេ ច ឯកស្មឹ គាមទ្វារេ កិំផលរុក្ខោ នាម អត្ថិ, តស្ស ខន្ធសាខាបលាសបុប្ផផលានិ សព្ពានិ អម្ពសទិសានេវ ហោន្តិ។ ន កេវលំ វណ្ណសណ្ឋានតោវ, គន្ធរសេហិបិស្ស អាមបក្កានិ ផលានិ អម្ពផលសទិសានេវ, ខាទិតានិ បន ហលាហលវិសំ វិយ តង្ខណញ្ញេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេន្តិ។ បុរតោ គច្ឆន្តា ឯកច្ចេ លោលបុរិសា "អម្ពរុក្ខោ អយ"ន្តិ សញ្ញាយ ផលានិ ខាទិំសុ, ឯកច្ចេ "សត្ថវាហំ បុច្ឆិត្វាវ ខាទិស្សាមា"តិ ហត្ថេន គហេត្វា អដ្ឋំសុ។ តេ សត្ថវាហេ អាគតេ "អយ្យ, ឥមានិ អម្ពផលានិ ខាទាមា"តិ បុច្ឆិំសុ។ ពោធិសត្តោ "នាយំ អម្ពរុក្ខោ"តិ ញត្វា "កិំផលរុក្ខោ នាមេស, នាយំ អម្ពរុក្ខោ, មា ខាទិត្ថា"តិ វារេត្វា យេ ខាទិំសុ។ តេបិ វមាបេត្វា ចតុមធុរំ បាយេត្វា និរោគេ អកាសិ។

បុព្ពេ បន ឥមស្មឹ រុក្ខមូលេ មនុស្សា និវាសំ កប្បេត្វា "អម្ពផលានី"តិ សញ្ញាយ ឥមានិ វិសផលានិ ខាទិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបុណន្តិ។ បុនទិវសេ គាមវាសិនោ និក្ខមិត្វា មតមនុស្សេ ទិស្វា បាទេ គណ្ហិត្វា បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ ឆឌ្ឌេត្វា សកដេហិ សទ្ធិំយេវ សព្ពំ តេសំ សន្តកំ គហេត្វា គច្ឆន្តិ។ តេ តំ ទិវសម្បិ អរុណុគ្គមនកាលេយេវ "មយ្ហំ ពលិពទ្ទា ភវិស្សន្តិ, មយ្ហំ សកដំ, មយ្ហំ ភណ្ឌ"ន្តិ វេគេន តំ រុក្ខមូលំ គន្ត្វា មនុស្សេ និរោគេ ទិស្វា "កថំ តុម្ហេ ឥមំ រុក្ខំ 'នាយំ អម្ពរុក្ខោ'តិ ជានិត្ថា"តិ បុច្ឆិំសុ។ តេ "មយំ ន ជានាម, សត្ថវាហជេដ្ឋកោ នោ ជានាតី"តិ អាហំសុ។ មនុស្សា ពោធិសត្តំ បុច្ឆិំសុ "បណ្ឌិត, កិន្តិ កត្វា ត្វំ ឥមស្ស រុក្ខស្ស អនម្ពរុក្ខភាវំ អញ្ញាសី"តិ? សោ "ទ្វីហិ ការណេហិ អញ្ញាសិ"ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៥៤. "នាយំ រុក្ខោ ទុរារុហោ, នបិ គាមតោ អារកា;
អាការណេន ជានាមិ, នាយំ សាទុផលោ ទុមោ"តិ។

តត្ថ **នាយំ រុក្ខោ ទុរារុហោ**តិ អយំ វិសរុក្ខោ ន ទុក្ខារុហោ, ឧក្ខិបិត្វា ឋបិតនិស្សេណី វិយ សុខេនារោហិតុំ សក្កាតិ វទតិ។ **នបិ គាមតោ អារកា**តិ គាមតោ ទូរេ ឋិតោបិ ន ហោតិ, គាមទ្វារេ ឋិតោយេវាតិ ទីបេតិ។ **អាការណេន ជានាមី**តិ ឥមិនា ទុវិធេន ការណេនាហំ ឥមំ រុក្ខំ ជានាមិ។ កិន្តិ? **នាយំ សាទុផលោ ទុមោ**តិ។ សចេ ហិ អយំ មធុរផលោ អម្ពរុក្ខោ អភវិស្ស, ឯវំ សុខារុឡ្ហេ អវិទូរេ ឋិតេ ឯតស្មឹ ឯកម្បិ ផលំ ន តិដ្ឋេយ្យ, ផលខាទកមនុស្សេហិ និច្ចំ បរិវុតោវ អស្ស។ ឯវំ អហំ អត្តនោ ញាណេន បរិច្ឆិន្ទិត្វា ឥមស្ស វិសរុក្ខភាវំ អញ្ញាសិន្តិ មហាជនស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា សោត្ថិគមនំ គតោ។

សត្ថាបិ "ឯវំ, ភិក្ខវេ, បុព្ពេ បណ្ឌិតាបិ ផលកុសលា អហេសុ"ន្តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា បរិសា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, សត្ថវាហោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

កិំផលជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៥៥] ៥. បញ្ចាវុធជាតកវណ្ណនា

យោ អលីនេន ចិត្តេនាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឱស្សដ្ឋវីរិយំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ភិក្ខុំ សត្ថា អាមន្តេត្វា "សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឱស្សដ្ឋវីរិយោសី"តិ បុច្ឆិត្វា "សច្ចំ, ភគវា"តិ វុត្តេ "ភិក្ខុ បុព្ពេ បណ្ឌិតា វីរិយំ កាតុំ យុត្តដ្ឋានេ វីរិយំ កត្វា រជ្ជសម្បត្តិំ បាបុណិំសូ"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស រញ្ញោ អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មឹ និព្ពត្តិ។ តស្ស នាមគ្គហណទិវសេ អដ្ឋសតេ ព្រាហ្មណេ សព្ពកាមេហិ សន្តប្បេត្វា លក្ខណានិ បុច្ឆិំសុ។ លក្ខណកុសលា ព្រាហ្មណា លក្ខណសម្បត្តិំ ទិស្វា "បុញ្ញសម្បន្នោ, មហារាជ, កុមារោ តុម្ហាកំ អច្ចយេន រជ្ជំ បាបុណិស្សតិ, បញ្ចាវុធកម្មេ បញ្ញាតោ បាកដោ ជម្ពុទីបេ អគ្គបុរិសោ ភវិស្សតី"តិ ព្យាករិំសុ។ រាជា ព្រាហ្មណានំ វចនំ សុត្វា កុមារស្ស នាមំ គណ្ហន្តោ "បញ្ចាវុធកុមារោ"តិ នាមំ អកាសិ។ អថ នំ វិញ្ញុតំ បត្វា សោឡសវស្សុទ្ទេសេ ឋិតំ រាជា អាមន្តេត្វា "តាត, សិប្បំ ឧគ្គណ្ហាហី"តិ អាហ។ "កស្ស សន្តិកេ ឧគ្គណ្ហាមិ, ទេវា"តិ? "គច្ឆ, តាត, គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលនគរេ ទិសាបាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស សន្តិកេ ឧគ្គណ្ហ, ឥទញ្ចស្ស អាចរិយភាគំ ទទេយ្យាសី"តិ សហស្សំ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ តត្ថ គន្ត្វា សិប្បំ សិក្ខិត្វា អាចរិយេន ទិន្នំ បញ្ចាវុធំ គហេត្វា អាចរិយំ វន្ទិត្វា តក្កសិលនគរតោ និក្ខមិត្វា សន្នទ្ធបញ្ចាវុធោ ពារាណសិមគ្គំ បដិបជ្ជិ។

សោ អន្តរាមគ្គេ សិលេសលោមយក្ខេន នាម អធិដ្ឋិតំ ឯកំ អដវិំ បាបុណិ។ អថ នំ អដវិមុខេ មនុស្សា ទិស្វា "ភោ មាណវ, មា ឥមំ អដវិំ បវិស, សិលេសលោមយក្ខោ នាមេត្ថ អត្ថិ, សោ ទិដ្ឋទិដ្ឋេ មនុស្សេ ជីវិតក្ខយំ បាបេតី"តិ វារយិំសុ។ ពោធិសត្តោ អត្តានំ តក្កេន្តោ អសម្ភីតកេសរសីហោ វិយ អដវិំ បាវិសិយេវ។ តស្មិំ អដវិមជ្ឈំ

សម្បត្តេ សោ យក្ខោ តាលមត្តោ ហុត្វា កូដាគារមត្តំ សីសំ បត្តប្បមាណានិ អក្ខីនិ, ទកលិមកុឡមត្តា ទ្វេ ទាឋា ច មាបេត្វា សេតមុខោ កពរកុច្ឆិ នីលហត្ថបាទោ ហុត្វា ពោធិសត្តស្ស អត្តានំ ទស្សេត្វា “កហំ យាសិ, តិដ្ឋ ភក្ខោសិ មេ”តិ អាហ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “យក្ខ, អហំ អត្តានំ តក្កេត្វា ឥធ បវិដ្ឋោ, ត្វំ អប្បមត្តោ ហុត្វា មំ ឧបគច្ឆេយ្យាសិ។ វិសបីតេន ហិ សរេន តំ វិជ្ឈិត្វា ឯត្ថេវ បាតេស្សាមី”តិ សន្តជ្ជេត្វា ហលាហលវិសបីតំ សរំ សន្នយ្ហិត្វា មុញ្ចិ, សោ យក្ខស្ស លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ តតោ អញ្ញំ, តតោ អញ្ញន្តិ ឯវំ បញ្ញាស សរេ មុញ្ចិ, សព្ពេ តស្ស លោមេសុយេវ អល្លីយីសុ។ យក្ខោ សព្ពេបិ តេ សរេ ផោដេត្វា អត្តនោ បាទមូលេយេវ បាតេត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិ។

ពោធិសត្តោ បុនបិ តំ តជ្ជេត្វា ខគ្គំ កឌ្ឍិត្វា បហរិ, តេត្តឹសង្គុលាយតោ ខគ្គោ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ អថ នំ កណយេន បហរិ, សោបិ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ តស្ស អល្លីនភាវំ ញត្វា មុគ្គរេន បហរិ, សោបិ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ តស្ស អល្លីនភាវំ ញត្វា កុន្តេន បហរិ, សោបិ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ តស្ស អល្លីនភាវំ ញត្វា “ភោ យក្ខ, តេ អហំ ‘បញ្ចាវុធកុមារោ នាមា’តិ សុតបុព្ពោ, អហំ តយា អធិដ្ឋិតំ អដវឹ បវិសន្តោ ន ធនុអាទីនិ តក្កេត្វា បវិដ្ឋោ, អត្តានំយេវ បន តក្កេត្វា បវិដ្ឋោ, អជ្ជ តំ បោថេត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណំ ករិស្សាមី”តិ ឧន្នាទេន្តោ អត្តានំ តក្កេត្វា ទក្ខិណហត្ថេន យក្ខំ បហរិ, ហត្ថោ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ វាមហត្ថេន បហរិ, សោបិ អល្លីយិ។ ទក្ខិណបាទេន បហរិ, សោបិ អល្លីយិ។ វាមបាទេន បហរិ, សោបិ អល្លីយិ។ “សីសេន តំ បោថេត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណំ ករិស្សាមី”តិ សីសេន បហរិ, តម្បិ លោមេសុយេវ អល្លីយិ។ សោ បញ្ចោឌ្ឌិតោ បញ្ចសុ ឋានេសុ ពទ្ធោ ឱលម្ពន្តោបិ និព្ភយោ និស្សារជ្ជោវ អហោសិ។

យក្ខោ ចិន្តេសិ “អយំ ឯកោ បុរិសសីហោ បុរិសាជានីយោ, ន បុរិសមត្តោវ, មាទិសេន នាមស្ស យក្ខេន គហិតស្ស សន្តាសមត្តម្បិ ន ភវិស្សតិ, មយា ឥមំ មគ្គំ ហនន្តេន ឯកោបិ ឯវរូបោ បុរិសោ ន ទិដ្ឋបុព្ពោ, កស្មា នុ ខោ ឯស ន ភាយតី”តិ។ សោ តំ ខាទិតុំ អវិសហន្តោ “កស្មា នុ ខោ, ត្វំ មាណវ, មរណភយំ ន ភាយសី”តិ បុច្ឆិ។ “កឹការណា, យក្ខ, ភាយិស្សាមិ។ ឯកស្មិញ្ហិ អត្តភាវេ ឯកំ មរណំ និយតមេវ, អបិច មយ្ហំ កុច្ឆិម្ហិ វជិរាវុធំ អត្ថិ។ សចេ មំ ខាទិស្សសិ, តំ អាវុធំ ជីរាបេតុំ ន សក្ខិស្សសិ, តំ តេ អន្តានិ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ឆិន្ទិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សតិ។ ឥតិ ឧភោបិ នស្សិស្សាម, ឥមិនា ការណេនាហំ ន ភាយាមី”តិ។ ឥទំ កិរ ពោធិសត្តោ អត្តនោ អព្ភន្តរេ ញាណាវុធំ សន្ធាយ កថេសិ។ តំ សុត្វា យក្ខោ ចិន្តេសិ “អយំ មាណវោ សច្ចមេវ ភណតិ, ឥមស្ស បុរិសសីហស្ស សរីរតោ មុគ្គពីជមត្តម្បិ មំសខណ្ឌំ មយ្ហំ កុច្ឆិ ជីរេតុំ ន សក្ខិស្សតិ, វិស្សជ្ជេស្សាមិ ន”ន្តិ មរណភយតជ្ជិតោ ពោធិសត្តំ វិស្សជ្ជេត្វា “មាណវ, បុរិសសីហោ ត្វំ, ន តេ អហំ មំសំ ខាទិស្សាមិ, ត្វំ អជ្ជ រាហុមុខា មុត្តចន្ទោ វិយ មម ហត្ថតោ មុច្ចិត្វា ញាតិសុហជ្ជមណ្ឌលំ តោសេន្តោ យាហី”តិ អាហ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ អាហ – “យក្ខ, អហំ តាវ គច្ឆិស្សាមិ, ត្វំ បន បុព្ពេបិ អកុសលំ កត្វា លុទ្ទោ លោហិតបាណិ បររុហិរមំសភក្ខោ យក្ខោ ហុត្វា និព្ពត្តោ។ សចេ ឥធាបិ ឋត្វា អកុសលមេវ ករិស្សសិ, អន្ធការា អន្ធការមេវ គមិស្សសិ, មំ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ បន ន សក្កា តយា អកុសលំ កាតុំ, បាណាតិបាតកម្មំ នាម និរយេ តិរច្ឆានយោនិយំ បេត្តិវិសយេ អសុរកាយេ ច និព្ពត្តេតិ, មនុស្សេសុ និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ អប្បាយុកសំវត្តនិកំ ហោតី”តិ ឯវមាទិនា នយេន បញ្ចន្នំ ទុស្សីល្យកម្មានំ អាទីនវំ, បញ្ចន្នំ សីលានំ អានិសំសញ្ច កថេត្វា នានាការណេហិ យក្ខំ តជ្ជេត្វា ធម្មំ ទេសេត្វា ទមេត្វា និព្ពិសេវនំ កត្វា បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា តស្សាយេវ នំ អដវិយា ពលិបដិគ្គាហកំ ទេវតំ កត្វា អប្បមាទេន ឱវទិត្វា អដវិតោ និក្ខមិត្វា អដវិមុខេ មនុស្សានំ អាចិក្ខិត្វា សន្នទ្ធបញ្ចាវុធោ ពារាណសិំ គន្ត្វា មាតាបិតរោ ទិស្វា អបរភាគេ រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថាបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៥៥. “យោ អលីនេន ចិត្តេន, អលីនមនសោ នរោ;
ភាវេតិ កុសលំ ធម្មំ, យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា;
បាបុណេ អនុបុព្ពេន, សព្ពសំយោជនក្ខយ”ន្តិ។

តត្រាយំ បិណ្ឌត្ថោ – យោ បុរិសោ អលីនេន អសំកុដិតេន ចិត្តេន បកតិយាបិ អលីនមនោ អលីនជ្ឈាសយោវ ហុត្វា អនវជ្ជដ្ឋេន កុសលំ សត្តតឹស ពោធិបក្ខិយភេទំ ធម្មំ ភាវេតិ វឌ្ឍេតិ, វិសាលេន ចិត្តេន វិបស្សនំ អនុយុញ្ជតិ ចតូហិ យោគេហិ ខេមស្ស និព្ពានស្ស បត្តិយា, សោ ឯវំ សព្ពសង្ខារេសុ “អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា”តិ តិលក្ខណំ អារោបេត្វា តរុណវិបស្សនតោ បដ្ឋាយ ឧប្បន្នេ ពោធិបក្ខិយធម្មេ ភាវេន្តោ អនុបុព្ពេន

ឯកសំយោជនម្បិ អនវសេសេត្វា សព្ពសំយោជនក្ខយករស្ស ចតុត្ថមគ្គស្ស បរិយោសានេ ឧប្បន្នត្តា “សព្ពសំយោជនក្ខយោ”តិ សង្ខំ គតំ អរហត្តំ បាបុណេយ្យាតិ។

ឯវំ សត្ថា អរហត្តេន ធម្មទេសនាយ កូដំ គហេត្វា មត្ថកេ ចត្តារិ សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ អរហត្តំ បាបុណិ។ សត្ថា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា យក្ខោ អង្គុលិមាលោ អហោសិ, បញ្ចាវុធកុមារោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បញ្ចាវុធជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៥៦] ៦. កញ្ចនក្ខន្ធជាតកវណ្ណនា

យោ បហដ្ឋេន ចិត្តេនាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា រតនសាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិ។ អថស្ស អាចរិយុបជ្ឈាយា “អាវុសោ, ឯកវិធេន សីលំ នាម, ទុវិធេន, តិវិធេន, ចតុព្ពិធេន, បញ្ចវិធេន, ឆព្ពិធេន, សត្តវិធេន, អដ្ឋវិធេន, នវវិធេន, ទសវិធេន, ពហុវិធេន សីលំ នាម។ ឥទំ ចូឡសីលំ នាម, ឥទំ មជ្ឈិមសីលំ នាម, ឥទំ មហាសីលំ នាម។ ឥទំ បាតិមោក្ខសំវរសីលំ នាម, ឥទំ ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ នាម, ឥទំ អាជីវបារិសុទ្ធិសីលំ នាម, ឥទំ បច្ចយបដិសេវនសីលំ នាមា”តិ សីលំ អាចិក្ខន្តិ។ សោ ចិន្តេសិ “ឥទំ សីលំ នាម អតិពហុ, អហំ ឯត្តកំ សមាទាយ វត្តិតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, សីលំ បូរេតុំ អសក្កោន្តស្ស ច នាម បព្ពជ្ជាយ កោ អត្ថោ, អហំ គិហី ហុត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ ច ករិស្សាមិ, បុត្តទារញ្ច បោសេស្សាមី”តិ។ ឯវញ្ច បន ចិន្តេត្វា “ភន្តេ, អហំ សីលំ រក្ខិតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, អសក្កោន្តស្ស ច នាម បព្ពជ្ជាយ កោ អត្ថោ, អហំ ហីនាយាវត្តិស្សាមិ, តុម្ហាកំ បត្តចីវរំ គណ្ហថា”តិ អាហ។

អថ នំ អាហំសុ “អាវុសោ ឯវំ សន្តេ ទសពលំ វន្ទិត្វាវ យាហី”តិ តេ តំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ ធម្មសភំ អគមំសុ។ សត្ថា ទិស្វាវ “កឹ, ភិក្ខវេ, អនត្ថិកំ ភិក្ខុំ អាទាយ អាគតត្ថា”តិ អាហ។ ភន្តេ, អយំ ភិក្ខុ “អហំ សីលំ រក្ខិតុំ ន សក្ខិស្សាមី”តិ បត្តចីវរំ និយ្យាទេតិ, អថ នំ មយំ គហេត្វា អាគតម្ហាតិ។ “កស្មា បន តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឥមស្ស ភិក្ខុនោ ពហុំ សីលំ អាចិក្ខថ។ យត្តកំ ឯស រក្ខិតុំ សក្កោតិ, តត្តកមេវ រក្ខិស្សតិ។ ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហេ ឯតំ មា កិញ្ចិ អវចុត្ថ, អហមេត្ថ កត្តព្ពំ ជានិស្សាមិ, ឯហិ ត្វំ ភិក្ខុ, កឹ តេ ពហុនា សីលេន, តីណិយេវ សីលានិ រក្ខិតុំ សក្ខិស្សសី”តិ? “រក្ខិស្សាមិ, ភន្តេ”តិ។ តេន ហិ ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ កាយទ្វារំ វចីទ្វារំ មនោទ្វារន្តិ តីណិ ទ្វារានិ រក្ខ, មា កាយេន បាបកម្មំ ករិ, មា វាចាយ, មា មនសា។ “គច្ឆ មា ហីនាយាវត្តិ, ឥមានិ តីណិយេវ សីលានិ រក្ខា”តិ។ ឯត្តាវតា សោ ភិក្ខុ តុដ្ឋមានសោ “សាធុ, ភន្តេ, រក្ខិស្សាមិ ឥមានិ តីណិ សីលានី”តិ សត្ថារំ វន្ទិត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ សទ្ធិំយេវ អគមាសិ។ សោ តានិ តីណិ សីលានិ បូរេន្តោវ អញ្ញាសិ “អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ មយ្ហំ អាចិក្ខិតំ សីលម្បិ ឯត្តកមេវ, តេ បន អត្តនោ អពុទ្ធភាវេន មំ ពុជ្ឈាបេតុំ នាសក្ខិំសុ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ អត្តនោ ពុទ្ធសុពុទ្ធតាយ អនុត្តរធម្មរាជតាយ ឯត្តកំ សីលំ តីសុយេវ ទ្វារេសុ បក្ខិបិត្វា មំ គណ្ហាបេសិ, អវស្សយោ វត មេ សត្ថា ជាតោ”តិ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា កតិបាហេនេវ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

តំ បវត្តឹ ញត្វា ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ “អាវុសោ, តំ កិរ ភិក្ខុំ ‘ពហុសីលានិ រក្ខិតុំ ន សក្កោមី’តិ ហីនាយាវត្តន្តំ សព្ពានិ សីលានិ តីហិ កោដ្ឋាសេហិ សង្ខិបិត្វា គាហាបេត្វា សត្ថា អរហត្តំ បាបេសិ, អហោ ពុទ្ធានំ ពលំ នាម អច្ឆរិយ”ន្តិ ពុទ្ធគុណេ កថេន្តា និសីទឹសុ។ អថ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, អតិគរុកោបិ ភារោ កោដ្ឋាសវសេន ភាជេត្វា ទិន្នោ លហុកោ វិយ ហោតិ, បុព្ពេបិ បណ្ឌិតា មហន្តំ កញ្ចនក្ខន្ធំ លភិត្វា ឧក្ខិបិតុំ អសក្កោន្តា វិភាគំ កត្វា ឧក្ខិបិត្វា អគមំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ គាមកេ កស្សកោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ អញ្ញតរស្មឹ ឆឌ្ឌិតគាមកេ ខេត្តេ កសឹ កសតិ។ បុព្ពេ ច តស្មឹ គាមេ ឯកោ វិភវសម្បន្នោ សេដ្ឋិ ឩរុមត្តបរិណាហំ ចតុហត្ថាយាមំ កញ្ចនក្ខន្ធំ និទហិត្វា កាលមកាសិ។ តស្មឹ ពោធិសត្តស្ស នង្គលំ លគិត្វា អដ្ឋាសិ។ សោ “មូលសន្តានកំ ភវិស្សតី”តិ បំសុំ វិយូហន្តោ តំ ទិស្វា បំសុនា បដិច្ឆាទេត្វា ទិវសំ កសិត្វា អត្ថង្គតេ សូរិយេ យុគនង្គលាទីនិ ឯកមន្តេ និក្ខិបិត្វា “កញ្ចនក្ខន្ធំ គណ្ហិត្វា គច្ឆិស្សាមី”តិ តំ ឧក្ខិបិតុំ នាសក្ខិ។ អសក្កោន្តោ និសីទិត្វា “ឯត្តកំ កុច្ឆិភរណាយ ភវិស្សតិ, ឯត្តកំ និទហិត្វា ឋបេស្សាមិ, ឯត្តកេន កម្មន្តេ បយោជេស្សាមិ, ឯត្តកំ ទានាទិបុញ្ញកិរិយាយ ភវិស្សតី”តិ ចត្តារោ កោដ្ឋាសេ អកាសិ។ តស្សេវំ វិភត្តកាលេ សោ កញ្ចនក្ខន្ធោ សល្លហុកោ វិយ អហោសិ។ សោ តំ ឧក្ខិបិត្វា ឃរំ នេត្វា ចតុធា វិភជិត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

ឥតិ ភគវា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៥៦. “យោ បហដ្ឋេន ចិត្តេន, បហដ្ឋមនសោ នរោ;
ភាវេតិ កុសលំ ធម្មំ, យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា;
បាបុណេ អនុបុព្ពេន, សព្ពសំយោជនក្ខយ”ន្តិ។

តត្ថ **បហដ្ឋេនា**តិ វិនីវរណេន។ **បហដ្ឋមនសោ**តិ តាយ ឯវ វិនីវរណតាយ បហដ្ឋមានសោ, សុវណ្ណំ វិយ បហំសិត្វា សមុជ្ជោតិតសប្បភាសចិត្តោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។

ឯវំ សត្ថា អរហត្តកូដេន ទេសនំ និដ្ឋាបេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កញ្ចនក្ខន្ធលទ្ធបុរិសោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កញ្ចនក្ខន្ធជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៥៧] ៧. វានរិន្ទជាតកវណ្ណនា

យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ សមយេ សត្ថា “ទេវទត្តោ វធាយ បរិសក្កតី”តិ សុត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវ, តាសមត្តម្បិ បន កាតុំ នាសក្ខី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កបិយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វុឌ្ឍិមន្វាយ អស្សបោតកប្បមាណោ ថាមសម្បន្នោ ឯកចរោ ហុត្វា នទីតីរេ វិហរតិ។ តស្សា បន នទិយា វេមជ្ឈេ ឯកោ ទីបកោ នានប្បការេហិ អម្ពបនសាទីហិ ផលរុក្ខេហិ សម្បន្នោ។ ពោធិសត្តោ នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ នទិយា ឱរិមតីរតោ ឧប្បតិត្វា ទីបកស្ស ឱរតោ នទីមជ្ឈេ ឯកោ បិដ្ឋិបាសាណោ អត្ថិ, តស្មឹ និបតតិ, តតោ ឧប្បតិត្វា តស្មឹ ទីបកេ បតតិ។ តត្ថ នានប្បការានិ ផលានិ ខាទិត្វា សាយំ តេនេវ ឧបាយេន បច្ចាគន្ត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានេ វសិត្វា បុនទិវសេបិ តថេវ ករោតិ។ ឥមិនា និយាមេន តត្ថ វាសំ កប្បេតិ។

តស្មឹ បន កាលេ ឯកោ កុម្ភីលោ សបជាបតិកោ តស្សា នទិយា វសតិ។ តស្ស ភរិយា ពោធិសត្តំ អបរាបរំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា ពោធិសត្តស្ស ហទយមំសេ ទោហឡំ ឧប្បាទេត្វា កុម្ភីលំ អាហ – “មយ្ហំ ខោ, អយ្យ, ឥមស្ស វានរិន្ទស្ស ហទយមំសេ ទោហឡោ ឧប្បន្នោ”តិ។ កុម្ភីលោ “សាធុ, ភទ្ទេ, លច្ឆសី”តិ វត្វា “អជ្ជ តំ សាយំ ទីបកតោ អាគច្ឆន្តមេវ គណ្ហិស្សាមី”តិ គន្ត្វា បិដ្ឋិបាសាណេ និបជ្ជិ។

ពោធិសត្តោ ទិវសំ ចរិត្វា សាយន្ហសមយេ ទីបកេ ឋិតោវ បាសាណំ ឱលោកេត្វា – “អយំ បាសាណោ ឥទានិ ឧច្ចតរោ ខាយតិ, កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ ចិន្តេសិ។ តស្ស កិរ ឧទកប្បមាណញ្ច បាសាណប្បមាណញ្ច សុវវត្ថាបិតមេវ ហោតិ។ តេនស្ស ឯតទហោសិ “អជ្ជ ឥមិស្សា នទិយា ឧទកំ នេវ ហាយតិ, ន ច វឌ្ឍតិ, អថ ច បនាយំ បាសាណោ មហា ហុត្វា បញ្ញាយតិ, កច្ចិ នុ ខោ ឯត្ថ មយ្ហំ គហណត្ថាយ កុម្ភីលោ និបន្នោ”តិ។ សោ “វីមំសាមិ តាវ ន”ន្តិ តត្ថេវ ឋត្វា បាសាណេន សទ្ធឹ កថេន្តោ វិយ “ភោ បាសាណា”តិ វត្វា បដិវចនំ អលភន្តោ យាវតតិយំ “ភោ បាសាណា”តិ អាហ។ បាសាណោ កឹ បដិវចនំ ទស្សតិ។ បុនបិ វានរោ “កឹ ភោ បាសាណ, អជ្ជ មយ្ហំ បដិវចនំ ន ទេសី”តិ អាហ។ កុម្ភីលោ “អទ្ធា អញ្ញេសុ ទិវសេសុ អយំ បាសាណោ វានរិន្ទស្ស បដិវចនំ អទាសិ, ទស្សាមិ ទានិស្ស បដិវចន”ន្តិ ចិន្តេត្វា “កឹ, ភោ វានរិន្ទា”តិ អាហ។ “កោសិ ត្វ”ន្តិ? “អហំ កុម្ភីលោ”តិ។ “កិមត្ថំ ឯត្ថ និបន្នោសី”តិ? “តវ ហទយមំសំ បត្ថយមានោ”តិ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “អញ្ញោ មេ គមនមគ្គោ នត្ថិ, អជ្ជ មយា ឯស កុម្ភីលោ វញ្ចេតព្ពោ”តិ។ អថ នំ ឯវមាហ “សម្ម កុម្ភីល, អហំ អត្តានំ តុយ្ហំ បរិច្ចជិស្សាមិ, ត្វំ មុខំ វិវរិត្វា មំ តវ សន្តិកំ អាគតកាលេ គណ្ហាហី”តិ។ កុម្ភីលានញ្ហិ មុខេ វិវដេ អក្ខីនិ និម្មីលន្តិ។ សោ តំ ការណំ អសល្លក្ខេត្វា មុខំ វិវរិ, អថស្ស អក្ខីនិ បិថីយឹសុ។ សោ មុខំ វិវរិត្វា អក្ខីនិ និម្មីលេត្វា និបជ្ជិ។ ពោធិសត្តោ តថាភាវំ ញត្វា ទីបកា ឧប្បតិតោ គន្ត្វា កុម្ភីលស្ស មត្ថកេ អក្កមិត្វា តតោ ឧប្បតិតោ វិជ្ជុលតា វិយ វិជ្ជោតមានោ បរតីរេ អដ្ឋាសិ។

កុម្ភីលោ តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា “ឥមិនា វានរិន្ទេន អតិអច្ឆេរកំ កត”ន្តិ ចិន្តេត្វា “ភោ វានរិន្ទ, ឥមស្មឹ លោកេ ចតូហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ បច្ចាមិត្តេ អធិភវតិ។ តេ សព្ពេបិ តុយ្ហំ អព្ភន្តរេ អត្ថិ មញ្ញេ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៥៧. “យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មា, វានរិន្ទ យថា តវ;

សច្ចំ ធម្មោ ធិតិ ចាគោ, ទិដ្ឋំ សោ អតិវត្តតី”តិ។

តត្ថ **យស្សេ**តិ យស្ស កស្សចិ បុគ្គលស្ស។ **ឯតេ**តិ ឥទានិ វត្តព្ពេ បច្ចក្ខតោ និទ្ទិសតិ។ **ចតុរោ ធម្មា**តិ ចត្តារោ គុណា។ **សច្ច**ន្តិ វចីសច្ចំ, “មម សន្តិកំ អាគមិស្សាមី”តិ វត្វា មុសាវាទំ អកត្វា អាគតោយេវាតិ ឯតំ តេ វចីសច្ចំ។ **ធម្មោ**តិ វិចារណបញ្ញា, “ឯវំ កតេ ឥទំ នាម ភវិស្សតី”តិ ឯសា តេ វិចារណបញ្ញា អត្ថិ។ **ធិតី**តិ អព្ពោច្ឆិន្នំ វីរិយំ វុច្ចតិ, ឯតម្បិ តេ អត្ថិ។ **ចាគោ**តិ អត្តបរិច្ចាគោ, ត្វំ អត្តានំ បរិច្ចជិត្វា មម សន្តិកំ អាគតោ។ យំ បនាហំ គណ្ហិតុំ នាសក្ខឹ, មយ្ហមេវេស ទោសោ។ **ទិដ្ឋ**ន្តិ បច្ចាមិត្តំ។ **សោ អតិវត្តតី**តិ យស្ស បុគ្គលស្ស យថា តវ, ឯវំ ឯតេ ចត្តារោ ធម្មា អត្ថិ, សោ យថា មំ អជ្ជ ត្វំ អតិក្កន្តោ, តថេវ អត្តនោ បច្ចាមិត្តំ អតិក្កមតិ អភិភវតីតិ។ ឯវំ កុម្ភីលោ ពោធិសត្តំ បសំសិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គតោ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កុម្ភីលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ភរិយាស្ស ចិញ្ចមាណវិកា, វានរិន្ទោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វានរិន្ទជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៥៨] ៨. តយោធម្មជាតកវណ្ណនា

យស្ស ឯតេ តយោ ធម្មាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនមេវារព្ភ កថេសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ទេវទត្តោ វានរយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា ហិមវន្តប្បទេសេ យូថំ បរិហរន្តោ អត្តានំ បដិច្ច ជាតានំ វានរបោតកានំ “វុឌ្ឍិប្បត្តា ឥមេ យូថំ បរិហរេយ្យុ”ន្តិ ភយេន ទន្តេហិ ឌំសិត្វា តេសំ ពីជានិ ឧប្បាដេតិ។ តទា ពោធិសត្តោបិ តញ្ញេវ បដិច្ច ឯកិស្សា វានរិយា កុច្ឆិស្មឹ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ អថ សា វានរី គព្ភស្ស បតិដ្ឋិតភាវំ ញត្វា អត្តនោ គព្ភំ អនុរក្ខមានា អញ្ញំ បព្ពតបាទំ អគមាសិ។ សា បរិបក្កគព្ភា ពោធិសត្តំ វិជាយិ។ សោ វុឌ្ឍិមន្វាយ វិញ្ញុតំ បត្តោ ថាមសម្បន្នោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ មាតរំ បុច្ឆិ “អម្ម, មយ្ហំ បិតា កហ”ន្តិ? “តាត, អសុកស្មឹ នាម បព្ពតបាទេ យូថំ បរិហរន្តោ វសតី”តិ។ “អម្ម, តស្ស មំ សន្តិកំ នេហី”តិ។ “តាត, ន សក្កា តយា បិតុ សន្តិកំ គន្តុំ។ បិតា ហិ តេ អត្តានំ បដិច្ច ជាតានំ វានរបោតកានំ យូថបរិហរណភយេន ទន្តេហិ ឌំសិត្វា ពីជានិ ឧប្បាដេតី”តិ។ “អម្ម, នេហិ មំ តត្ថ, អហំ ជានិស្សាមី”តិ។ សា បុត្តំ អាទាយ តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។

សោ វានរោ អត្តនោ បុត្តំ ទិស្វាវ “អយំ វឌ្ឍន្តោ មយ្ហំ យូថំ បរិហរិតុំ ន ទស្សតិ, ឥទានេវ មារេតព្ពោ”តិ “ឯតំ អាលិង្គន្តោ វិយ គាឡ្ហំ បីឡេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “ឯហិ, តាត, ឯត្តកំ កាលំ កហំ គតោសី”តិ ពោធិសត្តំ អាលិង្គន្តោ វិយ និប្បីឡេសិ។ ពោធិសត្តោ បន នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ, សោបិ នំ និប្បីឡេសិ, អថស្ស អដ្ឋីនិ ភិជ្ជនាការប្បត្តានិ អហេសុំ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “អយំ វឌ្ឍន្តោ មំ មារេស្សតិ, កេន នុ ខោ ឧបាយេន បុរេតរញ្ញេវ មារេយ្យ”ន្តិ។ តតោ ចិន្តេសិ “អយំ អវិទូរេ រក្ខសបរិគ្គហិតោ សរោ អត្ថិ, តត្ថ នំ រក្ខសេន ខាទាបេស្សាមី”តិ។ អថ នំ ឯវមាហ “តាត, អហំ មហល្លកោ, ឥមំ យូថំ តុយ្ហំ និយ្យាទេមិ, អជ្ជេវ តំ រាជានំ ករោមិ, អសុកស្មឹ នាម ឋានេ សរោ អត្ថិ, តត្ថ ទ្វេ កុមុទិនិយោ, តិស្សោ ឧប្បលិនិយោ, បញ្ច បទុមិនិយោ ច បុប្ផន្តិ, គច្ឆ, តតោ បុប្ផានិ អាហរា”តិ។ សោ “សាធុ, តាត, អាហរិស្សាមី”តិ គន្ត្វា សហសា អនោតរិត្វា សមន្តា បទំ បរិច្ឆិន្ទន្តោ ឱតិណ្ណបទញ្ញេវ អទ្ទស, ន ឧត្តិណ្ណបទំ។ សោ “ឥមិនា សរេន រក្ខសបរិគ្គហិតេន ភវិតព្ពំ, មយ្ហំ បិតា អត្តនា មារេតុំ អសក្កោន្តោ រក្ខសេន មំ ខាទាបេតុកាមោ ភវិស្សតិ , អហំ ឥមញ្ច សរំ ន ឱតរិស្សាមិ, បុប្ផានិ ច គហេស្សាមី”តិ និរុទកដ្ឋានំ គន្ត្វា វេគំ គហេត្វា ឧប្បតិត្វា បរតោ គច្ឆន្តោ និរុទកេ ឱកាសេ ឋិតានេវ ទ្វេ បុប្ផានិ គហេត្វា បរតីរេ បតិ។ បរតីរតោបិ ឱរិមតីរំ អាគច្ឆន្តោ តេនេវុបាយេន ទ្វេ គណ្ហិ។ ឯវំ ឧភោសុ បស្សេសុ រាសឹ ករោន្តោ បុប្ផានិ ច គណ្ហិ, រក្ខសស្ស ច អាណដ្ឋានំ ន ឱតរិ។

អថស្ស “ឥតោ ឧត្តរិ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្ខិស្សាមី”តិ តានិ បុប្ផានិ គហេត្វា ឯកស្មឹ ឋានេ រាសឹ ករោន្តស្ស សោ រក្ខសោ “មយា ឯត្តកំ កាលំ ឯវរូបោ បញ្ញវា អច្ឆរិយបុរិសោ ន ទិដ្ឋបុព្ពោ, បុប្ផានិ ច នាម យាវទិច្ឆកំ គហិតានិ, មយ្ហញ្ច អាណដ្ឋានំ ន ឱតរី”តិ ឧទកំ ទ្វិធា ភិន្ទន្តោ ឧទកតោ ឧដ្ឋាយ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “វានរិន្ទ, ឥមស្មឹ លោកេ យស្ស តយោ ធម្មា អត្ថិ, សោ បច្ចាមិត្តំ អភិភវតិ, តេ សព្ពេបិ តវ អព្ភន្តរេ អត្ថិ មញ្ញេ”តិ វត្វា ពោធិសត្តស្ស ថុតឹ ករោន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៥៨. “យស្ស ឯតេ តយោ ធម្មា, វានរិន្ទ យថា តវ;
ទក្ខិយំ សូរិយំ បញ្ញា, ទិដ្ឋំ សោ អតិវត្តតី”តិ។

តត្ថ **ទក្ខិយ**ន្តិ ទក្ខភាវោ, សម្បត្តភយំ វិធមិតុំ ជាននបញ្ញាយ សម្បយុត្តឧត្តមវីរិយស្សេតំ នាមំ។ **សូរិយ**ន្តិ សូរភាវោ, និព្ភយភាវស្សេតំ នាមំ។ **បញ្ញា**តិ បញ្ញាបទដ្ឋានាយ ឧបាយបញ្ញាយេតំ នាមំ។

ឯវំ សោ ទករក្ខសោ ឥមាយ គាថាយ ពោធិសត្តស្ស ថុតឹ កត្វា "ឥមានិ បុប្ផានិ កិមត្ថំ ហរសី"តិ បុច្ឆិ។ "បិតា មំ រាជានំ កាតុកាមោ, តេន ការណេន ហរាមី"តិ។ "ន សក្កា តាទិសេន ឧត្តមបុរិសេន បុប្ផានិ វហិតុំ អហំ វហិស្សាមី"តិ ឧក្ខិបិត្វា តស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ អគមាសិ។ អថស្ស បិតា ទូរតោវ តំ ទិស្វា "អហំ ឥមំ 'រក្ខសភត្តំ ភវិស្សតី'តិ បហិណឹ, សោ ទានេស រក្ខសំ បុប្ផានិ គាហាបេន្តោ អាគច្ឆតិ, ឥទានិម្ហិ នដ្ឋោ"តិ ចិន្តេន្តោ សត្តធា ហទយផាលនំ បត្វា តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ។ សេសវានរា សន្និបតិត្វា ពោធិសត្តំ រាជានំ អកំសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា យូថបតិ ទេវទត្តោ អហោសិ, យូថបតិបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

តយោធម្មជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៥៩] ៩. ភេរិវាទកជាតកវណ្ណនា

ធមេ ធមេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ ភិក្ខុំ សត្ថា "សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ទុព្ពចោសី"តិ បុច្ឆិត្វា "សច្ចំ, ភគវា"តិ វុត្តេ "ន ត្វំ ភិក្ខុ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ភេរិវាទកកុលេ និព្ពត្តិត្វា គាមកេ វសតិ។ សោ "ពារាណសិយំ នក្ខត្តំ ឃុដ្ឋ"ន្តិ សុត្វា "សមជ្ជមណ្ឌលេ ភេរិំ វាទេត្វា ធនំ អាហរិស្សាមី"តិ បុត្តំ អាទាយ តត្ថ គន្ត្វា ភេរិំ វាទេត្វា ពហុធនំ លភិ។ សោ តំ អាទាយ អត្តនោ គាមំ គច្ឆន្តោ ចោរាដវិំ បត្វា បុត្តំ និរន្តរំ ភេរិំ វាទេន្តំ វារេសិ "តាត, និរន្តរំ អវាទេត្វា មគ្គបដិបន្នស្ស ឥស្សរស្ស ភេរិំ វិយ អន្តរន្តរា វាទេហី"តិ សោ បិតរា វារិយមានោបិ "ភេរិសទ្ទេនេវ ចោរេ បលាបេស្សាមី"តិ វត្វា និរន្តរមេវ វាទេសិ។ ចោរា បឋមញ្ញេវ ភេរិសទ្ទំ សុត្វា "ឥស្សរភេរិ ភវិស្សតី"តិ បលាយិត្វា អតិ វិយ ឯកាពទ្ធំ សទ្ទំ សុត្វា "នាយំ ឥស្សរភេរិ ភវិស្សតី"តិ អាគន្ត្វា ឧបធារេន្តា ទ្វេយេវ ជនេ ទិស្វា បោថេត្វា វិលុម្បឹសុ។ ពោធិសត្តោ "កិច្ឆេន វត នោ លទ្ធំ ធនំ ឯកាពទ្ធំ កត្វា វាទេន្តោ នាសេសី"តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៥៩. "ធមេ ធមេ នាតិធមេ, អតិធន្តញ្ហិ បាបកំ;
ធន្តេន ហិ សតំ លទ្ធំ, អតិធន្តេន នាសិត"ន្តិ។

តត្ថ **ធមេ ធមេ**តិ ធមេយ្យ នោ ន ធមេយ្យ, ភេរិំ វាទេយ្យ នោ ន វាទេយ្យាតិ អត្ថោ។ **នាតិធមេ**តិ អតិក្កមិត្វា បន និរន្តរមេវ កត្វា ន វាទេយ្យ។ កឹការណា? **អតិធន្តញ្ហិ បាបកំ**, និរន្តរំ ភេរិវាទនំ ឥទានិ អម្ហាកំ បាបកំ លាមកំ ជាតំ។ **ធន្តេន ហិ សតំ លទ្ធ**ន្តិ នគរេ ធមន្តេន ភេរិវាទនេន កហាបណសតំ លទ្ធំ។ **អតិធន្តេន នាសិត**ន្តិ ឥទានិ បន មេ បុត្តេន វចនំ អកត្វា យទិទំ អដវិយំ អតិធន្តំ, តេន អតិធន្តេន សព្ពំ នាសិតន្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា បុត្តោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, បិតា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ភេរិវាទកជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៦០] ១០. សង្ខធមជាតកវណ្ណនា

ធមេ ធមេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទុព្ពចមេវារព្ភ កថេសិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សង្ខធមកកុលេ និព្ពត្តិត្វា ពារាណសិយំ នក្ខត្តេ ឃុដ្ឋេ បិតរំ អាទាយ សង្ខធមនកម្មេន ធនំ លភិត្វា អាគមនកាលេ ចោរាដវិយំ បិតរំ និរន្តរំ សង្ខំ ធមន្តំ វារេសិ។ សោ "សង្ខសទ្ទេន ចោរេ បលាបេស្សាមី"តិ និរន្តរមេវ ធមិ, ចោរា បុរិមនយេនេវ អាគន្ត្វា វិលុម្បឹសុ។ ពោធិសត្តោ បុរិមនយេនេវ គាថំ អភាសិ –

៦០. "ធមេ ធមេ នាតិធមេ, អតិធន្តញ្ហិ បាបកំ;
ធន្តេនាធិគតា ភោគា, តេ តាតោ វិធមី ធម"ន្តិ។

តត្ថ **តេ តាតោ វិធមី ធម**ន្តិ តេ សង្ខំ ធមិត្វា លទ្ធភោគេ មម បិតា បុនប្បុនំ ធមន្តោ វិធមិ វិទ្ធំសេសិ វិនាសេសីតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បិតា ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, បុត្តោ បនស្ស អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សង្ខធមជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អាសីសវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

តស្សុទ្ទានំ –

មហាសីលវជនកំ, បុណ្ណបាតិ ច កឹផលំ;
បញ្ចាវុធកញ្ចនក្ខន្ធំ, វានរិន្ទំ តយោធម្មំ;
ភេរិវាទសង្ខធមន្តិ។

៧. ឥត្ថិវគ្គោ

[៦១] ១. អសាតមន្តជាតកវណ្ណនា

អសា លោកិត្ថិយោ នាមាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស វត្ថុ ឧម្មាទន្តិជាតកេ អាវិ ភវិស្សតិ។ តំ បន ភិក្ខុំ សត្ថា “ភិក្ខុ ឥត្ថិយោ នាម អសាតា អសតិយោ លាមិកា បច្ឆិមិកា, ត្វំ ឯវរូបំ លាមិកំ ឥត្ថឹ និស្សាយ កស្មា ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តោ តីសុ វេទេសុ សព្ពសិប្បេសុ ច និប្ផត្តឹ បត្តោ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ អហោសិ។ តទា ពារាណសិយំ ឯកស្មឹ ព្រាហ្មណកុលេ បុត្តស្ស ជាតទិវសេ អគ្គឹ គហេត្វា អនិព្ពាយន្តំ ឋបយឹសុ។ អថ នំ ព្រាហ្មណកុមារំ សោឡសវស្សកាលេ មាតាបិតរោ អាហំសុ “បុត្ត, មយំ តវ ជាតទិវសេ អគ្គឹ គហេត្វា ឋបយិម្ហ។ សចេ ព្រហ្មលោកបរាយណោ ភវិតុកាមោ, ត្វំ អគ្គឹ អាទាយ អរញ្ញំ បវិសិត្វា អគ្គឹ ភគវន្តំ នមស្សមានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ ហោហិ។ សចេ អគារំ អជ្ឈាវសិតុកាមោ, តក្កសិលំ គន្ត្វា ទិសាបាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេហី”តិ។ មាណវោ “នាហំ សក្ខិស្សាមិ អរញ្ញេ អគ្គឹ បរិចរិតុំ, កុដុម្ពមេវ សណ្ឋបេស្សាមី”តិ មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា អាចរិយភាគំ សហស្សំ គហេត្វា តក្កសិលំ គន្ត្វា សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា បច្ចាគមាសិ។

មាតាបិតរោ បនស្ស អនត្ថិកា ឃរាវាសេន, អរញ្ញេ អគ្គឹ បរិចរាបេតុកាមា ហោន្តិ។ អថ នំ មាតា ឥត្ថីនំ ទោសំ ទស្សេត្វា អរញ្ញំ បេសេតុកាមា “សោ អាចរិយោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ សក្ខិស្សតិ មេ បុត្តស្ស ឥត្ថីនំ ទោសំ កថេតុ”ន្តិ ចិន្តេត្វា អាហ – “ឧគ្គហិតំ តេ, តាត, សិប្ប”ន្តិ។ “អាម, អម្មា”តិ។ “អសាតមន្តោបិ តេ ឧគ្គហិតោ”តិ។ “ន ឧគ្គហិតោ, អម្មា”តិ។ “តាត, យទិ តេ អសាតមន្តោ ន ឧគ្គហិតោ, កឹ នាម តេ សិប្បំ ឧគ្គហិតំ, គច្ឆ, ឧគ្គណ្ហិត្វា ឯហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ បុន តក្កសិលាភិមុខោ បាយាសិ។ តស្សបិ អាចរិយស្ស មាតា មហល្លិកា វីសតិវស្សសតិកា ។ សោ តំ សហត្ថា ន្ហាបេន្តោ ភោជេន្តោ បាយេន្តោ បដិជគ្គតិ។ អញ្ញេ មនុស្សា នំ តថា ករោន្តំ ជិគុច្ឆន្តិ។ សោ ចិន្តេសិ “យំនូនាហំ អរញ្ញំ បវិសិត្វា តត្ថ មាតរំ បដិជគ្គន្តោ វិហរេយ្យ”ន្តិ។ អថេកស្មឹ វិវិត្តេ អរញ្ញេ ឧទកផាសុកដ្ឋានេ បណ្ណសាលំ ការេត្វា សប្បិតណ្ឌុលាទីនិ អាហរាបេត្វា មាតរំ ឧក្ខិបិត្វា តត្ថ គន្ត្វា មាតរំ បដិជគ្គន្តោ វាសំ កប្បេសិ។

សោបិ ខោ មាណវោ តក្កសិលំ គន្ត្វា អាចរិយំ អបស្សន្តោ “កហំ អាចរិយោ”តិ បុច្ឆិត្វា តំ បវត្តឹ សុត្វា តត្ថ គន្ត្វា វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ អាចរិយោ “កឹ នុ ខោ, តាត, អតិសីឃំ អាគតោសី”តិ? “ននុ អហំ តុម្ហេហិ អសាតមន្តោ នាម ន ឧគ្គណ្ហាបិតោ”តិ? “កោ បន តេ អសាតមន្តេ ឧគ្គណ្ហិតព្ពេ កត្វា កថេសី”តិ? “មយ្ហំ មាតា អាចរិយា”តិ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “អសាតមន្តោ នាម កោចិ នត្ថិ, ឥមស្ស បន មាតា ឥមំ ឥត្ថិទោសេ ជានាបេតុកាមា ភវិស្សតី”តិ។ អថ នំ “សាធុ, តាត, ទស្សាមិ តេ អសាតមន្តេ, ត្វំ អជ្ជ អាទឹ កត្វា មម ឋានេ ឋត្វា មម មាតរំ សហត្ថា ន្ហាបេន្តោ ភោជេន្តោ បាយេន្តោ បដិជគ្គាហិ, ហត្ថបាទសីសបិដ្ឋិសម្ពាហនាទីនិ ចស្សា ករោន្តោ ‘អយ្យេ ជរំ បត្តកាលេបិ តាវ តេ ឯវរូបំ សរីរំ, ទហរកាលេ កីទិសំ អហោសី’តិ ហត្ថបាទបរិកម្មាទិករណកាលេ ហត្ថបាទាទីនំ វណ្ណំ កថេយ្យាសិ។ យញ្ច តេ មម មាតា កថេតិ, តំ អលជ្ជន្តោ

អនិគុហន្តោ មយ្ហំ អារោចេយ្យាសិ, ឯវំ ករោន្តោ អសាតមន្តេ លច្ឆសិ, អករោន្តោ ន លច្ឆសី’’តិ អាហ។ សោ ‘‘សាធុ អាចរិយា’’តិ តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា តតោ បដ្ឋាយ សព្ពំ យថាវុត្តវិធានំ អកាសិ។

អថស្សា តស្មិំ មាណវេ បុនប្បុនំ វណ្ណយមានេ ‘‘អយំ មយា សទ្ធិំ អភិរមិតុកាមោ ភវិស្សតី’’តិ អន្ធាយ ជរាជិណ្ណាយ អព្ភន្តរេ កិលេសោ ឧប្បជ្ជិ ។ សា ឯកទិវសំ អត្តនោ សរីរវណ្ណំ កថយមានំ មាណវំ អាហ ‘‘មយា សទ្ធិំ អភិរមិតុំ ឥច្ឆសី’’តិ? ‘‘អយ្យេ, អហំ តាវ ឥច្ឆេយ្យំ, អាចរិយោ បន គរុកោ’’តិ។ ‘‘សចេ មំ ឥច្ឆសិ, បុត្តំ មេ មារេហី’’តិ។ ‘‘អហំ អាចរិយស្ស សន្តិកេ ឯត្តកំ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហិត្វា កិលេសមត្តំ និស្សាយ កិន្តិ កត្វា អាចរិយំ មារេស្សាមី’’តិ។ ‘‘តេន ហិ សចេ ត្វំ មំ ន បរិច្ចជសិ, អហមេវ នំ មារេស្សាមី’’តិ។ ឯវំ ឥត្ថិយោ នាម អសាតា លាមិកា បច្ឆិមិកា, តថារូបេ នាម វយេ ឋិតា រាគចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា កិលេសំ អនុវត្តមានា ឯវំ ឧបការកំ បុត្តំ មារេតុកាមា ជាតា។ មាណវោ សព្ពំ តំ កថំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។

ពោធិសត្តោ ‘‘សុដ្ឋុ តេ, មាណវ, កតំ មយ្ហំ អារោចេន្តេនា’’តិ វត្វា មាតុ អាយុសង្ខារំ ឱលោកេន្តោ ‘‘អជ្ជេវ មរិស្សតី’’តិ ញត្វា ‘‘ឯហិ, មាណវ, វីមំសិស្សាម ន’’ន្តិ ឯកំ ឧទុម្ពររុក្ខំ ឆិន្ទិត្វា អត្តនោ បមាណេន កដ្ឋរូបកំ កត្វា សសីសំ បារុបិត្វា អត្តនោ សយនដ្ឋានេ ឧត្តានំ និបជ្ជាបេត្វា រជ្ជុកំ ពន្ធិត្វា អន្តេវាសិកំ អាហ – ‘‘តាត, ផរសុំ អាទាយ គន្ត្វា មម មាតុ សញ្ញំ ទេហី’’តិ។ មាណវោ គន្ត្វា ‘‘អយ្យេ, អាចរិយោ បណ្ណសាលាយំ អត្តនោ សយនដ្ឋានេ និបន្នោ, រជ្ជុសញ្ញា មេ ពទ្ធា, ឥមំ ផរសុំ អាទាយ គន្ត្វា សចេ សក្កោសិ, មារេហិ ន’’ន្តិ អាហ។ ‘‘ត្វំ បន មំ ន បរិច្ចជិស្សសី’’តិ? ‘‘កឹការណា បរិច្ចជិស្សាមី’’តិ? សា ផរសុំ អាទាយ បវេធមានា ឧដ្ឋាយ រជ្ជុសញ្ញាយ គន្ត្វា ហត្ថេន បរាមសិត្វា ‘‘អយំ មេ បុត្តោ’’តិ សញ្ញាយ កដ្ឋរូបកស្ស មុខតោ សាដកំ អបនេត្វា ផរសុំ អាទាយ ‘‘ឯកប្បហារេនេវ មារេស្សាមី’’តិ គីវាយមេវ បហរិត្វា ‘‘ធ’’ន្តិ សទ្ទេ ឧប្បន្នេ រុក្ខភាវំ អញ្ញាសិ។ អថ ពោធិសត្តេន ‘‘កឹ ករោសិ, អម្មា’’តិ វុត្តេ សា ‘‘វញ្ចិតាម្ហី’’តិ តត្ថេវ មរិត្វា បតិតា។ អត្តនោ កិរ បណ្ណសាលាយ និបន្នាយបិ តង្ខណញ្ញេវ តាយ មរិតព្ពមេវ។

សោ តស្សា មតភាវំ ញត្វា សរីរកិច្ចំ កត្វា អាឡាហនំ និព្ពាបេត្វា វនបុប្ផេហិ បូជេត្វា មាណវំ អាទាយ បណ្ណសាលទ្វារេ និសីទិត្វា ‘‘តាត, បាដិយេក្កោ អសាតមន្តោ នាម នត្ថិ, ឥត្ថិយោ អសាតា នាម, តវ មាតា ‘អសាតមន្តំ ឧគ្គណ្ហា’តិ មម សន្តិកំ បេសយមានា ឥត្ថីនំ ទោសំ ជានន្តុំ បេសេសិ។ ឥទានិ បន តេ បច្ចក្ខមេវ មម មាតុ ទោសោ ទិដ្ឋោ, ឥមិនា ការណេន ‘ឥត្ថិយោ នាម អសាតា លាមិកា បច្ឆិមិកា’តិ ជានេយ្យាសី’’តិ តំ ឱវទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោបិ អាចរិយំ វន្ទិត្វា មាតាបិតូនំ សន្តិកំ អគមាសិ។ អថ នំ មាតា បុច្ឆិ ‘‘តាត, ឧគ្គហិតោ តេ អសាតមន្តោ’’តិ? ‘‘អាម, អម្មា’’តិ។ ‘‘ឥទានិ កឹ ករិស្សសិ, បព្ពជិត្វា អគ្គឹ វា បរិចរិស្សសិ, អគារមជ្ឈេ វា វសិស្សសី’’តិ? មាណវោ ‘‘មយា, អម្ម, បច្ចក្ខតោ ឥត្ថីនំ ទោសា ទិដ្ឋា , អគារេន មេ កិច្ចំ នត្ថិ, បព្ពជិស្សាមហ’’ន្តិ អត្តនោ អធិប្បាយំ បកាសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៦១. ‘‘អសា លោកិត្ថិយោ នាម, វេលា តាសំ ន វិជ្ជតិ;
សារត្តា ច បគព្ភា ច, សិខី សព្ពឃសោ យថា;
តា ហិត្វា បព្ពជិស្សាមិ, វិវេកមនុព្រូហយ’’ន្តិ។

តត្ថ **អសា**តិ អសតិយោ លាមិកា។ អថ វា សាតំ វុច្ចតិ សុខំ, តំ តាសុ នត្ថិ។ អត្តនិ បដិពទ្ធចិត្តានំ អសាតមេវ ទេន្តីតិបិ អសា, ទុក្ខា ទុក្ខវត្ថុភូតាតិ អត្ថោ។ ឥមស្ស បនត្ថស្ស សាធនត្ថាយ ឥទំ សុត្តំ អាហរិតព្ពំ –

‘‘មាយា ចេតា មរីចី ច, សោកោ រោគោ ចុបទ្ទវោ;
ខរា ច ពន្ធនា ចេតា, មច្ចុបាសា គុហាសយា;
តាសុ យោ វិស្សសេ បោសោ, សោ នរេសុ នរាធមោ’’តិ។ (ជា. ២.២១.១១៨);

លោកិត្ថិយោតិ លោកេ ឥត្ថិយោ។ **វេលា តាសំ ន វិជ្ជតី**តិ អម្ម, តាសំ ឥត្ថីនំ កិលេសុប្បត្តិំ បត្វា វេលា សំវរោ មរិយាទា បមាណំ នាម នត្ថិ។ **សារត្តា ច បគព្ភា ចា**តិ វេលា ច ឯតាសំ នត្ថិ, បញ្ចសុ កាមគុណេសុ សារត្តា អល្លីនា, តថា កាយបាគព្ភិយេន, វាចាបាគព្ភិយេន, មនោបាគព្ភិយេនាតិ តិវិធេន បាគព្ភិយេន សមន្នាគតត្តា បគព្ភា ចេតា។ ឯតាសញ្ហិ អព្ភន្តរេ កាយទ្វារាទីនិ បត្វា សំវរោ នាម នត្ថិ, លោលា កាកបដិភាគាតិ ទស្សេតិ។ **សិខី សព្ពឃសោ យថា**តិ អម្ម, យថា ជាលសិខាយ ‘‘សិខី’’តិ សង្ខំ គតោ អគ្គិ នាម គូថគតាទិភេទំ អសុចិម្បិ, សប្បិមធុផាណិតាទិភេទំ សុចិម្បិ, ឥដ្ឋម្បិ អនិដ្ឋម្បិ យំ យទេវ លភតិ, សព្ពំ ឃសតិ ខាទតិ, តស្មា ‘‘សព្ពឃសោ’’តិ វុច្ចតិ។ តថេវ តា ឥត្ថិយោបិ ហត្ថិមេណ្ឌគោមេណ្ឌាទយោ វា ហោន្តុ ហីនជច្ចា ហីនកម្មន្តា, ខត្តិយាទយោ វា ហោន្តុ ឧត្តមកម្មន្តា, ហីនុក្កដ្ឋភាវំ អចិន្តេត្វា លោកស្សាទវសេន កិលេសសន្ថវេ

ឧប្បន្នេ យំ យំ លភន្តិ, សព្ពមេវ សេវន្តីតិ សព្ពាយសសិខិសទិសា ហោន្តិ។ តស្មា សិខី សព្ពាយសោ យថា, តថេវេតាតិ វេទិតព្ពា។

តា ហិត្វា បព្ពជិស្សាមីតិ អហំ តា លាមិកា ទុក្ខវត្ថុភូតា ឥត្ថិយោ ហិត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិស្សាមិ។ **វិវេកមនុព្រូហយន្តិ** កាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបធិវិវេកោតិ តយោ វិវេកា, តេសុ ឥធ កាយវិវេកោបិ វដ្ដតិ ចិត្តវិវេកោបិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – អហំ, អម្ម, បព្ពជិត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ ច បញ្ចាភិញ្ញា ច ឧប្បាទេត្វា គណតោ កាយំ, កិលេសេហិ ច ចិត្តំ វិវេចេត្វា ឥមំ វិវេកំ ព្រូហេន្តោ វឌ្ឍេន្តោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ ភវិស្សាមិ, អលំ មេ អគារេនាតិ។ ឯវំ ឥត្ថិយោ គរហិត្វា មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា បព្ពជិត្វា វុត្តប្បការំ វិវេកំ ព្រូហេន្តោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថាបិ “ឯវំ ភិក្ខុ ឥត្ថិយោ នាម អសាតា លាមិកា បច្ឆិមិកា ទុក្ខទាយិកា”តិ ឥត្ថីនំ អគុណំ កថេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សត្ថា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មាតា ភទ្ទកាបិលានី, បិតា មហាកស្សបោ អហោសិ, អន្តេវាសិកោ អានន្ទោ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អសាតមន្តជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៦២] ២. អណ្ឌភូតជាតកវណ្ណនា

យំ ព្រាហ្មណោ អវាទេសីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតមេវារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ “ភិក្ខុ ឥត្ថិយោ នាម អរក្ខិយា, បុព្ពេ បណ្ឌិតា ឥត្ថឹ គព្ភតោ បដ្ឋាយ រក្ខន្តាបិ រក្ខិតុំ នាសក្ខឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មឹ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តឹ បត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជេ បតិដ្ឋាយ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ សោ បុរោហិតេន សទ្ធឹ ជូតំ កីឡតិ។ កីឡន្តោ បន –

> “សព្ពា នទី វង្កគតី, សព្ពេ កដ្ឋមយា វនា;
> សព្ពិត្ថិយោ ករេ បាបំ, លភមានេ និវាតកេ”តិ។ (ជា. ២.២១.៣០៨) –

ឥមំ ជូតគីតំ គាយន្តោ រជតផលកេ សុវណ្ណបាសកេ ខិបតិ។ ឯវំ កីឡន្តោ បន រាជា និច្ចំ ជិនាតិ, បុរោហិតោ បរាជីយតិ។

សោ អនុក្កមេន ឃរេ វិភវេ បរិក្ខយំ គច្ឆន្តេ ចិន្តេសិ “ឯវំ សន្តេ សព្ពំ ឥមស្មឹ ឃរេ ធនំ ខីយិស្សតិ, បរិយេសិត្វា បុរិសន្តរំ អគតំ ឯកំ មាតុគាមំ ឃរេ ករិស្សាមី”តិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “អញ្ញំ បុរិសំ ទិដ្ឋបុព្ពំ ឥត្ថឹ រក្ខិតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, គព្ភតោ បដ្ឋាយេកំ មាតុគាមំ រក្ខិត្វា តំ វយប្បត្តំ វសេ ឋបេត្វា ឯកបុរិសិកំ កត្វា គាឡ្ហំ អារក្ខំ សំវិទហិត្វា រាជកុលតោ ធនំ អាហរិស្សាមី”តិ។ សោ ច អង្គវិជ្ជាយ ឆេកោ ហោតិ, អថេកំ ទុគ្គតិត្ថឹ គព្ភិនឹ ទិស្វា “ធីតរំ វិជាយិស្សតី”តិ ញត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា បរិព្ពយំ ទត្វា ឃរេយេវ វសាបេត្វា វិជាតកាលេ ធនំ ទត្វា ឧយ្យោជេត្វា តំ កុមារិកំ អញ្ញេសំ បុរិសានំ ទដ្ឋុំ អទត្វា ឥត្ថីនំយេវ ហត្ថេ ទត្វា បោសាបេត្វា វយប្បត្តកាលេ តំ អត្តនោ វសេ ឋបេសិ។ យាវ ចេសា វឌ្ឍតិ, តាវ រញ្ញា សទ្ធឹ ជូតំ ន កីឡិ។ តំ បន វសេ ឋបេត្វា ព្រាហ្មណោ “មហារាជ, ជូតំ កីឡាមា”តិ អាហ។ រាជា “សាធូ”តិ បុរិមនិយាមេនេវ កីឡិ។ បុរោហិតោ រញ្ញោ គាយិត្វា បាសកំ ខិបនកាលេ “ឋបេត្វា មម មាណវិក”ន្តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ បុរោហិតោ ជិនាតិ, រាជា បរាជីយតិ។

ពោធិសត្តោ “ឥមស្ស ឃរេ ឯកបុរិសិកាយ ឯកាយ ឥត្ថិយា ភវិតព្ព”ន្តិ បរិគ្គណ្ហាបេន្តោ អត្ថិភាវំ ញត្វា “សីលមស្សា ភិន្ទាបេស្សាមី”តិ ឯកំ ធុត្តំ បក្កោសាបេត្វា “សក្ខិស្សសិ បុរោហិតស្ស ឥត្ថិយា សីលំ ភិន្ទិតុ”ន្តិ អាហ។ “សក្កោមិ, ទេវា”តិ។ អថស្ស រាជា ធនំ ទត្វា “តេន ហិ ខិប្បំ និដ្ឋាបេហី”តិ តំ បហិណិ។ សោ រញ្ញោ សន្តិកា ធនំ អាទាយ គន្ធធូមចុណ្ណកប្បូរាទីនិ គហេត្វា តស្ស ឃរតោ អវិទូរេ សព្ពគន្ធាបណំ បសារេសិ។ បុរោហិតស្សបិ គេហំ សត្តភូមកំ សត្តទ្វារកោដ្ឋកំ ហោតិ, សព្ពេសុ ទ្វារកោដ្ឋកេសុ ឥត្ថីនំយេវ អារក្ខា។ ឋបេត្វា បន ព្រាហ្មណំ អញ្ញោ បុរិសោ គេហំ បវិសិតុំ លភន្តោ នាម នត្ថិ, កចវរឆឌ្ឌនបច្ឆិម្បិ សោធេត្វាយេវ បវេសេន្តិ។ តំ មាណវិកំ បុរោហិតោយេវ ទដ្ឋុំ លភតិ។ តស្សា ច ឯកា បរិចារិកា ឥត្ថី អត្ថិ។ អថស្សា សា បរិចារិកា គន្ធបុប្ផមូលំ គហេត្វា គច្ឆន្តី តស្ស ធុត្តស្ស អាបណសមីបេន គច្ឆតិ។ សោ “អយំ តស្សា បរិចារិកា”តិ សុដ្ឋុ ញត្វា ឯកទិវសំ តំ អាគច្ឆន្តឹ ទិស្វា អាបណា ឧដ្ឋាយ គន្ត្វា តស្សា បាទមូលេ បតិត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ បាទេ គាឡ្ហំ គហេត្វា “អម្ម,

ឯត្តកំ កាលំ កហំ គតាសី”តិ បរិទេវិ, អវសេសាបិ បយុត្តកធុត្តា ឯកមន្តំ ឋត្វា “ហត្ថបាទមុខសណ្ឋានេហិ ច អាកប្បេន ច មាតាបុត្តា ឯកសទិសាយេវា”តិ អាហំសុ។ សា ឥត្ថី តេសុ តេសុ កថេន្តេសុ អត្តនោ អសទ្ទហិត្វា “អយំ មេ បុត្តោ ភវិស្សតី”តិ សយម្បិ រោទិតុំ អារភិ។ តេ ឧភោបិ កន្ទិត្វា រោទិត្វា អញ្ញមញ្ញំ អាលិង្គេត្វា អដ្ឋំសុ។

អថ សោ ធុត្តោ អាហ “អម្ម, កហំ វសសី”តិ? “កិន្នរិលីលាយ វសមានាយ រូបសោភគ្គប្បត្តាយ បុរោហិតស្ស ទហរិត្ថិយា ឧបដ្ឋានំ កុរុមានា វសាមិ, តាតា”តិ។ “ឥទានិ កហំ យាសិ, អម្មា”តិ? “តស្សា គន្ធមាលាទីនំ អត្ថាយា”តិ។ “អម្ម, កឹ តេ អញ្ញត្ថ គតាយ, ឥតោ បដ្ឋាយ មមេវ សន្តិកា ហរា”តិ មូលំ អគ្គហេត្វាវ ពហូនិ តម្ពូលតក្កោលកាទីនិ ចេវ នានាបុប្ផានិ ច អទាសិ។ មាណវិកា ពហូនិ គន្ធបុប្ផាទីនិ ទិស្វា “កឹ, អម្ម, អជ្ជ អម្ហាកំ ព្រាហ្មណោ បសន្នោ”តិ អាហ។ “កស្មា ឯវំ វទសី”តិ? “ឥមេសំ ពហុភាវំ ទិស្វា”តិ។ ន ព្រាហ្មណោ ពហុមូលំ អទាសិ, មយា បនេតំ មយ្ហំ បុត្តស្ស សន្តិកា អាភតន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា ព្រាហ្មណេន ទិន្នមូលំ អត្តនា គហេត្វា តស្សេវ សន្តិកា គន្ធបុប្ផាទីនិ អាហរតិ។ ធុត្តោ កតិបាហច្ចយេន គិលាននាលយំ កត្វា និបជ្ជិ។ សា តស្ស អាបណទ្វារំ គន្ត្វា តំ អទិស្វា “កហំ មេ បុត្តោ”តិ បុច្ឆិ។ “បុត្តស្ស តេ អផាសុកំ ជាត”ន្តិ? សា តស្ស និបន្នដ្ឋានំ គន្ត្វា និសីទិត្វា បិដ្ឋឹ បរិមជ្ជន្តី “កឹ តេ, តាត, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ តុណ្ហី អហោសិ។ “កឹ ន កថេសិ បុត្តា”តិ? “អម្ម, មរន្តេនាបិ តុយ្ហំ កថេតុំ ន សក្កា”តិ។ “តាត, មយ្ហំ អកថេត្វា កស្ស កថេយ្យាសិ, កថេហិ, តាតា”តិ។ “អម្ម, មយ្ហំ អញ្ញំ អផាសុកំ នត្ថិ, តស្សា បន មាណវិកាយ វណ្ណំ សុត្វា បដិពទ្ធចិត្តោស្មិ , តំ លភន្តោ ជីវិស្សាមិ, អលភន្តោ ឥធេវ មរិស្សាមី”តិ។ “តាត, មយ្ហំ ឯស ភារោ, មា ត្វំ ឯតំ និស្សាយ ចិន្តយី”តិ តំ អស្សាសេត្វា ពហូនិ គន្ធបុប្ផាទីនិ អាទាយ មាណវិកាយ សន្តិកំ គន្ត្វា “បុត្តោ មេ, អម្ម, មម សន្តិកា តវ វណ្ណំ សុត្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ជាតោ, កឹ កាតព្ព”ន្តិ? “សចេ អានេតុំ សក្កោថ, មយា កតោកាសោយេវា”តិ។

សា តស្សា វចនំ សុត្វា តតោ បដ្ឋាយ តស្ស គេហស្ស កណ្ណកណ្ណេហិ ពហុំ កចវរំ សង្កឌ្ឍិត្វា អារក្ខិត្ថិយា ឧបរិ ឆឌ្ឌេសិ។ សា តេន អដ្ដីយមានា អបេតិ។ ឥតរា តេនេវ និយាមេន យា យា កិញ្ចិ កថេតិ, តស្សា តស្សា ឧបរិ កចវរំ ឆឌ្ឌេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បន សា យំ យំ អាហរតិ វា ហរតិ វា, តំ តំ ន កាចិ សោធេតុំ ឧស្សហតិ។ តស្មឹ កាលេ សា តំ ធុត្តំ បុប្ផបច្ឆិយំ និបជ្ជាបេត្វា មាណវិកាយ សន្តិកំ អភិហរិ។ ធុត្តោ មាណវិកាយ សីលំ ភិន្ទិត្វា ឯកាហទ្វីហំ បាសាទេយេវ អហោសិ។ បុរោហិតេ ពហិ និក្ខន្តេ ឧភោ អភិរមន្តិ។ តស្មឹ អាគតេ ធុត្តោ និលីយតិ។

អថ នំ សា ឯកាហទ្វីហច្ចយេន “សាមិ, ឥទានិ តយា គន្តុំ វដ្តតី”តិ អាហ។ “អហំ ព្រាហ្មណំ បហរិត្វា គន្តុកាមោ”តិ។ សា “ឯវំ ហោតូ”តិ ធុត្តំ និលីយាបេត្វា ព្រាហ្មណេ អាគតេ ឯវមាហ “អហំ, អយ្យ, តុម្ហេសុ វីណំ វាទេន្តេសុ នច្ចិតុំ ឥច្ឆាមី”តិ។ “សាធុ, ភទ្ទេ, នច្ចស្សូ”តិ វីណំ វាទេសិ។ “តុម្ហេសុ ឱលោកេន្តេសុ លជ្ជាមិ, មុខំ បន វោ សាដកេន ពន្ធិត្វា នច្ចិស្សាមី”តិ។ “សចេ លជ្ជសិ, ឯវំ ករោហី”តិ។ មាណវិកា ឃនសាដកំ គហេត្វា តស្ស អក្ខីនិ បិទហមានា មុខំ ពន្ធិ។ ព្រាហ្មណោ មុខំ ពន្ធាបេត្វា វីណំ វាទេសិ។ សា មុហុត្តំ នច្ចិត្វា “អយ្យ, អហំ តេ ឯកវារំ សីសេ បហរិតុកាមា”តិ អាហ។ ឥត្ថិលោលោ ព្រាហ្មណោ កិញ្ចិ ការណំ អជានន្តោ “បហរាហី”តិ អាហ, មាណវិកា ធុត្តស្ស សញ្ញំ អទាសិ។ សោ សណិកំ អាគន្ត្វា ព្រាហ្មណស្ស បិដ្ឋិបស្សេ ឋត្វា សីសេ កប្បរេន បហរិ, អក្ខីនិ បតនាការប្បត្តានិ អហេសុំ, សីសេ គណ្ឌោ ឧដ្ឋហិ។ សោ វេទនាដ្ដោ ហុត្វា “អាហរ តេ ហត្ថ”ន្តិ អាហ។ មាណវិកា អត្តនោ ហត្ថំ ឧក្ខិបិត្វា តស្ស ហត្ថេ ឋបេសិ។ ព្រាហ្មណោ “ហត្ថោ មុទុកោ, បហារោ បន ថទ្ធោ”តិ អាហ ។ ធុត្តោ ព្រាហ្មណំ បហរិត្វា និលីយិ។ មាណវិកា តស្មឹ និលីនេ ព្រាហ្មណស្ស មុខតោ សាដកំ មោចេត្វា តេលំ អាទាយ សីសំ បរិសម្ពាហិ។ ព្រាហ្មណេ ពហិ និក្ខន្តេ បុន សា ឥត្ថី ធុត្តំ បច្ឆិយំ និបជ្ជាបេត្វា នីហរិ។

សោ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា សព្ពំ តំ បវត្តឹ អារោចេសិ។ រាជា អត្តនោ ឧបដ្ឋានំ អាគតំ ព្រាហ្មណំ អាហ “ជូតំ កីឡាម ព្រាហ្មណា”តិ? “សាធុ, មហារាជា”តិ។ រាជា ជូតមណ្ឌលំ សជ្ជាបេត្វា បុរិមនយេនេវ ជូតគីតំ គាយិត្វា បាសកេ ខិបតិ។ ព្រាហ្មណោ មាណវិកាយ តបស្ស ភិន្នភាវំ អជានន្តោ “ឋបេត្វា មម មាណវិក”ន្តិ អាហ។ ឯវំ វទន្តោបិ បរាជិតោយេវ។ រាជា ជិនិត្វា “ព្រាហ្មណ, កឹ វទេសិ, មាណវិកាយ តេ តបោ ភិន្នោ, ត្វំ ‘មាតុគាមំ គព្ភតោ បដ្ឋាយ រក្ខន្តោ សត្តសុ ឋានេសុ អារក្ខំ ករោន្តោ រក្ខិតុំ សក្ខិស្សាមី’តិ មញ្ញសិ, មាតុគាមោ នាម កុច្ឆិយំ បក្ខិបិត្វា ចរន្តេនាបិ រក្ខិតុំ ន សក្កា, ឯកបុរិសិកា ឥត្ថី នាម នត្ថិ, តវ មាណវិកា ‘នច្ចិតុកាមាម្ហី’តិ វត្វា វីណំ វាទេន្តស្ស តវ សាដកេន មុខំ ពន្ធិត្វា អត្តនោ ជារំ តវ សីសេ កប្បរេន បហរាបេត្វា ឧយ្យោជេសិ, ឥទានិ កឹ កថេសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦២. “យំ ព្រាហ្មណោ អវាទេសិ, វីណំ សមុខវេឋិតោ;
អណ្ឌភូតាភតា ភរិយា, តាសុ កោ ជាតុ វិស្សសេ”តិ។

តត្ថ **យំ ព្រាហ្មណោ អវាទេសិ, វីណំ សមុខវេបិតោ**តិ យេន ការណេន ព្រាហ្មណោ យនសាដកេន សហ មុខេន វេឋិតោ ហុត្វា វីណំ វាទេសិ, តំ ការណំ ន ជានាតីតិ អត្ថោ។ តញ្ហិ សា វញ្ចេតុកាមា ឯវមកាសិ។ ព្រាហ្មណោ បន តំ ឥត្ថឹ ពហុមាយាភាវំ អជានន្តោ មាតុគាមស្ស សទ្ទហិត្វា “មំ ឯសា លជ្ជតី”តិ ឯវសញ្ញី អហោសិ, តេនស្ស អញ្ញាណភាវំ បកាសេន្តោ រាជា ឯវមាហ, អយមេត្ថាធិប្បាយោ ។ **អណ្ឌភូតាភតា ភរិយា**តិ អណ្ឌំ វុច្ចតិ ពីជំ, ពីជភូតា មាតុកុច្ឆិតោ អនិក្ខន្តកាលេយេវ អាភតា អានីតា, **ភតា**តិ វា បុដ្ឋាតិ អត្ថោ។ កា សា? **ភរិយា** បជាបតិ បាទបរិចារិកា។ សា ហិ ភត្តវត្ថាទីហិ ភរិតព្ពតាយ, ភិន្នសំវរតាយ, លោកធម្មេហិ ភរិតតាយ វា “ភរិយា”តិ វុច្ចតិ។ **តាសុ កោ ជាតុ វិស្សសេ**តិ **ជាតូ**តិ ឯកំសាធិវចនំ, តាសុ មាតុកុច្ឆិតោ បដ្ឋាយ រក្ខិយមានាសុបិ ឯវំ វិប្បការំ អាបជ្ជន្តីសុ ភរិយាសុ កោ នាម បណ្ឌិតោ បុរិសោ ឯកំសេន វិស្សសេ, “និព្ពិការា ឯសា មយី”តិ កោ សទ្ទហេយ្យាតិ អត្ថោ។ អសទ្ធម្មវសេន ហិ អាមន្តកេសុ និមន្តកេសុ វិជ្ជមានេសុ មាតុគាមោ នាម ន សក្កា រក្ខិតុន្តិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ព្រាហ្មណោ ពោធិសត្តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា និវេសនំ គន្ត្វា តំ មាណវិកំ អាហ – “តយា កិរ ឯវរូបំ បាបកម្មំ កត”ន្តិ? “អយ្យ, កោ ឯវមាហ, ន ករោមិ, ‘អហមេវ បហរិំ, ន អញ្ញោ កោចិ’។ សចេ ន សទ្ទហថ, អហំ ‘តុម្ហេ ឋបេត្វា អញ្ញស្ស បុរិសស្ស ហត្ថសម្ផស្សំ ន ជានាមី’តិ សច្ចកិរិយំ កត្វា អគ្គឹ បវិសិត្វា តុម្ហេ សទ្ទហាបេស្សាមី”តិ។ ព្រាហ្មណោ “ឯវំ ហោតូ”តិ មហន្តំ ទារុរាសឹ ការេត្វា អគ្គឹ កត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “សចេ អត្តនោ សទ្ទហសិ, អគ្គឹ បវិសាហី”តិ អាហ។

មាណវិកា អត្តនោ បរិចារិកំ បឋមមេវ សិក្ខាបេសិ “អម្ម, តវ បុត្តំ តត្ថ គន្ត្វា មម អគ្គឹ បវិសនកាលេ ហត្ថគ្គហណំ កាតុំ វទេហី”តិ។ សា គន្ត្វា តថា អវច។ ធុត្តោ អាគន្ត្វា បរិសមជ្ឈេ អដ្ឋាសិ។ សា មាណវិកា ព្រាហ្មណំ វញ្ចេតុកាមា មហាជនមជ្ឈេ ឋត្វា “ព្រាហ្មណ, តំ ឋបេត្វា អញ្ញស្ស បុរិសស្ស ហត្ថសម្ផស្សំ នាម ន ជានាមិ, ឥមិនា សច្ចេន អយំ អគ្គិ មា មំ ឈាបេសី”តិ អគ្គឹ បវិសិតុំ អារទ្ធា។ តស្មិំ ខណេ ធុត្តោ “បស្សថ ភោ បុរោហិតព្រាហ្មណស្ស កម្មំ, ឯវរូបំ មាតុគាមំ អគ្គឹ បវេសាបេតី”តិ គន្ត្វា តំ មាណវិកំ ហត្ថេ គណ្ហិ។ សា ហត្ថំ វិស្សជ្ជាបេត្វា បុរោហិតំ អាហ – “អយ្យ, មម សច្ចកិរិយា ភិន្នា, ន សក្កា អគ្គឹ បវិសិតុ”ន្តិ។ “កឹការណា”តិ? “អជ្ជ មយា ឯវរូបា សច្ចកិរិយា កតា ‘ឋបេត្វា មម សាមិកំ អញ្ញស្ស បុរិសស្ស ហត្ថសម្ផស្សំ ន ជានាមី’តិ , ឥទានិ ចម្ហិ ឥមិនា បុរិសេន ហត្ថេ គហិតា”តិ។ ព្រាហ្មណោ “វញ្ចិតោ អហំ ឥមាយា”តិ ញត្វា តំ បោថេត្វា នីហរាបេសិ។ ឯវំ អសទ្ធម្មសមន្នាគតា កិរេតា ឥត្ថិយោ តាវ មហន្តម្បិ បាបកម្មំ កត្វា អត្តនោ សាមិកំ វញ្ចេតុំ “នាហំ ឯវរូបំ កម្មំ ករោមី”តិ ទិវសម្បិ សបថំ កុរុមានា នានាចិត្តាវ ហោន្តិ។ តេន វុត្តំ –

“ចោរីនំ ពហុពុទ្ធីនំ, យាសុ សច្ចំ សុទុល្លភំ;
ថីនំ ភាវោ ទុរាជានោ, មច្ឆស្សេវោទកេ គតំ។ (ជា. ២.២១.៣៤៧);

“មុសា តាសំ យថា សច្ចំ, សច្ចំ តាសំ យថា មុសា;
គាវោ ពហិ តិណស្សេវ, ឱមសន្តិ វរំ វរំ។

“ចោរិយោ កថិនា ហេតា, វាឡា ច លបសក្ខរា;
ន តា កិញ្ចិ ន ជានន្តិ, យំ មនុស្សេសុ វញ្ចន”ន្តិ។ (ជា. ២.២១.៣៣២, ៣៣៤);

សត្ថា “ឯវំ អរក្ខិយោ មាតុគាមោ”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា ពារាណសិរាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អណ្ឌភូតជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៦៣] ៣. តក្កបណ្ឌិតជាតកវណ្ណនា

កោធនា អកតញ្ញូ ចាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុញ្ញេវារព្ភ កថេសិ។ តញ្ហិ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ច”ន្តិ វុត្តេ “ឥត្ថិយោ នាម ភិក្ខុ អកតញ្ញូ មិត្តទុព្ភា, កស្មា តា និស្សាយ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា គង្គាតីរេ អស្សមំ មាបេត្វា សមាបត្តិយោ ចេវ អភិញ្ញាយោ ច និព្ពត្តេត្វា ឈានសុខេន វិហរតិ។ តស្មិំ សមយេ ពារាណសិសេដ្ឋិនោ ធីតា ទុដ្ឋកុមារី នាម ចណ្ឌា អហោសិ ផរុសា, ទាសកម្មករេ អក្កោសតិ បរិភាសតិ បហរតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ បរិវារ

មនុស្សា គហេត្វា "គង្គាយ កីឡិស្សាមា"តិ អគមំសុ។ តេសំ កីឡន្តានញ្ញេវ សូរិយត្ថង្គមនវេលា ជាតា, មេឃោ ឧដ្ឋហិ, មនុស្សា មេឃំ ទិស្វា ឥតោ ចិតោ ច វេគេន បលាយឹសុ។ សេដ្ឋិធីតាយបិ ទាសកម្មករា "អជ្ជ អម្ហេហិ ឯតិស្សា បិដ្ឋឹ បស្សិតុំ វដ្ដតី"តិ តំ អន្តោឧទកស្មឹយេវ ឆឌ្ឌេត្វា ឧត្តរឹសុ។ ទេវោ បាវស្សិ, សូរិយោបិ អត្ថង្គតោ, អន្ធការោ ជាតោ។ តេ តាយ វិនាវ គេហំ គន្ត្វា "កហំ សា"តិ វុត្តេ "គង្គាតោ តាវ ឧត្តិណ្ណា, អថ នំ ន ជានាម កហំ គតា"តិ។ ញាតកា វិចិនិត្វាបិ ន បស្សឹសុ។

សា មហាវិរវំ វិរវន្តី ឧទកេន វុយ្ហមានា អឌ្ឍរត្តសមយេ ពោធិសត្តស្ស បណ្ណសាលាសមីបំ បាបុណិ។ សោ តស្សា សទ្ទំ សុត្វា "មាតុគាមស្ស សទ្ទោ ឯសោ, បរិត្តាណមស្សា ករិស្សាមី"តិ តិណុក្កំ អាទាយ នទីតីរំ គន្ត្វា តំ ទិស្វា "មា ភាយិ, មា ភាយី"តិ អស្សាសេត្វា នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ ពោធិសត្តោ នទឹ តរមានោ គន្ត្វា តំ ឧក្ខិបិត្វា អស្សមបទំ អានេត្វា អគ្គឹ កត្វា អទាសិ។ សីតេ វិគតេ មធុរានិ ផលាផលានិ ឧបនាមេសិ។ តានិ ខាទិត្វា ឋិតំ "កត្ថ វាសិកាសិ, កថញ្ច គង្គាយ បតិតាសី"តិ បុច្ឆិ។ សា តំ បវត្តឹ អារោចេសិ។ អថ នំ "ត្វំ ឥធេវ វសា"តិ បណ្ណសាលាយ វសាបេន្តោ ទ្វីហតីហំ សយំ អព្ភោកាសេ វសិត្វា "ឥទានិ គច្ឆា"តិ អាហ។ សា "ឥមំ តាបសំ សីលភេទំ បាបេត្វា គហេត្វា គមិស្សាមី"តិ ន គច្ឆតិ។ អថ គច្ឆន្តេ កាលេ ឥត្ថិកុត្តំ ឥត្ថិលីលំ ទស្សេត្វា តស្ស សីលភេទំ កត្វា ឈានំ អន្តរធាបេសិ។ សោ តំ គហេត្វា អរញ្ញេយេវ វសតិ។ អថ នំ សា អាហ "អយ្យ, កឹ នោ អរញ្ញវាសេន, មនុស្សបថំ គមិស្សាមា"តិ? សោ តំ អាទាយ ឯកំ បច្ចន្តគាមកំ គន្ត្វា តក្កភតិយា ជីវិកំ កប្បេត្វា តំ បោសេតិ។ តស្ស តក្កំ វិក្កិណិត្វា ជីវតីតិ "តក្កបណ្ឌិតោ"តិ នាមំ អកំសុ។ អថស្ស គាមវាសិនោ បរិព្ពយំ ទត្វា "អម្ហាកំ សុយុត្តទុយុត្តកំ អាចិក្ខន្តោ ឯត្ថ វសា"តិ គាមទ្វារេ កុដិយំ វាសេសុំ។

តេន ច សមយេន ចោរា បព្ពតា ឱរុយ្ហ បច្ចន្តំ បហរន្តិ។ តេ ឯកទិវសំ តំ គាមំ បហរិត្វា គាមវាសិកេហិយេវ ភណ្ឌិកា ឧក្ខិបាបេត្វា គច្ឆន្តា តម្បិ សេដ្ឋិធីតរំ គហេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា សេសជនេ វិស្សជ្ជេសុំ។ ចោរជេដ្ឋកោ បន តស្សា រូបេ ពជ្ឈិត្វា តំ អត្តនោ ភរិយំ អកាសិ។ ពោធិសត្តោ "ឥត្ថន្នាមា កហ"ន្តិ បុច្ឆិ។ "ចោរជេដ្ឋកេន គហេត្វា អត្តនោ ភរិយា កតា"តិ ច សុត្វាបិ "ន សា តត្ថ មយា វិនា វសិស្សតិ, បលាយិត្វា អាគច្ឆិស្សតី"តិ តស្សា អាគមនំ ឱលោកេន្តោ តត្ថេវ វសិ។

សេដ្ឋិធីតាបិ ចិន្តេសិ "អហំ ឥធ សុខំ វសាមិ, កទាចិ មំ តក្កបណ្ឌិតោ កិញ្ចិទេវ និស្សាយ អាគន្ត្វា ឥតោ អាទាយ គច្ឆេយ្យ, អថ ឯតស្មា សុខា បរិហាយិស្សាមិ, យន្នូនាហំ សម្បិយាយមានា វិយ តំ បក្កោសាបេត្វា ឃាតាបេយ្យ"ន្តិ។ សា ឯកំ មនុស្សំ បក្កោសិត្វា "អហំ ឥធ ទុក្ខំ ជីវាមិ, តក្កបណ្ឌិតោ អាគន្ត្វា មំ អាទាយ គច្ឆតូ"តិ សាសនំ បេសេសិ។ សោ តំ សាសនំ សុត្វា សទ្ទហិត្វា តត្ថ គន្ត្វា គាមទ្វារេ ឋត្វា សាសនំ បេសេសិ។ សា និក្ខមិត្វា តំ ទិស្វា "អយ្យ, សចេ មយំ ឥទានិ គច្ឆិស្សាម, ចោរជេដ្ឋកោ អនុពន្ធិត្វា ឧភោបិ អម្ហេ ឃាតេស្សតិ, រត្តិភាគេ គច្ឆិស្សាមា"តិ តំ អានេត្វា ភោជេត្វា កោដ្ឋកេ និសីទាបេត្វា សាយំ ចោរជេដ្ឋកស្ស អាគន្ត្វា សុរំ បិវិត្វា មត្តកាលេ "សាមិ, សចេ ឥមាយ វេលាយ តវ សត្តុំ បស្សេយ្យាសិ, កិន្តិ នំ ករេយ្យាសី"តិ អាហ។ "ឥទញ្ចិទញ្ច ករិស្សាមីតិ"។ "កឹ បន សោ ទូរេ, ននុ កោដ្ឋកេ និសិន្នោ"តិ? ចោរជេដ្ឋកោ ឧក្កំ អាទាយ តត្ថ គន្ត្វា តំ ទិស្វា គហេត្វា គេហមជ្ឈេ បាតេត្វា កប្បរាទីហិ យថារុចិ បោថេសិ។ សោ បោថិយមានោបិ អញ្ញំ កិញ្ចិ អវត្វា "កោធនា អកតញ្ញូ ច, បិសុណា មិត្តភេទិកា"តិ ឯត្តកមេវ វទតិ។ ចោរោ តំ បោថេត្វា ពន្ធិត្វា និបជ្ជាបេត្វា សាយមាសំ ភុញ្ជិត្វា សយិ។ បពុទ្ធោ ជិណ្ណាយ សុរាយ បុន តំ បោថេតុំ អារភិ, សោបិ តានេវ ចត្តារិ បទានិ វទតិ។

ចោរោ ចិន្តេសិ "អយំ ឯវំ បោថិយមានោបិ អញ្ញំ កិញ្ចិ អវត្វា ឥមានេវ ចត្តារិ បទានិ វទតិ, បុច្ឆិស្សាមិ ន"ន្តិ តស្សា សុត្តភាវំ ញត្វា តំ បុច្ឆិ "អម្ភោ ត្វំ ឯវំ បោថិយមានោបិ កស្មា ឯតានេវ បទានិ វទសី"តិ? តក្កបណ្ឌិតោ "តេន ហិ សុណាហី"តិ តំ ការណំ អាទិតោ បដ្ឋាយ កថេសិ។ "អហំ បុព្ពេ អរញ្ញវាសិកោ ឯកោ តាបសោ ឈានលាភី, ស្វាហំ ឯតំ គង្គាយ វុយ្ហមានំ ឧត្តារេត្វា បដិជគ្គឹ។ អថ មំ ឯសា បលោភេត្វា ឈានា បរិហាបេសិ, ស្វាហំ អរញ្ញំ បហាយ ឯតំ បោសេន្តោ បច្ចន្តគាមកេ វសាមិ, អថេសា ចោរេហិ ឥធានីតា 'អហំ ទុក្ខំ វសាមិ, អាគន្ត្វា មំ នេតូ'តិ មយ្ហំ សាសនំ បេសេត្វា ឥទានិ តវ ហត្ថេ បាតេសិ, ឥមិនា ការណេនាហំ ឯវំ កថេមី"តិ។ ចោរោ ចិន្តេសិ "យា ឯសា ឯវរូបេ គុណសម្បន្នេ ឧបការកេ ឯវំ វិប្បដិបជ្ជិ, សា មយ្ហំ កតរំ នាម ឧបទ្ទវំ ន ករេយ្យ, មារេតព្ពា ឯសា"តិ សោ តក្កបណ្ឌិតំ អស្សាសេត្វា តំ បពោធេត្វា ខគ្គំ អាទាយ និក្ខម្ម "ឯតំ បុរិសំ គាមទ្វារេ ឃាតេស្សាមី"តិ វត្វា តាយ សទ្ធឹ ពហិគាមំ គន្ត្វា "ឯតំ ហត្ថេ គណ្ហា"តិ តំ តាយ ហត្ថេ គាហាបេត្វា ខគ្គំ អាទាយ តក្កបណ្ឌិតំ បហរន្តោ វិយ តំ ទ្វិធា ឆិន្ទិត្វា សសីសំ ន្ហាបេត្វា តក្កបណ្ឌិតំ កតិបាហំ បណីតេន ភោជនេន សន្តប្បេត្វា ឥទានិ កហំ គមិស្សសី"តិ អាហ។ តក្កបណ្ឌិតោ "ឃរាវាសេន មេ កិច្ចំ នត្ថិ, ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តត្ថេវ អរញ្ញេ វសិស្សាមី"តិ អាហ។ "តេន ហិ អហម្បិ បព្ពជិស្សាមី"តិ ឧភោបិ បព្ពជិត្វា តំ អរញ្ញាយតនំ គន្ត្វា បញ្ច អភិញ្ញា អដ្ឋ ច សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកូបគា អហេសុំ។

សត្ថា ឥមានិ ទ្វេ វត្ថូនិ កថេត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦៣. “កោធនា អកតញ្ញូ ច, បិសុណា មិត្តភេទិកា;
ព្រហ្មចរិយំ ចរ ភិក្ខុ, សោ សុខំ ន វិហាហិសី”តិ។

តត្រាយំ បិណ្ឌត្ថោ – **ភិក្ខុ** ឥត្ថិយោ នាមេតា **កោធនា**, ឧប្បន្នំ កោធំ និវារេតុំ ន សក្កោន្តិ។ **អកតញ្ញូ ច**, អតិមហន្តម្បិ ឧបការំ ន ជានន្តិ។ **បិសុណា** ច, បិយសុញ្ញភាវករណមេវ កថំ កថេន្តិ។ **មិត្តភេទិកា**, មិត្តេ ភិន្ទន្តិ, មិត្តភេទនកថំ កថនសីលាយេវ , ឯវរូបេហិ បាបធម្មេហិ សមន្នាគតា ឯតា។ កឹ តេ ឯតាហិ, **ព្រហ្មចរិយំ ចរ ភិក្ខុ**, អយញ្ហិ មេថុនវិរតិ បរិសុទ្ធដ្ឋេន ព្រហ្មចរិយំ នាម, តំ ចរ។ **សោ សុខំ ន វិហាហិសី**តិ សោ ត្វំ ឯតំ ព្រហ្មចរិយវាសំ វសន្តោ ឈានសុខំ មគ្គសុខំ ផលសុខញ្ច ន វិហាហិសិ, ឯតំ សុខំ ន វិជហិស្សតិ, ឯតស្មា សុខា ន បរិហាយិស្សសីតិ អត្ថោ។ “ន បរិហាហិសី”តិបិ បាឋោ, អយមេវត្ថោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ចោរជេដ្ឋកោ អានន្ទោ អហោសិ, តក្កបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តក្កបណ្ឌិតជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៦៤] ៤. ទុរាជានជាតកវណ្ណនា

មាសុ នន្ទិ ឥច្ឆតិ មន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ សាវត្ថិវាសី ឧបាសកោ តីសុ សរណេសុ បញ្ចសុ ច សីលេសុ បតិដ្ឋិតោ ពុទ្ធមាមកោ, ធម្មមាមកោ, សង្ឃមាមកោ, ភរិយា បនស្ស ទុស្សីលា បាបធម្មា។ យំ ទិវសំ មិច្ឆាចារំ ចរតិ, តំ ទិវសំ សតក្កីតទាសី វិយ ហោតិ, មិច្ឆាចារស្ស បន អករណទិវសេ សាមិនី វិយ ហោតិ ចណ្ឌា ផរុសា។ សោ តស្សា ភាវំ ជានិតុំ ន សក្កោតិ, អថ តាយ ឧព្ពាឡ្ហោ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ គន្ធបុប្ផាទីនិ អាទាយ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា និសិន្នំ សត្ថា អាហ – “កឹ នុ ខោ ត្វំ, ឧបាសក, សត្តដ្ឋ ទិវសេ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ នាគច្ឆសី”តិ។ ឃរណី មេ, ភន្តេ, ឯកស្មឹ ទិវសេ សតក្កីតទាសី វិយ ហោតិ, ឯកស្មឹ ទិវសេ សាមិនី វិយ ចណ្ឌា ផរុសា។ អហំ តស្សា ភាវំ ជានិតុំ ន សក្កោមិ, ស្វាហំ តាយ ឧព្ពាឡ្ហោ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ នាគច្ឆាមីតិ។ អថស្ស វចនំ សុត្វា សត្ថា “ឧបាសក, ‘មាតុគាមស្ស ភាវោ នាម ទុជ្ជានោ’តិ បុព្ពេបិ តេ បណ្ឌិតា កថយិំសុ, ត្វំ បន តំ ភវសង្ខេបគតត្តា សល្លក្ខេតុំ ន សក្កោសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ សិក្ខាបេតិ។ អថេកោ តិរោរដ្ឋវាសិកោ ព្រាហ្មណមាណវកោ អាគន្ត្វា តស្ស សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហន្តោ ឯកាយ ឥត្ថិយា បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា តំ ភរិយំ កត្វា តស្មិំយេវ ពារាណសិនគរេ វសន្តោ ទ្វេ តិស្សោ វេលាយោ អាចរិយស្ស ឧបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ។ សា បនស្ស ភរិយា ទុស្សីលា បាបធម្មា។ មិច្ឆាចារំ ចិណ្ណទិវសេ ទាសី វិយ ហោតិ, អចិណ្ណទិវសេ សាមិនី វិយ ហោតិ ចណ្ឌា ផរុសា។ សោ តស្សា ភាវំ ជានិតុំ អសក្កោន្តោ តាយ ឧព្ពាឡ្ហោ អាកុលចិត្តោ អាចរិយស្ស ឧបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ។ អថ នំ សត្តដ្ឋ ទិវសេ អតិក្កមិត្វា អាគតំ “កឹ, មាណវ , ន បញ្ញាយសី”តិ អាចរិយោ បុច្ឆិ។ សោ “ភរិយា មំ, អាចរិយ, ឯកទិវសំ ឥច្ឆតិ បត្ថេតិ, ទាសី វិយ និហតមានា ហោតិ។ ឯកទិវសំ សាមិនី វិយ ថទ្ធា ចណ្ឌា ផរុសា, អហំ តស្សា ភាវំ ជានិតុំ ន សក្កោមិ, តាយ ឧព្ពាឡ្ហោ អាកុលចិត្តោ តុម្ហាកំ ឧបដ្ឋានំ នាគតោម្ហី”តិ។ អាចរិយោ “ឯវមេតំ, មាណវ, ឥត្ថិយោ នាម អនាចារំ ចិណ្ណទិវសេ សាមិកំ អនុវត្តន្តិ, ទាសី វិយ និហតមានា ហោន្តិ។ អនាចិណ្ណទិវសេ បន មានត្ថទ្ធា ហុត្វា សាមិកំ ន គណេន្តិ។ ឯវំ ឥត្ថិយោ នាមេតា អនាចារា ទុស្សីលា, តាសំ ភាវោ នាម ទុជ្ជានោ, តាសុ ឥច្ឆន្តីសុបិ អនិច្ឆន្តីសុបិ មជ្ឈត្តេនេវ ភវិតព្ព”ន្តិ វត្វា តស្សោវាទវសេន ឥមំ គាថមាហ –

៦៤. “មា សុ នន្ទិ ឥច្ឆតិ មំ, មា សុ សោចិ ន មិច្ឆតិ;
ថីនំ ភាវោ ទុរាជានោ, មច្ឆស្សេវោទកេ គត”ន្តិ។

តត្ថ **មា សុ នន្ទិ ឥច្ឆតិ ម**ន្តិ **សុ**-ការោ និបាតមត្តំ, “អយំ ឥត្ថី មំ ឥច្ឆតិ បត្ថេតិ, មយិ សិនេហំ ករោតី”តិ មា តុស្សិ។ **មា សុ សោចិ ន មិច្ឆតី**តិ “អយំ មំ ន ឥច្ឆតី”តិបិ មា សោចិ, តស្សា ឥច្ឆមានាយ នន្ទឹ, ន ឥច្ឆមានាយ ច សោកំ អកត្វា មជ្ឈត្តោវ ហោហីតិ ទីបេតិ។ **ថីនំ ភាវោ ទុរាជានោ**តិ ឥត្ថីនំ ភាវោ នាម ឥត្ថិមាយាយ បដិច្ឆន្នត្តា ទុរាជានោ។ យថា កឹ? **មច្ឆស្សេវោទកេ គត**ន្តិ យថា មច្ឆស្ស គមនំ ឧទកេន បដិច្ឆន្នត្តា ទុជ្ជានំ, តេនេវ សោ កេវដ្ដេ អាគតេ ឧទកេន គមនំ បដិច្ឆាទេត្វា បលាយតិ, អត្តានំ គណ្ហិតុំ ន ទេតិ, ឯវមេវ

ឥត្ថិយោ មហន្តម្បិ ទុស្សីលកម្មំ កត្វា “មយំ ឯវរូបំ ន ករោមា”តិ អត្តនា កតកម្មំ ឥត្ថិមាយាយ បដិច្ឆាទេត្វា សាមិកេ វញ្ចេន្តិ ។ ឯវំ ឥត្ថិយោ នាមេតា បាបធម្មា ទុរាជានា, តាសុ មជ្ឈត្តោយេវ សុខិតោ ហោតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ អន្តេវាសិកស្ស ឱវាទំ អទាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សោ តស្សា ឧបរិ មជ្ឈត្តោវ អហោសិ។ សាបិស្ស ភរិយា “អាចរិយេន កិរ មេ ទុស្សីលភាវោ ញាតោ”តិ តតោ បដ្ឋាយ ន អនាចារំ ចរិ។ សាបិ តស្ស ឧបាសកស្ស ឥត្ថី “សម្មាសម្ពុទ្ធេន កិរ មយ្ហំ ទុរាចារភាវោ ញាតោ”តិ តតោ បដ្ឋាយ បាបកម្មំ នាម ន អកាសិ។

សត្ថាបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ឧបាសកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ, សត្ថា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជយម្បតិកាយេវ ឥទានិ ជយម្បតិកា, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុរាជានជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៦៥] ៥. អនភិរតិជាតកវណ្ណនា

យថា នទី ច បន្ថោ ចាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ តថារូបំយេវ ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ បន បរិគ្គណ្ហន្តោ តស្សា ទុស្សីលភាវំ ញត្វា ភណ្ឌិតោ ចិត្តព្យាកុលតាយ សត្តដ្ឋ ទិវសេ ឧបដ្ឋានំ នាគមាសិ។ សោ ឯកទិវសំ វិហារំ គន្ត្វា តថាគតំ វន្ទិត្វា និសិន្នោ “កស្មា សត្តដ្ឋ ទិវសានិ នាគតោសី”តិ វុត្តេ “ភរិយា មេ, ភន្តេ, ទុស្សីលា, តស្សា ឧបរិ ព្យាកុលចិត្តតាយ នាគតោម្ហី”តិ អាហ។ សត្ថា “ឧបាសក, ឥត្ថីសុ ‘អនាចារា ឯតា’តិ កោបំ អកត្វា មជ្ឈត្តេនេវ ភវិតុំ វដ្ដតីតិ បុព្ពេបិ តេ បណ្ឌិតា កថយឹសុ, ត្វំ បន ភវន្តរេន បដិច្ឆន្នត្តា តំ ការណំ ន សល្លក្ខេសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បុរិមនយេនេវ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ អហោសិ។ អថស្ស អន្តេវាសិកោ ភរិយាយ ទោសំ ទិស្វា ព្យាកុលចិត្តតាយ កតិបាហំ អនាគន្ត្វា ឯកទិវសំ អាចរិយេន បុច្ឆិតោ តំ ការណំ និវេទេសិ។ អថស្ស អាចរិយោ “តាត, ឥត្ថិយោ នាម សព្ពសាធារណា , តាសុ ‘ទុស្សីលា ឯតា’តិ បណ្ឌិតា កោបំ ន ករោន្តី”តិ វត្វា ឱវាទវសេន ឥមំ គាថមាហ –

៦៥. “យថា នទី ច បន្ថោ ច, បានាគារំ សភា បបា;
ឯវំ លោកិត្ថិយោ នាម, នាសំ កុជ្ឈន្តិ បណ្ឌិតា”តិ។

តត្ថ **យថា នទី**តិ យថា អនេកតិត្ថា នទី ន្ហានត្ថាយ សម្បត្តសម្បត្តានំ ចណ្ឌាលាទីនម្បិ ខត្តិយាទីនម្បិ សាធារណា, ន តត្ថ កោចិ ន្ហាយិតុំ ន លភតិ នាម។ “**បន្ថោ**”តិអាទីសុបិ យថា មហាមគ្គោបិ សព្ពេសំ សាធារណោ , ន កោចិ តេន គន្តុំ ន លភតិ។ **បានាគារ**ម្បិ សុរាគេហំ សព្ពេសំ សាធារណំ, យោ យោ បាតុកាមោ, សព្ពោ តត្ថ បវិសតេវ។ បុញ្ញត្ថិកេហិ តត្ថ តត្ថ មនុស្សានំ និវាសត្ថាយ កតា **សភា**បិ សាធារណា, ន តត្ថ កោចិ បវិសិតុំ ន លភតិ។ មហាមគ្គេ បានីយចាដិយោ ឋបេត្វា កតា **បបា**បិ សព្ពេសំ សាធារណា, ន តត្ថ កោចិ បានីយំ បិវិតុំ ន លភតិ។ **ឯវំ លោកិត្ថិយោ នាមា**តិ ឯវមេវ តាត មាណវ ឥមស្មឹ លោកេ ឥត្ថិយោបិ សព្ពសាធារណាវ, តេនេវ ច សាធារណដ្ឋេន នទីបន្ថបានាគារសភាបបាសទិសា។ តស្មា **នាសំ កុជ្ឈន្តិ បណ្ឌិតា,** ឯតាសំ ឥត្ថីនំ “លាមិកា ឯតា អនាចារា ទុស្សីលា សព្ពសាធារណា”តិ ចិន្តេត្វា បណ្ឌិតា ឆេកា ពុទ្ធិសម្បន្នា ន កុជ្ឈន្តីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ អន្តេវាសិកស្ស ឱវាទំ អទាសិ, សោ តំ ឱវាទំ សុត្វា មជ្ឈត្តោ អហោសិ។ ភរិយាបិស្ស “អាចរិយេន កិរម្ហិ ញាតា”តិ តតោ បដ្ឋាយ បាបកម្មំ ន អកាសិ។ តស្សាបិ ឧបាសកស្ស ភរិយា “សត្ថារា កិរម្ហិ ញាតា”តិ តតោ បដ្ឋាយ បាបកម្មំ ន អកាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧបាសកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជយម្បតិកាវ ឯតរហិ ជយម្បតិកា, អាចរិយព្រាហ្មណោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អនភិរតិជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[៦៦] ៦. មុទុលក្ខណជាតកវណ្ណនា

ឯកា ឥច្ឆា បុរេ អាសីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សំកិលេសំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា រតនសាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិត្វា បដិបន្នកោ យោគាវចរោ អវិស្សដ្ឋកម្មដ្ឋានោ

ហុត្វា ឯកទិវសំ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ អលង្កតបដិយត្តំ ឥត្ថឹ ទិស្វា សុភវសេន ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា ឱលោកេសិ។ តស្ស អព្ភន្តរេ កិលេសោ ចលិ, វាសិយា អាកោដិតខីររុក្ខោ វិយ អហោសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ កិលេសវសិកោ ហុត្វា នេវ កាយស្សាទំ ន ចិត្តស្សាទំ លភតិ, ភន្តមិគសប្បដិភាគោ សាសនេ អនភិរតោ បរូឡ្ហកេសលោមនខោ កិលិដ្ឋចីវរោ អហោសិ។ អថស្ស ឥន្ទ្រិយវិការំ ទិស្វា សហាយកា ភិក្ខូ “កឹ នុ ខោ តេ, អាវុសោ, ន យថា បោរាណានិ ឥន្ទ្រិយានី”តិ បុច្ឆឹសុ។ អនភិរតោស្មិ, អាវុសោតិ។

អថ នំ តេ សត្ថុ សន្តិកំ នយឹសុ។ សត្ថា “កឹ, ភិក្ខវេ, អនិច្ឆមានំ ភិក្ខុំ អាទាយ អាគតត្ថា”តិ បុច្ឆិ។ “អយំ, ភន្តេ, ភិក្ខុ អនភិរតោ”តិ? “សច្ចំ ភិក្ខូ”តិ។ “សច្ចំ ភគវា”តិ។ “កោ តំ ឧក្កណ្ឋាបេសី”តិ? “អហំ, ភន្តេ, បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ ឥត្ថឹ ទិស្វា ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា ឱលោកេសឹ, អថ មេ កិលេសោ ចលិ, តេនម្ហិ ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ។ អថ នំ សត្ថា “អនច្ឆរិយមេតំ ភិក្ខុ, យំ ត្វំ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា វិសភាគារម្មណំ សុភវសេន ឱលោកេន្តោ កិលេសេហិ កម្បិតោ, បុព្ពេ បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋសមាបត្តិលាភិនោ ឈានពលេន កិលេសេ វិក្ខម្ភេត្វា វិសុទ្ធចិត្តា គគនតលចរា ពោធិសត្តាបិ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា វិសភាគារម្មណំ ឱលោកយមានា ឈានា បរិហាយិត្វា កិលេសេហិ កម្បិតា មហាទុក្ខំ អនុភវឹសុ។ ន ហិ សិនេរុឧប្បាដនកវាតោ ហត្ថិមត្តំ មុណ្ឌបព្ពតំ, មហាជម្ពុឧម្មូលកវាតោ ឆិន្នតដេ វិរូឡ្ហគច្ឆកំ, មហាសមុទ្ទំ វា បន សោសនកវាតោ ខុទ្ទកតឡាកំ កិស្មិញ្ចិទេវ គណេតិ, ឯវំ ឧត្តមពុទ្ធីនំ នាម វិសុទ្ធចិត្តានំ ពោធិសត្តានំ អញ្ញាណភាវករា កិលេសា តយិ កឹ លជ្ជិស្សន្តិ, វិសុទ្ធាបិ សត្តា សំកិលិស្សន្តិ, ឧត្តមយសសមង្គិនោបិ អាយសក្យំ បាបុណន្តី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ឯកស្ស មហាវិភវស្ស ព្រាហ្មណស្ស កុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តោ សព្ពសិប្បានំ បារំ គន្ត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា បញ្ច អភិញ្ញា ច អដ្ឋ សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ឈានសុខេន វីតិនាមេន្តោ ហិមវន្តប្បទេសេ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកស្មឹ កាលេ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ហិមវន្តា ឱតរិត្វា ពារាណសឹ បត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ កតសរីរបដិជគ្គនោ រត្តវាកមយំ និវាសនបារុបនំ សណ្ឋាបេត្វា អជិនចម្មំ ឯកស្មឹ អំសេ កត្វា ជដាមណ្ឌលំ ពន្ធិត្វា ភិក្ខាភាជនមាទាយ ពារាណសិយំ ភិក្ខាយ ចរមានោ រញ្ញោ ឃរទ្វារំ សម្បាបុណិ។ រាជា តស្ស ឥរិយាបថេយេវ បសីទិត្វា បក្កោសាបេត្វា មហារហេ អាសនេ និសីទាបេត្វា បណីតេន ខាទនីយភោជនីយេន សន្តប្បេត្វា កតានុមោទនំ ឧយ្យានេ វសនត្ថាយ យាចិ។ សោ សម្បដិច្ឆិត្វា រាជគេហេ ភុញ្ជិត្វា រាជកុលំ ឱវទមានោ តស្មឹ ឧយ្យានេ សោឡស វស្សានិ វសិ។

អថេកទិវសំ រាជា កុបិតំ បច្ចន្តំ វូបសមេតុំ គច្ឆន្តោ មុទុលក្ខណំ នាម អគ្គមហេសឹ “អប្បមត្តា អយ្យស្ស ឧបដ្ឋានំ ករោហី”តិ វត្វា អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ គតកាលតោ បដ្ឋាយ អត្តនោ រុច្ចនវេលាយ រាជគេហំ គច្ឆតិ។ អថេកទិវសំ មុទុលក្ខណា ពោធិសត្តស្ស អាហារំ សម្បាទេត្វា – “អជ្ជ អយ្យោ ចិរាយតី”តិ គន្ធោទកេន ន្ហាយិត្វា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតា មហាតលេ ចូឡសយនំ បញ្ញាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស អាគមនំ ឱលោកយមានា និបជ្ជិ។ ពោធិសត្តោបិ អត្តនោ វេលំ សល្លក្ខេត្វា ឈានា វុដ្ឋាយ អាកាសេនេវ រាជនិវេសនំ អគមាសិ។ មុទុលក្ខណា វាកចីរសទ្ទំ សុត្វាវ “អយ្យោ, អាគតោ”តិ វេគេន ឧដ្ឋហិ, តស្សា វេគេន ឧដ្ឋហន្តិយា មដ្ឋសាដកោ ភស្សិ។ តាបសោបិ សីហបញ្ជរេន បវិសន្តោ ទេវិយា វិសភាគរូបារម្មណំ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា សុភវសេន ឱលោកេសិ។ អថស្ស អព្ភន្តរេ កិលេសោ ចលិ, វាសិយា បហដខីររុក្ខោ វិយ អហោសិ។ តាវទេវស្ស ឈានំ អន្តរធាយិ, ឆិន្នបក្ខោ កាកោ វិយ អហោសិ។ សោ ឋិតកោវ អាហារំ គហេត្វា អភុញ្ជិត្វាវ កិលេសកម្បិតោ បាសាទា ឱរុយ្ហ ឧយ្យានំ គន្ត្វា បណ្ណសាលំ បវិសិត្វា ផលកត្ថរណសយនស្ស ហេដ្ឋា អាហារំ ឋបេត្វា វិសភាគារម្មណេន ពទ្ធោ កិលេសគ្គិនា ឌយ្ហមានោ និរាហារតាយ សុស្សមានោ សត្ត ទិវសានិ ផលកត្ថរណេ និបជ្ជិ។

សត្តមេ ទិវសេ រាជា បច្ចន្តំ វូបសមេត្វា អាគតោ នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា និវេសនំ អគន្ត្វាវ “អយ្យំ បស្សិស្សាមី”តិ ឧយ្យានំ គន្ត្វា បណ្ណសាលំ បវិសិត្វា តំ និបន្នកំ ទិស្វា “ឯកំ អផាសុកំ ជាតំ មញ្ញេ”តិ បណ្ណសាលំ សោធាបេត្វា បាទេ បរិមជ្ជន្តោ “កឹ, អយ្យ, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ “មហារាជ អញ្ញំ មេ អផាសុកំ នត្ថិ, កិលេសវសេន បនម្ហិ បដិពទ្ធចិត្តោ ជាតោ”តិ។ “កហំ បដិពទ្ធំ តេ, អយ្យ, ចិត្ត”ន្តិ? “មុទុលក្ខណាយ, មហារាជា”តិ។ “សាធុ អយ្យ, អហំ មុទុលក្ខណំ តុម្ហាកំ ទម្មី”តិ តាបសំ អាទាយ និវេសនំ បវិសិត្វា ទេវឹ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ កត្វា តាបសស្ស អទាសិ។ ទទមានោយេវ ច មុទុលក្ខណាយ សញ្ញមទាសិ “តយា អត្តនោ ពលេន អយ្យំ រក្ខិតុំ វាយមិតព្ព”ន្តិ។ “សាធុ, ទេវ, រក្ខិស្សាមី”តិ។ តាបសោ ទេវឹ គហេត្វា រាជនិវេសនា ឱតរិ។

អថ នំ មហាទ្វារតោ និក្ខន្តកាលេ “អយ្យ, អម្ហាកំ ឯកំ គេហំ លទ្ធុំ វដ្ដតិ, គច្ឆ, រាជានំ គេហំ យាចាហី”តិ អាហ។ តាបសោ គន្ត្វា គេហំ យាចិ។ រាជា មនុស្សានំ វច្ចកុដិកិច្ចំ សាធយមានំ ឯកំ ឆឌ្ឌិតគេហំ ទាបេសិ។ សោ ទេវឹ គហេត្វា តត្ថ អគមាសិ, សា បវិសិតុំ ន ឥច្ឆតិ។ “កឹការណា ន បវិសសី”តិ? “អសុចិភាវេនា”តិ។ ឥទានិ

“កឹ ករោមី”តិ។ “បដិជគ្គាហិ ន”ន្តិ វត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ បេសេត្វា “គច្ឆ, កុទ្ទាលំ អាហរ, បច្ឆឹ អាហរា”តិ អាហរាបេត្វា អសុចិញ្ច សង្ការញ្ច ឆឌ្ឌាបេត្វា គោមយំ អាហរាបេត្វា លិម្បាបេត្វា បុនបិ “គច្ឆ, មញ្ចំ អាហរ, បីឋំ អាហរ, អត្ថរណំ អាហរ, ចាដឹ អាហរ, ឃដំ អាហរា”តិ ឯកមេកំ អាហរាបេត្វា បុន ឧទកាហរណាទីនំ អត្ថាយ អាណាបេសិ។ សោ ឃដំ អាទាយ ឧទកំ អាហរិត្វា ចាដឹ បូរេត្វា ន្ហានោទកំ សជ្ជេត្វា សយនំ អត្ថរិ។ អថ នំ សយនេ ឯកតោ និសិន្នំ ទាឋិកាសុ គហេត្វា “ឥវំ សមណភាវំ វា ព្រាហ្មណភាវំ វា ន ជានាសី”តិ ឱណមេត្វា អត្តនោ អភិមុខំ អាកឌ្ឍិ។ សោ តស្មិំ កាលេ សតឹ បដិលភិ, ឯត្តកំ បន កាលំ អញ្ញាណី អហោសិ។ ឯវំ អញ្ញាណករណា កិលេសា នាម។ “កាមច្ឆន្ទនីវរណំ, ភិក្ខវេ, អន្ធករណំ អញ្ញាណករណ”ន្តិអាទិ (សំ. និ. ៥.២២១) ចេត្ថ វត្តព្ពំ។

សោ សតឹ បដិលភិត្វា ចិន្តេសិ “អយំ តណ្ហា វឌ្ឍមានា មម ចតូហិ អបាយេហិ សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន ទស្សតិ, អជ្ជេវ មយា ឥមំ រញ្ញោ និយ្យាទេត្វា ហិមវន្តំ បវិសិតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ តំ អាទាយ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “មហារាជ, តវ ទេវិយា មយ្ហំ អត្ថោ នត្ថិ, កេវលំ មេ ឥមំ និស្សាយ តណ្ហា វឌ្ឍិតា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦៦. “ឯកា ឥច្ឆា បុរេ អាសិ, អលទ្ធា មុទុលក្ខណំ;
យតោ លទ្ធា អឡារក្ខី, ឥច្ឆា ឥច្ឆំ វិជាយថា”តិ។

តត្រាយំ បិណ្ឌត្ថោ – មហារាជ, មយ្ហំ ឥមំ តវ ទេវិំ មុទុលក្ខណំ អលភិត្វា បុរេ “អហោ វតាហំ ឯតំ លភេយ្យ”ន្តិ **ឯកា ឥច្ឆា អាសិ,** ឯកាវ តណ្ហា ឧប្បជ្ជិ។ យតោ បន មេ អយំ **អឡារក្ខី** វិសាលនេត្តា សោភនលោចនា លទ្ធា, អថ មេ សា បុរិមិកា **ឥច្ឆា** គេហតណ្ហំ ឧបករណតណ្ហំ ឧបភោគតណ្ហន្តិ ឧបរូបរិ អញ្ញំ នានប្បការំ **ឥច្ឆំ វិជាយថ** ជនេសិ ឧប្បាទេសិ។ សា ខោ បន មេ ឯវំ វឌ្ឍមានា ឥច្ឆា អបាយតោ សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន ទស្សតិ, អលំ មេ ឥមាយ, ត្វញ្ញេវ តវ ភរិយំ គណ្ហ, អហំ បន ហិមវន្តំ គមិស្សាមីតិ តាវទេវ នដ្ឋំ ឈានំ ឧប្បាទេត្វា អាកាសេ និសិន្នោ ធម្មំ ទេសេត្វា រញ្ញោ ឱវាទំ ទត្វា អាកាសេនេវ ហិមវន្តំ គន្ត្វា បុន មនុស្សបថំ នាម នាគមាសិ, ព្រហ្មវិហារេ បន ភាវេត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ អរហត្តផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, មុទុលក្ខណា ឧប្បលវណ្ណា, ឥសិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មុទុលក្ខណជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៦៧] ៧. ឧច្ឆង្គជាតកវណ្ណនា

ឧច្ឆង្គេ ទេវ មេ បុត្តោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ជានបទិត្ថឹ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ កោសលរដ្ឋេ តយោ ជនា អញ្ញតរស្មិំ អដវិមុខេ កសន្តិ។ តស្មិំ សមយេ អន្តោអដវិយំ ចោរា មនុស្សេ វិលុម្បិត្វា បលាយិំសុ។ មនុស្សា តេ ចោរេ បរិយេសិត្វា អបស្សន្តា តំ ឋានំ អាគម្ម “តុម្ហេ អដវិយំ វិលុម្បិត្វា ឥទានិ កស្សកា វិយ ហោថា”តិ “តេ ចោរា ឥមេ”តិ ពន្ធិត្វា អានេត្វា កោសលរញ្ញោ អទំសុ។ អថេកា ឥត្ថី អាគន្ត្វា “អច្ឆាទនំ មេ ទេថ, អច្ឆាទនំ មេ ទេថា”តិ បរិទេវន្តី បុនប្បុនំ រាជនិវេសនំ បរិយាតិ។ រាជា តស្សា សទ្ទំ សុត្វា “គច្ឆថ, ទេថ ឥមិស្សា អច្ឆាទន”ន្តិ អាហ។ មនុស្សា សាដកំ គហេត្វា អទំសុ។ សា តំ ទិស្វា “នាហំ ឯតំ អច្ឆាទនំ យាចាមិ , សាមិកច្ឆាទនំ យាចាមី”តិ អាហ។ មនុស្សា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចយិំសុ “ន កិរេសា ឥទំ អច្ឆាទនំ កថេតិ, សាមិកច្ឆាទនំ កថេតី”តិ។ អថ នំ រាជា បក្កោសាបេត្វា “ត្វំ កិរ សាមិកច្ឆាទនំ យាចសី”តិ បុច្ឆិ។ អាម, ទេវ, ឥត្ថិយា ហិ សាមិកោ អច្ឆាទនំ នាម, សាមិកេ ហិ អសតិ សហស្សមូលម្បិ សាដកំ និវត្ថា ឥត្ថី នគ្គាយេវ នាម។ ឥមស្ស បនត្ថស្ស សាធនត្ថំ –

“នគ្គា នទី អនូទកា, នគ្គំ រដ្ឋំ អរាជកំ;
ឥត្ថីបិ វិធវា នគ្គា, យស្សាបិ ទស ភាតរោ”តិ។ (ជា. ២.២២.១៨៤០) –

ឥទំ សុត្តំ អាហរិតព្ពំ។

រាជា តស្សា បសន្នោ “ឥមេ តេ តយោ ជនា កេ ហោន្តី”តិ បុច្ឆិ។ “ឯកោ មេ, ទេវ, សាមិកោ, ឯកោ ភាតា, ឯកោ បុត្តោ”តិ។ រាជា “អហំ តេ តុដ្ឋោ, ឥមេសុ តីសុ ឯកំ ទេមិ, កតរំ ឥច្ឆសី”តិ បុច្ឆិ។ សា អាហ “អហំ, ទេវ, ជីវមានា ឯកំ សាមិកំ លភិស្សាមិ, បុត្តម្បិ លភិស្សាមិយេវ, មាតាបិតូនំ បន មេ មតត្តា ភាតាវ ទុល្លភោ, ភាតរំ មេ ទេហិ, ទេវា”តិ។ រាជា តុស្សិត្វា តយោបិ វិស្សជ្ជេសិ។ ឯវំ តំ ឯកិកំ និស្សាយ តេ តយោ ជនា ទុក្ខតោ មុត្តា។

តំ ការណំ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដំ ជាតំ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា “អាវុសោ, ឯកំ ឥត្ថឹ និស្សាយ តយោ ជនា ទុក្ខតោ មុត្តា”តិ តស្សា គុណកថាយ និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឯសា ឥត្ថី ឥទានេវ តេ តយោ ជនេ ទុក្ខា មោចេតិ, បុព្ពេបិ មោចេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តយោ ជនា អដវិមុខេ កសន្តីតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។ តទា បន រញ្ញា “តីសុ ជនេសុ កំ ឥច្ឆសី”តិ វុត្តេ សា អាហ – “តយោបិ ទាតុំ ន សក្កោថ, ទេវា”តិ? “អាម, ន សក្កោមី”តិ។ “សចេ តយោ ទាតុំ ន សក្កោថ, ភាតរំ មេ ទេថា”តិ។ “បុត្តំ វា សាមិកំ វា គណ្ហ, កឹ តេ ភាតរា”តិ ច វុត្តា “ឯតេ នាម ទេវ សុលភា, ភាតា បន ទុល្លភោ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦៧. “ឧច្ឆង្គេ ទេវ មេ បុត្តោ, បថេ ធាវន្តិយា បតិ;
តញ្ច ទេសំ ន បស្សាមិ, យតោ សោទរិយមានយេ”តិ។

តត្ថ **ឧច្ឆង្គេ, ទេវ, មេ បុត្តោ**តិ ទេវ, មយ្ហំ បុត្តោ ឧច្ឆង្គេយេវ។ យថា ហិ អរញ្ញំ បវិសិត្វា ឧច្ឆង្គេ កត្វា ឌាកំ ឧច្ចិនិត្វា តត្ថ បក្ខិបន្តិយា ឧច្ឆង្គេ ឌាកំ នាម សុលភំ ហោតិ, ឯវំ ឥត្ថិយា បុត្តោបិ សុលភោ ឧច្ឆង្គេ ឌាកសទិសោវ។ តេន វុត្តំ “ឧច្ឆង្គេ, ទេវ, មេ បុត្តោ”តិ។ **បថេ ធាវន្តិយា បតី**តិ មគ្គំ អារុយ្ហ ឯកិកាយ គច្ឆមានាយបិ ហិ ឥត្ថិយា បតិ នាម សុលភោ, ទិដ្ឋទិដ្ឋោយេវ ហោតិ។ តេន វុត្តំ “បថេ ធាវន្តិយា បតី”តិ។ **តញ្ច ទេសំ ន បស្សាមិ, យតោ សោទរិយមានយេ**តិ យស្មា បន មេ មាតាបិតរោ នត្ថិ, តស្មា ឥទានិ តំ មាតុកុច្ឆិសង្ខាតំ អញ្ញំ ទេសំ ន បស្សាមិ។ យតោ អហំ សមានេ ឧទរេ ជាតត្តា សឧទរិយសង្ខាតំ ភាតរំ អានេយ្យំ, តស្មា ភាតរំយេវ មេ ទេថាតិ។

រាជា “សច្ចំ ឯសា វទតី”តិ តុដ្ឋចិត្តោ តយោបិ ជនេ ពន្ធនាគារតោ អានេត្វា អទាសិ, សា តយោបិ តេ គហេត្វា គតា។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេសា ឥមេ តយោ ជនេ ទុក្ខតោ មោចេសិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “អតីតេ ចត្តារោវ ឯតរហិ ចត្តារោ, រាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឧច្ឆង្គជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៦៨] ៨. សាកេតជាតកវណ្ណនា

យស្មិំ មនោ និវិសតីតិ ឥទំ សត្ថា សាកេតំ និស្សាយ អញ្ជនវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ ភគវតោ កិរ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតស្ស សាកេតំ បិណ្ឌាយ បវិសនកាលេ ឯកោ សាកេតនគរវាសី មហល្លកព្រាហ្មណោ នគរតោ ពហិ គច្ឆន្តោ អន្តរទ្វារេ ទសពលំ ទិស្វា បាទេសុ បតិត្វា គោប្ផកេសុ គាឡ្ហំ គហេត្វា “តាត, ននុ នាម បុត្តេហិ ជិណ្ណកាលេ មាតាបិតរោ បដិជគ្គិតព្ពា, កស្មា ឯត្តកំ កាលំ អម្ហាកំ អត្តានំ ន ទស្សេសិ? មយា តាវ ទិដ្ឋោសិ, មាតរំ បន បស្សិតុំ ឯហី”តិ សត្ថារំ គហេត្វា អត្តនោ គេហំ អគមាសិ។ សត្ថា តត្ថ គន្ត្វា និសីទិ បញ្ញត្តេ អាសនេ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ ព្រាហ្មណីបិ អាគន្ត្វា សត្ថុ បាទេសុ បតិត្វា “តាត, ឯត្តកំ កាលំ កហំ គតោសិ, ននុ នាម មាតាបិតរោ មហល្លកកាលេ ឧបដ្ឋាតព្ពា”តិ បរិទេវិ។ បុត្តធីតរោបិ “ឯថ, ភាតរំ វន្ទថា”តិ វន្ទាបេសិ។ ឧភោ តុដ្ឋមានសា មហាទានំ អទំសុ។ សត្ថា ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា តេសំ ទ្វិន្នម្បិ ជនានំ **ជរាសុត្តំ** (សុ. និ. ៨១០ អាទយោ) កថេសិ។ សុត្តបរិយោសានេ ឧភោបិ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋហឹសុ។ សត្ថា ឧដ្ឋាយាសនា អញ្ជនវនមេវ អគមាសិ។

ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ព្រាហ្មណោ ‘តថាគតស្ស បិតា សុទ្ធោទនោ, មាតា មហាមាយា’តិ ជានាតិ, ជានន្តោវ សទ្ធឹ ព្រាហ្មណិយា តថាគតំ ‘អម្ហាកំ បុត្តោ’តិ វទតិ, សត្ថាបិ អធិវាសេតិ។ កឹ នុ ខោ ការណ”ន្តិ? សត្ថា តេសំ កថំ សុត្វា “ភិក្ខវេ, ឧភោបិ តេ អត្តនោ បុត្តមេវ ‘បុត្តោ’តិ វទន្តី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

ភិក្ខវេ, អយំ ព្រាហ្មណោ អតីតេ និរន្តរំ បញ្ច ជាតិសតានិ មយ្ហំ បិតា អហោសិ, បញ្ច ជាតិសតានិ ចូឡបិតា, បញ្ច ជាតិសតានិ មហាបិតា។ ឯសាបិ ព្រាហ្មណី និរន្តរមេវ បញ្ច ជាតិសតានិ មាតា អហោសិ, បញ្ច ជាតិសតានិ ចូឡមាតា, បញ្ច ជាតិសតានិ មហាមាតា។ ឯវាហំ ទិយឌ្ឍជាតិសហស្សំ ព្រាហ្មណស្ស ហត្ថេ សំវឌ្ឍោ,

ទិយឌ្ឍជាតិសហស្សំ ព្រាហ្មណិយា ហត្ថេ សំវឌ្ឍោតិ តីណិ ជាតិសហស្សានិ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦៨. “យស្មឹ មនោ និវិសតិ, ចិត្តញ្ចាបិ បសីទតិ;
អទិដ្ឋបុព្ពកេ បោសេ, កាមំ តស្មិម្បិ វិស្សសេ”តិ។

តត្ថ **យស្មឹ មនោ និវិសតី**តិ យស្មឹ បុគ្គលេ ទិដ្ឋមត្តេយេវ ចិត្តំ បតិដ្ឋាតិ។ **ចិត្តញ្ចាបិ បសីទតី**តិ យស្មឹ ទិដ្ឋមត្តេ ចិត្តំ បសីទតិ, មុទុកំ ហោតិ។ **អទិដ្ឋបុព្ពកេ បោសេ**តិ បកតិយា តស្មឹ អត្តភាវេ អទិដ្ឋបុព្ពេបិ បុគ្គលេ។ **កាមំ តស្មិម្បិ វិស្សសេ**តិ អនុភូតបុព្ពសិនេហេនេវ តស្មិម្បិ បុគ្គលេ ឯកំសេន វិស្សសេ, វិស្សាសំ អាបជ្ជតិយេវាតិ អត្ថោ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណោ ច ព្រាហ្មណី ច ឯតេ ឯវ អហេសុំ, បុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សាកេតជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៦៩] ៩. វិសវន្តជាតកវណ្ណនា

ធិរត្ថុ តំ វិសំ វន្តន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ធម្មសេនាបតឹ អារព្ភ កថេសិ។ ថេរស្ស កិរ បិដ្ឋខជ្ជកខាទនកាលេ មនុស្សា សង្ឃស្ស ពហុំ បិដ្ឋខាទនីយំ គហេត្វា វិហារំ អគមំសុ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស គហិតាវសេសំ ពហុ អតិរិត្តំ អហោសិ។ មនុស្សា “ភន្តេ, អន្តោគាមគតានម្បិ គណ្ហថា”តិ អាហំសុ។ តស្មឹ ខណេ ថេរស្ស សទ្ធិវិហារិកោ ទហរោ អន្តោគាមេ ហោតិ, តស្ស កោដ្ឋាសំ គហេត្វា តស្មឹ អនាគច្ឆន្តេ “អតិទិវា ហោតី”តិ ថេរស្ស អទំសុ។ ថេរេន តស្មឹ បរិភុត្តេ ទហរោ អគមាសិ។ អថ នំ ថេរោ “មយំ, អាវុសោ, តុយ្ហំ ឋបិតខាទនីយំ បរិភុញ្ជិម្ហា”តិ អាហ។ សោ “មធុរំ នាម, ភន្តេ, កស្ស អប្បិយ”ន្តិ អាហ។ មហាថេរស្ស សំវេគោ ឧប្បជ្ជិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ “បិដ្ឋខាទនីយំ ន ខាទិស្សាមី”តិ អធិដ្ឋាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ កិរ សារិបុត្តត្ថេរេន បិដ្ឋខាទនីយំ នាម ន ខាទិតបុព្ពំ។ តស្ស បិដ្ឋខាទនីយំ អខាទនភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ ភិក្ខូ តំ កថំ កថេន្តា ធម្មសភាយំ និសីទិំសុ។ អថ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឯកវារំ ជហិតកំ ជីវិតំ បរិច្ចជន្តោបិ បុន ន គណ្ហាតិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ វិសវេជ្ជកុលេ និព្ពត្តិត្វា វេជ្ជកម្មេន ជីវិកំ កប្បេសិ។ អថេកំ ជនបទមនុស្សំ សប្បោ ឌំសិ, តស្ស ញាតកា បមាទំ អកត្វា ខិប្បំ វេជ្ជំ អានយិំសុ ។ វេជ្ជោ អាហ “កឹ តាវ ឱសធេន, បរិភាវេត្វា វិសំ ហរាមិ, ទដ្ឋសប្បំ អាវាហេត្វា ទដ្ឋដ្ឋានតោ តេនេវ វិសំ អាកឌ្ឍាបេមី”តិ។ “សប្បំ អាវាហេត្វា វិសំ អាកឌ្ឍាបេហី”តិ។ សោ សប្បំ អាវាហេត្វា “តយា អយំ ទដ្ឋោ”តិ អាហ។ “អាម, មយា”តិ ។ “តយា ទដ្ឋដ្ឋានតោ ត្វញ្ញេវ មុខេន វិសំ អាកឌ្ឍាហី”តិ។ “មយា ឯកវារំ ជហិតកំ បុន ន គហិតបុព្ពំ, នាហំ មយា ជហិតវិសំ អាកឌ្ឍិស្សាមី”តិ។ សោ ទារូនិ អាហរាបេត្វា អគ្គឹ កត្វា អាហ “សចេ អត្តនោ វិសំ នាកឌ្ឍសិ, ឥមំ អគ្គឹ បវិសា”តិ។ សប្បោ “អបិ អគ្គឹ បវិសិស្សាមិ, នេវត្តនា ឯកវារំ ជហិតវិសំ បច្ចាហរិស្សាមី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៦៩. “ធិរត្ថុ តំ វិសំ វន្តំ, យមហំ ជីវិតការណា;
វន្តំ បច្ចាហរិស្សាមិ, មតំ មេ ជីវិតា វរ”ន្តិ។

តត្ថ **ធិរត្ថូ**តិ គរហត្ថេ និបាតោ។ **តំ វិស**ន្តិ យមហំ ជីវិតការណា វន្តំ វិសំ បច្ចាហរិស្សាមិ, តំ វន្តំ វិសំ ធិរត្ថុ។ **មតំ មេ ជីវិតា វរ**ន្តិ តស្ស វិសស្ស អបច្ចាហរណការណា យំ អគ្គឹ បវិសិត្វា មរណំ, តំ មម ជីវិតតោ វរន្តិ អត្ថោ។

ឯវញ្ច បន វត្វា អគ្គឹ បវិសិតុំ បាយាសិ។ អថ នំ វេជ្ជោ និវារេត្វា តំ បុរិសំ ឱសធេហិ ច មន្តេហិ ច និព្ពិសំ អរោគំ កត្វា សប្បស្ស សីលានិ ទត្វា “តតោ បដ្ឋាយ មា កញ្ចិ វិហេឋេសី”តិ វត្វា វិស្សជ្ជេសិ។

សត្ថាបិ “ន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឯកវារំ ជហិតកំ ជីវិតម្បិ បរិច្ចជន្តោ បុន គណ្ហាតី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា សប្បោ សារិបុត្តោ អហោសិ, វេជ្ជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិសវន្តជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៧០] ១០. កុទ្ទាលជាតកវណ្ណនា

ន តំ ជិតំ សាធុ ជិតន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ចិត្តហត្ថសារិបុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិយំ ឯកោ កុលទារកោ។ អថេកទិវសំ កសិត្វា អាគច្ឆន្តោ វិហារំ បវិសិត្វា ឯកស្ស ថេរស្ស បត្តតោ សិនិទ្ធំ មធុរំ បណីតភោជនំ លភិត្វា ចិន្តេសិ “មយំ រត្តិន្ទិវំ សហត្ថេន នានាកម្មានិ ករោន្តាបិ ឯវរូបំ មធុរាហារំ ន លភាម, មយាបិ សមណេន ភវិតព្ព”ន្តិ ។ សោ បព្ពជិត្វា មាសឌ្ឍមាសច្ចយេន អយោនិសោ មនសិករោន្តោ កិលេសវសិកោ ហុត្វា វិព្ភមិត្វា បុន ភត្តេន កិលមន្តោ អាគន្ត្វា បព្ពជិត្វា អភិធម្មំ ឧគ្គណ្ហិ។ ឥមិនាវ ឧបាយេន ឆ វារេ វិព្ភមិត្វា បព្ពជិតោ។ តតោ សត្តមេ ភិក្ខុភាវេ សត្តប្បករណិកោ ហុត្វា ពហូ ភិក្ខូ ធម្មំ វាចេន្តោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ អថស្ស សហាយកា ភិក្ខូ “កឹ នុ ខោ, អាវុសោ ចិត្តហត្ថ, បុព្ពេ វិយ តេ ឯត្តរហិ កិលេសា ន វឌ្ឍន្តី”តិ បរិហាសំ ករិំសុ។ “អាវុសោ, អភព្ពោ ទានិ អហំ ឥតោ បដ្ឋាយ គិហិភាវាយា”តិ។

ឯវំ តស្មិំ អរហត្តំ បត្តេ ធម្មសភាយំ កថា ឧទបាទិ “អាវុសោ, ឯវរូបស្ស នាម អរហត្តស្ស ឧបនិស្សយេ សតិ អាយស្មា ចិត្តហត្ថសារិបុត្តោ ឆក្ខត្តុំ ឧប្បព្ពជិតោ, អហោ មហាទោសោ បុថុជ្ជនភាវោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, បុថុជ្ជនចិត្តំ នាម លហុកំ ទុន្និគ្គហំ, អារម្មណវសេន គន្ត្វា អល្លីយតិ, ឯកវារំ អល្លីនំ ន សក្កា ហោតិ ខិប្បំ មោចេតុំ, ឯវរូបស្ស ចិត្តស្ស ទមថោ សាធុ។ ទន្តមេវ ហិ តំ សុខំ អាវហតិ។

“ទុន្និគ្គហស្ស លហុនោ, យត្ថកាមនិបាតិនោ;
ចិត្តស្ស ទមថោ សាធុ, ចិត្តំ ទន្តំ សុខាវហំ”។ (ធ. ប. ៣៥);

តស្ស បន ទុន្និគ្គហតាយ បុព្ពេ បណ្ឌិតា ឯកំ កុទ្ទាលកំ និស្សាយ តំ ជហិតុំ អសក្កោន្តា លោភវសេន ឆក្ខត្តុំ ឧប្បព្ពជិត្វា សត្តមេ បព្ពជិតភាវេ ឈានំ ឧប្បាទេត្វា តំ លោភំ និគ្គណ្ហឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បណ្ណិកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បាបុណិ, “កុទ្ទាលបណ្ឌិតោ”តិស្ស នាមំ អហោសិ។ សោ កុទ្ទាលកេន ភូមិបរិកម្មំ កត្វា ឌាកញ្ចេវ អលាពុកុម្ភណ្ឌឯឡាលុកាទីនិ ច វបិត្វា តានិ វិក្កិណន្តោ កបណជីវិកំ កប្បេសិ។ តញ្ហិស្ស ឯកំ កុទ្ទាលកំ ឋបេត្វា អញ្ញំ ធនំ នាម នត្ថិ។ សោ ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ “កឹ មេ ឃរាវាសេន, និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ។ អថេកទិវសំ កុទ្ទាលកំ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ ឋបេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា តំ កុទ្ទាលកំ អនុស្សរិត្វា លោភំ ឆិន្ទិតុំ អសក្កោន្តោ កុណ្ឋកុទ្ទាលកំ និស្សាយ ឧប្បព្ពជិ។ ឯវំ ទុតិយម្បិ, តតិយម្បីតិ ឆ វារេ តំ កុទ្ទាលកំ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ និក្ខិបិត្វា បព្ពជិតោ ចេវ ឧប្បព្ពជិតោ ច។

សត្តមេ បន វារេ ចិន្តេសិ “អហំ ឥមំ កុណ្ឋកុទ្ទាលកំ និស្សាយ បុនប្បុនំ ឧប្បព្ពជិតោ, ឥទានិ នំ មហានទិយំ បក្ខិបិត្វា បព្ពជិស្សាមី”តិ នទីតីរំ គន្ត្វា “សចស្ស បតិតដ្ឋានំ បស្សិស្សាមិ, បុនាគន្ត្វា ឧទ្ធរិតុកាមតា ភវេយ្យា”តិ តំ កុទ្ទាលកំ ទណ្ឌេ គហេត្វា នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ សីសស្ស ឧបរិភាគេ តិក្ខត្តុំ អាវិជ្ឈិត្វា អក្ខីនិ និម្មីលេត្វា នទីមជ្ឈេ ខិបិត្វា “ជិតំ មេ ជិតំ មេ”តិ តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិ។ តស្មិំ ខណេ ពារាណសិរាជា បច្ចន្តំ វូបសមេត្វា អាគតោ នទិយា សីសំ ន្ហាយិត្វា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតោ ហត្ថិក្ខន្ធេន គច្ឆមានោ តំ ពោធិសត្តស្ស សទ្ទំ សុត្វា “អយំ បុរិសោ ‘ជិតំ មេ ជិតំ មេ’តិ វទតិ, កោ នុ ខោ ឯតេន ជិតោ, បក្កោសថ ន”ន្តិ បក្កោសាបេត្វា “ភោ បុរិស, អហំ តាវ វិជិតសង្គាមោ ឥទានិ ជយំ គហេត្វា អាគច្ឆាមិ, តយា បន កោ ជិតោ”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, តយា សង្គាមសតម្បិ សង្គាមសហស្សម្បិ សង្គាមសតសហស្សម្បិ ជិនន្តេន ទុជ្ជិតមេវ កិលេសានំ អជិតត្តា។ អហំ បន មម អព្ភន្តរេ លោភំ និគ្គណ្ហន្តោ កិលេសេ ជិនិ”ន្តិ កថេន្តោយេវ មហានទី ឱលោកេត្វា អាបោកសិណារម្មណំ ឈានំ និព្ពត្តេត្វា សម្បត្តានុភាវោ អាកាសេ និសីទិត្វា រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៧០. “ន តំ ជិតំ សាធុ ជិតំ, យំ ជិតំ អវជីយតិ;
តំ ខោ ជិតំ សាធុ ជិតំ, យំ ជិតំ នាវជីយតី”តិ។

តត្ថ **ន តំ ជិតំ សាធុ ជិតំ, យំ ជិតំ អវជីយតី**តិ យំ បច្ចាមិត្តេ បរាជិនិត្វា រដ្ឋំ ជិតំ បដិលទ្ធំ បុនបិ តេហិ បច្ចាមិត្តេហិ អវជីយតិ, តំ ជិតំ សាធុជិតំ នាម ន ហោតិ។ កស្មា? បុន អវជីយនតោ។ អបរោ នយោ – ជិតំ វុច្ចតិ ជយោ។ យោ បច្ចាមិត្តេហិ សទ្ធិំ យុជ្ឈិត្វា អធិគតោ ជយោ បុន តេសុ ជិនន្តេសុ , បរាជយោ ហោតិ, សោ ន សាធុ ន សោភនោ។ កស្មា? យស្មា បុន បរាជយោវ ហោតិ។ **តំ ខោ ជិតំ សាធុ ជិតំ, យំ ជិតំ នាវជីយតី**តិ យំ ខោ បន បច្ចាមិត្តេ និម្មថេត្វា ជិតំ បុន តេហិ នាវជីយតិ, យោ វា ឯកវារំ លទ្ធោ ជយោ ន បុន បរាជយោ ហោតិ, តំ ជិតំ សាធុ ជិតំ សោភនំ, សោ ជយោ សាធុ សោភនោ នាម ហោតិ។ កស្មា? បុន នាវជីយនតោ។ ត

ស្មា, ត្វំ មហារាជ, សតក្ខត្តុម្បិ សហស្សក្ខត្តុម្បិ សតសហស្សក្ខត្តុម្បិ សង្គាមសីសំ ជិនិត្វាបិ សង្គាមយោធោ នាម ន ហោសិ។ កិការណា? អត្តនោ កិលេសានំ អជិតត្តា។ យោ បន ឯកវារម្បិ អត្តនោ អព្ភន្តរេ កិលេសេ ជិនាតិ, អយំ ឧត្តមោ សង្គាមសីសយោធោតិ អាកាសេ និសិន្នកោវ ពុទ្ធលីលាយ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេសិ។ ឧត្តមសង្គាមយោធភាវោ បនេត្ថ –

“យោ សហស្សំ សហស្សេន, សង្គាមេ មានុសេ ជិនេ;
ឯកញ្ច ជេយ្យមត្តានំ, ស វេ សង្គាមជុត្តមោ”តិ។ (ធ. ប. ១០៣) –

ឥទំ សុត្តំ សាធកំ។

រញ្ញោ បន ធម្មំ សុណន្តស្សេវ តទង្គប្បហានវសេន កិលេសា បហីនា, បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ នមិ។ រាជពលស្សាបិ តថេវ កិលេសា បហីយិំសុ។ រាជា “ឥទានិ តុម្ហេ កហំ គមិស្សថា”តិ ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ។ “ហិមវន្តំ បវិសិត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិស្សាមិ, មហារាជា”តិ។ “តេន ហិ អហម្បិ បព្ពជិស្សាមី”តិ ពោធិសត្តេនេវ សទ្ធិំ និក្ខមិ, ពលកាយោ ព្រាហ្មណគហបតិកា សព្ពា សេនិយោតិ សព្ពោបិ តស្មិំ ឋានេ សន្និបតិតោ មហាជនកាយោ រញ្ញា សទ្ធិំយេវ និក្ខមិ។ ពារាណសិវាសិនោបិ “អម្ហាកំ កិរ រាជា កុទ្ទាលបណ្ឌិតស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្ពជ្ជាភិមុខោ ហុត្វា សទ្ធិំ ពលកាយេន និក្ខន្តោ, មយំ ឥធ កិំ ករិស្សាមា”តិ ទ្វាទសយោជនិកាយ ពារាណសិយា សកលនគរវាសិនោ និក្ខមិំសុ។ ទ្វាទសយោជនិកា បរិសា អហោសិ។ តំ អាទាយ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តំ បាវិសិ។

តស្មិំ ខណេ សក្កស្ស ទេវរញ្ញោ និសិន្នាសនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ អាវជ្ជមានោ “កុទ្ទាលបណ្ឌិតោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ”តិ ទិស្វា “មហាសមាគមោ ភវិស្សតិ, វសនដ្ឋានំ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ វិស្សកម្មំ អាមន្តេត្វា “តាត, កុទ្ទាលបណ្ឌិតោ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខន្តោ , វសនដ្ឋានំ លទ្ធុំ វដ្ដតិ, ត្វំ ហិមវន្តប្បទេសំ គន្ត្វា សមេ ភូមិភាគេ ទីឃតោ តិំសយោជនំ វិត្ថារតោ បន្នរសយោជនំ អស្សមបទំ មាបេហី”តិ អាហ។ សោ “សាធុ, ទេវា”តិ បដិស្សុណិត្វា គន្ត្វា តថា អកាសិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន ហត្ថិបាលជាតកេ អាវិ ភវិស្សតិ។ ឥទញ្ច ហិ តញ្ច ឯកបរិច្ឆេទមេវ។ វិស្សកម្មោបិ អស្សមបទេ បណ្ណសាលំ មាបេត្វា ទុស្សទ្ទេ មិគេ ច សកុណេ ច អមនុស្សេ ច បដិក្កមាបេត្វា តេន តេន ទិសាភាគេន ឯកបទិកមគ្គំ មាបេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ អគមាសិ។ កុទ្ទាលបណ្ឌិតោបិ តំ បរិសំ អាទាយ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា សក្កទត្តិយំ អស្សមបទំ គន្ត្វា វិស្សកម្មេន មាបិតំ បព្ពជិតបរិក្ខារំ គហេត្វា បឋមំ អត្តនា បព្ពជិត្វា បច្ឆា បរិសំ បព្ពាជេត្វា អស្សមបទំ ភាជេត្វា អទាសិ។ សត្ត រាជានោ សត្ត រជ្ជានិ ឆឌ្ឌយិំសុ។ តិំសយោជនំ អស្សមបទំ បូរិ។ កុទ្ទាលបណ្ឌិតោ សេសកសិណេសុបិ បរិកម្មំ កត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា បរិសាយ កម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខិ។ សព្ពេ សមាបត្តិលាភិនោ ហុត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុំ។ យេ បន តេសំ បារិចរិយំ អកំសុ, តេ ទេវលោកបរាយណា អហេសុំ។

សត្ថា “ឯវំ, ភិក្ខវេ, ចិត្តំ នាមេតំ កិលេសវសេន អល្លីនំ ទុម្មោចយំ ហោតិ, ឧប្បន្នា លោភធម្មា ទុប្បជហា, ឯវរូបេបិ បណ្ឌិតេ អញ្ញាណេ ករោន្តី”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ កេចិ សោតាបន្នា អហេសុំ, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហត្តំ បាបុណិំសុ។ សត្ថាបិ អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បរិសា ពុទ្ធបរិសា, កុទ្ទាលបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុទ្ទាលជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ឥត្ថិវគ្គោ សត្តមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អសាតមន្តណ្ឌភូតំ , តក្កបណ្ឌិ ទុរាជានំ;
អនភិរតិ មុទុលក្ខណំ, ឧច្ឆង្គម្បិ ច សាកេតំ;
វិសវន្តំ កុទ្ទាលកន្តិ។

៨. វរុណវគ្គោ

[៧១] ១. វរុណជាតកវណ្ណនា

យោ បុព្ពេ ករណីយានីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កុដុម្ពិកបុត្តតិស្សត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិំ កិរ ទិវសេ សាវត្ថិវាសិនោ អញ្ញមញ្ញសហាយកា តីសមត្តា កុលបុត្តា គន្ធបុប្ផវត្ថាទីនិ គហេត្វា “សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុណិស្សាមា”តិ មហាជនបរិវុតា ជេតវនំ គន្ត្វា នាគមាឡកសាលមាឡកាទីសុ ថោកំ និសីទិត្វា សាយន្ហសមយេ សត្ថរិ សុរភិគន្ធវាសិតាយ គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា ធម្មសភំ គន្ត្វា អលង្កតពុទ្ធាសនេ និសិន្នេ សបរិវារា ធម្មសភំ គន្ត្វា សត្ថារំ គន្ធបុប្ផេហិ បូជេត្វា ចក្កង្កិតតលេសុ ផុល្លបទុមសស្សិរិកេសុ បាទេសុ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នា ធម្មំ សុណិំសុ។

អថ នេសំ ឯតទហោសិ “យថា យថា ខោ មយំ ភគវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាម, បព្ពជេយ្យាមា”តិ។ តេ តថាគតស្ស ធម្មសភាតោ និក្ខន្តកាលេ តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា បព្ពជ្ជំ យាចឹសុ, សត្ថា តេសំ បព្ពជ្ជំ អទាសិ។ តេ អាចរិយុបជ្ឈាយេ អារាធេត្វា ឧបសម្បទំ លភិត្វា បញ្ច វស្សានិ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិកេ វសិត្វា ទ្វេ មាតិកា បគុណំ កត្វា កប្បិយាកប្បិយំ ញត្វា តិស្សោ អនុមោទនា ឧគ្គណ្ហិត្វា ចីវរានិ សិព្ពេត្វា រជិត្វា “សមណធម្មំ ករិស្សាមា”តិ អាចរិយុបជ្ឈាយេ អាបុច្ឆិត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា “មយំ, ភន្តេ, ភវេសុ ឧក្កណ្ឋិតា ជាតិជរាព្យាធិមរណភយភីតា, តេសំ នោ សំសារបរិមោចនត្ថាយ កម្មដ្ឋានំ កថេថា”តិ យាចឹសុ។ សត្ថា តេសំ អដ្ឋតឹសាយ កម្មដ្ឋានេសុ សប្បាយំ វិចិនិត្វា កម្មដ្ឋានំ កថេសិ។ តេ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បរិវេណំ គន្ត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយេ ឱលោកេត្វា បត្តចីវរមាទាយ “សមណធម្មំ ករិស្សាមា”តិ និក្ខមឹសុ។

អថ នេសំ អព្ភន្តរេ ឯកោ ភិក្ខុ នាមេន កុដុម្ពិកបុត្តតិស្សត្ថេរោ នាម កុសីតោ ហីនវីរិយោ រសគិទ្ធោ។ សោ ឯវំ ចិន្តេសិ “អហំ នេវ អរញ្ញេ វសិតុំ, ន បធានំ បទហិតុំ, ន ភិក្ខាចរិយាយ យាបេតុំ សក្ខិស្សាមិ, កោ មេ គមនេន អត្ថោ, និវត្តិស្សាមី”តិ សោ វីរិយំ ឱស្សជិត្វា តេ ភិក្ខូ អនុគន្ត្វា និវត្តិ។ តេបិ ខោ ភិក្ខូ កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានា អញ្ញតរំ បច្ចន្តគាមំ គន្ត្វា តំ ឧបនិស្សាយ ឯកស្មិំ អរញ្ញាយតនេ វស្សំ ឧបគន្ត្វា អន្តោតេមាសំ អប្បមត្តា ឃដេន្តា វាយមន្តា វិបស្សនាគព្ភំ គាហាបេត្វា បថវឹ ឧន្នាទយមានា អរហត្តំ បត្វា វុត្ថវស្សា បវារេត្វា “បដិលទ្ធគុណំ សត្ថុ អារោចេស្សាមា”តិ តតោ និក្ខមិត្វា អនុបុព្ពេន ជេតវនំ បត្វា បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយេ ទិស្វា តថាគតំ ទដ្ឋុកាមា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា និសីទឹសុ។ សត្ថា តេហិ សទ្ធឹ មធុរបដិសន្ថារំ អកាសិ។ តេ កតបដិសន្ថារា អត្តនា បដិលទ្ធគុណំ តថាគតស្ស អារោចេសុំ, សត្ថា តេ ភិក្ខូ បសំសិ។ កុដុម្ពិកបុត្តតិស្សត្ថេរោ សត្ថារំ តេសំ គុណកថំ កថេន្តំ ទិស្វា សយម្បិ សមណធម្មំ កាតុកាមោ ជាតោ។ តេបិ ខោ ភិក្ខូ “មយំ, ភន្តេ, តមេវ អរញ្ញាវាសំ គន្ត្វា វសិស្សាមា”តិ សត្ថារំ អាបុច្ឆឹសុ។ សត្ថា “សាធូ”តិ អនុជានិ។ តេ សត្ថារំ វន្ទិត្វា បរិវេណំ អគមំសុ។

អថ សោ កុដុម្ពិកបុត្តតិស្សត្ថេរោ រត្តិភាគសមនន្តរេ អច្ចារទ្ធវីរិយោ ហុត្វា អតិវេគេន សមណធម្មំ ករោន្តោ មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ អាលម្ពនផលកំ និស្សាយ ឋិតកោវ និទ្ទាយន្តោ បរិវត្តិត្វា បតិ, ឩរុដ្ឋិកំ ភិជ្ជិ, វេទនា មហន្តា ជាតា។ តេសំ ភិក្ខូនំ តំ បដិជគ្គន្តានំ គមនំ ន សម្បជ្ជិ។ អថ នេ ឧបដ្ឋានវេលាយំ អាគតេ សត្ថា បុច្ឆិ “ននុ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ‘ស្វេ គមិស្សាមា’តិ ហិយ្យោ អាបុច្ឆិត្ថា”តិ? “អាម, ភន្តេ, អបិច ខោ បន អម្ហាកំ សហាយកោ កុដុម្ពិកបុត្តតិស្សត្ថេរោ អកាលេ អតិវេគេន សមណធម្មំ ករោន្តោ និទ្ទាភិភូតោ បរិវត្តិត្វា បតិតោ, ឩរុដ្ឋិស្ស ភិន្នំ, តំ និស្សាយ អម្ហាកំ គមនំ ន សម្បជ្ជី”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស អត្តនោ ហីនវីរិយភាវេន អកាលេ អតិវេគេន វីរិយំ ករោន្តោ តុម្ហាកំ គមនន្តរាយំ ករោតិ, បុព្ពេបេស តុម្ហាកំ គមនន្តរាយំ អកាសិយេវា”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ ពោធិសត្តោ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហាបេសិ។ អថស្ស តេ មាណវា ឯកទិវសំ ទារុំ អាហរណត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា ទារូនិ ឧទ្ធរឹសុ។ តេសំ អន្តរេ ឯកោ កុសីតមាណវោ មហន្តំ វរុណរុក្ខំ ទិស្វា “សុក្ខរុក្ខោ ឯសោ”តិ សញ្ញាយ “មុហុត្តំ តាវ និបជ្ជិត្វា បច្ឆា រុក្ខំ អភិរុហិត្វា ទារូនិ បាតេត្វា អាទាយ គមិស្សាមី”តិ ឧត្តរិសាដកំ បត្ថរិត្វា និបជ្ជិត្វា កាកច្ឆមានោ និទ្ទំ ឱក្កមិ។ ឥតរេ មាណវកា ទារុកលាបេ ពន្ធិត្វា អាទាយ គច្ឆន្តា តំ បាទេន បិដ្ឋិយំ បហរិត្វា បពោធេត្វា អគមំសុ។ កុសីតមាណវោ ឧដ្ឋាយ អក្ខីនិ បុញ្ឆិត្វា បុញ្ឆិត្វា អវិគតនិទ្ទោវ វរុណរុក្ខំ អភិរុហិត្វា សាខំ គហេត្វា អត្តនោ អភិមុខំ អាកឌ្ឍិត្វា ភញ្ជន្តោ ភិជ្ជិត្វា ឧដ្ឋិតកោដិយា អត្តនោ អក្ខឹ ភិន្ទាបេត្វា ឯកេន ហត្ថេន តំ បិធាយ ឯកេន ហត្ថេន អល្លទារូនិ ភញ្ជិត្វា រុក្ខតោ ឱរុយ្ហ ទារុកលាបំ ពន្ធិត្វា ឧក្ខិបិត្វា វេគេន គន្ត្វា តេហិ បាតិតានំ ទារូនំ ឧបរិ បាតេសិ។

តំ ទិវសញ្ច ជនបទគាមកេ ឯកំ កុលំ “ស្វេ ព្រាហ្មណវាចនកំ ករិស្សាមា”តិ អាចរិយំ និមន្តេសិ។ អាចរិយោ មាណវកេ អាហ “តាតា, ស្វេ ឯកំ គាមកំ គន្តព្ពំ, តុម្ហេ បន និរាហារា ន សក្ខិស្សថ គន្តុំ, បាតោវ យាគុំ បចាបេ

ត្វា តត្ថ គន្ត្វា អត្តនា លទ្ធកោដ្ឋាសញ្ច អម្ហាកំ បត្តកោដ្ឋាសញ្ច សព្ពមាទាយ អាគច្ឆថា”តិ។ តេ បាតោវ យាគុបចនត្ថាយ ទាសី ឧដ្ឋាបេត្វា “ខិប្បំ នោ យាគុំ បចាហី”តិ អាហំសុ។ សា ទារូនិ គណ្ហន្តី ឧបរិ ឋិតានិ អល្លវរុណទារូនិ គហេត្វា បុនប្បុនំ មុខវាតំ ទទមានាបិ អគ្គិំ ឧជ្ជាលេតុំ អសក្កោន្តី សូរិយំ ឧដ្ឋាបេសិ។ មាណវកា “អតិទិវា ជាតោ, ឥទានិ ន សក្កា គន្តុ”ន្តិ អាចរិយស្ស សន្តិកំ អគមឹសុ។ អាចរិយោ “កិំ, តាតា, ន គតត្ថា”តិ? “អាម, អាចរិយ ន គតម្ហា”តិ។ “កិំការណា”តិ? “អសុកោ នាម កុសីតមាណវោ អម្ហេហិ សទ្ធិំ ទារូនមត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា វរុណរុក្ខមូលេ និទ្ទាយិត្វា បច្ឆា វេគេន រុក្ខំ អារុយ្ហ អគ្គិំ ភិន្ទាបេត្វា អល្លវរុណទារូនិ អាហរិត្វា អម្ហេហិ អានីតទារូនំ ឧបរិ បក្ខិបិ។ យាគុបាចិកា តានិ សុក្ខទារុសញ្ញាយ គហេត្វា យាវ សូរិយុគ្គមនា ឧជ្ជាលេតុំ នាសក្ខិ។ ឥមិនា នោ ការណេន គមនន្តរាយោ ជាតោ”តិ។ អាចរិយោ មាណវេន កតកម្មំ សុត្វា “អន្ធពាលានំ កម្មំ និស្សាយ ឯវរូបា បរិហានិ ហោតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថំ សមុដ្ឋាបេសិ –

៧១. “យោ បុព្ពេ ករណីយានិ, បច្ឆា សោ កាតុមិច្ឆតិ;
វរុណកដ្ឋភញ្ជោវ, ស បច្ឆា មនុតប្បតី”តិ។

តត្ថ **ស បច្ឆា មនុតប្បតី**តិ យោ កោចិ បុគ្គលោ “ឥទំ បុព្ពេ កត្តព្ពំ, ឥទំ បច្ឆា”តិ អវីមំសិត្វា បុព្ពេ ករណីយានិ បឋមមេវ កត្តព្ពកម្មានិ បច្ឆា ករោតិ, អយំ វរុណកដ្ឋភញ្ជោ អម្ហាកំ មាណវកោ វិយ សោ ពាលបុគ្គលោ បច្ឆា អនុតប្បតិ សោចតិ បរិទេវតីតិ អត្ថោ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ អន្តេវាសិកានំ ឥមំ ការណំ កថេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ ករិត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស តុម្ហាកំ អន្តរាយំ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា អគ្គិភេទំ បត្តោ មាណវោ ឧរុភេទំ បត្តភិក្ខុ អហោសិ, សេសមាណវា ពុទ្ធបរិសា, អាចរិយព្រាហ្មណោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វរុណជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៧២] ២. សីលវនាគរាជជាតកវណ្ណនា

អកតញ្ញុស្ស បោសស្សាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ធម្មសភាយញ្ហិ ភិក្ខូ “អាវុសោ, ទេវទត្តោ អកតញ្ញូ តថាគតស្ស គុណេ ន ជានាតី”តិ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ អកតញ្ញូ, បុព្ពេបិ អកតញ្ញូយេវ, ន កទាចិ មយ្ហំ គុណំ ជានាតី”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តប្បទេសេ ហត្ថិយោនិយំ និព្ពត្តិ។ សោ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខន្តោ សព្ពសេតោ អហោសិ រជតបុញ្ជសន្និភោ, អក្ខីនិ បនស្ស មណិគុឡសទិសានិ, បញ្ចាយមានានិ បញ្ច បសាទានិ អហេសុំ, មុខំ រត្តកម្ពលសទិសំ, សោណ្ឌា រត្តសុវណ្ណពិន្ទុបដិមណ្ឌិតំ រជតទាមំ វិយ, ចត្តារោ បាទា កតលាខារសបរិកម្មា វិយ។ ឯវមស្ស ទសហិ បារមីហិ អលង្កតោ រូបសោភគ្គប្បត្តោ អត្តភាវោ អហោសិ។ អថ នំ វិញ្ញុតំ បត្តំ សកលហិមវន្តេ វារណា សន្និបតិត្វា ឧបដ្ឋហន្តា វិចរិំសុ។ ឯវំ សោ អសីតិសហស្សវារណបរិវារោ ហិមវន្តប្បទេសេ វសមានោ អបរភាគេ គណេ ទោសំ ទិស្វា គណម្ហា កាយវិវេកាយ ឯកកោវ អរញ្ញេ វាសំ កប្បេសិ។ សីលវន្តតាយ ច បនស្ស “សីលវនាគរាជា” ត្វេវ នាមំ អហោសិ។

អថេកោ ពារាណសិវាសិកោ វនចរកោ ហិមវន្តំ បវិសិត្វា អត្តនោ អាជីវភណ្ឌកំ គវេសមានោ ទិសា វវត្ថាបេតុំ អសក្កោន្តោ មគ្គមូឡ្ហោ ហុត្វា មរណភយភីតោ ពាហា បគ្គយ្ហ បរិទេវមានោ វិចរតិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស តំ ពលវបរិទេវិតំ សុត្វា “ឥមំ បុរិសំ ទុក្ខា មោចេស្សាមី”តិ ការុញ្ញេន ចោទិតោ តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ តំ ទិស្វាវ ភីតោ បលាយិ។ ពោធិសត្តោ តំ បលាយន្តំ ទិស្វា តត្ថេវ អដ្ឋាសិ។ សោ បុរិសោ ពោធិសត្តំ ឋិតំ ទិស្វា អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ បុន អគមាសិ, សោ បុន បលាយិត្វា តស្ស ឋិតកាលេ ឋត្វា ចិន្តេសិ “អយំ វារណោ មម បលាយនកាលេ តិដ្ឋតិ, ឋិតកាលេ អាគច្ឆតិ, នាយំ មយ្ហំ អនត្ថកាមោ, ឥមម្ហា បន មំ ទុក្ខា មោចេតុកាមោ ភវិស្សតី”តិ សូរោ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ឧបសង្កមិត្វា “កស្មា ភោ ត្វំ បុរិស, បរិទេវមានោ វិចរសី”តិ បុច្ឆិ។ “សាមិ, ទិសា វវត្ថាបេតុំ អសក្កោន្តោ មគ្គមូឡ្ហោ ហុត្វា មរណភយេនា”តិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ នេត្វា កតិបាហំ ផលាផលេហិ សន្តប្បេត្វា “ភោ, បុរិស, មា ភាយិ, អហំ តំ មនុស្សបថំ នេស្សាមី”តិ អត្តនោ បិដ្ឋេ និសីទាបេត្វា មនុស្សបថំ បាយាសិ។

អថ ខោ សោ មិត្តទុព្ភី បុរិសោ “សចេ កោចិ បុច្ឆិស្សតិ, អាចិក្ខិតព្ពំ ភវិស្សតី”តិ ពោធិសត្តស្ស បិដ្ឋេ និសិន្នោយេវ រុក្ខនិមិត្តំ បព្ពតនិមិត្តំ ឧបធារេន្តោវ គច្ឆតិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ អរញ្ញា នីហរិត្វា ពារាណសិគាមិមហាមគ្គេ ឋបេត្វា “ភោ បុរិស, ឥមិនា មគ្គេន គច្ឆ, មយ្ហំ បន វសនដ្ឋានំ បុច្ឆិតោបិ អបុច្ឆិតោបិ មា កស្សចិ អាចិក្ខី”តិ តំ ឧយ្យោជេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំយេវ អគមាសិ។ អថ សោ បុរិសោ ពារាណសឹ គន្ត្វា អនុវិចរន្តោ ទន្តការវីថឹ បត្វា ទន្តការេ ទន្តវិកតិយោ កុរុមានេ ទិស្វា “កឹ បន ភោ, ជីវទន្តម្បិ លភិត្វា គណ្ហេយ្យាថា”តិ? “ភោ, កឹ វទេសិ, ជីវទន្តោ នាម មតហត្ថិទន្តតោ មហគ្ឃតរោ”តិ។ “តេន ហិ អហំ វោ ជីវទន្តំ អាហរិស្សាមី”តិ បាថេយ្យំ គហេត្វា ខរកកចំ អាទាយ ពោធិសត្តស្ស វសនដ្ឋានំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា “កិមត្ថំ អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ, សាមិ, ទុគ្គតោ កបណោ ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ តុម្ហេ ទន្តខណ្ឌំ យាចិត្វា សចេ ទស្សថ, តំ អាទាយ គន្ត្វា វិក្កិណិត្វា តេន មូលេន ជីវិស្សាមី”តិ អាគតោតិ។ “ហោតុ ភោ, ទន្តំ តេ ទស្សាមិ, សចេ ទន្តកប្បនត្ថាយ កកចំ អត្ថី”តិ។ “កកចំ គហេត្វា អាគតោម្ហិ សាមី”តិ។ “តេន ហិ ទន្តេ កកចេន កន្តិត្វា អាទាយ គច្ឆា”តិ ពោធិសត្តោ បាទេ សមិញ្ជិត្វា គោនិសិន្នកំ និសីទិ។ សោ ទ្វេបិ អគ្គទន្តេ ឆិន្ទិ។ ពោធិសត្តោ តេ ទន្តេ សោណ្ឌាយ គហេត្វា “ភោ បុរិស, នាហំ ‘ឯតេ ទន្តា មយ្ហំ អប្បិយា អមនាបា’តិ ទម្មិ, ឥមេហិ បន មេ ទន្តេហិ សតគុណេន សហស្សគុណេន សតសហស្សគុណេន សព្ពធម្មបដិវេធនសមត្ថា សព្ពញ្ញុតញ្ញាណទន្តាវ បិយតរា, តស្ស មេ ឥទំ ទន្តទានំ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណបដិវិជ្ឈនត្ថាយ ហោតូ”តិ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្ស អារាធនំ កត្វា ទន្តយុគលំ អទាសិ។

សោ តំ អាទាយ គន្ត្វា វិក្កិណិត្វា តស្មិំ មូលេ ខីណេ បុន ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “សាមិ, តុម្ហាកំ ទន្តេ វិក្កិណិត្វា លទ្ធមូលំ មយ្ហំ ឥណសោធនមត្តមេវ ជាតំ, អវសេសទន្តេ ទេថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា បុរិមនយេនេវ កប្បាបេត្វា អវសេសទន្តេ អទាសិ។ សោ តេបិ វិក្កិណិត្វា បុន អាគន្ត្វា “សាមិ, ជីវិតុំ ន សក្កោមិ, មូលទាឋា មេ ទេថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា បុរិមនយេនេវ និសីទិ។ សោ បាបបុរិសោ មហាសត្តស្ស រជតទាមសទិសំ សោណ្ឌំ មទ្ទមានោ កេលាសកូដសទិសំ កុម្ភំ អភិរុហិត្វា ឧភោ ទន្តកោដិយោ បណ្ហិយា បហរន្តោ មំសំ វិយូហិត្វា កុម្ភំ អារុយ្ហ ខរកកចេន មូលទាឋា កប្បេត្វា បក្កាមិ។ ពោធិសត្តស្ស ទស្សនូបចារំ វិជហន្តេយេវ បន តស្មិំ បាបបុរិសេ ចតុនហុតាធិកទ្វិយោជនសតសហស្សពហលា ឃនបថវី សិនេរុយុគន្ធរាទយោ មហាភារេ ទុគ្គន្ធជេគុច្ឆានិ គូថមុត្តាទីនិ ច ធារេតុំ សមត្ថាបិ តស្ស អគុណរាសឹ ធារេតុំ អសក្កោន្តី វិយ ភិជ្ជិត្វា វិវរំ អទាសិ។ តាវទេវ អវីចិមហានិរយតោ អគ្គិជាលា និក្ខមិត្វា តំ មិត្តទុព្ភិបុរិសំ កុលសន្តកេន កម្ពលេន បារុបន្តី វិយ បរិក្ខិបិត្វា គណ្ហិ។

ឯវំ តស្ស បាបបុគ្គលស្ស បថវី បវិដ្ឋកាលេ តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា រុក្ខទេវតា “អកតញ្ញូ មិត្តទុព្ភី បុគ្គលោ ចក្កវត្តិរជ្ជំ ទត្វាបិ តោសេតុំ ន សក្កា”តិ វនំ ឧន្នាទេត្វា ធម្មំ ទេសយមានា ឥមំ គាថមាហ –

៧២. “អកតញ្ញុស្ស បោសស្ស, និច្ចំ វិវរទស្សិនោ;
សព្ពំ ចេ បថវឹ ទជ្ជា, នេវ នំ អភិរាធយេ”តិ។

តត្ថ **អកតញ្ញុស្សា**តិ អត្តនោ កតគុណំ អជានន្តស្ស។ **បោសស្សា**តិ បុរិសស្ស។ **វិវរទស្សិនោ**តិ ឆិទ្ទមេវ ឱកាសមេវ ឱលោកេន្តស្ស។ **សព្ពំ ចេ បថវឹ ទជ្ជា**តិ សចេបិ តាទិសស្ស បុគ្គលស្ស សកលំ ចក្កវត្តិរជ្ជំ, ឥមំ វា បន មហាបថវឹ បរិវត្តេត្វា បថរោជំ ទទេយ្យ។ **នេវ នំ អភិរាធយេ**តិ ឯវំ ករោន្តោបិ ឯវរូបំ កតគុណវិទ្ធំសកំ កោចិ បរិតោសេតុំ វា បសាទេតុំ វា ន សក្កុណេយ្យាតិ អត្ថោ។

ឯវំ សា ទេវតា វនំ ឧន្នាទេត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ ពោធិសត្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ អគមាសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ អកតញ្ញូ, បុព្ពេបិ អកតញ្ញូយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា មិត្តទុព្ភី បុគ្គលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, រុក្ខទេវតា សារិបុត្តោ, សីលវនាគរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលវនាគរាជជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៧៣] ៣. សច្ចំកិរជាតកវណ្ណនា

សច្ចំ កិរេវមាហំសូតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ ភិក្ខុសង្ឃស្មិញ្ហិ ធម្មសភាយំ និសីទិត្វា “អាវុសោ, ទេវទត្តោ សត្ថុ គុណំ ន ជានាតិ, វធាយយេវ បរិសក្កតី”តិ ទេវទត្តស្ស

អគុណំ កថេន្តេ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស ទុដ្ឋកុមារោ នាម បុត្តោ អហោសិ កក្ខឡោ ផរុសោ បហដាសីវិសូបមោ, អនក្កោសិត្វា វា អបហរិត្វា វា កេនចិ សទ្ធឹ ន កថេតិ។ សោ អន្តោជនស្ស ច ពាហិជនស្ស ច អក្ខិម្ហិ បតិតរជំ វិយ, ខាទិតុំ អាគតបិសាចោ វិយ ច អមនាបោ អហោសិ ឧព្ពេជនីយោ។ សោ ឯកទិវសំ នទីកីឡំ កីឡិតុកាមោ មហន្តេន បរិវារេន នទីតីរំ អគមាសិ។ តស្មិំ ខណេ មហាមេឃោ ឧដ្ឋហិ, ទិសា អន្ធការជាតា។ សោ ទាសបេស្សជនំ អាហ “ឯថ ភណេ, មំ គហេត្វា នទីមជ្ឈំ នេត្វា ន្ហាបេត្វា អានេថា”តិ។ តេ តំ តត្ថ នេត្វា “កឹ នោ រាជា ករិស្សតិ, ឥមំ បាបបុរិសំ ឯត្ថេវ មារេមា”តិ មន្តយិត្វា “ឯត្ថ គច្ឆ កាឡកណ្ណី”តិ ឧទកេ នំ ឱបិលាបេត្វា បច្ចុត្តរិត្វា តីរេ អដ្ឋំសុ។ “កហំ កុមារោ”តិ ច វុត្តេ “ន មយំ កុមារំ បស្សាម, មេឃំ ឧដ្ឋិតំ ទិស្វា ឧទកេ និមុជ្ជិត្វា បុរតោ អាគតោ ភវិស្សតី”តិ។ អមច្ចា រញ្ញោ សន្តិកំ អគមំសុ។ រាជា “កហំ មេ បុត្តោ”តិ បុច្ឆិ។ ន ជានាម ទេវ, មេឃេ ឧដ្ឋិតេ “បុរតោ អាគតោ ភវិស្សតី”តិ សញ្ញាយ អាគតម្ហាតិ។ រាជា ទ្វារំ វិវរាបេត្វា “នទីតីរំ គន្ត្វា វិចិនថា”តិ តត្ថ តត្ថ វិចិនាបេសិ, កោចិ កុមារំ នាទ្ទស។

សោបិ ខោ មេឃន្ធការេ ទេវេ វស្សន្តេ នទិយា វុយ្ហមានោ ឯកំ ទារុក្ខន្ធំ ទិស្វា តត្ថ និសីទិត្វា មរណភយតជ្ជិតោ បរិទេវមានោ គច្ឆតិ។ តស្មិំ បន កាលេ ពារាណសិវាសី ឯកោ សេដ្ឋិ នទីតីរេ ចត្តាលីស កោដិធនំ និទហិត្វាវ មរន្តោ ធនតណ្ហាយ ធនបិដ្ឋេ សប្បោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អបរោ តស្មិំយេវ បទេសេ តឹស កោដិយោ និទហិត្វា ធនតណ្ហាយ តត្ថេវ ឧន្ទូរោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តេសំ វសនដ្ឋានំ ឧទកំ បាវិសិ។ តេ ឧទកស្ស បវិដ្ឋមគ្គេនេវ និក្ខមិត្វា សោតំ ឆិន្ទន្តា គន្ត្វា តំ រាជកុមារេន អភិនិសិន្នំ ទារុក្ខន្ធំ បត្វា ឯកោ ឯកំ កោដឹ, ឥតរោ ឥតរំ អារុយ្ហ ខន្ធបិដ្ឋេយេវ និបជ្ជឹសុ។ តស្សាយេវ ខោ បន នទិយា តីរេ ឯកោ សិម្ពលិរុក្ខោ អត្ថិ, តត្ថេកោ សុវបោតកោ វសតិ។ សោបិ រុក្ខោ ឧទកេន ធោតមូលោ នទីបិដ្ឋេ បតិ, សុវបោតកោ ទេវេ វស្សន្តេ ឧប្បតិត្វា គន្តុំ អសក្កោន្តោ គន្ត្វា តស្សេវ ខន្ធស្ស ឯកបស្សេ និលីយិ។ ឯវំ តេ ចត្តារោ ជនា ឯកតោ វុយ្ហមានា គច្ឆន្តិ។

ពោធិសត្តោបិ ខោ តស្មិំ កាលេ កាសិរដ្ឋេ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វុឌ្ឍិប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឯកស្មិំ នទីនិវត្តនេ បណ្ណសាលំ មាបេត្វា វសតិ។ សោ អឌ្ឍរត្តសមយេ ចង្កមមានោ តស្ស រាជកុមារស្ស ពលវបរិទេវនសទ្ទំ សុត្វា ចិន្តេសិ “មាទិសេ នាម មេត្តានុទ្ទយសម្បន្នេ តាបសេ បស្សន្តេ ឯតស្ស បុរិសស្ស មរណំ អយុត្តំ, ឧទកតោ ឧទ្ធរិត្វា តស្ស ជីវិតទានំ ទស្សាមី”តិ។ សោ តំ “មា ភាយិ, មា ភាយី”តិ អស្សាសេត្វា ឧទកសោតំ ឆិន្ទន្តោ គន្ត្វា តំ ទារុក្ខន្ធំ ឯកាយ កោដិយា គហេត្វា អាកឌ្ឍន្តោ នាគពលោ ថាមសម្បន្នោ ឯកវេគេន តីរំ បត្វា កុមារំ ឧក្ខិបិត្វា តីរេ បតិដ្ឋាបេសិ។ តេបិ សប្បាទយោ ទិស្វា ឧក្ខិបិត្វា អស្សមបទំ នេត្វា អគ្គឹ ជាលេត្វា “ឥមេ ទុព្ពលតរា”តិ បឋមំ សប្បាទីនំ សរីរំ សេទេត្វា បច្ឆា រាជកុមារស្ស សរីរំ សេទេត្វា តម្បិ អរោគំ កត្វា អាហារំ ទេន្តោបិ បឋមំ សប្បាទីនំយេវ ទត្វា បច្ឆា តស្ស ផលាផលានិ ឧបនាមេសិ។ រាជកុមារោ “អយំ កូដតាបសោ មំ រាជកុមារំ អគណេត្វា តិរច្ឆានគតានំ សម្មានំ ករោតី”តិ ពោធិសត្តេ អាឃាតំ ពន្ធិ។

តតោ កតិបាហច្ចយេន សព្ពេសុបិ តេសុ ថាមពលប្បត្តេសុ នទិយា ឱឃេ បច្ឆិន្នេ សប្បោ តាបសំ វន្ទិត្វា អាហ “ភន្តេ, តុម្ហេហិ មយ្ហំ មហាឧបការោ កតោ, ន ខោ បនាហំ ទលិទ្ទោ, អសុកដ្ឋានេ មេ ចត្តាលីស ហិរញ្ញ កោដិយោ និទហិត្វា ឋបិតា, តុម្ហាកំ ធនេន កិច្ចេ សតិ សព្ពម្បេតំ ធនំ តុម្ហាកំ ទាតុំ សក្កោមិ, តំ ឋានំ អាគន្ត្វា ‘ទីឃា’តិ បក្កោសេយ្យាថា”តិ វត្វា បក្កាមិ។ ឧន្ទូរោបិ តថេវ តាបសំ និមន្តេត្វា “អសុកដ្ឋានេ ឋត្វា ‘ឧន្ទូរា’តិ បក្កោសេយ្យាថា”តិ វត្វា បក្កាមិ។ សុវបោតកោ បន តាបសំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, មយ្ហំ ធនំ នត្ថិ, រត្តសាលីហិ បន វោ អត្ថេ សតិ អសុកំ នាម មយ្ហំ វសនដ្ឋានំ, តត្ថ គន្ត្វា ‘សុវា’តិ បក្កោសេយ្យាថ, អហំ ញាតកានំ អារោចេត្វា អនេកសកដបូរមត្តា រត្តសាលិយោ អាហរាបេត្វា ទាតុំ សក្កោមី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ ឥតរោ បន មិត្តទុព្ភី “ធម្មសុធម្មតាយ កិញ្ចិ អវត្វា គន្តុំ អយុត្តំ, ឯវំ តំ អត្តនោ សន្តិកំ អាគតំ មារេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “ភន្តេ, មយិ រជ្ជេ បតិដ្ឋិតេ អាគច្ឆេយ្យាថ, អហំ វោ ចតូហិ បច្ចយេហិ ឧបដ្ឋហិស្សាមី”តិ វត្វា បក្កាមិ។ សោ គន្ត្វា ន ចិរស្សេវ រជ្ជេ បតិដ្ឋាសិ។

ពោធិសត្តោ “វីមំសិស្សាមិ តាវ នេ”តិ បឋមំ សប្បស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា អវិទូរេ ឋត្វា “ទីឃា”តិ បក្កោសិ។ សោ ឯកវចនេនេវ និក្ខមិត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា “ភន្តេ, ឥមស្មិំ ឋានេ ចត្តាលីស ហិរញ្ញកោដិយោ, តា សព្ពាបិ នីហរិត្វា គណ្ហថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “ឯវមត្ថុ, ឧប្បន្នេ កិច្ចេ ជានិស្សាមី”តិ តំ និវត្តេត្វា ឧន្ទូរស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា សទ្ទមកាសិ។ សោបិ តថេវ បដិបជ្ជិ។ ពោធិសត្តោ តម្បិ និវត្តេត្វា សុវស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “សុវា”តិ បក្កោសិ។ សោបិ ឯកវចនេនេវ រុក្ខគ្គតោ ឱតរិត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា “កឹ, ភន្តេ, មយ្ហំ ញាតកានំ សន្តិកំ គន្ត្វា ហិមវន្តប្ប

ទេសតោ តុម្ហាកំ សយំជាតសាលិ អាហរាបេមី”តិ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ “អត្ថេ សតិ ជានិស្សាមី”តិ តម្បិ និវត្តេត្វា “ឥទានិ រាជានំ បរិគ្គណ្ហិស្សាមី”តិ គន្ត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ អាកប្បសម្បត្តិំ កត្វា ភិក្ខាចារវត្តេន នគរំ បាវិសិ។ តស្មិំ ខណេ សោ មិត្តទុព្ភី រាជា អលង្កតហត្ថិក្ខន្ធវរគតោ មហន្តេន បរិវារេន នគរំ បទក្ខិណំ ករោតិ។ សោ ពោធិសត្តំ ទូរតោវ ទិស្វា “អយំ សោ កូដតាបសោ មម សន្តិកេ ភុញ្ជិត្វា វសិតុកាមោ អាគតោ, យាវ បរិសមជ្ឈេ អត្តនោ មយ្ហំ កតគុណំ នប្បកាសេតិ, តាវទេវស្ស សីសំ ឆិន្ទាបេស្សាមី”តិ បុរិសេ ឱលោកេសិ។ “កិំ ករោម, ទេវា”តិ ច វុត្តេ “ឯស កូដតាបសោ មំ កិញ្ចិ យាចិតុកាមោ អាគច្ឆតិ មញ្ញេ, ឯតស្ស កាឡកណ្ណិតាបសស្ស មំ បស្សិតុំ អទត្វាវ ឯតំ គហេត្វា បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា ចតុក្កេ ចតុក្កេ បហរន្តា នគរា និក្ខាមេត្វា អាឃាតនេ សីសមស្ស ឆិន្ទិត្វា សរីរំ សូលេ ឧត្តាសេថា”តិ អាហ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា គន្ត្វា និរបរាធំ មហាសត្តំ ពន្ធិត្វា ចតុក្កេ ចតុក្កេ បហរន្តា អាឃាតនំ នេតុំ អារភឹសុ។ ពោធិសត្តោ បហដបហដដ្ឋានេ “អម្ម, តាតា”តិ អកន្ទិត្វា និព្ពិការោ ឥមំ គាថមាហ –

៧៣. “សច្ចំ កិរេវមាហំសុ, នរា ឯកច្ចិយា ឥធ;
កដ្ឋំ និប្លវិតំ សេយ្យោ, ន ត្វេវេកច្ចិយោ នរោ”តិ។

តត្ថ **សច្ចំ កិរេវមាហំសូ**តិ អវិតថមេវ កិរ ឯវំ វទន្តិ។ **នរា ឯកច្ចិយា ឥធា**តិ ឥធេកច្ចេ បណ្ឌិតបុរិសា។ **កដ្ឋំ និប្លវិតំ សេយ្យោ**តិ នទិយា វុយ្ហមានំ សុក្ខទារុំ និប្លវិតំ ឧត្តារេត្វា ថលេ ឋបិតំ សេយ្យោ សុន្ទរតរោ។ ឯវញ្ហិ វទមានា តេ បុរិសា សច្ចំ កិរ វទន្តិ។ កិំការណា? តញ្ហិ យាគុភត្តាទីនំ បចនត្ថាយ, សីតាតុរានំ វិសិព្ពនត្ថាយ, អញ្ញេសម្បិ ច បរិស្សយានំ ហរណត្ថាយ ឧបការំ ហោតិ។ **ន ត្វេវេកច្ចិយោ នរោ**តិ ឯកច្ចោ បន មិត្តទុព្ភី អកតញ្ញូ បាបបុរិសោ ឱឃេន វុយ្ហមានោ ហត្ថេន គហេត្វា ឧត្តារិតោ ន ត្វេវ សេយ្យោ។ តថា ហិ អហំ ឥមំ បាបបុរិសំ ឧត្តារេត្វា ឥមំ អត្តនោ ទុក្ខំ អាហរិន្តិ។ ឯវំ បហដបហដដ្ឋានេ ឥមំ គាថមាហ។

តំ សុត្វា យេ តត្ថ បណ្ឌិតបុរិសា, តេ អាហំសុ “កិំ បន, ភោ បព្ពជិត, តយា អម្ហាកំ រញ្ញោ អត្ថិ កោចិ គុណោ កតោ”តិ? ពោធិសត្តោ តំ បវត្តិំ អារោចេត្វា “ឯវមិមំ មហោឃតោ ឧត្តារេន្តោ អហមេវ អត្តនោ ទុក្ខំ អកាសិំ, ‘ន វត មេ បោរាណកបណ្ឌិតានំ វចនំ កត’ន្តិ អនុស្សរិត្វា ឯវំ វទាមី”តិ អាហ។ តំ សុត្វា ខត្តិយព្រាហ្មណាទយោ នគរវាសិនោ “ស្វាយំ មិត្តទុព្ភី រាជា ឯវំ គុណសម្បន្នស្ស អត្តនោ ជីវិតទាយកស្ស គុណមត្តម្បិ ន ជានាតិ, តំ និស្សាយ កុតោ អម្ហាកំ វុឌ្ឍិ, គណ្ហថ ន”ន្តិ កុបិតា សមន្តតោ ឧដ្ឋហិត្វា ឧសុសត្តិបាសាណមុគ្គរាទិប្បហារេហិ ហត្ថិក្ខន្ធគតមេវ នំ ឃាតេត្វា បាទេ គហេត្វា កឌ្ឍិត្វា បរិខាបិដ្ឋេ ឆឌ្ឌេត្វា ពោធិសត្តំ អភិសិញ្ចិត្វា រជ្ជេ បតិដ្ឋាបេសុំ។

សោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ បុន ឯកទិវសំ សប្បាទយោ បរិគ្គណ្ហិតុកាមោ មហន្តេន បរិវារេន សប្បស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា “ទីឃា”តិ បក្កោសិ។ សប្បោ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា “ឥទំ តេ សាមិ ធនំ គណ្ហា”តិ អាហ។ រាជា ចត្តាលីសហិរញ្ញកោដិធនំ អមច្ចេ បដិច្ឆាបេត្វា ឧន្ទូរស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ឧន្ទូរា”តិ បក្កោសិ។ សោបិ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា តឹសកោដិធនំ និយ្យាទេសិ។ រាជា តម្បិ អមច្ចេ បដិច្ឆាបេត្វា សុវស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា “សុវា”តិ បក្កោសិ។ សោបិ អាគន្ត្វា បាទេ វន្ទិត្វា “កិំ, សាមិ, សាលិំ អាហរាមី”តិ អាហ។ រាជា “សាលីហិ អត្ថេ សតិ អាហរិស្សសិ, ឯហិ គច្ឆាមា”តិ សត្តតិយា ហិរញ្ញកោដីហិ សទ្ធិំ តេ តយោបិ ជនេ គាហាបេត្វា នគរំ គន្ត្វា បាសាទវរេ មហាតលំ អារុយ្ហ ធនំ សង្គោបេត្វា សប្បស្ស វសនត្ថាយ សុវណ្ណនាឡិំ, ឧន្ទូរស្ស ផលិកគុហំ, សុវស្ស សុវណ្ណបញ្ជរំ ការាបេត្វា សប្បស្ស ច សុវស្ស ច ភោជនត្ថាយ ទេវសិកំ កញ្ចនតដ្ដកេ មធុលាជេ, ឧន្ទូរស្ស គន្ធសាលិតណ្ឌុលេ ទាបេសិ, ទានាទីនិ ច បុញ្ញានិ ករោតិ។ ឯវំ តេ ចត្តារោបិ ជនា យាវជីវំ សមគ្គា សម្មោទមានា វិហរិត្វា ជីវិតក្ខយេ យថាកម្មំ អគមំសុ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទុដ្ឋរាជា ទេវទត្តោ អហោសិ, សប្បោ សារិបុត្តោ, ឧន្ទូរោ មោគ្គល្លានោ, សុវោ អានន្ទោ, បច្ឆា រជ្ជប្បត្តោ ធម្មរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សច្ចំកិរជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៧៤] ៤. រុក្ខធម្មជាតកវណ្ណនា

សាធូ សម្ពហុលា ញាតីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧទកកលហេ អត្តនោ ញាតកានំ មហាវិនាសំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ញត្វា អាកាសេន គន្ត្វា រោហិណីនទិយា ឧបរិ បល្លង្កេន និសីទិត្វា នីលរំសិំ វិស្សជ្ជេត្វា ញាតកេ សំវេជេត្វា អាកាសា ឱរុយ្ហ នទីតីរេ និសិន្នោ តំ កលហំ អារព្ភ កថេសិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន កុណាលជាតកេ (ជា. ២.២១.កុណាលជាតក) អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន សត្ថា ញាតកេ អាមន្តេត្វា “មហារាជា ,

តុម្ហេ ញាតកា, ញាតកេហិ នាម សមគ្គេហិ សម្មោទមានេហិ ភវិតុំ វដ្ដតិ។ ញាតកានញ្ហិ សាមគ្គិយា សតិ បច្ចាមិត្តា ឱកាសំ ន លភន្តិ, តិដ្ឋន្តុ តាវ មនុស្សភូតា, អចេតនានំ រុក្ខានម្បិ សាមគ្គី លទ្ធុំ វដ្ដតិ។ អតីតស្មិញ្ហិ ហិមវន្តប្បទេសេ មហាវាតោ សាលវនំ បហរិ, តស្ស បន សាលវនស្ស អញ្ញមញ្ញំ រុក្ខគច្ឆគុម្ពលតាហិ សម្ពន្ធត្តា ឯករុក្ខម្បិ បាតេតុំ អសក្កោន្តោ មត្ថកមត្ថកេនេវ អគមាសិ។ ឯកំ បន អង្គណេ ឋិតំ សាខាវិដបសម្បន្នម្បិ មហារុក្ខំ អញ្ញេហិ រុក្ខេហិ អសម្ពន្ធត្តា ឧម្មូលេត្វា ភូមិយំ បាតេសិ, តស្មា តុម្ហេហិបិ សមគ្គេហិ សម្មោទមានេហិ ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ បឋមំ ឧប្បន្នោ វេស្សវណោ មហារាជា ចវិ, សក្កោ អញ្ញំ វេស្សវណំ បបេសិ។ ឯតស្មិំ វេស្សវណេ បរិវត្តេ បច្ឆា និព្ពត្តវេស្សវណោ “រុក្ខគច្ឆគុម្ពលតានំ អត្តនោ អត្តនោ រុច្ចនដ្ឋានេ វិមានំ គណ្ហន្តូ”តិ សាសនំ បេសេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ហិមវន្តប្បទេសេ ឯកស្មិំ សាលវនេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សោ ញាតកេ អាហ “តុម្ហេ វិមានានិ គណ្ហន្តា អង្គណេ ឋិតរុក្ខេសុ មា គណ្ហថ, ឥមស្មិំ បន សាលវនេ មយា គហិតវិមានំ បរិវារេត្វា ឋិតវិមានានិ គណ្ហថា”តិ។ តត្ថ ពោធិសត្តស្ស វចនករា បណ្ឌិតទេវតា ពោធិសត្តស្ស វិមានំ បរិវារេត្វា ឋិតវិមានានិ គណ្ហឹសុ។ អបណ្ឌិតា បន ទេវតា “កិំ អម្ហាកំ អរញ្ញេ វិមានេហិ, មយំ មនុស្សបថេ គាមនិគមរាជធានិទ្វារេសុ វិមានានិ គណ្ហិស្សាម។ គាមាទយោ ហិ ឧបនិស្សាយ វសមានា ទេវតា លាភគ្គយសគ្គប្បត្តា ហោន្តី”តិ មនុស្សបថេ អង្គណដ្ឋានេ និព្ពត្តមហារុក្ខេសុ វិមានានិ គណ្ហឹសុ។

អថេកស្មិំ ទិវសេ មហតី វាតវុដ្ឋិ ឧប្បជ្ជិ។ វាតស្ស អតិពលវតាយ ទឡ្ហមូលា វនជេដ្ឋករុក្ខាបិ សំភគ្គសាខាវិដបា សមូលា និបតឹសុ។ តំ បន អញ្ញមញ្ញំ សម្ពន្ធនេន ឋិតំ សាលវនំ បត្វា ឥតោ ចិតោ ច បហរន្តោ ឯករុក្ខម្បិ បាតេតុំ នាសក្ខិ។ ភគ្គវិមានា ទេវតា និប្បដិសរណា ទារកេ ហត្ថេសុ គហេត្វា ហិមវន្តំ គន្ត្វា អត្តនោ បវត្តិំ សាលវនទេវតានំ កថយឹសុ។ តា តាសំ ឯវំ អាគតភាវំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ “បណ្ឌិតានំ វចនំ អគ្គហេត្វា និប្បច្ចយដ្ឋានំ គតា នាម ឯវរូបាវ ហោន្តី”តិ វត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៧៤. “សាធូ សម្ពហុលា ញាតី, អបិ រុក្ខា អរញ្ញជា;
វាតោ វហតិ ឯកដ្ឋំ, ព្រហន្តម្បិ វនប្បតិ”ន្តិ។

តត្ថ **សម្ពហុលា ញាតី**តិ ចត្តារោ ឧបាទាយ តទុត្តរិ សតសហស្សម្បិ សម្ពហុលា នាម, ឯវំ សម្ពហុលា អញ្ញមញ្ញំ និស្សាយ វសន្តា ញាតកា។ **សាធូ**តិ សោភនា បសត្ថា, បរេហិ អប្បធំសិយាតិ អត្ថោ។ **អបិ រុក្ខា អរញ្ញជា**តិ តិដ្ឋន្តុ មនុស្សភូតា, អរញ្ញេ ជាតរុក្ខាបិ សម្ពហុលា អញ្ញមញ្ញូបត្ថម្ភេន ឋិតា សាធុយេវ។ រុក្ខានម្បិ ហិ សបច្ចយភាវោ លទ្ធុំ វដ្ដតិ។ **វាតោ វហតិ ឯកដ្ឋ**ន្តិ បុរត្ថិមាទិភេទោ វាតោ វាយន្តោ អង្គណដ្ឋានេ ឋិតំ ឯកដ្ឋំ ឯកកមេវ ឋិតំ **ព្រហន្តម្បិ វនប្បតិំ** សាខាវិដបសម្បន្នំ មហារុក្ខម្បិ វហតិ, ឧម្មូលេត្វា បាតេតីតិ អត្ថោ។ ពោធិសត្តោ ឥមំ ការណំ កថេត្វា អាយុក្ខយេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថាបិ “ឯវំ, មហារាជា, ញាតកានំ តាវ សាមគ្គិយេវ លទ្ធុំ វដ្ដតិ, សមគ្គា សម្មោទមានា បិយសំវាសមេវ វសថា”តិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទេវតា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, បណ្ឌិតទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រុក្ខធម្មជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៧៥] ៥. មច្ឆជាតកវណ្ណនា

អភិត្ថនយ បជ្ជុន្នាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អត្តនា វស្សាបិតវស្សំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិំ កិរ សមយេ កោសលរដ្ឋេ ទេវោ ន វស្សិ, សស្សានិ មិលាយន្តិ, តេសុ តេសុ ឋានេសុ តឡាកបោក្ខរណិសរានិ សុស្សន្តិ។ ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកសមីបេ ជេតវនបោក្ខរណិយាបិ ឧទកំ ឆិជ្ជិ។ កលលគហនំ បវិសិត្វា និបន្នេ មច្ឆកច្ឆបេ កាកកុលលាទយោ កណយគ្គសទិសេហិ តុណ្ឌេហិ កោដ្ដេត្វា នីហរិត្វា នីហរិត្វា វិប្ផន្ទមានេ ខាទន្តិ។

សត្ថា មច្ឆកច្ឆបានំ តំ ព្យសនំ ទិស្វា មហាករុណាយ ឧស្សាហិតហទយោ “អជ្ជ មយា ទេវំ វស្សាបេតុំ វដ្ដតី”តិ បភាតាយ រត្តិយា សរីរបដិជគ្គនំ កត្វា ភិក្ខាចារវេលំ សល្លក្ខេត្វា មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ ពុទ្ធលីលាយ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ បវិសិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ សាវត្ថិតោ វិហារំ គច្ឆន្តោ ជេតវនបោក្ខរណិយា សោបានេ ឋត្វា អានន្ទត្ថេរំ អាមន្តេសិ “អានន្ទ, ឧទកសាដិកំ អាហរ, ជេតវនបោក្ខរណិយំ ន្ហាយិស្សាមី”តិ។ “ននុ, ភន្តេ, ជេតវនបោក្ខរណិយំ ឧទកំ ឆិន្នំ, កលលមត្តមេវ អវសិដ្ឋ”ន្តិ? “អានន្ទ, ពុទ្ធពលំ នាម មហន្តំ, អាហរ ត្វំ ឧទកសាដិក”ន្តិ។ ថេរោ អាហរិត្វា អទាសិ។ សត្ថា ឯកេនន្តេន ឧទកសាដិកំ និវាសេត្វា ឯកេនន្តេន សរីរំ បារុបិត្វា “ជេតវនបោក្ខរណិយំ ន្ហាយិស្សាមី”តិ សោបានេ អដ្ឋាសិ។ តង្ខណញ្ញេវ សក្កស្ស បណ្ឌុកម្ពលសិលា

សនំ ឧណ្ហាការំ ទស្សេសិ។ សោ “កឹ នុ ខោ”តិ អាវជ្ជេន្តោ តំ ការណំ ញត្វា វស្សវលាហកទេវរាជានំ បក្កោសាបេត្វា “តាត, សត្ថា ‘ជេតវនបោក្ខរណិយំ ន្ហាយិស្សាមី’តិ ធុរសោបានេ ឋិតោ, ខិប្បំ សកលកោសលរដ្ឋំ ឯកមេឃំ កត្វា វស្សាបេហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា ឯកំ វលាហកំ និវាសេត្វា ឯកំ បារុបិត្វា មេឃគីតំ គាយន្តោ បាចីនលោកធាតុអភិមុខោ បក្ខន្ទិ។ បាចីនទិសាភាគេ ខលមណ្ឌលមត្តំ ឯកំ មេឃបដលំ ឧដ្ឋាយ សតបដលំ សហស្សបដលំ ហុត្វា អភិត្ថនន្តំ វិជ្ជុលតា និច្ឆារេន្តំ អធោមុខំ ឋបិតឧទកកុម្ភាការេន វស្សមានំ សកលកោសលរដ្ឋំ មហោឃេន វិយ អជ្ឈោត្ថរិ។ ទេវោ អច្ឆិន្នធារំ វស្សន្តោ មុហុត្តេនេវ ជេតវនបោក្ខរណឹ បូរេសិ, ធុរសោបានំ អាហច្ច ឧទកំ អដ្ឋាសិ។

សត្ថា បោក្ខរណិយំ ន្ហាយិត្វា សុរត្តទុបដ្ដំ និវាសេត្វា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា សុគតមហាចីវរំ ឯកំសំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ គន្ត្វា គន្ធកុដិបរិវេណេ បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសីទិត្វា ភិក្ខុសង្ឃេន វត្តេ ទស្សិតេ ឧដ្ឋាយ មណិសោបានផលកេ ឋត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឱវាទំ ទត្វា ឧយ្យោជេត្វា សុរភិគន្ធកុដឹ បវិសិត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេត្វា សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតានំ ភិក្ខូនំ “បស្សថាវុសោ, ទសពលស្ស ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បត្តឹ, វិវិធសស្សេសុ មិលាយន្តេសុ នានាជលាសយេសុ សុស្សន្តេសុ មច្ឆកច្ឆបេសុ មហាទុក្ខំ បាបុណន្តេសុ ការុញ្ញំ បដិច្ច ‘មហាជនំ ទុក្ខា មោចេស្សាមី’តិ ឧទកសាដិកំ និវាសេត្វា ជេតវនបោក្ខរណិយា ធុរសោបានេ ឋត្វា មុហុត្តេន សកលកោសលរដ្ឋំ មហោឃេន ឱបិលាបេន្តោ វិយ ទេវំ វស្សាបេត្វា មហាជនំ កាយិកចេតសិកទុក្ខតោ មោចេត្វា វិហារំ បវិដ្ឋោ”តិ កថាយ វត្តមានាយ គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា ធម្មសភំ អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ មហាជនេ កិលមន្តេ ទេវំ វស្សាបេតិ, បុព្ពេ តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា មច្ឆរាជកាលេបិ វស្សាបេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឥមស្មិំយេវ កោសលរដ្ឋេ ឥមិស្សា សាវត្ថិយា ឥមស្មិំយេវ ជេតវនបោក្ខរណិដ្ឋានេ ឯកា វល្លិគហនបរិក្ខិត្តា កន្ទរា អហោសិ។ តទា ពោធិសត្តោ មច្ឆយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា មច្ឆគណបរិវុតោ តត្ថ បដិវសតិ។ យថា បន ឥទានិ, ឯវមេវ តទាបិ តស្មិំ រដ្ឋេ ទេវោ ន វស្សិ, មនុស្សានំ សស្សានិ មិលាយឹសុ, វាបិតឡាកកន្ទរាទីសុ ឧទកំ ឆិជ្ជិ, មច្ឆកច្ឆបា កលលគហនំ បវិសឹសុ។ ឥមិស្សាបិ កន្ទរាយ មច្ឆកច្ឆបា កលលគហនំ បវិសិត្វា តស្មិំ តស្មិំ ឋានេ និលីយឹសុ។ កាកាទយោ តុណ្ឌេន កោដ្ដេត្វា នីហរិត្វា ខាទឹសុ។

ពោធិសត្តោ ញាតិសង្ឃស្ស តំ ព្យសនំ ទិស្វា “ឥមំ តេសំ ទុក្ខំ ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ មោចេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, សច្ចកិរិយំ កត្វា ទេវំ វស្សាបេត្វា ញាតកេ មរណទុក្ខា មោចេស្សាមី”តិ កាឡវណ្ណំ កទ្ទមំ ទ្វិធា វិយូហិត្វា និក្ខមិត្វា អញ្ជនរុក្ខសារឃដិកវណ្ណោ មហាមច្ឆោ សុធោតលោហិតង្កមណិគុឡសទិសានិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា អាកាសំ ឧល្លោកេត្វា បជ្ជុន្នទេវរាជស្ស សទ្ទំ ទត្វា “ភោ បជ្ជុន្ន, អហំ ញាតកេ និស្សាយ ទុក្ខិតោ, ត្វំ មយិ សីលវន្តេ កិលមន្តេ កស្មា ទេវំ ន វស្សាបេសិ? មយា សមានជាតិកានំ ខាទនដ្ឋានេ និព្ពត្តិត្វា តណ្ឌុលប្បមាណម្បិ មច្ឆំ អាទឹ កត្វា ខាទិតបុព្ពោ នាម នត្ថិ, អញ្ញោបិ មេ បាណោ ជីវិតា ន វោរោបិតបុព្ពោ, ឥមិនា សច្ចេន ទេវំ វស្សាបេត្វា ញាតិសង្ឃំ មេ ទុក្ខា មោចេហី”តិ វត្វា បរិចារកចេដកំ អាណាបេន្តោ វិយ បជ្ជុន្នទេវរាជានំ អាលបន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៧៥. “អភិត្ថនយ បជ្ជុន្ន, និធឹ កាកស្ស នាសយ;
កាកំ សោកាយ រន្ធេហិ, មញ្ច សោកា បមោចយា”តិ។

តត្ថ **អភិត្ថនយ បជ្ជុន្នា**តិ បជ្ជុន្នោ វុច្ចតិ មេឃោ, អយំ បន មេឃវសេន លទ្ធនាមំ វស្សវលាហកទេវរាជានំ អាលបតិ។ អយំ ហិស្ស អធិប្បាយោ – ទេវោ នាម អនភិត្ថនន្តោ វិជ្ជុលតា អនិច្ឆារេន្តោ វស្សន្តោបិ ន សោភតិ, តស្មា ត្វំ អភិត្ថនន្តោ វិជ្ជុលតា និច្ឆារេន្តោ វស្សាបេហីតិ។ **និធឹ កាកស្ស នាសយា**តិ កាកា កលលំ បវិសិត្វា ឋិតេ មច្ឆេ តុណ្ឌេន កោដ្ដេត្វា នីហរិត្វា ខាទន្តិ, តស្មា តេសំ អន្តោកលលេ មច្ឆា “និធី”តិ វុច្ចន្តិ, តំ កាកសង្ឃស្ស និធឹ ទេវំ វស្សាបេន្តោ ឧទកេន បដិច្ឆាទេត្វា នាសេហីតិ។ **កាកំ សោកាយ រន្ធេហី**តិ កាកសង្ឃោ ឥមិស្សា កន្ទរាយ ឧទកេន បុណ្ណាយ មច្ឆេ អលភមានោ សោចិស្សតិ, តំ កាកគណំ ត្វំ ឥមំ កន្ទរំ បូរេន្តោ សោកាយ រន្ធេហិ, សោកស្សត្ថាយ មច្ឆស្ស អស្សាសត្ថាយ ទេវំ វស្សាបេហិ។ យថា អន្តោនិជ្ឈានលក្ខណំ សោកំ បាបុណាតិ, ឯវំ ករោហីតិ អត្ថោ, **មញ្ច សោកា បមោចយា**តិ ឯត្ថ **ច**-ការោ សម្បិណ្ឌនត្ថោ, មញ្ច មម ញាតកេ ច សព្ពេវ ឥមម្ហា មរណសោកា មោចេហីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បរិចារកចេដកំ អាណាបេន្តោ វិយ បជ្ជុន្នំ អាលបិត្វា សកលកោសលរដ្ឋេ មហាវស្សំ វស្សាបេត្វា មហាជនំ មរណទុក្ខា មោចេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, តថាគតោ ឥទានេវ ទេវំ វស្សាបេតិ, បុព្ពេ មច្ឆយោនិយំ និព្ពត្តោបិ វស្សាបេសិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មច្ឆគណា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, បជ្ជុន្នទេវរាជា អានន្ទោ, មច្ឆរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មច្ឆជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៧៦] ៦. អសង្កិយជាតកវណ្ណនា

អសង្កិយោម្ហិ គាមម្ហីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សាវត្ថិវាសី ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ កេនចិទេវ ករណីយេន ឯកេន សកដសត្ថវាហេន សទ្ធឹ មគ្គំ បដិបជ្ជិត្វា ឯកស្មឹ អរញ្ញដ្ឋានេ សកដានិ មោចេត្វា ខន្ធាវារពន្ធេ កតេ សត្ថវាហស្ស អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ចង្កមតិ។ អថត្តនោ កាលំ សល្លក្ខេត្វា បញ្ចសតា ចោរា “ខន្ធាវារំ វិលុម្បិស្សាមា”តិ ធនុមុគ្គរាទិហត្ថា តំ ឋានំ បរិវារយឹសុ។ ឧបាសកោបិ ចង្កមតិយេវ។ ចោរា នំ ទិស្វា “អទ្ធា ឯស ខន្ធាវាររក្ខកោ ភវិស្សតិ, ឥមស្ស និទ្ទំ ឱក្កន្តកាលេ វិលុម្បិស្សាមា”តិ អជ្ឈោត្ថរិតុំ អសក្កោន្តា តត្ថ តត្ថេវ អដ្ឋំសុ។ សោបិ ឧបាសកោ បឋមយាមេបិ មជ្ឈិមយាមេបិ បច្ឆិមយាមេបិ ចង្កមន្តោយេវ អដ្ឋាសិ។ បច្ចូសកាលេ ជាតេ ចោរា ឱកាសំ អលភន្តា គហិតេ បាសាណមុគ្គរាទយោ ឆឌ្ឌេត្វា បលាយឹសុ។

ឧបាសកោបិ អត្តនោ កម្មំ និដ្ឋាបេត្វា បុន សាវត្ថឹ អាគន្ត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, អត្តានំ រក្ខមានា បររក្ខកា ហោន្តី”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ឧបាសក, អត្តានំ រក្ខន្តោ បរម្បិ រក្ខតិ, បរំ រក្ខន្តោ អត្តានម្បិ រក្ខតី”តិ។ សោ “យាវ សុភាសិតញ្ចិទំ, ភន្តេ, ភគវតា, អហំ ឯកេន សត្ថវាហេន សទ្ធឹ មគ្គំ បដិបន្នោ រុក្ខមូលេ ចង្កមន្តោ ‘មំ រក្ខិស្សាមី’តិ សកលសត្ថំ រក្ខិ”ន្តិ អាហ។ សត្ថា “ឧបាសក, បុព្ពេបិ បណ្ឌិតា អត្តានំ រក្ខន្តា បរំ រក្ខឹសូ”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ កាមេសុ អាទីនវំ ទិស្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វសន្តោ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ជនបទំ អាគន្ត្វា ជនបទចារិកំ ចរន្តោ ឯកេន សត្ថវាហេន សទ្ធឹ មគ្គំ បដិបជ្ជិត្វា ឯកស្មឹ អរញ្ញដ្ឋានេ សត្ថេ និវិដ្ឋេ សត្ថតោ អវិទូរេ ឈានសុខេន វីតិនាមេន្តោ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ចង្កមន្តោ អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ បញ្ចសតា ចោរា “សាយមាសភត្តស្ស ភុត្តកាលេ តំ សកដសត្ថំ វិលុម្បិស្សាមា”តិ អាគន្ត្វា បរិវារយឹសុ។ តេ តំ តាបសំ ទិស្វា “សចេ អយំ អម្ហេ បស្សិស្សតិ, សត្ថវាសិកានំ អារោចេស្សតិ, ឯតស្ស និទ្ទូបគតវេលាយ វិលុម្បិស្សាមា”តិ តត្ថេវ អដ្ឋំសុ។ តាបសោ សកលម្បិ រត្តឹ ចង្កមិយេវ។ ចោរា ឱកាសំ អលភិត្វា គហិតគហិតេ មុគ្គរបាសាណេ ឆឌ្ឌេត្វា សកដសត្ថវាសីនំ សទ្ទំ ទត្វា “ភោន្តោ, សត្ថវាសិនោ សចេ ឯស រុក្ខមូលេ ចង្កមនកតាបសោ អជ្ជ នាភវិស្ស, សព្ពេ មហាវិលោបំ បត្តា អភវិស្សថ, ស្វេ តាបសស្ស មហាសក្ការំ ករេយ្យាថា”តិ វត្វា បក្កមឹសុ។

តេ បភាតាយ រត្តិយា ចោរេហិ ឆឌ្ឌិតេ មុគ្គរបាសាណាទយោ ទិស្វា ភីតា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា “ភន្តេ, ទិដ្ឋា វោ ចោរា”តិ បុច្ឆឹសុ។ “អាមាវុសោ, ទិដ្ឋា”តិ។ “ភន្តេ, ឯត្តកេ វោ ចោរេ ទិស្វា ភយំ វា សារជ្ជំ វា ន ឧប្បជ្ជី”តិ? ពោធិសត្តោ “អាវុសោ ចោរេ ទិស្វា ភយំ នាម សធនស្ស ហោតិ, អហំ បន និទ្ធនោ, ស្វាហំ កឹ ភាយិស្សាមិ។ មយ្ហញ្ហិ គាមេបិ អរញ្ញេបិ វសន្តស្ស ភយំ វា សារជ្ជំ វា នត្ថី”តិ វត្វា តេសំ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៧៦. “អសង្កិយោម្ហិ គាមម្ហិ, អរញ្ញេ នត្ថិ មេ ភយំ;
ឧជុមគ្គំ សមារុឡ្ហោ, មេត្តាយ ករុណាយ ចា”តិ។

តត្ថ **អសង្កិយោម្ហិ គាមម្ហីតិ** សង្កាយ និយុត្តោ បតិដ្ឋិតោតិ សង្កិយោ, ន សង្កិយោ អសង្កិយោ។ អហំ គាមេ វសន្តោបិ សង្កាយ អប្បតិដ្ឋិតត្តា អសង្កិយោ និព្ភយោ និរាសង្កោតិ ទីបេតិ។ **អរញ្ញេតិ** គាមគាមូបចារវិនិមុត្តេ ឋានេ។ **ឧជុមគ្គំ សមារុឡ្ហោ, មេត្តាយ ករុណាយ ចាតិ** អហំ តិកចតុក្កជ្ឈានិកាហិ មេត្តាករុណាហិ កាយវង្កាទិវិរហិតំ ឧជុំ ព្រហ្មលោកគាមិមគ្គំ អារុឡ្ហោតិ វទតិ។ អថ វា បរិសុទ្ធសីលតាយ កាយវចីមនោវង្កវិរហិតំ ឧជុំ ទេវលោកមគ្គំ អារុឡ្ហោម្ហីតិ ទស្សេត្វា តតោ ឧត្តរិ មេត្តាយ ករុណាយ ច បតិដ្ឋិតត្តា ឧជុំ ព្រហ្មលោកមគ្គម្បិ អារុឡ្ហោម្ហីតិបិ ទស្សេតិ។ អបរិហីនជ្ឈានស្ស ហិ ឯកន្តេន ព្រហ្មលោកបរាយណត្តា មេត្តាករុណាទយោ ឧជុមគ្គា នាម។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេត្វា តុដ្ឋចិត្តេហិ តេហិ មនុស្សេហិ សក្កតោ បូជិតោ យាវជីវំ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សត្ថុរាសិនោ ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

[៧៧] ៧. មហាសុបិនជាតកវណ្ណនា អសង្កិយជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

លាពូនិ សីទន្តីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សោឡស មហាសុបិនេ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកទិវសំ កិរ កោសលមហារាជា រត្តិំ និទ្ទូបគតោ បច្ឆិមយាមេ សោឡស មហាសុបិនេ ទិស្វា ភីតតសិតោ បពុជ្ឈិត្វា “ឥមេសំ សុបិនានំ ទិដ្ឋត្តា កិំ នុ ខោ មេ ភវិស្សតី”តិ មរណភយតជ្ជិតោ សយនបិដ្ឋេ និសិន្នកោវ រត្តិំ វីតិនាមេសិ។

អថ នំ បភាតាយ រត្តិយា ព្រាហ្មណបុរោហិតា ឧបសង្កមិត្វា “សុខំ សយិត្ថ, មហារាជា”តិ បុច្ឆឹសុ។ “កុតោ មេ អាចរិយា សុខំ, អជ្ជាហំ បច្ចូសសមយេ សោឡស មហាសុបិនេ បស្សិំ, សោម្ហិ តេសំ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ ភយប្បត្តោ”តិ។ “វទេថ, មហារាជ, សុត្វា ជានិស្សាមា”តិ វុត្តេ ព្រាហ្មណានំ ទិដ្ឋសុបិនេ កថេត្វា “កិំ នុ ខោ មេ ឥមេសំ ទិដ្ឋការណា ភវិស្សតី”តិ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា ហត្ថេ វិធុនឹសុ។ “កស្មា ហត្ថេ វិធុនថា”តិ ច វុត្តេ “កក្ខឡា, មហារាជ, សុបិនា”តិ។ “កា តេសំ និប្ផត្តិ ភវិស្សតី”តិ? “រជ្ជន្តរាយោ ជីវិតន្តរាយោ ភោគន្តរាយោតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ អន្តរាយានំ អញ្ញតរោ”តិ។ “សប្បដិកម្មា, អប្បដិកម្មា”តិ? “កាមំ ឯតេ សុបិនា អតិផរុសត្តា អប្បដិកម្មា, មយំ បន តេ សប្បដិកម្មេ ករិស្សាម, ឯតេ បដិក្កមាបេតុំ អសក្កោន្តានំ អម្ហាកំ សិក្ខិតភាវោ នាម កិំ ករិស្សតី”តិ។ “កិំ បន កត្វា បដិក្កមាបេស្សថា”តិ? “សព្ពចតុក្កេន យញ្ញំ យជិស្សាម, មហារាជា”តិ។ រាជា ភីតតសិតោ “តេន ហិ អាចរិយា មម ជីវិតំ តុម្හាកំ ហត្ថេ ហោតុ, ខិប្បំ មេ សោត្ថិំ ករោថា”តិ អាហ។ ព្រាហ្មណា “ពហុំ ធនំ លភិស្សាម, ពហុំ ខជ្ជភោជ្ជំ អាហរាបេស្សាមា”តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា “មា ចិន្តយិត្ថ, មហារាជា”តិ រាជានំ សមស្សាសេត្វា រាជនិវេសនា និក្ខមិត្វា ពហិនគរេ យញ្ញាវាដំ កត្វា ពហូ ចតុប្បទគណេ ថូណូបនីតេ កត្វា បក្ខិគណេ សមាហរិត្វា “ឥទញ្ចិទញ្ច លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ បុនប្បុនំ សញ្ចរន្តិ។

អថ ខោ មល្លិកា ទេវី តំ ការណំ ញត្វា រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ “កិំ នុ ខោ, មហារាជ, ព្រាហ្មណា បុនប្បុនំ សញ្ចរន្តី”តិ? “សុខិតា, ត្វំ ភទ្ទេ, អម្ហាកំ កណ្ណមូលេ អាសីវិសំ ចរន្តំ ន ជានាសី”តិ។ “កិំ ឯតំ, មហារាជា”តិ? មយា ឯវរូបា ទុស្សុបិនា ទិដ្ឋា, ព្រាហ្មណា “តិណ្ណំ អន្តរាយានំ អញ្ញតរោ បញ្ញាយតី”តិ វត្វា “‘តេសំ បដិឃាតាយ យញ្ញំ យជិស្សាមា’តិ វត្វា បុនប្បុនំ សញ្ចរន្តី”តិ។ “កិំ បន តេ, មហារាជ, សទេវកេ លោកេ អគ្គព្រាហ្មណោ សុបិនបដិកម្មំ បុច្ឆិតោ”តិ? “កតរោ បនេស, ភទ្ទេ, សទេវកេ លោកេ អគ្គព្រាហ្មណោ”តិ។ “សទេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលំ សព្ពញ្ញុំ វិសុទ្ធំ និក្កិលេសំ មហាព្រាហ្មណំ ន ជានាសិ។ សោ ហិ ភគវា សុបិនន្តរំ ជានេយ្យ, គច្ឆ ត្វំ បុច្ឆ តំ, មហារាជា”តិ។ “សាធុ, ទេវី”តិ រាជា វិហារំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា និសីទិ។

សត្ថា មធុរស្សរំ និច្ឆារេត្វា “កិំ នុ ខោ, មហារាជ, អតិប្បគោវ អាគតោសី”តិ អាហ។ អហំ, ភន្តេ, បច្ចូសសមយេ សោឡស មហាសុបិនេ ទិស្វា ភីតោ ព្រាហ្មណានំ អារោចេសិំ។ ព្រាហ្មណា “កក្ខឡា, មហារាជ , សុបិនា, ឯតេសំ បដិឃាតត្ថាយ សព្ពចតុក្កេន យញ្ញំ យជិស្សាមា”តិ យញ្ញំ សជ្ជេន្តិ, ពហូ បាណា មរណភយតជ្ជិតា, តុម្ហេ ច សទេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលា, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ ឧបាទាយ នត្ថិ សោ ញេយ្យធម្មោ, យោ វោ ញាណមុខេ អាបាថំ នាគច្ឆតិ។ “ឯតេសំ មេ សុបិនានំ និប្ផត្តិំ កថេថ ភគវា”តិ។ “ឯវមេតំ, មហារាជ, សទេវកេ លោកេ មំ ឋបេត្វា អញ្ញោ ឯតេសំ សុបិនានំ អន្តរំ វា និប្ផត្តិំ វា ជានិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, អហំ តេ កថេស្សាមិ, អបិច ខោ ត្វំ ទិដ្ឋទិដ្ឋនិយាមេនេវ សុបិនេ កថេហី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ រាជា ទិដ្ឋនិយាមេនេវ កថេន្តោ –

“ឧសភា រុក្ខា គាវិយោ គវា ច,
អស្សោ កំសោ សិង្គាលី ច កុម្ភោ;
បោក្ខរណី ច អបាកចន្ទនំ។

“លាពូនិ សីទន្តិ សិលា ប្លវន្តិ, មណ្ឌូកិយោ កណ្ហសប្បេ គិលន្តិ;
កាកំ សុវណ្ណា បរិវារយន្តិ, តសា វកា ឯឡកានំ ភយា ហី”តិ។ –

ឥមំ មាតិកំ និក្ខិបិត្វា កថេសិ។

(១) អហំ, ភន្តេ, ឯកំ តាវ សុបិនំ ឯវំ អទ្ទសំ – ចត្តារោ អញ្ជនវណ្ណា កាឡឧសភា “យុជ្ឈិស្សាមា”តិ ចតូហិ ទិសាហិ រាជង្គណំ អាគន្ត្វា “ឧសភយុទ្ធំ បស្សិស្សាមា”តិ មហាជនេ សន្និបតិតេ យុជ្ឈនាការំ ទស្សេត្វា នទិត្វា

គជ្ជិត្វា អយុជ្ឈិត្វាវ បដិក្កន្តា។ ឥមំ បឋមំ សុបិនំ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? “មហារាជ, ឥមស្ស វិបាកោ នេវ តវ, ន មម កាលេ ភវិស្សតិ, អនាគតេ បន អធម្មិកានំ កបណរាជូនំ អធម្មិកានញ្ច មនុស្សានំ កាលេ លោកេ វិបរិវត្តមានេ កុសលេ ឱស្សន្នេ, អកុសលេ ឧស្សន្នេ, លោកស្ស បរិហាយនកាលេ ទេវោ ន សម្មា វស្សិស្សតិ, មេឃបាទា បច្ឆិជ្ជិស្សន្តិ, សស្សានិ មិលាយិស្សន្តិ, ទុព្ភិក្ខំ ភវិស្សតិ, វស្សិតុកាមា វិយ ចតូហិ ទិសាហិ មេឃា ឧដ្ឋហិត្វា ឥត្ថិកាហិ អាតបេ បត្ថដានំ វីហិអាទីនំ តេមនភយេន អន្តោបវេសិតកាលេ បុរិសេសុ កុទ្ទាលបិដកហត្ថេសុ អាឡិពន្ធនត្ថាយ និក្ខន្តេសុ វស្សនាការំ ទស្សេត្វា គជ្ជិត្វា វិជ្ជុលតា និច្ឆារេត្វា តេ ឧសភា វិយ អយុជ្ឈិត្វា អវស្សិត្វាវ បលាយិស្សន្តិ។ អយមេតស្ស វិបាកោ។ តុយ្ហំ បន តប្បច្ចយា កោចិ អន្តរាយោ នត្ថិ, អនាគតំ អារព្ភ ទិដ្ឋោ សុបិនោ ឯស, ព្រាហ្មណា បន អត្តនោ ជីវិតវុត្តឹ និស្សាយ កថយឹសូ”តិ ឯវំ សត្ថា សុបិនស្ស និប្ផត្តឹ កថេត្វា អាហ “ទុតិយំ កថេហិ, មហារាជា”តិ។

(២) ទុតិយាហំ, ភន្តេ, ឯវំ អទ្ទសំ – ខុទ្ទកា រុក្ខា ចេវ គច្ឆា ច បថវឹ ភិន្ទិត្វា វិទត្ថិមត្តម្បិ រតនមត្តម្បិ អនុគ្គន្ត្វាវ បុប្ផន្តិ ចេវ ផលន្តិ ច។ ឥមំ ទុតិយំ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? មហារាជ, ឥមស្សាបិ វិបាកោ លោកស្ស បរិហាយនកាលេ មនុស្សានំ បរិត្តាយុកកាលេ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ សត្តា តិព្ពរាគា ភវិស្សន្តិ, អសម្បត្តវយាវ កុមារិយោ បុរិសន្តរំ គន្ត្វា ឧតុនិយោ ចេវ គព្ភិនិយោ ច ហុត្វា បុត្តធីតាហិ វឌ្ឍិស្សន្តិ។ ខុទ្ទករុក្ខានំ បុប្ផំ វិយ ហិ តាសំ ឧតុនិភាវោ, ផលំ វិយ ច បុត្តធីតរោ ភវិស្សន្តិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, តតិយំ កថេហិ, មហារាជាតិ។

(៣) គាវិយោ, ភន្តេ, តទហុជាតានំ វច្ឆកានំ ខីរំ បិវន្តិយោ អទ្ទសំ។ អយំ មេ តតិយោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ វិបាកោ អនាគតេ ឯវ មនុស្សានំ ជេដ្ឋាបចាយិកកម្មស្ស នដ្ឋកាលេ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ សត្តា មាតាបិតូសុ វា សស្សុសសុរេសុ វា លជ្ជំ អនុបដ្ឋាបេត្វា សយមេវ កុដុម្ពំ សំវិទហន្តាវ ឃាសច្ឆាទនមត្តម្បិ មហល្លកានំ ទាតុកាមា ទស្សន្តិ, អទាតុកាមា ន ទស្សន្តិ។ មហល្លកា អនាថា អសយំវសី ទារកេ អារាធេត្វា ជីវិស្សន្តិ តទហុជាតានំ វច្ឆកានំ ខីរំ បិវន្តិយោ មហាគាវិយោ វិយ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ចតុត្ថំ កថេហិ, មហារាជាតិ។

(៤) ធុរវាហេ, ភន្តេ, អារោហបរិណាហសម្បន្នេ មហាគោណេយុគបរម្បរាយ អយោជេត្វា តរុណេ គោទម្មេ ធុរេ យោជេន្តេ អទ្ទសំ។ តេ ធុរំ វហិតុំ អសក្កោន្តា ឆឌ្ឌេត្វា អដ្ឋំសុ, សកដានិ នប្បវត្តឹសុ។ អយំ មេ ចតុត្ថោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ វិបាកោ អនាគតេ ឯវ អធម្មិករាជូនំ កាលេ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ អធម្មិកកបណរាជានោ បណ្ឌិតានំ បវេណិកុសលានំ កម្មំ និត្ថរណសមត្ថានំ មហាមត្តានំ យសំ ន ទស្សន្តិ។ ធម្មសភាយំ វិនិច្ឆយដ្ឋានេបិ បណ្ឌិតេ វោហារកុសលេ មហល្លកេ អមច្ចេ ន ឋបេស្សន្តិ, តព្ពិបរីតានំ បន តរុណតរុណានំ យសំ ទស្សន្តិ, តថារូបេ ឯវ វិនិច្ឆយដ្ឋានេ ឋបេស្សន្តិ, តេ រាជកម្មានិ ចេវ យុត្តាយុត្តញ្ច អជានន្តា នេវ តំ យសំ ឧក្ខិបិតុំ សក្ខិស្សន្តិ, ន រាជកម្មានិ និត្ថរិតុំ។ តេ អសក្កោន្តា កម្មធុរំ ឆឌ្ឌេស្សន្តិ, មហល្លកាបិ បណ្ឌិតាមច្ចា យសំ អលភន្តា កិច្ចានិ និត្ថរិតុំ សមត្ថាបិ “កឹ អម្ហាកំ ឯតេហិ, មយំ ពាហិរកា ជាតា, អព្ភន្តរិកា តរុណទារកា ជានិស្សន្តី”តិ ឧប្បន្នានិ កម្មានិ ន ករិស្សន្តិ, ឯវំ សព្ពថាបិ តេសំ រាជូនំ ហានិយេវ ភវិស្សតិ, ធុរំ វហិតុំ អសមត្ថានំ វច្ឆទម្មានំ ធុរេ យោជិតកាលោ វិយ, ធុរវាហានញ្ច មហាគោណានំ យុគបរម្បរាយ អយោជិតកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, បញ្ចមំ កថេហិ, មហារាជាតិ។

(៥) ភន្តេ, ឯកំ ឧភតោមុខំ អស្សំ អទ្ទសំ, តស្ស ទ្វីសុ បស្សេសុ យវសំ ទេន្តិ, សោ ទ្វីហិ មុខេហិ ខាទតិ។ អយំ មេ បញ្ចមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេ អធម្មិករាជកាលេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ អធម្មិកា ពាលរាជានោ អធម្មិកេ លោលមនុស្សេ វិនិច្ឆយេ ឋបេស្សន្តិ, តេ បាបបុញ្ញេសុ អនាទរា ពាលា សភាយំ និសីទិត្វា វិនិច្ឆយំ ទេន្តា ឧភិន្នម្បិ អត្ថបច្ចត្ថិកានំ ហត្ថតោ លញ្ជំ គហេត្វា ខាទិស្សន្តិ អស្សោ វិយ ទ្វីហិ មុខេហិ យវសំ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ឆដ្ឋំ កថេហិ, មហារាជាតិ។

(៦) ភន្តេ, មហាជនោ សតសហស្សគ្ឃនិកំ សុវណ្ណបាតឹ សម្មជ្ជិត្វា “ឥធ បស្សាវំ ករោហី”តិ ឯកស្ស ជរសិង្គាលស្ស ឧបនាមេសិ, តំ តត្ថ បស្សាវំ ករោន្តំ អទ្ទសំ។ អយំ មេ ឆដ្ឋោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ វិបាកោ អនាគតេយេវ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ អធម្មិកា វិជាតិរាជានោ ជាតិសម្បន្នានំ កុលបុត្តានំ អាសង្កាយ យសំ ន ទស្សន្តិ, អកុលីនានំយេវ ទស្សន្តិ។ ឯវំ មហាកុលានិ ទុគ្គតានិ ភវិស្សន្តិ, លាមកកុលានិ ឥស្សរានិ។ តេ ច កុលីនបុរិសា ជីវិតុំ អសក្កោន្តា “ឥមេ និស្សាយ ជីវិស្សាមា”តិ អកុលីនានំ ធីតរោ ទស្សន្តិ, ឥតិ តាសំ កុលធីតានំ អកុលីនេហិ សទ្ធឹ សំវាសោ ជរសិង្គាលស្ស សុវណ្ណបាតិយំ បស្សាវករណសទិសោ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, សត្តមំ កថេហីតិ។

(៧) ភន្តេ, ឯកោ បុរិសោ រជ្ជុំ វដ្ដេត្វា វដ្ដេត្វា បាទមូលេ និក្ខិបតិ, តេន និសិន្នបីឋស្ស ហេដ្ឋា សយិតា ឯកា ឆាតសិង្គាលី តស្ស អជានន្តស្សេវ តំ ខាទតិ, ឯវាហំ អទ្ទសំ។ អយំ មេ សត្តមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ ឥត្ថិយោ បុរិសលោលា សុរាលោលា អលង្ការលោលា វិសិខាលោលា អាមិសលោលា ភវិស្សន្តិ ទុស្សីលា ទុរាចារា, តា សាមិកេហិ កសិគោរក្ខាទីនិ កម្មានិ កត្វា កិច្ឆេន កសិរេន សម្ភតំ ធនំ ជារេហិ សទ្ធឹ សុរំ បិវន្តិយោ មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារយមានា អន្តោគេហេ អច្ចាយិកម្បិ កិច្ចំ អនោលោកេត្វា គេហេ បរិក្ខេបស្ស ឧបរិភាគេនបិ ឆិទ្ទដ្ឋានេហិបិ ជារេ ឧបធារយមានា ស្វេ វបិតព្ពយុត្តកំ ពីជម្បិ កោដ្ដេត្វា យាគុភត្តខជ្ជកាទីនិ សម្បាទេត្វា ខាទមានា វិលុម្បិស្សន្តិ ហេដ្ឋាបីឋកេ និបន្នឆាតសិង្គាលី វិយ វដ្ដេត្វា វដ្ដេត្វា បាទមូលេ និក្ខិត្តរជ្ជុំ។ តតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, អដ្ឋមំ កថេហីតិ។

(៨) ភន្តេ, រាជទ្វារេ ពហូហិ តុច្ឆកុម្ភេហិ បរិវារេត្វា ឋបិតំ ឯកំ មហន្តំ បូរិតកុម្ភំ អទ្ទសំ។ ចត្តារោបិ បន វណ្ណា ចតូហិ ទិសាហិ ចតូហិ អនុទិសាហិ ច ឃដេហិ ឧទកំ អាហរិត្វា អាហរិត្វា បូរិតកុម្ភមេវ បូរេន្តិ, បូរិតបូរិតំ ឧទកំ ឧត្តរិត្វា បលាយតិ, តេបិ បុនប្បុនំ តត្ថេវ ឧទកំ អាសិញ្ចន្តិ, តុច្ឆកុម្ភេ បន ឱលោកេន្តាបិ នត្ថិ។ អយំ មេ អដ្ឋមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ លោកោ បរិហាយិស្សតិ, រដ្ឋំ និរោជំ ភវិស្សតិ, រាជានោ ទុគ្គតា កបណា ភវិស្សន្តិ។ យោ ឥស្សរោ ភវិស្សតិ, តស្ស ភណ្ឌាគារេ សតសហស្សមត្តា កហាបណា ភវិស្សន្តិ, តេ ឯវំ ទុគ្គតា សព្ពេ ជានបទេ អត្តនោវ កម្មេ ការេស្សន្តិ, ឧបទ្ទុតា មនុស្សា សកេ កម្មន្តេ ឆឌ្ឌេត្វា រាជូនញ្ញេវ អត្ថាយ បុព្ពណ្ណាបរណ្ណានិ វបន្តា រក្ខន្តា លាយន្តា មទ្ទន្តា បវេសេន្តា ឧច្ឆុខេត្តានិ ករោន្តា យន្តានិ ករោន្តា យន្តានិ វាហេន្តា ផាណិតាទីនិ បចន្តា បុប្ផារាមេ ច ផលារាមេ ច ករោន្តា តត្ថ តត្ថ និប្ផន្នានិ បុព្ពណ្ណាទីនិ អាហរិត្វា រញ្ញោ កោដ្ឋាគារមេវ បូរេស្សន្តិ, អត្តនោ គេហេសុ តុច្ឆកោដ្ឋេ ឱលោកេន្តាបិ ន ភវិស្សន្តិ, តុច្ឆកុម្ភេ អនោលោកេត្វា បូរិតកុម្ភេ បូរណសទិសមេវ ភវិស្សតិ។ តតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, នវមំ កថេហីតិ។

(៩) ភន្តេ, ឯកំ បញ្ចវណ្ណបទុមសញ្ឆន្នំ គម្ភីរំ សព្ពតោ តិត្ថំ បោក្ខរណឹ អទ្ទសំ។ សមន្តតោ ទ្វិបទចតុប្បទា ឱតរិត្វា តត្ថ បានីយំ បិវន្តិ។ តស្សា មជ្ឈេ គម្ភីរដ្ឋានេ ឧទកំ អាវិលំ, តីរប្បទេសេសុ ទ្វិបទចតុប្បទានំ អក្កមដ្ឋានេ អច្ឆំ វិប្បសន្នំ អនាវិលំ។ ឯវាហំ អទ្ទសំ។ អយំ មេ នវមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ រាជានោ អធម្មិកា ភវិស្សន្តិ, ឆន្ទាទិវសេន អគតឹ គច្ឆន្តា រជ្ជំ ការេស្សន្តិ, ធម្មេន វិនិច្ឆយំ នាម ន ទស្សន្តិ, លញ្ជវិត្តកា ភវិស្សន្តិ ធនលោលា, រដ្ឋវាសិកេសុ នេសំ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយា នាម ន ភវិស្សន្តិ, កក្ខឡា ផរុសា ឧច្ឆុយន្តេ ឧច្ឆុគណ្ឋិកា វិយ មនុស្សេ បីឡេន្តា នានប្បការេន ពលឹ ឧប្បាទេន្តា ធនំ គណ្ហិស្សន្តិ។ មនុស្សា ពលិបីឡិតា កិញ្ចិ ទាតុំ អសក្កោន្តា គាមនិគមាទយោ ឆឌ្ឌេត្វា បច្ចន្តំ គន្ត្វា វាសំ កប្បេស្សន្តិ, មជ្ឈិមជនបទោ សុញ្ញោ ភវិស្សតិ, បច្ចន្តោ ឃនវាសោ សេយ្យថាបិ បោក្ខរណិយា មជ្ឈេ ឧទកំ អាវិលំ បរិយន្តេ វិប្បសន្នំ។ តតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ទសមំ កថេហីតិ។

(១០) ភន្តេ, ឯកិស្សាយេវ កុម្ភិយា បច្ចមានំ ឱទនំ អបាកំ អទ្ទសំ “អបាក”ន្តិ វិចារេត្វា វិភជិត្វា ឋបិតំ វិយ តីហាការេហិ បច្ចមានំ, ឯកស្មឹ បស្សេ អតិកិលិន្នោ ហោតិ, ឯកស្មឹ ឧត្តណ្ឌុលោ, ឯកស្មឹ សុបក្កោតិ។ អយំ មេ ទសមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ រាជានោ អធម្មិកា ភវិស្សន្តិ, តេសុ អធម្មិកេសុ រាជយុត្តាបិ ព្រាហ្មណគហបតិកាបិ នេគមជានបទាបីតិ សមណព្រាហ្មណេ ឧបាទាយ សព្ពេ មនុស្សា អធម្មិកា ភវិស្សន្តិ, តតោ តេសំ អារក្ខទេវតា, ពលិបដិគ្គាហិកា ទេវតា, រុក្ខទេវតា, អាកាសដ្ឋទេវតាតិ ឯវំ ទេវតាបិ អធម្មិកា ភវិស្សន្តិ។ អធម្មិករាជូនញ្ច រជ្ជេ វាតា វិសមា ខរា វាយិស្សន្តិ, តេ អាកាសដ្ឋវិមានានិ កម្បេស្សន្តិ, តេសុ កម្បិតេសុ ទេវតា កុបិតា ទេវំ វស្សិតុំ ន ទស្សន្តិ, វស្សមានោបិ សកលរដ្ឋេ ឯកប្បហារេន ន វស្សិស្សតិ, វស្សមានោបិ សព្ពត្ថ កសិកម្មស្ស វា វប្បកម្មស្ស វា ឧបការកោ ហុត្វា ន វស្សិស្សតិ។ យថា ច រដ្ឋេ, ឯវំ ជនបទេបិ គាមេបិ ឯកតឡាកេបិ ឯកសរេបិ ឯកប្បហារេនេវ ន វស្សិស្សតិ, តឡាកស្ស ឧបរិភាគេ វស្សន្តោ ហេដ្ឋាភាគេ ន វស្សិស្សតិ, ហេដ្ឋា វស្សន្តោ ឧបរិ ន វស្សិស្សតិ។ ឯកស្មឹ ភាគេ សស្សំ អតិវស្សេន នស្សិស្សតិ, ឯកស្មឹ អវស្សនេន មិលាយិស្សតិ, ឯកស្មឹ សម្មា វស្សមានោ សម្បាទេស្សតិ។ ឯវំ ឯកស្ស រញ្ញោ រជ្ជេ វុត្តសស្សា តិប្បការា ភវិស្សន្តិ ឯកកុម្ភិយា ឱទនោ វិយ។ តតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ឯកាទសមំ កថេហីតិ។

(១១) ភន្តេ, សតសហស្សគ្ឃនិកំ ចន្ទនសារំ បូតិតក្កេន វិក្កិណន្តេ អទ្ទសំ។ អយំ មេ ឯកាទសមោ សុបិនោ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេយេវ មយ្ហំ សាសនេ បរិហាយន្តេ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ បច្ចយលោលា អលជ្ជី ភិក្ខូ ពហូ ភវិស្សន្តិ, តេ មយា បច្ចយលោលុប្បំ និម្មថេត្វា កថិតធម្មទេសនំ ចីវរាទិចតុបច្ចយហេតុ បរេសំ ទេសេស្សន្តិ, បច្ចយេហិ មុច្ឆិតា និស្សរណបក្ខេ ឋិតា និព្ពានាភិមុខំ កត្វា ទេសេតុំ

ន សក្ខិស្សន្តិ, កេវលំ “បទព្យញ្ជនសម្បត្តិញ្ចេវ មធុរសទ្ទញ្ច សុត្វា មហគ្ឃានិ ចីវរាទីនិ ទស្សន្តិ” ឥច្ចេវ ទេសេស្សន្តិ។ អបរេ អន្តរវីថិចតុក្ករាជទ្វារាទីសុ និសីទិត្វា កហាបណអឌ្ឍកហាបណបាទមាសករូបាទីនិបិ និស្សាយ ទេសេស្សន្តិ។ ឥតិ មយា និព្ពានគ្ឃនកំ កត្វា ទេសិតំ ធម្មំ ចតុបច្ចយត្ថាយ ចេវ កហាបណឌ្ឍកហាបណាទីនំ អត្ថាយ ច វិក្កិណិត្វា ទេសេន្តា សតសហស្សគ្ឃនកំ ចន្ទនសារំ បូតិតក្កេន វិក្កិណន្តា វិយ ភវិស្សន្តិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ទ្វាទសមំ កថេហីតិ។

(១២) ភន្តេ, តុច្ឆលាពូនិ ឧទកេ សីទន្តានិ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សបិ អនាគតេ អធម្មិករាជកាលេ លោកេ វិបរិវត្តន្តេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ តទា ហិ រាជានោ ជាតិសម្បន្នានំ កុលបុត្តានំ យសំ ន ទស្សន្តិ, អកុលីនានំយេវ ទស្សន្តិ, តេ ឥស្សរា ភវិស្សន្តិ, ឥតរេ ទលិទ្ទា។ រាជសម្មុខេបិ រាជទ្វារេបិ អមច្ចសម្មុខេបិ វិនិច្ឆយដ្ឋានេបិ តុច្ឆលាពុសទិសានំ អកុលីនានំយេវ កថា ឱសីទិត្វា ឋិតា វិយ និច្ចលា សុប្បតិដ្ឋិតា ភវិស្សតិ។ សង្ឃសន្និបាតេសុបិ សង្ឃកម្មគណកម្មដ្ឋានេសុ ចេវ បត្តចីវរបរិវេណាទិវិនិច្ឆយដ្ឋានេសុ ច ទុស្សីលានំ បាបបុគ្គលានំយេវ កថា និយ្យានិកា ភវិស្សតិ, ន លជ្ជិភិក្ខូនន្តិ ឯវំ សព្ពថាបិ តុច្ឆលាពុសីទនកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, តេរសមំ កថេហីតិ។

(១៣) ភន្តេ, មហន្តមហន្តា កូដាគារប្បមាណា ឃនសិលា នាវា វិយ ឧទកេ ប្លវមានា អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សបិ តាទិសេយេវ កាលេ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ តទា ហិ អធម្មិករាជានោ អកុលីនានំ យសំ ទស្សន្តិ, តេ ឥស្សរា ភវិស្សន្តិ, កុលីនា ទុគ្គតា។ តេសុ ន កេចិ គារវំ ករិស្សន្តិ, ឥតរេសុយេវ ករិស្សន្តិ។ រាជសម្មុខេ វា អមច្ចសម្មុខេ វា វិនិច្ឆយដ្ឋានេ វា វិនិច្ឆយកុសលានំ ឃនសិលាសទិសានំ កុលបុត្តានំ កថា ន ឱគាហិត្វា បតិដ្ឋហិស្សតិ។ តេសុ កថេន្តេសុ “កឹ ឥមេ កថេន្តី”តិ ឥតរេ បរិហាសមេវ ករិស្សន្តិ។ ភិក្ខុសន្និបាតេសុបិ វុត្តប្បការេសុ ឋានេសុ នេវ បេសលេ ភិក្ខូ គរុកាតព្ពេ មញ្ញិស្សន្តិ, នាបិ តេសំ កថា បរិយោគាហិត្វា បតិដ្ឋហិស្សតិ, សិលានំ ប្លវនកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, ចុទ្ទសមំ កថេហីតិ។

(១៤) ភន្តេ , ខុទ្ទកមធុកបុប្ផប្បមាណា មណ្ឌូកិយោ មហន្តមហន្តេ កណ្ហសប្បេ វេគេន អនុពន្ធិត្វា ឧប្បលនាឡេ វិយ ឆិន្ទិត្វា ឆិន្ទិត្វា មំសំ ខាទិត្វា គិលន្តិយោ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សបិ លោកេ បរិហាយន្តេ អនាគតេ ឯវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ តទា ហិ មនុស្សា តិព្ពរាគជាតិកា កិលេសានុវត្តកា ហុត្វា តរុណតរុណានំ អត្តនោ ភរិយានំ វសេ វត្តិស្សន្តិ, គេហេ ទាសកម្មករាទយោបិ គោមហឹសាទយោបិ ហិរញ្ញសុវណ្ណម្បិ សព្ពំ តាសញ្ញេវ អាយត្តំ ភវិស្សតិ។ “អសុកំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ វា បរិច្ឆទាទិជាតំ វា កហ”ន្តិ វុត្តេ “យត្ថ វា តត្ថ វា ហោតុ, កឹ តុយ្ហិមិនា ព្យាបារេន, ត្វំ មយ្ហំ ឃរេ សន្តំ វា អសន្តំ វា ជានិតុកាមោ ជាតោ”តិ វត្វា នានប្បការេហិ អក្កោសិត្វា មុខសត្តីហិ កោដ្ដេត្វា ទាសចេដកេ វិយ អត្តនោ វសេ កត្វា អត្តនោ ឥស្សរិយំ បវត្តេស្សន្តិ។ ឯវំ មធុកបុប្ផប្បមាណានំ មណ្ឌូកបោតិកានំ អាសីវិសេ កណ្ហសប្បេ គិលនកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, បន្នរសមំ កថេហីតិ។

(១៥) ភន្តេ, ទសហិ អសទ្ធម្មេហិ សមន្នាគតំ គាមគោចរំ កាកំ កញ្ចនវណ្ណតាយ “សុវណ្ណា”តិ លទ្ធនាមេ សុវណ្ណរាជហំសេ បរិវារេន្តេ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សាបិ អនាគតេ ទុព្ពលរាជកាលេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ អនាគតស្មិញ្ហិ រាជានោ ហត្ថិសិប្បាទីសុ អកុសលា យុទ្ធេសុ អវិសារទា ភវិស្សន្តិ, តេ អត្តនោ រជ្ជវិបត្តឹ អាសង្កមានា សមានជាតិកានំ កុលបុត្តានំ ឥស្សរិយំ អទត្វា អត្តនោ បាទមូលិកន្ហាបកកប្បកាទីនំ ទស្សន្តិ, ជាតិគោត្តសម្បន្នា កុលបុត្តា រាជកុលេ បតិដ្ឋំ អលភមានា ជីវិកំ កប្បេតុំ អសមត្ថា ហុត្វា ឥស្សរិយេ ឋិតេ ជាតិគោត្តហីនេ អកុលីនេ ឧបដ្ឋហន្តា វិចរិស្សន្តិ, សុវណ្ណរាជហំសេហិ កាកស្ស បរិវារិតកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ ឥតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ, សោឡសមំ កថេហីតិ។

(១៦) ភន្តេ, បុព្ពេ ទីបិនោ ឯឡកេ ខាទន្តិ, អហំ បន ឯឡកេ ទីបិនោ អនុពន្ធិត្វា មុរុមុរូតិ ខាទន្តេ អទ្ទសំ។ អថញ្ញេ តសា វកា ឯឡកេ ទូរតោវ ទិស្វា តសិតា តាសប្បត្តា ហុត្វា ឯឡកានំ ភយាបលាយិត្វា គុម្ពគហនាទីនិ បវិសិត្វា និលីយឹសុ, ឯវាហំ អទ្ទសំ, ឥមស្ស កោ វិបាកោតិ? ឥមស្សបិ អនាគតេ អធម្មិករាជកាលេយេវ វិបាកោ ភវិស្សតិ។ តទា ហិ អកុលីនា រាជវល្លភា ឥស្សរា ភវិស្សន្តិ, កុលីនា អបញ្ញាតា ទុគ្គតា។ តេ រាជវល្លភា រាជានំ អត្តនោ កថំ គាហាបេត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានាទីសុ ពលវន្តោ ហុត្វា កុលីនានំ បវេណិអាគតានិ ខេត្តវត្ថាទីនិ “អម្ហាកំ សន្តកានិ ឯតានី”តិ អភិយុញ្ជិត្វា តេសុ “ន តុម្ហាកំ, អម្ហាក”ន្តិ អាគន្ត្វា វិនិច្ឆយដ្ឋានាទីសុ វិវទន្តេសុ វេត្តលតាទីហិ បហរាបេត្វា គីវាយំ គហេត្វា អបកឌ្ឍាបេត្វា “អត្តនោ បមាណំ ន ជានាថ, អម្ហេហិ សទ្ធឹ វិវទថ, ឥទានិ វោ រញ្ញោ កថេត្វា ហត្ថបាទច្ឆេទនាទីនិ ការេស្សាមា”តិ សន្តជ្ជេស្សន្តិ។ តេ តេសំ ភយេន អត្តនោ សន្តកានិ វត្ថូនិ “តុម្ហាកំយេវេតានិ គណ្ហថា”តិ និយ្យាទេត្វា អត្តនោ គេហានិ បវិសិត្វា ភីតា និបជ្ជិស្សន្តិ។ បាបភិក្ខូបិ បេសលេ ភិក្ខូ យថារុចិ វិហេឋេស្សន្តិ, តេ បេសលា ភិក្ខូ បដិសរណំ អលភមានា អរញ្ញំ បវិសិត្វា

គហនដ្ឋានេសុ និលីយិស្សន្តិ។ ឯវំ ហីនជច្ចេហិ ចេវ បាបភិក្ខូហិ ច ឧបទ្ទុតានំ ជាតិមន្តកុលបុត្តានញ្ចេវ បេសលភិក្ខូនញ្ច ឯឡកានំ ភយេន តសវកានំ បលាយនកាលោ វិយ ភវិស្សតិ។ តតោនិទានម្បិ តេ ភយំ នត្ថិ។ អយម្បិ ហិ សុបិនោ អនាគតំយេវ អារព្ភ ទិដ្ឋោ។ ព្រាហ្មណា បន ន ធម្មសុធម្មតាយ តយិ សិនេហេន កថយិំសុ, “ពហុធនំ លភិស្សាមា”តិ អាមិសាបេក្ខតាយ ជីវិកវុត្តិំ និស្សាយ កថយិំសូតិ។

ឯវំ សត្ថា សោឡសន្នំ មហាសុបិនានំ និប្ផត្តិំ កថេត្វា “ន ខោ, មហារាជ, ឯតរហិ ត្វញ្ញេវ ឥមេ សុបិនេ អទ្ទស, បោរាណករាជានោបិ អទ្ទសំសុ។ ព្រាហ្មណាបិ នេសំ ឯវមេវ ឥមេ សុបិនេ គហេត្វា យញ្ញមគ្គកេ ខិបឹសុ, តតោ បណ្ឌិតេហិ ទិន្នួនយេន គន្ត្វា ពោធិសត្តំ បុច្ឆឹសុ។ បោរាណកា បណ្ឌិតាបិ នេសំ ឥមេ សុបិនេ កថេន្តា ឥមិនាវ និយាមេន កថេសុ”ន្តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ចេវ សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តប្បទេសេ ឈានកីឡំ កីឡន្តោ វិហរតិ។ តទា ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តោ ឥមិនាវ និយាមេន ឥមេ សុបិនេ ទិស្វា ព្រាហ្មណេ បុច្ឆិ។ ព្រាហ្មណា ឯវមេវ យញ្ញំ យជិតុំ អារភឹសុ។ តេសុ បុរោហិតស្ស អន្តេវាសិកមាណវោ បណ្ឌិតោ ព្យត្តោ អាចរិយំ អាហ – “អាចរិយ, តុម្ហេហិ មយំ តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហាបិតា, ននុ តេសុ ឯកំ មារេត្វា ឯកស្ស សោត្ថិកម្មស្ស ការណំ នាម នត្ថី”តិ។ តាត, ឥមិនា ឧបាយេន អម្ហាកំ ពហុធនំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, ត្វំ បន រញ្ញោ ធនំ រក្ខិតុកាមោ មញ្ញេតិ។ មាណវោ “តេន ហិ, អាចរិយ, តុម្ហេ តុម្ហាកំ កម្មំ ករោថ, អហំ តុម្ហាកំ សន្តិកេ កឹ ករិស្សាមី”តិ វិចរន្តោ រញ្ញោ ឧយ្យានំ អគមាសិ។

តំ ទិវសមេវ ពោធិសត្តោបិ តំ ការណំ ញត្វា “អជ្ជ មយិ មនុស្សបថំ គតេ មហាជនស្ស ពន្ធនា មោក្ខោ ភវិស្សតី”តិ អាកាសេន គន្ត្វា ឧយ្យានេ ឱតរិត្វា សុវណ្ណបដិមា វិយ មង្គលសិលាតលេ និសីទិ។ មាណវោ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា បដិសន្ថារមកាសិ។ ពោធិសត្តោបិ តេន សទ្ធិំ មធុរបដិសន្ថារំ កត្វា “កឹ នុ ខោ, មាណវ, រាជា ធម្មេន រជ្ជំ ការេតី”តិ បុច្ឆិ។ “ភន្តេ, រាជា នាម ធម្មិកោ, អបិច ខោ តំ ព្រាហ្មណា អគតិគ្តេ បក្ខន្ទាបេ”ន្តិ។ រាជា សោឡស សុបិនេ ទិស្វា ព្រាហ្មណានំ អារោចេសិ។ ព្រាហ្មណា “យញ្ញំ យជិស្សាមា”តិ អារទ្ធា។ កឹ នុ ខោ, ភន្តេ, “អយំ នាម ឥមេសំ សុបិនានំ និប្ផត្តី”តិ រាជានំ សញ្ញាបេត្វា តុម្ហាកំ មហាជនំ ភយា មោចេតុំ ន វដ្ដតីតិ។ មយំ ខោ, មាណវ, រាជានំ ន ជានាម, រាជាបិ អម្ហេ ន ជានាតិ។ សចេ បន ឥធាគន្ត្វា បុច្ឆេយ្យ, កថេយ្យាមស្ស មយន្តិ។ មាណវោ “អហំ, ភន្តេ, តំ អានេស្សាមិ, តុម្ហេ មមាគមនំ ឧទិក្ខន្តា មុហុត្តំ និសីទថា”តិ ពោធិសត្តំ បដិជានាបេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “មហារាជ, ឯកោ អាកាសចារិកោ តាបសោ តុម្ហាកំ ឧយ្យានេ ឱតរិត្វា ‘តុម្ហេហិ ទិដ្ឋសុបិនានំ និប្ផត្តិំ កថេស្សាមី’តិ តុម្ហេ បក្កោសតី”តិ អាហ។

រាជា តស្ស កថំ សុត្វា តាវទេវ មហន្តេន បរិវារេន ឧយ្យានំ គន្ត្វា តាបសំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ បុច្ឆិ “តុម្ហេ កិរ, ភន្តេ, មយា ទិដ្ឋសុបិនានំ និប្ផត្តិំ ជានាថា”តិ? “អាម, មហារាជា”តិ។ “តេន ហិ កថេថា”តិ។ “កថេមិ, មហារាជ, យថាទិដ្ឋេ តាវ សុបិនេ មំ សាវេហី”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ រាជា –

៧៧. “ឧសភា រុក្ខា គាវិយោ គវា ច,
អស្សោ កំសោ សិង្គាលី ច កុម្ភោ;
បោក្ខរណី ច អបាកចន្ទនំ។

“លាពូនិ សីទន្តិ សិលា ប្លវន្តិ, មណ្ឌូកិយោ កណ្ហសប្បេ គិលន្តិ;
កាកំ សុវណ្ណា បរិវារយន្តិ, តសា វកា ឯឡកានំ ភយា ហី”តិ។ –

វត្វា បសេនទិរញ្ញោ កថិតនិយាមេនេវ សុបិនេ កថេសិ។

ពោធិសត្តោបិ តេសំ ឥទានិ សត្ថារា កថិតនិយាមេនេវ វិត្ថារតោ និប្ផត្តិំ កថេត្វា បរិយោសានេ សយំ ឥទំ កថេសិ –

“វិបរិយាសោ វត្តតិ នយិធ មត្ថី”តិ;

តត្រាយមត្ថោ – អយំ, មហារាជ, ឥមេសំ សុបិនានំ និប្ផត្តិ។ យំ បនេតំ តេសំ បដិឃាតត្ថាយ យញ្ញកម្មំ វត្តតិ, តំ **វិបរិយាសោ វត្តតិ** វិបរីតតោ វត្តតិ, វិបល្លាសេន វត្តតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ កឹការណា? ឥមេសញ្ហិ និប្ផត្តិ នាម លោកស្ស វិបរិវត្តនកាលេ, អការណស្ស ការណន្តិ គហណកាលេ, ការណស្ស អការណន្តិ ឆឌ្ឌនកាលេ, អភូតស្ស ភូតន្តិ គហណកាលេ, ភូតស្ស អភូតន្តិ ជហនកាលេ, អលជ្ជីនំ ឧស្សន្នកាលេ, លជ្ជីនញ្ច បរិហីនកាលេ ភវិស្សតិ។ **នយិធ មត្ថី**តិ ឥទានិ បន តវ វា មម វា កាលេ ឥធ ឥមស្មឹ បុរិសយុគេ វត្តមានេ ឯតេសំ និប្ផត្តិ

នត្ថិ។ តស្មា ឯតេសំ បដិឃាតាយ វត្តមានំ យញ្ញកម្មំ វិបល្លាសេន វត្តតិ, អលំ តេន។ នត្ថិ តេ ឥតោនិទានំ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វាតិ មហាបុរិសោ រាជានំ សមស្សាសេត្វា មហាជនំ ពន្ធនា មោចេត្វា បុន អាកាសេ ឋត្វា រញ្ញោ ឱវាទំ ទត្វា បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា “ឥតោ បដ្ឋាយ, មហារាជ, ព្រាហ្មណេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា បសុឃាតយញ្ញំ មា យជី”តិ ធម្មំ ទេសេត្វា អាកាសេនេវ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ អគមាសិ។ រាជាបិ តស្ស ឱវាទេ ឋិតោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “សុបិនបច្ចយា តេ ភយំ នត្ថិ, ហារេតំ យញ្ញ”ន្តិ យញ្ញំ ហារេត្វា មហាជនស្ស ជីវិតទានំ ទត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, មាណវោ សារិបុត្តោ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បរិនិព្ពុតេ បន ភគវតិ សង្គីតិការកា “ឧសភា”តិអាទីនិ តីណិ បទានិ អដ្ឋកថំ អារោបេត្វា “លាពូនី”តិអាទីនិ ចត្តារិ បទានិ ឯកំ គាថំ កត្វា ឯកកនិបាតបាឡិំ អារោបេសុន្តិ។

មហាសុបិនជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៧៨] ៨. ឥល្លិសជាតកវណ្ណនា

ឧភោ ខញ្ជាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ មច្ឆរិយកោសិយសេដ្ឋិំ អារព្ភ កថេសិ។ រាជគហនគរស្ស កិរ អវិទូរេ សក្ខរំ នាម និគមោ អហោសិ, តត្ថេកោ មច្ឆរិយកោសិយោ នាម សេដ្ឋិ អសីតិកោដិវិភវោ បដិវសតិ។ សោ តិណគ្គេន តេលពិន្ទុមត្តម្បិ នេវ បរេសំ ទេតិ, ន អត្តនា បរិភុញ្ជតិ។ ឥតិ តស្ស តំ វិភវជាតំ នេវ បុត្តទារាទីនំ, ន សមណព្រាហ្មណានំ អត្ថំ អនុភោតិ, រក្ខសបរិគ្គហិតបោក្ខរណី វិយ អបរិភោគំ តិដ្ឋតិ។

សត្ថា ឯកទិវសំ បច្ចូសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ សកលលោកធាតុយំ ពោធនេយ្យពន្ធវេ ឱលោកេន្តោ បញ្ចចត្តាលីសយោជនមត្ថកេ វសន្តស្ស តស្ស សេដ្ឋិនោ សបជាបតិកស្ស សោតាបត្តិផលស្ស ឧបនិស្សយំ អទ្ទស។ តតោ បុរិមទិវសេ បន រាជានំ ឧបដ្ឋាតុំ រាជគេហំ គន្ត្វា រាជូបដ្ឋានំ កត្វា អាគច្ឆន្តោ ឯកំ ឆាតជ្ឈត្តំ ជនបទមនុស្សំ កុម្មាសបូវំ កបល្លបូវំ ខាទន្តំ ទិស្វា តត្ថ បិបាសំ ឧប្បាទេត្វា អត្តនោ ឃរំ គន្ត្វា ចិន្តេសិ “សចាហំ ‘កបល្លបូវំ ខាទិតុកាមោម្ហី’តិ វក្ខាមិ, ពហូ មយា សទ្ធិំ ខាទិតុកាមា ភវិស្សន្តិ, ឯវំ មេ ពហូនិ តណ្ឌុលសប្បិមធុផាណិតាទីនិ បរិក្ខយំ គមិស្សន្តិ, ន កស្សចិ កថេស្សាមី”តិ តណ្ហំ អធិវាសេន្តោ វិចរតិ។ សោ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ ឧប្បណ្ឌុបណ្ឌុកជាតោ ធមនិសន្ថតគត្តោ ជាតោ ។ តតោ តណ្ហំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ គព្ភំ បវិសិត្វា មញ្ចកំ ឧបគូហិត្វា និបជ្ជិ។ ឯវំគតោបិ ធនហានិភយេន កស្សចិ កិញ្ចិ ន កថេសិ។

អថ នំ ភរិយា ឧបសង្កមិត្វា បិដ្ឋិំ បរិមជ្ជិត្វា “កិំ តេ សាមិ, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ន មេ កិញ្ចិ អផាសុកំ អត្ថី”តិ។ “កិំ នុ ខោ តេ រាជា កុបិតោ”តិ? “រាជាបិ មេ ន កុប្បតី”តិ។ “អថ កិំ តេ បុត្តធីតាហិ វា ទាសកម្មករាទីហិ វា កិញ្ចិ អមនាបំ កតំ អត្ថី”តិ? “ឯវរូបម្បិ នត្ថី”តិ។ “កិស្មិញ្ចិ បន តេ តណ្ហា អត្ថី”តិ? ឯវំ វុត្តេបិ ធនហានិភយេន កិញ្ចិ អវត្វា និស្សទ្ទោវ និបជ្ជិ។ អថ នំ ភរិយា “កថេហិ, សាមិ, កិស្មិំ តេ តណ្ហា”តិ អាហ។ សោ វចនំ បរិគិលន្តោ វិយ “អត្ថិ មេ ឯកា តណ្ហា”តិ អាហ។ “កិំ តណ្ហា, សាមី”តិ? “កបល្លបូវំ ខាទិតុកាមោម្ហី”តិ។ “អថ កិមត្ថំ ន កថេសិ, កិំ ត្វំ ទលិទ្ទោ, ឥទានិ សកលសក្ខរនិគមវាសីនំ បហោនកេ កបល្លបូវេ បចិស្សាមី”តិ? “កិំ តេ ឯតេហិ, តេ អត្តនោ កម្មំ កត្វា ខាទិស្សន្តី”តិ? “តេន ហិ ឯករច្ឆវាសីនំ បហោនកេ បចាមី”តិ។ ជានាមហំ តវ មហទ្ធនភាវន្តិ។ “តេន ហិ ឥមស្មិំ គេហមត្តេ សព្ពេសំ បហោនកំ កត្វា បចាមី”តិ។ “ជានាមហំ តវ មហជ្ឈាសយភាវ”ន្តិ។ “តេន ហិ តេ បុត្តទារមត្តស្សេវ បហោនកំ កត្វា បចាមី”តិ។ “កិំ បន តេ ឯតេហី”តិ? “តេន ហិ តុយ្ហញ្ច មយ្ហញ្ច បហោនកំ កត្វា បចាមី”តិ។ “ត្វំ កិំ ករិស្សសី”តិ? “តេន ហិ ឯកស្សេវ តេ បហោនកំ កត្វា បចាមី”តិ។ “ឥមស្មិំ ឋានេ បច្ចមានំ ពហូ បច្ចាសីសន្តិ, សកលតណ្ឌុលេ ឋបេត្វា ភិន្នតណ្ឌុលេ ច ឧទ្ធនកបល្លាទីនិ ច អាទាយ ថោកំ ខីរសប្បិមធុផាណិតញ្ច គហេត្វា សត្តភូមិកស្ស បាសាទស្ស ឧបរិមតលំ អារុយ្ហ បច, តត្ថាហំ ឯកកោវ និសីទិត្វា ខាទិស្សាមី”តិ។ សា “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា គហេតព្ពំ គាហាបេត្វា បាសាទំ អារុយ្ហ ទាសិយោ វិស្សជ្ជេត្វា សេដ្ឋិំ បក្កោសាបេសិ។ សោ អាទិតោ បដ្ឋាយ ទ្វារានិ បិទហន្តោ សព្ពទ្វារេសុ សូចិឃដិកានិ ទត្វា សត្តមតលំ អភិរុហិត្វា តត្ថាបិ ទ្វារំ បិទហិត្វា និសីទិ។ ភរិយាបិស្ស ឧទ្ធនេ អគ្គិំ ជាលេត្វា កបល្លកំ អារោបេត្វា បូវេ បចិតុំ អារភិ។

អថ សត្ថា បាតោវ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរំ អាមន្តេសិ, “ឯសោ, មោគ្គល្លាន, រាជគហនគរស្ស អវិទូរេ សក្ខរនិគមេ មច្ឆរិយកោសិយសេដ្ឋិ ‘កបល្លបូវេ ខាទិស្សាមី’តិ អញ្ញេសំ ទស្សនភយេន សត្តភូមិកេ បាសាទេ កបល្លបូវេ បចាបេតិ។ ត្វំ តត្ថ គន្ត្វា តំ សេដ្ឋិំ ទមេត្វា និព្ពិសេវនំ កត្វា ឧភោបិ ជយម្បតិកេ បូវេ ច ខីរ

សប្បិមធុផាណិតាទីនិ ច គាហាបេត្វា អត្តនោ ពលេន ជេតវនំ អានេហិ។ អជ្ជាហំ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធឹ វិហារេយេវ និសីទិស្សាមិ, បូវេហេវ ភត្តកិច្ចំ ករិស្សាមី”តិ។ ថេរោ “សាធុ, ភន្តេ”តិ សត្ថុ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា តាវទេវ ឥទ្ធិពលេន តំ និគមំ គន្ត្វា តស្ស បាសាទស្ស សីហបញ្ជរទ្វារេ សុនិវត្ថោ សុបារុតោ អាកាសេយេវ មណិរូបកំ វិយ អដ្ឋាសិ។

មហាសេដ្ឋិនោ ថេរំ ទិស្វាវ ហទយមំសំ កម្បិ។ សោ “អហំ ឯវរូបានញ្ញេវ ភយេន ឥមំ ឋានំ អាគតោ, អយញ្ច អាគន្ត្វា វាតបានទ្វារេ ឋិតោ”តិ គហេតព្ពគហណំ អបស្សន្តោ អគ្គិម្ហិ បក្ខិត្តលោណសក្ខរា វិយ ទោសេន តដតដាយន្តោ ឯវមាហ “សមណ, អាកាសេ ឋត្វា តំ កឹ លភិស្សសិ, អាកាសេ អបទេ បទំ ទស្សេត្វា ចង្កមន្តោបិ នេវ លភិស្សសី”តិ។ ថេរោ តស្មឹយេវ ឋានេ អបរាបរំ ចង្កមិ។ សេដ្ឋិ “ចង្កមន្តោ កឹ លភិស្សសិ, អាកាសេ បល្លង្កេន និសីទមានោបិ ន លភិស្សសិយេវា”តិ អាហ។ ថេរោ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទិ។ អថ នំ “និសិន្នោ កឹ លភិស្សសិ, អាគន្ត្វា វាតបានឧម្មារេ ឋិតោបិ ន លភិស្សសី”តិ អាហ។ អថ ថេរោ ឧម្មារេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ “ឧម្មារេ ឋិតោ កឹ លភិស្សសិ, ធូមាយន្តោបិ ន លភិស្សសិយេវា”តិ អាហ។ ថេរោ ធូមាយិ, សកលបាសាទោ ឯកធូមោ អហោសិ, សេដ្ឋិនោ អក្ខីនំ សូចិយា វិជ្ឈនកាលោ វិយ ជាតោ។ គេហជ្ឈាយនភយេន បន នំ “បជ្ជលន្តោបិ ន លភិស្សសី”តិ អវត្វា ចិន្តេសិ “អយំ សមណោ សុដ្ឋុ លគ្គោ, អលទ្ធា ន គមិស្សតិ, ឯកមស្ស បូវំ ទាបេស្សាមី”តិ ភរិយំ អាហ – “ភទ្ទេ, ឯកំ ខុទ្ទកបូវំ បចិត្វា សមណស្ស ទត្វា ឧយ្យោជេហិ ន”ន្តិ។ សា ថោកញ្ញេវ បិដ្ឋំ កបល្លបាតិយំ បក្ខិបិ, មហាបូវោ ហុត្វា សកលបាតឹ បូរេត្វា ឧទ្ធុមាតោ អដ្ឋាសិ។

សេដ្ឋិ តំ ទិស្វា “ពហុ តយា បិដ្ឋំ គហិតំ ភវិស្សតី”តិ សយមេវ ទព្ពិកណ្ណេន ថោកតរំ បិដ្ឋំ គហេត្វា បក្ខិបិ, បូវោ បុរិមបូវតោ មហន្តតរោ ជាតោ។ ឯវំ យំ យំ បចតិ, សោ សោ មហន្តមហន្តោវ ហោតិ។ សោ និព្ពិន្នោ ភរិយំ អាហ “ភទ្ទេ, ឥមស្ស ឯកំ បូវំ ទេហី”តិ។ តស្សា បច្ឆិតោ ឯកំ បូវំ គណ្ហន្តិយា សព្ពេ ឯកាពទ្ធា អល្លីយឹសុ។ សា សេដ្ឋឹ អាហ “សាមិ, សព្ពេ បូវា ឯកតោ លគ្គា, វិសុំ កាតុំ ន សក្កោមី”តិ។ “អហំ ករិស្សាមី”តិ សោបិ កាតុំ នាសក្ខិ។ ឧភោ ជនា កោដិយំ គហេត្វា កឌ្ឍន្តាបិ វិយោជេតុំ នាសក្ខឹសុយេវ។ អថស្ស បូវេហិ សទ្ធឹ វាយមន្តស្សេវ សរីរតោ សេទា មុច្ចឹសុ, បិបាសា ច បច្ឆិជ្ជិ។ តតោ ភរិយំ អាហ “ភទ្ទេ, ន មេ បូវេហិ អត្ថោ , បច្ឆិយា សទ្ធឹយេវ ឥមស្ស ភិក្ខុស្ស ទេហី”តិ។ សា បច្ឆឹ អាទាយ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា សព្ពេ បូវេ ថេរស្ស អទាសិ។ ថេរោ ឧភិន្នម្បិ ធម្មំ ទេសេសិ, តិណ្ណំ រតនានំ គុណេ កថេសិ, “អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋ”ន្តិ ទានាទីនំ ផលំ គគនតលេ បុណ្ណចន្ទំ វិយ ទស្សេសិ។

តំ សុត្វា បសន្នចិត្តោ សេដ្ឋិ “ភន្តេ, អាគន្ត្វា ឥមស្មឹ បល្លង្កេ និសីទិត្វា បូវេ បរិភុញ្ជថា”តិ អាហ។ ថេរោ “មហាសេដ្ឋិ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ ‘បូវេ ខាទិស្សាមី’តិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធឹ វិហារេ និសិន្នោ, តុម្ហាកំ រុចិយា សតិ សេដ្ឋិភរិយំ បូវេ ច ខីរាទីនិ ច គណ្ហាបេថ, សត្ថុ សន្តិកំ គមិស្សាមា”តិ អាហ។ “កហំ បន, ភន្តេ, ឯតរហិ សត្ថា”តិ? “ឥតោ បញ្ចចត្តាលីសយោជនមត្ថកេ ជេតវនមហាវិហារេ”តិ។ “ភន្តេ, កាលំ អនតិក្កមិត្វា ឯត្តកំ អទ្ធានំ កថំ គមិស្សាមា”តិ? “មហាសេដ្ឋិ តុម្ហាកំ រុចិយា សតិ អហំ វោ អត្តនោ ឥទ្ធិពលេន នេស្សាមិ, តុម្ហាកំ បាសាទេ សោបានសីសំ អត្តនោ ឋានេយេវ ភវិស្សតិ, សោបានបរិយោសានំ បន ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ ភវិស្សតិ, ឧបរិបាសាទា ហេដ្ឋាបាសាទំ ឱតរណកាលមត្តេន វោ ជេតវនំ នេស្សាមី”តិ។ សោ “សាធុ, ភន្តេ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ ថេរោ សោបានសីសំ តត្ថេវ កត្វា “សោបានបាទមូលំ ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ ហោតូ”តិ អធិដ្ឋាសិ, តថេវាហោសិ។

ឥតិ ថេរោ សេដ្ឋិញ្ច សេដ្ឋិភរិយញ្ច ឧបរិបាសាទា ហេដ្ឋាឱតរណកាលតោ ខិប្បតរំ ជេតវនំ សម្បាបេសិ។ តេ ឧភោបិ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា កាលំ អារោចេសុំ។ សត្ថា ភត្តគ្គំ បវិសិត្វា បញ្ញត្តវរពុទ្ធាសនេ និសីទិ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ មហាសេដ្ឋិ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទក្ខិណោទកំ អទាសិ, សេដ្ឋិភរិយា តថាគតស្ស បត្តេ បូវេ បតិដ្ឋាបេសិ។ សត្ថា អត្តនោ យាបនមត្តំ គណ្ហិ, បញ្ចសតា ភិក្ខូបិ តថេវ គណ្ហឹសុ។ សេដ្ឋិ ខីរសប្បិមធុផាណិតសក្ខរាទីនិ ទទមានោ អគមាសិ។ សត្ថា បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធឹ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេសិ។ មហាសេដ្ឋិបិ សទ្ធឹ ភរិយាយ យាវទត្ថំ ខាទិ, បូវានំ បរិយោសានមេវ ន បញ្ញាយតិ, សកលវិហារេ ភិក្ខូនញ្ច វិឃាសាទានញ្ច ទិន្នេបិ ន បរិយន្តោ បញ្ញាយតិ។ “ភន្តេ, បូវា បរិក្ខយំ ន គច្ឆន្តី”តិ ភគវតោ អារោចេសុំ។ តេន ហិ ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកេ ឆឌ្ឌេថាតិ។ អថ នេ ទ្វារកោដ្ឋកស្ស អវិទូរេ បព្ភារដ្ឋានេ ឆឌ្ឌយឹសុ។ អជ្ជតនាបិ តំ ឋានំ “កបល្លបូវបព្ភារោ”ត្វេវ បញ្ញាយតិ។ មហាសេដ្ឋិ សទ្ធឹ ភរិយាយ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ភគវា អនុមោទនំ អកាសិ។ អនុមោទនាបរិយោសានេ ឧភោបិ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាយ សត្ថារំ វន្ទិត្វា ទ្វារកោដ្ឋកេ សោបានំ អារុយ្ហ អត្តនោ បាសាទេយេវ បតិដ្ឋហឹសុ ។ តតោ បដ្ឋាយ មហាសេដ្ឋិ អសីតិកោដិធនំ ពុទ្ធសាសនេយេវ វិកិរិ។

បុនទិវសេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ជេតវនំ អាគម្ម ភិក្ខូនំ សុគតោវាទំ ទត្វា គន្ធកុដឹ បវិសិត្វា បដិសល្លីនេ សាយន្ហសមយេ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ “បស្សថាវុសោ, មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្សានុភាវំ, អនុបហច្ច សទ្ធំ អនុបហច្ច ភោគេ មច្ឆរិយសេដ្ឋឹ មុហុត្តេនេវ ទមេត្វា និព្ពិសេវនំ កត្វា បូវេ គាហាបេត្វា ជេតវនំ អានេត្វា សត្ថុ សម្មុខំ កត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេសិ, អហោ មហានុភាវោ ថេរោ”តិ ថេរស្ស គុណកថំ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, កុលទមកេន នាម ភិក្ខុនា កុលេ អវិហេឋេត្វា អកិលមេត្វា បុប្ផតោ រេណុំ គណ្ហន្តេន ភមរេន វិយ ឧបសង្កមិត្វា ពុទ្ធគុណេ ជានាបេតព្ព”ន្តិ វត្វា ថេរំ បសំសន្តោ –

“យថាបិ ភមរោ បុប្ផំ, វណ្ណគន្ធមហេឋយំ;
បលេតិ រសមាទាយ, ឯវំ គាមេ មុនី ចរេ”តិ។ (ធ. ប. ៤៩) –

ឥមំ ធម្មបទេ គាថំ វត្វា ឧត្តរិបិ ថេរស្ស គុណំ បកាសេតុំ “ន ភិក្ខវេ, ឥទានេវ មោគ្គល្លានេន មច្ឆរិយសេដ្ឋិ ទមិតោ, បុព្ពេបិ តំ ទមេត្វា កម្មផលសម្ពន្ធំ ជានាបេសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិយំ ឥល្លិសោ នាម សេដ្ឋិ អហោសិ អសីតិកោដិវិភវោ បុរិសទោសសមន្នាគតោ ខញ្ជោ កុណី វិសមក្ខិមណ្ឌលោ អស្សទ្ធោ អប្បសន្នោ មច្ឆរី, នេវ អញ្ញេសំ ទេតិ, ន សយំ បរិភុញ្ជតិ។ រក្ខសបរិគ្គហិតបោក្ខរណី វិយស្ស គេហំ អហោសិ។ មាតាបិតរោ បនស្ស យាវ សត្តមា កុលបរិវដ្ដា ទាយកា ទានបតិនោ។ សោ សេដ្ឋិដ្ឋានំ លភិត្វាយេវ កុលវំសំ នាសេត្វា ទានសាលំ ឈាបេត្វា យាចកេ បោថេត្វា និក្កឌ្ឍិត្វា ធនមេវ សណ្ឋាបេសិ។

សោ ឯកទិវសំ រាជុបដ្ឋានំ គន្ត្វា អត្តនោ ឃរំ អាគច្ឆន្តោ ឯកំ មគ្គកិលន្តំ ជានបទមនុស្សំ, ឯកំ សុរាវារកំ, អាទាយ បីឋកេ និសីទិត្វា អម្ពិលសុរាយ កោសកំ បូរេត្វា បូរេត្វា បូតិមច្ឆកេន ឧត្តរិភង្គេន បិវន្តំ ទិស្វា សុរំ បាតុកាមោ ហុត្វា ចិន្តេសិ “សចាហំ សុរំ បិវិស្សាមិ, មយិ បិវន្តេ ពហូ បិវិតុកាមា ភវិស្សន្តិ, ឯវំ មេ ធនបរិក្ខយោ ភវិស្សតី”តិ។ សោ តណ្ហំ អធិវាសេន្តោ វិចរិត្វា គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ វិហតកប្បាសោ វិយ បណ្ឌុសរីរោ អហោសិ ធមនិសន្ថតគត្តោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ គព្ភំ បវិសិត្វា មញ្ចកំ ឧបគូហិត្វា និបជ្ជិ។ តមេនំ ភរិយា ឧបសង្កមិត្វា បិដ្ឋឹ បរិមជ្ជិត្វា “កឹ តេ, សាមិ, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ សព្ពំ ហេដ្ឋា កថិតនិយាមេនេវ វេទិតព្ពំ។ “តេន ហិ ឯកស្សេវ តេ បហោនកំ សុរំ ករោមី”តិ បន វុត្តេ “គេហេ សុរាយ ការិយមានាយ ពហូ បច្ចាសីសន្តិ, អន្តរាបណតោ អាហរាបេត្វាបិ ន សក្កា ឥធ និសិន្នេន បិវិតុ”ន្តិ មាសកមត្តំ ទត្វា អន្តរាបណតោ សុរាវារកំ អាហរាបេត្វា ចេដកេន គាហាបេត្វា នគរា និក្ខម្ម នទីតីរំ គន្ត្វា មហាមគ្គសមីបេ ឯកំ គុម្ពំ បវិសិត្វា សុរាវារកំ ឋបាបេត្វា “គច្ឆ ត្វ”ន្តិ ចេដកំ ទូរេ និសីទាបេត្វា កោសកំ បូរេត្វា សុរំ បាតុំ អារភិ។

បិតា បនស្ស ទានាទីនំ បុញ្ញានំ កតត្តា ទេវលោកេ សក្កោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សោ តស្មឹ ខណេ “បវត្តតិ នុ ខោ មេ ទានគ្គំ, ឧទាហុ នោ”តិ អាវជ្ជេន្តោ តស្ស អប្បវត្តឹ ញត្វា, បុត្តស្ស កុលវំសំ នាសេត្វា ទានសាលំ ឈាបេត្វា យាចកេ និក្កឌ្ឍិត្វា មច្ឆរិយភាវេ បតិដ្ឋាយ “អញ្ញេសំ ទាតព្ពំ ភវិស្សតី”តិ ភយេន គុម្ពំ បវិសិត្វា ឯកកស្សេវ សុរំ បិវនភាវញ្ច ទិស្វា “គច្ឆាមិ, នំ សង្ខោភេត្វា ទមេត្វា កម្មផលសម្ពន្ធំ ជានាបេត្វា ទានំ ទាបេត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តនារហំ ករោមី”តិ មនុស្សបថំ ឱតរិត្វា ឥល្លិសសេដ្ឋិនា សទិសំ ខញ្ជំ កុណឹ វិសមចក្ខុមណ្ឌលំ អត្តភាវំ និម្មិនិត្វា ពារាណសិនគរំ បវិសិត្វា រញ្ញោ និវេសនទ្វារេ ឋត្វា អត្តនោ អាគតភាវំ អារោចាបេត្វា “បវិសតូ”តិ វុត្តេ បវិសិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ រាជា “កឹ, មហាសេដ្ឋិ, អវេលាយ អាគតោសី”តិ អាហ។ “អាម, អាគតោម្ហិ, ទេវ ឃរេ មេ អសីតិកោដិមត្តំ ធនំ អត្ថិ, តំ ទេវោ អាហរាបេត្វា អត្តនោ ភណ្ឌាគារំ បូរាបេតូ”តិ។ “អលំ មហាសេដ្ឋិ, តវ ធនតោ អម្ហាកំ គេហេ ពហុតរំ ធន”ន្តិ។ “សចេ, ទេវ, តុម្ហាកំ កម្មំ នត្ថិ, យថារុចិយា ធនំ គហេត្វា ទានំ ទម្មី”តិ។ “ទេហិ, មហាសេដ្ឋី”តិ។ សោ “សាធុ, ទេវា”តិ រាជានំ វន្ទិត្វា និក្ខមិត្វា ឥល្លិសសេដ្ឋិនោ គេហំ អគមាសិ, សព្ពេ ឧបដ្ឋាកមនុស្សា បរិវារេសុំ, ឯកោបិ “នាយំ, ឥល្លិសោ”តិ ជានិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។

សោ គេហំ បវិសិត្វា អន្តោឧម្មារេ ឋត្វា ទោវារិកំ បក្កោសាបេត្វា “យោ អញ្ញោ មយា សមានរូបោ អាគន្ត្វា ‘មមេតំ គេហ’ន្តិ បវិសិតុំ អាគច្ឆតិ, តំ បិដ្ឋិយំ បហរិត្វា នីហរេយ្យាថា”តិ វត្វា បាសាទំ អារុយ្ហ មហារហេ អាសនេ និសីទិត្វា សេដ្ឋិភរិយំ បក្កោសាបេត្វា សិតាការំ ទស្សេត្វា “ភទ្ទេ, ទានំ ទេមា”តិ អាហ។ តស្ស តំ វចនំ សុត្វាវ សេដ្ឋិភរិយា ច បុត្តធីតរោ ច ទាសកម្មករា ច “ឯត្តកំ កាលំ ទានំ ទាតុំ ចិត្តមេវ នត្ថិ, អជ្ជ បន សុរំ បិវិត្វា មុទុចិត្តោ ហុត្វា ទាតុកាមោ ជាតោ ភវិស្សតី”តិ វទឹសុ។ អថ នំ សេដ្ឋិភរិយា “យថារុចិយា ទេថ, សាមី”តិ អាហ។ តេន ហិ ភេរិវាទកំ បក្កោសាបេត្វា “‘សុវណ្ណរជតមណិមុត្តាទីហិ អត្ថិកា ឥល្លិសសេដ្ឋិស្ស ឃរំ គច្ឆន្តូ’ន្តិ សកលនគរេ ភេរឹ ចរាបេហី”តិ។ សា ច តថា ការេសិ។ មហាជនោ បច្ឆិបសិព្ពកាទីនិ គហេត្វា គេហទ្វារេ

សន្និបតិ។ សក្កោ សត្តរតនបូរេ តព្ពេ វិវរាបេត្វា “តុម្ហាកំ ទម្មិ, យាវទិច្ឆកំ គហេត្វា គច្ឆថា”តិ អាហ។ មហាជនោ ធនំ នីហរិត្វា មហាតលេ រាសី កត្វា អាភតភាជនានិ បូរេត្វា គច្ឆតិ។

អញ្ញតរោ ជនបទមនុស្សោ ឥល្លិសសេដ្ឋិនោ គោណេ តស្សេវ រថេ យោជេត្វា សត្តហិ រតនេហិ បូរេត្វា នគរា និក្ខម្ម មហាមគ្គំ បដិបជ្ជិត្វា តស្ស គុម្ពស្ស អវិទូរេន រថំ បេសេន្តោ “វស្សសតំ ជីវ, សាមិ, ឥល្លិសសេដ្ឋិ, តំ និស្សាយ ឥទានិ មេ យាវជីវំ កម្មំ អកត្វា ជីវិតព្ពំ ជាតំ, តវេវ រថោ, តវេវ គោណា, តវេវ គេហេ សត្ត រតនានិ, នេវ មាតរា ទិន្នានិ, ន បិតរា, តំ និស្សាយ លទ្ធានិ, សាមី”តិ សេដ្ឋិនោ គុណកថំ កថេន្តោ គច្ឆតិ។ សោ តំ សទ្ទំ សុត្វា ភីតតសិតោ ចិន្តេសិ “អយំ មម នាមំ គហេត្វា ឥទញ្ចិទញ្ច វទតិ, កច្ចិ នុ ខោ មម ធនំ រញ្ញា លោកស្ស ទិន្ន”ន្តិ គុម្ពា និក្ខមិត្វា គោណេ ច រថញ្ច សញ្ជានិត្វា “អរេ, ចេដក, មយ្ហំ គោណា, មយ្ហំ រថោ”តិ វត្វា គន្ត្វា គោណេ នាសារជ្ជុយំ គណ្ហិ, គហបតិកោ រថា ឱរុយ្ហ “អរេ, ទុដ្ឋចេដក, ឥល្លិសមហាសេដ្ឋិ សកលនគរស្ស ទានំ ទេតិ, ត្វំ កឹ អហោសី”តិ បក្ខន្ទិត្វា អសនី បាតេន្តោ វិយ ខន្ធេ បហរិត្វា រថំ អាទាយ អគមាសិ។ សោ បុន កម្បមានោ ឧដ្ឋាយ បំសុំ បុញ្ឆិត្វា បុញ្ឆិត្វា វេគេន គន្ត្វា រថំ គណ្ហិ, គហបតិកោ រថា ឱតរិត្វា កេសេសុ គហេត្វា ឱណាមេត្វា កប្បរបហារេហិ កោដ្ដេត្វា គលេ គហេត្វា អាគតមគ្គាភិមុខំ ខិបិត្វា បក្កាមិ។ ឯត្តាវតាស្ស សុរាមទោ ឆិជ្ជិ។ សោ កម្បមានោ វេគេន និវេសនទ្វារំ គន្ត្វា ធនំ អាទាយ គច្ឆន្តេ មហាជនេ ទិស្វា “អម្ភោ កឹ នាមេតំ, កឹ រាជា មម ធនំ វិលុម្បាបេតី”តិ តំ តំ គន្ត្វា គណ្ហាតិ, គហិតគហិតា បហរិត្វា បាទមូលេយេវ បាតេន្តិ។ សោ វេទនាប្បត្តោ គេហំ បវិសិតុំ អារភិ។ ទ្វារបាលា “អរេ, ទុដ្ឋគហបតិ, កហំ បវិសសី”តិ វំសបេសិកាហិ បោថេត្វា គីវាយំ គហេត្វា នីហរឹសុ។

សោ “ឋបេត្វា ឥទានិ រាជានំ នត្ថិ មេ អញ្ញោ កោចិ បដិសរណោ”តិ រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “ទេវ, មម គេហំ តុម្ហេ វិលុម្បាបេថា”តិ អាហ។ នាហំ សេដ្ឋិ វិលុម្បាបេមិ, ននុ ត្វមេវ អាគន្ត្វា “សចេ តុម្ហេ ន គណ្ហថ, អហំ មម ធនំ ទានំ ទស្សាមី”តិ នគរេ ភេរឹ ចរាបេត្វា ទានំ អទាសីតិ។ នាហំ , ទេវ, តុម្ហាកំ សន្តិកំ អាគច្ឆាមិ, កឹ តុម្ហេ មយ្ហំ មច្ឆរិយភាវំ ន ជានាថ, អហំ តិណគ្គេន តេលពិន្ទុម្បិ ន កស្សចិ ទេមិ។ យោ ទានំ ទេតិ, តំ បក្កោសាបេត្វា វីមំសថ, ទេវាតិ។ រាជា សក្កំ បក្កោសាបេសិ, ទ្វិន្នំ ជនានំ វិសេសំ នេវ រាជា ជានាតិ, ន អមច្ចា។ មច្ឆរិយសេដ្ឋិ “កឹ, ទេវ, អយំ សេដ្ឋិ, អហំ សេដ្ឋី”តិ អាហ។ “មយំ ន សញ្ជានាម, អត្ថិ តេ កោចិ សញ្ជាននកោ”តិ? “ភរិយា មេ, ទេវា”តិ។ ភរិយំ បក្កោសាបេត្វា “កតរោ តេ សាមិកោ”តិ បុច្ឆឹសុ។ សា “អយ”ន្តិ សក្កស្សេវ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ។ បុត្តធីតរោ ទាសកម្មករេ ច បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆឹសុ, សព្ពេបិ សក្កស្សេវ សន្តិកេ តិដ្ឋន្តិ។

បុន សេដ្ឋិ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ សីសេ បិឡកា អត្ថិ, កេសេហិ បដិច្ឆន្នា, តំ ខោ បន កប្បកោ ឯវ ជានាតិ, តំ បក្កោសាបេស្សាមី”តិ។ សោ “កប្បកោ មំ, ទេវ, សញ្ជានាតិ, តំ បក្កោសាបេថា”តិ អាហ។ តស្មិំ បន កាលេ ពោធិសត្តោ តស្ស កប្បកោ អហោសិ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា “ឥល្លិសសេដ្ឋឹ ជានាសី”តិ បុច្ឆិ។ “សីសំ ឱលោកេត្វា ជានិស្សាមិ, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ ទ្វិន្នម្បិ សីសំ ឱលោកេហី”តិ។ តស្មិំ ខណេ សក្កោ សីសេ បិឡកំ មាបេសិ។ ពោធិសត្តោ ទ្វិន្នម្បិ សីសំ ឱលោកេន្តោ បិឡកា ទិស្វា “មហារាជ, ទ្វិន្នម្បិ សីសេ បិឡកា អត្ថេវ, នាហំ ឯតេសុ ឯកស្សាបិ ឥល្លិសភាវំ សញ្ជានិតុំ សក្កោមី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៧៨. “ឧភោ ខញ្ជា ឧភោ កុណី, ឧភោ វិសមចក្ខុកា;
ឧភិន្នំ បិឡកា ជាតា, នាហំ បស្សាមិ ឥល្លិស”ន្តិ។

តត្ថ **ឧភោ**តិ ទ្វេបិ ជនា។ **ខញ្ជា**តិ កុណ្ឋបាទា។ **កុណី**តិ កុណ្ឋហត្ថា។ **វិសមចក្ខុកា**តិ វិសមក្ខិមណ្ឌលា កេករា។ **បិឡកា**តិ ទ្វិន្នម្បិ ឯកស្មឹយេវ សីសបទេសេ ឯកសណ្ឋានាវ បិឡកា ជាតា។ **នាហំ បស្សាមី**តិ អហំ “ឥមេសុ អយំ នាម ឥល្លិសោ”តិ ន បស្សាមិ, ឯកស្សាបិ ឥល្លិសភាវំ ន ជានាមីតិ អវោច។

ពោធិសត្តស្ស វចនំ សុត្វា សេដ្ឋិ កម្បមានោ ធនសោកេន សតឹ បច្ចុបដ្ឋាបេតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថេវ បតិ។ តស្មិំ ខណេ សក្កោ “នាហំ, មហារាជ , ឥល្លិសោ, សក្កោហមស្មី”តិ មហតិយា សក្កលីលាយ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ ឥល្លិសស្ស មុខំ បុញ្ឆិត្វា ឧទកេន សិញ្ចឹសុ, សោ ឧដ្ឋាយ សក្កំ ទេវរាជានំ វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ សក្កោ អាហ “ឥល្លិស, ឥទំ ធនំ មម សន្តកំ, ន តវ។ អហញ្ហិ តេ បិតា, ត្វំ មម បុត្តោ។ អហំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សក្កត្តំ បត្តោ, ត្វំ បន មេ វំសំ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា អទានសីលោ ហុត្វា មច្ឆរិយេ បតិដ្ឋាយ ទានសាលាយោ ឈាបេត្វា យាចកេ និក្កឌ្ឍិត្វា ធនមេវ សណ្ឋាបេសិ។ តំ នេវ ត្វំ បរិភុញ្ជសិ, ន អញ្ញេសំ ទេសិ, រក្ខសបរិគ្គហិតំ វិយ តិដ្ឋតិ។ សចេ មេ ទានសាលា បាកតិកា កត្វា ទានំ ទស្សសិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ។ នោ ចេ ទស្សសិ, សព្ពំ តេ ធនំ អន្តរធាបេត្វា ឥមិនា ឥន្ទវជិរេន តេ សីសំ ឆិន្ទិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សាមី”តិ។ ឥល្លិសសេដ្ឋិ មរណភយេន សន្តជ្ជិតោ “ឥតោ

បដ្ឋាយ ទានំ ទស្សាមី”តិ បដិញ្ញំ អទាសិ។ សក្កោ តស្ស បដិញ្ញំ គហេត្វា អាកាសេ និសិន្នោវ ធម្មំ ទេសេត្វា តំ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា សកដ្ឋានមេវ អគមាសិ។ តល្លិសោបិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា សគ្គបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ មោគ្គល្លានោ មច្ឆរិយសេដ្ឋិំ ទមេតិ, បុព្ពេបេស តមិនា ទមិតោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា តល្លិសោ មច្ឆរិយសេដ្ឋិ អហោសិ, សក្កោ ទេវរាជា មហាមោគ្គល្លានោ, រាជា អានន្ទោ, កប្បកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តល្លិសជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៧៩] ៩. ខរស្សរជាតកវណ្ណនា

យតោ វិលុត្តា ច ហតា ច គាវោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ អមច្ចំ អារព្ភ កថេសិ។ កោសលរញ្ញោ កិរ ឯកោ អមច្ចោ រាជានំ អារាធេត្វា បច្ចន្តគាមេ រាជពលិំ លភិត្វា ចោរេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា “អហំ មនុស្សេ អាទាយ អរញ្ញំ បវិសិស្សាមិ, តុម្ហេ គាមំ វិលុម្បិត្វា ឧបឌ្ឍំ មយ្ហំ ទទេយ្យាថា”តិ វត្វា បគេវ មនុស្សេ សន្និបាតេត្វា អរញ្ញំ គន្ត្វា ចោរេសុ អាគន្ត្វា គាវិយោ ឃាតេត្វា មំសំ ខាទិត្វា គាមំ វិលុម្បិត្វា គតេសុ សាយន្ហសមយេ មហាជនបរិវុតោ អាគច្ឆតិ។ តស្ស ន ចិរស្សេវ តំ កម្មំ បាកដំ ជាតំ។ មនុស្សា រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា តំ បក្កោសាបេត្វា ទោសំ បតិដ្ឋាបេត្វា សុនិគ្គហិតំ និគ្គហេត្វា អញ្ញំ គាមភោជកំ បេសេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ ភគវា “ន, មហារាជ, ឥទានេវ ឯស ឯវំសីលោ, បុព្ពេបិ ឯវំសីលោយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឯកស្ស អមច្ចស្ស បច្ចន្តគាមំ អទាសិ។ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។ តទា បន ពោធិសត្តោ វណិជ្ជាយ បច្ចន្តេ វិចរន្តោ តស្មិំ គាមកេ និវាសំ កប្បេសិ។ សោ តស្មិំ គាមភោជកេ សាយន្ហសមយេ មហាជនបរិវារេន ភេរិយា វជ្ជមានាយ អាគច្ឆន្តេ “អយំ ទុដ្ឋគាមភោជកោ ចោរេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា គាមំ វិលុម្បាបេត្វា ចោរេសុ បលាយិត្វា អដវិំ បវិដ្ឋេសុ ឥទានិ ឧបសន្តូបសន្តោ វិយ ភេរិយា វជ្ជមានាយ អាគច្ឆតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៧៩. “យតោ វិលុត្តា ច ហតា ច គាវោ, ទឌ្ឍានិ គេហានិ ជនោ ច នីតោ;
អថាគមា បុត្តហតាយ បុត្តោ, ខរស្សរំ ឌិណ្ឌិមំ វាទយន្តោ”តិ។

តត្ថ **យតោ**តិ យទា។ **វិលុត្តា ច ហតា ចា**តិ វិលុម្បិត្វា ពន្ធិត្វា ច នីតា, មំសំ ខាទនត្ថាយ ច ហតា។ **គាវោ**តិ គោរូបានិ។ **ទឌ្ឍានី**តិ អគ្គិំ ទត្វា ឈាបិតានិ។ **ជនោ ច នីតោ**តិ ករមរគ្គាហំ គហេត្វា នីតោ។ **បុត្តហតាយ បុត្តោ**តិ ហតបុត្តាយ បុត្តោ, និល្លជ្ជោតិ អត្ថោ។ ឆិន្នហិរោត្តប្បស្ស ហិ មាតា នាម នត្ថិ, ឥតិ សោ តស្សា ជីវន្តោបិ ហតបុត្តដ្ឋានេ តិដ្ឋតីតិ ហតបុត្តាយ បុត្តោ នាម ហោតិ។ **ខរស្សរ**ន្តិ ថទ្ធសទ្ទំ។ **ឌិណ្ឌិម**ន្តិ បដហភេរិំ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ តំ បរិភាសិ។ ន ចិរេនេវ ច តស្ស តំ កម្មំ បាកដំ ជាតំ, អថស្ស រាជា ទោសានុរូបំ និគ្គហំ អកាសិ។

សត្ថា “ន, មហារាជ, ឥទានេវេស ឯវំសីលោ, បុព្ពេបិ ឯវំសីលោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធិំ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អមច្ចោ ឥទានិ អមច្ចោយេវ, គាថាយ ឧទាហារកបណ្ឌិតមនុស្សោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ខរស្សរជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៨០] ១០. ភីមសេនជាតកវណ្ណនា

យំ តេ បវិកត្ថិតំ បុរេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ វិកត្ថិតំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ ភិក្ខុ “អាវុសោ, អម្ហាកំ ជាតិសមា ជាតិ, គោត្តសមំ គោត្តំ នាម នត្ថិ, មយំ ឯវរូបេ នាម មហាខត្តិយកុលេ ជាតា, គោត្តេន វា ធនេន វា កុលប្បទេសេន វា អម្ហេហិ សទិសោ នាម នត្ថិ, អម្ហាកំ សុវណ្ណរជតាទីនំ អន្តោ នត្ថិ, ទាសកម្មករាបិ នោ សាលិមំសោទនំ ភុញ្ជន្តិ, កាសិកវត្ថំ និវាសេន្តិ, កាសិកវិលេបនំ វិលិម្បន្តិ។ មយំ បព្ពជិតភាវេន ឯតរហិ ឯវរូបានិ លូខានិ ភោជនានិ ភុញ្ជាម, លូខានិ ចីវរានិ ធារេមា”តិ ថេរនវមជ្ឈិមានំ ភិក្ខូនំ អន្តរេ វិកត្ថេន្តោ ជាតិអាទិវសេន វម្ភេន្តោ ខុំសេន្តោ វិចរតិ។ អថស្ស ឯកោ ភិក្ខុ កុលប្បទេសំ បរិគ្គណ្ហិត្វា តំ វិកត្ថនភាវំ ភិក្ខូនំ អារោចេសិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា “អាវុសោ, អសុកោ នាម ភិក្ខុ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា វិកត្ថេន្តោ វម្ភេន្តោ ខុំសេន្តោ វិចរតី”តិ ឯតស្ស អគុណំ កថយឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ

នុត្ត, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, សោ ភិក្ខុ ឥទានេវ វិកត្ថេន្តោ វម្ភេន្តោ ខុំសេន្តោ វិចរតិ, បុព្ពេបិ វិកត្ថេន្តោ វម្ភេន្តោ ខុំសេន្តោ វិចរី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មឹ និគមគាមេ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ ទិសាបាមោក្ខស្ស អាចរិយស្ស សន្តិកេ តយោ វេទេ អដ្ឋារស វិជ្ជដ្ឋានានិ ឧគ្គហេត្វា សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តិំ បត្វា ចូឡធនុគ្គហបណ្ឌិតោ នាម អហោសិ។ សោ តក្កសិលាតោ និក្ខមិត្វា សព្ពសមយសិប្បានិ បរិយេសមានោ មហិសករដ្ឋំ អគមាសិ។ ឥមស្មឹ បន ជាតកេ ពោធិសត្តោ ថោកំ រស្សោ ឱណតាការោ អហោសិ។ សោ ចិន្តេសិ “សចាហំ កញ្ចិ រាជានំ ឧបសង្កមិស្សាមិ, សោ ‘ឯវំ រស្សសរីរោ ត្វំ កឹ អម្ហាកំ កម្មំ ករិស្សសី’តិ វក្ខតិ, យំនូនាហំ អារោហបរិណាហសម្បន្នំ អភិរូបំ ឯកំ បុរិសំ ផលកំ កត្វា តស្ស បិដ្ឋិច្ឆាយាយ ជីវិកំ កប្បេយ្យ”ន្តិ។ សោ តថារូបំ បុរិសំ បរិយេសមានោ ភីមសេនស្ស នាមេកស្ស តន្តវាយស្ស តន្តវិតដ្ឋានំ គន្ត្វា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “សម្ម, ត្វំ កិន្នាមោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ ភីមសេនោ នាមា”តិ? “កឹ បន ត្វំ ឯវំ អភិរូបោ ឧបធិសម្បន្នោ ហុត្វា ឥមំ លាមកកម្មំ ករោសី”តិ? “ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ”តិ។ “សម្ម, មា ឯតំ កម្មំ ករិ, សកលជម្ពុទីបេ មយា សទិសោ ធនុគ្គហោ នាម នត្ថិ។ សចេ បនាហំ កញ្ចិ រាជានំ បស្សេយ្យំ, សោ មំ ‘ឯវំរស្សោ អយំ កឹ អម្ហាកំ កម្មំ ករិស្សតី’តិ កោបេយ្យ, ត្វំ រាជានំ ទិស្វា ‘អហំ ធនុគ្គហោ’តិ វក្ខសិ។ រាជា តេ បរិព្ពយំ ទត្វា វុត្តឹ និពទ្ធំ ទស្សតិ។ អហំ តេ ឧប្បន្នកម្មំ ករោន្តោ តវ បិដ្ឋិច្ឆាយាយ ជីវិស្សាមិ។ ឯវំ ឧភោបិ សុខិតា ភវិស្សាម។ ករោហិ មម វចន”ន្តិ អាហ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។

អថ នំ អាទាយ ពារាណសឹ គន្ត្វា សយំ ចូឡូបដ្ឋាកោ ហុត្វា តំ បុរតោ កត្វា រាជទ្វារេ ឋត្វា រញ្ញោ អារោចាបេសិ។ “អាគច្ឆន្តូ”តិ វុត្តេ ឧភោបិ បវិសិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា អដ្ឋំសុ។ “កឹការណា អាគតត្ថា”តិ ច វុត្តេ ភីមសេនោ អាហ – “អហំ ធនុគ្គហោ, មយា សទិសោ សកលជម្ពុទីបេ ធនុគ្គហោ នត្ថី”តិ។ “កឹ បន លភន្តោ មំ ឧបដ្ឋហិស្សសី”តិ? “អឌ្ឍមាសេ សហស្សំ លភន្តោ ឧបដ្ឋហិស្សាមិ, ទេវា”តិ។ “អយំ តេ បុរិសោ កឹ ហោតី”តិ? “ចូឡូបដ្ឋាកោ, ទេវា”តិ។ “សាធុ ឧបដ្ឋហា”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ ភីមសេនោ រាជានំ ឧបដ្ឋហតិ។ ឧប្បន្នកិច្ចំ បនស្ស ពោធិសត្តោវ និត្ថរតិ។

តេន ខោ បន សមយេន កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មឹ អរញ្ញេ ពហូនំ មនុស្សានំ សញ្ចរណមគ្គំ ព្យគ្ឃោ ឆឌ្ឌាបេតិ, ពហូ មនុស្សេ គហេត្វា គហេត្វា ខាទតិ។ តំ បវត្តឹ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា ភីមសេនំ បក្កោសាបេត្វា “សក្ខិស្សសិ, តាត, នំ ព្យគ្ឃំ គណ្ហិតុ”ន្តិ អាហ។ “ទេវ, កឹ ធនុគ្គហោ នាមាហំ , យទិ ព្យគ្ឃំ គហេតុំ ន សក្កោមី”តិ។ រាជា តស្ស បរិព្ពយំ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។ សោ ឃរំ គន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស កថេសិ។ ពោធិសត្តោ “សាធុ, សម្ម, គច្ឆា”តិ អាហ។ “ត្វំ បន ន គមិស្សសី”តិ? “អាម ន គមិស្សាមិ, ឧបាយំ បន តេ អាចិក្ខិស្សាមី”តិ។ “អាចិក្ខ, សម្មា”តិ។ ត្វំ ព្យគ្ឃស្ស វសនដ្ឋានំ សហសា ឯកកោវ មា អគមាសិ, ជនបទមនុស្សេ បន សន្និបាតេត្វា ឯកំ វា ទ្វេ វា ធនុសហស្សានិ គាហាបេត្វា តត្ថ គន្ត្វា ព្យគ្ឃស្ស ឧដ្ឋិតភាវំ ញត្វា បលាយិត្វា ឯកំ គុម្ពំ បវិសិត្វា ឧរេន និបជ្ជេយ្យាសិ, ជានបទាវ ព្យគ្ឃំ បោថេត្វា គណ្ហិស្សន្តិ, តេហិ ព្យគ្ឃេ គហិតេ ត្វំ ទន្តេហិ ឯកំ វល្លឹ ឆិន្ទិត្វា កោដិយំ គហេត្វា មតព្យគ្ឃស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ភោ, កេនេស, ព្យគ្ឃោ មារិតោ, អហំ ឥមំ ព្យគ្ឃំ គោណំ វិយ វល្លិយា ពន្ធិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ នេស្សាមី”តិ វល្លិអត្ថាយ គុម្ពំ បវិដ្ឋោ, មយា វល្លិយា អនាភតាយ ឯវ កេនេស មារិតោ”តិ កថេយ្យាសិ។ អថ តេ ជានបទា ភីតតសិតា “សាមិ, មា រញ្ញោ អាចិក្ខី”តិ ពហុំ ធនំ ទស្សន្តិ, ព្យគ្ឃោ តយា គហិតោ ភវិស្សតិ, រញ្ញោបិ សន្តិកា ពហុំ ធនំ លភិស្សសីតិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា ពោធិសត្តេន កថិតនិយាមេនេវ ព្យគ្ឃំ គហេត្វា អរញ្ញំ ខេមំ កត្វា មហាជនបរិវុតោ ពារាណសឹ អាគន្ត្វា រាជានំ ទិស្វា “គហិតោ មេ, ទេវ, ព្យគ្ឃោ, អរញ្ញំ ខេមំ កត”ន្តិ អាហ។ រាជា តុដ្ឋោ ពហុំ ធនំ អទាសិ។ បុនេកទិវសំ “ឯកមគ្គំ មហិសោ ឆឌ្ឌាបេតី”តិ អារោចេសុំ, រាជា តថេវ ភីមសេនំ បេសេសិ។ សោបិ ពោធិសត្តេន ទិន្ននយេន ព្យគ្ឃំ វិយ តម្បិ គហេត្វា អាគញ្ឆិ, រាជា បុន ពហុំ ធនំ អទាសិ, មហន្តំ ឥស្សរិយំ ជាតំ។ សោ ឥស្សរិយមទមត្តោ ពោធិសត្តំ អវមញ្ញំ កត្វា តស្ស វចនំ ន គណ្ហាតិ, “នាហំ តំ និស្សាយ ជីវាមិ, កឹ ត្វញ្ញេវ បុរិសោ”តិអាទីនិ ផរុសវចនានិ វទតិ។

អថ កតិបាហច្ចយេន ឯកោ សាមន្តរាជា អាគន្ត្វា ពារាណសឹ ឧបរុន្ធិត្វា “រជ្ជំ វា ទេតុ, យុទ្ធំ វា”តិ រញ្ញោ សាសនំ បេសេសិ។ រាជា “យុជ្ឈាហី”តិ ភីមសេនំ បេសេសិ។ សោ សព្ពសន្នាហសន្នទ្ធោ រាជវេសំ គហេត្វា សុសន្នទ្ធស្ស វារណស្ស បិដ្ឋេ និសីទិ។ ពោធិសត្តោបិ តស្ស មរណភយេន សព្ពសន្នាហសន្នទ្ធោ ភីមសេនស្សេវ បច្ឆិមាសនេ និសីទិ។ វារណោ មហាជនបរិវុតោ នគរទ្វារេន និក្ខមិត្វា សង្គាមសីសំ បាបុណិ។ ភីមសេនោ យុទ្ធភេរិសទ្ទំ សុត្វាវ កម្បិតុំ អារទ្ធោ។ ពោធិសត្តោ “ឥទានេស ហត្ថិបិដ្ឋិតោ បតិត្វា មរិស្សតី”តិ ហត្ថិក្ខន្ធតោ អបតនត្ថំ ភីមសេនំ យោត្តេន បរិក្ខិបិត្វា គណ្ហិ, ភីមសេនោ សម្បហារដ្ឋានំ ទិស្វា មរណភយតជ្ជិតោ សរីរវឡញ្ជេន

ហត្ថិបិដ្ឋិំ ទូសេសិ។ ពោធិសត្តោ “ន ខោ តេ ភីមសេន បុរិមេន បច្ឆិមំ សមេតិ, ត្វំ បុព្ពេ សង្គាមយោធោ វិយ អហោសិ, ឥទានិ ហត្ថិបិដ្ឋិំ ទូសេសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៨០. “យំ តេ បវិកត្ថិតំ បុរេ, អថ តេ បូតិសរា សជន្តិ បច្ឆា;
ឧភយំ ន សមេតិ ភីមសេន, យុទ្ធកថា ច ឥទញ្ច តេ វិហញ្ញ”ន្តិ។

តត្ថ **យំ តេ បវិកត្ថិតំ បុរេ**តិ យំ តយា បុព្ពេ “កឹ ត្វំយេវ បុរិសោ, នាហំ បុរិសោ, អហម្បិ សង្គាមយោធោ”តិ វិកត្ថិតំ វម្ភនវចនំ វុត្តំ, ឥទំ តាវ ឯកំ។ **អថ តេ បូតិសរា សជន្តិ បច្ឆា**តិ អថ តេ ឥមេ បូតិភាវេន សរណភាវេន ច “បូតិសរា”តិ លទ្ធនាមា សរីរវឡញ្ជធារា សជន្តិ វឡញ្ជន្តិ បគ្ឃរន្តិ។ **បច្ឆា**តិ តតោ បុរេ វិកត្ថិតតោ អបរភាគេ, ឥទានិ ឥមស្មឹ សង្គាមសីសេតិ អត្ថោ។ **ឧភយំ ន សមេតិ ភីមសេនា**តិ ឥទំ ភីមសេន ឧភយំ ន សមេតិ។ កតរំ? **យុទ្ធកថា ច ឥទញ្ច តេ វិហញ្ញ**ន្តិ, យា ច បុរេ កថិតា យុទ្ធកថា, យញ្ច តេ ឥទានិ វិហញ្ញំ កិលមថោ ហត្ថិបិដ្ឋិទូសនាការប្បត្តោ វិឃាតោតិ អត្ថោ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តំ គរហិត្វា “មា ភាយិ, សម្ម, កស្មា មយិ ឋិតេ វិហញ្ញសី”តិ ភីមសេនំ ហត្ថិបិដ្ឋិតោ ឱតារេត្វា “នហាយិត្វា គេហមេវ គច្ឆា”តិ ឧយ្យោជេត្វា “អជ្ជ មយា បាកដេន ភវិតុំ វដ្ដតី”តិ សង្គាមំ បវិសិត្វា ឧន្នទិត្វា ពលកោដ្ឋកំ ភិន្ទិត្វា សបត្តរាជានំ ជីវគ្គាហំ គាហាបេត្វា ពារាណសិរញ្ញោ សន្តិកំ អគមាសិ។ រាជា តុដ្ឋោ ពោធិសត្តស្ស មហន្តំ យសំ អទាសិ។ តតោ បដ្ឋាយ “ចូឡធនុគ្គហបណ្ឌិតោ”តិ សកលជម្ពុទីបេ បាកដោ អហោសិ។ សោ ភីមសេនស្ស បរិព្ពយំ ទត្វា សកដ្ឋានមេវ បេសេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស ភិក្ខុ វិកត្ថេតិ, បុព្ពេបិ វិកត្ថិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ភីមសេនោ វិកត្ថិតភិក្ខុ អហោសិ, ចូឡធនុគ្គហបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ភីមសេនជាតកវណ្ណនា ទសមា។

វរុណវគ្គោ អដ្ឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

វរុណំ សីលវនាគំ, សច្ចំកិរ រុក្ខធម្មំ;
មច្ឆរាជា អសង្កិយំ, មហាសុបិនឥល្លិសំ;
ខរស្សរំ ភីមសេនន្តិ។

៩. អបាយិម្ហវគ្គោ

[៨១] ១. សុរាបានជាតកវណ្ណនា

អបាយិម្ហ អនច្ចិម្ហាតិ ឥទំ សត្ថា កោសម្ពឹ ឧបនិស្សាយ ឃោសិតារាមេ វិហរន្តោ សាគតត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ភគវតិ ហិ សាវត្ថិយំ វស្សំ វសិត្វា ចារិកាគមនេន ភទ្ទវតិកំ នាម និគមំ សម្បត្តេ គោបាលកា បសុបាលកា កស្សកា បថាវិនោ ច សត្ថារំ ទិស្វា វន្ទិត្វា “មា, ភន្តេ, ភគវា អម្ពតិត្ថំ អគមាសិ, អម្ពតិត្ថេ ជដិលស្ស អស្សមេ អម្ពតិត្ថកោ នាម នាគោ អាសីវិសោ ឃោរវិសោ, សោ ភគវន្តំ វិហេឋេយ្យា”តិ វារយឹសុ។ ភគវាបិ តេសំ កថំ អសុណន្តោ វិយ តេសុ យាវតតិយំ វារយមានេសុបិ អគមាសិយេវ។

តត្រ សុទំ ភគវា ភទ្ទវតិកាយ អវិទូរេ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ វិហរតិ។ តេន ខោ បន សមយេន ពុទ្ធុបដ្ឋាកោ សាគតោ នាម ថេរោ បោថុជ្ជនិកាយ ឥទ្ធិយា សមន្នាគតោ តំ អស្សមំ ឧបសង្កមិត្វា តស្ស នាគរាជស្ស វសនដ្ឋានេ តិណសន្ថារកំ បញ្ញាបេត្វា បល្លង្កេន និសីទិ។ នាគោ មក្ខំ អសហមានោ ធូមាយិ, ថេរោបិ ធូមាយិ។ នាគោ បជ្ជលិ, ថេរោបិ បជ្ជលិ។ នាគស្ស តេជោ ថេរំ ន ពាធតិ, ថេរស្ស តេជោ នាគំ ពាធតិ។ ឯវំ សោ ខណេន តំ នាគរាជានំ ទមេត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាបេត្វា សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។

សត្ថា ភទ្ទវតិកាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា កោសម្ពឹ អគមាសិ។ សាគតត្ថេរេន នាគស្ស ទមិតភាវោ សកលជនបទំ បត្ថរិ។ កោសម្ពិនគរវាសិនោ សត្ថុ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា សាគតត្ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ ឋិតា ឯវមាហំសុ “ភន្តេ, យំ តុម្ហាកំ ទុល្លភំ, តំ វទេយ្យាថ, តទេវ មយំ បដិយាទេស្សាមា”តិ។ ថេរោ

តុណ្ហី អហោសិ។ ឆព្ពគ្គិយា បនាហំសុ “អាវុសោ, បព្ពជិតានំ នាម កាបោតិកា សុរា ទុល្លភា ចេវ មនាបា ច។ សចេ តុម្ហេ ថេរស្ស បសន្នា, កាបោតិកំ សុរំ បដិយាទេថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា សត្ថារំ ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា នគរំ បវិសិត្វា អត្តនោ អត្តនោ គេហេ “ថេរស្ស ទស្សាមា”តិ កាបោតិកំ សុរំ បសន្នំ បដិយាទេត្វា ថេរំ និមន្តេត្វា ឃរេ ឃរេ បសន្នំ សុរំ អទំសុ។ ថេរោ បិវិត្វា សុរាមទមត្តោ នគរតោ និក្ខមន្តោ ទ្វារន្តរេ បតិត្វា វិលបមានោ និបជ្ជិ។

សត្ថា កតភត្តកិច្ចោ នគរា និក្ខមន្តោ ថេរំ តេនាការេន និបន្នំ ទិស្វា “គណ្ហថ, ភិក្ខវេ, សាគត”ន្តិ គាហាបេត្វា អារាមំ អគមាសិ ។ ភិក្ខូ ថេរស្ស សីសំ តថាគតស្ស បាទមូលេ កត្វា តំ និបជ្ជាបេសុំ, សោ បរិវត្តិត្វា បាទេ តថាគតាភិមុខេ កត្វា និបជ្ជិ។ សត្ថា ភិក្ខូ បដិបុច្ឆិ “កឹ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ បុព្ពេ សាគតស្ស មយិ គារវំ, តំ ឥទានិ អត្ថី”តិ? “នត្ថិ, ភន្តេ”តិ។ “ភិក្ខវេ, អម្ពតិត្ថកំ នាគរាជានំ កោ ទមេសី”តិ។ “សាគតោ, ភន្តេ”តិ។ “កឹ បនេតរហិ, ភិក្ខវេ, សាគតោ ឧទកទេឌ្ឌុភកម្បិ ទមេតុំ សក្កុណេយ្យា”តិ។ “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “អបិ នុ ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបំ បាតុំ យុត្តំ, យំ បិវិត្វា ឯវំវិសញ្ញី ហោតី”តិ។ “អយុត្តំ, ភន្តេ”តិ។ អថ ខោ ភគវា ថេរំ គរហិត្វា ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា “សុរាមេរយបានេ បាចិត្តិយ”ន្តិ (បាចិ. ៣២៧) សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា គន្ធកុដឹ បាវិសិ។

ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ សុរាបានស្ស អវណ្ណំ កថយឹសុ “យាវ មហាទោសញ្ចេតំ, អាវុសោ, សុរាបានំ នាម, តាវ បញ្ញាសម្បន្នំ នាម ឥទ្ធិមន្តំ សាគតំ យថា សត្ថុ គុណមត្តម្បិ ន ជានាតិ, តថា អកាសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ សុរំ បិវិត្វា បព្ពជិតា វិសញ្ញិនោ ហោន្តិ, បុព្ពេបិ អហេសុំយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាសិរដ្ឋេ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ ហិមវន្តប្បទេសេ វសតិ បញ្ចហិ អន្តេវាសិកសតេហិ បរិវុតោ។ អថ នំ វស្សានសមយេ សម្បត្តេ អន្តេវាសិកា អាហំសុ “អាចរិយ, មនុស្សបថំ គន្ត្វា លោណម្ពិលំ សេវិត្វា អាគច្ឆាមា”តិ។ “អាវុសោ, អហំ ឥធេវ វសិស្សាមិ, តុម្ហេ បន គន្ត្វា សរីរំ សន្តប្បេត្វា វស្សំ វីតិនាមេត្វា អាគច្ឆថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ អាចរិយំ វន្ទិត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ ពហិទ្វារគាមេយេវ ភិក្ខាយ ចរិត្វា សុហិតា ហុត្វា បុនទិវសេ នគរំ បវិសឹសុ។ មនុស្សា សម្បិយាយមានា ភិក្ខំ អទំសុ។ កតិបាហច្ចយេន ច រញ្ញោបិ អារោចេសុំ “ទេវ, ហិមវន្តតោ បញ្ចសតា ឥសយោ អាគន្ត្វា ឧយ្យានេ វសន្តិ ឃោរតបា បរមធិតិន្ទ្រិយា សីលវន្តោ”តិ។ រាជា តេសំ គុណេ សុត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា កតបដិសន្ថារោ វស្សានំ ចតុមាសំ តត្ថេវ វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ គហេត្វា និមន្តេសិ, តេ តតោ បដ្ឋាយ រាជគេហេយេវ ភុញ្ជិត្វា ឧយ្យានេ វសន្តិ។

អថេកទិវសំ នគរេ សុរានក្ខត្តំ នាម អហោសិ។ រាជា “បព្ពជិតានំ សុរា ទុល្លភា”តិ ពហុំ ឧត្តមសុរំ ទាបេសិ។ តាបសា សុរំ បិវិត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា សុរាមទមត្តា ហុត្វា ឯកច្ចេ ឧដ្ឋាយ នច្ចឹសុ, ឯកច្ចេ គាយឹសុ, នច្ចិត្វា គាយិត្វា ខារិកាទីនិ អវត្ថរិត្វា និទ្ទាយិត្វា សុរាមទេ ឆិន្នេ បពុជ្ឈិត្វា តំ អត្តនោ វិប្បការំ ទិស្វា “ន អម្ហេហិ បព្ពជិតសារុប្បំ កត”ន្តិ រោទិត្វា បរិទេវិត្វា “មយំ អាចរិយេន វិនាភូតត្តា ឯវរូបំ បាបកម្មំ ករិម្ហា”តិ តង្ខណញ្ញេវ ឧយ្យានំ បហាយ ហិមវន្តំ គន្ត្វា បដិសាមិតបរិក្ខារា អាចរិយំ វន្ទិត្វា និសីទិត្វា “កឹ នុ ខោ, តាតា, មនុស្សបថេ ភិក្ខាយ អកិលមមានា សុខំ វសិត្ថ, សមគ្គវាសញ្ច បន វសិត្ថា”តិ បុច្ឆិតា “អាចរិយ, សុខំ វសិម្ហ, អបិច ខោ បន មយំ អបាតព្ពយុត្តកំ បិវិត្វា វិសញ្ញីភូតា សតឹ បច្ចុបដ្ឋាបេតុំ អសក្កោន្តា នច្ចិម្ហ ចេវ គាយិម្ហ ចា”តិ ឯតមត្ថំ អារោចេន្តា ឥមំ គាថំ សមុដ្ឋាបេត្វា អាហំសុ –

៨១. “អបាយិម្ហ អនច្ចិម្ហ, អគាយិម្ហ រុទិម្ហ ច;
វិសញ្ញិករណឹ បិត្វា, ទិដ្ឋា នាហុម្ហ វានរា”តិ។

តត្ថ **អបាយិម្ហា**តិ សុរំ បិវិម្ហ។ **អនច្ចិម្ហា**តិ តំ បិវិត្វា ហត្ថបាទេ លាឡេន្តា នច្ចិម្ហ។ **អគាយិម្ហា**តិ មុខំ វិវរិត្វា អាយតកេន សរេន គាយិម្ហ។ **រុទិម្ហ ចា**តិ បុន វិប្បដិសារិនោ “ឯវរូបំ នាម អម្ហេហិ កត”ន្តិ រោទិម្ហ ច។ **វិសញ្ញិករណឹ បិត្វា, ទិដ្ឋា នាហុម្ហ វានរា**តិ ឯវរូបំ សញ្ញាវិនាសនតោ វិសញ្ញិករណឹ សុរំ បិវិត្វា “ឯតទេវ សាធុ, យំ វានរា នាហុម្ហា”តិ។ ឯវំ តេ អត្តនោ អគុណំ កថេសុំ។

ពោធិសត្តោ “គរុសំវាសរហិតានំ នាម ឯវរូបំ ហោតិយេវា”តិ តេ តាបសេ គរហិត្វា “បុន ឯវរូបំ មាករិត្ថា”តិ តេសំ ឱវាទំ ទត្វា អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ហិ “អនុសន្ធឹ ឃដេត្វា”តិ ឥទម្បិ ន វត្តាមៈ។ តទា ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

សុរាបានជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៨២] ២. មិត្តវិន្ទកជាតកវណ្ណនា

អតិក្កម្ម រមណកន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឥមស្ស បន ជាតកស្ស កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលិកំ វត្ថុ, តំ ទសកនិបាតេ **មហាមិត្តវិន្ទកជាតកេ** (ជា. ១.១.៨២; ១.៥.១០០ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន ពោធិសត្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៨២. “អតិក្កម្ម រមណកំ, សទាមត្តញ្ច ទូភកំ;
ស្វាសិ បាសាណមាសីនោ, យស្មា ជីវំ ន មោក្ខសី”តិ។

តត្ថ **រមណកន្តិ** តស្មឹ កាលេ ផលិកស្ស នាមំ, ផលិកបាសាទញ្ច អតិក្កន្តោសីតិ ទីបេតិ។ **សទាមត្តញ្ចាតិ** រជតស្ស នាមំ, រជតបាសាទញ្ច អតិក្កន្តោសីតិ ទីបេតិ។ **ទូភកន្តិ** មណិនោ នាមំ, មណិបាសាទញ្ច អតិក្កន្តោសីតិ ទីបេតិ។ **ស្វាសីតិ** សោ អសិ ត្វំ។ **បាសាណមាសីនោតិ** ខុរចក្កំ នាម បាសាណមយំ វា ហោតិ រជតមយំ វា មណិមយំ វា, តំ បន បាសាណមយមេវ។ សោ ច តេន អាសីនោ អតិនិវិដ្ឋោ អជ្ឈោត្ថដោ។ តស្មា បាសាណេន អាសីនត្តា “បាសាណាសីនោ”តិ វត្តព្ពេ ព្យញ្ជនសន្ធិវសេន មការំ អាទាយ “បាសាណមាសីនោ”តិ វុត្តំ។ បាសាណំ វា អាសីនោ, តំ ខុរចក្កំ អាសជ្ជ បាបុណិត្វា ឋិតោតិ អត្ថោ។ **យស្មា ជីវំ ន មោក្ខសីតិ** យស្មា ខុរចក្កា យាវ តេ បាបំ ន ខីយតិ, តាវ ជីវន្តោយេវ ន មុច្ចិស្សសិ, តំ អាសីនោសីតិ។

ឥមំ គាថំ វត្វា ពោធិសត្តោ អត្តនោ វសនដ្ឋានំយេវ គតោ។ មិត្តវិន្ទកោបិ ខុរចក្កំ ឧក្ខិបិត្វា មហាទុក្ខំ អនុភវមានោ បាបកម្មេ បរិក្ខីណេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មិត្តវិន្ទកោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, ទេវរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មិត្តវិន្ទកជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៨៣] ៣. កាឡកណ្ណិជាតកវណ្ណនា

មិត្តោ ហវេ សត្តបទេន ហោតីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អនាថបិណ្ឌិកស្ស មិត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ អនាថបិណ្ឌិកេន សទ្ធឹ សហបំសុកីឡិកោ ឯកាចរិយស្សេវ សន្តិកេ ឧគ្គហិតសិប្បោ នាមេន កាឡកណ្ណី នាម។ សោ គច្ឆន្តេ កាលេ ទុគ្គតោ ហុត្វា ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ សេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ តំ សមស្សាសេត្វា បរិព្ពយំ ទត្វា អត្តនោ កុដុម្ពំ បដិច្ឆាបេសិ។ សោ សេដ្ឋិនោ ឧបការកោ ហុត្វា សព្ពកិច្ចានិ ករោតិ។ តំ សេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ អាគតកាលេ “តិដ្ឋ, កាឡកណ្ណិ, និសីទ, កាឡកណ្ណិ, ភុញ្ជ កាឡកណ្ណី”តិ វទន្តិ។ អថេកទិវសំ សេដ្ឋិនោ មិត្តាមច្ចា សេដ្ឋឹ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហំសុ “មហាសេដ្ឋិ, មា ឯតំ តវ សន្តិកេ ករិ, ‘តិដ្ឋ, កាឡកណ្ណិ, និសីទ កាឡកណ្ណិ, ភុញ្ជ កាឡកណ្ណី’តិ ហិ ឥមិនា សទ្ទេន យក្ខោបិ បលាយេយ្យ, ន ចេស តយា សមានោ, ទុគ្គតោ ទុរូបេតោ, កឹ តេ ឥមិនា”តិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ “នាមំ នាម វោហារមត្តំ, ន តំ បណ្ឌិតា បមាណំ ករោន្តិ, សុតមង្គលិកេន នាម ភវិតុំ ន វដ្ដតិ, ន សក្កា មយា នាមមត្តំ និស្សាយ សហបំសុកីឡិកំ សហាយំ បរិច្ចជិតុ”ន្តិ តេសំ វចនំ អនាទាយ ឯកទិវសំ អត្តនោ ភោគគាមំ គច្ឆន្តោ តំ គេហរក្ខកំ កត្វា អគមាសិ។

ចោរា “សេដ្ឋិ កិរ ភោគគាមំ គតោ, គេហមស្ស វិលុម្បិស្សាមា”តិ នានាវុធហត្ថា រត្តិភាគេ អាគន្ត្វា គេហំ បរិវារេសុំ។ ឥតរោបិ ចោរានញ្ញេវ អាគមនំ អាសង្កមានោ អនិទ្ទាយន្តោវ និសីទិ។ សោ ចោរានំ អាគតភាវំ ញត្វា មនុស្សេ បពោធេតុំ “ត្វំ សង្ខំ ធម, ត្វំ មុទិង្គំ វាទេហី”តិ មហាសមជ្ជំ ករោន្តោ វិយ សកលនិវេសនំ ឯកសទ្ទំ ការេសិ។ ចោរា “សុញ្ញំ គេហន្តិ ទុស្សុតំ អម្ហេហិ, អត្ថេវ ឥធ មហាសេដ្ឋី”តិ បាសាណមុគ្គរាទីនិ តត្ថេវ ឆឌ្ឌេត្វា បលាយឹសុ។

បុនទិវសេ មនុស្សា តត្ថ តត្ថ ឆឌ្ឌិតេ បាសាណមុគ្គរាទយោ ទិស្វា សំវេគប្បត្តា ហុត្វា “សចេ អជ្ជ ឯវរូបោ ពុទ្ធិសម្បន្នោ ឃរវិចារកោ នាភវិស្ស, ចោរេហិ យថារុចិយា បវិសិត្វា សព្ពំ គេហំ វិលុត្តំ អស្ស, ឥមំ ទឡ្ហមិត្តំ និស្សាយ សេដ្ឋិនោ វុឌ្ឍិ ជាតា”តិ តំ បសំសិត្វា សេដ្ឋិស្ស ភោគគាមតោ អាគតកាលេ សព្ពំ តំ បវត្តឹ អារោចយឹសុ។ អថ នេ សេដ្ឋិ អវោច “តុម្ហេ ឯវរូបំ មម គេហរក្ខកំ មិត្តំ និក្កឌ្ឍាបេថ, សចាយំ តុម្ហាកំ វចនេន មយា និក្កឌ្ឍិតោ អស្ស, អជ្ជ មេ កុដុម្ពំ កិញ្ចិ នាភវិស្ស, នាមំ នាម អប្បមាណំ, ហិតចិត្តមេវ បមាណ”ន្តិ តស្ស

ឧត្តរិតរំ បរិព្ពយំ ទត្វា “អត្ថិ ទានិ មេ ឥទំ កថាបាភត”ន្តិ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ សព្ពំ តំ បវត្តិំ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ, គហបតិ, ឥទានេវ កាឡកណ្ណិមិត្តោ អត្តនោ មិត្តស្ស ឃរេ កុដុម្ពំ រក្ខតិ, បុព្ពេបិ រក្ខិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាយសោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តស្ស កាឡកណ្ណិ នាម មិត្តោតិ សព្ពំ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ។ ពោធិសត្តោ ភោគគាមតោ អាគតោ តំ បវត្តិំ សុត្វា “សចេ មយា តុម្ហាកំ វចនេន ឯវរូបោ មិត្តោ និក្កឌ្ឍិតោ អស្ស, អជ្ជ មេ កុដុម្ពំ កិញ្ចិ នាភវិស្សា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៨៣. “មិត្តោ ហវេ សត្តបទេន ហោតិ, សហាយោ បន ទ្វាទសកេន ហោតិ;
មាសឌ្ឍមាសេន ច ញាតិ ហោតិ, តតុត្តរិំ អត្តសមោបិ ហោតិ;
សោហំ កថំ អត្តសុខស្ស ហេតុ, ចិរសន្ថុតំ កាឡកណ្ណិំ ជហេយ្យ”ន្តិ។

តត្ថ **ហវេ**តិ និបាតមត្តំ។ មេត្តាយតីតិ **មិត្តោ,** មេត្តំ បច្ចុបដ្ឋាបេតិ, សិនេហំ ករោតីតិ អត្ថោ។ សោ បនេស **សត្តបទេន ហោតិ**, ឯកតោ សត្តបទវីតិហារគមនមត្តេន ហោតីតិ អត្ថោ។ **សហាយោ បន ទ្វាទសកេន ហោតី**តិ សព្ពកិច្ចានិ ឯកតោ ករណវសេន សព្ពិរិយាបថេសុ សហ គច្ឆតីតិ សហាយោ។ សោ បនេស ទ្វាទសកេន ហោតិ, ទ្វាទសាហំ ឯកតោ និវាសេន ហោតីតិ អត្ថោ។ **មាសឌ្ឍមាសេន ចា**តិ មាសេន វា អឌ្ឍមាសេន វា។ **ញាតិ ហោតី**តិ ញាតិសមោ ហោតិ។ **តតុត្តរិ**ន្តិ តតោ ឧត្តរិំ ឯកតោ វាសេន **អត្តសមោបិ ហោតិ**យេវ។ **ជហេយ្យ**ន្តិ “ឯវរូបំ សហាយំ កថំ ជហេយ្យ”ន្តិ មិត្តស្ស គុណំ កថេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បុន កោចិ តស្ស អន្តរេ វត្តា នាម នាហោសីតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កាឡកណ្ណិ អានន្ទោ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាឡកណ្ណិជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៨៤] ៤. អត្ថស្សទ្វារជាតកវណ្ណនា

អារោគ្យមិច្ឆេ បរមញ្ច លាភន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អត្ថកុសលំ កុលបុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ ឯកស្ស មហាវិភវស្ស សេដ្ឋិនោ បុត្តោ ជាតិយា សត្តវស្សោ បញ្ញវា អត្ថកុសលោ។ សោ ឯកទិវសំ បិតរំ ឧបសង្កមិត្វា អត្ថស្ស ទ្វារបញ្ហំ នាម បុច្ឆិ, សោ តំ ន ជានាតិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “អយំ បញ្ហោ អតិសុខុមោ, ឋបេត្វា សព្ពញ្ញុពុទ្ធំ អញ្ញោ ឧបរិ ភវគ្គេន, ហេដ្ឋា ច អវីចិនា បរិច្ឆិន្នេ លោកសន្និវាសេ ឯតំ បញ្ហំ កថេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថី”តិ។ សោ បុត្តមាទាយ ពហុំ មាលាគន្ធវិលេបនំ គាហាបេត្វា ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ ភគវន្តំ ឯតទវោច “អយំ, ភន្តេ, ទារកោ បញ្ញវា អត្ថកុសលោ មំ អត្ថស្ស ទ្វារបញ្ហំ នាម បុច្ឆិ, អហំ តំ បញ្ហំ អជានន្តោ តុម្ហាកំ សន្តិកំ អាគតោ, សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តំ បញ្ហំ កថេតូ”តិ។ សត្ថា “បុព្ពេបាហំ, ឧបាសក, ឥមិនា កុមារកេនេតំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ, មយា ចស្ស កថិតោ, តទា នំ ឯស ជានាតិ, ឥទានិ បន ភវសង្ខេបគតត្តា ន សល្លក្ខេតី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ អថស្ស បុត្តោ សត្តវស្សិកោ ជាតិយា បញ្ញវា អត្ថកុសលោ។ សោ ឯកទិវសំ បិតរំ ឧបសង្កមិត្វា “តាត, អត្ថស្ស ទ្វារំ នាម កិ”ន្តិ អត្ថស្ស ទ្វារបញ្ហំ បុច្ឆិ។ អថស្ស បិតា តំ បញ្ហំ កថេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៨៤. “អារោគ្យមិច្ឆេ បរមញ្ច លាភំ, សីលញ្ច វុទ្ធានុមតំ សុតញ្ច;
ធម្មានុវត្តី ច អលីនតា ច, អត្ថស្ស ទ្វារា បមុខា ឆឡេតេ”តិ។

តត្ថ **អារោគ្យមិច្ឆេ បរមញ្ច លាភ**ន្តិ ច-ការោ និបាតមត្តំ។ តាត, បឋមមេវ អារោគ្យសង្ខាតំ បរមំ លាភំ ឥច្ឆេយ្យាតិ ឥមមត្ថំ ទីបេន្តោ ឯវមាហ។ តត្ថ អារោគ្យំ នាម សរីរស្ស ចេវ ចិត្តស្ស ច អរោគភាវោ អនាតុរតា។ សរីរេ ហិ រោគាតុរេ នេវ អលទ្ធំ ភោគលាភំ ឧប្បាទេតុំ សក្កោតិ, ន លទ្ធំ បរិភុញ្ជិតុំ, អនាតុរេ បន ឧភយម្បេតំ សក្កោតិ។ ចិត្តេ ច កិលេសាតុរេ នេវ អលទ្ធំ ឈានាទិភេទំ លាភំ ឧប្បាទេតុំ សក្កោតិ, ន លទ្ធំ បុន សមាបត្តិវសេន បរិភុញ្ជិតុំ។ ឯតស្មិំ អនារោគ្យេ សតិ អលទ្ធោបិ លាភោ ន លព្ភតិ, លទ្ធោបិ និរត្ថកោ ហោតិ, អសតិ បនេតស្មិំ អលទ្ធោបិ លាភោ លព្ភតិ, លទ្ធោបិ សាត្ថកោ ហោតីតិ អារោគ្យំ បរមោ លាភោ នាម។ តំ សព្ពបឋមំ ឥច្ឆិតព្ពំ។ ឥទមេកំ អត្ថស្ស ទ្វារន្តិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ **សីលញ្ចា**តិ អាចារសីលំ។ ឥមិនា លោកចារិត្តំ ទស្សេតិ។ **វុទ្ធានុមត**ន្តិ គុណវុទ្ធានំ បណ្ឌិតានំ អនុមតំ។ ឥមិនា ញាណសម្បន្នានំ គរូនំ ឱវាទំ ទស្សេតិ។

សុតញ្ញាតិ ការណនិស្សិតំ សុតំ។ ឥមិនា ឥមស្មិំ លោកេ អត្ថនិស្សិតំ ពាហុសច្ចំ ទស្សេតិ។ **ធម្មានុវត្តី ចា**តិ តិវិធស្ស សុចរិតធម្មស្ស អនុវត្តនំ។ ឥមិនា ទុច្ចរិតធម្មំ វជ្ជេត្វា សុចរិតធម្មស្ស អនុវត្តនភាវំ ទស្សេតិ។ **អលីនតា ចា**តិ ចិត្តស្ស អលីនតា អនីចតា។ ឥមិនា ចិត្តស្ស អសង្កោចតំ បណីតភាវំ ឧត្តមភាវំ ទស្សេតិ។ **អត្ថស្ស ទ្វារា បមុខា ឆឡេតេ**តិ អត្ថោ នាម វុឌ្ឍិ, តស្ស វុឌ្ឍិសង្ខាតស្ស លោកិយលោកុត្តរស្ស អត្ថស្ស ឯតេ បមុខា ឧត្តមា ឆ ទ្វារា ឧបាយា អធិគមមុខានីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ បុត្តស្ស អត្ថស្ស ទ្វារបញ្ហំ កថេសិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ តេសុ ឆសុ ធម្មេសុ វត្តិ។ ពោធិសត្តោបិ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បុត្តោវ បច្ចុប្បន្នបុត្តោ, មហាសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អត្ថស្សទ្វារជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៨៥] ៥. កឹបក្កជាតកវណ្ណនា

អាយតឹ ទោសំ នាញ្ញាយាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ អញ្ញតរោ កិរ កុលបុត្តោ ពុទ្ធសាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិតោ ឯកទិវសំ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ឯកំ អលង្កតឥត្ថិំ ទិស្វា ឧក្កណ្ឋិ។ អថ នំ អាចរិយុបជ្ឈាយា សត្ថុ សន្តិកំ អានយិំសុ។ សត្ថា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ”ន្តិ វុត្តេ “បញ្ច កាមគុណា នាមេតេ ភិក្ខុ បរិភោគកាលេ រមណីយា។ សោ បន តេសំ បរិភោគោ និរយាទីសុ បដិសន្ធិទាយកត្តា កឹបក្កផលបរិភោគសទិសោ ហោតិ។ កឹបក្កផលំ នាម វណ្ណគន្ធរសសម្បន្នំ, ខាទិតំ បន អន្តានិ ខណ្ឌិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេតិ។ បុព្ពេ ពហូ ពាលជនា តស្ស ទោសំ អទិស្វា វណ្ណគន្ធរសេសុ ពជ្ឈិត្វា តំ ផលំ បរិភុញ្ជិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិំសូ”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សត្ថវាហោ ហុត្វា បញ្ចហិ សកដសតេហិ បុព្ពន្តាបរន្តំ គច្ឆន្តោ អដវិមុខំ បត្វា មនុស្សេ សន្និបាតេត្វា “ឥមិស្សា អដវិយា វិសរុក្ខា នាម អត្ថិ, មា ខោ មំ អនាបុច្ឆា បុព្ពេ អខាទិតបុព្ពានិ ផលាផលានិ ខាទិត្ថា”តិ ឱវទិ។ មនុស្សា អដវិំ អតិក្កមិត្វា អដវិមុខេ ឯកំ កឹបក្ករុក្ខំ ផលភារឱណមិតសាខំ អទ្ទសំសុ។ តស្ស ខន្ធសាខាបត្តផលានិ សណ្ឋានវណ្ណរសគន្ធេហិ អម្ពសទិសានេវ។ តេសុ ឯកច្ចេ វណ្ណគន្ធរសេសុ ពជ្ឈិត្វា អម្ពផលសញ្ញាយ ផលានិ ខាទឹសុ, ឯកច្ចេ “សត្ថវាហំ បុច្ឆិត្វា ខាទិស្សាមា”តិ គហេត្វា អដ្ឋំសុ។ ពោធិសត្តោ តំ ឋានំ បត្វា យេ គហេត្វា ឋិតា, តេ ផលានិ ឆឌ្ឌាបេត្វា, យេ ខាទមានា អដ្ឋំសុ, តេ វមនំ ការេត្វា តេសំ ភេសជ្ជំ អទាសិ។ តេសុ ឯកច្ចេ អរោគា ជាតា, បឋមមេវ ខាទិត្វា ឋិតា បន ជីវិតក្ខយំ បត្តា។ ពោធិសត្តោបិ ឥច្ឆិតដ្ឋានំ សោត្ថិនា គន្ត្វា លាភំ លភិត្វា បុន សកដ្ឋានមេវ អាគន្ត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា តំ វត្ថុំ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៨៥. “អាយតឹ ទោសំ នាញ្ញាយ, យោ កាមេ បដិសេវតិ;
វិបាកន្តេ ហនន្តិ នំ, កឹបក្កមិវ ភក្ខិត”ន្តិ។

តត្ថ **អាយតឹ ទោសំ នាញ្ញាយា**តិ អនាគតេ ទោសំ ន អញ្ញាយ, អជានិត្វាតិ អត្ថោ។ **យោ កាមេ បដិសេវតី**តិ យោ វត្ថុកាមេ ច កិលេសកាមេ ច បដិសេវតិ។ ***វិបាកន្តេ ហនន្តិ ន***ន្តិ តេ កាមា តំ បុរិសំ អត្តនោ វិបាកសង្ខាតេ អន្តេ និរយាទីសុ ឧប្បន្នំ នានប្បការេន ទុក្ខេន សំយោជយមានា ហនន្តិ។ កថំ? **កឹបក្កមិវ ភក្ខិត**ន្តិ, យថា បរិភោគកាលេ វណ្ណគន្ធរសសម្បត្តិយា មនាបំ កឹបក្កផលំ អនាគតទោសំ អទិស្វា ភក្ខិតំ អន្តេ ហនតិ, ជីវិតក្ខយំ បាបេតិ, ឯវំ បរិភោគកាលេ មនាបាបិ កាមា វិបាកកាលេ ហនន្តីតិ ទេសនំ យថានុសន្ធិំ បាបេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលំ បាបុណិ។ សេសបរិសាយបិ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហេសុំ។

សត្ថាបិ ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បរិសា ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, សត្ថវាហោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កឹបក្កជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[៨៦] ៦. សីលវីមំសកជាតកវណ្ណនា

សីលំ កិរេវ កល្យាណន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សីលវីមំសកំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ កោសលរាជានំ និស្សាយ ជីវតិ តិសរណំ គតោ អខណ្ឌបញ្ចសីលោ តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ។ រាជា “អយំ សីលវា”តិ តស្ស អតិរេកសម្មានំ ករោតិ។ សោ ចិន្តេសិ “អយំ រាជា មយ្ហំ អញ្ញេហិ ព្រាហ្មណេហិ អតិរេកសម្មានំ ករោតិ, អតិវិយ មំ គរុំ កត្វា បស្សតិ, កឹ នុ ខោ ឯស មម ជាតិគោត្តកុលប្បទេសសិប្បសម្បត្តឹ និស្សាយ ឥមំ សម្មានំ ករោតិ, ឧទាហុ សីលសម្បត្តឹ, វីមំសិស្សាមិ តាវា”តិ។ សោ ឯកទិវសំ រាជុបដ្ឋានំ គន្ត្វា ឃរំ អាគច្ឆន្តោ ឯកស្ស ហេរញ្ញិកស្ស ផលកតោ អនាបុច្ឆិត្វា ឯកំ កហាបណំ គហេត្វា អគមាសិ, ហេរញ្ញិកោ ព្រាហ្មណេ គរុភាវេន កិញ្ចិ អវត្វា និសីទិ។ បុនទិវសេ ទ្វេ កហាបណេ គណ្ហិ, ហេរញ្ញិកោ តថេវ អធិវាសេសិ។ តតិយទិវសេ កហាបណមុដ្ឋឹ អគ្គហេសិ, អថ នំ ហេរញ្ញិកោ “អជ្ជ តេ តតិយោ ទិវសោ រាជកុដុម្ពំ វិលុម្បន្តស្សា”តិ “រាជកុដុម្ពវិលុម្បកចោរោ មេ គហិតោ”តិ តិក្ខត្តុំ វិរវិ។ អថ នំ មនុស្សា ឥតោ ចិតោ ច អាគន្ត្វា “ចិរំទានិ ត្វំ សីលវា វិយ វិចរី”តិ ទ្វេ តយោ បហារេ ទត្វា ពន្ធិត្វា រញ្ញោ ទស្សេសុំ។

រាជា វិប្បដិសារី ហុត្វា “កស្មា, ព្រាហ្មណ, ឯវរូបំ ទុស្សីលកម្មំ ករោសី”តិ វត្វា “គច្ឆថ, តស្ស រាជាណំ ករោថា”តិ អាហ។ ព្រាហ្មណោ “នាហំ, មហារាជ, ចោរោ”តិ អាហ។ អថ “កស្មា រាជកុដុម្ពិកស្ស ផលកតោ កហាបណេ គណ្ហី”តិ? “ឯតំ មយា តយិ មម អតិសម្មានំ ករោន្តេ ‘កឹ នុ ខោ រាជា មម ជាតិអាទីនិ និស្សាយ អតិសម្មានំ ករោតិ, ឧទាហុ សីលំ និស្សាយា’តិ វីមំសនត្ថាយ កតំ, ឥទានិ បន មយា ឯកំសេន ញាតំ។ យថា សីលមេវ និស្សាយ តយា មម សម្មានោ កតោ, ន ជាតិអាទីនិ។ តថា ហិ មេ ឥទានិ រាជាណំ ការេសិ, ស្វាហំ ឥមិនា ការណេន ‘ឥមស្មឹ លោកេ សីលមេវ ឧត្តមំ សីលំ បមុខ’ន្តិ សន្និដ្ឋានំ គតោ។ ឥមស្ស បនាហំ សីលស្ស អនុច្ឆវិកំ ករោន្តោ គេហេ ឋិតោ កិលេសេ បរិភុញ្ជន្តោ ន សក្ខិស្សាមិ កាតុំ, អជ្ជេវ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិស្សាមិ, បព្ពជ្ជំ មេ ទេថ, ទេវា”តិ វត្វា រាជានំ អនុជានាបេត្វា ជេតវនាភិមុខោ បាយាសិ។

អថ នំ ញាតិសុហជ្ជពន្ធវា សន្និបតិត្វា និវារេតុំ អសក្កោន្តា និវត្តឹសុ។ សោ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច លភិត្វា អវិស្សដ្ឋកម្មដ្ឋានោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, មយ្ហំ បព្ពជ្ជា មត្ថកំ បត្តា”តិ អញ្ញំ ព្យាកាសិ។ តស្ស តំ អញ្ញាព្យាករណំ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដំ ជាតំ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ “អាវុសោ, អសុកោ នាម រញ្ញោ ឧបដ្ឋាកព្រាហ្មណោ អត្តនោ សីលំ វីមំសិត្វា រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា បព្ពជិត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋិតោ”តិ តស្ស គុណំ កថយមានា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានិ អយមេវ ព្រាហ្មណោ អត្តនោ សីលំ វីមំសិត្វា បព្ពជិត្វា អត្តនោ បតិដ្ឋំ អកាសិ, បុព្ពេបិ បណ្ឌិតា អត្តនោ សីលំ វីមំសិត្វា បព្ពជិត្វា អត្តនោ បតិដ្ឋំ ករិំសូ”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស បុរោហិតោ អហោសិ ទានាធិមុត្តោ សីលជ្ឈាសយោ អខណ្ឌបញ្ចសីលោ។ រាជា សេសព្រាហ្មណេហិ អតិរេកំ តស្ស សម្មានំ ករោតីតិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។ ពោធិសត្តេ បន ពន្ធិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ នីយមានេ អហិតុណ្ឌិកា អន្តរវីថិយំ សប្បំ កីឡាបេន្តា នង្គុដ្ឋេ គណ្ហន្តិ, គីវាយ គណ្ហន្តិ, គលេ វេឋេន្តិ។ ពោធិសត្តោ តេ ទិស្វា “មា, តាតា, ឯវំ សប្បំ នង្គុដ្ឋេ គណ្ហថ, មា គីវាយ គណ្ហថ, មា គលេ វេឋេថ។ អយញ្ហិ វោ ឌំសិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេយ្យា”តិ អាហ។ អហិតុណ្ឌិកា “អយំ, ព្រាហ្មណ, សប្បោ សីលវា អាចារសម្បន្នោ តាទិសោ ទុស្សីលោ ន ហោតិ, ត្វំ បន អត្តនោ ទុស្សីលតាយ អនាចារេន រាជកុដុម្ពវិលុម្បកចោរោតិ ពន្ធិត្វា នីយសី”តិ អាហំសុ។

សោ ចិន្តេសិ “សប្បាបិ តាវ អឌំសន្តា អវិហេឋេន្តា ‘សីលវន្តោ’តិ នាមំ លភន្តិ, កិមង្គំ បន មនុស្សភូតា។ សីលមេវ ឥមស្មឹ លោកេ ឧត្តមំ, នត្ថិ តតោ ឧត្តរិតរ”ន្តិ។ អថ នំ នេត្វា រញ្ញោ ទស្សេសុំ។ រាជា “កឹ ឥទំ, តាតា”តិ បុច្ឆិ។ “រាជកុដុម្ពវិលុម្បកោ ចោរោ, ទេវា”តិ។ “តេន ហិស្ស រាជាណំ ករោថា”តិ។ ព្រាហ្មណោ “នាហំ, មហារាជ, ចោរោ”តិ អាហ។ “អថ កស្មា កហាបណេ អគ្គហេសី”តិ ច វុត្តេ បុរិមនយេនេវ សព្ពំ អារោចេន្តោ “ស្វាហំ ឥមិនា ការណេន ‘ឥមស្មឹ លោកេ សីលមេវ ឧត្តមំ, សីលំ បាមោក្ខ’ន្តិ សន្និដ្ឋានំ គតោ”តិ វត្វា “តិដ្ឋតុ តាវ ឥទំ, អាសីវិសោបិ តាវ អឌំសន្តោ អវិហេឋេន្តោ ‘សីលវា’តិ វត្តព្ពតំ លភតិ។ ឥមិនាបិ ការណេន សីលមេវ ឧត្តមំ, សីលំ បវរ”ន្តិ សីលំ វណ្ណេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៨៦. “សីលំ កិរេវ កល្យាណំ, សីលំ លោកេ អនុត្តរំ;
បស្ស ឃោរវិសោ នាគោ, សីលវាតិ ន ហញ្ញតី”តិ។

តត្ថ **សីលំ កិរេវា**តិ កាយវាចាចិត្តេហិ អវីតិក្កមសង្ខាតំ អាចារសីលមេវ។ **កិរា**តិ អនុស្សវវសេន វទតិ។ **កល្យាណ**ន្តិ សុន្ទរតរំ។ **អនុត្តរ**ន្តិ ជេដ្ឋកំ សព្ពគុណទាយកំ។ **បស្សា**តិ អត្តនា ទិដ្ឋការណំ អភិមុខំ ករោន្តោ

កថេតិ។ **សីលវាតិ ន ហញ្ញតី**តិ យោរវិសោបិ សមានោ អខំសនអរិយេបនមគ្គកេន សីលវាតិ បសំសំ លភតិ, ន ហញ្ញតិ ន វិហញ្ញតីតិ។ ឥមិនាបិ ការណេន សីលមេវ ឧត្តមន្តិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តំ បវិសិត្វា បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, រាជបរិសា ពុទ្ធបរិសា, បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សីលវីមំសកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៨៧] ៧. មង្គលជាតកវណ្ណនា

យស្ស មង្គលា សមូហតាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សាដកលក្ខណព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ រាជគហវាសិកោ កិរេកោ ព្រាហ្មណោ កោតុហលមង្គលិកោ តីសុ រតនេសុ អប្បសន្នោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ អឌ្ឍោ មហទ្ធនោ មហាភោគោ, តស្ស សមុគ្គេ ឋបិតំ សាដកយុគំ មូសិកា ខាទីសុ។ អថស្ស សីសំ ន្ហាយិត្វា “សាដកេ អាហរថា”តិ វុត្តកាលេ មូសិកាយ ខាទិតភាវំ អារោចយឹសុ។ សោ ចិន្តេសិ “សចេ ឥទំ មូសិកាទដ្ឋំ សាដកយុគំ ឥមស្មឹ គេហេ ភវិស្សតិ, មហាវិនាសោ ភវិស្សតិ។ ឥទញ្ហិ អវមង្គលំ កាឡកណ្ណិសទិសំ បុត្តធីតាទីនំ វា ទាសកម្មករាទីនំ វា ន សក្កា ទាតុំ។ យោ ហិ ឥទំ គណ្ហិស្សតិ, សព្ពស្ស មហាវិនាសោ ភវិស្សតិ, អាមកសុសានេ តំ ឆឌ្ឌាបេស្សាមិ, ន ខោ បន សក្កា ទាសកម្មករាទីនំ ហត្ថេ ទាតុំ។ តេ ហិ ឯត្ថ លោភំ ឧប្បាទេត្វា ឥមំ គហេត្វា វិនាសំ បាបុណេយ្យុំ, បុត្តស្ស តំ ហត្ថេ ទស្សាមី”តិ។ សោ បុត្តំ បក្កោសាបេត្វា តមត្ថំ អារោចេត្វា “ត្វម្បិ នំ, តាត, ហត្ថេន អផុសិត្វា ទណ្ឌកេន គហេត្វា អាមកសុសានេ ឆឌ្ឌេត្វា សីសំ ន្ហាយិត្វា ឯហី”តិ បេសេសិ។

សត្ថាបិ ខោ តំ ទិវសំ បច្ចូសសមយេ ពោធនេយ្យពន្ធវេ ឱលោកេន្តោ ឥមេសំ បិតាបុត្តានំ សោតាបត្តិផលស្ស ឧបនិស្សយំ ទិស្វា មិគវីថិំ គហេត្វា មិគលុទ្ទកោ វិយ គន្ត្វា អាមកសុសានទ្វារេ និសីទិ ឆព្ពណ្ណពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ។ មាណវោបិ បិតុ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា អជគរសប្បំ វិយ តំ យុគសាដកំ យដ្ឋិកោដិយា គហេត្វា អាមកសុសានទ្វារំ បាបុណិ។ អថ នំ សត្ថា “កឹ ករោសិ មាណវា”តិ អាហ។ “ភោ គោតម, ឥទំ សាដកយុគំ មូសិកាទដ្ឋំ កាឡកណ្ណិសទិសំ ហលាហលវិសូបមំ, មម បិតា ‘អញ្ញោ ឯតំ ឆឌ្ឌេន្តោ លោភំ ឧប្បាទេត្វា គណ្ហេយ្យា’តិ ភយេន មំ បហិណិ, អហមេតំ ឆឌ្ឌេត្វា សីសំ ន្ហាយិស្សាមីតិ អាគតោម្ហិ, ភោ គោតមា”តិ។ “តេន ហិ ឆឌ្ឌេហី”តិ។ មាណវោ ឆឌ្ឌេសិ, សត្ថា “អម្ហាកំ ទានិ វដ្ដតី”តិ តស្ស សម្មុខាវ គណ្ហិ។ “អវមង្គលំ, ភោ គោតម, ឯតំ កាឡកណ្ណិសទិសំ, មា គណ្ហិ មា គណ្ហី”តិ តស្មិំ វារយមានេយេវ តំ គហេត្វា វេឡុវនាភិមុខោ បាយាសិ។

មាណវោ វេគេន គន្ត្វា បិតុ អារោចេសិ “តាត, មយា អាមកសុសានេ ឆឌ្ឌិតំ សាដកយុគំ សមណោ គោតមោ ‘អម្ហាកំ វដ្តតី’តិ មយា វារិយមានោបិ គហេត្វា វេឡុវនំ គតោ”តិ។ ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ “តំ សាដកយុគំ អវមង្គលំ កាឡកណ្ណិសទិសំ, តំ វឡញ្ជេន្តោ សមណោបិ គោតមោ នស្សិស្សតិ, វិហារោបិ នស្សិស្សតិ, តតោ អម្ហាកំ គរហា ភវិស្សតិ, សមណស្ស គោតមស្ស អញ្ញេ ពហូ សាដកេ ទត្វា តំ ឆឌ្ឌាបេស្សាមី”តិ។ សោ ពហូ សាដកេ គាហាបេត្វា បុត្តេន សទ្ធឹ វេឡុវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ ទិស្វា ឯកមន្តំ ឋិតោ ឯវមាហ “សច្ចំ កិរ វោ, ភោ គោតម, អាមកសុសានេ សាដកយុគំ គហិត”ន្តិ? “សច្ចំ, ព្រាហ្មណា”តិ។ “ភោ គោតម, តំ សាដកយុគំ អវមង្គលំ, តុម្ហេ តំ បរិភុញ្ជមានា នស្សិស្សថ, សកលវិហារោបិ នស្សិស្សតិ។ សចេ វោ និវាសនំ វា បារុបនំ វា នប្បហោតិ, ឥមេ សាដកេ គហេត្វា តំ ឆឌ្ឌាបេថា”តិ។ អថ នំ សត្ថា “មយំ ព្រាហ្មណ បព្ពជិតា នាម, អម្ហាកំ អាមកសុសានេ អន្តរវីថិយំ សង្ការដ្ឋានេ ន្ហានតិត្ថេ មហាមគ្គេតិ ឯវរូបេសុ ឋានេសុ ឆឌ្ឌិតា វា បតិតា វា បិលោតិកា វដ្តតិ, ត្វំ បន ន ឥទានេវ ឯវំលទ្ធិកោ, បុព្ពេបិ ឯវំលទ្ធិកោយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហនគរេ ធម្មិកោ មគធរាជា រជ្ជំ ការេសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តេ វសមានោ ឯកស្មិំ កាលេ ហិមវន្តតោ និក្ខមិត្វា រាជគហនគរេ រាជុយ្យានំ បត្វា តត្ថ វសិត្វា ទុតិយទិវសេ ភិក្ខាចារត្ថាយ នគរំ បាវិសិ។ រាជា តំ ទិស្វា បក្កោសាបេត្វា បាសាទេ និសីទាបេត្វា ភោជេត្វា ឧយ្យានេយេវ វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ គណ្ហិ។ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ និវេសនេ ភុញ្ជិត្វា ឧយ្យានេ វសតិ។ តស្មិំ កាលេ រាជគហនគរេ ទុស្សលក្ខណព្រាហ្មណោ នាម អហោសិ។ តស្ស សមុគ្គេ ឋបិតំ សាដកយុគន្តិ សព្ពំ បុរិមសទិសមេវ។

មាណវេ បន សុសានំ គច្ឆន្តេ ពោធិសត្តោ បឋមតរំ គន្ត្វា សុសានទ្វារេ និសីទិត្វា តេន ឆឌ្ឌិតំ សាដកយុគំ គហេត្វា ឧយ្យានំ អគមាសិ។ មាណវោ គន្ត្វា បិតុ អារោចេសិ។ បិតា “រាជកុលូបកោ តាបសោ នស្សេយ្យា”តិ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “តាបស, តយា គហិតសាដកេ ឆឌ្ឌេហិ, មា នស្សី”តិ អាហ។ តាបសោ “អម្ហាកំ សុសានេ ឆឌ្ឌិតបិលោតិកា វដ្ដតិ, ន មយំ កោតុហលមង្គលិកា, កោតុហលមង្គលំ នាមេតំ ន ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពោធិសត្តេហិ វណ្ណិតំ, តស្មា បណ្ឌិតេន នាម កោតុហលមង្គលិកេន ន ភវិតព្ព”ន្តិ ព្រាហ្មណស្ស ធម្មំ ទេសេសិ។ ព្រាហ្មណោ ធម្មំ សុត្វា ទិដ្ឋិំ ភិន្ទិត្វា ពោធិសត្តំ សរណំ គតោ។ ពោធិសត្តោបិ អបរិហីនជ្ឈានោ ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថាបិ ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ព្រាហ្មណស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៨៧. “យស្ស មង្គលា សមូហតា, ឧប្បាតា សុបិនា ច លក្ខណា ច;
សោ មង្គលទោសវីតិវត្តោ, យុគយោគាធិគតោ ន ជាតុមេតី”តិ។

តត្ថ **យស្ស មង្គលា សមូហតា**តិ យស្ស អរហតោ ខីណាសវស្ស ទិដ្ឋមង្គលំ, សុតមង្គលំ, មុតមង្គលន្តិ ឯតេ មង្គលា សមុច្ឆិន្នា។ **ឧប្បាតា សុបិនា ច លក្ខណា ចា**តិ “ឯវរូបោ ចន្ទគ្គាហោ ភវិស្សតិ, ឯវរូបោ សូរិយគ្គាហោ ភវិស្សតិ, ឯវរូបោ នក្ខត្តគ្គាហោ ភវិស្សតិ, ឯវរូបោ ឧក្កាបាតោ ភវិស្សតិ, ឯវរូបោ ទិសាឌាហោ ភវិស្សតី”តិ ឥមេ បញ្ច មហាឧប្បាតា, នានប្បការា សុបិនា, សុភគលក្ខណំ, ទុព្ភគលក្ខណំ, ឥត្ថិលក្ខណំ, បុរិសលក្ខណំ, ទាសិលក្ខណំ, ទាសលក្ខណំ, អសិលក្ខណំ, ហត្ថិលក្ខណំ, អស្សលក្ខណំ, ឧសភលក្ខណំ, អាវុធលក្ខណំ, វត្ថលក្ខណន្តិ ឯវមាទិកានិ លក្ខណានិ ឥមេ ច ទិដ្ឋិដ្ឋានា យស្ស សមូហតា, ន ឯតេហិ ឧប្បាតាទីហិ អត្តនោ មង្គលំ វា អវមង្គលំ វា បច្ចេតិ។ **សោ មង្គលទោសវីតិវត្តោ**តិ សោ ខីណាសវោ សព្ពមង្គលទោសេ វីតិវត្តោ អតិក្កន្តោ បជហិត្វា ឋិតោ។ **យុគយោគាធិគតោ**តិ “កោធោ ច ឧបនាហោ ច, មក្ខោ ច បឡាសោ ចា”តិអាទិនា (វិភ. ៨៣៣) នយេន ទ្វេ ទ្វេ ឯកតោ អាគតកិលេសា យុគា នាម។ កាមយោគោ, ភវយោគោ, ទិដ្ឋិយោគោ, អវិជ្ជាយោគោតិ ឥមេ សំសារេ យោជនភាវតោ ចត្តារោ យោគា នាម។ តេ យុគេ ច យោគេ ចាតិ យុគយោគេ អធិគតោ អភិភវិត្វា គតោ វីតិវត្តោ សមតិក្កន្តោ ខីណាសវោ ភិក្ខុ។ **ន ជាតុមេតី**តិ បុន បដិសន្ធិវសេន ឯកំសេនេវ ឥមំ លោកំ ន ឯតិ នាគច្ឆតីតិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមាយ គាថាយ ព្រាហ្មណស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ព្រាហ្មណោ សទ្ធិំ បុត្តេន សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សត្ថា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ឯតេវ បិតាបុត្តា ឥទានិ បិតាបុត្តា អហេសុំ, តាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មង្គលជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៨៨] ៨. សារម្ភជាតកវណ្ណនា

កល្យាណិមេវ មុញ្ចេយ្យាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឱមសវាទសិក្ខាបទំ (បាចិ. ១៥) អារព្ភ កថេសិ។ ទ្វេបិ វត្ថូនិ ហេដ្ឋា នន្ទិវិសាលជាតកេ វុត្តសទិសានេវ។ ឥមស្មិំ បន ជាតកេ ពោធិសត្តោ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលាយំ អញ្ញតរស្ស ព្រាហ្មណស្ស សារម្ភោ នាម ពលិពទ្ទោ អហោសិ។ សត្ថា ឥទំ អតីតវត្ថុំ កថេត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៨៨. “កល្យាណិមេវ មុញ្ចេយ្យ, ន ហិ មុញ្ចេយ្យ បាបិកំ;
មោក្ខោ កល្យាណិយា សាធុ, មុត្វា តប្បតិ បាបិក”ន្តិ។

តត្ថ **កល្យាណិមេវ មុញ្ចេយ្យា**តិ ចតុទោសវិនិមុត្តំ កល្យាណី សុន្ទរំ អនវជ្ជំ វាចមេវ មុញ្ចេយ្យ វិស្សជ្ជេយ្យ កថេយ្យ។ **ន ហិ មុញ្ចេយ្យ បាបិក**ន្តិ បាបិកំ លាមិកំ បរេសំ អប្បិយំ អមនាបំ ន មុញ្ចេយ្យ ន កថេយ្យ។ **មោក្ខោ កល្យាណិយា សាធូ**តិ កល្យាណវាចាយ វិស្សជ្ជនមេវ ឥមស្មិំ លោកេ សាធុ សុន្ទរំ ភទ្ទកំ។ **មុត្វា តប្បតិ បាបិក**ន្តិ បាបិកំ ផរុសវាចំ មុញ្ចិត្វា វិស្សជ្ជេត្វា កថេត្វា សោ បុគ្គលោ តប្បតិ សោចតិ កិលមតីតិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណោ អានន្ទោ អហោសិ, ព្រាហ្មណី ឧប្បលវណ្ណា, សារម្ភោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សារម្ភជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៨៩] ៩. កុហកជាតកវណ្ណនា

វាចាវ កិរ តេ អាសីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ កុហកវត្ថុ ឧទ្ទាលកជាតកេ អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ឯកំ គាមកំ ឧបនិស្សាយ ឯកោ កូដជដិលោ កុហកតាបសោ វសតិ។ ឯកោ កុដុម្ពិកោ តស្ស អរញ្ញេ បណ្ណសាលំ ការេត្វា តត្ថ នំ វាសេន្តោ អត្តនោ គេហេ បណីតាហារេន បដិជគ្គតិ។ សោ តំ កូដជដិលំ "សីលវា ឯសោ"តិ សទ្ទហិត្វា ចោរភយេន សុវណ្ណនិក្ខសតំ តស្ស បណ្ណសាលំ នេត្វា ភូមិគតំ កត្វា "ឥទំ ឱលោកេយ្យាសិ, ភន្តេ"តិ អាហ។ អថ នំ តាបសោ "បព្ពជិតានំ នាម, អាវុសោ, ឯវរូបំ កថេតុំ, ន វដ្ដតិ, អម្ហាកំ បន បរសន្តកេ លោភោ នាម នត្ថី"តិ អាហ។ សោ "សាធុ, ភន្តេ"តិ តស្ស វចនំ សទ្ទហិត្វា បក្កាមិ។ ទុដ្ឋតាបសោ "សក្កា ឯត្តកេន ជីវិតុ"ន្តិ កតិបាហំ អតិក្កមិត្វា តំ សុវណ្ណំ គហេត្វា អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មឹ ឋានេ ឋបេត្វា អាគន្ត្វា បណ្ណសាលាយមេវ វសិត្វា បុនទិវសេ តស្ស គេហេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា ឯវមាហ "អាវុសោ, មយំ តុម្ហេ និស្សាយ ចិរំ វសិម្ហ, អតិចិរំ ឯកស្មឹ ឋានេ វសន្តានំ មនុស្សេហិ សទ្ធឹ សំសគ្គោ ហោតិ, សំសគ្គោ ច នាម បព្ពជិតានំ មលំ, តស្មា គច្ឆាមហ"ន្តិ វត្វា តេន បុនប្បុនំ យាចិយមានោបិ និវត្តិតុំ ន ឥច្ឆិ។ អថ នំ សោ "ឯវំ សន្តេ គច្ឆថ, ភន្តេ"តិ យាវ គាមទ្វារំ អនុគន្ត្វា និវត្តិ។ តាបសោបិ ថោកំ គន្ត្វាវ "ឥមំ កុដុម្ពិកំ មយា វញ្ចេតុំ វដ្ដតី"តិ ចិន្តេត្វា ជដានំ អន្តរេ តិណំ ឋបេត្វា បដិនិវត្តិ។ កុដុម្ពិកោ "កឹ, ភន្តេ, និវត្តិត្ថា"តិ បុច្ឆិ។ អាវុសោ តុម្ហាកំ គេហច្ឆទនតោ មេ ជដាសុ ឯកតិណំ លគ្គំ, អទិន្នាទានញ្ច នាម បព្ពជិតានំ ន វដ្ដតិ, តំ អាទាយ អាគតោម្ហីតិ។ កុដុម្ពិកោ "ឆឌ្ឌេត្វា គច្ឆថ, ភន្តេ"តិ វត្វា "តិណសលាកម្បិ នាម បរសន្តកំ ន គណ្ហាតិ, អហោ កុក្កុច្ចកោ មេ អយ្យោ"តិ បសីទិត្វា វន្ទិត្វា ឧយ្យោជេសិ។

តទា បន ពោធិសត្តេន ភណ្ឌត្ថាយ បច្ចន្តំ គច្ឆន្តេន តស្មឹ និវេសនេ និវាសោ គហិតោ ហោតិ។ សោ តាបសស្ស វចនំ សុត្វាវ "អទ្ធា ឥមិនា ទុដ្ឋតាបសេន ឥមស្ស កិញ្ចិ គហិតំ ភវិស្សតី"តិ កុដុម្ពិកំ បុច្ឆិ "អត្ថិ បន តេ, សម្ម, កិញ្ចិ ឯតស្ស តាបសស្ស សន្តិកេ និក្ខិត្ត"ន្តិ? "អត្ថិ, សម្ម, សុវណ្ណនិក្ខសត"ន្តិ។ "តេន ហិ គច្ឆ, តំ ឧបធារេហី"តិ ។ សោ បណ្ណសាលំ គន្ត្វា តំ អទិស្វា វេគេនាគន្ត្វា "នត្ថិ, សម្មា"តិ អាហ។ "ន តេ សុវណ្ណំ អញ្ញេន គហិតំ, តេនេវ កុហកតាបសេន គហិតំ, ឯហិ, តំ អនុពន្ធិត្វា គណ្ហាមា"តិ វេគេន គន្ត្វា កូដតាបសំ គណ្ហិត្វា ហត្ថេហិ ច បាទេហិ ច បោថេត្វា សុវណ្ណំ អាហរាបេត្វា គណ្ហឹសុ។ ពោធិសត្តោ សុវណ្ណំ ទិស្វា "និក្ខសតំ ហរមានោ អសជ្ជិត្វា តិណមត្តេ សត្តោសី"តិ វត្វា តំ គរហន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៨៩. "វាចាវ កិរ តេ អាសិ, សណ្ហា សខិលភាណិនោ;
តិណមត្តេ អសជ្ជិត្ថោ, នោ ច និក្ខសតំ ហរ"ន្តិ។

តត្ថ **វាចាវ កិរ តេ អាសិ, សណ្ហា សខិលភាណិនោ**តិ "បព្ពជិតានំ តិណមត្តម្បិ អទិន្នំ អាទាតុំ ន វដ្ដតី"តិ ឯវំ សខិលំ មុទុវចនំ វទន្តស្ស វាចា ឯវ កិរ តេ សណ្ហា អាសិ, វចនមត្តមេវ មដ្ឋំ អហោសីតិ អត្ថោ។ **តិណមត្តេ អសជ្ជិត្ថោ**តិ កូដជដិល ឯកិស្សា តិណសលាកាយ កុក្កុច្ចំ ករោមានោ ត្វំ សត្តោ អាសត្តោ លគ្គោ អហោសិ។ **នោ ច និក្ខសតំ ហរ**ន្តិ ឥមំ បន និក្ខសតំ ហរន្តោ អសត្តោ និល្លគ្គោវ ជាតោសីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តំ គរហិត្វា "មា បុន, កូដជដិល, ឯវរូបមកាសី"តិ ឱវាទំ ទត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស ភិក្ខុ កុហកោ, បុព្ពេបិ កុហកោយេវា"តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា កូដតាបសោ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, បណ្ឌិតបុរិសោ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

កុហកជាតកវណ្ណនា នវមា។

[៩០] ១០. អកតញ្ញុជាតកវណ្ណនា

យោ បុព្ពេ កតកល្យាណោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស កិរេកោ បច្ចន្តវាសិកោ សេដ្ឋិ អទិដ្ឋសហាយោ អហោសិ។ សោ ឯកទា បច្ចន្តេ ឧដ្ឋានកភណ្ឌស្ស បញ្ច សកដសតានិ បូរេត្វា កម្មន្តិកមនុស្សេ អាហ – "គច្ឆថ, ភោ, ឥមំ ភណ្ឌំ សាវត្ថឹ នេត្វា អម្ហាកំ សហាយកស្ស អនាថបិណ្ឌិកមហាសេដ្ឋិស្ស បច្ចត្តេន វិក្កិណិត្វា បដិភណ្ឌំ អាហរថា"តិ។ តេ "សាធូ"តិ តស្ស វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា សាវត្ថឹ គន្ត្វា មហាសេដ្ឋឹ ទិស្វា បណ្ណាការំ ទត្វា តំ បវត្តឹ អារោចេសុំ។ មហាសេដ្ឋិ "ស្វាគតំ វោ"តិ តេសំ អាវាសញ្ច បរិព្ពយញ្ច ទាបេត្វា សហាយកស្ស សុខំ បុច្ឆិត្វា ភណ្ឌំ វិក្កិណិត្វា បដិភណ្ឌំ ទាបេសិ។ តេ បច្ចន្តំ គន្ត្វា តមត្ថំ អត្តនោ សេដ្ឋិស្ស អារោចេសុំ។

អបរភាគេ អនាថបិណ្ឌិកោបិ តថេវ បញ្ច សកដសតានិ តត្ថ បេសេសិ។ មនុស្សា តត្ថ គន្ត្វា បណ្ណាការំ អាទាយ បច្ចន្តវាសិកសេដ្ឋឹ បស្សឹសុ។ សោ “កុតោ អាគច្ឆថា”តិ បុច្ឆិត្វា “សាវត្ថិតោ តុម្ហាកំ សហាយកស្ស អនាថបិណ្ឌិកស្ស សន្តិកា”តិ វុត្តេ “អនាថបិណ្ឌិកោតិ កស្សចិ បុរិសស្ស នាមំ ភវិស្សតី”តិ បរិហាសំ កត្វា បណ្ណាការំ គហេត្វា “គច្ឆថ តុម្ហេ”តិ ឧយ្យោជេសិ, នេវ និវាសំ, ន បរិព្ពយំ ទាបេសិ។ តេ សយមេវ ភណ្ឌំ វិក្កិណិត្វា បដិភណ្ឌំ អាទាយ សាវត្ថឹ អាគន្ត្វា សេដ្ឋិស្ស តំ បវត្តឹ អារោចេសុំ។

អថ សោ បច្ចន្តវាសី បុនបិ ឯកវារំ តថេវ បញ្ច សកដសតានិ សាវត្ថឹ បេសេសិ, មនុស្សា បណ្ណាការំ អាទាយ មហាសេដ្ឋឹ បស្សឹសុ។ តេ បន ទិស្វា អនាថបិណ្ឌិកស្ស មនុស្សា “មយំ, សាមិ, ឯតេសំ និវាសញ្ច ភត្តញ្ច បរិព្ពយញ្ច ជានិស្សាមា”តិ វត្វា តេសំ សកដានិ ពហិនគរេ តថារូបេ ឋានេ មោចាបេត្វា “តុម្ហេ ឥធេវ វសថ, អម្ហាកំ ឃរេ យាគុភត្តញ្ច បរិព្ពយោ ច ភវិស្សតី”តិ គន្ត្វា ទាសកម្មករេ សន្និបាតេត្វា មជ្ឈិមយាមសមនន្តរេ បញ្ច សកដសតានិ វិលុម្បិត្វា និវាសនបារុបនានិបិ នេសំ អច្ឆិន្ទិត្វា គោណេ បលាបេត្វា សកដានិ វិចក្កានិ កត្វា ភូមិយំ ឋបេត្វា ចក្កានិបិ គណ្ហិត្វាវ អគមំសុ។ បច្ចន្តវាសិនោ និវាសនមត្តស្សបិ សាមិកា អហុត្វា ភីតា វេគេន បលាយិត្វា បច្ចន្តមេវ គតា។ សេដ្ឋិមនុស្សាបិ តមត្ថំ មហាសេដ្ឋិនោ អារោចេសុំ។ សោ “អត្ថិ ទានិទំ កថាបាភត”ន្តិ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ សព្ពំ តំ បវត្តឹ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ, គហបតិ, សោ បច្ចន្តវាសី ឥទានេវ ឯវំសីលោ, បុព្ពេបិ ឯវំសីលោយេវ អហោសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តស្សេកោ បច្ចន្តវាសិកោ សេដ្ឋិ អទិដ្ឋសហាយោ អហោសិ។ សព្ពំ អតីតវត្ថុ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ ពោធិសត្តោ បន អត្តនោ មនុស្សេហិ “អជ្ជ អម្ហេហិ ឥទំ នាម កត”ន្តិ អារោចិតេ “បឋមំ អត្តនោ កតំ ឧបការំ អជានន្តា បច្ឆា ឯវរូបំ លភន្តិយេវា”តិ វត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៩០. “យោ បុព្ពេ កតកល្យាណោ, កតត្ថោ នាវពុជ្ឈតិ;
បច្ឆា កិច្ចេ សមុប្បន្នេ, កត្តារំ នាធិគច្ឆតី”តិ។

តត្រាយំ បិណ្ឌត្ថោ – ខត្តិយាទីសុ **យោ** កោចិ បុរិសោ **បុព្ពេ** បឋមតរំ អញ្ញេន **កតកល្យាណោ** កតូបការោ **កតត្ថោ** និប្ផាទិតកិច្ចោ ហុត្វា តំ បរេន អត្តនិ កតំ កល្យាណញ្ចេវ អត្ថញ្ច ន ជានាតិ, សោ **បច្ឆា** អត្តនោ **កិច្ចេ សមុប្បន្នេ** តស្ស កិច្ចស្ស **កត្តារំ នាធិគច្ឆតិ** ន លភតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បច្ចន្តវាសី ឥទានិបិ បច្ចន្តវាសីយេវ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អកតញ្ញុជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អបាយិម្ហវគ្គោ នវមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុរាបានំ មិត្តវិន្ទំ, កាឡកណ្ណិ អត្ថទ្វារំ;
កឹបក្កសីលវីមំសំ, មង្គលញ្ចាបិ សារម្ភំ;
កុហកំ អកតញ្ញុ ចាតិ។

១០. លិត្តវគ្គោ

[៩១] ១. លិត្តជាតកវណ្ណនា

លិត្តំ បរមេន តេជសាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អបច្ចវេក្ខិតបរិភោគំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មឹ កិរ កាលេ ភិក្ខូ ចីវរាទីនិ លភិត្វា យេភុយ្យេន អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជន្តិ។ តេ ចត្តារោ បច្ចយេ អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជមានា យេភុយ្យេន និរយតិរច្ឆានយោនិតោ ន មុច្ចន្តិ។ សត្ថា តំ ការណំ ញត្វា ភិក្ខូនំ អនេកបរិយាយេន ធម្មឹ កថំ កថេត្វា អបច្ចវេក្ខិតបរិភោគេ អាទីនវំ ទស្សេត្វា “ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនា នាម ចត្តារោ បច្ចយេ លភិត្វា អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជិតុំ ន វដ្ដតិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ ចត្តារោ បច្ចយេ បច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជេយ្យាថា”តិ បច្ចវេក្ខនវិធឹ ទស្សេន្តោ “ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បដិសង្ខា យោនិសោ ចីវរំ បដិសេវតិ សីតស្ស

បដិយាតាយា”តិអាទិនា (ម. និ. ១.២៣; អ. និ. ៦.៥៨) នយេន តន្តឹ ឋបេត្វា “ភិក្ខវេ, ចត្តារោ បច្ចយេ ឯវំ បច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជិតុំ វដ្ដតិ, អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភោគោ នាម ហលាហលវិសបរិភោគសទិសោ។ បោរាណកា ហិ អបច្ចវេក្ខិត្វា ទោសំ អជានិត្វា វិសំ បរិភុញ្ជិត្វា វិបាកន្តេ មហាទុក្ខំ អនុភវិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មិំ មហាភោគកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ អក្ខធុត្តោ អហោសិ។ អថាបរោ កូដក្ខធុត្តោ ពោធិសត្តេន សទ្ធិំ កីឡន្តោ អត្តនោ ជយេ វត្តមានេ កេឡិមណ្ឌលំ ន ភិន្ទតិ, បរាជយកាលេ បន អក្ខំ មុខេ បក្ខិបិត្វា “អក្ខោ នដ្ឋោ”តិ កេឡិមណ្ឌលំ ភិន្ទិត្វា បក្កមតិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស តំ ការណំ ញត្វា “ហោតុ, ជានិស្សាមេត្ថ បតិរូបការណ”ន្តិ អក្ខេ អាទាយ អត្តនោ ឃរេ ហលាហលវិសេន រញ្ជិត្វា បុនប្បុនំ សុក្ខាបេត្វា តេ អាទាយ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ឯហិ, សម្ម, អក្ខេហិ កីឡាមា”តិ អាហ។ សោ “សាធុ, សម្មា”តិ កេឡិមណ្ឌលំ សជ្ជេត្វា តេន សទ្ធិំ កីឡន្តោ អត្តនោ បរាជយកាលេ ឯកំ អក្ខំ មុខេ បក្ខិបិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ តថា ករោន្តំ ទិស្វា “គិលាហិ តាវ, បច្ឆា ឥទំ នាមេតន្តិ ជានិស្សសី”តិ ចោទេតុំ ឥមំ គាថមាហ –

៩១. “លិត្តំ បរមេន តេជសា, គិលមក្ខំ បុរិសោ ន ពុជ្ឈតិ;
គិល រេ គិល បាបធុត្តក, បច្ឆា តេ កដុកំ ភវិស្សតី”តិ។

តត្ថ **លិត្ត**ន្តិ មក្ខិតំ រញ្ជិតំ។ **បរមេន តេជសា**តិ ឧត្តមតេជសម្បន្នេន ហលាហលវិសេន។ **គិល**ន្តិ គិលន្តោ។ **អក្ខ**ន្តិ គុឡកំ។ **ន ពុជ្ឈតី**តិ “អយំ មេ គិលតោ ឥទំ នាម ករិស្សតី”តិ ន ជានាតិ។ **គិល រេ**តិ គិលាហិ អរេ។ **គិលា**តិ បុនបិ ចោទេន្តោ វទតិ។ **បច្ឆា តេ កដុកំ ភវិស្សតី**តិ ឥមស្មិំ តេ អក្ខេ គិលិតេ បច្ឆា ឯតំ វិសំ តិខិណំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។

សោ ពោធិសត្តស្ស កថេន្តស្សេវ វិសវេគេន មុច្ឆិតោ អក្ខីនិ បរិវត្តេត្វា ខន្ធំ នាមេត្វា បតិ។ ពោធិសត្តោ “ឥទានិស្ស ជីវិតទានំ ទាតុំ វដ្ដតី”តិ ឱសធបរិភាវិតំ វមនយោគំ ទត្វា វមេត្វា សប្បិផាណិតមធុសក្ករាទយោ ខាទាបេត្វា អរោគំ កត្វា “បុន ឯវរូបំ មា អកាសី”តិ ឱវទិត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ភិក្ខវេ, អបច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ នាម អបច្ចវេក្ខិត្វា កតវិសបរិភោគសទិសោ ហោតី”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បណ្ឌិតធុត្តោ អហមេវ អហោសិំ, កូដធុត្តោ បនេត្ថ ន កថិយតិ, យថា ច ឯត្ថ, ឯវំ សព្ពត្ថ។ យោ បន ឥមស្មិំ កាលេ ន បញ្ញាយតិ, សោ ន កថិយតេវា”តិ។

លិត្តជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[៩២] ២. មហាសារជាតកវណ្ណនា

ឧក្កដ្ឋេ សូរមិច្ឆន្តីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អាយស្មន្តំ អានន្ទត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ កោសលរញ្ញោ ឥត្ថិយោ ចិន្តយិំសុ “ពុទ្ធុប្បាទោ នាម ទុល្លភោ, តថា មនុស្សបដិលាភោ, បរិបុណ្ណាយតនតា ច។ មយញ្ច ឥមំ ទុល្លភំ ខណសមវាយំ លភិត្វាបិ អត្តនោ រុចិយា វិហារំ គន្ត្វា ធម្មំ វា សោតុំ ពុទ្ធបូជំ វា កាតុំ ទានំ វា ទាតុំ ន លភាម, មញ្ជូសាយ បក្ខិត្តា វិយ វសាម, រញ្ញោ កថេត្វា អម្ហាកំ ធម្មំ ទេសេតុំ អនុច្ឆវិកំ ឯកំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា តស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សោស្សាម, តតោ យំ សក្ខិស្សាម, តំ ឧគ្គណ្ហិស្សាម, ទានាទីនិ ច បុញ្ញានិ ករិស្សាម។ ឯវំ នោ អយំ ខណបដិលាភោ សផលោ ភវិស្សតី”តិ។ តា សព្ពាបិ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា អត្តនា ចិន្តិតការណំ កថយិំសុ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។

អថេកទិវសំ រាជា ឧយ្យានកីឡំ កីឡិតុកាមោ ឧយ្យានបាលំ បក្កោសាបេត្វា “ឧយ្យានំ សោធេហី”តិ អាហ។ ឧយ្យានបាលោ ឧយ្យានំ សោធេន្តោ សត្ថារំ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសិន្នំ ទិស្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា “សុទ្ធំ, ទេវ, ឧយ្យានំ, អបិចេត្ថ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ភគវា និសិន្នោ”តិ អាហ។ រាជា “សាធុ, សម្ម, សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មម្បិ សោស្សាមា”តិ អលង្កតរថំ អភិរុហិត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។

តស្មិញ្ច សមយេ ឆត្តបាណិ នាមេកោ អនាគាមី ឧបាសកោ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណមានោ និសិន្នោ ហោតិ។ រាជា តំ ទិស្វា អាសង្កមានោ មុហុត្តំ ឋត្វា បុន “សចាយំ បាបកោ ភវេយ្យ, ន សត្ថុ សន្តិកេ និសីទិត្វា ធម្មំ សុណេយ្យ, អបាបកេន ឥមិនា ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឧបាសកោ ពុទ្ធគារវេន រញ្ញោ បច្ចុដ្ឋានំ វា វន្ទនំ វា ន អកាសិ, តេនស្ស រាជា អនត្តមនោ អហោសិ។ សត្ថា តស្ស អនត្តមនភាវំ ញត្វា ឧបាសកស្ស គុណំ កថេសិ “អយំ, មហារាជ, ឧបាសកោ ពហុស្សុតោ អាគតាគមោ កាមេសុ វីតរាគោ”តិ រាជា “ន ឥមិនា ឱរកេន ភវិតព្ពំ, យស្ស សត្ថា គុណំ វណ្ណេតី”តិ ចិន្តេត្វា “ឧបាសក, វ

ទេយ្យាសិ យេន តេ អត្ថោ”តិ អាហ។ ឧបាសកោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ រាជា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សត្ថារំ បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

សោ ឯកទិវសំ ឧបរិបាសាទេ មហាវាតបានំ វិវរិត្វា ឋិតោ តំ ឧបាសកំ ភុត្តបាតរាសំ ឆត្តមាទាយ ជេតវនំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា បក្កោសាបេត្វា ឯវមាហ “ត្វំ កិរ, ឧបាសក, ពហុស្សុតោ, អម្ហាកញ្ច ឥត្ថិយោ ធម្មំ សោតុកាមា ចេវ ឧគ្គហេតុកាមា ច, សាធុ វតស្ស សចេ តាសំ ធម្មំ វាចេយ្យាសី”តិ។ “ទេវ, គិហីនំ នាម រាជន្តេបុរេ ធម្មំ ទេសេតុំ វា វាចេតុំ វា នប្បតិរូបំ, អយ្យានំ ឯវ បតិរូប”ន្តិ។ រាជា “សច្ចំ ឯស វទតី”តិ ឧយ្យោជេត្វា ឥត្ថិយោ បក្កោសាបេត្វា “ភទ្ទេ, អហំ តុម្ហាកំ ធម្មទេសនត្ថាយ ច ធម្មវាចនត្ថាយ ច សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ឯកំ ភិក្ខុំ យាចាមិ, អសីតិយា មហាសាវកេសុ កតរំ យាចាមី”តិ អាហ។ តា សព្ពាបិ មន្តេត្វា ធម្មភណ្ឌាគារិកំ អានន្ទត្ថេរមេវ អារោចេសុំ។ រាជា សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ ឯវមាហ “ភន្តេ, អម្ហាកំ គេហេ ឥត្ថិយោ អានន្ទត្ថេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សោតុញ្ច ឧគ្គណ្ហិតុញ្ច ឥច្ឆន្តិ, សាធុ វត សចេ ថេរោ អម្ហាកំ គេហេ ធម្មំ ទេសេយ្យ ចេវ វាចេយ្យ ចា”តិ។ សត្ថា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា ថេរំ អាណាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ រញ្ញោ ឥត្ថិយោ ថេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តិ ចេវ ឧគ្គណ្ហន្តិ ច។

អថេកទិវសំ រញ្ញោ ចូឡាមណិ នដ្ឋោ។ រាជា តស្ស នដ្ឋភាវំ សុត្វា អមច្ចេ អាណាបេសិ “សព្ពេ អន្តោវឡញ្ជនកេ មនុស្សេ គហេត្វា ចូឡាមណឹ អាហរាបេថា”តិ។ អមច្ចា មាតុគាមេ អាទឹ កត្វា ចូឡាមណឹ បរិបុច្ឆន្តា អទិស្វា មហាជនំ កិលមេន្តិ។ តំ ទិវសំ អានន្ទត្ថេរោ រាជនិវេសនំ បវិដ្ឋោ។ យថា តា ឥត្ថិយោ បុព្ពេ ថេរំ ទិស្វាវ ហដ្ឋតុដ្ឋា ធម្មំ សុណន្តិ ចេវ ឧគ្គណ្ហន្តិ ច, តថា អកត្វា សព្ពា ទោមនស្សប្បត្តាវ អហេសុំ។ តតោ ថេរេន “កស្មា តុម្ហេ អជ្ជ ឯវរូបា ជាតា”តិ បុច្ឆិតា ឯវមាហំសុ “ភន្តេ, រញ្ញោ ចូឡាមណឹ បរិយេសាមាតិ អមច្ចា មាតុគាមេ ឧបាទាយ អន្តោវឡញ្ជនកេ កិលមេន្តិ, ន ជានាម កស្ស ‘កឹ ភវិស្សតី’តិ, តេនម្ហ ទោមនស្សប្បត្តា”តិ។ ថេរោ “មា ចិន្តយិត្ថា”តិ តា សមស្សាសេត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា “មណិ កិរ តេ, មហារាជ, នដ្ឋោ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ភន្តេ”តិ។ “អសក្ខិ បន តំ អាហរាបេតុ”ន្តិ។ “ភន្តេ, សព្ពំ អន្តោជនំ គហេត្វា កិលមេន្តោបិ ន សក្កោមិ អាហរាបេតុ”ន្តិ។ “មហារាជ, មហាជនំ អកិលមេត្វាវ អាហរណូបាយោ អត្ថី”តិ។ “កតរោ, ភន្តេ”តិ? “បិណ្ឌទានំ, មហារាជា”តិ។ “កតរំ បិណ្ឌទានំ, ភន្តេ”តិ? “មហារាជ, យត្តកេសុ អាសង្កា អត្ថិ, តេ គហេត្វា ឯកេកស្ស ឯកេកំ បលាលបិណ្ឌំ វា មត្តិកាបិណ្ឌំ វា ទត្វា ‘ឥមំ បច្ចូសកាលេ អាហរិត្វា អសុកដ្ឋានេ នាម បាតេថា’តិ វត្តព្ពំ។ យេន គហិតោ ភវិស្សតិ, សោ តស្មឹ បក្ខិបិត្វា អាហរិស្សតិ។ សចេ បឋមទិវសេយេវ បាតេន្តិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ។ នោ ចេ បាតេន្តិ, ទុតិយទិវសេបិ តតិយទិវសេបិ តថេវ កាតព្ពំ។ ឯវំ មហាជនោ ច ន កិលមិស្សតិ, មណិញ្ច លភិស្សសី”តិ ឯវំ វត្វា ថេរោ អគមាសិ។

រាជា វុត្តនយេនេវ តយោ ទិវសេ ទាបេសិ, នេវ មណឹ អាហរឹសុ។ ថេរោ តតិយទិវសេ អាគន្ត្វា “កឹ, មហារាជ, បាតិតោ មណី”តិ បុច្ឆិ។ “ន បាតេន្តិ, ភន្តេ”តិ។ “តេន ហិ, មហារាជ, មហាតលស្មឹយេវ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ មហាចាដឹ ឋបាបេត្វា ឧទកស្ស បូរាបេត្វា សាណឹ បរិក្ខិបាបេត្វា ‘សព្ពេ អន្តោវឡញ្ជនកមនុស្សា ច ឥត្ថិយោ ច ឧត្តរាសង្គំ កត្វា ឯកេកោវ អន្តោសាណឹ បវិសិត្វា ហត្ថំ ធោវិត្វា អាគច្ឆន្តូ’តិ វទេហី”តិ ថេរោ ឥមំ ឧបាយំ អាចិក្ខិត្វា បក្កាមិ។ រាជា តថា ការេសិ។ មណិចោរោ ចិន្តេសិ “ធម្មភណ្ឌាគារិកោ ឥមំ អធិករណំ អាទាយ មណឹ អទស្សេត្វា ឱសក្កិស្សតីតិ អដ្ឋានមេតំ, បាតេតុំ ទានិ វដ្ដតី”តិ មណឹ បដិច្ឆន្នំ កត្វា អាទាយ អន្តោសាណឹ បវិសិត្វា ចាដិយំ បាតេត្វា និក្ខមិ។ សព្ពេសំ និក្ខន្តកាលេ ឧទកំ ឆឌ្ឌេត្វា មណឹ អទ្ទសំសុ។ រាជា “ថេរំ និស្សាយ មហាជនំ អកិលមេត្វាវ មេ មណិ លទ្ធោ”តិ តុស្សិ, អន្តោវឡញ្ជនកមនុស្សាបិ “ថេរំ និស្សាយ មហាទុក្ខតោ មុត្តម្ហា”តិ តុស្សឹសុ។ “ថេរស្សានុភាវេន រញ្ញោ ចូឡាមណិ លទ្ធោ”តិ ថេរស្សានុភាវោ សកលនគរេ ចេវ ភិក្ខុសង្ឃេ ច បាកដោ ជាតោ។

ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា ភិក្ខូ ថេរស្ស គុណំ វណ្ណយឹសុ “អាវុសោ, អានន្ទត្ថេរោ អត្តនោ ពហុស្សុតតាយ បណ្ឌិច្ចេន ឧបាយកុសលតាយ មហាជនំ អកិលមេត្វា ឧបាយេនេវ រញ្ញោ មណឹ ទស្សេសី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានិ អានន្ទេនេវ បរហត្ថគតំ ភណ្ឌំ ទស្សិតំ, បុព្ពេបិ បណ្ឌិតា មហាជនំ អកិលមេត្វា ឧបាយេនេវ តិរច្ឆានហត្ថគតំ ភណ្ឌំ ទស្សយឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សព្ពសិប្បេសុ និប្ផត្តឹ បត្តោ តស្សេវ អមច្ចោ អហោសិ។ អថេកទិវសំ រាជា មហន្តេន បរិវារេន ឧយ្យានំ គន្ត្វា វនន្តរានិ វិចរិត្វា ឧទកកីឡំ កីឡិតុកាមោ មង្គលបោក្ខរណឹ ឱតរិត្វា ឥត្ថាគារម្បិ បក្កោសិ។ ឥត្ថិយោ អត្តនោ អត្តនោ សីសូបគគីវូបគាទីនិ អាភរណានិ ឱមុញ្ចិត្វា ឧត្តរាសង្គេសុ បក្ខិបិត្វា សមុគ្គបិដ្ឋេសុ ឋបេត្វា ទាសិយោ បដិច្ឆាបេត្វា បោក្ខរណឹ ឱតរឹសុ។ អថេកា

ឧយ្យានមក្កដី សាខន្តរេ និសិន្នា ទេវី បិឡន្ធនានិ ឱមុញ្ចិត្វា ឧត្តរាសង្គេ បក្ខិបិត្វា សមុគ្គបិដ្ឋេ ឋបយមានំ ទិស្វា តស្សា មុត្តាហារំ បិឡន្ធិតុកាមា ហុត្វា ទាសិយា បមាទំ ឱលោកយមានា និសីទិ, ទាសីបិ តំ រក្ខមានា តហំ តហំ ឱលោកេត្វា និសិន្នាយេវ និទ្ទាយិតុំ អារភិ។ មក្កដី តស្សា បមាទភាវំ ញត្វា វាតវេគេន ឱតរិត្វា មហាមុត្តាហារំ គីវាយ បដិមុញ្ចិត្វា វាតវេគេន ឧប្បតិត្វា សាខន្តរេ និសីទិត្វា អញ្ញាសំ មក្កដីនំ ទស្សនភយេន ឯកស្មិំ រុក្ខសុសិរដ្ឋានេ ឋបេត្វា ឧបសន្តូបសន្តា វិយ តំ រក្ខមានា និសីទិ។

សាបិ ខោ ទាសី បដិពុជ្ឈិត្វា មុត្តាហារំ អបស្សន្តី កម្បមានា អញ្ញំ ឧបាយំ អទិស្វា “បុរិសោ ទេវិយា មុត្តាហារំ គហេត្វា បលាតោ”តិ មហាវិរវំ វិរវិ។ អារក្ខមនុស្សា តតោ តតោ សន្និបតិត្វា តស្សា វចនំ សុត្វា រញ្ញោ អារោចយិំសុ។ រាជា “ចោរំ គណ្ហថា”តិ អាហ។ បុរិសា ឧយ្យានា និក្ខមិត្វា “ចោរំ គណ្ហថ, ចោរំ គណ្ហថា”តិ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តិ។ អថេកោ ជានបទោ ពលិការកបុរិសោ តំ សទ្ទំ សុត្វា កម្បមានោ បលាយិ។ តំ ទិស្វា រាជបុរិសា “អយំ ចោរោ ភវិស្សតី”តិ អនុពន្ធិត្វា តំ គហេត្វា បោថេត្វា “អរេ, ទុដ្ឋចោរ, ឯវំ មហាសារំ នាម បិឡន្ធនំ អវហរិស្សសី”តិ បរិភាសិំសុ។ សោ ចិន្តេសិ “សចាហំ ‘ន គណ្ហាមី’តិ វក្ខាមិ, អជ្ជ មេ ជីវិតំ នត្ថិ, បោថេន្តាយេវ មំ មារេស្សន្តិ, សម្បដិច្ឆាមិ ន”ន្តិ។ សោ “អាម, សាមិ, គហិតំ មេ”តិ អាហ។ អថ នំ ពន្ធិត្វា រញ្ញោ សន្តិកំ អានយិំសុ។ រាជាបិ នំ បុច្ឆិ “គហិតំ តេ មហាសារបិឡន្ធន”ន្តិ? “អាម, ទេវា”តិ ។ “ឥទានិ តំ កហ”ន្តិ។ “ទេវ, មយា មហាសារំ នាម មញ្ចបីឋម្បិ ន ទិដ្ឋបុព្ពំ, សេដ្ឋិ បន មំ មហាសារបិឡន្ធនំ គណ្ហាបេសិ, សោហំ តំ គហេត្វាវ តស្ស អទាសិំ, សោ នំ ជានាតី”តិ។

រាជា សេដ្ឋិំ បក្កោសាបេត្វា “គហិតំ តេ ឥមស្ស ហត្ថតោ មហាសារបិឡន្ធន”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “កហំ ត”ន្តិ។ “បុរោហិតស្ស មេ ទិន្ន”ន្តិ។ បុរោហិតម្បិ បក្កោសាបេត្វា តថេវ បុច្ឆិ, សោបិ សម្បដិច្ឆិត្វា “គន្ធព្ពស្ស មេ ទិន្ន”ន្តិ អាហ។ តម្បិ បក្កោសាបេត្វា “បុរោហិតស្ស ហត្ថតោ តេ មហាសារបិឡន្ធនំ គហិត”ន្តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “កហំ ត”ន្តិ។ “កិលេសវសេន មេ វណ្ណទាសិយា ទិន្ន”ន្តិ។ តម្បិ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ, សា “ន គណ្ហាមី”តិ អាហ។ តេ បញ្ច ជនេ បុច្ឆន្តានញ្ញេវ សូរិយោ អត្ថំ គតោ។ រាជា “ឥទានិ វិកាលោ ជាតោ, ស្វេ ជានិស្សាមា”តិ តេ បញ្ច ជនេ អមច្ចានំ ទត្វា នគរំ បាវិសិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “ឥទំ បិឡន្ធនំ អន្តោវឡញ្ជេ នដ្ឋំ, អយញ្ច គហបតិកោ ពហិវឡញ្ជោ, ទ្វារេបិ ពលវារក្ខោ, តស្មា អន្តោវឡញ្ជនកានម្បិ តំ គហេត្វា បលាយិតុំ ន សក្កា។ ឯវំ នេវ ពហិវឡញ្ជនកានំ, ន អន្តោ, ឧយ្យានេ វឡញ្ជនកានំ គហណូបាយោ ទិស្សតិ។ ឥមិនា ទុគ្គតមនុស្សេន ‘សេដ្ឋិស្ស មេ ទិន្ន’ន្តិ កថេន្តេន អត្តនោ មោក្ខត្ថាយ កថិតំ ភវិស្សតិ, សេដ្ឋិនាបិ ‘បុរោហិតស្ស មេ ទិន្ន’ន្តិ កថេន្តេន ‘ឯកតោ ហុត្វា និត្ថរិស្សាមី’តិ ចិន្តេត្វា កថិតំ ភវិស្សតិ, បុរោហិតេនាបិ ‘គន្ធព្ពស្ស មេ ទិន្ន’ន្តិ កថេន្តេន ‘ពន្ធនាគារេ គន្ធព្ពំ និស្សាយ សុខេន វសិស្សាមា’តិ ចិន្តេត្វា កថិតំ ភវិស្សតិ, គន្ធព្ពេនាបិ ‘វណ្ណទាសិយា មេ ទិន្ន’ន្តិ កថេន្តេន ‘ឯកន្តេន អនុក្កណ្ឋិតា ភវិស្សាមា’តិ ចិន្តេត្វា កថិតំ ភវិស្សតិ, ឥមេហិ បញ្ចហិបិ ចោរេហិ ន ភវិតព្ពំ, ឧយ្យានេ មក្កដា ពហូ, បិឡន្ធនេន ឯកិស្សា មក្កដិយា ហត្ថេ អារុឡ្ហេន ភវិតព្ព”ន្តិ។ សោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “មហារាជ, ចោរេ អម្ហាកំ និយ្យាទេថ, មយំ តំ កិច្ចំ សោធេស្សាមា”តិ អាហ។ រាជា “សាធុ, បណ្ឌិត, សោធេហី”តិ តស្ស និយ្យាទេសិ។

ពោធិសត្តោ អត្តនោ ទាសបុរិសេ បក្កោសាបេត្វា តេ បញ្ច ជនេ ឯកស្មិំយេវ ឋានេ វសាបេត្វា សមន្តា អារក្ខំ កត្វា កណ្ណំ ទត្វា “យំ តេ អញ្ញមញ្ញំ កថេន្តិ, តំ មយ្ហំ អារោចេថា”តិ វត្វា បក្កាមិ។ តេ តថា អកំសុ។ តតោ មនុស្សានំ សន្និសិន្នវេលាយ សេដ្ឋិ តំ គហបតិកំ អាហ – “អរេ, ទុដ្ឋគហបតិ, តយា អហំ, មយា វា ត្វំ កហំ ទិដ្ឋបុព្ពោ, កទា តេ មយ្ហំ បិឡន្ធនំ ទិន្ន”ន្តិ អាហ។ សោ “សាមិ មហាសេដ្ឋិ, អហំ មហាសារំ នាម រុក្ខសារបាទកំ មញ្ចបីឋម្បិ ន ជានាមិ, ‘តំ និស្សាយ បន មោក្ខំ លភិស្សាមី’តិ ឯវំ អវចំ, មា មេ កុជ្ឈ, សាមី”តិ អាហ។ បុរោហិតោបិ សេដ្ឋិំ អាហ “មហាសេដ្ឋិ, ត្វំ ឥមិនា អត្តនោ អទិន្នកមេវ មយ្ហំ កថំ អទាសី”តិ? “មយម្បិ ទ្វេឥស្សរា, អម្ហាកំ ឯកតោ ហុត្វា ឋិតកាលេ កម្មំ ខិប្បំ និប្ផជ្ជិស្សតី”តិ កថេសិន្តិ។ គន្ធព្ពោបិ បុរោហិតំ អាហ “ព្រាហ្មណ, កទា តយា មយ្ហំ បិឡន្ធនំ ទិន្ន”ន្តិ? “អហំ តំ និស្សាយ វសនដ្ឋានេ សុខំ វសិស្សាមី”តិ កថេសិន្តិ។ វណ្ណទាសីបិ គន្ធព្ពំ អាហ “អរេ ទុដ្ឋគន្ធព្ព, អហំ កទា តវ សន្តិកំ គតបុព្ពា, ត្វំ វា មម សន្តិកំ អាគតបុព្ពោ, កទា តេ មយ្ហំ បិឡន្ធនំ ទិន្ន”ន្តិ? ភគិនិ កីការណា កុជ្ឈសិ, “អម្ហេសុ បញ្ចសុ ឯកតោ វសន្តេសុ ឃរាវាសោ ភវិស្សតិ, អនុក្កណ្ឋមានា សុខំ វសិស្សាមា”តិ កថេសិន្តិ។ ពោធិសត្តោ បយោជិតមនុស្សានំ សន្តិកា តំ កថំ សុត្វា តេសំ តថតោ អចោរភាវំ ញត្វា “មក្កដិយា គហិតបិឡន្ធនំ ឧបាយេនេវ បាតេស្សាមី”តិ គេណ្ឌុមយានិ ពហូនិ បិឡន្ធនានិ ការេត្វា ឧយ្យានេ មក្កដិយោ គាហាបេត្វា ហត្ថបាទគីវាសុ គេណ្ឌុបិឡន្ធនានិ បិឡន្ធាបេត្វា វិស្សជ្ជេសិ។ ឥតរា មក្កដី បិឡន្ធនំ រក្ខមានា ឧយ្យានេ ឯវ និសីទិ។

ពោធិសត្តោ មនុស្សេ អាណាបេសិ “គច្ឆថ តុម្ហេ, ឧយ្យានេ សព្ពា មក្កដិយោ ឧបធារេថ, យស្សា តំ បិឡន្ធនំ បស្សថ, តំ ឧត្តាសេត្វា បិឡន្ធនំ គណ្ហថា”តិ។ តាបិ ខោ មក្កដិយោ “បិឡន្ធនំ នោ លទ្ធ”ន្តិ តុដ្ឋបហដ្ឋា ឧយ្យានេ វិចរន្តិយោ តស្សា សន្តិកំ គន្ត្វា “បស្ស អម្ហាកំ បិឡន្ធន”ន្តិ អាហំសុ។ សា មក្កដី អសហមានា “កឹ ឥមិនា គេណ្ឌុបិឡន្ធនេនា”តិ មុត្តាហារំ បិឡន្ធិត្វា និក្ខមិ។ អថ នំ តេ បុរិសា ទិស្វា បិឡន្ធនំ ឆឌ្ឌាបេត្វា អាហរិត្វា ពោធិសត្តស្ស អទំសុ។ សោ តំ អាទាយ រញ្ញោ ទស្សេត្វា “ឥទំ តេ ទេវ បិឡន្ធនំ, តេ បញ្ចបិ អចោរា, ឥទំ បន ឧយ្យានេ មក្កដិយា អាភត”ន្តិ អាហ។ “កថំ បន តេ, បណ្ឌិត, មក្កដិយា ហត្ថំ អារុឡ្ហភាវោ ញាតោ, កថំ តេ គហិត”ន្តិ? សោ សព្ពំ អាចិក្ខិ។ រាជា តុដ្ឋមានសោ “សង្គាមសីសាទីសុ នាម សូរាទយោ ឥច្ឆិតព្ពា ហោន្តី”តិ ពោធិសត្តស្ស ថុតឹ ករោន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៩២. “ឧក្កដ្ឋេ សូរមិច្ឆន្តិ, មន្តីសុ អកុតូហលំ;
បិយញ្ច អន្នបានម្ហិ, អត្ថេ ជាតេ ច បណ្ឌិត”ន្តិ។

តត្ថ **ឧក្កដ្ឋេ**តិ ឧបកដ្ឋេ, ឧភតោព្យូឡ្ហេ សង្គាមេ សម្បហារេ វត្តមានេតិ អត្ថោ។ **សូរមិច្ឆន្តី**តិ អសនិយាបិ មត្ថកេ បតមានាយ អបលាយិនំ សូរំ ឥច្ឆន្តិ, តស្មឹ ខណេ ឯវរូបោ សង្គាមយោធោ បត្ថេតព្ពោ ហោតិ។ **មន្តីសុ អកុតូហល**ន្តិ កត្តព្ពាកត្តព្ពកិច្ចំ សម្មន្តនកាលេ ឧប្បន្នេ មន្តីសុ យោ អកុតូហលោ អវិកិណ្ណវាចោ មន្តំ ន ភិន្ទតិ, តំ ឥច្ឆន្តិ, តាទិសោ តេសុ ឋានេសុ បត្ថេតព្ពោ ហោតិ។ **បិយញ្ច អន្នបានម្ហី**តិ មធុរេ អន្នបានេ បច្ចុបដ្ឋិតេ សហបរិភុញ្ជនត្ថាយ បិយបុគ្គលំ បត្ថេន្តិ, តាទិសោ តស្មឹ កាលេ បត្ថេតព្ពោ ហោតិ។ **អត្ថេ ជាតេ ច បណ្ឌិត**ន្តិ អត្ថគម្ភីរេ ធម្មគម្ភីរេ កិស្មិញ្ចិទេវ ការណេ វា បញ្ហេ វា ឧប្បន្នេ បណ្ឌិតំ វិចក្ខណំ ឥច្ឆន្តិ។ តថារូបោ ហិ តស្មឹ សមយេ បត្ថេតព្ពោ ហោតីតិ។

ឯវំ រាជា ពោធិសត្តំ វណ្ណេត្វា ថោមេត្វា ឃនវស្សំ វស្សេន្តោ មហាមេឃោ វិយ សត្តហិ រតនេហិ បូជេត្វា តស្សោវាទេ ឋត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ, ពោធិសត្តោបិ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ថេរស្ស គុណំ កថេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជា អានន្ទោ អហោសិ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាសារជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[៩៣] ៣. វិស្សាសភោជនជាតកវណ្ណនា

ន វិស្សសេ អវិស្សត្ថេតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ វិស្សាសភោជនំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មឹ កិរ សមយេ យេភុយ្យេន ភិក្ខូ “មាតរា នោ ទិន្នំ, បិតរា នោ ទិន្នំ, ភាតរា, ភគិនិយា, ចូឡមាតរា, ចូឡបិតរា, មាតុលេន, មាតុលានិយា ទិន្នំ។ អម្ហាកំ គិហិកាលេបិ ភិក្ខុកាលេបិ ឯតេ ទាតុំ យុត្តរូបា”តិ ញាតីហិ ទិន្នេ ចត្តារោ បច្ចយេ វិស្សត្ថា ហុត្វា អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ជន្តិ។ សត្ថា តំ ការណំ ញត្វា “ភិក្ខូនំ មយា ធម្មទេសនំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ ភិក្ខូ សន្និបាតាបេត្វា “ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនា នាម ញាតីហិបិ អញ្ញាតីហិបិ ទិន្នកេ ចត្តារោ បច្ចយេ បច្ចវេក្ខិត្វាវ បរិភោគោ កាតព្ពោ។ អបច្ចវេក្ខិត្វា បរិភោគំ កត្វា ហិ កាលំ កុរុមានោ ភិក្ខុ យក្ខបេតអត្តភាវតោ ន មុច្ចតិ, អបច្ចវេក្ខិតបរិភោគោ នាមេស វិសបរិភោគសទិសោ។ វិសញ្ហិ វិស្សាសិកេន ទិន្នកម្បិ អវិស្សាសិកេន ទិន្នកម្បិ មារេតិយេវ។ បុព្ពេបិ វិស្សាសេន ទិន្នំ វិសំ បរិភុញ្ជិត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តស្សេកោ គោបាលកោ កិដ្ឋសម្ពាធសមយេ គាវោ គហេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា តត្ថ គោសាលំ កត្វា រក្ខន្តោ វសតិ។ សេដ្ឋិនោ ច កាលេន កាលំ គោរសំ អាហរតិ។ អថស្ស គោសាលាយ អវិទូរេ សីហោ និវាសំ គណ្ហិ។ គាវីនំ សីហសន្តាសេន មិលាតានំ ខីរំ មន្ទំ អហោសិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ សប្បឹ អាទាយ អាគតំ សេដ្ឋិ បុច្ឆិ “កឹ នុ ខោ, សម្ម គោបាលក, មន្ទំ សប្បី”តិ? សោ តំ ការណំ អាចិក្ខិ។ “អត្ថិ បន, សម្ម, តស្ស សីហស្ស កត្ថចិ បដិពន្ធោ”តិ? “អត្ថិស្ស សាមិ, ឯកាយ មិគមាតុកាយ សទ្ធឹ សំសគ្គោ”តិ។ “សក្កា បន តំ គាហាបេតុ”ន្តិ? “សក្កា, សាមី”តិ។ “តេន ហិ តំ គហេត្វា តស្សា នលាដតោ បដ្ឋាយ សរីរេ លោមានិ វិសេន បុនប្បុនំ រជិត្វា សុក្ខាបេត្វា ទ្វេ តយោ ទិវសេ អតិក្កាមេត្វា តំ មិគមាតុកំ វិស្សជ្ជេហិ, សោ តស្សា សិនេហេន សរីរំ លេហិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិស្សតិ។ អថស្ស ចម្មនខទាឋា ចេវ វសញ្ច មំសញ្ច គហេត្វា អាគច្ឆេយ្យាសី”តិ ហលាហលវិសំ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ។

សោ គោបាលកោ ជាលំ ខិបិត្វា ឧបាយេន តំ មិគមាតុកំ គណ្ហិត្វា តថា អកាសិ។ សីហោ តំ ទិស្វាវ ពលវសិនេហេន តស្សា សរីរំ លេហិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិ។ គោបាលកោបិ ចម្មាទីនិ គហេត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ពោធិសត្តោ តំ ការណំ ញត្វា “បរេសុ សិនេហោ នាម ន កាតព្ពោ, ឯវំ ពលសម្បន្នោបិ សីហោ

មិគរាជា កិលេសវសេន សំសគ្គំ និស្សាយ មិគមាតុកាយ សរីរំ លេហន្តោ វិសបរិភោគំ កត្វា ជីវិតក្ខយំ បត្តោ”តិ វត្វា សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៩៣. “ន វិស្សសេ អវិស្សត្ថេ, វិស្សត្ថេបិ ន វិស្សសេ;
វិស្សាសា ភយមន្វេតិ, សីហំវ មិគមាតុកា”តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – យោ បុព្ពេ សភយោ អត្តនិ អវិស្សត្ថោ អហោសិ, តស្មិំ **អវិស្សត្ថេ**, យោ បុព្ពេបិ និព្ភយោ អត្តនិ វិស្សាសិកោយេវ, តស្មិំ **វិស្សត្ថេបិ ន វិស្សសេ**, នេវ វិស្សាសំ ករេយ្យ។ កិំការណា? **វិស្សាសា ភយមន្វេតិ**, យោ ហិ មិត្តេបិ អមិត្តេបិ វិស្សាសោ, តតោ ភយមេវ អាគច្ឆតិ។ កថំ? **សីហំវ មិគមាតុកា**, យថា មិត្តសន្ថវវសេន កតវិស្សាសាយ មិគមាតុកាយ សន្តិកា សីហស្ស ភយំ អន្វេតិ, ឧបគតំ សម្បត្តន្តិ អត្ថោ។ យថា វា វិស្សាសវសេន សីហំ មិគមាតុកា អន្វេតា ឧបគតាតិបិ អត្ថោ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ សម្បត្តបរិសាយ ធម្មំ ទេសេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មហាសេដ្ឋិ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិស្សាសភោជនជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[៩៤] ៤. លោមហំសជាតកវណ្ណនា

សោតត្តោ សោសិន្នោ ចេវាតិ ឥទំ សត្ថា វេសាលិំ ឧបនិស្សាយ បាដិការាមេ វិហរន្តោ សុនក្ខត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកស្មិញ្ហិ សមយេ សុនក្ខត្តោ សត្ថុ ឧបដ្ឋាកោ ហុត្វា បត្តចីវរមាទាយ វិចរមានោ កោរក្ខត្តិយស្ស ធម្មំ រោចេន្តោ ទសពលស្ស បត្តចីវរំ និយ្យាទេត្វា កោរក្ខត្តិយំ និស្សាយ វសតិ។ តស្ស កាលកញ្ចិកអសុរយោនិយំ និព្ពត្តកាលេ គិហិ ហុត្វា “នត្ថិ សមណស្ស គោតមស្ស ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សនវិសេសោ, តក្កបរិយាហតំ សមណោ គោតមោ ធម្មំ ទេសេតិ វីមំសានុចរិតំ សយំបដិភានំ។ យស្ស ច ខ្វាស្ស អត្ថាយ ធម្មោ ទេសិតោ, ន សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា”តិ (ម. និ. ១.១៤៦) វេសាលិយំ តិណ្ណំ បាការានំ អន្តរេ វិចរន្តោ សត្ថុ អវណ្ណំ ភាសតិ។

អថាយស្មា សារិបុត្តោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ តស្សេវំ អវណ្ណំ ភាសន្តស្ស សុត្វា បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ តមត្ថំ ភគវតោ អារោចេសិ។ ភគវា “កោធនោ, សារិបុត្ត, សុនក្ខត្តោ មោឃបុរិសោ, កោធវសេនេវមាហ, កោធវសេនាបិ បន ‘ន សោ និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា’តិ វទន្តោ អជានិត្វាបិ មយ្ហំ គុណមេវ ភាសតិ។ ន ខោ បន សោ មោឃបុរិសោ មយ្ហំ គុណំ ជានាតិ។ មយ្ហញ្ហិ, សារិបុត្ត, ឆ អភិញ្ញា នាម អត្ថិ, អយម្បិ មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោវ។ ទសពលញាណានិ អត្ថិ, ចតុវេសារជ្ជញាណំ អត្ថិ, ចតុយោនិបរិច្ឆេទកញាណំ អត្ថិ, បញ្ចគតិបរិច្ឆេទកញាណំ អត្ថិ, អយម្បិ មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោវ។ ឯវំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មសមន្នាគតំ បន មំ យោ ឯវំ វទេយ្យ ‘នត្ថិ សមណស្ស គោតមស្ស ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ’តិ, សោ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិំ អប្បដិនិស្សជ្ជិត្វា យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ”តិ ឯវំ អត្តនោ វិជ្ជមានំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស គុណំ កថេត្វា “សុនក្ខត្តោ កិរ, សារិបុត្ត, កោរក្ខត្តិយស្ស ទុក្ករការិកាយ មិច្ឆាតបេ បសន្នោ, មិច្ឆាតបេ បសីទន្តេន បន មយិ ឯវំ បសីទិតុំ វដ្ដតិ។ អហញ្ហិ ឥតោ ឯកនវុតិកប្បមត្ថកេ ‘អត្ថិ នុ ខោ ឯត្ថ សារោ’តិ ពាហិរកំ មិច្ឆាតបំ វីមំសន្តោ ចតុរង្គសមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយវាសំ វសិំ, តបស្សី សុទំ ហោមិ បរមតបស្សី, លូខោ សុទំ ហោមិ បរមលូខោ, ជេគុច្ឆី សុទំ ហោមិ បរមជេគុច្ឆី, បវិវិត្តោ សុទំ ហោមិ បរមបវិវិត្តោ”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ឯកនវុតិកប្បមត្ថកេ ពោធិសត្តោ “ពាហិរកតបំ វីមំសិស្សាមី”តិ អាជីវកបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អចេលកោ អហោសិ រជោជល្លិកោ, បវិវិត្តោ អហោសិ ឯកវិហារី។ មនុស្សេ ទិស្វា មិគោ វិយ បលាយិ, មហាវិកតិភោជនោ អហោសិ, វច្ឆកគោមយាទីនិ បរិភុញ្ជិ, អប្បមាទវិហារត្ថាយ អរញ្ញេ ឯកស្មិំ ភឹសនកេ វនសណ្ឌេ វិហាសិ។ តស្មិម្បិ វិហរន្តោ ហិមបាតសមយេ អន្តរដ្ឋកេ រត្តិំ វនសណ្ឌា និក្ខមិត្វា អព្ភោកាសេ វិហរិត្វា សូរិយេ ឧគ្គតេ វនសណ្ឌំ បវិសតិ។ សោ យថា រត្តិំ អព្ភោកាសេ ហិមោទកេន តិន្តោ, តថេវ ទិវា វនសណ្ឌតោ បគ្ឃរន្តេហិ ឧទកពិន្ទូហិ តេមយិ។ ឯវំ អហោរត្តំ សីតទុក្ខំ អនុភោតិ។ គិម្ហានំ បន បច្ឆិមេ មាសេ ទិវា អព្ភោកាសេ វិហរិត្វា រត្តិំ វនសណ្ឌំ បវិសតិ។ សោ យថា ទិវា អព្ភោកាសេ អាតបេន បរិឡាហប្បត្តោ, តថេវ រត្តិំ និវាតេ វនសណ្ឌេ បរិឡាហំ បាបុណាតិ, សរីរា សេទធារា មុច្ចន្តិ។ អថស្ស បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា អយំ គាថា បដិភាសិ –

៩៤. “សោតត្តោ សោសិន្នោ ចេវ, ឯកោ ភឹសនកេ វនេ;
នគ្គោ ន ចគ្គិមាសីនោ, ឯសនាបសុតោ មុនី”តិ។

តត្ថ **សោតត្តោ**តិ សូរិយសន្តាបេន សុដ្ឋុ តត្តោ។ **សោសិន្នោ**តិ ហិមោទកេន សុសិន្នោ សុដ្ឋុ តិន្តោ។ **ឯកោ ភឹសនកេ វនេ**តិ យត្ថ បវិដ្ឋានំ យេភុយ្យេន លោមានិ ហំសន្តិ, តថារូបេ ភឹសនកេវនសណ្ឌេ ឯកោ អទុតិយោវ អហោសិន្តិ ទីបេតិ។ **នគ្គោ ន ចគ្គិមាសីនោ**តិ នគ្គោ ច ន ច អគ្គិមាសីនោ។ តថា សីតេន បីឡិយមានោបិ នេវ និវាសនបារុបនំ វា អាទិយិំ, ន ច អគ្គិំ អាគម្ម និសីទិន្តិ ទីបេតិ។ **ឯសនាបសុតោ**តិ អព្រហ្មចរិយេបិ តស្មិំ ព្រហ្មចរិយសញ្ញី ហុត្វា "ព្រហ្មចរិយមេវេតំ ឯសនា គវេសនា ឧបាយោ ព្រហ្មលោកស្សា"តិ ឯវំ តាយ ព្រហ្មចរិយេសនាយ បសុតោ អនុយុត្តោ ឧស្សុក្កំ អាបន្នោ អហោសិន្តិ ទស្សេតិ។ **មុនី**តិ "មុនិ ខោ ឯស មោនត្ថាយ បដិបន្នោ"តិ ឯវំ លោកេន សម្ភាវិតោ អហោសិន្តិ ទីបេតិ។

ឯវំ ចតុរង្គសមន្នាគតំ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ពោធិសត្តោ មរណកាលេ ឧបដ្ឋិតំ និរយនិមិត្តំ ទិស្វា "ឥទំ វត សមាទានំ និរត្ថក"ន្តិ ញត្វា តង្ខណញ្ញេវ តំ លទ្ធិំ ភិន្ទិត្វា សម្មាទិដ្ឋិំ គហេត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "អហំ តេន សមយេន សោ អាជីវកោ អហោសិ"ន្តិ។

លោមហំសជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[៩៥] ៥. មហាសុទស្សនជាតកវណ្ណនា

អនិច្ចា វត សង្ខារាតិ ឥទំ សត្ថា បរិនិព្ពានមញ្ចេ និបន្នោ អានន្ទត្ថេរស្ស "មា, ភន្តេ, ភគវា ឥមស្មិំ ខុទ្ទកនគរកេ"ត្យាទិវចនំ (ទី. និ. ២.២១០) អារព្ភ កថេសិ។ តថាគតេ ហិ ជេតវនេ វិហរន្តេ សារិបុត្តត្ថេរោ កត្តិកបុណ្ណមាយំ នាឡកគាមកេ ជាតោវរកេ បរិនិព្ពាយិ, មហាមោគ្គល្លានោ កត្តិកមាសស្សេវ កាឡបក្ខ អមាវសិយំ។ ឯវំ បរិនិព្ពុតេ អគ្គសាវកយុគេ "អហម្បិ កុសិនារាយំ បរិនិព្ពាយិស្សាមី"តិ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ តត្ថ គន្ត្វា យមកសាលានមន្តរេ ឧត្តរសីសកេ មញ្ចកេ អនុដ្ឋានសេយ្យាយ និបជ្ជិ។ អថ នំ អាយស្មា អានន្ទត្ថេរោ "មា, ភន្តេ, ភគវា ឥមស្មិំ ខុទ្ទកនគរកេ វិសមេ ឧជ្ជង្គលនគរកេ, សាខានគរកេ បរិនិព្ពាយិ, អញ្ញេសំ ចម្បារាជគហាទីនំ មហានគរានំ អញ្ញតរស្មិំ ភគវា បរិនិព្ពាយតូ"តិ យាចិ។ សត្ថា "មា, អានន្ទ, ឥមំ 'ខុទ្ទកនគរកំ, ឧជ្ជង្គលនគរកំ សាខានគរក'ន្តិ វទេហិ, អហញ្ហិ បុព្ពេ សុទស្សនចក្កវត្តិរាជកាលេ ឥមស្មិំ នគរេ វសិំ, តទា ឥទំ ទ្វាទសយោជនិកេន រតនបាការេន បរិក្ខិត្តំ មហានគរំ អហោសី"តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរន្តោ **មហាសុទស្សនសុត្តំ** (ទី. និ. ២.២៤១ អាទយោ) កថេសិ។

តទា បន មហាសុទស្សនំ សុធម្មបាសាទា ឱតរិត្វា អវិទូរេ សត្តរតនមយេ តាលវនេ បញ្ញត្តស្មិំ កប្បិយមញ្ចកេ ទក្ខិណេន បស្សេន អនុដ្ឋានសេយ្យាយ និបន្នំ ទិស្វា "ឥមានិ តេ, ទេវ, ចតុរាសីតិ នគរសហស្សានិ កុសាវតិរាជធានិប្បមុខានិ, ឯត្ថ ឆន្ទំ ករោហី"តិ សុភទ្ទាយ ទេវិយា វុត្តេ មហាសុទស្សនោ "មា ទេវិ ឯវំ អវច, អថ ខោ 'ឯត្ថ ឆន្ទំ វិនេហិ, មា អបេក្ខំ អកាសី'តិ ឯវំ មំ ឱវទា"តិ វត្វា "កឹការណា, ទេវា"តិ បុច្ឆិតោ "អជ្ជាហំ កាលកិរិយំ ករិស្សាមី"តិ។ អថ នំ ទេវី រោទមានា អក្ខីនិ បុញ្ឆិត្វា កិច្ឆេន កសិរេន តថា វត្វា រោទិ បរិទេវិ។ សេសាបិ ចតុរាសីតិសហស្សឥត្ថិយោ រោទឹសុ បរិទេវឹសុ។ អមច្ចាទីសុបិ ឯកោបិ អធិវាសេតុំ នាសក្ខិ, សព្ពេបិ រោទឹសុ។ ពោធិសត្តោ "អលំ, ភណេ, មា សទ្ទមកត្ថា"តិ សព្ពេ និវារេត្វា ទេវឹ អាមន្តេត្វា "មា ត្វំ ទេវិ រោទិ, មា បរិទេវិ។ តិលផលមត្តោបិ ហិ សង្ខារោ និច្ចោ នាម នត្ថិ, សព្ពេបិ អនិច្ចា ភេទនធម្មា ឯវា"តិ វត្វា ទេវឹ ឱវទន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៩៥. "អនិច្ចា វត សង្ខារា, ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ"តិ។

តត្ថ **អនិច្ចា វត សង្ខារា**តិ ភទ្ទេ សុភទ្ទាទេវិ, យត្តកា កេហិចិ បច្ចយេហិ សមាគន្ត្វា កតា ខន្ធាយតនាទយោ សង្ខារា, សព្ពេ តេ អនិច្ចាយេវ នាម។ ឯតេសុ ហិ រូបំ អនិច្ចំ…បេ… វិញ្ញាណំ អនិច្ចំ។ ចក្ខុ អនិច្ចំ…បេ… ធម្មា អនិច្ចា។ យំកិញ្ចិ សវិញ្ញាណកំ អវិញ្ញាណកំ រតនំ, សព្ពំ តំ អនិច្ចមេវ។ ឥតិ "អនិច្ចា វត សង្ខារា"តិ គណ្ហ។ កស្មា? **ឧប្បាទវយធម្មិនោ**តិ, សព្ពេ ហេតេ ឧប្បាទធម្មិនោ ចេវ វយធម្មិនោ ច ឧប្បជ្ជនភិជ្ជនសភាវាយេវ, តស្មា "អនិច្ចា"តិ វេទិតព្ពា។ យស្មា ច អនិច្ចា, តស្មា **ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ**, ឧប្បជ្ជិត្វា ឋិតឹ បត្វាបិ និរុជ្ឈន្តិយេវ។ សព្ពេវ ហេតេ និព្ពត្តមានា ឧប្បជ្ជន្តិ នាម, ភិជ្ជមានា និរុជ្ឈន្តិ នាម។ តេសំ ឧប្បាទេ សតិយេវ ច ឋិតិ នាម ហោតិ, ឋិតិយា សតិយេវ ភង្គោ នាម ហោតិ, ន ហិ អនុប្បន្នស្ស ឋិតិ នាម , នាបិ ឋិតំ អភិជ្ជនកំ នាម អត្ថិ។ ឥតិ សព្ពេបិ សង្ខារា តីណិ លក្ខណានិ បត្វា តត្ថ តត្ថេវ និរុជ្ឈន្តិ, តស្មា សព្ពេបិមេ អនិច្ចា ខណិកា ឥត្តរា អធុវា បភង្គុនោ ចលិតា សមីរិតា អនទ្ធនិយា បយាតា តាវកាលិកា និស្សារា, តាវកាលិកដ្ឋេន មាយាមរីចិផេណសទិសា។ តេសុ ភទ្ទេ សុភទ្ទាទេវិ, កស្មា សុខសញ្ញំ ឧប្បាទេសិ, ឯវំ បន គណ្ហ

តេសំ វូបសមោ សុខោតិ, សព្ពសង្ខារូបសមនតោ តេសំ វូបសមោ នាម និព្ពានំ, តទេវេកំ ឯកន្តតោ សុខំ, តតោ អញ្ញំ សុខំ នាម នត្ថីតិ។

ឯវំ មហាសុទស្សនោ អមតមហានិព្ពានេន ទេសនាយ កូដំ គហេត្វា អវសេសស្សាបិ មហាជនស្ស “ទានំ ទេថ, សីលំ រក្ខថ, ឧបោសថកម្មំ ករោថា”តិ ឱវាទំ ទត្វា ទេវលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សុភទ្ទា ទេវី រាហុលមាតា អហោសិ, បរិណាយករតនំ រាហុលោ, សេសបរិសា ពុទ្ធបរិសា, មហាសុទស្សនោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មហាសុទស្សនជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[៩៦] ៦. តេលបត្តជាតកវណ្ណនា

សមតិត្តិកំ អនវសេសកន្តិ ឥទំ សត្ថា សុម្ភរដ្ឋេ សេទកំ នាម និគមំ ឧបនិស្សាយ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ វិហរន្តោ ជនបទកល្យាណិសុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តត្រ ហិ ភគវា –

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ‘ជនបទកល្យាណី ជនបទកល្យាណី’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មហាជនកាយោ សន្និបតេយ្យ, សា ខោ បនស្ស ជនបទកល្យាណី បរមបាសាវិនី នច្ចេ, បរមបាសាវិនី គីតេ។ ‘ជនបទកល្យាណី នច្ចតិ គាយតី’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិយ្យោសោមត្តាយ មហាជនកាយោ សន្និបតេយ្យ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ជីវិតុកាមោ អមរិតុកាមោ សុខកាមោ ទុក្ខបដិកូលោ។ តមេនំ ឯវំ វទេយ្យ “អយំ តេ, អម្ភោ បុរិស, សមតិត្តិកោ តេលបត្តោ អន្តរេន ច មហាជនកាយស្ស អន្តរេន ច ជនបទកល្យាណិយា បរិហរិតព្ពោ, បុរិសោ ច តំ ឧក្ខិត្តាសិកោ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិស្សតិ ‘យត្ថេវ នំ ថោកម្បិ ឆឌ្ឌេស្សសិ, តត្ថេវ តេ សីសំ បាតេស្សាមី’”តិ។ “តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, អបិ នុ សោ បុរិសោ អមុំ តេលបត្តំ អមនសិករិត្វា ពហិទ្ធា បមាទំ អាហរេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ ឧបមា ខោ ម្យាយំ, ភិក្ខវេ, កតា អត្ថស្ស វិញ្ញាបនាយ។ អយមេវេត្ថ អត្ថោ – ‘សមតិត្តិកោ តេលបត្តោ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, កាយគតាយេតំ សតិយា អធិវចនំ។ តស្មាតិហ , ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ ‘កាយគតា នោ សតិ ភាវិតា ភវិស្សតិ សុសមារទ្ធា’តិ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ (សំ. និ. ៥.៣៨៦) –

ឥទំ ជនបទកល្យាណិសុត្តំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កថេសិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – **ជនបទកល្យាណី**តិ ជនបទម្ហិ កល្យាណី ឧត្តមា ឆសរីរទោសរហិតា បញ្ចកល្យាណសមន្នាគតា។ សា ហិ យស្មា នាតិទីឃា, នាតិរស្សា, នាតិកិសា, នាតិថូលា, នាតិកាឡា, នាច្ចោទាតា, អតិក្កន្តា មានុសកវណ្ណំ, អបត្តា ទិព្ពវណ្ណំ, តស្មា ឆសរីរទោសរហិតា។ ឆវិកល្យាណំ, មំសកល្យាណំ, ន្ហារុកល្យាណំ, អដ្ឋិកល្យាណំ, វយោកល្យាណន្តិ ឥមេហិ បន បញ្ចហិ កល្យាណេហិ សមន្នាគតត្តា បញ្ចកល្យាណសមន្នាគតា នាម។ តស្សា ហិ អាគន្តុកោភាសកិច្ចំ នាម នត្ថិ, អត្តនោ សរីរោភាសេនេវ ទ្វាទសហត្ថេ ឋានេ អាលោកំ ករោតិ, បិយង្គុសាមា វា ហោតិ សុវណ្ណសាមា វា។ អយមស្សា **ឆវិកល្យាណតា**។ ចត្តារោ បនស្សា ហត្ថបាទា មុខបរិយោសានញ្ច លាខារសបរិកម្មកតំ វិយ រត្តបវាឡរត្តកម្ពលសទិសំ ហោតិ។ អយមស្សា **មំសកល្យាណតា**។ វីសតិ នខបត្តានិ មំសតោ អមុត្តដ្ឋានេ លាខារសបូរិតានិ វិយ, មុត្តដ្ឋានេ ខីរធារាសទិសានិ។ អយមស្សា **ន្ហារុកល្យាណតា**។ ទ្វត្តិំស ទន្តា សុផុសិតា សុធោតវជិរបន្តិ វិយ ខាយន្តិ។ អយមស្សា **អដ្ឋិកល្យាណតា**។ វីសតិវស្សសតិកាបិ បន សមានា សោឡសវស្សុទ្ទេសិកា វិយ ហោតិ និព្ពលិបលិតា។ អយមស្សា **វយោកល្យាណតា**។

បរមបាសាវិនីតិ ឯត្ថ បន បសវនំ បសវោ, បវត្តីតិ អត្ថោ។ បសវោ ឯវ បាសាវោ, បរមោ បាសាវោ បរមបាសាវោ, សោ អស្សា អត្ថីតិ បរមបាសាវិនី។ នច្ចេ ច គីតេ ច ឧត្តមប្បវត្តិ សេដ្ឋកិរិយា។ ឧត្តមមេវ នច្ចំ នច្ចតិ, គីតញ្ច គាយតីតិ វុត្តំ ហោតិ។

អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យាតិ ន អត្តនោ រុចិយា អាគច្ឆេយ្យ, អយំ បនេត្ថ អធិប្បាយោ – អថេវំ មហាជនមជ្ឈេ ជនបទកល្យាណិយា នច្ចមានាយ “សាធុ សាធូ”តិ សាធុការេសុ អង្គុលិផោដនេសុ ចេលុក្ខេបេសុ ច បវត្តមានេសុ តំ បវត្តិំ សុត្វា រាជា ពន្ធនាគារតោ ឯកំ ចោរបុរិសំ បក្កោសាបេត្វា និគឡានិ ឆិន្ទិត្វា សមតិត្តិកំ សុបរិបុណ្ណំ តេលបត្តំ តស្ស ហត្ថេ ទត្វា ឧភោហិ ហត្ថេហិ ទឡ្ហំ គាហាបេត្វា ឯកំ អសិហត្ថំ បុរិសំ អាណាបេសិ “ឯតំ គហេត្វា ជនបទកល្យាណិយា សមជ្ជដ្ឋានំ គច្ឆ។ យត្ថេវ ចេស បមាទំ អាគម្ម ឯកម្បិ តេលពិន្ទុំ ឆឌ្ឌេតិ, តត្ថេវស្ស សីសំ ឆិន្ទា”តិ។ សោ បុរិសោ អសិំ ឧក្ខិបិត្វា តំ តជ្ជេន្តោ តត្ថ នេសិ។ សោ មរណភយតជ្ជិតោ

ជីវិតុកាមតាយ បមាទវសេន តំ អមនសិករិត្វា សកិម្បិ អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វា តំ ជនបទកល្យាណឹ ន ឱលោកេសិ។ ឯវំ ភូតបុព្ពមេវេតំ វត្ថុ, សុត្តេ បន បរិកប្បវសេនេតំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឧបមា ខោ ម្យាយន្តិ ឯត្ថ បន តេលបត្តស្ស តាវ កាយគតាសតិយា ឱបម្មសំសន្ទនំ កតមេវ។ ឯត្ថ បន រាជា វិយ កម្មំ ទដ្ឋព្ពំ, អសិ វិយ កិលេសា, ឧក្ខិត្តាសិកបុរិសោ វិយ មារោ, តេលបត្តហត្ថោ បុរិសោ វិយ កាយគតាសតិភាវកោ វិបស្សកយោគាវចរោ។ ឥតិ ភគវា “កាយគតាសតឹ ភាវេតុកាមេន ភិក្ខុនា តេលបត្តហត្ថេន តេន បុរិសេន វិយ សតឹ អវិស្សជ្ជេត្វា អប្បមត្តេន កាយគតាសតិ ភាវេតព្ពា”តិ ឥមំ សុត្តំ អាហរិត្វា ទស្សេសិ។

ភិក្ខូ ឥមំ សុត្តញ្ច អត្ថញ្ច សុត្វា ឯវមាហំសុ – “ទុក្ករំ, ភន្តេ, តេន បុរិសេន កតំ តថារូបឹ ជនបទកល្យាណឹ អនោលោកេត្វា តេលបត្តំ អាទាយ គច្ឆន្តេនា”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, តេន ទុក្ករំ កតំ, សុករមេវេតំ។ កស្មា? ឧក្ខិត្តាសិកេន បុរិសេន សន្តជ្ជេត្វា នីយមានតាយ។ យំ បន បុព្ពេ បណ្ឌិតា អប្បមាទេន សតឹ អវិស្សជ្ជេត្វា អភិសង្ខតំ ទិព្ពរូបម្បិ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា អនោលោកេត្វាវ គន្ត្វា រជ្ជំ បាបុណឹសុ, ឯតំ ទុក្ករ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស រញ្ញោ បុត្តសតស្ស សព្ពកនិដ្ឋោ ហុត្វា និព្ពត្តិ, សោ អនុបុព្ពេន វិញ្ញុតំ បាបុណិ។ តទា ច រញ្ញោ គេហេ បច្ចេកពុទ្ធា ភុញ្ជន្តិ, ពោធិសត្តោ តេសំ វេយ្យាវច្ចំ ករោតិ។ សោ ឯកទិវសំ ចិន្តេសិ “មម ពហូ ភាតរោ, លច្ឆាមិ នុ ខោ អហំ ឥមស្មឹ នគរេ កុលសន្តកំ រជ្ជំ, ឧទាហុ នោ”តិ? អថស្ស ឯតទហោសិ “បច្ចេកពុទ្ធេ បុច្ឆិត្វា ជានិស្សាមី”តិ។ សោ ទុតិយទិវសេ បច្ចេកពុទ្ធេសុ អាគតេសុ ធមករណំ អាទាយ បានីយំ បរិស្សាវេត្វា បាទេ ធោវិត្វា តេលេន មក្ខេត្វា តេសំ អន្តរខជ្ជកំ ខាទិត្វា និសិន្នកាលេ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ តមត្ថំ បុច្ឆិ។ អថ នំ តេ អវោចុំ – កុមារ, ន ត្វំ ឥមស្មឹ នគរេ រជ្ជំ លភិស្សសិ, ឥតោ បន វីសយោជនសតមត្ថកេ គន្ធាររដ្ឋេ តក្កសិលានគរំ នាម អត្ថិ, តត្ថ គន្តុំ សក្កោន្តោ ឥតោ សត្តមេ ទិវសេ រជ្ជំ លច្ឆសិ។ អន្តរាមគ្គេ បន មហាវត្តនិអដវិយំ បរិបន្ថោ អត្ថិ, តំ អដវឹ បរិហរិត្វា គច្ឆន្តស្ស យោជនសតិកោ មគ្គោ ហោតិ, ឧជុកំ គច្ឆន្តស្ស បញ្ញាស យោជនានិ ហោន្តិ។ សោ ហិ អមនុស្សកន្តារោ នាម។ តត្ថ យក្ខិនិយោ អន្តរាមគ្គេ គាមេ ច សាលាយោ ច មាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណតារកវិចិត្តវិតានំ មហារហសេយ្យំ បញ្ញាបេត្វា នានាវិរាគបដសាណិយោ បរិក្ខិបិត្វា ទិព្ពាលង្ការេហិ អត្តភាវំ មណ្ឌេត្វា សាលាសុ និសីទិត្វា អាគច្ឆន្តេ បុរិសេ មធុរាហិ វាចាហិ សង្គណ្ហិត្វា “កិលន្តរូបា វិយ បញ្ញាយថ, ឥធាគន្ត្វា និសីទិត្វា បានីយំ បិវិត្វា គច្ឆថា”តិ បក្កោសិត្វា អាគតាគតានំ អាសនានិ ទត្វា អត្តនោ រូបលីលាវិលាសេហិ បលោភេត្វា កិលេសវសិកេ កត្វា អត្តនា សទ្ធឹ អជ្ឈាចារេ កតេ តត្ថេវ នេ លោហិតេន បគ្ឃរន្តេន ខាទិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេន្តិ។ រូបគោចរំ សត្តំ រូបេនេវ គណ្ហន្តិ, សទ្ទគោចរំ មធុរេន គីតវាទិតសទ្ទេន, គន្ធគោចរំ ទិព្ពគន្ធេហិ, រសគោចរំ ទិព្ពេន នានគ្គរសភោជនេន, ផោដ្ឋព្ពគោចរំ ឧភតោលោហិតកូបធានេហិ ទិព្ពសយនេហិ គណ្ហន្តិ។ សចេ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា តា អនោលោកេត្វា សតឹ បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា គមិស្សសិ, សត្តមេ ទិវសេ តត្ថ រជ្ជំ លច្ឆសីតិ។

ពោធិសត្តោ “ហោតុ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ ឱវាទំ គហេត្វា កឹ តា ឱលោកេស្សាមី”តិ បច្ចេកពុទ្ធេហិ បរិត្តំ ការាបេត្វា បរិត្តវាលុកញ្ចេវ បរិត្តសុត្តញ្ច អាទាយ បច្ចេកពុទ្ធេ ច មាតាបិតរោ ច វន្ទិត្វា និវេសនំ គន្ត្វា អត្តនោ បុរិសេ អាហ – “អហំ តក្កសិលាយំ រជ្ជំ គហេតុំ គច្ឆាមិ, តុម្ហេ ឥធេវ តិដ្ឋថា”តិ។ អថ នំ បញ្ច ជនា អាហំសុ “មយម្បិ អនុគច្ឆាមា”តិ។ “ន សក្កា តុម្ហេហិ អនុគន្តុំ, អន្តរាមគ្គេ កិរ យក្ខិនិយោ រូបាទិគោចរេ មនុស្សេ ឯវញ្ចេវញ្ច រូបាទីហិ បលោភេត្វា គណ្ហន្តិ, មហា បរិបន្ថោ, អហំ បន អត្តានំ តក្កេត្វា គច្ឆាមី”តិ។ “កឹ បន, ទេវ, មយំ តុម្ហេហិ សទ្ធឹ គច្ឆន្តា អត្តនោ បិយានិ រូបាទីនិ ឱលោកេស្សាម, មយម្បិ តត្ថេវ គមិស្សាមា”តិ។ ពោធិសត្តោ “តេន ហិ អប្បមត្តា ហោថា”តិ តេ បញ្ច ជនេ អាទាយ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។

យក្ខិនិយោ គាមាទីនិ មាបេត្វា និសីទឹសុ។ តេសុ រូបគោចរោ បុរិសោ តា យក្ខិនិយោ ឱលោកេត្វា រូបារម្មណេ បដិពទ្ធចិត្តោ ថោកំ ឱហីយិ។ ពោធិសត្តោ “កឹ ភោ, ថោកំ ឱហីយសី”តិ អាហ។ “ទេវ, បាទា មេ រុជ្ជន្តិ, ថោកំ សាលាយំ និសីទិត្វា អាគច្ឆាមី”តិ។ “អម្ភោ, ឯតា យក្ខិនិយោ, មា ខោ បត្ថេសី”តិ។ “យំ ហោតិ, តំ ហោតុ, ន សក្កោមិ, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ បញ្ញាយិស្សសី”តិ ឥតរេ ចត្តារោ អាទាយ អគមាសិ។ សោបិ រូបគោចរកោ តាសំ សន្តិកំ អគមាសិ។ តា អត្តនា សទ្ធឹ អជ្ឈាចារេ កតេ តំ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា បុរតោ គន្ត្វា អញ្ញំ សាលំ មាបេត្វា នានាតូរិយានិ គហេត្វា គាយមានា និសីទឹសុ, តត្ថ សទ្ទគោចរកោ ឱហីយិ។ បុរិមនយេនេវ តម្បិ ខាទិត្វា បុរតោ គន្ត្វា នានប្បការេ គន្ធករណ្ឌកេ បូរេត្វា អាបណំ បសារេត្វា និសីទឹសុ, តត្ថ គន្ធគោចរកោ ឱហីយិ។ តម្បិ ខាទិត្វា បុរតោ គន្ត្វា នានគ្គរសានំ ទិព្ពភោជនានំ ភាជនានិ បូរេត្វា

ឱទនិកាបណំ បសារេត្វា និសីទីសុ, តត្ថ រសគោចរកោ ឱហីយិ។ តម្បិ ខាទិត្វា បុរតោ គន្ត្វា ទិព្ពសយនានិ បញ្ញាបេត្វា និសីទីសុ, តត្ថ ផោដ្ឋព្ពគោចរកោ ឱហីយិ។ តម្បិ ខាទីសុ, ពោធិសត្តោ ឯកកោវ អហោសិ។

អថេកា យក្ខិនី "អតិខរមន្តោ វតាយំ, អហំ តំ ខាទិត្វាវ និវត្តិស្សាមី"តិ ពោធិសត្តស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ អគមាសិ។ អដវិយា បរភាគេ វនកម្មិកាទយោ យក្ខិនី ទិស្វា "អយំ តេ បុរតោ គច្ឆន្តោ បុរិសោ កី ហោតី"តិ បុច្ឆីសុ។ "កោមារសាមិកោ មេ, អយ្យា"តិ។ "អម្ភោ, អយំ ឯវំ សុកុមាលា បុប្ផទាមសទិសា សុវណ្ណវណ្ណា កុមារិកា អត្តនោ កុលំ ឆឌ្ឌេត្វា ភវន្តំ តក្កេត្វា និក្ខន្តា, កស្មា ឯតំ អកិលមេត្វា អាទាយ ន គច្ឆសី"តិ? "នេសា, អយ្យា, មយ្ហំ បជាបតិ, យក្ខិនី ឯសា, ឯតាយ មេ បញ្ច មនុស្សា ខាទិតា"តិ។ "អយ្យា, បុរិសា នាម កុទ្ធកាលេ អត្តនោ បជាបតិយោ យក្ខិនិយោបិ ករោន្តិ បេតិនិយោបី"តិ។ សា គច្ឆមានា គព្ភិនិវណ្ណំ ទស្សេត្វា បុន សកឹ វិជាតវណ្ណំ កត្វា បុត្តំ អង្កេន អាទាយ ពោធិសត្តំ អនុពន្ធិ, ទិដ្ឋទិដ្ឋា បុរិមនយេនេវ បុច្ឆន្តិ។ ពោធិសត្តោបិ តថេវ វត្វា គច្ឆន្តោ តក្កសិលំ បាបុណិ។ សា បុត្តំ អន្តរធាបេត្វា ឯកិកាវ អនុពន្ធិ។ ពោធិសត្តោ នគរទ្វារំ គន្ត្វា ឯកិស្សា សាលាយ និសីទិ។ សា ពោធិសត្តស្ស តេជេន បវិសិតុំ អសក្កោន្តី ទិព្ពរូបំ មាបេត្វា សាលាទ្វារេ អដ្ឋាសិ។

តស្មិំ សមយេ តក្កសិលរាជា ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ តំ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា "គច្ឆ, តមិស្សា សស្សាមិក អស្សាមិកភាវំ ជានាហី"តិ មនុស្សំ បេសេសិ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា "សស្សាមិកាសី"តិ បុច្ឆិ។ "អាម, អយ្យ, អយំ មេ សាលាយ និសិន្នោ សាមិកោ"តិ។ ពោធិសត្តោ "នេសា មយ្ហំ បជាបតិ, យក្ខិនី ឯសា, ឯតាយ មេ បញ្ច មនុស្សា ខាទិតា"តិ អាហ។ សាបិ "បុរិសា នាម អយ្យា កុទ្ធកាលេ យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ វទន្តី"តិ អាហ។ សោ ឧភិន្នម្បិ វចនំ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា "អស្សាមិកភណ្ឌំ នាម រាជសន្តកំ ហោតី"តិ យក្ខិនី បក្កោសាបេត្វា ឯកហត្ថិបិដ្ឋេ និសីទាបេត្វា នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា បាសាទំ អភិរុយ្ហ តំ អគ្គមហេសិដ្ឋានេ ឋបេសិ។

សោ ន្ហាតវិលិត្តោ សាយមាសំ ភុញ្ជិត្វា សិរិសយនំ អភិរុហិ។ សាបិ យក្ខិនី អត្តនោ ឧបកប្បនកំ អាហារំ អាហរិត្វា អលង្កតបដិយត្តា សិរិសយនេ រញ្ញា សទ្ធឹ និបជ្ជិត្វា រញ្ញោ រតិវសេន សុខំ សមប្បិតស្ស និបន្នកាលេ ឯកេន បស្សេន បរិវត្តិត្វា បរោទិ។ អថ នំ រាជា "កឹ, ភទ្ទេ, រោទសី"តិ បុច្ឆិ។ "ទេវ, អហំ តុម្ហេហិ មគ្គេ ទិស្វា អានីតា, តុម្ហាកញ្ច គេហេ ពហូ ឥត្ថិយោ, អហំ សបត្តីនំ អន្តរេ វសមានា កថាយ ឧប្បន្នាយ 'កោ តុយ្ហំ មាតរំ វា បិតរំ វា គោត្តំ វា ជាតឹ វា ជានាតិ, ត្វំ អន្តរាមគ្គេ ទិស្វា អានីតា នាមា'តិ សីសេ គហេត្វា និប្បីឡិយមានា វិយ មង្កុ ភវិស្សាមិ។ សចេ តុម្ហេ សកលរជ្ជេ ឥស្សរិយញ្ច អាណញ្ច មយ្ហំ ទទេយ្យាថ, កោចិ មយ្ហំ ចិត្តំ កោបេត្វា កថេតុំ ន សក្ខិស្សតី"តិ ។ "ភទ្ទេ, មយ្ហំ សកលរដ្ឋវាសិនោ ន កិញ្ចិ ហោន្តិ, នាហំ ឯតេសំ សាមិកោ។ យេ បន រាជាណំ កោបេត្វា អកត្តព្ពំ ករោន្តិ, តេសញ្ញេវាហំ សាមិកោ។ ឥមិនា ការណេន ន សក្កា តុយ្ហំ សកលរដ្ឋេ វា នគរេ វា ឥស្សរិយញ្ច អាណញ្ច ទាតុ"ន្តិ។ "តេន ហិ, ទេវ, សចេ រដ្ឋេ វា នគរេ វា អាណំ ទាតុំ ន សក្កោថ, អន្តោនិវេសនេ អន្តោវឡញ្ជនកានំ ឧបរិ មម វសំ វត្តនត្ថាយ អាណំ ទេថា"តិ។ រាជា ទិព្ពផោដ្ឋព្ពេន ពទ្ធោ តស្សា វចនំ អតិក្កមិតុំ អសក្កោន្តោ "សាធុ, ភទ្ទេ, អន្តោវឡញ្ជនកេសុ តុយ្ហំ អាណំ ទម្មិ, ត្វំ ឯតេ អត្តនោ វសេ វត្តាបេហី"តិ អាហ។ សា "សាធូ"តិ សម្បដិច្ឆិត្វា រញ្ញោ និទ្ទំ ឱក្កន្តកាលេ យក្ខនគរំ គន្ត្វា យក្ខេ បក្កោសិត្វា អត្តនា រាជានំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា អដ្ឋិមត្តំ សេសេត្វា សព្ពំ ន្ហារុចម្មមំសលោហិតំ ខាទិ, អវសេសា យក្ខា មហាទ្វារតោ បដ្ឋាយ អន្តោនិវេសនេ កុក្កុដកុក្កុរេ អាទឹ កត្វា សព្ពេ ខាទិត្វា អដ្ឋិមត្តសេសេ អកំសុ។

បុនទិវសេ ទ្វារំ យថាបិហិតមេវ ទិស្វា មនុស្សា ផរសូហិ កវាដានិ កោដ្ដេត្វា អន្តោ បវិសិត្វា សព្ពំ និវេសនំ អដ្ឋិកបរិកិណ្ណំ ទិស្វា "សច្ចំ វត សោ បុរិសោ អាហ 'នាយំ មយ្ហំ បជាបតិ, យក្ខិនី ឯសា'តិ។ រាជា បន កិញ្ចិ អជានិត្វា តំ គហេត្វា អត្តនោ ភរិយំ អកាសិ, សា យក្ខេ បក្កោសិត្វា សព្ពំ ជនំ ខាទិត្វា គតា ភវិស្សតី"តិ អាហំសុ។ ពោធិសត្តោបិ តំ ទិវសំ តស្សាយេវ សាលាយំ បរិត្តវាលុកំ សីសេ កត្វា បរិត្តសុត្តញ្ច បរិក្ខិបិត្វា ខគ្គំ គហេត្វា ឋិតកោវ អរុណំ ឧដ្ឋាបេសិ។ មនុស្សា សកលរាជនិវេសនំ សោធេត្វា ហរិតូបលិត្តំ កត្វា ឧបរិ គន្ធេហិ វិលិម្បិត្វា បុប្ផានិ វិកិរិត្វា បុប្ផទាមានិ ឱសារេត្វា ធូមំ ទត្វា នវមាលា ពន្ធិត្វា សម្មន្តយឹសុ "អម្ភោ, យោ បុរិសោ ទិព្ពរូបំ មាបេត្វា បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តី យក្ខិនី ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា ឱលោកនមត្តម្បិ ន អកាសិ, សោ អតិវិយ ឧឡារសត្តោ ធិតិមា ញាណសម្បន្នោ, តាទិសេ បុរិសេ រជ្ជំ អនុសាសន្តេ សព្ពរដ្ឋំ សុខិតំ ភវិស្សតិ, តំ រាជានំ ករោមា"តិ។ អថ សព្ពេ អមច្ចា ច នាគរា ច ឯកច្ឆន្ទា ហុត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា "ទេវ, តុម្ហេ ឥមំ រជ្ជំ ការេថា"តិ នគរំ បវេសេត្វា រតនរាសិម្ហិ ឋបេត្វា អភិសិញ្ចិត្វា តក្កសិលរាជានំ អកំសុ។ សោ ចត្តារិ អគតិគមនានិ វជ្ជេត្វា ទស រាជធម្មេ អកោបេត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេន្តោ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៩៦. "សមតិត្តិកំ អនវសេសកំ, តេលបត្តំ យថា បរិហរេយ្យ;

ឯវំ សចិត្តមនុរក្ខេ, បត្ថយានោ ទិសំ អគតបុព្ពន្តិ។

តត្ថ **សមតិត្តិក**ន្តិ អន្តោមុខវដ្ដិលេខំ បាបេត្វា សមភរិតំ។ **អនវសេសក**ន្តិ អនវសិញ្ចនកំ អបរិស្សាវនកំ កត្វា។ **តេលបត្ត**ន្តិ បក្ខិត្តតិលតេលបត្តំ។ **បរិហរេយ្យា**តិ ហរេយ្យ, អាទាយ គច្ឆេយ្យ។ **ឯវំ សចិត្តមនុរក្ខេ**តិ តំ តេលភរិតំ បត្តំ វិយ អត្តនោ ចិត្តំ កាយគតាសតិយា គោចរេ ចេវ សម្បយុត្តសតិយា ចាតិ ឧភិន្នំ អន្តរេ បក្ខិបិត្វា យថា មុហុត្តម្បិ ពហិទ្ធា គោចរេ ន វិក្ខិបតិ, តថា បណ្ឌិតោ យោគាវចរោ រក្ខេយ្យ គោបេយ្យ។ កឹការណា? ឯតស្ស ហិ –

“ទុន្និគ្គហស្ស លហុនោ, យត្ថកាមនិបាតិនោ;
ចិត្តស្ស ទមថោ សាធុ, ចិត្តំ ទន្តំ សុខាវហ”ន្តិ។ (ធ. ប. ៣៥);

តស្មា –

“សុទុទ្ទសំ សុនិបុណំ, យត្ថកាមនិបាតិនំ;
ចិត្តំ រក្ខេថ មេធាវី, ចិត្តំ គុត្តំ សុខាវហំ”។ (ធ. ប. ៣៦);

ឥទញ្ហិ –

“ទូរង្គមំ ឯកចរំ, អសរីរំ គុហាសយំ;
យេ ចិត្តំ សំយមេស្សន្តិ, មោក្ខន្តិ មារពន្ធនា”។ (ធ. ប. ៣៧);

ឥតរស្ស បន –

“អនវដ្ឋិតចិត្តស្ស, សទ្ធម្មំ អវិជានតោ;
បរិប្លវបសាទស្ស, បញ្ញា ន បរិបូរតិ”។ (ធ. ប. ៣៨);

ថិរកម្មដ្ឋានសហាយស្ស បន –

“អនវស្សុតចិត្តស្ស , អនន្វាហតចេតសោ;
បុញ្ញបាបបហីនស្ស, នត្ថិ ជាគរតោ ភយំ”។ (ធ. ប. ៣៩);

តស្មា ឯតំ –

“ផន្ទនំ ចបលំ ចិត្តំ, ទូរក្ខំ ទុន្និវារយំ;
ឧជុំ ករោតិ មេធាវី, ឧសុការោវ តេជនំ”។ (ធ. ប. ៣៣);

ឯវំ ឧជុំ ករោន្តោ សចិត្តមនុរក្ខេ។

បត្ថយានោ ទិសំ អគតបុព្ពន្តិ ឥមស្មិំ កាយគតាសតិកម្មដ្ឋានេ កម្មំ អារភិត្វា អនមតគ្គេ សំសារេ អគតបុព្ពំ ទិសំ បត្ថេន្តោ បិហេន្តោ វុត្តនយេន សកំ ចិត្តំ រក្ខេយ្យាតិ អត្ថោ។ កា បនេសា ទិសា នាម? –

“មាតាបិតា ទិសា បុព្វា, អាចរិយា ទក្ខិណា ទិសា;
បុត្តទារា ទិសា បច្ឆា, មិត្តាមច្ចា ច ឧត្តរា។

“ទាសកម្មករា ហេដ្ឋា, ឧទ្ធំ សមណព្រាហ្មណា;
ឯតា ទិសា នមស្សេយ្យ, អលមត្តោ កុលេ គិហី”តិ។ (ទី. និ. ៣.២៧៣) –

ឯត្ថ តាវ បុត្តទារាទយោ “ទិសា”តិ វុត្តា។

“ទិសា ចតស្សោ វិទិសា ចតស្សោ, ឧទ្ធំ អធោ ទស ទិសា ឥមាយោ;
កតមំ ទិសំ តិដ្ឋតិ នាគរាជា, យមទ្ទសា សុបិនេ ឆព្ពិសាណ”ន្តិ។ (ជា. ១.១៦.១០៤) –

ឯត្ថ បុរត្ថិមាទិភេទា ទិសាវ “ទិសា”តិ វុត្តា។

“អគារិនោ អន្នទបានវត្ថទា, អវ្ហាយិកា តម្បិ ទិសំ វទន្តិ;
ឯសា ទិសា បរមា សេតកេតុ, យំ បត្វា ទុក្ខី សុខិនោ ភវន្តី”តិ។ (ជា. ១.៦.៩) –

ឯត្ថ បន និព្ពានំ “ទិសា”តិ វុត្តំ។ ឥធាបិ តទេវ អធិប្បេតំ។ តញ្ហិ “ខយំ វិរាគ”ន្តិអាទីហិ ទិស្សតិ អបទិស្សតិ, តស្មា “ទិសា”តិ វុច្ចតិ។ អនមតគ្គេ បន សំសារេ កេនចិ ពាលបុថុជ្ជនេន សុបិនេនបិ អគតបុព្ពតាយ អគតបុព្ពា ទិសា នាមាតិ វុត្តំ។ តំ បត្ថយន្តេន កាយគតាសតិយា យោគោ ករណីយោតិ។

ឯវំ សត្ថា និព្ពានេន ទេសនាយ កូដំ គហេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រាជបរិសា ពុទ្ធបរិសា អហោសិ, វជ្ជបុត្តកុមារោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គេលបត្តជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[៩៧] ៧. នាមសិទ្ធិជាតកវណ្ណនា

ជីវកញ្ច មតំ ទិស្វាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ នាមសិទ្ធិកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ ឯកោ កិរ កុលបុត្តោ នាមេន បាបកោ នាម។ សោ សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិតោ ភិក្ខូហិ “ឯហាវុសោ, បាបក, តិដ្ឋាវុសោ, បាបកា”តិ វុច្ចមានោ ចិន្តេសិ “លោកេ បាបកំ នាម លាមកំ កាឡកណ្ណិភូតំ វុច្ចតិ, អញ្ញំ មង្គលបដិសំយុត្តំ នាមំ អាហរាបេស្សាមី”តិ។ សោ អាចរិយុបជ្ឈាយេ ឧបសង្កមិត្វា “ភន្តេ, មយ្ហំ នាមំ អវមង្គលំ, អញ្ញំ មេ នាមំ ករោថា”តិ អាហ។ អថ នំ តេ ឯវមាហំសុ – “អាវុសោ, នាមំ នាម បណ្ណត្តិមត្តំ, នាមេន កាចិ អត្ថសិទ្ធិ នាម នត្ថិ, អត្តនោ នាមេនេវ សន្តុដ្ឋោ ហោហី”តិ។ សោ បុនប្បុនំ យាចិយេវ។ តស្សាយំ នាមសិទ្ធិកភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ សន្និសិន្នា ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, អសុកោ កិរ ភិក្ខុ នាមសិទ្ធិកោ មង្គលំ នាមំ អាហរាបេតី”តិ។ អថ សត្ថា ធម្មសភំ អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, សោ ឥទានេវ, បុព្ពេបិ នាមសិទ្ធិកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ តក្កសិលាយំ ពោធិសត្តោ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ មន្តេ វាចេសិ។ តស្សេកោ មាណវោ បាបកោ នាម នាមេន។ សោ “ឯហិ, បាបក, យាហិ, បាបកា”តិ វុច្ចមានោ ចិន្តេសិ “មយ្ហំ នាមំ អវមង្គលំ, អញ្ញំ នាមំ អាហរាបេស្សាមី”តិ។ សោ អាចរិយំ ឧបសង្កមិត្វា “អាចរិយ, មយ្ហំ នាមំ អវមង្គលំ, អញ្ញំ មេ នាមំ ករោថា”តិ អាហ។ អថ នំ អាចរិយោ អវោច “គច្ឆ, តាត, ជនបទចារិកំ ចរិត្វា អត្តនោ អភិរុចិតំ ឯកំ មង្គលនាមំ គហេត្វា ឯហិ, អាគតស្ស តេ នាមំ បរិវត្តេត្វា អញ្ញំ នាមំ ករិស្សាមី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ បាថេយ្យំ គហេត្វា និក្ខន្តោ គាមេន គាមំ ចរន្តោ ឯកំ នគរំ បាបុណិ។ តត្ថ ចេកោ បុរិសោ កាលកតោ ជីវកោ នាម នាមេន។ សោ តំ ញាតិជនេន អាឡាហនំ នីយមានំ ទិស្វា “កឹ នាមកោ ឯស បុរិសោ”តិ បុច្ឆិ។ “ជីវកោ នាមេសោ”តិ។ “ជីវកោបិ មរតី”តិ? “ជីវកោបិ មរតិ, អជីវកោបិ មរតិ, នាមំ នាម បណ្ណត្តិមត្តំ, ត្វំ ពាលោ មញ្ញេ”តិ។ សោ តំ កថំ សុត្វា នាមេ មជ្ឈត្តោ ហុត្វា អន្តោនគរំ បាវិសិ។

អថេកំ ទាសឹ ភតឹ អទទមានំ សាមិកា ទ្វារេ និសីទាបេត្វា រជ្ជុយា បហរន្តិ, តស្សា ច “ធនបាលី”តិ នាមំ ហោតិ។ សោ អន្តរវីថិយា គច្ឆន្តោ តំ បោថិយមានំ ទិស្វា “កស្មា ឥមំ បោថេថា”តិ បុច្ឆិ។ “ភតឹ ទាតុំ ន សក្កោតី”តិ។ “កឹ បនស្សា នាម”ន្តិ? “ធនបាលី នាមា”តិ។ នាមេន ធនបាលី សមានាបិ ភតិមត្តំ ទាតុំ ន សក្កោតីតិ ធនបាលិយោបិ អធនបាលិយោបិ ទុគ្គតា ហោន្តិ, នាមំ នាម បណ្ណត្តិមត្តំ, ត្វំ ពាលោ មញ្ញេតិ។ សោ នាមេ មជ្ឈត្តតរោ ហុត្វា នគរា និក្ខម្ម មគ្គំ បដិបន្នោ អន្តរាមគ្គេ មគ្គមូឡ្ហបុរិសំ ទិស្វា “អម្ភោ កឹ ករោន្តោ វិចរសី”តិ បុច្ឆិ។ “មគ្គមូឡ្ហោម្ហិ, សាមី”តិ។ “កឹ បន តេ នាម”ន្តិ? “បន្ថកោ នាមា”តិ។ “បន្ថកោបិ មគ្គមូឡ្ហោ ហោតី”តិ? “បន្ថកោបិ អបន្ថកោបិ មគ្គមូឡ្ហោ ហោតិ, នាមំ នាម បណ្ណត្តិមត្តំ ត្វំ បន ពាលោ មញ្ញេតិ”។ សោ នាមេ អតិមជ្ឈត្តោ ហុត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “កឹ, តាត, នាមំ រោចេត្វា អាគតោសី”តិ វុត្តេ “អាចរិយ, ជីវកាបិ នាម មរន្តិ អជីវកាបិ, ធនបាលិយោបិ ទុគ្គតា ហោន្តិ អធនបាលិយោបិ, បន្ថកាបិ មគ្គមូឡ្ហា ហោន្តិ អបន្ថកាបិ, នាមំ នាម បណ្ណត្តិមត្តំ, នាមេន សិទ្ធិ នត្ថិ, កម្មេនេវ សិទ្ធិ។ អលំ មយ្ហំ អញ្ញេន នាមេន, តទេវ មេ នាមំ ហោតូ”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តេន ទិដ្ឋញ្ច កតញ្ច សំសន្ទេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៩៧. “ជីវកញ្ច មតំ ទិស្វា, ធនបាលិញ្ច ទុគ្គតំ;
បន្ថកញ្ច វនេ មូឡ្ហំ, បាបកោ បុនរាគតោ”តិ។

តត្ថ **បុនរាគតោ**តិ ឥមានិ តីណិ ការណានិ ទិស្វា បុន អាគតោ, រ-ការោ សន្ធិវសេន វុត្តោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស នាមសិទ្ធិកោយេវា”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា នាមសិទ្ធិកោ ឥទានិបិ នាមសិទ្ធិកោយេវ, អាចរិយបរិសា ពុទ្ធបរិសា, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

នាមសិទ្ធិជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[៩៨] ៨. កូដវាណិជជាតកវណ្ណនា

សាធុ ខោ បណ្ឌិតោ នាមាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កូដវាណិជំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ ទ្វេ ជនា ឯកតោ វណិជ្ជំ ករោន្តា ភណ្ឌំ សកដេនាទាយ ជនបទំ គន្ត្វា លទ្ធលាភា បច្ចាគមឹសុ។ តេសុ កូដវាណិជោ ចិន្តេសិ “អយំ ពហូ ទិវសេ ទុព្ភោជនេន ទុក្ខសេយ្យាយ កិលន្តោ, ឥទានិ អត្តនោ ឃរេ នានគ្គរសេហិ យាវទត្ថំ សុភោជនំ ភុញ្ជិត្វា អជីរកេន មរិស្សតិ។ អថាហំ ឥមំ ភណ្ឌំ តយោ កោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកំ តស្ស ទារកានំ ទស្សាមិ, ទ្វេ កោដ្ឋាសេ អត្តនា គហេស្សាមី”តិ។ សោ “អជ្ជ ភាជេស្សាម, ស្វេ ភាជេស្សាមា”តិ ភណ្ឌំ ភាជេតុំ ន ឥច្ឆិ។ អថ នំ បណ្ឌិតវាណិជោ អកាមកំ និប្បីឡេត្វា ភាជាបេត្វា វិហារំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា កតបដិសន្ថារោ “អតិបបញ្ចោ តេ កតោ, ឥធាគន្ត្វាបិ ចិរេន ពុទ្ធុបដ្ឋានំ អាគតោសី”តិ វុត្តេ តំ បវត្តឹ ភគវតោ អារោចេសិ។ សត្ថា “ន ខោ សោ, ឧបាសក, ឥទានេវ កូដវាណិជោ, បុព្ពេបិ កូដវាណិជោយេវ។ ឥទានិ បន តំ វញ្ចេតុកាមោ ជាតោ, បុព្ពេ បណ្ឌិតេបិ វញ្ចេតុំ ឧស្សហី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ពារាណសិយំ វាណិជកុលេ និព្ពត្តិ, នាមគ្គហណទិវសេ ចស្ស “បណ្ឌិតោ”តិ នាមំ អកំសុ។ សោ វយប្បត្តោ អញ្ញេន វាណិជេន សទ្ធឹ ឯកតោ ហុត្វា វណិជ្ជំ ករោតិ, តស្ស “អតិបណ្ឌិតោ”តិ នាមំ អហោសិ។ តេ ពារាណសិតោ បញ្ចហិ សកដសតេហិ ភណ្ឌំ អាទាយ ជនបទំ គន្ត្វា វណិជ្ជំ កត្វា លទ្ធលាភា បុន ពារាណសឹ អាគមឹសុ។ អថ នេសំ ភណ្ឌភាជនកាលេ អតិបណ្ឌិតោ អាហ “មយា ទ្វេ កោដ្ឋាសា លទ្ធព្ពា”តិ។ “កឹការណា”តិ? “ត្វំ បណ្ឌិតោ, អហំ អតិបណ្ឌិតោ។ បណ្ឌិតោ ឯកំ លទ្ធុំ អរហតិ, អតិបណ្ឌិតោ ទ្វេ”តិ។ “ននុ អម្ហាកំ ទ្វិន្នំ ភណ្ឌមូលកម្បិ គោណាទយោបិ សមសមាយេវ, ត្វំ កស្មា ទ្វេ កោដ្ឋាសេ លទ្ធុំ អរហសី”តិ។ “អតិបណ្ឌិតភាវេនា”តិ។ ឯវំ តេ កថំ វឌ្ឍេត្វា កលហំ អកំសុ។

តតោ អតិបណ្ឌិតោ “អត្ថេកោ ឧបាយោ”តិ ចិន្តេត្វា អត្តនោ បិតរំ ឯកស្មឹ សុសិររុក្ខេ បវេសេត្វា “ត្វំ អម្ហេសុ អាគតេសុ ‘អតិបណ្ឌិតោ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ លទ្ធុំ អរហតី’តិ វទេយ្យាសី”តិ វត្វា ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា “សម្ម, មយ្ហំ ទ្វិន្នំ កោដ្ឋាសានំ យុត្តភាវំ វា អយុត្តភាវំ វា ឯសា រុក្ខទេវតា ជានាតិ, ឯហិ, តំ បុច្ឆិស្សាមា”តិ តំ តត្ថ នេត្វា “អយ្យេ រុក្ខទេវតេ, អម្ហាកំ អដ្ដំ បច្ឆិន្ទា”តិ អាហ។ អថស្ស បិតា សរំ បរិវត្តេត្វា “តេន ហិ កថេថា”តិ អាហ។ “អយ្យេ, អយំ បណ្ឌិតោ, អហំ អតិបណ្ឌិតោ។ អម្ហេហិ ឯកតោ វោហារោ កតោ, តត្ថ កេន កឹ លទ្ធព្ពន្តិ។ បណ្ឌិតេន ឯកោ កោដ្ឋាសោ, អតិបណ្ឌិតេន បន ទ្វេ កោដ្ឋាសា លទ្ធព្ពា”តិ។ ពោធិសត្តោ ឯវំ វិនិច្ឆិតំ អដ្ដំ សុត្វា “ឥទានិ ទេវតាភាវំ វា អទេវតាភាវំ វា ជានិស្សាមី”តិ បលាលំ អាហរិត្វា សុសិរំ បូរេត្វា អគ្គឹ អទាសិ, អតិបណ្ឌិតស្ស បិតា ជាលាយ ផុដ្ឋកាលេ អឌ្ឍជ្ឈាមេន សរីរេន ឧបរិ អារុយ្ហ សាខំ គហេត្វា ឱលម្ពន្តោ ភូមិយំ បតិត្វា ឥមំ គាថមាហ –

៩៨. “សាធុ ខោ បណ្ឌិតោ នាម, ន ត្វេវ អតិបណ្ឌិតោ;
អតិបណ្ឌិតេន បុត្តេន, មនម្ហិ ឧបកូឡិតោ”តិ។

តត្ថ **សាធុ ខោ បណ្ឌិតោ នាមា**តិ ឥមស្មឹ លោកេ បណ្ឌិច្ចេន សមន្នាគតោ ការណាការណញ្ញូ បុគ្គលោ សាធុ សោភនោ។ **អតិបណ្ឌិតោ**តិ នាមមត្តេន អតិបណ្ឌិតោ កូដបុរិសោ ន ត្វេវ វរំ។ **មនម្ហិ ឧបកូឡិតោ**តិ ថោកេនម្ហិ ឈាមោ, អឌ្ឍជ្ឈាមកោវ មុត្តោតិ អត្ថោ។ តេ ឧភោបិ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា សមញ្ញេវ កោដ្ឋាសំ គណ្ហិត្វា យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា “បុព្ពេបិ ឯស កូដវាណិជោយេវា”តិ ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កូដវាណិជោ បច្ចុប្បន្នេបិ កូដវាណិជោយេវ, បណ្ឌិតវាណិជោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កូដវាណិជជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[៩៩] ៩. បរោសហស្សជាតកវណ្ណនា

បរោសហស្សម្បិ សមាគតានន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុថុជ្ជនបុច្ឆាបញ្ហំ អារព្ភ កថេសិ ។ វត្ថុ **សរភជាតកេ** (ជា. ១.១៣.១៣៤ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ ឯកស្មិំ បន សមយេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា "អាវុសោ, ទសពលេន សំខិត្តេន កថិតំ ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តោ វិត្ថារេន ព្យាកាសី"តិ ថេរស្ស គុណំ កថយមានា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, សារិបុត្តោ ឥទានេវ មយា សំខិត្តេន ភាសិតំ វិត្ថារេន ព្យាករោតិ, បុព្ពេបិ ព្យាកាសិយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តេ វិហាសិ។ បរិវារោបិស្ស បញ្ច តាបសសតានិ អហេសុំ។ អថស្ស ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ វស្សារត្តសមយេ ឧបឌ្ឍំ ឥសិគណំ អាទាយ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ មនុស្សបថំ អគមាសិ។ តទា ពោធិសត្តស្ស កាលកិរិយាសមយោ ជាតោ។ អថ នំ អន្តេវាសិកា "អាចរិយ, កតរោ វោ គុណោ លទ្ធោ"តិ អធិគមំ បុច្ឆឹសុ។ សោ "នត្ថិ កិញ្ចី"តិ វត្វា អាភស្សរព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។ ពោធិសត្តា ហិ អរូបសមាបត្តិលាភិនោ ហុត្វាបិ អភព្ពដ្ឋានត្តា អារុប្បេ ន និព្ពត្តន្តិ។ អន្តេវាសិកា "អាចរិយស្ស អធិគមោ នត្ថី"តិ អាឡាហនេ សក្ការំ ន ករិំសុ។

ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ អាគន្ត្វា "កហំ អាចរិយោ"តិ បុច្ឆិត្វា "កាលកតោ"តិ សុត្វា "អបិ អាចរិយំ អធិគមំ បុច្ឆិត្ថា"តិ អាហ។ "អាម, បុច្ឆិម្ហា"តិ។ "កឹ កថេសី"តិ? "នត្ថិ កិញ្ចីតិ តេន វុត្តំ, អថស្ស អម្ហេហិ សក្ការោ ន កតោ"តិ អាហំសុ។ ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ "តុម្ហេ អាចរិយស្ស វចនត្ថំ ន ជានាថ, អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិលាភី អាចរិយោ"តិ អាហ។ តេ តស្មិំ បុនប្បុនំ កថេន្តេបិ ន សទ្ទហឹសុ។ ពោធិសត្តោ តំ ការណំ ញត្វា "អន្ធពាលា មម ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស វចនំ ន សទ្ទហន្តិ។ ឥមំ តេសំ ការណំ បាកដំ ករិស្សាមី"តិ ព្រហ្មលោកា អាគន្ត្វា អស្សមបទមត្ថកេ មហន្តេនានុភាវេន អាកាសេ ឋត្វា ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស បញ្ញានុភាវំ វណ្ណេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

៩៩. "បរោសហស្សម្បិ សមាគតានំ, កន្ទេយ្យុំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា;
ឯកោវ សេយ្យោ បុរិសោ សបញ្ញោ, យោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថ"ន្តិ។

តត្ថ **បរោសហស្សម្បី**តិ អតិរេកសហស្សម្បិ។ **សមាគតាន**ន្តិ សន្និបតិតានំ ភាសិតស្ស អត្ថំ ជានិតុំ អសក្កោន្តានំ ពាលានំ។ **កន្ទេយ្យុំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា**តិ តេ ឯវំ សមាគតា អបញ្ញា ឥមេ ពាលតាបសា វិយ វស្សសតម្បិ វស្សសហស្សម្បិ រោទេយ្យុំ បរិទេវេយ្យុំ, រោទមានាបិ បន អត្ថំ វា ការណំ វា នេវ ជានេយ្យុន្តិ ទីបេតិ។ **ឯកោវ សេយ្យោ បុរិសោ សបញ្ញោ**តិ ឯវរូបានំ ពាលានំ បរោសហស្សតោបិ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោវ សេយ្យោ វរតរោតិ អត្ថោ។ កីទិសោ សបញ្ញោតិ? **យោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថំ** អយំ ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ វិយាតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ អាកាសេ ឋិតោវ ធម្មំ ទេសេត្វា តាបសគណំ ពុជ្ឈាបេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ គតោ។ តេបិ តាបសា ជីវិតបរិយោសានេ ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ សារិបុត្តោ អហោសិ, មហាព្រហ្មា បន អហមេវ អហោសី"ន្តិ។

បរោសហស្សជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១០០] ១០. អសាតរូបជាតកវណ្ណនា

អសាតំ សាតរូបេនាតិ ឥទំ សត្ថា កុណ្ឌិយនគរំ ឧបនិស្សាយ កុណ្ឌធានវនេ វិហរន្តោ កោលិយរាជធីតរំ សុប្បវាសំ ឧបាសិកំ អារព្ភ កថេសិ។ សា ហិ តស្មិំ សមយេ សត្ត វស្សានិ កុច្ឆិនា គព្ភំ បរិហរិត្វា សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា អហោសិ, អធិមត្តា វេទនា បវត្តឹសុ។ សា ឯវំ អធិមត្តវេទនាភិភូតាបិ "សម្មាសម្ពុទ្ធោ វត សោ ភគវា, យោ ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ សុប្បដិបន្នោ វត តស្ស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, យោ ឯវរូបស្ស ទុក្ខស្ស បហានាយ បដិបន្នោ។ សុសុខំ វត និព្ពានំ, យត្ថេវរូបំ ទុក្ខំ នត្ថី"តិ (ឧទា. ១៨) ឥមេហិ តីហិ វិតក្កេហិ អធិវាសេសិ។ សា សាមិកំ បក្កោសេត្វា តញ្ច អត្តនោ បវត្តិំ វន្ទនសាសនញ្ច អារោចេតុំ សត្ថុ សន្តិកំ បេសេសិ។ សត្ថា វន្ទនសាសនំ សុត្វាវ "សុខិនី ហោតុ សុប្បវាសា កោលិយធីតា, សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយតូ"តិ អាហ។ សហ វចនេនេវ បន ភគវតោ សុប្បវាសា កោលិយធីតា សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយិ។ អថស្សា សាមិកោ គេហំ គន្ត្វា តំ វិជាតំ ទិស្វា "អច្ឆរិយំ វត, ភោ"តិ អតិវិយ តថាគតស្ស អានុភាវេន អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតោ អហោសិ។

សុប្បវាសាបិ បុត្តំ វិជាយិត្វា សត្តាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស ទានំ ទាតុកាមា បុន និមន្តនត្ថាយ តំ បេសេសិ។ តេន ខោ បន សមយេន មហាមោគ្គល្លានស្ស ឧបដ្ឋាកេន ពុទ្ធប្បមុខោ សង្ឃោ និមន្តិតោ ហោតិ។ សត្ថា សុប្បវាសាយ ទានស្ស ឱកាសទានត្ថាយ ថេរំ តស្ស សន្តិកំ បេសេត្វា តំ សញ្ញាបេត្វា សត្តាហំ តស្សា ទានំ បដិគ្គហេសិ សទ្ធឹ ភិក្ខុសង្ឃេន។ សត្តមេ បន ទិវសេ សុប្បវាសា បុត្តំ សីវលិកុមារំ មណ្ឌេត្វា សត្ថារញ្ចេវ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច វន្ទាបេសិ។ តស្មឹ បដិបាដិយា សារិបុត្តត្ថេរស្ស សន្តិកំ នីតេ ថេរោ តេន សទ្ធឹ “កច្ចិ តេ, សីវលិ, ខមនីយ”ន្តិ បដិសន្ថារមកាសិ។ សោ “កុតោ មេ, ភន្តេ, សុខំ, ស្វាហំ សត្ត វស្សានិ លោហិតកុម្ភិយំ វសិ”ន្តិ ថេរេន សទ្ធឹ ឯវរូបំ កថំ កថេសិ។ សុប្បវាសា តស្ស វចនំ សុត្វា “សត្តាហជាតោ មេ បុត្តោ អនុពុទ្ធេន ធម្មសេនាបតិនា សទ្ធឹ មន្តេតី”តិ សោមនស្សប្បត្តា អហោសិ។ សត្ថា “អបិ នុ សុប្បវាសេ អញ្ញេបិ ឯវរូបេ បុត្តេ ឥច្ឆសី”តិ អាហ។ “សចេ, ភន្តេ, ឯវរូបេ អញ្ញេ សត្ត បុត្តេ លភេយ្យំ, ឥច្ឆេយ្យមេវាហ”ន្តិ។ សត្ថា ឧទានំ ឧទានេត្វា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សីវលិកុមារោបិ ខោ សត្តវស្សិកកាលេយេវ សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិត្វា បរិបុណ្ណវស្សោ ឧបសម្បទំ លភិត្វា បុញ្ញវា លាភគ្គប្បត្តោ ហុត្វា បថវឹ ឧន្នាទេត្វា អរហត្តំ បត្វា បុញ្ញវន្តានំ អន្តរេ ឯតទគ្គដ្ឋានំ បាបុណិ។

អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, សីវលិត្ថេរោ នាម ឯវរូបោ មហាបុញ្ញោ បត្ថិតបត្ថនោ បច្ឆិមភវិកសត្តោ សត្ត វស្សានិ លោហិតកុម្ភិយំ វសិត្វា សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភភាវំ អាបជ្ជិ, អហោ មាតាបុត្តា មហន្តំ ទុក្ខំ អនុភវឹសុ, កឹ នុ ខោ កម្មំ អកំសូ”តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្ថា តត្ថាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, សីវលិនោ មហាបុញ្ញតោវ សត្ត វស្សានិ លោហិតកុម្ភិយំ និវាសោ ច សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភភាវប្បត្តិ ច អត្តនា កតកម្មមូលកាវ, សុប្បវាសាយបិ សត្ត វស្សានិ កុច្ឆិនា គព្ភបរិហរណទុក្ខញ្ច សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភទុក្ខញ្ច អត្តនា កតកម្មមូលកមេវា”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មឹ បដិសន្ធឹ គណ្ហិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ តស្មឹ សមយេ កោសលមហារាជា មហន្តេន ពលេនាគន្ត្វា ពារាណសឹ គហេត្វា រាជានំ មារេត្វា តស្សេវ អគ្គមហេសឹ អត្តនោ អគ្គមហេសឹ អកាសិ។ ពារាណសិរញ្ញោ បន បុត្តោ បិតុ មរណកាលេ និទ្ធមនទ្វារេន បលាយិត្វា ពលំ សំហរិត្វា ពារាណសឹ អាគន្ត្វា អវិទូរេ និសីទិត្វា តស្ស រញ្ញោ បណ្ណំ បេសេសិ “រជ្ជំ វា ទេតុ យុទ្ធំ វា”តិ។ សោ “យុទ្ធំ ទេមី”តិ បដិបណ្ណំ បេសេសិ។ រាជកុមារស្ស បន មាតា តំ សាសនំ សុត្វា “យុទ្ធេន កម្មំ នត្ថិ, សព្ពទិសាសុ សញ្ចារំ បច្ឆិន្ទិត្វា ពារាណសិនគរំ បរិវារេតុ, តតោ ទារុទកភត្តបរិក្ខយេន កិលន្តមនុស្សំ នគរំ វិនាវ យុទ្ធេន គណ្ហិស្សសី”តិ បណ្ណំ បេសេសិ។ សោ មាតុ សាសនំ សុត្វា សត្ត ទិវសានិ សញ្ចារំ បច្ឆិន្ទិត្វា នគរំ រុន្ធិ, នាគរា សញ្ចារំ អលភមានា សត្តមេ ទិវសេ តស្ស រញ្ញោ សីសំ គហេត្វា កុមារស្ស អទំសុ។ កុមារោ បន នគរំ បវិសិត្វា រជ្ជំ គហេត្វា ជីវិតបរិយោសានេ យថាកម្មំ គតោ។

សោ ឯតរហិ សត្ត ទិវសានិ សញ្ចារំ បច្ឆិន្ទិត្វា នគរំ រុន្ធិត្វា គហិតកម្មនិស្សន្ទេន សត្ត វស្សានិ លោហិតកុម្ភិយំ វសិត្វា សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភភាវំ អាបជ្ជិ។ យំ បន សោ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ បាទមូលេ “លាភីនំ អគ្គោ ភវេយ្យ”ន្តិ មហាទានំ ទត្វា បត្ថនំ អកាសិ, យញ្ច វិបស្សិពុទ្ធកាលេ នាគរេហិ សទ្ធឹ សហស្សគ្ឃនកំ គុឡទធឹ ទត្វា បត្ថនមកាសិ, តស្សានុភាវេន លាភីនំ អគ្គោ ជាតោ។ សុប្បវាសាបិ “នគរំ រុន្ធិត្វា គណ្ហ, តាតា”តិ បេសិតភាវេន សត្ត វស្សានិ កុច្ឆិនា គព្ភំ បរិហរិត្វា សត្តាហំ មូឡ្ហគព្ភា ជាតា។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០០. “អសាតំ សាតរូបេន, បិយរូបេន អប្បិយំ;
ទុក្ខំ សុខស្ស រូបេន, បមត្តមតិវត្តតី”តិ។

តត្ថ **អសាតំ សាតរូបេនា**តិ អមធុរមេវ មធុរបតិរូបកេន។ **បមត្តមតិវត្តតី**តិ អសាតំ អប្បិយំ ទុក្ខន្តិ ឯតំ តិវិធម្បិ ឯតេន សាតរូបាទិនា អាការេន សតិវិប្បវាសវសេន បមត្តំ បុគ្គលំ អតិវត្តតិ អភិភវតិ អជ្ឈោត្ថរតីតិ អត្ថោ។ ឥទំ ភគវតា យញ្ច តេ មាតាបុត្តា ឥមិនា គព្ភបរិហរណគព្ភវាសសង្ខាតេន អសាតាទិនា បុព្ពេ នគររុន្ធនសាតាទិបតិរូបកេន អជ្ឈោត្ថដា, យញ្ច ឥទានិ សា ឧបាសិកា បុនបិ សត្តក្ខត្តុំ ឯវរូបំ អសាតំ អប្បិយំ ទុក្ខំ បេមវត្ថុភូតេន បុត្តសង្ខាតេន សាតាទិបតិរូបកេន អជ្ឈោត្ថដា ហុត្វា តថា អវច, តំ សព្ពម្បិ សន្ធាយ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា នគរំ រុន្ធិត្វា រជ្ជប្បត្តកុមារោ សីវលិ អហោសិ, មាតា សុប្បវាសា, បិតា បន ពារាណសិរាជា អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អសាតរូបជាតកវណ្ណនា ទសមា។

លិត្តវគ្គោ ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

លិត្តគេជំ មហាសារំ, វិស្សាស លោមហំសនំ;
សុទស្សន តេលបត្តំ, នាមសិទ្ធិ កូដវាណិជំ;
បរោសហស្ស អសាតរូបន្តិ។

មជ្ឈិមបណ្ណាសកោ និដ្ឋិតោ។

១១. បរោសតវគ្គោ

[១០១] ១. បរោសតជាតកវណ្ណនា

១០១ “បរោសតញ្ចេបិ សមាគតានំ, ឈាយេយ្យុំ តេ វស្សសតំ អបញ្ញា;
ឯកោវ សេយ្យោ បុរិសោ សបញ្ញោ, យោ ភាសិតស្ស វិជានាតិ អត្ថ”ន្តិ។ –

ឥទំ ជាតកំ វត្ថុតោ ច វេយ្យាករណតោ ច សមោធានតោ ច បរោសហស្សជាតកសទិសមេវ។ កេវលញ្ហេត្ថ “ឈាយេយ្យុ”ន្តិ បទមត្តមេវ វិសេសោ។ តស្សត្ថោ – វស្សសតម្បិ អបញ្ញា ឈាយេយ្យុំ ឱលោកេយ្យុំ ឧបធារេយ្យុំ, ឯវំ ឱលោកេន្តាបិ បន អត្ថំ វា ការណំ វា ន បស្សន្តិ, តស្មា យោ ភាសិតស្ស អត្ថំ ជានាតិ, សោ ឯកោវ សបញ្ញោ សេយ្យោតិ។

បរោសតជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១០២] ២. បណ្ណិកជាតកវណ្ណនា

យោ ទុក្ខផុដ្ឋាយ ភវេយ្យ តាណន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ បណ្ណិកំ ឧបាសកំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិវាសី ឧបាសកោ នានប្បការានិ មូលបណ្ណាទីនិ ចេវ លាពុកុម្ភណ្ឌាទីនិ ច វិក្កិណិត្វា ជីវិកំ កប្បេតិ។ តស្សេកា ធីតា អភិរូបា បាសាទិកា អាចារសីលសម្បន្នា ហិរោត្តប្បសមន្នាគតា កេវលំ និច្ចប្បហសិតមុខា។ តស្សា សមានកុលេសុ វារេយ្យត្ថាយ អាគតេសុ សោ ចិន្តេសិ “ឥមិស្សា វារេយ្យំ វត្តតិ, អយញ្ច និច្ចប្បហសិតមុខា។ កុមារិកាធម្មេ បន អសតិ កុមារិកាយ បរកុលំ គតាយ មាតាបិតូនំ គរហា ហោតិ, ‘អត្ថិ នុ ខោ ឥមិស្សា កុមារិកាធម្មោ, នត្ថី’តិ វីមំសិស្សាមិ ន”ន្តិ។ សោ ឯកទិវសំ ធីតរំ បច្ឆឹ គាហាបេត្វា បណ្ណត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា វីមំសនវសេន កិលេសសន្និស្សិតោ វិយ ហុត្វា រហស្សកថំ កថេត្វា តំ ហត្ថេ គណ្ហិ។ សា គហិតមត្តាវ រោទន្តី កន្ទន្តី “អយុត្តមេតំ, តាត, ឧទកតោ អគ្គិបាតុភាវសទិសំ, មា ឯវរូបំ ករោថា”តិ អាហ។ “អម្ម, មយា វីមំសនត្ថាយ ត្វំ ហត្ថេ គហិតា, ន ច កិលេសវសេន។ វទេហិ, អត្ថិ ទានិ តេ កុមារិកាធម្មោ”តិ។ “អាម, តាត, អត្ថិ ។ មយា ហិ លោភវសេន ន កោចិ បុរិសោ ឱលោកិតបុព្ពោ”តិ។ សោ ធីតរំ អស្សាសេត្វា ឃរំ នេត្វា មង្គលំ កត្វា បរកុលំ បេសេត្វា “សត្ថារំ វន្ទិស្សាមី”តិ គន្ធមាលាទិហត្ថោ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា បូជេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ, “ចិរស្សមាគតោសី”តិ ច វុត្តេ តមត្ថំ ភគវតោ អារោចេសិ។ សត្ថា “ឧបាសក, កុមារិកា ចិរំ បដ្ឋាយ អាចារសីលសម្បន្នាវ, ត្វំ បន ន ឥទានេវ ឯវំ វីមំសសិ, បុព្ពេបិ វីមំសិយេវា”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកោ ពារាណសិយំ បណ្ណិកឧបាសកោតិ អតីតវត្ថុ បច្ចុប្បន្នសទិសមេវ។ តេន បន សា វីមំសនត្ថាយ ហត្ថេ គហិតមត្តា បរិទេវមានា ឥមំ គាថមាហ –

១០២ “យោ ទុក្ខផុដ្ឋាយ ភវេយ្យ តាណំ, សោ មេ បិតា ទុព្ភិ វនេ ករោតិ;
សា កស្ស កន្ទាមិ វនស្ស មជ្ឈេ, យោ តាយិតា សោ សហសំ ករោតី”តិ។

តត្ថ **យោ ទុក្ខផុដ្ឋាយ ភវេយ្យ តាណ**ន្តិ កាយិកចេតសិកេហិ ទុក្ខេហិ ផុដ្ឋាយ តាយិតា បរិតាយិតា បតិដ្ឋា ភវេយ្យ។ **សោ មេ បិតា ទុព្ភិ វនេ ករោតី**តិ សោ មយ្ហំ ទុក្ខបរិតាយកោ បិតាវ ឥមស្មិំ វនេ ឯវរូបំ មិត្តទុព្ភិកម្មំ ករោតិ, អត្តនោ ជាតាយ ធីតរិ វីតិក្កមំ កាតុំ មញ្ញតីតិ អត្ថោ។ **សា កស្ស កន្ទាមី**តិ កស្ស រោទាមិ, កោ មេ បតិដ្ឋា ភវិស្សតីតិ ទីបេតិ។ **យោ តាយិតា សោ សហសំ ករោតី**តិ យោ មយ្ហំ តាយិតា រក្ខិតា អវស្សយោ ភវិតុំ អរហតិ, សោ បិតាយេវ សាហសិកកម្មំ ករោតីតិ អត្ថោ។

អថ នំ បិតា អស្សាសេត្វា "អម្ម, រក្ខិតត្តាសី"តិ បុច្ឆិ។ "អាម, តាត រក្ខិតោ មេ អត្តា"តិ។ សោ តំ ឃរំ នេត្វា មណ្ឌេត្វា មង្គលំ កត្វា បរកុលំ បេសេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧបាសកោ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។

តទា បិតា ឯតរហិ បិតាវ, ធីតា ច ឯតរហិ ធីតាវ, តំ ការណំ បច្ចក្ខតោ ទិដ្ឋរុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

បណ្ណិកជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១០៣] ៣. វេរិជាតកវណ្ណនា

យត្ថ វេរី និវិសតីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ កិរ ភោគគាមំ គន្ត្វា អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ចោរេ ទិស្វា "អន្តរាមគ្គេ វសិតុំ ន យុត្តំ, សាវត្ថិមេវ គមិស្សាមី"តិ វេគេន គោណេ បាជេត្វា សាវត្ថិមេវ អាគន្ត្វា បុនទិវសេ វិហារំ គតោ សត្ថុ ឯតមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា "បុព្ពេបិ គហបតិ បណ្ឌិតា អន្តរាមគ្គេ ចោរេ ទិស្វា អន្តរា អវិលម្ពមានា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គមិំសូ"តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ ហុត្វា ឯកំ គាមកំ និមន្តនំ ភុញ្ជនត្ថាយ គន្ត្វា បច្ចាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គេ ចោរេ ទិស្វា អន្តរាមគ្គេ អវសិត្វាវ វេគេន គោណេ បាជេន្តោ អត្តនោ គេហមេវ អាគន្ត្វា នានគ្គរសេហិ ភុញ្ជិត្វា មហាសយនេ និសិន្នោ "ចោរានំ ហត្ថតោ មុច្ចិត្វា និព្ភយដ្ឋានំ អត្តនោ គេហំ អាគតោម្ហី"តិ ឧទានវសេន ឥមំ គាថមាហ –

១០៣. "យត្ថ វេរី និវិសតិ, ន វសេ តត្ថ បណ្ឌិតោ;
ឯករត្តំ ទិរត្តំ វា, ទុក្ខំ វសតិ វេរិសូ"តិ។

តត្ថ **វេរី**តិ វេរចេតនាសមង្គិបុគ្គលោ។ **និវិសតី**តិ បតិដ្ឋាតិ។ **ន វសេ តត្ថ បណ្ឌិតោ**តិ សោ វេរិបុគ្គលោ យស្មិំ ឋានេ បតិដ្ឋិតោ ហុត្វា វសតិ, តត្ថ បណ្ឌិតោ បណ្ឌិច្ចេន សមន្នាគតោ ន វសេយ្យ។ កឹការណា? **ឯករត្តំ ទិរត្តំ វា, ទុក្ខំ វសតិ វេរិសូ**តិ, វេរីនញ្ហិ អន្តរេ វសន្តោ ឯកាហម្បិ ទ្វីហម្បិ ទុក្ខមេវ វសតីតិ អត្ថោ។

ឯវំ មហាសត្តោ ឧទានំ ឧទានេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា អហមេវ ពារាណសិសេដ្ឋិ អហោសិ"ន្តិ។

វេរិជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១០៤] ៤. មិត្តវិន្ទកជាតកវណ្ណនា

ចតុព្ភិ អដ្ឋជ្ឈគមាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ ហេដ្ឋា មិត្តវិន្ទកជាតកេ វុត្តនយេន វិត្ថារេតព្ពំ។ ឥទំ បន ជាតកំ កស្សបពុទ្ធកាលិកំ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ ឧរចក្កំ ឧក្ខិបិត្វា និរយេ បច្ចមានោ ឯកោ នេរយិកសត្តោ "ភន្តេ, កិំ នុ ខោ បាបកម្មំ អកាសិ"ន្តិ ពោធិសត្តំ បុច្ឆិ។ ពោធិសត្តោ "តយា ឥទញ្ចិទញ្ច បាបកម្មំ កត"ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០៤. "ចតុព្ភិ អដ្ឋជ្ឈគមា, អដ្ឋាហិបិ ច សោឡស;
សោឡសាហិ ច ពាត្តិំស, អត្រិច្ឆំ ចក្កមាសទោ;
ឥច្ឆាហតស្ស បោសស្ស, ចក្កំ ភមតិ មត្ថកេ"តិ។

តត្ថ **ចតុព្ភិ អដ្ឋជ្ឈគមា**តិ សមុទ្ទន្តរេ ចតស្សោ វិមានបេតិយោ លភិត្វា តាហិ អសន្តុដ្ឋោ អត្រិច្ឆតាយ បរតោ គន្ត្វា អបរា អដ្ឋ អធិគតោសីតិ អត្ថោ។ សេសបទទ្វយេបិ ឯសេវ នយោ។ **អត្រិច្ឆំ ចក្កមាសទោ**តិ ឯវំ សកលាភេន អសន្តុដ្ឋោ អត្រ អត្រ ឥច្ឆន្តោ បរតោ បរតោ លាភំ បត្ថេន្តោ ឥទានិ ចក្កមាសទោ ឥទំ ខុរចក្កំ បត្តោសិ។ តស្ស តេ ឯវំ **ឥច្ឆាហតស្ស បោសស្ស** តណ្ហាយ ហតស្ស ឧបហតស្ស តវ **ចក្កំ ភមតិ មត្ថកេ**។ បាសាណចក្កំ, អយចក្កន្តិ ឥមេសុ ទ្វីសុ ខុរធារំ អយចក្កំ តស្ស មត្ថកេ បុនប្បុនំ បតនវសេន ភមន្តំ ទិស្វា ឯវមាហ។ វត្វា ច បន អត្តនោ ទេវលោកមេវ គតោ។ សោបិ នេរយិកសត្តោ អត្តនោ បាបេ ខីណេ យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មិត្តវិន្ទកោ ទុព្ពចភិក្ខុ អហោសិ, ទេវបុត្តោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

មិត្តវិន្ទកជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១០៥] ៥. ទុព្ពលកដ្ឋជាតកវណ្ណនា

ពហុម្បេតំ វនេ កដ្ឋន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧត្តសិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិវាសី ឯកោ កុលបុត្តោ សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បព្ពជិត្វា មរណភីរុកោ អហោសិ, រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានេសុ វាតស្ស វា វីជន្តស្ស សុក្ខទណ្ឌកស្ស វា បតន្តស្ស បក្ខិចតុប្បទានំ វា សទ្ទំ សុត្វា មរណភយតជ្ជិតោ មហារវំ រវន្តោ បលាយតិ។ តស្ស ហិ “មរិតព្ពំ មយា”តិ សតិមត្តម្បិ នត្ថិ។ សចេ ហិ សោ “អហំ មរិស្សាមី”តិ ជានេយ្យ, ន មរណំ ភាយេយ្យ។ មរណស្សតិកម្មដ្ឋានស្ស បន តស្ស អភាវិតត្តាវ ភាយតិ ។ តស្ស សោ មរណភីរុកភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។

អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, អសុកោ នាម ភិក្ខុ មរណភីរុកោ មរណំ ភាយតិ, ភិក្ខុនា នាម ‘អវស្សំ មយា មរិតព្ព’ន្តិ មរណស្សតិកម្មដ្ឋានំ ភាវេតុំ វដ្ដតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយនុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ តំ ភិក្ខុំ បក្កោសាបេត្វា “សច្ចំ កិរ ត្វំ មរណភីរុកោ”តិ បុច្ឆិត្វា “សច្ចំ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ភិក្ខវេ, មា ឯតស្ស ភិក្ខុនោ អនត្តមនា ហោថ, នាយំ ឥទានេវ មរណភីរុកោ, បុព្ពេបិ មរណភីរុកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហិមវន្តេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្មិំ កាលេ ពារាណសិរាជា អត្តនោ មង្គលហត្ថិំ អានេញ្ជការណំ សិក្ខាបេតុំ ហត្ថាចរិយានំ អទាសិ។ តំ អាឡានេ និច្ចលំ ពន្ធិត្វា តោមរហត្ថា មនុស្សា បរិវារេត្វា អានេញ្ជការណំ ការេន្តិ។ សោ តំ ការណំ ការិយមានោ វេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ អាឡានំ ភិន្ទិត្វា មនុស្សេ បលាបេត្វា ហិមវន្តំ បាវិសិ។ មនុស្សា តំ គហេតុំ អសក្កោន្តា និវត្តឹសុ។ សោ តត្ថ មរណភីរុកោ អហោសិ, វាតសទ្ទានិ សុត្វា កម្បមានោ មរណភយតជ្ជិតោ សោណ្ឌំ វិធុនិត្វា វេគេន បលាយតិ, អាឡានេ ពន្ធិត្វា អានេញ្ជការណំ ករណកាលោ វិយស្ស ហោតិ, កាយស្សាទំ វា ចិត្តស្សាទំ វា អលភន្តោ កម្បមានោ វិចរតិ។

រុក្ខទេវតា តំ ទិស្វា ខន្ធវិដបេ ឋត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០៥. “ពហុម្បេតំ វនេ កដ្ឋំ, វាតោ ភញ្ជតិ ទុព្ពលំ;
តស្ស ចេ ភាយសិ នាគ, កិសោ នូន ភវិស្សសី”តិ។

តត្ថាយំ បិណ្ឌត្ថោ – យំ ឯតំ ទុព្ពលំ កដ្ឋំ បុរត្ថិមាទិភេទោ វាតោ ភញ្ជតិ, តំ ឥមស្មិំ វនេ ពហុំ សុលភំ, តត្ថ តត្ថ សំវិជ្ជតិ។ សចេ ត្វំ តស្ស ភាយសិ, ឯវំ សន្តេ និច្ចំ ភីតោ មំសលោហិតក្ខយំ បត្វា កិសោ នូន ភវិស្សសិ, ឥមស្មិំ បន វនេ តវ ភយំ នាម នត្ថិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ មា ភាយីតិ។

ឯវំ ទេវតា តស្ស ឱវាទំ អទាសិ, សោបិ តតោ បដ្ឋាយ និព្ភយោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា នាគោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុព្ពលកដ្ឋជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១០៦] ៦. ឧទញ្ចនីជាតកវណ្ណនា

សុខំ វត មំ ជីវន្តន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ថុល្លកុមារិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ វត្ថុ តេរសក និបាតេ **ចូឡនារទកស្សបជាតកេ** (ជា. ១.១៣.៤០ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ តំ បន ភិក្ខុំ សត្ថា "សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោសី"តិ បុច្ឆិត្វា "សច្ចំ, ភគវា"តិ វុត្តេ "កត្ថ តេ ចិត្តំ បដិពទ្ធ"ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ "ឯកិស្សា ថុល្លកុមារិកាយា"តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា "អយំ តេ ភិក្ខុ អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតំ និស្សាយ សីលព្យសនំ បត្វា កម្បន្តោ វិចរមានោ បណ្ឌិតេ និស្សាយ សុខំ លភី"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេតិ អតីតវត្ថុបិ ចូឡនារទកស្សបជាតកេយេវ អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន ពោធិសត្តោ សាយំ ផលាផលេ អាទាយ អាគន្ត្វា បណ្ណសាលាទ្វារំ វិវរិត្វា បវិសិត្វា បុត្តំ ចូឡតាបសំ ឯតទវោច "តាត, ត្វំ អញ្ញេសុ ទិវសេសុ ទារូនិ អាហរសិ, បានីយំ បរិភោជនីយំ អាហរសិ, អគ្គិំ ករោសិ, អជ្ជ បន ឯកម្បិ អកត្វា កស្មា ទុម្មុខោ បជ្ឈាយន្តោ និបន្នោសី"តិ? "តាត, តុម្ហេសុ ផលាផលត្ថាយ គតេសុ ឯកា ឥត្ថី អាគន្ត្វា មំ បលោភេត្វា អាទាយ គន្តុំ អារភិ, អហំ បន 'តុម្ហេហិ វិស្សជ្ជិតោ គមិស្សាមី'តិ ន គច្ឆិំ, អសុកដ្ឋានេ បន នំ និសីទាបេត្វា អាគតោម្ហិ, ឥទានិ គច្ឆាមហំ តាតា"តិ។ ពោធិសត្តោ "ន សក្កា ឯតំ និវត្តេតុ"ន្តិ ញត្វា "តេន ហិ, តាត, គច្ឆ, ឯសា បន តំ នេត្វា យទា មច្ឆមំសាទីនិ វា ខាទិតុកាមា ភវិស្សតិ, សប្បិលោណតណ្ឌុលាទីហិ វា បនស្សា អត្ថោ ភវិស្សតិ, តទា 'ឥទញ្ចិទញ្ចាហរា'តិ តំ កិលមេស្សតិ។ តទា មយ្ហំ គុណំ សរិត្វា បលាយិត្វា ឥធេវ អាគច្ឆេយ្យាសី"តិ វិស្សជ្ជេសិ។ សោ តាយ សទ្ធិំ មនុស្សបថំ អគមាសិ។ អថ នំ សា អត្តនោ វសំ គមេត្វា "មំសំ អាហរ, មច្ឆំ អាហរា"តិ យេន យេន អត្ថិកា ហោតិ, តំ តំ អាហរាបេតិ។ តទា សោ "អយំ មំ អត្តនោ ទាសំ វិយ កម្មការំ វិយ ច កត្វា បីឡេតី"តិ បលាយិត្វា បិតុ សន្តិកំ អាគន្ត្វា បិតរំ វន្ទិត្វា ឋិតកោវ ឥមំ គាថមាហ –

១០៦. "សុខំ វត មំ ជីវន្តំ, បចមានា ឧទញ្ចនី;
ចោរី ជាយប្បវាទេន, តេលំ លោណញ្ច យាចតី"តិ។

តត្ថ **សុខំ វត មំ ជីវន្ត**ន្តិ តាត, តុម្ហាកំ សន្តិកេ មំ សុខំ ជីវន្តំ។ **បចមានា**តិ តាបយមានា បីឡយមានា, យំ យំ វា ខាទិតុកាមា ហោតិ, តំ តំ បចមានា។ ឧទកំ អញ្ចន្តិ ឯតាយាតិ **ឧទញ្ចនី,** ចាដិតោ វា កូបតោ វា ឧទកឧស្សិញ្ចនឃដិកាយេតំ នាមំ។ សា បន ឧទញ្ចនី វិយ, ឧទកំ វិយ ឃដិកា, យេន យេនត្ថិកា ហោតិ, តំ តំ អាកឌ្ឍតិយេវាតិ អត្ថោ ។ **ចោរី ជាយប្បវាទេនា**តិ "ភរិយា"តិ នាមេន ឯកា ចោរី មំ មធុរវចនេន ឧបលាបេត្វា តត្ថ នេត្វា **តេលំ លោណញ្ច** យញ្ច អញ្ញំ ឥច្ឆតិ, តំ សព្ពំ **យាចតិ,** ទាសំ វិយ កម្មការំ វិយ ច កត្វា អាហរាបេតីតិ តស្សា អគុណំ កថេសិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ អស្សាសេត្វា "ហោតុ, តាត, ឯហិ ត្វំ មេត្តំ ភាវេហិ, ករុណំ ភាវេហី"តិ ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ អាចិក្ខិ, អាចិក្ខិត្វា កសិណបរិកម្មំ អាចិក្ខិ។ សោ ន ចិរស្សេវ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច ឧប្បាទេត្វា ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា សទ្ធិំ បិតរា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។

"តទា ថុល្លកុមារិកាវ ឯតរហិ ថុល្លកុមារិកា។ ចូឡតាបសោ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ អហោសិ, បិតា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ឧទញ្ចនីជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១០៧] ៧. សាលិត្តកជាតកវណ្ណនា

សាធុ ខោ សិប្បកំ នាមាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ហំសបហារនកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរេកោ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សាលិត្តកសិប្បេ និប្ផត្តិំ បត្តោ។ "សាលិត្តកសិប្ប"ន្តិ សក្ខរាខិបនសិប្បំ វុច្ចតិ។ សោ ឯកទិវសំ ធម្មំ សុត្វា សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិត្វា ឧបសម្បទំ លភិ, ន បន សិក្ខាកាមោ, ន បដិបត្តិសាធកោ អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ ឯកំ ទហរភិក្ខុំ អាទាយ អចិរវតី គន្ត្វា ន្ហាយិត្វា នទីតីរេ អដ្ឋាសិ។ តស្មិំ សមយេ ទ្វេ សេតហំសា អាកាសេន គច្ឆន្តិ។ សោ តំ ទហរំ អាហ "ឥមំ បច្ឆិមហំសំ សក្ខរាយ អក្ខិម្ហិ បហរិត្វា បាទមូលេ បាតេមី"តិ។ ឥតរោ "កថំ បាតេស្សសិ, ន សក្ខិស្សសិ បហរិតុ"ន្តិ អាហ។ ឥតរោ "តិដ្ឋតុ តាវស្ស ឱរតោ អក្ខិ, បរតោ អក្ខិម្ហិ តំ បហរាមី"តិ។ ឥទានិ បន ត្វំ អសន្តំ កថេសីតិ។ "តេន ហិ ឧបធារេហី"តិ ឯកំ តិខិណសក្ខរំ គហេត្វា អង្គុលិយា បរិយន្តេ កត្វា តស្ស ហំសស្ស បច្ឆតោ ខិបិ។ សា "រុ"ន្តិ សទ្ទំ អកាសិ, ហំសោ "បរិស្សយេន ភវិតព្ព"ន្តិ និវត្តិត្វា សទ្ទំ សោតុំ អារភិ។ ឥតរោ តស្មិំ ខណេ ឯកំ វដ្ដសក្ខរំ គហេត្វា តស្ស និវត្តិត្វា

ឱលោកេន្តស្ស បរភាគេ អគ្គឹ បហរិ។ សក្ខរា ឥតរម្បិ អគ្គឹ វិនិវិជ្ឈិត្វា គតា។ ហំសោ មហាវរំ វរន្តោ បាទមូលេយេវ បតិ។ តតោ តតោ ភិក្ខូ អាគន្ត្វា គរហិត្វា “អននុច្ឆវិកំ តេ កត”ន្តិ សត្ថុ សន្តិកំ នេត្វា “ភន្តេ, ឥមិនា ឥទំ នាម កត”ន្តិ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សត្ថា តំ ភិក្ខុំ គរហិត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស ឯតស្មឹ សិប្បេ កុសលោ, បុព្ពេបិ កុសលោយេវ អហោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អមច្ចោ អហោសិ។ តស្មឹ កាលេ រញ្ញោ បុរោហិតោ អតិមុខរោ ហោតិ ពហុភាណី, តស្មឹ កថេតុំ អារទ្ធេ អញ្ញេ ឱកាសមេវ ន លភន្តិ។ រាជា ចិន្តេសិ “កទា នុ ខោ ឯតស្ស វចនុបច្ឆេទកំ កញ្ចិ លភិស្សាមី”តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ តថារូបំ ឯកំ ឧបធារេន្តោ វិចរតិ។ តស្មឹ កាលេ ពារាណសិយំ ឯកោ បីឋសប្បី សក្ខរខិបនសិប្បេ និប្ផត្តឹ បត្តោ ហោតិ។ គាមទារកា តំ រថកំ អារោបេត្វា អាកឌ្ឍមានា ពារាណសិនគរទ្វារមូលេ ឯកោ វិដបសម្បន្នោ មហានិគ្រោធោ អត្ថិ, តត្ថ អានេត្វា សម្បរិវារេត្វា កាកណិកាទីនិ ទត្វា “ហត្ថិរូបកំ ករ, អស្សរូបកំ ករា”តិ វទន្តិ។ សោ សក្ខរា ខិបិត្វា ខិបិត្វា និគ្រោធបណ្ណេសុ នានារូបានិ ទស្សេតិ, សព្ពានិ បណ្ណានិ ឆិទ្ទាវឆិទ្ទានេវ អហេសុំ។

អថ ពារាណសិរាជា ឧយ្យានំ គច្ឆន្តោ តំ ឋានំ បាបុណិ។ ឧស្សារណាភយេន សព្ពេ ទារកា បលាយឹសុ, បីឋសប្បី តត្ថេវ និបជ្ជិ។ រាជា និគ្រោធមូលំ បត្វា រថេ និសិន្នោ បត្តានំ ឆិទ្ទតាយ ឆាយំ កពរកពរំ ទិស្វា ឧិលោកេន្តោ សព្ពេសំ បត្តានំ ឆិទ្ទភាវំ ទិស្វា “កេនេតានិ ឯវំ កតានី”តិ បុច្ឆិ។ “បីឋសប្បិនា, ទេវា”តិ។ រាជា “ឥមំ និស្សាយ ព្រាហ្មណស្ស វចនុបច្ឆេទំ កាតុំ សក្កា ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា “កហំ, ភណេ, បីឋសប្បី”តិ បុច្ឆិ។ វិចិនន្តា មូលន្តរេ និបន្នំ ទិស្វា “អយំ, ទេវា”តិ អាហំសុ។ រាជា នំ បក្កោសាបេត្វា បរិសំ ឧស្សារេត្វា បុច្ឆិ “អម្ហាកំ សន្តិកេ ឯកោ មុខរព្រាហ្មណោ អត្ថិ, សក្ខិស្សសិ តំ និស្សទ្ទំ កាតុ”ន្តិ។ នាឡិមត្តា អជលណ្ឌិកា លភន្តោ សក្ខិស្សាមិ, ទេវាតិ។ រាជា បីឋសប្បឹ ឃរំ នេត្វា អន្តោសាណិយំ និសីទាបេត្វា សាណិយំ ឆិទ្ទំ ការេត្វា ព្រាហ្មណស្ស ឆិទ្ទាភិមុខំ អាសនំ បញ្ញបេត្វា នាឡិមត្តា សុក្ខា អជលណ្ឌិកា បីឋសប្បិស្ស សន្តិកេ ឋបាបេត្វា ព្រាហ្មណំ ឧបដ្ឋានកាលេ អាគតំ តស្មឹ អាសនេ និសីទាបេត្វា កថំ សមុដ្ឋាបេសិ។ ព្រាហ្មណោ អញ្ញេសំ ឱកាសំ អទត្វា រញ្ញា សទ្ធឹ កថេតុំ អារភិ។ អថស្ស សោ បីឋសប្បី សាណិច្ឆិទ្ទេន ឯកេកំ អជលណ្ឌិកំ បច្ឆិយំ បវេសេន្តោ វិយ តាលុគលម្ហិយេវ បាតេតិ, ព្រាហ្មណោ អាគតាគតំ នាឡិយំ តេលំ បវេសេន្តោ វិយ គិលតិ, សព្ពា បរិក្ខយំ គមឹសុ។ តស្សេតា នាឡិមត្តា អជលណ្ឌិកា កុច្ឆឹ បវិដ្ឋា អឌ្ឍាឡ្ហកមត្តា អហេសុំ។

រាជា តាសំ បរិក្ខីណភាវំ ញត្វា អាហ – “អាចរិយ, តុម្ហេ អតិមុខរតាយ នាឡិមត្តា អជលណ្ឌិកា គិលន្តា កិញ្ចិ ន ជានិត្ថ, ឥតោ ទានិ ឧត្តរិ ជីរាបេតុំ ន សក្ខិស្សថ។ គច្ឆថ, បិយង្គុទកំ បិវិត្វា ឆឌ្ឌេត្វា អត្តានំ អរោគំ ករោថា”តិ ព្រាហ្មណោ តតោ បដ្ឋាយ បិហិតមុខោ វិយ ហុត្វា កថេន្តេនាបិ សទ្ធឹ អកថនសីលោ អហោសិ។ រាជា “ឥមិនា មេ កណ្ណសុខំ កត”ន្តិ បីឋសប្បិស្ស សតសហស្សុដ្ឋានកេ ចតូសុ ទិសាសុ ចត្តារោ គាមេ អទាសិ។ ពោធិសត្តោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវ, សិប្បំ នាម លោកេ បណ្ឌិតេហិ ឧគ្គហិតព្ពំ, បីឋសប្បិនា សាលិត្តកមត្តេនាបិ អយំ សម្បត្តិ លទ្ធា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០៧. “សាធុំ ខោ សិប្បកំ នាម, អបិ យាទិស កីទិសំ;
បស្ស ខញ្ជប្បហារេន, លទ្ធា គាមា ចតុទ្ទិសា”តិ។

តត្ថ **បស្ស ខញ្ជប្បហារេនា**តិ បស្ស, មហារាជ, ឥមិនា ខញ្ជបីឋសប្បិនា អជលណ្ឌិកាបហារេន ចតុទ្ទិសា ចត្តារោ គាមា លទ្ធា, អញ្ញេសំ សិប្បានំ កោ អានិសំសបរិច្ឆេទោតិ សិប្បគុណំ កថេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បីឋសប្បី អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សាលិត្តកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១០៨] ៨. ពាហិយជាតកវណ្ណនា

សិក្ខេយ្យ សិក្ខិតព្ពានីតិ ឥទំ សត្ថា វេសាលឹ ឧបនិស្សាយ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តោ ឯកំ លិច្ឆវឹ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ លិច្ឆវិរាជា សទ្ធោ បសន្នោ ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃំ និមន្តេត្វា អត្តនោ និវេសនេ មហាទានំ បវត្តេសិ។ ភរិយា បនស្ស ថូលង្គបច្ចង្គា ឧទ្ធុមាតកនិមិត្តសទិសា អនាកប្បសម្បន្នា អហោសិ។ សត្ថា ភត្តកិច្ចាវសានេ អនុមោទនំ កត្វា វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខូនំ ឱវាទំ ទត្វា គន្ធកុដឹ បាវិសិ។ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, តស្ស នាម លិច្ឆវិរញ្ញោ តាវ អភិរូបស្ស តាទិសា ភរិយា ថូលង្គបច្ចង្គា អនាកប្បសម្បន្នា, កថំ សោ តាយ សទ្ធឹ អភិរមតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា

“ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឯស ឥទានេវ, បុព្ពេបិ ថូលសរីរាយ ឯវ ឥត្ថិយា សទ្ធឹ អភិរមី”តិ វត្វា តេហិ យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្ស អមច្ចោ អហោសិ។ អថេកា ជនបទិត្ថី ថូលសរីរា អនាកប្បសម្បន្នា ភតឹ កុរុមានា រាជង្គណស្ស អវិទូរេន គច្ឆមានា សរីរវឡញ្ជបីឡិតា ហុត្វា និវត្ថសាដកេន សរីរំ បដិច្ឆាទេត្វា និសីទិត្វា សរីរវឡញ្ជំ មុញ្ចិត្វា ខិប្បមេវ ឧដ្ឋាសិ។ តស្មឹ ខណេ ពារាណសិរាជា វាតបានេន រាជង្គណំ ឱលោកេន្តោ តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “អយំ ឯវរូបេ អង្គណដ្ឋានេ សរីរវឡញ្ជំ មុញ្ចមានា ហិរោត្តប្បំ អប្បហាយ និវាសនេនេវ បដិច្ឆន្នា ហុត្វា សរីរវឡញ្ជំ មោចេត្វា ខិប្បំ ឧដ្ឋិតា, ឥមាយ និរោគាយ ភវិតព្ពំ, ឯតិស្សា វត្ថុ វិសទំ ភវិស្សតិ, វិសទេ បន វត្ថុស្មឹ ឯកោ បុត្តោ លព្ភមានោ វិសទោ បុញ្ញវា ភវិស្សតិ, ឥមំ មយា អគ្គមហេសឹ កាតុំ វដ្ដតី”តិ។ សោ តស្សា អបរិគ្គហិតភាវំ ញត្វា អាហរាបេត្វា អគ្គមហេសិដ្ឋានំ អទាសិ។ សា តស្ស បិយា អហោសិ មនាបា, ន ចិរស្សេវ ឯកំ បុត្តំ វិជាយិ។ សោ បនស្សា បុត្តោ ចក្កវត្តី រាជា អហោសិ។

ពោធិសត្តោ តស្សា សម្បត្តឹ ទិស្វា តថារូបំ វចនោកាសំ លភិត្វា “ទេវ, សិក្ខិតព្ពយុត្តកំ នាម សិប្បំ កស្មា ន សិក្ខិតព្ពំ, យត្រ ហិ នាមាយំ មហាបុញ្ញា ហិរោត្តប្បំ អប្បហាយ បដិច្ឆន្នាការេន សរីរវឡញ្ជំ កុរុមានា តុម្ហេ អារាធេត្វា ឯវរូបំ សម្បត្តឹ បត្តា”តិ វត្វា សិក្ខិតព្ពយុត្តកានំ សិប្បានំ វណ្ណំ កថេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១០៨. “សិក្ខេយ្យ សិក្ខិតព្ពានិ, សន្តិ សច្ឆន្ទិនោ ជនា;
ពាហិយា ហិ សុហន្នេន, រាជានមភិរាធយី”តិ។

តត្ថ **សន្តិ សច្ឆន្ទិនោ ជនា**តិ តេសុ តេសុ សិប្បេសុ សច្ឆន្ទា ជនា អត្ថិយេវ។ **ពាហិយា**តិ ពហិជនបទេ ជាតា សំវឌ្ឍា ឥត្ថី។ **សុហន្នេនា**តិ ហិរោត្តប្បំ អប្បហាយ បដិច្ឆន្នេនាការេន ហន្នំ សុហន្នំ នាម, តេន សុហន្នេន។ **រាជានមភិរាធយី**តិ ទេវំ អភិរាធយិត្វា ឥមំ សម្បត្តឹ បត្តាតិ។ ឯវំ មហាសត្តោ សិក្ខិតព្ពយុត្តកានំ សិប្បានំ គុណំ កថេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជយម្បតិកា ឯតរហិបិ ជយម្បតិកាវ, បណ្ឌិតាមច្ចោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពាហិយជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១០៩] ៩. កុណ្ឌកបូវជាតកវណ្ណនា

យថន្នោ បុរិសោ ហោតីតិ ឥទំ សត្ថា សាវត្ថិយំ វិហរន្តោ មហាទុគ្គតំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ កទាចិ ឯកមេវ កុលំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទានំ ទេតិ, កទាចិ តីណិ ចត្តារិ ឯកតោ ហុត្វា, កទាចិ គណពន្ធនេន, កទាចិ វីថិសភាគេន, កទាចិ សកលនគរំ ឆន្ទកំ សំហរិត្វា។ តទា បន វីថិភត្តំ នាម អហោសិ។ អថ មនុស្សា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស យាគុំ ទត្វា “ខជ្ជកំ អាហរថា”តិ អាហំសុ។ តទា បនេកោ បរេសំ ភតិការកោ ទុគ្គតមនុស្សោ តស្សំ វីថិយំ វសមានោ ចិន្តេសិ “អហំ យាគុំ ទាតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, ខជ្ជកំ បន ទស្សាមី”តិ សណ្ហសណ្ហំ កុណ្ឌកំ វឌ្ឍាបេត្វា ឧទកេន តេមេត្វា អក្កបណ្ណេន វេឋេត្វា កុក្កុឡេ បចិត្វា “ឥទំ ពុទ្ធស្ស ទស្សាមី”តិ តំ អាទាយ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ឋិតោ “ខជ្ជកំ អាហរថា”តិ ឯកស្មឹ វចនេ វុត្តមត្តេ សព្ពបឋមំ គន្ត្វា តំ បូវំ សត្ថុ បត្តេ បតិដ្ឋាបេសិ, សត្ថា អញ្ញេហិ ទីយមានំ ខជ្ជកំ អគ្គហេត្វា តមេវ បូវខជ្ជកំ បរិភុញ្ជិ។

តស្មឹយេវ បន ខណេ “សម្មាសម្ពុទ្ធេន កិរ មហាទុគ្គតស្ស កុណ្ឌកខជ្ជកំ អជិគុច្ឆិត្វា អមតំ វិយ បរិភុត្ត”ន្តិ សកលនគរំ ឯកកោលាហលំ អហោសិ។ រាជរាជមហាមត្តាទយោ អន្តមសោ ទោវារិកេ ឧបាទាយ សព្ពេវ សន្និបតិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា មហាទុគ្គតំ ឧបសង្កមិត្វា “ហន្ទ ភោ, សតំ គហេត្វា, ទ្វេ សតានិ គហេត្វា, បញ្ច សតានិ គហេត្វា អម្ហាកំ បត្តឹ ទេហី”តិ វទឹសុ។ សោ “សត្ថារំ បដិបុច្ឆិត្វា ជានិស្សាមី”តិ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា តមត្ថំ អារោចេសិ។ សត្ថា “ធនំ គហេត្វា វា អគ្គហេត្វា វា សព្ពសត្តានំ បត្តឹ ទេហី”តិ អាហ។ សោ ធនំ គហេតុំ អារភិ។ មនុស្សា ទិគុណចតុគ្គុណអដ្ឋគុណាទិវសេន ទទន្តា នវ ហិរញ្ញកោដិយោ អទំសុ។ សត្ថា អនុមោទនំ កត្វា វិហារំ គន្ត្វា ភិក្ខូហិ វត្តេ ទស្សិតេ សុគតោវាទំ ទត្វា គន្ធកុដឹ បាវិសិ។ រាជា សាយន្ហសមយេ មហាទុគ្គតំ បក្កោសាបេត្វា សេដ្ឋិដ្ឋានេន បូជេសិ។

ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, សត្ថា មហាទុគ្គតេន ទិន្នំ កុណ្ឌកបូវំ អជិគុច្ឆន្តោ អមតំ វិយ បរិភុញ្ជិ, មហាទុគ្គតោបិ ពហុធនញ្ច សេដ្ឋិដ្ឋានញ្ច លភិត្វា មហាសម្បត្តឹ បត្តោ”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ មយា

អជិគុច្ឆន្តេន តស្ស កុណ្ឌកបូវោ បរិភុត្តោ, បុព្ពេបិ រុក្ខទេវតាយ ហុត្វា បរិភុត្តោយេវ, តទាបិ ចេស មំ និស្សាយ សេដ្ឋិដ្ឋានំ អលត្ថេវា’’តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឯកស្មិំ ឋានេ ឯរណ្ឌរុក្ខេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា តស្មិំ គាមកេ មនុស្សា ទេវតាមង្គលិកា ហោន្តិ។ អថេកស្មិំ ឆណេ សម្បត្តេ មនុស្សា អត្តនោ អត្តនោ រុក្ខទេវតានំ ពលិកម្មំ អកំសុ។ អថេកោ ទុគ្គតមនុស្សោ តេ មនុស្សេ រុក្ខទេវតា បដិជគ្គន្តេ ទិស្វា ឯកំ ឯរណ្ឌរុក្ខំ បដិជគ្គិ។ តេ មនុស្សា អត្តនោ អត្តនោ ទេវតានំ នានប្បការានិ មាលាគន្ធវិលេបនាទីនិ ចេវ ខជ្ជភោជ្ជានិ ច អាទាយ គច្ឆិំសុ។ សោ បន កុណ្ឌកបូវញ្ចេវ ឧឡុង្កេន ច ឧទកំ អាទាយ គន្ត្វា ឯរណ្ឌរុក្ខស្ស អវិទូរេ ឋត្វា ចិន្តេសិ ‘‘ទេវតា នាម ទិព្ពខជ្ជកានិ ខាទន្តិ, មយ្ហំ ទេវតា ឥមំ កុណ្ឌកបូវំ ន ខាទិស្សតិ, កិំ ឥមំ អការណេន នាសេមិ, អហមេវ នំ ខាទិស្សាមី’’តិ តតោវ និវត្តិ។ ពោធិសត្តោ ខន្ធវិដបេ ឋត្វា ‘‘ភោ បុរិស, សចេ ត្វំ ឥស្សរោ ភវេយ្យាសិ, មយ្ហំ មធុរខជ្ជកំ ទទេយ្យាសិ។ ត្វំ បន ទុគ្គតោ, អហំ តវ បូវំ ន ខាទិត្វា អញ្ញំ កិំ ខាទិស្សាមិ, មា មេ កោដ្ឋាសំ នាសេហី’’តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១០៩. ‘‘យថន្នោ បុរិសោ ហោតិ, តថន្នា តស្ស ទេវតា;
អាហរេតំ កុណ្ឌបូវំ, មា មេ ភាគំ វិនាសយា’’តិ។

តត្ថ **យថន្នោ**តិ យថារូបភោជនោ ហោតិ។ **តថន្នា**តិ តស្ស បុរិសស្ស ទេវតាបិ តថារូបភោជនាវ ហោតិ។ **អាហរេតំ កុណ្ឌបូវ**ន្តិ ឯតំ កុណ្ឌកេន បក្កបូវំ អានេហិ, មយ្ហំ ភាគំ មា វិនាសេហីតិ។

សោ និវត្តិត្វា ពោធិសត្តំ ឱលោកេត្វា ពលិកម្មមកាសិ។ ពោធិសត្តោ តតោ ឱជំ បរិភុញ្ជិត្វា ‘‘បុរិស, ត្វំ កិមត្ថំ មំ បដិជគ្គសី’’តិ អាហ។ ‘‘ទុគ្គតោម្ហិ, សាមិ, តំ និស្សាយ ទុគ្គតភាវតោ មុច្ចិតុកាមតាយ បដិជគ្គាមី’’តិ។ ‘‘ភោ បុរិស, មា ចិន្តយិ, តយា កតញ្ញុស្ស កតវេទិនោ បូជា កតា, ឥមំ ឯរណ្ឌំ បរិក្ខិបិត្វា និធិកុម្ភិយោ គីវាយ គីវំ អាហច្ចឋិតា។ ត្វំ រញ្ញោ អាចិក្ខិត្វា សកដេហិ ធនំ អាហរាបេត្វា រាជង្គណេ រាសិំ ការេហិ, រាជា តេ តុស្សិត្វា សេដ្ឋិដ្ឋានំ ទស្សតី’’តិ វត្វា ពោធិសត្តោ អន្តរធាយិ។ សោ តថា អកាសិ។ រាជាបិ តស្ស សេដ្ឋិដ្ឋានំ អទាសិ។ ឥតិ សោ ពោធិសត្តំ និស្សាយ មហាសម្បត្តិំ បត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា ទុគ្គតោ ឯតរហិ ទុគ្គតោវ, ឯរណ្ឌរុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

កុណ្ឌកបូវជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១១០] ១០. សព្ពសំហារកបញ្ហជាតកវណ្ណនា

សព្ពសំហារកោ នត្ថីតិ អយំ សព្ពសំហារកបញ្ហោ សព្ពាការេន ឧមង្គជាតកេ អាវិ ភវិស្សតីតិ។

សព្ពសំហារកបញ្ហជាតកវណ្ណនា ទសមា។

បរោសតវគ្គោ ឯកាទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បរោសតម្បិ បណ្ណិកំ, វេរី ច មិត្តវិន្ទកំ;
ទុព្ពលញ្ច ឧទញ្ចនី, សាលិត្តម្បិ ច ពាហិយំ;
កុណ្ឌកបូវសព្ពសំហារកន្តិ។

១២. ហំចិវគ្គោ

[១១១] ១. គទ្រភបញ្ហជាតកវណ្ណនា

ហំចិ តុវំ ឯវមញ្ញសីតិ អយម្បិ គទ្រភបញ្ហោ **មហាឧមង្គជាតកេ**យេវ (ជា. ២.២២.៥៩០ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

គទ្រភបញ្ហជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១១២] ២. អមរាទេវីបញ្ហជាតកវណ្ណនា

យេន សត្តុពិលង្កា ចាតិ អយម្បិ អមរាទេវិបញ្ហោ នាម តត្ថេវ អាវិ ភវិស្សតិ។

អមរាទេវីបញ្ហជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១១៣] ៣. សិង្គាលជាតកវណ្ណនា

សទ្ទហាសិ សិង្គាលស្សាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ សមយេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, ទេវទត្តេន បញ្ច ភិក្ខុសតានិ អាទាយ គយាសីសំ គន្ត្វា ‘យំ សមណោ គោតមោ ករោតិ, ន សោ ធម្មោ។ យមហំ ករោមិ, អយមេវ ធម្មោ’តិ តេ ភិក្ខូ អត្តនោ លទ្ធី គាហាបេត្វា ឋានប្បត្តំ មុសាវាទំ កត្វា សង្ឃំ ភិន្ទិត្វា ឯកសីមាយ ទ្វេ ឧបោសថា កតា”តិ ទេវទត្តស្ស អគុណកថំ កថេន្តា និសីទឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មុសាវាទី, បុព្ពេបិ មុសាវាទីយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សុសានវនេ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា ពារាណសិយំ នក្ខត្តំ ឃុដ្ឋំ អហោសិ។ មនុស្សា “យក្ខពលិកម្មំ ករោមា”តិ តេសុ តេសុ ចច្ចររច្ឆាទិដ្ឋានេសុ មច្ឆមំសាទីនិ វិប្បកិរិត្វា កបាលកេសុ ពហុំ សុរំ ឋបយឹសុ។ អថេកោ សិង្គាលោ អឌ្ឍរត្តសមយេ និទ្ធមនេន នគរំ បវិសិត្វា មច្ឆមំសំ ខាទិត្វា សុរំ បិវិត្វា បុន្នាគគច្ឆន្តរំ បវិសិត្វា យាវ អរុណុគ្គមនា និទ្ទំ ឱក្កមិ។ សោ បពុជ្ឈិត្វា អាលោកំ ទិស្វា “ឥទានិ និក្ខមិតុំ ន សក្កា”តិ មគ្គសមីបំ គន្ត្វា អទិស្សមានោ និបជ្ជិត្វា អញ្ញេ មនុស្សេ ទិស្វាបិ កិញ្ចិ អវត្វា ឯកំ ព្រាហ្មណំ មុខធោវនត្ថាយ គច្ឆន្តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “ព្រាហ្មណា នាម ធនលោលា ហោន្តិ, ឥមំ ធនេន បលោភេត្វា យថា មំ ឧបកច្ឆកន្តរេ កត្វា ឧត្តរាសង្គេន បដិច្ឆាទេត្វា នគរា នីហរតិ, តថា ករិស្សាមី”តិ។ សោ មនុស្សភាសាយ “ព្រាហ្មណា”តិ អាហ។ សោ និវត្តិត្វា “កោ មំ បក្កោសតី”តិ អាហ។ “អហំ, ព្រាហ្មណា”តិ។ “កឹការណា”តិ។ “ព្រាហ្មណ, មយ្ហំ ទ្វេ កហាបណសតានិ អត្ថិ។ សចេ មំ ឧបកច្ឆកន្តរេ កត្វា ឧត្តរាសង្គេន បដិច្ឆាទេត្វា យថា ន កោចិ បស្សតិ, តថា នគរា និក្ខាមេតុំ សក្កោសិ, តុយ្ហំ តេ កហាបណេ ទស្សាមី”តិ។ ព្រាហ្មណោ ធនលោភេន “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា តំ តថា កត្វា អាទាយ នគរា និក្ខមិត្វា ថោកំ អគមាសិ។ អថ នំ សិង្គាលោ បុច្ឆិ “កតរដ្ឋានំ, ព្រាហ្មណា”តិ? “អសុកំ នាមា”តិ។ “អញ្ញំ ថោកំ ឋានំ គច្ឆា”តិ។ ឯវំ បុនប្បុនំ វទន្តោ មហាសុសានំ បត្វា “ឥធ មំ ឱតារេហី”តិ អាហ។ តត្ថ នំ ឱតារេសិ។ អថ សិង្គាលោ “តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, ឧត្តរិសាដកំ បត្ថរា”តិ អាហ។ សោ ធនលោភេន “សាធូ”តិ បត្ថរិ។ អថ នំ “ឥមំ រុក្ខមូលំ ខណាហី”តិ បថវិខណនេ យោជេត្វា ព្រាហ្មណស្ស ឧត្តរិសាដកំ អភិរុយ្ហ ចតូសុ កណ្ណេសុ ច មជ្ឈេ ចាតិ បញ្ចសុ ឋានេសុ សរីរនិស្សន្ទំ បាតេត្វា មក្ខេត្វា ចេវ តេមេត្វា ច សុសានវនំ បាវិសិ។ ពោធិសត្តោ រុក្ខវិដបេ ឋត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១១៣“សទ្ទហាសិ សិង្គាលស្ស, សុរាបីតស្ស ព្រាហ្មណ;
សិប្បិកានំ សតំ នត្ថិ, កុតោ កំសសតា ទុវេ”តិ។

តត្ថ **សទ្ទហាសី**តិ សទ្ទហសិ, អយមេវ វា បាឋោ, បត្តិយាយសីតិ អត្ថោ។ **សិប្បិកានំ សតំ នត្ថី**តិ ឯតស្ស ហិ សិប្បិកាសតម្បិ នត្ថិ។ **កុតោ កំសសតា ទុវេ**តិ ទ្វេ កហាបណសតានិ បនស្ស កុតោ ឯវាតិ។

ពោធិសត្តោ ឥមំ គាថំ វត្វា “គច្ឆ, ព្រាហ្មណ, តវ សាដកំ ធោវិត្វា ន្ហាយិត្វា អត្តនោ កម្មំ ករោហី”តិ វត្វា អន្តរធាយិ។ ព្រាហ្មណោ តថា កត្វា “វញ្ចិតោ វតម្ហី”តិ ទោមនស្សប្បត្តោ បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សិង្គាលជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១១៤] ៤. មិតចិន្តីជាតកវណ្ណនា

ពហុចិន្តី អប្បចិន្តីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ទ្វេ មហល្លកត្ថេរេ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ ជនបទេ ឯកស្មឹ អរញ្ញាវាសេ វស្សំ វសិត្វា “សត្ថុ ទស្សនត្ថាយ គច្ឆិស្សាមា”តិ បាថេយ្យំ សជ្ជេត្វា “អជ្ជ គច្ឆាម, ស្វេ គច្ឆាមា”តិ មាសំ អតិក្កាមេត្វា បុន បាថេយ្យំ សជ្ជេត្វា តថេវ មាសំ, បុន មាសន្តិ ឯវំ អត្តនោ កុសីតភាវេន

ចេវ និវាសដ្ឋានេ ច អបេក្ខាយ តយោ មាសេ អតិក្កាមេត្វា តតោ និក្ខម្ម ជេតវនំ គន្ត្វា សភាគដ្ឋានេ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា សត្ថារំ បស្សិំសុ។ អថ នេ ភិក្ខូ បុច្ឆិំសុ "ចិរំ វោ, អាវុសោ, ពុទ្ធុបដ្ឋានំ អករោន្តានំ, កស្មា ឯវំ ចិរាយិត្ថា"តិ? តេ តមត្ថំ អារោចេសុំ។ អថ នេសំ សោ អាលសិយកុសីតភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ ធម្មសភាយម្បិ តេសំ ភិក្ខូនមេវ អាលសិយភាវំ និស្សាយ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ តេ បក្កោសាបេត្វា "សច្ចំ កិរ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, អលសា កុសីតា"តិ បុច្ឆិត្វា "សច្ចំ, ភន្តេ"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេតេ អលសា, បុព្ពេបិ អលសា ចេវ និវាសដ្ឋានេ ច សាលយា សាបេក្ខា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពារាណសិនទិយំ តយោ មច្ឆា អហេសុំ, ពហុចិន្តី, អប្បចិន្តី, មិតចិន្តីតិ តេសំ នាមានិ។ តេ អរញ្ញតោ មនុស្សបថំ អាគមិំសុ។ តត្ថ មិតចិន្តី ឥតរេ ទ្វេ ឯវមាហ "អយំ មនុស្សបថោ នាម សាសង្កោ សប្បដិភយោ, កេវដ្ដា នានប្បការានិ ជាលកុមិនាទីនិ ខិបិត្វា មច្ឆេ គណ្ហន្តិ, មយំ អរញ្ញមេវ គច្ឆាមា"តិ។ ឥតរេ ទ្វេ ជនា អលសតាយ ចេវ អាមិសគិទ្ធតាយ ច "អជ្ជ គច្ឆាម, ស្វេ គច្ឆាមា"តិ តយោ មាសេ អតិក្កាមេសុំ។ អថ កេវដ្ដា នទិយំ ជាលំ ខិបិំសុ។ ពហុចិន្តី ច អប្បចិន្តី ច គោចរំ គណ្ហន្តា បុរតោ គច្ឆន្តិ។ តេ អត្តនោ អន្ធពាលតាយ ជាលគន្ធំ អសល្លក្ខេត្វា ជាលកុច្ឆិមេវ បវិសិំសុ។ មិតចិន្តី បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តោ ជាលគន្ធំ សល្លក្ខេត្វា តេសញ្ច ជាលកុច្ឆិំ បវិដ្ឋភាវំ ញត្វា "ឥមេសំ កុសីតានំ អន្ធពាលានំ ជីវិតទានំ ទស្សាមី"តិ ចិន្តេត្វា ពហិបស្សេន ជាលកុច្ឆិដ្ឋានំ គន្ត្វា ជាលកុច្ឆិំ ផាលេត្វា និក្ខន្តសទិសោ ហុត្វា ឧទកំ អាលុឡេន្តោ ជាលស្ស បុរតោ បតិត្វា បុន ជាលកុច្ឆិំ បវិសិត្វា បច្ឆិមភាគេន ផាលេត្វា និក្ខន្តសទិសោ ឧទកំ អាលុឡេន្តោ បច្ឆិមភាគេ បតិ។ កេវដ្ដា "មច្ឆា ជាលំ ផាលេត្វា គតា"តិ មញ្ញមានា ជាលកោដិយំ គហេត្វា ឧក្ខិបិំសុ។ តេ ទ្វេបិ មច្ឆា ជាលតោ មុច្ចិត្វា ឧទកេ បតិំសុ។ ឥតិ តេហិ មិតចិន្តិំ និស្សាយ ជីវិតំ លទ្ធំ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១១៤. "ពហុចិន្តី អប្បចិន្តី, ឧភោ ជាលេ អពជ្ឈរេ;
មិតចិន្តី បមោចេសិ, ឧភោ តត្ថ សមាគតា"តិ។

តត្ថ **ពហុចិន្តី**តិ ពហុចិន្តនតាយ វិតក្កពហុលតាយ ឯវំលទ្ធនាមោ។ ឥតរេសុបិ ទ្វីសុ អយមេវ នយោ។ **ឧភោ តត្ថ សមាគតា**តិ មិតចិន្តិំ និស្សាយ លទ្ធជីវិតា តត្ថ ឧទកេ បុន ឧភោបិ ជនា មិតចិន្តិនា សទ្ធិំ សមាគតាតិ អត្ថោ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ មហល្លកា ភិក្ខូ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិំសុ។ តទា ពហុចិន្តី ច អប្បចិន្តី ច ឥមេ ទ្វេ អហេសុំ, មិតចិន្តី បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

មិតចិន្តីជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១១៥] ៥. អនុសាសិកជាតកវណ្ណនា

យាយញ្ញេ មនុសាសតីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អនុសាសិកំ ភិក្ខុនិំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរ សាវត្ថិវាសិនី ឯកា កុលធីតា បព្ពជិត្វា ឧបសម្បន្នកាលតោ បដ្ឋាយ សមណធម្មេ អននុយុត្តា អាមិសគិទ្ធា ហុត្វា យត្ថ អញ្ញា ភិក្ខុនិយោ ន គច្ឆន្តិ, តាទិសេ នគរស្ស ឯកទេសេ បិណ្ឌាយ ចរតិ។ អថស្សា មនុស្សា បណីតបិណ្ឌបាតំ ទេន្តិ។ សា រសតណ្ហាយ ពជ្ឈិត្វា "សចេ ឥមស្មិំ បទេសេ អញ្ញាបិ ភិក្ខុនិយោ បិណ្ឌាយ ចរិស្សន្តិ, មយ្ហំ លាភោ បរិហាយិស្សតិ។ យថា ឯតំ បទេសំ អញ្ញា នាគច្ឆន្តិ, ឯវំ មយា កាតុំ វដ្ដតី"តិ ចិន្តេត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា "អយ្យេ, អសុកដ្ឋានេ ចណ្ឌោ ហត្ថី, ចណ្ឌោ អស្សោ, ចណ្ឌោ មេណ្ឌោ, ចណ្ឌោ កុក្កុរោ ចរតិ, សបរិស្សយដ្ឋានំ, មា តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្ថា"តិ ភិក្ខុនិយោ អនុសាសតិ។ តស្សា វចនំ សុត្វា ឯកា ភិក្ខុនីបិ តំ បទេសំ គីវំ បរិវត្តេត្វា ន ឱលោកេសិ។ តស្សា ឯកស្មិំ ទិវសេ តស្មិំ បទេសេ បិណ្ឌាយ ចរន្តិយា វេគេនេកំ គេហំ បវិសន្តិយា ចណ្ឌោ មេណ្ឌកោ បហរិត្វា ឩរុដ្ឋិកំ ភិន្ទិ។ មនុស្សា វេគេន ឧបធាវិត្វា ទ្វិធា ភិន្នំ ឩរុដ្ឋិកំ ឯកតោ ពន្ធិត្វា តំ ភិក្ខុនិំ មញ្ចេនាទាយ ភិក្ខុនុបស្សយំ នយិំសុ។ ភិក្ខុនិយោ "អយំ អញ្ញា ភិក្ខុនិយោ អនុសាសិត្វា សយំ តស្មិំ បទេសេ ចរន្តី ឩរុដ្ឋិកំ ភិន្ទាបេត្វា អាគតា"តិ បរិហាសំ អកំសុ។ តម្បិ តាយ កតការណំ ន ចិរស្សេវ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដំ អហោសិ។

អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ "អាវុសោ, អសុកា អនុសាសិកា ភិក្ខុនី អញ្ញំ អនុសាសិត្វា សយំ តស្មិំ បទេសេ ចរមានា ចណ្ឌេន មេណ្ឌកេន ឩរុំ ភិន្ទាបេសី"តិ តស្សា អគុណកថំ កថេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ

នុត្ត, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេសា អញ្ញេ អនុសាសតិយេវ, សយំ បន ន វត្តតិ, និច្ចកាលំ ទុក្ខមេវ អនុភោតី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញេ សកុណយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សកុណជេដ្ឋកោ ហុត្វា អនេកសកុណសហស្សបរិវារោ ហិមវន្តំ បាវិសិ។ តស្ស តត្ថ វសនកាលេ ឯកា ចណ្ឌសកុណិកា មហាវត្តនិមគ្គំ គន្ត្វា គោចរំ គណ្ហាតិ។ សា តត្ថ សកដេហិ បតិតានិ វីហិមុគ្គាទីនិ លភិត្វា “យថា ឥទានិ ឥមំ បទេសំ អញ្ញេ សកុណា នាគច្ឆន្តិ, តថា ករិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា សកុណសង្ឃស្ស ឱវាទំ ទេតិ “វត្តនិមហាមគ្គោ នាម សប្បដិភយោ, ហត្ថិអស្សាទយោ ចេវ ចណ្ឌគោណយុត្តយានាទីនិ ច សញ្ចរន្តិ, សហសា ឧប្បតិតុម្បិ ន សក្កា ហោតិ, ន តត្ថ គន្តព្ព”ន្តិ។ សកុណសង្ឃោ តស្សា “អនុសាសិកា”តេវ នាមំ អកាសិ។

សា ឯកទិវសំ វត្តនិមហាមគ្គេ ចរន្តី អតិមហាវេគេន អាគច្ឆន្តស្ស យានស្ស សទ្ទំ សុត្វា និវត្តិត្វា ឱលោកេត្វា “ទូរេ តាវា”តិ ចរតិយេវ។ អថ នំ យានំ វាតវេគេន សីឃមេវ សម្បាបុណិ, សា ឧដ្ឋាតុំ នាសក្ខិ, ចក្កេន ទ្វិធា ឆិន្ទិត្វា គតា។ សកុណជេដ្ឋកោ សកុណេ សមានេន្តោ តំ អទិស្វា “អនុសាសិកា ន ទិស្សតិ, ឧបធារេថ ន”ន្តិ អាហ។ សកុណា ឧបធារេន្តា តំ មហាមគ្គេ ទ្វិធា ឆិន្នំ ទិស្វា សកុណជេដ្ឋកស្ស អារោចេសុំ។ សកុណជេដ្ឋកោ “សា អញ្ញា សកុណិកា វារេត្វា សយំ តត្ថ ចរមានា ទ្វិធា ឆិន្នា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១១៥“យាយញ្ញេ មនុសាសតិ, សយំ លោលុប្បចារិនី;
សាយំ វិបក្ខិកា សេតិ, ហតា ចក្កេន សាសិកា”តិ។

តត្ថ **យាយញ្ញេ មនុសាសតី**តិ យការោ បទសន្ធិករោ, យា អញ្ញេ អនុសាសតីតិ អត្ថោ។ **សយំ លោលុប្បចារិនី**តិ អត្តនា លោលុប្បចារិនី សមានា។ **សាយំ វិបក្ខិកា សេតី**តិ សា ឯសា វិហតបក្ខា ហុត្វា មហាមគ្គេ សយតិ។ **ហតា ចក្កេន សាសិកា**តិ យានចក្កេន ហតា សាសិកា សកុណិកាតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អនុសាសិកា សកុណិកា អយំ អនុសាសិកា ភិក្ខុនី អហោសិ, សកុណជេដ្ឋកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អនុសាសិកជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១១៦] ៦. ទុព្ពចជាតកវណ្ណនា

អតិករមករាចរិយាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ទុព្ពចភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស វត្ថុ នវកនិបាតេ **គិជ្ឈជាតកេ** (ជា. ១.៩.១ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុ ន ត្វំ ឥទានេវ ទុព្ពចោ, បុព្ពេបិ ទុព្ពចោយេវ។ ទុព្ពចភាវេនេវ បណ្ឌិតានំ ឱវាទំ អករោន្តោ សត្តិប្បហារេន ជីវិតក្ខយំ បត្តោសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ លង្ឃនកយោនិយំ បដិសន្ធឹ គហេត្វា វយប្បត្តោ បញ្ញវា ឧបាយកុសលោ អហោសិ។ សោ ឯកស្ស លង្ឃនកស្ស សន្តិកេ សត្តិលង្ឃនសិប្បំ សិក្ខិត្វា អាចរិយេន សទ្ធឹ សិប្បំ ទស្សេន្តោ វិចរតិ។ អាចរិយោ បនស្ស ចតុន្នំយេវ សត្តីនំ លង្ឃនសិប្បំ ជានាតិ, ន បញ្ចន្នំ។ សោ ឯកទិវសំ ឯកស្មឹ គាមកេ សិប្បំ ទស្សេន្តោ សុរាមទមត្តោ “បញ្ច សត្តិយោ លង្ឃិស្សាមី”តិ បដិបាដិយា បបេសិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ អាហ “អាចរិយ, ត្វំ បញ្ចសត្តិលង្ឃនសិប្បំ ន ជានាសិ, ឯកំ សត្តឹ ហរ។ សចេ លង្ឃិស្សសិ, បញ្ចមាយ សត្តិយា វិទ្ធោ មរិស្សសី”តិ។ សោ សុដ្ឋុ មត្តតាយ “ត្វញ្ហិ មយ្ហំ បមាណំ ន ជានាសី”តិ តស្ស វចនំ អនាទិយិត្វា ចតស្សោ លង្ឃិត្វា បញ្ចមាយ សត្តិយា ទណ្ឌកេ មធុកបុប្ផំ វិយ អាវុតោ បរិទេវមានោ និបជ្ជិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ “បណ្ឌិតានំ វចនំ អកត្វា ឥមំ ព្យសនំ បត្តោសី”តិ ឥមំ គាថមាហ –

១១៦“អតិករមករាចរិយ , មយ្ហម្បេតំ ន រុច្ចតិ;
ចតុត្ថេ លង្ឃយិត្វាន, បញ្ចមាយសិ អាវុតោ”តិ។

តត្ថ **អតិករមករាចរិយា**តិ អាចរិយ អជ្ជ ត្វំ អតិករំ អករិ, អត្តនោ ករណតោ អតិរេកំ ករណំ អករីតិ អត្ថោ។ **មយ្ហម្បេតំ ន រុច្ចតី**តិ មយ្ហំ អន្តេវាសិកស្សបិ សមានស្ស ឯតំ តវ ករណំ ន រុច្ចតិ, តេន តេ អហំ បឋមមេវ កថេសិន្តិ ទីបេតិ។ **ចតុត្ថេ លង្ឃយិត្វានា**តិ ចតុត្ថេ សត្តិថលេ អបតិត្វា អត្តានំ លង្ឃយិត្វា។ **បញ្ចមាយសិ អាវុតោ**តិ បណ្ឌិតានំ វចនំ អគ្គណ្ហន្តោ ឥទានិ បញ្ចមាយ សត្តិយា អាវុតោសីតិ។ ឥទំ វត្វា អាចរិយំ សត្តិតោ អបនេត្វា កត្តព្ពយុត្តកំ អកាសិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អាចរិយោ អយំ ទុព្ពចោ អហោសិ, អន្តេវាសិកោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុព្ពចជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១១៧] ៧. តិត្តិរជាតកវណ្ណនា

អច្ចុគ្គតាតិពលតាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោកាលិកំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស វត្ថុ តេរសកនិបាតេ **តក្ការិយជាតកេ** (ជា. ១.១៣.១០៤ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ សត្ថា បន “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ អត្តនោ វាចំ និស្សាយ នដ្ឋោ, បុព្ពេបិ នដ្ឋោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា កាមេ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បញ្ចាភិញ្ញា អដ្ឋ សមាបត្តិយោ និព្ពត្តេសិ។ ហិមវន្តប្បទេសេ សព្ពោ ឥសិគណោ សន្និបតិត្វា តំ ឱវាទាចរិយំ កត្វា បរិវារេសិ។ សោ បញ្ចន្នំ ឥសិសតានំ ឱវាទាចរិយោ ហុត្វា ឈានកីឡំ កីឡន្តោ ហិមវន្តេ វសតិ។ តទា ឯកោ ចេត្ថ បណ្ឌុរោគី តាបសោ កុឋារិំ គហេត្វា កដ្ឋំ ផាលេតិ។ អថេកោ មុខរតាបសោ តស្ស សន្តិកេ និសីទិត្វា “ឥធ បហារំ ទេហិ, ឥធ បហារំ ទេហី”តិ តំ តាបសំ រោសេសិ។ សោ កុជ្ឈិត្វា “ន ទានិ មេ ត្វំ ទារុផាលនសិប្បំ សិក្ខាបនកាចរិយោ”តិ តិណ្ហំ កុឋារិំ ឧក្ខិបិត្វា នំ ឯកប្បហារេនេវ ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស សរីរកិច្ចំ ការេសិ។ តទា អស្សមតោ អវិទូរេ ឯកស្មិំ វម្មិកបាទេ ឯកោ តិត្តិរោ វសតិ។ សោ សាយំ បាតំ តស្មិំ វម្មិកមត្ថកេ ឋត្វា មហាវស្សិតំ វស្សតិ។ តំ សុត្វា ឯកោ លុទ្ទកោ “តិត្តិរេន ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា សទ្ទសញ្ញាយ គន្ត្វា តំ វធិត្វា អាទាយ គតោ។

ពោធិសត្តោ តស្ស សទ្ទំ អសុណន្តោ “អសុកដ្ឋានេ តិត្តិរោ វសតិ, កឹ នុ ខោ តស្ស សទ្ទោ ន សូយតី”តិ តាបសេ បុច្ឆិ។ តេ តស្ស តមត្ថំ អារោចេសុំ។ សោ ឧភោបិ តានិ ការណានិ សំសន្ទេត្វា ឥសិគណមជ្ឈេ ឥមំ គាថមាហ –

១១៧. “អច្ចុគ្គតាតិពលតា, អតិវេលំ បភាសិតា;
វាចា ហនតិ ទុម្មេធំ, តិត្តិរំ វាតិវស្សិត”ន្តិ។

តត្ថ **អច្ចុគ្គតា**តិ អតិឧគ្គតា។ **អតិពលតា**តិ បុនប្បុនំ ភាសនេន អតិពលសភាវា។ **អតិវេលំ បភាសិតា**តិ អតិក្កន្តវេលា បមាណាតិក្កមេន ភាសិតា។ **តិត្តិរំ វាតិវស្សិត**ន្តិ យថា តិត្តិរំ អតិវស្សិតំ ហនតិ, តថា ឯវរូបា វាចា ទុម្មេធំ ពាលបុគ្គលំ ហនតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥសិគណស្ស ឱវាទំ ទត្វា ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, កោកាលិកោ ឥទានេវ អត្តនោ វចនំ និស្សាយ នដ្ឋោ, បុព្ពេបិ នដ្ឋោយេវា”តិ វត្វា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មុខរតាបសោ កោកាលិកោ អហោសិ, ឥសិគណោ ពុទ្ធបរិសា, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

តិត្តិរជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១១៨] ៨. វដ្ដជាតកវណ្ណនា

នាចិន្តយន្តោ បុរិសោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ ឧត្តរសេដ្ឋិ នាម អហោសិ មហាវិភវោ។ តស្ស ភរិយាយ កុច្ឆិយំ ឯកោ បុញ្ញវា សត្តោ ព្រហ្មលោកា ចវិត្វា បដិសន្ធិំ គហេត្វា វយប្បត្តោ អភិរូបោ បាសាទិកោ អហោសិ ព្រហ្មវណ្ណី។ អថ ឯកទិវសំ សាវត្ថិយំ កត្តិកឆណេ នក្ខត្តេ ឃុដ្ឋេ សព្ពោ លោកោ នក្ខត្តនិស្សិតោ អហោសិ។ តស្ស សហាយកា អញ្ញេ សេដ្ឋិបុត្តា សបជាបតិកា អហេសុំ។ ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តស្ស បន ទីឃរត្តំ ព្រហ្មលោកេ វសិតត្តា កិលេសេសុ ចិត្តំ ន អល្លីយតិ។ អថស្ស សហាយកា “ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តស្សបិ ឯកំ ឥត្ថិំ អានេត្វា នក្ខត្តំ កីឡិស្សាមា”តិ សម្មន្តយិត្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា “សម្ម, ឥមស្មិំ នគរេ កត្តិកឆណោ ឃុដ្ឋោ, តុយ្ហម្បិ ឯកំ ឥត្ថិំ អានេត្វា នក្ខត្តំ កីឡិស្សាមា”តិ អាហំសុ។ “ន មេ អត្ថោ ឥត្ថិយា”តិ ចវុត្តេបិ បុនប្បុនំ និពន្ធិត្វា សម្បដិច្ឆាបេត្វា ឯកំ វណ្ណទាសិំ សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ កត្វា តស្ស ឃរំ នេត្វា “ត្វំ សេដ្ឋិបុត្តស្ស សន្តិកំ គច្ឆា”តិ សយនិឃរំ បេសេត្វា និក្ខមឹសុ។ តំ សយនិឃរំ បវិដ្ឋម្បិ សេដ្ឋិបុត្តោ នេវ ឱលោកេតិ, នាលបតិ។ សា ចិន្តេសិ “អយំ ឯវំ រូបសោភគ្គប្បត្តំ ឧត្តមវិលាសសម្បន្នំ មំ នេវ ឱលោកេតិ, នាលបតិ, ឥទានិ នំ អត្តនោ ឥត្ថិកុត្តលីលាយ ឱលោកាបេស្សាមី”តិ ឥត្ថិលីលំ ទស្សេន្តី បហដ្ឋាការេន អត្ត

ទន្តេ វិវរិត្វា ហសិតំ អកាសិ។ សេដ្ឋិបុត្តោ ឱលោកេត្វា ទន្តដ្ឋិកេ និមិត្តំ គណ្ហិ។ អថស្ស អដ្ឋិកសញ្ញា ឧប្បជ្ជិ, សកលម្បិ តំ សរីរំ អដ្ឋិកសង្ខលិកា វិយ បញ្ញាយិ។ សោ តស្សា បរិព្ពយំ ទត្វា “គច្ឆា”តិ ឧយ្យោជេសិ។

តំ តស្ស ឃរា ឱតិណ្ណំ ឯកោ តស្សរោ អន្តរវីថិយំ ទិស្វា បរិព្ពយំ ទត្វា អត្តនោ ឃរំ នេសិ, សត្តាហេ វីតិវត្តេ នក្ខត្តំ ឱសិតំ។ វណ្ណទាសិយា មាតា ធីតុ អាគមនំ អទិស្វា សេដ្ឋិបុត្តានំ សន្តិកំ គន្ត្វា “កហំ សា”តិ បុច្ឆិ។ តេ ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តស្ស ឃរំ គន្ត្វា “កហំ សា”តិ បុច្ឆិំសុ។ “តង្ខណញ្ញេវ តស្សា បរិព្ពយំ ទត្វា ឧយ្យោជេសិ”ន្តិ។ អថស្សា មាតា រោទន្តី “ធីតរំ មេ ន បស្សាមិ, ធីតរំ មេ សមានេថា”តិ ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តំ អាទាយ រញ្ញោ សន្តិកំ អគមាសិ។ រាជា អឌ្ឌំ វិនិច្ឆិនន្តោ “តមេ តេ សេដ្ឋិបុត្តា វណ្ណទាសឹ អានេត្វា តុយ្ហំ អទំសូ”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “តទានិ សា កហ”ន្តិ? “ន ជានាមិ, តង្ខណញ្ញេវ នំ ឧយ្យោជេសិ”ន្តិ។ “តទានិ តំ សមានេតុំ សក្កោសី”តិ? “ន សក្កោមិ, ទេវា”តិ។ រាជា “សចេ សមានេតុំ ន សក្កោតិ, រាជាណមស្ស ករោថា”តិ អាហ។ អថ នំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា “រាជាណំ ករិស្សាមា”តិ គហេត្វា បក្កមឹសុ។ “សេដ្ឋិបុត្តំ កិរ វណ្ណទាសឹ សមានេតុំ អសក្កោន្តំ រាជា រាជាណំ ការេតី”តិ សកលនគរំ ឯកកោលាហលំ អហោសិ។ មហាជនោ ឧរេ ហត្ថេ ឋបេត្វា “កឹ នាមេតំ, សាមិ, អត្តនោ តេ អននុច្ឆវិកំ លទ្ធ”ន្តិ បរិទេវតិ។ សេដ្ឋិបិ បុត្តស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ បរិទេវន្តោ គច្ឆតិ។

សេដ្ឋិបុត្តោ ចិន្តេសិ “តទំ មយ្ហំ ឯវរូបំ ទុក្ខំ អគារេ វសនភាវេន ឧប្បន្នំ។ សចេ ឥតោ មុច្ចិស្សាមិ, មហាគោតមសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សាមី”តិ។ សាបិ ខោ វណ្ណទាសី តំ កោលាហលសទ្ទំ សុត្វា “កឹសទ្ទោ នាមេសោ”តិ បុច្ឆិត្វា តំ បវត្តឹ សុត្វា វេគេន ឱតរិត្វា “ឧស្សរថ, ឧស្សរថ, សាមី, មំ រាជបុរិសានំ ទស្សេថា”តិ អត្តានំ ទស្សេសិ។ រាជបុរិសា តំ ទិស្វា មាតរំ បដិច្ឆាបេត្វា សេដ្ឋិបុត្តំ មុញ្ចិត្វា បក្កមឹសុ។ សោ សហាយកបរិវុតោវ នទី គន្ត្វា សសីសំ ន្ហាយិត្វា គេហំ គន្ត្វា ភុត្តបាតរាសោ មាតាបិតរោ វន្ទិត្វា បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេត្វា ចីវរសាដកេ អាទាយ មហន្តេន បរិវារេន សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច លភិត្វា អរិយវដ្ដ កម្មដ្ឋានោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា ន ចិរស្សេវ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ “អាវុសោ, ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តោ អត្តនោ ភយេ ឧប្បន្នេ សាសនស្ស គុណំ ជានិត្វា ‘តមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចមានោ បព្ពជិស្សាមី’តិ ចិន្តេត្វា តេន សុចិន្តិតេន មរណមុត្តោ ចេវ, បព្ពជិតោ ច អគ្គផលេ បតិដ្ឋិតោ”តិ តស្ស គុណកថំ កថេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “តមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឧត្តរសេដ្ឋិបុត្តោវ អត្តនោ ភយេ ឧប្បន្នេ ‘តមិនា ឧបាយេន តមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមី’តិ ចិន្តេត្វា មរណភយា មុត្តោ, អតីតេ បណ្ឌិតាបិ អត្តនោ ភយេ ឧប្បន្នេ ‘តមិនា ឧបាយេន តមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមា’តិ ចិន្តេត្វា មរណភយតោ មុច្ចិំសុយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ចុតិបដិសន្ធិវសេន បរិវត្តេន្តោ វដ្ដកយោនិយំ និព្ពត្តិ។ តទា ឯកោ វដ្ដកលុទ្ទកោ អរញ្ញា ពហូ វដ្ដកេ អាហរិត្វា គេហេ ឋបេត្វា គោចរំ ទត្វា មូលំ គហេត្វា អាគតាគតានំ ហត្ថេ វដ្ដកេ វិក្កិណន្តោ ជីវិកំ កប្បេតិ។ សោ ឯកទិវសំ ពហូហិ វដ្ដកេហិ សទ្ធឹ ពោធិសត្តម្បិ គហេត្វា អានេសិ។ ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ “សចាហំ តមិនា ទិន្នំ គោចរញ្ច បានីយញ្ច បរិភុញ្ជិស្សាមិ, អយំ មំ គហេត្វា អាគតានំ មនុស្សានំ ទស្សតិ។ សចេ បន ន បរិភុញ្ជិស្សាមិ, អហំ មិលាយិស្សាមិ, អថ មំ មិលាយន្តំ ទិស្វា មនុស្សា ន គណ្ហិស្សន្តិ។ ឯវំ មេ សោត្ថិ ភវិស្សតិ, តមំ ឧបាយំ ករិស្សាមី”តិ។ សោ តថា ករោន្តោ មិលាយិត្វា អដ្ឋិចម្មមត្តោ អហោសិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា ន គណ្ហឹសុ។ លុទ្ទកោ ពោធិសត្តំ ឋបេត្វា សេសេសុ វដ្ដកេសុ បរិក្ខីណេសុ បច្ឆិំ នីហរិត្វា ទ្វារេ ឋបេត្វា ពោធិសត្តំ ហត្ថតលេ កត្វា “កឹ នុ ខោ អយំ វដ្ដកោ”តិ ចិន្តេត្វា ឱលោកេតុំ អារទ្ធោ។ អថស្ស បមត្តភាវំ ញត្វា ពោធិសត្តោ បក្ខេ បសារេត្វា ឧប្បតិត្វា អរញ្ញមេវ គតោ។ អញ្ញេ វដ្ដកា តំ ទិស្វា “កឹ នុ ខោ ន បញ្ញាយសិ, កហំ គតោសី”តិ បុច្ឆិត្វា “លុទ្ទកេន គហិតោម្ហី”តិ វុត្តេ “កិន្តិ កត្វា មុត្តោសី”តិ បុច្ឆិំសុ។ ពោធិសត្តោ “អហំ តេន ទិន្នំ គោចរំ អគ្គហេត្វា បានីយំ អបិវិត្វា ឧបាយចិន្តាយ មុត្តោ”តិ វត្វា តមំ គាថមាហ –

១១៨“នាចិន្តយន្តោ បុរិសោ, វិសេសមធិគច្ឆតិ;
ចិន្តិតស្ស ផលំ បស្ស, មុត្តោស្មិ វធពន្ធនា”តិ។

តត្ថាយំ បិណ្ឌត្ថោ – **បុរិសោ** ទុក្ខំ បត្វា “តមិនា នាម ឧបាយេន តមម្ហា ទុក្ខា មុច្ចិស្សាមី”តិ **អចិន្តយន្តោ** អត្តនោ ទុក្ខា មោក្ខសង្ខាតំ វិសេសំ **នាធិគច្ឆតិ**។ តទានិ បន មយា **ចិន្តិត**កម្មស្ស **ផលំ បស្ស**។ តេនេវ ឧបាយេន **មុត្តោស្មិ វធពន្ធនា**, មរណតោ ច ពន្ធនតោ ច មុត្តោស្មិ អហន្តិ។ ឯវំ ពោធិសត្តោ អត្តនា កតការណំ អាចិក្ខិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មរណមុត្តោ វដ្ដកោ អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វដ្ដជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១១៩] ៩. អកាលរាវិជាតកវណ្ណនា

អមាតាបិតរសំវទ្ធោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ អកាលរាវិំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សាសនេ បព្ពជិត្វា វត្តំ វា សិក្ខំ វា ន ឧគ្គណ្ហិ។ សោ “ឥមស្មិំ កាលេ មយា វត្តំ កាតព្ពំ, ឥមស្មិំ កាលេ ឧបដ្ឋាតព្ពំ, ឥមស្មិំ កាលេ ឧគ្គហេតព្ពំ, ឥមស្មិំ កាលេ សជ្ឈាយិតព្ព”ន្តិ ន ជានាតិ, បឋមយាមេបិ មជ្ឈិមយាមេបិ បច្ឆិមយាមេបិ បពុទ្ធបពុទ្ធក្ខណេយេវ មហាសទ្ទំ ករោតិ, ភិក្ខូ និទ្ទំ ន លភន្តិ។ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ “អាវុសោ, អសុកោ នាម ភិក្ខុ ឯវរូបេ រតនសាសនេ បព្ពជិត្វា វត្តំ វា សិក្ខំ វា កាលំ វា អកាលំ វា ន ជានាតី”តិ តស្ស អគុណកថំ កថេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ , ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស អកាលរាវី, បុព្ពេបិ អកាលរាវីយេវ, កាលាកាលំ អជាននភាវេន ច គីវាយ វដ្ដិតាយ ជីវិតក្ខយំ បត្តោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ សព្ពសិប្បេសុ បារំ គន្ត្វា ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ចសតេ មាណវេ សិប្បំ វាចេតិ។ តេសំ មាណវានំ ឯកោ កាលរាវី កុក្កុដោ អត្ថិ, តេ តស្ស វស្សិតសទ្ទេន ឧដ្ឋាយ សិប្បំ សិក្ខន្តិ។ សោ កាលមកាសិ។ តេ អញ្ញំ កុក្កុដំ បរិយេសន្តា ចរន្តិ។ អថេកោ មាណវកោ សុសានវនេ ទារូនិ ឧទ្ធរន្តោ ឯកំ កុក្កុដំ ទិស្វា អានេត្វា បញ្ជរេ ឋបេត្វា បដិជគ្គតិ។ សោ សុសានេ វឌ្ឍិតត្តា “អសុកវេលាយ នាម វស្សិតព្ព”ន្តិ អជានន្តោ កទាចិ អតិរត្តិំ វស្សតិ, កទាចិ អរុណុគ្គមនេ។ មាណវា តស្ស អតិរត្តិំ វស្សិតកាលេ សិប្បំ សិក្ខន្តា យាវ អរុណុគ្គមនា សិក្ខិតុំ ន សក្កោន្តិ, និទ្ទាយមានា គហិតដ្ឋានម្បិ ន បស្សន្តិ។ អតិបភាតេ វស្សិតកាលេ សជ្ឈាយស្ស ឱកាសមេវ ន លភន្តិ។ មាណវា “អយំ អតិរត្តិំ វា វស្សតិ អតិបភាតេ វា, ឥមំ និស្សាយ អម្ហាកំ សិប្បំ ន និដ្ឋាយិស្សតី”តិ តំ គហេត្វា គីវំ វដ្ដេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា “អកាលរាវី កុក្កុដោ អម្ហេហិ ឃាតិតោ”តិ អាចរិយស្ស កថេសុំ។ អាចរិយោ “ឱវាទំ អគ្គហេត្វា សំវឌ្ឍិតភាវេន មរណំ បត្តោ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១១៩. “អមាតាបិតរ-សំវទ្ធោ, អនាចេរកុលេ វសំ;
នាយំ កាលំ អកាលំ វា, អភិជានាតិ កុក្កុដោ”តិ។

តត្ថ **អមាតាបិតរសំវទ្ធោ**តិ មាតាបិតរោ និស្សាយ តេសំ ឱវាទំ អគ្គហេត្វា សំវឌ្ឍោ។ **អនាចេរកុលេ វស**ន្តិ អាចរិយកុលេបិ អវសមានោ, អាចារសិក្ខាបកំ កញ្ចិ និស្សាយ អវសិតត្តាតិ អត្ថោ។ **នាយំ កាលំ អកាលំ វា**តិ “ឥមស្មិំ កាលេ វស្សិតព្ពំ, ឥមស្មិំ ន វស្សិតព្ព”ន្តិ ឯវំ វស្សិតព្ពយុត្តកំ កាលំ វា អកាលំ វា ឯស កុក្កុដោ ន ជានាតិ, អជាននភាវេនេវ ជីវិតក្ខយំ បត្តោតិ។ ឥទំ ការណំ ទស្សេត្វា ពោធិសត្តោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា អកាលរាវី កុក្កុដោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, អន្តេវាសិកា ពុទ្ធបរិសា, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អកាលរាវិជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១២០] ១០. ពន្ធនមោក្ខជាតកវណ្ណនា

អពទ្ធា តត្ថ ពជ្ឈន្តីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ចិញ្ចមាណវិកំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្សា វត្ថុ ទ្វាទសកនិបាតេ **មហាបទុមជាតកេ** (ជា. ១.១២.១០៦ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។ តទា បន សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ចិញ្ចមាណវិកា ឥទានេវ មំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខតិ, បុព្ពេបិ អព្ភាចិក្ខិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បុរោហិតស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បិតុ អច្ចយេន តស្សេវ បុរោហិតោ អហោសិ។ តេន អគ្គមហេសិយា វរោ ទិន្នោ ហោតិ “ភទ្ទេ, យំ ឥច្ឆសិ, តំ វទេយ្យាសី”តិ។ សា ឯវមាហ “ន មយ្ហំ អញ្ញោ វរោ នាម ទុល្លភោ, ឥតោ បន តេ បដ្ឋាយ អញ្ញា ឥត្ថី កិលេសវសេន ន ឱលោកេតព្ពា”តិ។ សោ បដិក្ខិបិត្វា បុនប្បុនំ និប្បីឡិយមានោ តស្សា វចនំ អតិក្កមិតុំ អសក្កោន្តោ សម្បដិច្ឆិត្វា តតោ បដ្ឋាយ សោឡសសុ នាដកិត្ថិសហស្សេសុ កិលេសវសេន ឯកិត្ថិម្បិ ន ឱលោកេសិ។

អថស្ស បច្ចន្តោ កុប្បិ, បច្ចន្តេ ឋិតា យោធា ចោរេហិ សទ្ធិំ ទ្វេ តយោ សង្គាមេ កត្វា “ឥតោ ឧត្តរិ មយំ ន សក្កោមា”តិ រញ្ញោ បណ្ណំ បេសេសុំ។ រាជា តត្ថ គន្តុកាមោ ពលកាយំ សំហរិត្វា តំ បក្កោសាបេត្វា “ភទ្ទេ, អហំ

បច្ចន្តំ គច្ឆាមិ, តត្ថ នានប្បការានិ យុទ្ធានិ ហោន្តិ, ជយបរាជយោបិ អនិពទ្ធោ, តាទិសេសុ ឋានេសុ មាតុគាមោ ទុប្បរិហារោ, ត្វំ ឥធេវ និវត្តាហី”តិ អាហ។ សា “ន សក្កា, ទេវ, មយា និវត្តិតុ”ន្តិ បុនប្បុនំ រញ្ញា បដិក្ខិត្តា អាហ “តេន ហិ ឯកេកំ យោជនំ គន្ត្វា មយ្ហំ សុខទុក្ខជាននត្ថំ ឯកេកំ មនុស្សំ បេសេយ្យាថា”តិ។ រាជា “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា ពោធិសត្តំ នគរេ ឋបេត្វា មហន្តេន ពលកាយេន និក្ខមិត្វា គច្ឆន្តោ យោជនេ យោជនេ ឯកេកំ បុរិសំ “អម្ហាកំ អារោគ្យំ អារោចេត្វា ទេវិយា សុខទុក្ខំ ជានិត្វា អាគច្ឆា”តិ បេសេសិ។ សា អាគតាគតំ បុរិសំ “រាជា កិមត្ថំ តំ បេសេតី”តិ បុច្ឆិត្វា “តុម្ហាកំ សុខទុក្ខជាននត្ថាយា”តិ វុត្តេ “តេន ហិ ឯហី”តិ តេន សទ្ធឹ អសទ្ធម្មំ បដិសេវតិ។ រាជា ទ្វត្តឹសយោជនមគ្គំ គច្ឆន្តោ ទ្វត្តឹស ជនេ បេសេសិ, សា សព្ពេហិបិ តេហិ សទ្ធឹ តថេវ អកាសិ។

រាជា បច្ចន្តំ វូបសមេត្វា ជនបទំ សមស្សាសេត្វា បុន អាគច្ឆន្តោបិ តថេវ ទ្វត្តឹស ជនេ បេសេសិ, សា តេហិបិ សទ្ធឹ តថេវ វិប្បដិបជ្ជិយេវ។ រាជា អាគន្ត្វា ជយក្ខន្ធាវារដ្ឋានេ ឋត្វា “នគរំ បដិជគ្គាបេតូ”តិ ពោធិសត្តស្ស បណ្ណំ បេសេសិ។ ពោធិសត្តោ សកលនគរំ បដិជគ្គាបេត្វា រាជនិវេសនំ បដិជគ្គាបេន្តោ ទេវិយា វសនដ្ឋានំ អគមាសិ។ សា ពោធិសត្តស្ស រូបសោភគ្គប្បត្តំ កាយំ ទិស្វា សណ្ឋាតុំ អសក្កោន្តី “ឯហិ , ព្រាហ្មណ, សយនំ អភិរុហា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “មា ឯវំ អវច, រាជាបិ គរុ, អកុសលម្បិ ភាយាមិ, ន សក្កា មយា ឯវំ កាតុ”ន្តិ អាហ។ “ចតុសដ្ឋិយា បាទមូលិកានំ នេវ រាជា គរុ, ន អកុសលំ ភាយន្តិ។ តវេវ រាជា គរុ, ត្វំយេវ ច អកុសលំ ភាយសី”តិ។ “អាម, ទេវិ, សចេ តេសម្បិ ឯវំ ភវេយ្យ, ន ឯវរូបំ ករេយ្យុំ”។ “អហំ បន ជានមានោ ឯវរូបំ សាហសិយកម្មំ ន ករិស្សាមី”តិ។ “កឹ ពហុំ វិប្បលបសិ, សចេ មេ វចនំ ន ករោសិ, សីសំ តេ ឆិន្ទាបេស្សាមី”តិ។ “តិដ្ឋតុ តាវ ឯកស្មឹ អត្តភាវេ សីសំ, អត្តភាវសហស្សេបិ សីសេ ឆិជ្ជន្តេ ន សក្កា មយា ឯវរូបំ កាតុ”ន្តិ។ សា “ហោតុ, ជានិស្សាមី”តិ ពោធិសត្តំ តជ្ជេត្វា អត្តនោ គព្ភំ បវិសិត្វា សរីរេ នខវឡញ្ជំ ទស្សេត្វា តេលេន គត្តានិ អព្ភញ្ជិត្វា កិលិដ្ឋវត្ថំ និវាសេត្វា គិលានាលយំ កត្វា ទាសិយោ អាណាបេសិ ‘រញ្ញា ‘កហំ ទេវី’តិ វុត្តេ ‘គិលានា’តិ កថេយ្យាថា”តិ។

ពោធិសត្តោបិ រញ្ញោ បដិបថំ អគមាសិ។ រាជា នគរំ បទក្ខិណំ កត្វា បាសាទំ អារុយ្ហ ទេវឹ អបស្សន្តោ “កហំ, ទេវី”តិ បុច្ឆិ។ “គិលានា, ទេវា”តិ។ សោបិ សិរិគព្ភំ បវិសិត្វា តស្សា បិដ្ឋឹ បរិមជ្ជន្តោ “កឹ តេ, ភទ្ទេ, អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ សា តុណ្ហី អហោសិ។ តតិយវារេ រាជានំ ឱលោកេត្វា “ត្វម្បិ, មហារាជ, ជីវសិ នាម, មាទិសាបិ ឥត្ថិយោ សស្សាមិកាយេវ នាមា”តិ អាហ។ “កឹ ឯតំ, ភទ្ទេ”តិ? តុម្ហេហិ នគរំ រក្ខនត្ថាយ ឋបិតោ បុរោហិតោ “តុម្ហាកំ និវេសនំ បដិជគ្គាមី”តិ ឥធាគន្ត្វា អត្តនោ វចនំ អករោន្តឹ មំ បហរិត្វា អត្តនោ មនំ បូរេត្វា គតោតិ។ រាជា អគ្គិម្ហិ បក្ខិត្តលោណសក្ខរា វិយ កោធេន តដតដាយន្តោ សិរិគព្ភា និក្ខមិត្វា ទោវារិកបាទមូលិកាទយោ បក្កោសាបេត្វា “គច្ឆថ, ភណេ, បុរោហិតំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា វជ្ឈភាវប្បត្តំ កត្វា នគរា នីហរិត្វា អាឃាតនំ នេត្វា សីសមស្ស ឆិន្ទថា”តិ អាហ។ តេ វេគេន គន្ត្វា តំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា វជ្ឈភេរឹ ចរាបេសុំ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “អទ្ធា តាយ ទុដ្ឋទេវិយា រាជា បុរេតរមេវ បរិភិន្នោ, អជ្ជ ទានាហំ អត្តនោ ពលេនេវ អត្តានំ មោចេស្សាមី”តិ។ សោ តេ បុរិសេ អាហ “ភោ, តុម្ហេ មំ មារេន្តា រញ្ញោ ទស្សេត្វាវ មារេថា”តិ។ “កឹការណា”តិ? “អហំ រាជកម្មិកោ, ពហុ មេ កម្មំ កតំ, ពហូនិ មហានិធិដ្ឋានានិ ជានាមិ, រាជកុដុម្ពំ មយា វិចារិតំ។ សចេ មំ រញ្ញោ ន ទស្សេស្សថ, ពហុធនំ នស្សិស្សតិ, មយា រញ្ញោ សាបតេយ្យេ អាចិក្ខិតេ បច្ឆា កាតព្ពំ ករោថា”តិ។ តេ តំ រញ្ញោ ទស្សយិំសុ។ រាជា តំ ទិស្វាវ “កស្មា ភោ, ព្រាហ្មណ, មយិ លជ្ជំ ន អកាសិ, កស្មា តេ ឯវរូបំ បាបកម្មំ កត”ន្តិ អាហ។ “មហារាជ, អហំ សោត្ថិយកុលេ ជាតោ, មយា កុន្ថកិបិល្លិកមត្តោបិ បាណាតិបាតោ ន កតបុព្ពោ, តិណសលាកមត្តម្បិ អទិន្នំ នាទិន្នបុព្ពំ, លោភវសេន បរេសំ ឥត្ថី អក្ខីនិ ឧម្មីលេត្វាបិ ន ឱលោកិតបុព្ពា, ហស្សវសេនាបិ មុសា ន ភាសិតបុព្ពា, កុសគ្គេនាបិ មជ្ជំ ន បីតបុព្ពំ, អហំ តុម្ហេសុ និរបរាធោ។ សា បន ពាលា លោភវសេន មំ ហត្ថេ គហេត្វា មយា បដិក្ខិត្តា មំ តជ្ជេត្វា អត្តនា កតំ បាបំ ឧត្តានំ កត្វា មម អាចិក្ខិត្វា អន្តោគព្ភំ បវិដ្ឋា។ អហំ និរបរាធោ, បណ្ណំ គហេត្វា បន អាគតា ចតុសដ្ឋិ ជនា សាបរាធា, តេ បក្កោសាបេត្វា “តាយ វោ វចនំ កតំ, ន កត”ន្តិ បុច្ឆ, ទេវាតិ។ រាជា តេ ចតុសដ្ឋិ ជនេ ពន្ធាបេត្វា ទេវឹ បក្កោសាបេត្វា “តយា ឯតេហិ សទ្ធឹ បាបំ កតំ, ន កត”ន្តិ បុច្ឆិ។ “កតំ, ទេវា”តិ វុត្តេ តេ បច្ឆាពាហំ ពន្ធាបេត្វា “ឥមេសំ ចតុសដ្ឋិជនានំ សីសានិ ឆិន្ទថា”តិ អាណាបេសិ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ អាហ – “នត្ថិ, មហារាជ, ឯតេសំ ទោសោ, ទេវី អត្តនោ រុចឹ ការាបេសិ។ និរបរាធា ឯតេ, តស្មា នេសំ ខមថ។ តស្សាបិ ទោសោ នត្ថិ, ឥត្ថិយោ នាម មេថុនធម្មេន អតិត្តា។ ជាតិសភាវោ ហិ ឯស។ ឯតាសំ ខមិតព្ពយុត្តមេវ ហោតិ។ តស្មា ឯតិស្សាបិ ខមថា”តិ នានប្បការេន រាជានំ សញ្ញាបេត្វា តេ ចតុសដ្ឋិបិ ជនេ តញ្ច ពាលំ មោចាបេត្វា សព្ពេសំ យថាសកានិ ឋានានិ ទាបេសិ។ ឯវំ តេ សព្ពេ មោចេត្វា សកដ្ឋានេ បតិដ្ឋាបេត្វា ពោធិសត្តោ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា “មហារាជ, អន្ធពាលានំ នាម អវត្ថុកេន វចនេន អ

ពន្ធិតព្ពយុត្តកាបិ បណ្ឌិតា បច្ឆាពាហំ ពទ្ធា, បណ្ឌិតានំ ការណយុត្តេន វចនេន បច្ឆាពាហំ ពទ្ធាបិ មុត្តា។ ឯវំ ពាលា នាម អពន្ធិតព្ពយុត្តកេបិ ពន្ធាបេន្តិ, បណ្ឌិតា ពទ្ធេបិ មោចេន្តី’’តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២០. ‘‘អពទ្ធា តត្ថ ពជ្ឈន្តិ, យត្ថ ពាលា បភាសរេ;
ពទ្ធាបិ តត្ថ មុច្ចន្តិ, យត្ថ ធីរា បភាសរេ’’តិ។

តត្ថ **អពទ្ធា**តិ អពន្ធិតព្ពយុត្តា។ **បភាសរេ**តិ បភាសន្តិ វទន្តិ កថេន្តិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ឥមាយ គាថាយ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា ‘‘មយា ឥមំ ទុក្ខំ អគារេ វសនភាវេន លទ្ធំ, ឥទានិ មេ អគារេន កិច្ចំ នត្ថិ, បព្ពជ្ជំ មេ អនុជាន, ទេវា’’តិ បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេត្វា អស្សុមុខំ ញាតិជនំ មហន្តញ្ច វិភវំ បហាយ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ហិមវន្តេ វសន្តោ អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា ទុដ្ឋទេវី ចិញ្ចមាណវិកា អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, បុរោហិតោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

ពន្ធនមោក្ខជាតកវណ្ណនា ទសមា។

ហំចិវគ្គោ ទ្វាទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

គទ្រភបញ្ហា អមរា, សិង្គាលំ មិតចិន្តិ ច;
អនុសាសិកទុព្ពចំ, តិត្តិរំ វដ្ដកំ បុន;
អកាលរាវិ ពន្ធនន្តិ។

១៣. កុសនាឡិវគ្គោ

[១២១] ១. កុសនាឡិជាតកវណ្ណនា

ករេ សរិក្ខោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស មិត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ អនាថបិណ្ឌិកស្ស ហិ មិត្តសុហជ្ជញាតិពន្ធវា ឯកតោ ហុត្វា ‘‘មហាសេដ្ឋិ អយំ តយា ជាតិគោត្តធនធញ្ញាទីហិ នេវ សទិសោ, ន ឧត្តរិតរោ, កស្មា ឯតេន សទ្ធិំ សន្ថវំ ករោសិ, មា ករោហី’’តិ បុនប្បុនំ និវារេសុំ។ អនាថបិណ្ឌិកោ បន ‘‘មិត្តសន្ថវោ នាម ហីនេហិបិ សមេហិបិ អតិរេកេហិបិ កត្តព្ពោយេវា’’តិ តេសំ វចនំ អគ្គហេត្វា ភោគគាមំ គច្ឆន្តោ តំ កុដុម្ពរក្ខកំ កត្វា អគមាសីតិ សព្ពំ កាឡកណ្ណិវត្ថុស្មិំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឥធ បន អនាថបិណ្ឌិកេន អត្តនោ ឃរេ បវត្តិយា អារោចិតាយ សត្ថា ‘‘គហបតិ, មិត្តោ នាម ខុទ្ទកោ នត្ថិ, មិត្តធម្មំ រក្ខិតុំ សមត្ថភាវោយេវ្ត បមាណំ, មិត្តោ នាម អត្តនា សមោបិ ហីនោបិ សេដ្ឋោបិ គហេតព្ពោ។ សព្ពេបិ ហេតេ អត្តនោ បត្តភារំ និត្ថរន្តិយេវ, ឥទានិ តាវ ត្វំ អត្តនោ នីចមិត្តំ និស្សាយ កុដុម្ពស្ស សាមិកោ ជាតោ, បោរាណា បន នីចមិត្តំ និស្សាយ វិមានសាមិកា ជាតា’’តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ រញ្ញោ ឧយ្យានេ កុសនាឡិគច្ឆេ ទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្មិំយេវ ច ឧយ្យានេ មង្គលសិលំ និស្សាយ ឧជុគតក្ខន្ធោ បរិមណ្ឌលសាខាវិដបសម្បន្នោ រញ្ញោ សន្តិកា លទ្ធសម្មានោ រុចមង្គលរុក្ខោ អត្ថិ, ‘‘មុខកោ’’តិបិ វុច្ចតិ។ តស្មិំ ឯកោ មហេសក្ខោ ទេវរាជា និព្ពត្តិ។ ពោធិសត្តស្ស តេន សទ្ធិំ មិត្តសន្ថវោ អហោសិ។ តទា រាជា ឯកស្មិំ ឯកត្ថម្ភកេ បាសាទេ វសតិ, តស្ស សោ ថម្ភោ ចលិ។ អថស្ស ចលិតភាវំ រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា វឌ្ឍកី បក្កោសាបេត្វា ‘‘តាតា, មម ឯកត្ថម្ភកស្ស មង្គលបាសាទស្ស ថម្ភោ ចលិតោ, ឯកំ សារត្ថម្ភំ អាហរិត្វា តំ និច្ចលំ ករោថា’’តិ អាហ។ តេ ‘‘សាធុ, ទេវា’’តិ រញ្ញោ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា តទនុច្ឆវិកំ រុក្ខំ បរិយេសមានា អញ្ញត្ថ អទិស្វា ឧយ្យានំ បវិសិត្វា តំ មុខករុក្ខំ ទិស្វា រញ្ញោ សន្តិកំ គន្ត្វា ‘‘កិំ, តាតា, ទិដ្ឋោ វោ តទនុច្ឆវិកោ រុក្ខោ’’តិ វុត្តេ ‘‘ទិដ្ឋោ, ទេវ, អបិច តំ ឆិន្ទិតុំ ន វិសហាមា’’តិ អាហំសុ។ ‘‘កិំ ការណា’’តិ? មយញ្ហិ អញ្ញត្ថ រុក្ខំ អបស្សន្តា ឧយ្យានំ បវិសិម្ហ, តត្រាបិ ឋបេត្វា មង្គលរុក្ខំ អញ្ញំ ន បស្សាម។ ឥតិ នំ មង្គលរុក្ខតាយ ឆិន្ទិតុំ ន វិសហាមាតិ។ គច្ឆថ, តំ ឆិន្ទិត្វា បាសាទំ ថិរំ ករោថ, មយំ អញ្ញំ មង្គលរុក្ខំ ករិស្សាមាតិ។ តេ ‘‘សាធូ’’តិ ពលិកម្មំ គហេត្វា ឧយ្យានំ គន្ត្វា ‘‘ស្វេ ឆិន្ទិស្សាមា’’តិ រុក្ខស្ស ពលិកម្មំ កត្វា និក្ខមឹសុ។

រុក្ខទេវតា តំ ការណំ ញត្វា “ស្វេ មយ្ហំ វិមានំ នាសេស្សន្តិ, ទារកេ គហេត្វា កុហឹ គមិស្សាមី”តិ គន្តព្ពដ្ឋានំ អបស្សន្តី បុត្តកេ គីវាយ គហេត្វា បរោទិ។ តស្សា សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តា រុក្ខទេវតា អាគន្ត្វា “កឹ ឯត”ន្តិ បុច្ឆិត្វា តំ ការណំ សុត្វា សយម្បិ វឌ្ឍកីនំ បដិក្កមនូបាយំ អបស្សន្តិយោ តំ បរិស្សជិត្វា រោទិតុំ អារភឹសុ។ តស្មឹ សមយេ ពោធិសត្តោ “រុក្ខទេវតំ បស្សិស្សាមី”តិ តត្ថ គន្ត្វា តំ ការណំ សុត្វា “ហោតុ, មា ចិន្តយិត្ថ, អហំ រុក្ខំ ឆិន្ទិតុំ ន ទស្សាមិ, ស្វេ វឌ្ឍកីនំ អាគតកាលេ មម ការណំ បស្សថា”តិ តា ទេវតា សមស្សាសេត្វា បុនទិវសេ វឌ្ឍកីនំ អាគតវេលាយ កកណ្ដកវេសំ គហេត្វា វឌ្ឍកីនំ បុរតោ គន្ត្វា មង្គលរុក្ខស្ស មូលន្តរំ បវិសិត្វា តំ រុក្ខំ សុសិរំ វិយ កត្វា រុក្ខមជ្ឈេន អភិរុហិត្វា ខន្ធមត្ថកេន និក្ខមិត្វា សីសំ កម្បយមានោ និបជ្ជិ។ មហាវឌ្ឍកី តំ កកណ្ដកំ ទិស្វា រុក្ខំ ហត្ថេន បហរិត្វា “សុសិររុក្ខោ ឯសោ និស្សារោ, ហិយ្យោ អនុបធារេត្វាវ ពលិកម្មំ ករិម្ហា”តិ ឯកឃនំ មហារុក្ខំ គរហិត្វា បក្កាមិ។ រុក្ខទេវតា ពោធិសត្តំ និស្សាយ វិមានស្ស សាមិនី ជាតា។

តស្សា បដិសន្ថារត្ថាយ សន្ទិដ្ឋសម្ភត្តា ពហូ ទេវតា សន្និបតឹសុ។ រុក្ខទេវតា “វិមានំ មេ លទ្ធ”ន្តិ តុដ្ឋចិត្តា តាសំ ទេវតានំ មជ្ឈេ ពោធិសត្តស្ស គុណំ កថយមានា “ភោ, ទេវតា, មយំ មហេសក្ខា ហុត្វាបិ ទន្ធបញ្ញតាយ ឥមំ ឧបាយំ ន ជានិម្ហ, កុសនាឡិទេវតា បន អត្តនោ ញាណសម្បត្តិយា អម្ហេ វិមានសាមិកេ អកាសិ, មិត្តោ នាម សទិសោបិ អធិកោបិ ហីនោបិ កត្តព្ពោវ។ សព្ពេបិ ហិ អត្តនោ ថាមេន សហាយកានំ ឧប្បន្នំ ទុក្ខំ និត្ថរិត្វា សុខេ បតិដ្ឋាបេន្តិយេវា”តិ មិត្តធម្មំ វណ្ណេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២១. “ករេ សរិក្ខោ អថ វាបិ សេដ្ឋោ, និហីនកោ វាបិ ករេយ្យ ឯកោ;
ករេយ្យុមេតេ ព្យសនេ ឧត្តមត្ថំ, យថា អហំ កុសនាឡិ រុចាយ”ន្តិ។

តត្ថ **ករេ សរិក្ខោ**តិ ជាតិអាទីហិ សទិសោបិ មិត្តធម្មំ ករេយ្យ។ **អថ វាបិ សេដ្ឋោ**តិ ជាតិអាទីហិ អធិកោបិ ករេយ្យ។ **និហីនកោ វាបិ ករេយ្យ ឯកោ**តិ ឯកោ ជាតិអាទីហិ ហីនោបិ មិត្តធម្មំ ករេយ្យ។ តស្មា សព្ពេបិ ឯតេ មិត្តា កាតព្ពាយេវាតិ ទីបេតិ។ កឹការណា? **ករេយ្យុមេតេ ព្យសនេ ឧត្តមត្ថ**ន្តិ សព្ពេបេតេ សហាយស្ស ព្យសនេ ឧប្បន្នេ អត្តនោ អត្តនោ បត្តភារំ វហមានា ឧត្តមត្ថំ ករេយ្យុំ, កាយិកចេតសិកទុក្ខតោ តំ សហាយកំ មោចេយ្យុមេវាតិ អត្ថោ។ តស្មា ហីនោបិ មិត្តោ កាតព្ពោយេវ, បគេវ ឥតរេ។ តត្រិទំ ឱបម្មំ – **យថា អហំ កុសនាឡិ រុចាយ**ន្តិ, យថា អហំ រុចាយំ និព្ពត្តទេវតា អយញ្ច កុសនាឡិទេវតា, អប្បេសក្ខាបិ មិត្តសន្ថវំ ករិម្ហ, តត្រាបាហំ មហេសក្ខាបិ សមានា អត្តនោ ឧប្បន្នទុក្ខំ ពាលតាយ អនុបាយកុសលតាយ ហរិតុំ នាសក្ខឹ, ឥមំ បន អប្បេសក្ខម្បិ សមានំ បណ្ឌិតទេវតំ និស្សាយ ទុក្ខតោ មុត្តោម្ហិ។ តស្មា អញ្ញេហិបិ ទុក្ខា មុច្ចិតុកាមេហិ សមវិសិដ្ឋភាវំ អនោលោកេត្វា ហីនោបិ បណ្ឌិតោ មិត្តោ កាតព្ពោតិ។

រុចាទេវតា ឥមាយ គាថាយ ទេវសង្ឃស្ស ធម្មំ ទេសេត្វា យាវតាយុកំ ឋត្វា សទ្ធឹ កុសនាឡិទេវតាយ យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា រុចាទេវតា អានន្ទោ អហោសិ, កុសនាឡិទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កុសនាឡិជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១២២] ២. ទុម្មេធជាតកវណ្ណនា

យសំ លទ្ធាន ទុម្មេធោតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ធម្មសភាយញ្ហិ ភិក្ខូ “អាវុសោ ទេវទត្តោ, តថាគតស្ស បុណ្ណចន្ទសស្សិរិកមុខំ អសីតានុព្យញ្ជនទ្វត្តិំសមហាបុរិសលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ ព្យាមប្បភាបរិក្ខិត្តំ អាវេឡាវេឡាភូតា យមកយមកភូតា ឃនពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តំ បរមសោភគ្គប្បត្តំ អត្តភាវញ្ច ឱលោកេត្វា ចិត្តំ បសាទេតុំ ន សក្កោតិ, ឧសូយមេវ ករោតិ។ ‘ពុទ្ធា នាម ឯវរូបេន សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញាណទស្សនេន សមន្នាគតា’តិ វុច្ចមានេ វណ្ណំ សហិតុំ ន សក្កោតិ, ឧសូយមេវ ករោតី”តិ ទេវទត្តស្ស អគុណកថំ កថយឹសុ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ , ឥទានេវ ទេវទត្តោ មម វណ្ណេ ភញ្ញមានេ ឧសូយំ ករោតិ, បុព្ពេបិ អកាសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហនគរេ ឯកស្មឹ មគធរាជេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ហត្ថិយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា សព្ពសេតោ អហោសិ ហេដ្ឋា វណ្ណិតសទិសាយ រូបសម្បត្តិយា សមន្នាគតោ។ អថ នំ “លក្ខណសម្បន្នោ អយ”ន្តិ សោ រាជា មង្គលហត្ថឹ អកាសិ។ អថេកស្មឹ ឆណទិវសេ សកលនគរំ ទេវនគរំ វិយ អលង្ការាបេត្វា សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតំ មង្គលហត្ថឹ អភិរុហិត្វា មហន្តេន រាជានុភាវេន នគរំ បទក្ខិណំ អកាសិ។ មហាជនោ តត្ថ

តត្ថ បត្វា មង្គលហត្ថិនោ រូបសោភគ្គប្បត្តំ សរីរំ ទិស្វា “អហោ រូបំ, អហោ គតិ, អហោ លីឡា, អហោ លក្ខណសម្បត្តិ, ឯវរូបោ នាម សព្ពសេតវរវារណោ ចក្កវត្តិរញ្ញោ អនុច្ឆវិកោ”តិ មង្គលហត្ថិមេវ វណ្ណេសិ។

រាជា មង្គលហត្ថិស្ស វណ្ណំ សុត្វា សហិតុំ អសក្កោន្តោ ឧសូយំ ឧប្បាទេត្វា “អជ្ជេវ តំ បព្ពតបាទេ បាតេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេស្សាមី”តិ ហត្ថាចរិយំ បក្កោសាបេត្វា “កិន្តិ កត្វា តយា អយំ នាគោ សិក្ខាបិតោ”តិ អាហ។ “សុសិក្ខាបិតោ, ទេវា”តិ។ “ន សុសិក្ខិតោ, ទុសិក្ខិតោ”តិ។ “សុសិក្ខិតោ, ទេវា”តិ។ “យទិ សុសិក្ខិតោ , សក្ខិស្សសិ នំ វេបុល្លបព្ពតមត្ថកំ អារោបេតុ”ន្តិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “តេន ហិ ឯហី”តិ សយំ ឧដ្ឋាយ ហត្ថាចរិយំ អារោបេត្វា បព្ពតបាទំ គន្ត្វា ហត្ថាចរិយេន ហត្ថិបិដ្ឋិយំ និសីទិត្វាវ ហត្ថិម្ហិ វេបុល្លបព្ពតមត្ថកំ អារោបិតេ សយម្បិ អមច្ចគណបរិវុតោ បព្ពតមត្ថកំ អភិរុហិត្វា ហត្ថិំ បបាតាភិមុខំ ការេត្វា “ត្វំ ‘មយា ឯស សុសិក្ខាបិតោ’តិ វទេសិ, តីហិយេវ តាវ នំ បាទេហិ ឋបេហី”តិ អាហ។ ហត្ថាចរិយោ បិដ្ឋិយំ និសីទិត្វាវ “ភោ តីហិ បាទេហិ តិដ្ឋា”តិ ហត្ថិស្ស បណ្ហិកាយ សញ្ញំ អទាសិ, មហាសត្តោ តថា អកាសិ។ បុន រាជា “ទ្វីហិ បុរិមបាទេហិយេវ ឋបេហី”តិ អាហ, មហាសត្តោ ទ្វេ បច្ឆិមបាទេ ឧក្ខិបិត្វា បុរិមបាទេហិ អដ្ឋាសិ។ “បច្ឆិមបាទេហិយេវា”តិ វុត្តេបិ ទ្វេ បុរិមបាទេ ឧក្ខិបិត្វា បច្ឆិមបាទេហិ អដ្ឋាសិ, “ឯកេនា”តិ វុត្តេបិ តយោ បាទេ ឧក្ខិបិត្វា ឯកេនេវ អដ្ឋាសិ។ អថស្ស អបតនភាវំ ញត្វា “សចេ បហោសិ, អាកាសេ នំ ឋបេហី”តិ អាហ។

អាចរិយោ ចិន្តេសិ – “សកលជម្ពុទីបេ ឥមិនា សទិសោ សុសិក្ខិតោ ហត្ថី នាម នត្ថិ, និស្សំសយំ បនេតំ ឯស បបាតេ បាតេត្វា មារេតុកាមោ ភវិស្សតី”តិ។ សោ តស្ស កណ្ណមូលេ មន្តេសិ “តាត, អយំ រាជា តំ បបាតេ បាតេត្វា មារេតុកាមោ, ន ត្វំ ឯតស្ស អនុច្ឆវិកោ។ សចេ តេ អាកាសេន គន្តុំ ពលំ អត្ថិ, មំ យថានិសិន្នំយេវ អាទាយ វេហាសំ អព្ភុគ្គន្ត្វា ពារាណសិំ គច្ឆា”តិ។ បុញ្ញិទ្ធិយា សមន្នាគតោ មហាសត្តោ តង្ខណញ្ញេវ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ ហត្ថាចរិយោ “មហារាជ, អយំ ហត្ថី បុញ្ញិទ្ធិយា សមន្នាគតោ, ន តាទិសស្ស មន្ទបុញ្ញស្ស ទុព្ពុទ្ធិនោ អនុច្ឆវិកោ, បណ្ឌិតស្ស បុញ្ញសម្បន្នស្ស រញ្ញោ អនុច្ឆវិកោ, តាទិសា នាម មន្ទបុញ្ញា ឯវរូបំ វាហនំ លភិត្វា តស្ស គុណំ អជានន្តា តញ្ចេវ វាហនំ អវសេសញ្ច យសសម្បត្តិំ នាសេន្តិយេវា”តិ វត្វា ហត្ថិក្ខន្ធេ និសិន្នោវ ឥមំ គាថមាហ –

១២២. “យសំ លទ្ធាន ទុម្មេធោ, អនត្ថំ ចរតិ អត្តនោ;
អត្តនោ ច បរេសញ្ច, ហឹសាយ បដិបជ្ជតី”តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – មហារាជ, តាទិសោ ទុម្មេធោ និប្បញ្ញោ បុគ្គលោ បរិវារសម្បត្តិំ លភិត្វា អត្តនោ អនត្ថំ ចរតិ។ កឹការណា? សោ ហិ យសមទមត្តោ កត្តព្ពាកត្តព្ពំ អជានន្តោ អត្តនោ ច បរេសញ្ច ហឹសាយ បដិបជ្ជតិ។ ហឹសា វុច្ចតិ កិលមនំ ទុក្ខុប្បាទនំ, តទត្ថាយ ឯវ បដិបជ្ជតីតិ។

ឯវំ ឥមាយ គាថាយ រញ្ញោ ធម្មំ ទេសេត្វា “តិដ្ឋ ទានិ ត្វ”ន្តិ វត្វា អាកាសេ ឧប្បតិត្វា ពារាណសិនគរំ គន្ត្វា រាជង្គណេ អាកាសេ អដ្ឋាសិ។ សកលនគរំ សង្ខុភិត្វា “អម្ហាកំ រញ្ញោ អាកាសេន សេតវរវារណោ អាគន្ត្វា រាជង្គណេ ឋិតោ”តិ ឯកកោលាហលំ អហោសិ។ វេគេន រញ្ញោបិ អារោចេសុំ។ រាជា និក្ខមិត្វា “សចេ មយ្ហំ ឧបភោគត្ថាយ អាគតោសិ, ភូមិយំ បតិដ្ឋាហី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ ភូមិយំ បតិដ្ឋាសិ, អាចរិយោ ឱតរិត្វា រាជានំ វន្ទិត្វា “កុតោ អាគតោសិ, តាតា”តិ វុត្តេ “រាជគហតោ”តិ វត្វា សព្ពំ បវត្តិំ អារោចេសិ។ រាជា “មនាបំ តេ, តាត, កតំ ឥធាគច្ឆន្តេនា”តិ តុដ្ឋហដ្ឋោ នគរំ សជ្ជាបេត្វា វារណំ មង្គលហត្ថិដ្ឋានេ ឋបេត្វា សកលរជ្ជំ តយោ កោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកំ ពោធិសត្តស្ស អទាសិ, ឯកំ អាចរិយស្ស, ឯកំ អត្តនា អគ្គហេសិ។ ពោធិសត្តស្ស អាគតកាលតោ បដ្ឋាយេវ បន រញ្ញោ សកលជម្ពុទីបេ រជ្ជំ ហត្ថគតមេវ ជាតំ។ សោ ជម្ពុទីបេ អគ្គរាជា ហុត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មគធរាជា ទេវទត្តោ អហោសិ, ពារាណសិរាជា សារិបុត្តោ, ហត្ថាចរិយោ អានន្ទោ, ហត្ថី បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ទុម្មេធជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១២៣] ៣. នង្គលីសជាតកវណ្ណនា

អសព្ពត្ថគាមី វាចន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ លាឡុទាយិត្ថេរំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ ធម្មំ កថេន្តោ “ឥមស្មិំ ឋានេ ឥទំ កថេតព្ពំ, ឥមស្មិំ ឋានេ ឥទំ ន កថេតព្ព”ន្តិ យុត្តាយុត្តំ ន ជានាតិ, មង្គលេ អវមង្គលំ វទន្តោ “តិរោកុដ្ដេសុ តិដ្ឋន្តិ, សន្ធិសិង្ឃាដកេសុ ចា”តិ ឥទំ អវមង្គលំ មង្គលំ កត្វា អនុមោទនំ កថេតិ។ អវមង្គលេសុ អនុមោទនំ ករោន្តោ “ពហូ ទេវា មនុស្សា ច, មង្គលានិ អចិន្តយុ”ន្តិ វត្វា “ឯវរូបានំ មង្គលានំ

សតម្បិ សហស្សម្បិ កាតុំ សមត្ថា ហោថា”តិ វទតិ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ “អាវុសោ, លាឡុទាយី យុត្តាយុត្តំ ន ជានាតិ, សព្ពត្ថ អភាសិតព្ពវាចំ ភាសតី”តិ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, លាឡុទាយី ឥទានេវ ទន្ធបរិសក្កនោ យុត្តាយុត្តំ ន ជានាតិ, បុព្ពេបិ ឯវរូបោ អហោសិ, និច្ចំ លាឡុកោយេវ ឯសោ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ វាចេសិ។ តទា តេសុ មាណវេសុ ឯកោ ទន្ធបរិសក្កនោ លាឡុកោ មាណវោ ធម្មន្តេវាសិកោ ហុត្វា សិប្បំ ឧគ្គណ្ហាតិ, ទន្ធភាវេន បន ឧគ្គណ្ហិតុំ ន សក្កោតិ។ ពោធិសត្តស្ស បន ឧបការោ ហោតិ, ទាសោ វិយ សព្ពកិច្ចានិ ករោតិ។ អថេកទិវសំ ពោធិសត្តោ សាយមាសំ ភុញ្ជិត្វា សយនេ និបន្នោ តំ មាណវំ ហត្ថបាទបិដ្ឋិបរិកម្មានិ កត្វា គច្ឆន្តំ អាហ “តាត, មញ្ចបាទេ ឧបត្ថម្ភេត្វា យាហី”តិ។ មាណវោ ឯកំ បាទំ ឧបត្ថម្ភេត្វា ឯកស្ស ឧបត្ថម្ភកំ អលភន្តោ អត្តនោ ឩរុម្ហិ ឋបេត្វា រត្តិំ ខេបេសិ។

ពោធិសត្តោ បច្ចូសសមយេ ឧដ្ឋាយ តំ ទិស្វា “កិំ, តាត, និសិន្នោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អាចរិយ, ឯកស្ស មញ្ចបាទស្ស ឧបត្ថម្ភកំ អលភន្តោ ឩរុម្ហិ ឋបេត្វា និសិន្នោម្ហី”តិ។ ពោធិសត្តោ សំវិគ្គមានសោ ហុត្វា “អយំ អតិ វិយ មយ្ហំ ឧបការោ, ឯត្តកានំ បន មាណវកានំ អន្តរេ អយមេវ ទន្ធោ សិប្បំ សិក្ខិតុំ ន សក្កោតិ, កថំ នុ ខោ អហំ ឥមំ បណ្ឌិតំ ករេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “អត្ថេកោ ឧបាយោ, អហំ ឥមំ មាណវំ ទារុអត្ថាយ បណ្ណត្ថាយ ច វនំ គន្ត្វា អាគតំ ‘អជ្ជ តេ កិំ ទិដ្ឋំ, កិំ កត’ន្តិ បុច្ឆិស្សាមិ។ អថ មេ ‘ឥទំ នាម អជ្ជ មយា ទិដ្ឋំ, ឥទំ កត’ន្តិ អាចិក្ខិស្សតិ។ អថ នំ ‘តយា ទិដ្ឋញ្ច កតញ្ច កីទិស’ន្តិ បុច្ឆិស្សាមិ, សោ ‘ឯវរូបំ នាមា’តិ ឧបមាយ ច ការណេន ច កថេស្សតិ។ ឥតិ នំ នវំ នវំ ឧបមញ្ច ការណញ្ច កថាបេត្វា ឥមិនា ឧបាយេន បណ្ឌិតំ ករិស្សាមី”តិ។ សោ តំ បក្កោសាបេត្វា “តាត មាណវ, ឥតោ បដ្ឋាយ ទារុអត្ថាយ វា បណ្ណត្ថាយ វា គតដ្ឋានេ យំ តេ តត្ថ ទិដ្ឋំ វា សុតំ វា ភុត្តំ វា បីតំ វា ខាទិតំ វា ហោតិ, តំ អាគន្ត្វា មយ្ហំ អារោចេយ្យាសី”តិ អាហ។

សោ “សាធូ”តិ បដិស្សុណិត្វា ឯកទិវសំ មាណវេហិ សទ្ធិំ ទារុអត្ថាយ អរញ្ញំ គតោ តត្ថ សប្បំ ទិស្វា អាគន្ត្វា “អាចរិយ, សប្បោ មេ ទិដ្ឋោ”តិ អារោចេសិ។ “សប្បោ នាម, តាត, កីទិសោ ហោតី”តិ? “សេយ្យថាបិ នង្គលីសា”តិ។ “សាធុ, តាត, មនាបា តេ ឧបមា អាហដា, សប្បា នាម នង្គលីសសទិសាវ ហោន្តី”តិ។ អថ ពោធិសត្តោ “មាណវកេន មនាបា ឧបមា អាហដា, សក្ខិស្សាមិ នំ បណ្ឌិតំ កាតុ”ន្តិ ចិន្តេសិ។ មាណវោ បុន ឯកទិវសំ អរញ្ញេ ហត្ថិំ ទិស្វា “ហត្ថី មេ អាចរិយ ទិដ្ឋោ”តិ អាហ។ “ហត្ថី នាម, តាត, កីទិសោ”តិ? “សេយ្យថាបិ, នង្គលីសា”តិ។ ពោធិសត្តោ “ហត្ថិស្ស សោណ្ឌា នង្គលីសសទិសា ហោន្តិ, ទន្តាទយោ ឯវរូបា ច ឯវរូបា ច។ អយំ បន ពាលតាយ វិភជិត្វា កថេតុំ អសក្កោន្តោ សោណ្ឌំ សន្ធាយ កថេសិ មញ្ញេ”តិ តុណ្ហី អហោសិ។ អថេកទិវសំ និមន្តនេ ឧច្ឆុំ លភិត្វា “អាចរិយ, អជ្ជ មយំ ឧច្ឆុំ ខាទិម្ហា”តិ អាហ។ “ឧច្ឆុ នាម កីទិសោ”តិ វុត្តេ “សេយ្យថាបិ នង្គលីសា”តិ អាហ។ អាចរិយោ “ថោកំ បតិរូបំ ការណំ កថេសី”តិ តុណ្ហី ជាតោ។

បុនេកទិវសំ និមន្តនេ ឯកច្ចេ មាណវា គុឡំ ទធិនា ភុញ្ជឹសុ, ឯកច្ចេ ខីរេន។ សោ អាគន្ត្វា “អាចរិយ, អជ្ជ មយំ ទធិនា ខីរេន ច ភុញ្ជិម្ហា”តិ វត្វា “ទធិខីរំ នាម កីទិសំ ហោតី”តិ វុត្តេ “សេយ្យថាបិ នង្គលីសា”តិ អាហ។ អាចរិយោ “អយំ មាណវោ ‘សប្បោ នង្គលីសសទិសោ’តិ កថេន្តោ តាវ សុកថិតំ កថេសិ, ‘ហត្ថី នង្គលីសសទិសោ’តិ កថេន្តេនាបិ សោណ្ឌំ សន្ធាយ លេសេន កថិតំ។ ‘ឧច្ឆុ នង្គលីសសទិស’ន្តិ កថនេបិ លេសោ អត្ថិ, ‘ទធិខីរានិ បន និច្ចំ បណ្ឌរានិ បក្ខិត្តភាជនសណ្ឋានានី’តិ ឥធ សព្ពេន សព្ពំ ឧបមំ ន កថេសិ, ន សក្កា ឥមំ លាឡុកំ សិក្ខាបេតុ”ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៣. “អសព្ពត្ថគាមី វាចំ, ពាលោ សព្ពត្ថ ភាសតិ;
នាយំ ទធី វេទិ ន នង្គលីសំ, ទធិប្បយំ មញ្ញតិ នង្គលីស”ន្តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – យា វាចា ឱបម្មវសេន សព្ពត្ថ ន គច្ឆតិ, តំ **អសព្ពត្ថគាមី វាចំ ពាលោ** ទន្ធបុគ្គលោ **សព្ពត្ថ ភាសតិ,** “ទធិ នាម កីទិស”ន្តិ បុដ្ឋោបិ “សេយ្យថាបិ, នង្គលីសា”តិ វទតេវ។ ឯវំ វទន្តោ **នាយំ ទធី វេទិ ន នង្គលីសំ។** កឹការណា? **ទធិប្បយំ មញ្ញតិ នង្គលីសំ,** យស្មា អយំ ទធិម្បិ នង្គលីសមេវ មញ្ញតិ។ អថ វា **ទធី**តិ ទធិមេវ, **បយន្តិ** ខីរំ, ទធិ ច បយញ្ច ទធិប្បយំ។ យស្មា ទធិខីរានិបិ អយំ នង្គលីសមេវ មញ្ញតិ, ឯវំ ទិសោ ចាយំ ពាលោ, កឹ ឥមិនាតិ អន្តេវាសិកានំ ធម្មកថំ កថេត្វា បរិព្ពយំ ទត្វា តំ ឧយ្យោជេសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា លាឡុកមាណវោ លាឡុទាយី អហោសិ, ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

នង្គលីសជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១២៤] ៤. អម្ពជាតកវណ្ណនា

វាយមេថេវ បុរិសោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ វត្តសម្បន្នំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ សាវត្ថិវាសី កុលបុត្តោ សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិតោ វត្តសម្បន្នោ អហោសិ, អាចរិយុបជ្ឈាយវត្តានិ បានីយបរិភោជនីយឧបោសថាគារជន្តាឃរាទិវត្តានិ ច សាធុកំ ករោតិ, ចុទ្ទសសុ មហាវត្តេសុ អសីតិខន្ធកវត្តេសុ ច បរិបូរការីយេវ ហោតិ, វិហារំ សម្មជ្ជតិ, បរិវេណំ វិតក្កមាឡកំ វិហារមគ្គំ សម្មជ្ជតិ, មនុស្សានំ បានីយំ ទេតិ។ មនុស្សា តស្ស វត្តសម្បត្តិយំ បសីទិត្វា បញ្ចសតមត្តានិ ធុវភត្តានិ អទំសុ, មហាលាភសក្ការោ ឧប្បជ្ជិ។ តំ និស្សាយ ពហូនំ ផាសុវិហារោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ ‘‘អាវុសោ, អសុកោ នាម ភិក្ខុ អត្តនោ វត្តសម្បត្តិយា មហន្តំ លាភសក្ការំ និព្ពត្តេសិ, ឯតំ ឯកំ និស្សាយ ពហូនំ ផាសុវិហារោ ជាតោ’’តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា ‘‘កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ , ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា’’តិ បុច្ឆិត្វា ‘‘ឥមាយ នាមា’’តិ វុត្តេ ‘‘ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបាយំ ភិក្ខុ វត្តសម្បន្នោ, បុព្ពេបេតំ ឯកំ និស្សាយ បញ្ច ឥសិសតានិ ផលាផលត្ថាយ អរញ្ញំ អគន្ត្វា ឯតេនេវ អានីតផលាផលេហិ យាបេសុ’’ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា បញ្ចសតឥសិបរិវារោ បព្ពតបាទេ វិហាសិ។ តទា ហិមវន្តេ ចណ្ឌោ និទាឃោ អហោសិ, តត្ថ តត្ថ បានីយានិ ឆិជ្ជឹសុ, តិរច្ឆានា បានីយំ អលភមានា កិលមន្តិ។ អថ តេសុ តាបសេសុ ឯកោ តាបសោ តេសំ បិបាសទុក្ខំ ទិស្វា ឯកំ រុក្ខំ ឆិន្ទិត្វា ទោណិំ កត្វា បានីយំ ឧស្សិញ្ចិត្វា ទោណិំ បូរេត្វា តេសំ បានីយំ អទាសិ។ ពហូសុ សន្និបតិត្វា បានីយំ បិវន្តេសុ តាបសស្ស ផលាផលត្ថាយ គមនោកាសោ នាហោសិ។ សោ និរាហារោបិ បានីយំ ទេតិយេវ។ មិគគណា ចិន្តេសុំ ‘‘អយំ អម្ហាកំ បានីយំ ទេន្តោ ផលាផលត្ថាយ គន្តុំ ឱកាសំ ន លភតិ, និរាហារតាយ អតិវិយ កិលមតិ, ហន្ទមយំ កតិកំ ករោមា’’តិ។ តេ កតិកំ អកំសុ ‘‘ឥតោ បដ្ឋាយ បានីយំ បិវនត្ថាយ អាគច្ឆន្តេន អត្តនោ ពលានុរូបេន ផលាផលំ គហេត្វាវ អាគន្តព្ព’’ន្តិ។ តេ តតោ បដ្ឋាយ ឯកេកោ តិរច្ឆានោ អត្តនោ អត្តនោ ពលានុរូបេន មធុរមធុរានិ អម្ពជម្ពុបនសាទីនិ គហេត្វាវ អាគច្ឆតិ។ ឯកស្ស អត្ថាយ អាភតំ ផលាផលំ អឌ្ឍតេយ្យសកដភារប្បមាណំ អហោសិ។ បញ្ចសតតាបសា តទេវ បរិភុញ្ជន្តិ។ អតិរេកំ ឆឌ្ឌីយិត្ថ។

ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា ‘‘ឯកំ នាម វត្តសម្បន្នំ និស្សាយ ឯត្តកានំ តាបសានំ ផលាផលត្ថាយ អគន្ត្វា យាបនំ ឧប្បន្នំ, វីរិយំ នាម កាតព្ពមេវា’’តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៤. ‘‘វាយមេថេវ បុរិសោ, ន និព្ពិន្ទេយ្យ បណ្ឌិតោ;
វាយាមស្ស ផលំ បស្ស, ភុត្តា អម្ពា អនីតិហ’’ន្តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – បណ្ឌិតោ អត្តនោ វត្តបូរណាទិកេ កម្មស្មិំ វាយមេថេវ, ន ឧក្កណ្ឋេយ្យ។ កឹការណា? វាយាមស្ស និប្ផលតាយ អភាវតោ។ ឥតិ មហាសត្តោ ‘‘វាយាមោ នាមេស សផលោវ ហោតី’’តិ ឥសិគណំ អាលបន្តោ ‘‘**វាយាមស្ស ផលំ បស្សា**’’តិ អាហ។ កីទិសំ? **ភុត្តា អម្ពា អនីតិហំ**។ តត្ថ **អម្ពា**តិ ទេសនាមត្តំ, តេហិ បន នានប្បការានិ ផលាផលានិ អាភតានិ។ តេសុ សម្បន្នតរានំ ឧស្សន្នតរានំ វា វសេន ‘‘អម្ពា’’តិ វុត្តំ។ យេ ឥមេហិ បញ្ចហិ ឥសិសតេហិ សយំ អរញ្ញំ អគន្ត្វា ឯកស្ស អត្ថាយ អានីតា អម្ពា ភុត្តា, ឥទំ វាយាមស្ស ផលំ។ តញ្ច ខោ បន អនីតិហំ, ‘‘ឥតិ អាហ ឥតិ អាហា’’តិ ឯវំ ឥតិហីតិហេន គហេតព្ពំ ន ហោតិ, បច្ចក្ខមេវ តំ ផលំ បស្សាតិ។ ឯវំ មហាសត្តោ ឥសិគណស្ស ឱវាទំ អទាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ‘‘តទា វត្តសម្បន្នោ តាបសោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, គណសត្ថា បន អហមេវ អហោសិ’’ន្តិ។

អម្ពជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១២៥] ៥. កដាហកជាតកវណ្ណនា

ពហុម្បិ សោ វិកត្ថេយ្យាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ វិកត្ថកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្ស វត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតសទិសមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ។ តស្ស ភរិយា បុត្តំ វិជាយិ, ទាសីបិស្ស តំ ទិវសញ្ញេវ បុត្តំ វិជាយិ។ តេ ឯកតោវ វឌ្ឍឹសុ។ សេដ្ឋិបុត្តេ លេខំ សិក្ខន្តេ ទាសោបិស្ស ផលកំ វហមានោ គន្ត្វា តេនេវ សទ្ធឹ លេខំ សិក្ខិ, គណនំ សិក្ខិ, ទ្វេ តយោ វោហារេ អកាសិ។ សោ អនុក្កមេន វចនកុសលោ វោហារកុសលោ យុវា អភិរូបោ អហោសិ, នាមេន កដាហកោ នាម។ សោ សេដ្ឋិឃរេ ភណ្ឌាគារិកកម្មំ ករោន្តោ ចិន្តេសិ “ន មំ ឥមេ សព្ពកាលំ ភណ្ឌាគារិកកម្មំ ការេស្សន្តិ, កិញ្ចិទេវ ទោសំ ទិស្វា តាឡេត្វា ពន្ធិត្វា លក្ខណេន អង្កេត្វា ទាសបរិភោគេនបិ បរិភុញ្ជិស្សន្តិ។ បច្ចន្តេ ខោ បន សេដ្ឋិស្ស សហាយកោ សេដ្ឋិ អត្ថិ, យំនូនាហំ សេដ្ឋិស្ស វចនេន លេខំ អាទាយ តត្ថ គន្ត្វា ‘អហំ សេដ្ឋិបុត្តោ’តិ វត្វា តំ សេដ្ឋឹ វញ្ចេត្វា តស្ស ធីតរំ គហេត្វា សុខំ វសេយ្យ”ន្តិ។ សោ សយមេវ បណ្ណំ គហេត្វា “អហំ អសុកំ នាម មម បុត្តំ តវ សន្តិកំ បហិណឹ, អាវាហវិវាហសម្ពន្ធោ នាម មយ្ហញ្ច តយា, តុយ្ហញ្ច មយា សទ្ធឹ បតិរូបោ, តស្មា ត្វំ ឥមស្ស ទារកស្ស អត្តនោ ធីតរំ ទត្វា ឯតំ តត្ថេវ វសាបេហិ, អហម្បិ ឱកាសំ លភិត្វា អាគមិស្សាមី”តិ លិខិត្វា សេដ្ឋិស្សេវ មុទ្ទិកាយ លញ្ឆេត្វា យថារុចិតំ បរិព្ពយញ្ចេវ គន្ធវត្ថាទីនិ ច គហេត្វា បច្ចន្តំ គន្ត្វា សេដ្ឋឹ ទិស្វា វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។

អថ នំ សេដ្ឋិ “កុតោ អាគតោសិ, តាតា”តិ បុច្ឆិ។ “ពារាណសិតោ”តិ។ “កស្ស បុត្តោសី”តិ? “ពារាណសិសេដ្ឋិស្សា”តិ។ “កេនត្ថេនាគតោសី”តិ? តស្មឹ ខណេ កដាហកោ “ឥទំ ទិស្វា ជានិស្សថា”តិ បណ្ណំ អទាសិ។ សេដ្ឋិ បណ្ណំ វាចេត្វា “ឥទានាហំ ជីវាមិ នាមា”តិ តុដ្ឋចិត្តោ ធីតរំ ទត្វា បតិដ្ឋាបេសិ។ តស្ស បរិវារោ មហន្តោ អហោសិ។ សោ យាគុខជ្ជកាទីសុ វា វត្ថគន្ធាទីសុ វា ឧបនីតេសុ “ឯវម្បិ នាម យាគុំ បចន្តិ, ឯវំ ខជ្ជកំ, ឯវំ ភត្តំ, អហោ បច្ចន្តវាសិកា នាមា”តិ យាគុអាទីនិ គរហតិ។ “ឥមេ បច្ចន្តវាសិភាវេនេវ អហតសាដកេ វឡញ្ជិតុំ ន ជានន្តិ, គន្ធេ បិសិតុំ, បុប្ផានិ គន្ថិតុំ ន ជានន្តី”តិ វត្ថកម្មន្តិកាទយោ គរហតិ។

ពោធិសត្តោបិ ទាសំ អបស្សន្តោ “កដាហកោ ន ទិស្សតិ, កហំ គតោ, បរិយេសថ ន”ន្តិ សមន្តា មនុស្សេ បយោជេសិ។ តេសុ ឯកោ តត្ថ គន្ត្វា តំ ទិស្វា សញ្ជានិត្វា អត្តានំ អជានាបេត្វា អាគន្ត្វា ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ ពោធិសត្តោ តំ បវត្តឹ សុត្វា “អយុត្តំ តេន កតំ, គន្ត្វា នំ គហេត្វា អាគច្ឆិស្សាមី”តិ រាជានំ អាបុច្ឆិត្វា មហន្តេន បរិវារេន និក្ខមិ។ “សេដ្ឋិ កិរ បច្ចន្តំ គច្ឆតី”តិ សព្ពត្ថ បាកដោ ជាតោ។ កដាហកោ “សេដ្ឋិ កិរ អាគច្ឆតី”តិ សុត្វា ចិន្តេសិ “ន សោ អញ្ញេន ការណេន អាគច្ឆិស្សតិ, មំ និស្សាយេវស្ស អាគមនេន ភវិតព្ពំ។ សចេ បនាហំ បលាយិស្សាមិ, បុន អាគន្តុំ ន សក្កា ភវិស្សតិ។ អត្ថិ បនេស ឧបាយោ។ មម សាមិកស្ស បដិបថំ គន្ត្វា ទាសកម្មំ កត្វា តមេវ អារាធេស្សាមី”តិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ បរិសមជ្ឈេ ឯវំ ភាសតិ “អញ្ញេ ពាលមនុស្សា អត្តនោ ពាលភាវេន មាតាបិតូនំ គុណំ អជានន្តា តេសំ ភោជនវេលាយ អបចិតិកម្មំ អកត្វា តេហិ សទ្ធឹយេវ ភុញ្ជន្តិ, មយំ បន មាតាបិតូនំ ភោជនកាលេ បដិគ្គហំ ឧបនេម, ខេឡមល្លកំ ឧបនេម, ភាជនានិ ឧបនេម, បានីយម្បិ ពីជនិម្បិ គហេត្វា ឧបតិដ្ឋាមា”តិ យាវ សរីរវឡញ្ជនកាលេ ឧទកកលសំ អាទាយ បដិច្ឆន្នដ្ឋានគមនា សព្ពំ ទាសេហិ សាមិកានំ កត្តព្ពកិច្ចំ បកាសេសិ។

សោ ឯវំ បរិសំ ឧគ្គណ្ហាបេត្វា ពោធិសត្តស្ស បច្ចន្តសមីបំ អាគតកាលេ សសុរំ អវោច “តាត, មម កិរ បិតា តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថាយ អាគច្ឆតិ, តុម្ហេ ខាទនីយភោជនីយំ បដិយាទាបេថ, អហំ បណ្ណាការំ គហេត្វា បដិបថំ គមិស្សាមី”តិ។ សោ “សាធុ, តាតា”តិ សម្បដិច្ឆិ។ កដាហកោ ពហុំ បណ្ណាការមាទាយ មហន្តេន បរិវារេន គន្ត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា បណ្ណាការំ អទាសិ។ ពោធិសត្តោបិ បណ្ណាការំ គហេត្វា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា បាតរាសកាលេ ខន្ធាវារំ និវាសេត្វា សរីរវឡញ្ជនត្ថាយ បដិច្ឆន្នដ្ឋានំ បាវិសិ។ កដាហកោ អត្តនោ បរិវារំ និវត្តេត្វា កលសំ អាទាយ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា ឧទកកិច្ចបរិយោសានេ បាទេសុ បតិត្វា “សាមិ, អហំ តុម្ហាកំ យត្តកំ ឥច្ឆថ, តត្តកំ ធនំ ទស្សាមិ, មា មេ យសំ អន្តរធាបយិត្ថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ តស្ស វត្តសម្បទាយ បសីទិត្វា “មា ភាយិ, នត្ថិ តេ មម សន្តិកា អន្តរាយោ”តិ សមស្សាសេត្វា បច្ចន្តនគរំ បាវិសិ។ មហន្តោ សក្ការោ អហោសិ, កដាហកោបិស្ស និរន្តរំ ទាសេន កត្តព្ពកិច្ចំ ករោតិ។ អថ នំ ឯកាយ វេលាយ សុខនិសិន្នំ បច្ចន្តសេដ្ឋិ អាហ “មហាសេដ្ឋិ, មយា តុម្ហាកំ បណ្ណំ ទិស្វាវ តុម្ហាកំ បុត្តស្ស ទារិកា ទិន្នា”តិ ពោធិសត្តោ កដាហកំ បុត្តមេវ កត្វា តទនុច្ឆវិកំ បិយវចនំ វត្វា សេដ្ឋឹ តោសេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ កដាហកស្ស មុខំ ឧល្លោកេតុំ សមត្ថោ នាម នាហោសិ។

អថេកទិវសំ មហាសត្តោ សេដ្ឋិធីតរំ បក្កោសិត្វា “ឯហិ, អម្ម, សីសេ មេ ឩកា វិចិនាហី”តិ វត្វា តំ អាគន្ត្វា ឩកា គហេត្វា ឋិតំ បិយវចនំ វត្វា “កថេហិ, អម្ម, កច្ចិ តេ មម បុត្តោ សុខទុក្ខេសុ អប្បមត្តោ , ឧភោ ជនា សម្មោទមានា សមគ្គវាសំ វសថា”តិ បុច្ឆិ។ “តាត, មហាសេដ្ឋិ តុម្ហាកំ បុត្តស្ស អញ្ញោ ទោសោ នត្ថិ, កេវលំ អាហារំ គរហតី”តិ។ “អម្ម, និច្ចកាលមេស ទុក្ខសីលោវ, អបិច តេ អហំ តស្ស មុខពន្ធនមន្តំ ទស្សាមិ, តំ ត្វំ សាធុកំ ឧគ្គណ្ហិត្វា មម បុត្តស្ស ភោជនកាលេ គរហន្តស្ស ឧគ្គហិតនិយាមេនេវ បុរតោ ឋត្វា វទេយ្យាសី”តិ គាថំ ឧគ្គណ្ហាបេត្វា កតិបាហំ វសិត្វា ពារាណសិមេវ អគមាសិ។ កដាហកោបិ ពហុំ ខាទនីយភោជនីយំ អាទាយ

អនុមគ្គំ គន្ត្វា ពហុធនំ ទត្វា វន្ទិត្វា និវត្តិ។ សោ ពោធិសត្តស្ស គតកាលតោ បដ្ឋាយ អតិរេកមានី អហោសិ។ សោ ឯកទិវសំ សេដ្ឋិធីតាយ នានគ្គរសភោជនំ ឧបនេត្វា កដច្ឆុំ អាទាយ បរិវិសន្តិយា ភត្តំ គរហិតុំ អារភិ។ សេដ្ឋិធីតា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកេ ឧគ្គហិតនិយាមេនេវ ឥមំ គាថមាហ –

១២៥. "ពហុម្បិ សោ វិកត្ថេយ្យ, អញ្ញំ ជនបទំ គតោ;
អន្វាគន្ត្វាន ទូសេយ្យ, ភុញ្ជ ភោគេ កដាហកា"តិ។

តត្ថ **ពហុម្បិ សោ វិកត្ថេយ្យ, អញ្ញំ ជនបទំ គតោ**តិ យោ អត្តនោ ជាតិភូមិតោ អញ្ញំ ជនបទំ គតោ ហោតិ, យត្ថស្ស ជាតឹ ន ជានន្តិ, សោ ពហុម្បិ វិកត្ថេយ្យ, វម្ភនវចនំ វញ្ចនវចនំ វទេយ្យ។ **អន្វាគន្ត្វាន ទូសេយ្យា**តិ ឥមំ តាវ វារំ សាមិកស្ស បដិបថំ គន្ត្វា ទាសកិច្ចស្ស កតត្តា កសាហិ បហរិត្វា បិដ្ឋិចម្មុប្បាដនតោ ច លក្ខណាហននតោ ច មុត្តោសិ។ សចេ អនាចារំ ករោសិ, បុន អញ្ញស្មិំ អាគមនវារេ តវ សាមិកោ អន្វាគន្ត្វាន ទូសេយ្យ, ឥមំ គេហំ អនុអាគន្ត្វា កសាភិឃាតេហិ ចេវ លក្ខណាហនេន ច ជាតិប្បកាសនេន ច តំ ទូសេយ្យ ឧបហនេយ្យ។ តស្មា ឥមំ អនាចារំ បហាយ **ភុញ្ជ ភោគេ កដាហក,** មា បច្ឆា អត្តនោ ទាសភាវំ បាកដំ ការេត្វា វិប្បដិសារី អហោសីតិ អយមេត្ថ សេដ្ឋិនោ អធិប្បាយោ។

សេដ្ឋិធីតា បន ឯតមត្ថំ អជានន្តី ឧគ្គហិតនិយាមេន ព្យញ្ជនមេវ បយិរុទាហាសិ។ កដាហកោ "អទ្ធា សេដ្ឋិនា មម កុលំ អាចិក្ខិត្វា ឯតិស្សា សព្ពំ កថិតំ ភវិស្សតី"តិ តតោ បដ្ឋាយ បុន ភត្តំ គរហិតុំ ន វិសហិ, និហតមានោ យថាលទ្ធំ ភុញ្ជិត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ "តទា កដាហកោ វិកត្ថកភិក្ខុ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

កដាហកជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១២៦] ៦. អសិលក្ខណជាតកវណ្ណនា

តមេវេកស្ស កល្យាណន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កោសលរញ្ញោ អសិលក្ខណបាឋកំ ព្រាហ្មណំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ កិរ កម្មារេហិ រញ្ញោ អសីនំ អាហដកាលេ អសី ឧបសិង្ឃិត្វា អសិលក្ខណំ ឧទាហរតិ។ សោ យេសំ ហត្ថតោ លាភំ លភតិ, តេសំ អសី "លក្ខណសម្បន្នោ មង្គលសំយុត្តោ"តិ វទតិ។ យេសំ ហត្ថតោ លាភំ ន លភតិ, តេសំ អសី "អវលក្ខណោ"តិ គរហតិ។ អថេកោ កម្មារោ អសី កត្វា កោសិយំ សុខុមំ មរិចចុណ្ណំ បក្ខិបិត្វា រញ្ញោ អសី អាហរិ។ រាជា ព្រាហ្មណំ បក្កោសាបេត្វា "អសី វីមំសា"តិ អាហ។ ព្រាហ្មណស្ស អសី អាកឌ្ឍិត្វា ឧបសិង្ឃន្តស្ស មរិចចុណ្ណានិ នាសំ បវិសិត្វា ខិបិតុកាមតំ ឧប្បាទេសុំ។ តស្ស ខិបន្តស្ស នាសិកា អសិធារាយ បដិហតា ទ្វិធា ឆិជ្ជិ។ តស្សេវំ នាសិកាយ ឆិន្នភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ "អាវុសោ, រញ្ញោ កិរ អសិលក្ខណបាឋកោ អសី ឧបសិង្ឃន្តោ នាសិកំ ឆិន្ទាបេសី"តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា "កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា"តិ បុច្ឆិត្វា "ឥមាយ នាមា"តិ វុត្តេ "ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ សោ ព្រាហ្មណោ អសី ឧបសិង្ឃន្តោ នាសិកាឆេទំ បត្តោ, បុព្ពេបិ បត្តោយេវា"តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ តស្ស អសិលក្ខណបាឋកោ ព្រាហ្មណោ អហោសីតិ សព្ពំ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ។ រាជា បន តស្ស វេជ្ជេ ទត្វា នាសិកាកោដឹ ផាសុកំ ការាបេត្វា លាខាយ បដិនាសិកំ ការេត្វា បុន តំ ឧបដ្ឋាកមេវ អកាសិ។ ពារាណសិរញ្ញោ បន បុត្តោ នត្ថិ, ឯកា ធីតា ចេវ ភាគិនេយ្យោ ច អហេសុំ។ សោ ឧភោបិ តេ អត្តនោ សន្តិកេយេវ វឌ្ឍាបេសិ។ តេ ឯកតោ វឌ្ឍន្តា អញ្ញមញ្ញំ បដិពទ្ធចិត្តា អហេសុំ។ រាជាបិ អមច្ចេ បក្កោសាបេត្វា "មយ្ហំ ភាគិនេយ្យោបិ ឥមស្ស រជ្ជស្ស សាមិកោវ, ធីតរំ ឯតស្សេវ ទត្វា អភិសេកមស្ស ករោមី"តិ វត្វា បុន ចិន្តេសិ "មយ្ហំ ភាគិនេយ្យោ សព្ពថាបិ ញាតកោយេវ, ឯតស្ស អញ្ញំ រាជធីតរំ អានេត្វា អភិសេកំ កត្វា ធីតរំ អញ្ញស្ស រញ្ញោ ទស្សាមិ, ឯវំ នោ ញាតកា ពហូ ភវិស្សន្តិ, ទ្វិន្នម្បិ រជ្ជានំ មយមេវ សាមិកា ភវិស្សាមា"តិ។ សោ អមច្ចេហិ សទ្ធឹ សម្មន្តេត្វា "ឧភោបេតេ វិសុំ កាតុំ វដ្ដតី"តិ ភាគិនេយ្យំ អញ្ញស្មឹ និវេសនេ, ធីតរំ អញ្ញស្មឹ វាសេសិ។

តេ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកភាវំ បត្វា អតិវិយ បដិពទ្ធចិត្តា អហេសុំ។ រាជកុមារោ "កេន នុ ខោ ឧបាយេន មាតុលធីតរំ រាជគេហា នីហរាបេតុំ សក្កា ភវេយ្យា"តិ ចិន្តេន្តោ "អត្ថេកោ ឧបាយោ"តិ មហាឥក្ខណិកំ បក្កោសាបេត្វា តស្សា សហស្សភណ្ឌិកំ ទត្វា "កឹ មយា កត្តព្ព"ន្តិ វុត្តេ "អម្ម, តយិ ករោន្តិយា អនិប្ផន្នំ នាម នត្ថិ, កិញ្ចិទេវ ការណំ វត្វា យថា មម មាតុលោ រាជា ធីតរំ អន្តោគេហា នីហរាបេតិ, តថា ករោហី"តិ អាហ។ សាធុ, សាមិ, អហំ រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វក្ខាមិ "ទេវ, រាជធីតាយ ឧបរិ កាឡកណ្ណី អត្ថិ, ឯត្តកំ កាលំ និវត្តិ

ត្វា ឱលោកេន្តោបិ នត្ថិ, អហំ រាជធីតរំ អសុកទិវសេ នាម រថំ អារោបេត្វា ពហុអាវុធហត្ថេ បុរិសេ អាទាយ មហន្តេន បរិវារេន សុសានំ គន្ត្វា មណ្ឌលបីឋិកាយ ហេដ្ឋាមញ្ចេ មតមនុស្សំ និបជ្ជាបេត្វា ឧបរិមញ្ចេ រាជធីតរំ ឋបេត្វា គន្ធោទកឃដានំ អដ្ឋុត្តរសតេន ន្ហាបេត្វា កាឡកណ្ណិំ បវាហេស្សាមី"តិ ឯវំ វត្វា រាជធីតរំ សុសានំ នេស្សាមិ, ត្វំ អម្ហាកំ តត្ថ គមនទិវសេ អម្ហេហិ បុរេតរមេវ ថោកំ មរិចចុណ្ណំ អាទាយ អាវុធហត្ថេហិ អត្តនោ មនុស្សេហិ បរិវុតោ រថំ អភិរុយ្ហ សុសានំ គន្ត្វា រថំ សុសានទ្វារេ ឯកបទេសេ ឋបេត្វា អាវុធហត្ថេ មនុស្សេ សុសានវនំ បេសេត្វា សយំ សុសានេ មណ្ឌលបីឋិកំ បសារេត្វា មតកោ វិយ បដិកុជ្ជោ ហុត្វា និបជ្ជ។ អហំ តត្ថ អាគន្ត្វា តវ ឧបរិ មញ្ចកំ អត្ថរិត្វា រាជធីតរំ ឧក្ខិបិត្វា មញ្ចេ សយាបេស្សាមិ, ត្វំ តស្មិំ ខណេ មរិចចុណ្ណំ នាសិកាយ បក្ខិបិត្វា ទ្វេ តយោ វារេ ខិបេយ្យាសិ។ តយា ខិបិតកាលេ មយំ រាជធីតរំ បហាយ បលាយិស្សាម។ អថ ត្វំ រាជធីតរំ សីសំ ន្ហាបេត្វា សយម្បិ សីសំ ន្ហាយិត្វា តំ អាទាយ អត្តនោ និវេសនំ គច្ឆេយ្យាសី"តិ។ សោ "សាធុ សុន្ទរោ ឧបាយោ"តិ សម្បដិច្ឆិ។

សាបិ គន្ត្វា រញ្ញោ តមត្ថំ អារោចេសិ, រាជាបិ សម្បដិច្ឆិ។ រាជធីតាយបិ តំ អន្តរំ អាចិក្ខិ, សាបិ សម្បដិច្ឆិ។ សា និក្ខមនទិវសេ កុមារស្ស សញ្ញំ ទត្វា មហន្តេន បរិវារេន សុសានំ គច្ឆន្តី អារក្ខមនុស្សានំ ភយជននត្ថំ អាហ – "មយា រាជធីតាយ មញ្ចេ ឋបិតកាលេ ហេដ្ឋាមញ្ចេ មតបុរិសោ ខិបិស្សតិ, ខិបិត្វា ច ហេដ្ឋាមញ្ចា និក្ខមិត្វា យំ បឋមំ បស្សិស្សតិ , តមេវ គហេស្សតិ, អប្បមត្តា ភវេយ្យាថា"តិ។ រាជកុមារោ បុរេតរំ គន្ត្វា វុត្តនយេនេវ តត្ថ និបជ្ជិ។ មហាតក្ខណិកា រាជធីតរំ ឧក្ខិបិត្វា មណ្ឌលបីឋិកាឋានំ គច្ឆន្តី "មា ភាយី"តិ សញ្ញាបេត្វា មញ្ចេ ឋបេសិ។ តស្មិំ ខណេ កុមារោ មរិចចុណ្ណំ នាសាយ បក្ខិបិត្វា ខិបិ។ តេន ខិបិតមត្តេយេវ មហាតក្ខណិកា រាជធីតរំ បហាយ មហារវំ រវមានា សព្ពបឋមំ បលាយិ, តស្សា បលាតកាលតោ បដ្ឋាយ ឯកោបិ ឋាតុំ សមត្ថោ នាម នាហោសិ, គហិតគហិតានិ អាវុធានិ ឆឌ្ឌេត្វា សព្ពេ បលាយិំសុ។ កុមារោ យថាសម្មន្តិតំ សព្ពំ កត្វា រាជធីតរំ អាទាយ អត្តនោ និវេសនំ អគមាសិ។

តក្ខណិកា គន្ត្វា តំ ការណំ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា "បកតិយាបិ សា មយា តស្សេវត្ថាយ បុដ្ឋា, ឃាយាសេ ឆឌ្ឌិតសប្បិ វិយ ជាត"ន្តិ សម្បដិច្ឆិត្វា អបរភាគេ ភាគិនេយ្យស្ស រជ្ជំ ទត្វា ធីតរំ មហាទេវិំ ការេសិ។ សោ តាយ សទ្ធិំ សមគ្គវាសំ វសមានោ ធម្មេន រជ្ជំ ការេសិ។ សោបិ អសិលក្ខណបាឋកោ តស្សេវ ឧបដ្ឋាកោ អហោសិ។ តស្សេកទិវសំ រាជូបដ្ឋានំ អាគន្ត្វា បដិសូរិយំ ឋត្វា ឧបដ្ឋហន្តស្ស លាខា វិលីយិ, បដិនាសិកា ភូមិយំ បតិ។ សោ លជ្ជាយ អធោមុខោ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ រាជា បរិហសន្តោ "អាចរិយ, មា ចិន្តយិត្ថ, ខិបិតំ នាម ឯកស្ស កល្យាណំ ហោតិ, ឯកស្ស បាបកំ។ តុម្ហេហិ ខិបិតេន នាសិកា ឆិជ្ជិយិត្ថ, មយំ បន ខិបន្តា មាតុលធីតរំ លភិត្វា រជ្ជំ បាបុណិម្ហា"តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៦. "តថេវេកស្ស កល្យាណំ, តថេវេកស្ស បាបកំ;
តស្មា សព្ពំ ន កល្យាណំ, សព្ពំ វាបិ ន បាបក"ន្តិ។

តត្ថ **តថេវេកស្សា**តិ តទេវេកស្ស។ អយមេវ វា បាឋោ។ ទុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។

ឥតិ សោ ឥមាយ គាថាយ តំ ការណំ អាហរិត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមាយ ទេសនាយ លោកសម្មតានំ កល្យាណបាបកានំ អនេកំសិកភាវំ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – "តទា អសិលក្ខណបាឋកោវ ឯតរហិ អសិលក្ខណបាឋកោ, ភាគិនេយ្យរាជា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

អសិលក្ខណជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១២៧] ៧. កលណ្ឌុកជាតកវណ្ណនា

តេ ទេសា តានិ វត្ថូនីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ វិកត្ថកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តត្ថ ទ្វេបិ វត្ថូនិ កដាហកជាតកសទិសានេវ។

ឥធ បនេស ពារាណសិសេដ្ឋិនោ ទាសោ កលណ្ឌុកោ នាម អហោសិ។ តស្ស បលាយិត្វា បច្ចន្តវាសិសេដ្ឋិនោ ធីតរំ គហេត្វា មហន្តេន បរិវារេន វសនកាលេ ពារាណសិសេដ្ឋិ បរិយេសាបេត្វាបិ តស្ស គតដ្ឋានំ អជានន្តោ "គច្ឆ, កលណ្ឌុកំ បរិយេសា"តិ អត្តនា បុដ្ឋំ សុកបោតកំ បេសេសិ។ សុកបោតកោ ឥតោ ចិតោ ច វិចរន្តោ តំ នគរំ បាបុណិ។ តស្មិញ្ច កាលេ កលណ្ឌុកោ នទីកីឡំ កីឡិតុកាមោ ពហុំ មាលាគន្ធវិលេបនញ្ចេវ ខាទនីយ ភោជនីយានិ ច គាហាបេត្វា នទិំ គន្ត្វា សេដ្ឋិធីតាយ សទ្ធិំ នាវំ អារុយ្ហ ឧទកេ កីឡតិ។ តស្មិញ្ច បទេសេ

នទីតីរេ កីឡន្តា ឥស្សរជាតិកា តិខិណភេសជ្ជបរិភាវិតំ ខីរំ បិវន្តិ, តេន តេសំ ទិវសភាគម្បិ ឧទកេ កីឡន្តានំ សីតំ ន ពាធតិ។ អយំ បន កលណ្ឌុកោ ខីរគណ្ឌូសំ គហេត្វា មុខំ វិក្ខាលេត្វា តំ ខីរំ នុដ្ឋុភតិ។ នុដ្ឋុភន្តោបិ ឧទកេ អនុដ្ឋុភិត្វា សេដ្ឋិធីតាយ សីសេ នុដ្ឋុភតិ។ សុកបោតកោបិ នទីតីរំ គន្ត្វា ឯកិស្សា ឧទុម្ពរសាខាយ និសីទិត្វា ឱលោកេត្វា កលណ្ឌុកំ សញ្ជានិត្វា សេដ្ឋិធីតាយ សីសេ នុដ្ឋុភន្តំ ទិស្វា “អរេ, កលណ្ឌុក ទាស, អត្តនោ ជាតិញ្ច វសនដ្ឋានញ្ច អនុស្សរ, ខីរគណ្ឌូសំ គហេត្វា មុខំ វិក្ខាលេត្វា ជាតិសម្បន្នាយ សុខសំវឌ្ឍាយ សេដ្ឋិធីតាយ សីសេ មា នុដ្ឋុភិ, អត្តនោ បមាណំ ន ជានាសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៧. “តេ ទេសា តានិ វត្ថូនិ, អហញ្ច វនគោចរោ;
អនុវិច្ច ខោ តំ គណ្ហេយ្យុំ, បិវ ខីរំ កលណ្ឌុកា”តិ។

តត្ថ **តេ ទេសា តានិ វត្ថូនី**តិ មាតុកុច្ឆឹ សន្ធាយ វទតិ។ អយមេត្ថាធិប្បាយោ – យត្ថ តេ វសិតំ, ន តេ ខត្តិយធីតាទីនំ កុច្ឆិទេសា។ យត្ថ វាសិ បតិដ្ឋិតោ, ន តានិ ខត្តិយធីតាទីនំ កុច្ឆិវត្ថូនិ។ អថ ខោ ទាសិកុច្ឆិយំ ត្វំ វសិ ចេវ បតិដ្ឋិតោ ចាតិ។ **អហញ្ច វនគោចរោ**តិ តិរច្ឆានភូតោបិ ឯតមត្ថំ ជានាមីតិ ទីបេតិ។ **អនុវិច្ច ខោ តំ គណ្ហេយ្យុ**ន្តិ ឯវំ អនាចារំ ចរមានំ មយា គន្ត្វា អារោចិតេ អនុវិច្ច ជានិត្វា តវ សាមិកា តាឡេត្វា ចេវ លក្ខណាហតញ្ច កត្វា តំ គណ្ហេយ្យុំ, គហេត្វា គមិស្សន្តិ, តស្មា អត្តនោ បមាណំ ញត្វា សេដ្ឋិធីតាយ សីសេ អនុដ្ឋុភិត្វា បិវ ខីរំ។ **កលណ្ឌុកា**តិ តំ នាមេនាលបតិ។

កលណ្ឌុកោបិ សុវបោតកំ សញ្ជានិត្វា “មំ បាកដំ ករេយ្យា”តិ ភយេន “ឯហិ, សាមិ, កទា អាគតោសី”តិ អាហ។ សុកោ “ន ឯស មំ ហិតកាមតាយ បក្កោសតិ, គីវំ បន មេ វដ្ដេត្វា មារេតុកាមោ”តិ ញត្វា “ន មេ តយា អត្ថោ”តិ តតោ ឧប្បតិត្វា ពារាណសឹ គន្ត្វា យថាទិដ្ឋំ សេដ្ឋិនោ វិត្ថារេន កថេសិ។ សេដ្ឋិ “អយុត្តំ តេន កត”ន្តិ វត្វា គន្ត្វា តស្ស អាណំ ការេត្វា ពារាណសិមេវ នំ អានេត្វា ទាសបរិភោគេន បរិភុញ្ជិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កលណ្ឌុកោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, ពារាណសិសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កលណ្ឌុកជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១២៨] ៨. ពិឡារវតជាតកវណ្ណនា

យោ វេ ធម្មំ ធជំ កត្វាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា ហិ សត្ថា តស្ស កុហកភាវេ អារោចិតេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ, បុព្ពេបេស កុហកោយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មូសិកយោនិយំ បដិសន្ធឹ គហេត្វា វុឌ្ឍិមន្វាយ មហាសរីរោ សូករច្ឆាបកសទិសោ ហុត្វា អនេកសតមូសិកាហិ បរិវុតោ អរញ្ញេ វិហរតិ។ អថេកោ សិង្គាលោ ឥតោ ចិតោ ច វិចរន្តោ តំ មូសិកយូថំ ទិស្វា “ឥមា មូសិកា វញ្ចេត្វា ខាទិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា មូសិកានំ អាសយស្ស អវិទូរេ សូរិយាភិមុខោ វាតំ បិវន្តោ ឯកេន បាទេន អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ គោចរាយ ចរមានោ តំ ទិស្វា “សីលវា ឯសោ ភវិស្សតី”តិ តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ភន្តេ, ត្វំ កោ នាមោ”តិ បុច្ឆិ។ “ធម្មិកោ នាមា”តិ។ “ចត្តារោ បាទេ ភូមិយំ អឋបេត្វា កស្មា ឯកេនេវ ឋិតោសី”តិ។ “មយិ ចត្តារោ បាទេ បថវិយំ ឋបេន្តេ បថវី វហិតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា ឯកេនេវ តិដ្ឋាមី”តិ។ “មុខំ វិវរិត្វា កស្មា ឋិតោសី”តិ? “មយំ អញ្ញំ ន ភក្ខយាម, វាតមេវ ភក្ខយាមា”តិ។ “អថ កស្មា សូរិយាភិមុខោ តិដ្ឋសី”តិ? “សូរិយំ នមស្សាមី”តិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស វចនំ សុត្វា “សីលវា ឯសោ ភវិស្សតី”តិ តតោ បដ្ឋាយ មូសិកគណេន សទ្ធឹ សាយំ បាតំ តស្ស ឧបដ្ឋានំ គច្ឆតិ។

អថស្ស ឧបដ្ឋានំ កត្វា គមនកាលេ សិង្គាលោ សព្ពបច្ឆិមំ មូសិកំ គហេត្វា មំសំ ខាទិត្វា អជ្ឈោហរិត្វា មុខំ បុញ្ឆិត្វា តិដ្ឋតិ។ អនុបុព្ពេន មូសិកគណោ តនុកោ ជាតោ។ មូសិកា “បុព្ពេ អម្ហាកំ អយំ អាសយោ នប្បហោតិ, និរន្តរា តិដ្ឋាម។ ឥទានិ សិថិលា, ឯវម្បិ អាសយោ ន បូរតេវ, កិំ នុ ខោ ឯត”ន្តិ ពោធិសត្តស្ស តំ បវត្តឹ អារោចេសុំ។ ពោធិសត្តោ “កេន នុ ខោ ការណេន មូសិកា តនុត្តំ គតា”តិ ចិន្តេន្តោ សិង្គាលេ អាសង្កំ ឋបេត្វា “វីមំសិស្សាមិ ន”ន្តិ ឧបដ្ឋានកាលេ សេសមូសិកា បុរតោ កត្វា សយំ បច្ឆតោ អហោសិ។ សិង្គាលោ តស្ស ឧបរិ បក្ខន្ទិ, ពោធិសត្តោ អត្តនោ គហណត្ថាយ តំ បក្ខន្ទន្តំ ទិស្វា និវត្តិត្វា “ភោ សិង្គាល, ឥទំ តេ វតសមាទានំ ន ធម្មសុធម្មតាយ, បរេសំ បន វិហឹសនត្ថាយ ធម្មំ ធជំ កត្វា ចរសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៨. “យោ វេ ធម្មំ ធជំ កត្វា, និគូឡ្ហោ បាបមាចរេ;
វិស្សាសយិត្វា ភូតានិ, ពិឡារំ នាម តំ វត”ន្តិ។

តត្ថ **យោ វេតិ** ខត្តិយាទីសុ យោ កោចិទេវ។ **ធម្មំ ធជំ កត្វាតិ** ទសកុសលកម្មបថធម្មំ ធជំ ករិត្វា, កូដំ ករោន្តោ វិយ ឧស្សាបេត្វា ទស្សេន្តោតិ អត្ថោ។ **វិស្សាសយិត្វាតិ** “សីលវា អយ”ន្តិ សញ្ញាយ សញ្ជាតវិស្សាសានិ កត្វា។ **ពិឡារំ នាម តំ វតន្តិ** តំ ឯវំ ធម្មំ ធជំ កត្វា រហោ បាបានិ ករោន្តស្ស វតំ កេរាដិកវតំ នាម ហោតីតិ អត្ថោ។

មូសិករាជា កថេន្តោវ ឧប្បតិត្វា តស្ស គីវាយំ បតិត្វា ហនុកស្ស ហេដ្ឋា អន្តោគលនាឡិយំ ឌំសិត្វា គលនាឡឹ ផាលេត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេសិ។ មូសិកគណោ និវត្តិត្វា សិង្គាលំ “មុរុ មុរូ”តិ ខាទិត្វា អគមាសិ។ បឋមាគតាវ កិរស្ស មំសំ លភឹសុ, បច្ឆា អាគតា ន លភឹសុ។ តតោ បដ្ឋាយ មូសិកគណោ និព្ភយោ ជាតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ កុហកភិក្ខុ អហោសិ, មូសិករាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពិឡារវតជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១២៩] ៩. អគ្គិកភារទ្វាជជាតកវណ្ណនា

នាយំ សិខា បុញ្ញហេតូតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កុហកញ្ញេវ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។

អតីតស្មិញ្ហិ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មូសិករាជា ហុត្វា អរញ្ញេ វសតិ។ អថេកោ សិង្គាលោ ទវឌាហេ ឧដ្ឋិតេ បលាយិតុំ អសក្កោន្តោ ឯកស្មិំ រុក្ខេ សីសំ អាហច្ច អដ្ឋាសិ។ តស្ស សកលសរីរេ លោមានិ ឈាយឹសុ, រុក្ខំ អាហច្ច ឋិតដ្ឋានេ បន មត្ថកេ ចូឡា វិយ ថោកានិ លោមានិ អដ្ឋំសុ។ សោ ឯកទិវសំ សោណ្ឌិយំ បានីយំ បិវន្តោ ឆាយំ ឱលោកេន្តោ ចូឡំ ទិស្វា “ឧប្បន្នំ ទានិ មេ ភណ្ឌមូល”ន្តិ អរញ្ញេ វិចរន្តោ តំ មូសិកាទរិំ ទិស្វា “ឥមា មូសិកា វញ្ចេត្វា ខាទិស្សាមី”តិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ អវិទូរេ អដ្ឋាសិ។ អថ នំ ពោធិសត្តោ គោចរាយ ចរន្តោ ទិស្វា “សីលវា អយ”ន្តិ សញ្ញាយ ឧបសង្កមិត្វា “ត្វំ កិន្នាមោសី”តិ បុច្ឆិ។ “អហំ អគ្គិកភារទ្វាជោ នាមា”តិ។ “អថ កស្មា អាគតោសី”តិ? “តុម្ហាកំ រក្ខនត្ថាយា”តិ។ “កិន្តិ កត្វា អម្ហេ រក្ខិស្សសី”តិ? “អហំ អង្គុដ្ឋគណនំ នាម ជានាមិ, តុម្ហាកំ បាតោវ និក្ខមិត្វា គោចរាយ គមនកាលេ ‘ឯត្តកា’តិ គណេត្វា បច្ចាគមនកាលេបិ គណេស្សាមិ, ឯវំ សាយំ បាតំ គណេន្តោ រក្ខិស្សាមី”តិ។ “តេន ហិ រក្ខ មាតុលា”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា និក្ខមនកាលេ “ឯកោ ទ្វេ តយោ”តិ គណេត្វា បច្ចាគមនកាលេបិ តថេវ គណេត្វា សព្ពបច្ឆិមំ គហេត្វា ខាទតិ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

ឥធ បន មូសិករាជា និវត្តិត្វា ឋិតោ “ភោ អគ្គិកភារទ្វាជ, នាយំ តវ ធម្មសុធម្មតាយ មត្ថកេ ចូឡា ឋបិតា, កុច្ឆិការណា បន ឋបិតា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១២៩. “នាយំ សិខា បុញ្ញហេតុ, ឃាសហេតុ អយំ សិខា;
នាគុដ្ឋិគណនំ យាតិ, អលំ តេ ហោតុ អគ្គិកា”តិ។

តត្ថ **នាគុដ្ឋិគណនំ យាតីតិ** “អង្គុដ្ឋិគណនា”តិ អង្គុដ្ឋគណនា វុច្ចតិ, អយំ មូសិកគណោ អង្គុដ្ឋគណនំ ន គច្ឆតិ ន ឧបេតិ ន បូរេតិ, បរិក្ខយំ គច្ឆតីតិ អត្ថោ។ **អលំ តេ ហោតុ អគ្គិកាតិ** សិង្គាលំ នាមេន អាលបន្តោ អាហ។ ឯត្តាវតា តេ អលំ ហោតុ, ន ឥតោ បរំ មូសិកេ ខាទិស្សសិ ។ អម្ហេហិ វា តយា សទ្ធឹ សំវាសោ អលំ ហោតុ, ន មយំ ឥទានិ តយា សទ្ធឹ វសិស្សាមាតិបិ អត្ថោ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ “តទា សិង្គាលោ អយំ ភិក្ខុ អហោសិ, មូសិករាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អគ្គិកភារទ្វាជជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៣០] ១០. កោសិយជាតកវណ្ណនា

យថា វាចា ច ភុញ្ជស្សូតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ សាវត្ថិយំ មាតុគាមំ អារព្ភ កថេសិ។ សា កិរេកស្ស សទ្ធាសម្បន្នស្ស ឧបាសកព្រាហ្មណស្ស ព្រាហ្មណី ទុស្សីលា បាបធម្មា រត្តឹ អតិចរិត្វា ទិវា កិញ្ចិ កម្មំ អកត្វា គិលានាលយំ ទស្សេត្វា និត្ថុនមានា និបជ្ជតិ។ អថ នំ ព្រាហ្មណោ “កឹ តេ ភទ្ទេ អផាសុក”ន្តិ បុច្ឆិ។ “វាតា មេ វិជ្ឈន្តី”តិ។ “អថ កឹ លទ្ធុំ វដ្ដតី”តិ? “សិនិទ្ធមធុរានិ បណីតបណីតានិ យាគុភត្តតេលាទីនី”តិ។ ព្រាហ្មណោ យំ យំ សា ឥច្ឆតិ, តំ តំ អាហរិត្វា ទេតិ, ទាសោ វិយ សព្ពកិច្ចានិ ករោតិ។ សា បន ព្រាហ្មណស្ស គេហំ បវិដ្ឋកាលេ និបជ្ជតិ, ពហិ និក្ខន្តកាលេ ជារេហិ សទ្ធឹ វីតិនាមេតិ។

អថ ព្រាហ្មណោ “ឥមិស្សា សរីរេ វិជ្ជនវាតានំ បរិយន្តោ ន បញ្ញាយតី”តិ ឯកទិវសំ គន្ធមាលាទីនិ អាទាយ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ បូជេត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិត្វា “កឹ, ព្រាហ្មណ, ន បញ្ញាយសី”តិ វុត្តេ “ភន្តេ, ព្រាហ្មណិយា កិរ មេ សរីរេ វាតា វិជ្ឈន្តិ, ស្វាហំ តស្សា សប្បិតេលាទីនិ ចេវ បណីតបណីតភោជនានិ ច បរិយេសាមិ, សរីរមស្សា ឃនំ វិប្បសន្នច្ឆវិវណ្ណំ ជាតំ, វាតរោគស្ស បន បរិយន្តោ ន បញ្ញាយតិ។ អហំ តំ បដិជគ្គន្តោវ ឥធាគមនស្ស ឱកាសំ ន លភាមី”តិ អាហ។ សត្ថា ព្រាហ្មណិយា បាបភាវំ ញត្វា “ព្រាហ្មណ, ‘ឯវំ និបន្នស្ស មាតុគាមស្ស រោគេ អវូបសមន្តេ ឥទញ្ចិទញ្ច ភេសជ្ជំ កាតុំ វដ្ដតី’តិ បុព្ពេបិ តេ បណ្ឌិតេហិ កថិតំ, ភវសង្ខេបគតត្តា បន ន សល្លក្ខេសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ អហោសិ។ ឯកសតរាជធានីសុ ខត្តិយកុមារា ច ព្រាហ្មណកុមារា ច យេភុយ្យេន តស្សេវ សន្តិកេ សិប្បំ ឧគ្គណ្ហន្តិ។ អថេកោ ជនបទវាសី ព្រាហ្មណមាណវោ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកេ តយោ វេទេ អដ្ឋារស ច វិជ្ជាដ្ឋានានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសិយំយេវ កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា ទិវសេ ទិវសេ ទ្វត្តិក្ខត្តុំ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អាគច្ឆតិ ។ តស្ស ព្រាហ្មណី ទុស្សីលា អហោសិ បាបធម្មាតិ សព្ពំ បច្ចុប្បន្នវត្ថុសទិសមេវ។

ពោធិសត្តោ បន “ឥមិនា ការណេន ឱវាទគហណាយ ឱកាសំ ន លភាមី”តិ វុត្តេ “សា មាណវិកា តមំ វញ្ចេត្វា និបជ្ជតី”តិ ញត្វា “តស្សា រោគានុច្ឆវិកំ ភេសជ្ជំ អាចិក្ខិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា អាហ “តាត, ត្វំ ឥតោ បដ្ឋាយ តស្សា សប្បិខីររសាទីនិ មា អទាសិ, គោមុត្តេ បន បញ្ចបណ្ណានិ ផលាទីនិ ច បក្ខិបិត្វា កោដ្ដេត្វា នវតម្ពលោហភាជនេ បក្ខិបិត្វា លោហគន្ធំ គាហាបេត្វា រជ្ជុំ វា យោត្តំ វា រុក្ខំ វា លតំ វា គហេត្វា ‘ឥទំ តេ រោគស្ស អនុច្ឆវិកភេសជ្ជំ, ឥទំ វា បិវ, ឧដ្ឋាយ វា តយា ភុត្តភត្តស្ស អនុច្ឆវិកំ កម្មំ ករោហី”តិ វត្វា ឥមំ គាថំ វទេយ្យាសិ។ “សចេ ភេសជ្ជំ ន បិវតិ, អថ នំ រជ្ជុយា វា យោត្តេន វា រុក្ខេន វា លតាយ វា កតិចិ បហារេ បហរិត្វា កេសេសុ គហេត្វា អាកឌ្ឍិត្វា កប្បរេន បោថេយ្យាសិ, សា តង្ខណញ្ញេវ ឧដ្ឋាយ កម្មំ ករិស្សតី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា វុត្តនិយាមេនេវ ភេសជ្ជំ កត្វា “ភទ្ទេ, ឥមំ ភេសជ្ជំ បិវា”តិ អាហ។ “កេន តេ ឥទំ អាចិក្ខិត”ន្តិ? “អាចរិយេន, ភទ្ទេ”តិ។ “អបនេហិ តំ, ន បិវិស្សាមី”តិ។ មាណវោ “ន ត្វំ អត្តនោ រុចិយា បិវិស្សសី”តិ រជ្ជុំ គហេត្វា “អត្តនោ រោគស្ស អនុច្ឆវិកំ ភេសជ្ជំ វា បិវ, យាគុភត្តានុច្ឆវិកំ កម្មំ វា ករោហី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣០. “យថាវាចា ច ភុញ្ជស្សុ, យថាភុត្តញ្ច ព្យាហរ;
ឧភយំ តេ ន សមេតិ, វាចា ភុត្តញ្ច កោសិយេ”តិ។

តត្ថ **យថាវាចា ច ភុញ្ជស្សុ**តិ យថា តេ វាចា, តថា ភុញ្ជស្សុ, “វាតា មេ វិជ្ឈន្តី”តិ វាចាយ អនុច្ឆវិកមេវ កត្វា ភុញ្ជស្សូតិ អត្ថោ។ “យថាវាចំ វា”តិបិ បាឋោ យុជ្ជតិ, “យថាវាចាយា”តិបិ បឋន្តិ, សព្ពត្ថ អយមេវ អត្ថោ។ **យថាភុត្តញ្ច ព្យាហរា**តិ យំ យថា តេ ភុត្តំ, តស្ស អនុច្ឆវិកមេវ ព្យាហរ, “អរោគម្ហី”តិ វត្វា គេហេ កត្តព្ពំ ករោសីតិ អត្ថោ។ “យថាភូតញ្ចា”តិបិ បាឋោ, អថ វា អរោគម្ហីតិ យថាភូតមេវ វត្វា កម្មំ ករោហីតិ អត្ថោ។ **ឧភយំ តេ ន សមេតិ, វាចាភុត្តញ្ច កោសិយេ**តិ យា ច តេ អយំ វាចា “វាតា មំ វិជ្ឈន្តី”តិ យញ្ច តេ ឥទំ បណីតភោជនំ ភុត្តំ, ឥទំ ឧភយម្បិ តុយ្ហំ ន សមេតិ, តស្មា ឧដ្ឋាយ កម្មំ ករោហិ។ “កោសិយេ”តិ តំ គោត្តេនាលបតិ។

ឯវំ វុត្តេ កោសិយព្រាហ្មណធីតា “អាចរិយេន ឧស្សុក្កំ អាបន្នកាលតោ បដ្ឋាយ ន សក្កា មយា ឯស វញ្ចេតុំ, ឧដ្ឋាយ កម្មំ ករិស្សាមី”តិ ឧដ្ឋាយ កម្មំ អកាសិ។ “អាចរិយេន មេ ទុស្សីលភាវោ ញាតោ, ឥទានិ ន សក្កា ឥតោ បដ្ឋាយ បុន ឯវរូបំ កាតុ”ន្តិ អាចរិយេ គារវេន បាបកម្មតោបិ វិរមិត្វា សីលវតី អហោសិ។ សាបិ ព្រាហ្មណី “សម្មាសម្ពុទ្ធេន កិរម្ហិ ញាតា”តិ សត្ថរិបិ គារវេន ន បុន អនាចារំ អកាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជយម្បតិកា ឥទានិ ជយម្បតិកាវ, អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កោសិយជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កុសនាឡិវគ្គោ តេរសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កុសនាឡិ ច ទុម្មេធំ, នង្គលីសម្ពកដាហំ;

អសិលក្ខណកលណ្ឌុកំ, ពិឡារគ្គិកកោសិយន្តិ។

១៤. អសម្បទានវគ្គោ

[១៣១] ១. អសម្បទានជាតកវណ្ណនា

អសម្បទានេនិតរីតរស្សាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ ទេវទត្តោ, អកតញ្ញូ តថាគតស្ស គុណំ ន ជានាតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ ទេវទត្តោ អកតញ្ញូ, បុព្ពេបិ អកតញ្ញូយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ មគធរដ្ឋេ រាជគហេ ឯកស្មិំ មគធរញ្ញេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ តស្សេវ សេដ្ឋិ អហោសិ អសីតិកោដិវិភវោ សង្ខសេដ្ឋីតិ នាមេន។ ពារាណសិយំ បីឡិយសេដ្ឋិ នាម អសីតិកោដិវិភវោវ អហោសិ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ សហាយកា អហេសុំ។ តេសុ ពារាណសិយំ បីឡិយសេដ្ឋិស្ស កេនចិទេវ ការណេន មហន្តំ ភយំ ឧប្បជ្ជិ, សព្ពំ សាបតេយ្យំ បរិហាយិ។ សោ ទលិទ្ទោ អប្បដិសរណោ ហុត្វា ភរិយំ អាទាយ សង្ខសេដ្ឋិំ បច្ចយំ កត្វា ពារាណសិតោ និក្ខមិត្វា បទសាវ រាជគហំ បត្វា សង្ខសេដ្ឋិស្ស និវេសនំ អគមាសិ។ សោ តំ ទិស្វាវ “សហាយោ មេ អាគតោ”តិ បរិស្សជិត្វា សក្ការសម្មានំ កត្វា កតិបាហំ វីតិនាមេត្វា ឯកទិវសំ “សម្ម, កេនដ្ឋេន អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “ភយំ មេ, សម្ម, ឧប្បន្នំ, សព្ពំ ធនំ បរិក្ខីណំ, ឧបត្ថម្ភោ មេ ហោហី”តិ។ “សាធុ សម្ម, មា ភាយី”តិ ភណ្ឌាគារំ វិវរាបេត្វា ចត្តាលីស ហិរញ្ញកោដិយោ ទាបេត្វា សេសម្បិ បរិច្ឆទបរិវារំ សព្ពំ អត្តនោ សន្តកំ សវិញ្ញាណកំ អវិញ្ញាណកំ មជ្ឈេ ភិន្ទិត្វា ឧបឌ្ឍមេវ អទាសិ។ សោ តំ វិភវំ អាទាយ បុន ពារាណសិំ គន្ត្វា និវាសំ កប្បេសិ។

អបរភាគេ សង្ខសេដ្ឋិស្សបិ តាទិសមេវ ភយំ ឧប្បជ្ជិ។ សោ អត្តនោ បដិសរណំ ឧបធារេន្តោ “សហាយស្ស មេ មហាឧបការោ កតោ, ឧបឌ្ឍវិភវោ ទិន្នោ។ ន សោ មំ ទិស្វា បរិច្ចជិស្សតិ, តស្ស សន្តិកំ គមិស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា ភរិយំ អាទាយ បទសាវ ពារាណសិំ គន្ត្វា ភរិយំ អាហ “ភទ្ទេ, តវ មយា សទ្ធិំ អន្តរវីថិយា គមនំ នាម ន យុត្តំ, មយា បេសិតយានមារុយ្ហ មហន្តេន បរិវារេន បច្ឆា អាគមិស្សសិ។ យាវ យានំ បេសេមិ, តាវ ឥធេវ ហោហី”តិ វត្វា តំ សាលាយ ឋបេត្វា សយំ នគរំ បវិសិត្វា សេដ្ឋិស្ស ឃរំ គន្ត្វា “រាជគហនគរតោ តុម្ហាកំ សហាយោ សង្ខសេដ្ឋិ នាម អាគតោ”តិ អារោចាបេសិ។ សោ “អាគច្ឆតូ”តិ បក្កោសាបេត្វា តំ ទិស្វា នេវ អាសនា វុដ្ឋាសិ, ន បដិសន្ថារំ អកាសិ, កេវលំ “កិមត្ថំ អាគតោសី”តិ បុច្ឆិ។ “តុម្ហាកំ ទស្សនត្ថំ អាគតោម្ហី”តិ។ “និវាសោ តេ កហំ គហិតោ”តិ? “ន តាវ និវាសដ្ឋានំ អត្ថិ, សេដ្ឋិឃរណិម្បិ សាលាយ ឋបេត្វាវ អាគតោម្ហី”តិ។ “តុម្ហាកំ ឥធ និវាសដ្ឋានំ នត្ថិ, និវាបំ គហេត្វា ឯកស្មិំ ឋានេ បចាបេត្វា ភុញ្ជិត្វា គច្ឆថ, បុន អម្ហាកំ ឃរំ មា បវិសថា”តិ វត្វា “មយ្ហំ សហាយស្ស ទុស្សន្តេ ពន្ធិត្វា ឯកំ ពហលបលាបតុម្ពំ ទេហី”តិ ទាសំ អាណាបេសិ។ តំ ទិវសំ កិរ សោ រត្តសាលីនំ សកដសហស្សមត្តំ ឱផុនាបេត្វា កោដ្ឋាគារំ បូរាបេសិ, ចត្តាលីសកោដិធនំ គហេត្វា អាគតោ អកតញ្ញូ មហាចោរោ សហាយកស្ស តុម្ពមត្តេ បលាបេ ទាបេសិ។ ទាសោ បច្ឆិយំ ឯកំ បលាបតុម្ពំ បក្ខិបិត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។

ពោធិសត្តោ ចិន្តេសិ – “អយំ អសប្បុរិសោ មម សន្តិកា ចត្តាលីសកោដិធនំ លភិត្វា ឥទានិ បលាបតុម្ពំ ទាបេសិ, គណ្ហាមិ នុ ខោ, ន គណ្ហាមី”តិ? អថស្ស ឯតទហោសិ “អយំ តាវ អកតញ្ញូ មិត្តទុព្ភី កតវិនាសកភាវេន មយា សទ្ធិំ មិត្តភាវំ ភិន្ទិ។ សចាហំ ឯតេន ទិន្នំ បលាបតុម្ពំ លាមកត្តា ន គណ្ហិស្សាមិ, អហម្បិ មិត្តភាវំ ភិន្ទិស្សាមិ។ អន្ធពាលា បរិត្តកំ លទ្ធំ អគ្គណ្ហន្តា មិត្តភាវំ វិនាសេន្តិ, អហំ បន ឯតេន ទិន្នំ បលាបតុម្ពំ គហេត្វា មម វសេន មិត្តភាវំ បតិដ្ឋាបេស្សាមី”តិ។ សោ បលាបតុម្ពំ ទុស្សន្តេ ពន្ធិត្វា បាសាទា ឱរុយ្ហ សាលំ អគមាសិ។ អថ នំ ភរិយា “កិំ តេ, អយ្យ, លទ្ធ”ន្តិ បុច្ឆិ។ “ភទ្ទេ អម្ហាកំ សហាយោ បីឡិយសេដ្ឋិ បលាបតុម្ពំ ទត្វា អម្ហេ អជ្ជេវ វិស្សជ្ជេសី”តិ។ សា “អយ្យ, កិមត្ថំ អគ្គហេសិ, កិំ ឯតំ ចត្តាលីសកោដិធនស្ស អនុច្ឆវិក”ន្តិ រោទិតុំ អារភិ។ ពោធិសត្តោបិ “ភទ្ទេ, មា រោទិ, អហំ តេន សទ្ធិំ មិត្តភាវភេទនភយេន មម វសេន មិត្តភាវំ បតិដ្ឋាបេតុំ គណ្ហិំ, ត្វំ កិំការណា រោទសី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣១. “អសម្បទានេនិតរីតរស្ស, ពាលស្ស មិត្តានិ កលីភវន្តិ;
ធញ្ញា ហរាមិ ភុសំ អឌ្ឍមានំ, មា មេ មិត្តិ ជីយិត្ថ សស្សតាយ”ន្តិ។

តត្ថ **អសម្បទានេនា**តិ អសម្បាទានេន។ អការលោបេ សន្ធិ, អគ្គហណេនាតិ អត្ថោ។ **ឥតរីតរស្សា**តិ យស្ស កស្សចិ លាមកាលាមកស្ស។ **ពាលស្ស មិត្តានិ កលីភវន្តី**តិ ទន្ធស្ស អបញ្ញស្ស មិត្តានិ កលីនិ កាឡកណ្ណិសទិសានិ ហោន្តិ, ភិជ្ជន្តីតិ អត្ថោ។ **ធញ្ញា ហរាមិ ភុសំ អឌ្ឍមាន**ន្តិ តេន ការណេន អហំ សហាយេន ទិន្នំ ឯកបលាបតុម្ពំ ហរាមិ គណ្ហាមីតិ ទស្សេតិ។ “មាន”ន្តិ ហិ អដ្ឋន្នំ នាឡីនំ នាមំ, ចតុន្នំ អឌ្ឍមានំ, ចតស្សោ ច នាឡិយោ តុម្ពោ

នាម។ តេន វុត្តំ “បលាបតុម្ព”ន្តិ។ **មា មេ មិត្តិ ជីយិត្ថ សស្សុតាយ**ន្តិ មម សហាយេន សទ្ធឹ មិត្តិ មា ភិជ្ជិត្ថ, សស្សុតាវ អយំ ហោតូតិ អត្ថោ។

ឯវំ វុត្តេបិ សេដ្ឋិភរិយា រោទតេវ។ តស្មិំ ខណេ សង្ខសេដ្ឋិនា បីឡិយសេដ្ឋិស្ស ទិន្នោ កម្មន្តទាសោ សាលាទ្វារេន អាគច្ឆន្តោ សេដ្ឋិភរិយាយ រោទនសទ្ទំ សុត្វា សាលំ បវិសិត្វា អត្តនោ សាមិកេ ទិស្វា បាទេសុ និបតិត្វា រោទិត្វា កន្ទិត្វា “កិមត្ថំ ឥធាគតត្ថ, សាមី”តិ បុច្ឆិ។ សេដ្ឋិ សព្ពំ អារោចេសិ។ កម្មន្តទាសោ “ហោតុ, សាមិ, មា ចិន្តយិត្ថា”តិ ឧភោបិ អស្សាសេត្វា អត្តនោ គេហំ នេត្វា គន្ធោទកេន ន្ហាបេត្វា ភោជេត្វា “សាមិកា, វោ អាគតា”តិ សេសទាសេ សន្និបាតេត្វា ទស្សេត្វា កតិបាហំ វីតិនាមេត្វា សព្ពេ ទាសេ គហេត្វា រាជង្គណំ គន្ត្វា ឧបរវំ អកាសិ។ រាជា បក្កោសាបេត្វា “កឹ ឯត”ន្តិ បុច្ឆិ, តេ សព្ពំ តំ បវត្តឹ រញ្ញោ អារោចេសុំ។

រាជា តេសំ វចនំ សុត្វា ឧភោបិ សេដ្ឋី បក្កោសាបេត្វា សង្ខសេដ្ឋឹ បុច្ឆិ “សច្ចំ កិរ តយា មហាសេដ្ឋិ បីឡិយសេដ្ឋិស្ស ចត្តាលីសកោដិធនំ ទិន្ន”ន្តិ? “អាម, មហារាជ, មម សហាយស្ស មំ តក្កេត្វា រាជគហំ អាគតស្ស ន កេវលំ ធនំ, សព្ពំ វិភវជាតំ សវិញ្ញាណកំ អវិញ្ញាណកំ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា សមភាគេ អទាសិន្តិ។ រាជា “សច្ចមេត”ន្តិ បីឡិយសេដ្ឋឹ បុច្ឆិ។ “អាម, ទេវា”តិ។ “តយា បនស្ស តញ្ញេវ តក្កេត្វា អាគតស្ស អត្ថិ កោចិ សក្ការោ វា សម្មានោ វា កតោ”តិ។ សោ តុណ្ហី អហោសិ។ អបិ បន តេ ឯតស្ស បលាបតុម្ពមត្តំ ទុស្សន្តេ បក្ខិបាបេត្វា ទាបិតំ អត្ថីតិ។ តម្បិ សុត្វា តុណ្ហីយេវ អហោសិ។ រាជា “កឹ កាតព្ព”ន្តិ អមច្ចេហិ សទ្ធឹ មន្តេត្វា តំ បរិភាសិត្វា “គច្ឆថ, បីឡិយសេដ្ឋិស្ស ឃរេ សព្ពំ វិភវំ សង្ខសេដ្ឋិស្ស ទេថា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “មហារាជ, មយ្ហំ បរសន្តកេន អត្ថោ នត្ថិ, មយា ទិន្នមត្តមេវ បន ទាបេថា”តិ អាហ។ រាជា ពោធិសត្តស្ស សន្តកំ ទាបេសិ។ ពោធិសត្តោ សព្ពំ អត្តនោ ទិន្នវិភវំ បដិលភិត្វា ទាសបរិវុតោ រាជគហមេវ គន្ត្វា កុដុម្ពំ សណ្ឋបេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា បីឡិយសេដ្ឋិ ទេវទត្តោ អហោសិ, សង្ខសេដ្ឋិ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

អសម្បទានជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៣២] ២. ភីរុកជាតកវណ្ណនា

កុសលូបទេសេ ធិតិយា ទឡ្ហាយ ចាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អជបាលនិគ្រោធេ មារធីតានំ បលោភនសុត្តន្តំ អារព្ភ កថេសិ។ ភគវតា ហិ អាទិតោ បដ្ឋាយ វុត្តំ –

“ទទ្ទល្លមានា អាគញ្ឆុំ, តណ្ហា ច អរតី រគា;
តា តត្ថ បនុទី សត្ថា, តូលំ ភដ្ឋំវ មាលុតោ”តិ។ (សំ. និ. ១.១៦១);

ឯវំ យាវ បរិយោសានា តស្ស សុត្តន្តស្ស កថិតកាលេ ធម្មសភាយំ សន្និបតិតា ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ មារធីតរោ អនេកសតានិបិ ទិព្ពរូបានិ មាបេត្វា បលោភនត្ថាយ ឧបសង្កមន្តិយោ អក្ខីនិបិ ឧម្មីលេត្វា ន ឱលោកេសិ, អហោ ពុទ្ធពលំ នាម អច្ឆរិយ”ន្តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ មយ្ហំ សព្ពាសវេ ខេបេត្វា សព្ពញ្ញុតំ សម្បត្តស្ស មារធីតានំ អនោលោកនំ នាម អច្ឆរិយំ, អហញ្ហិ បុព្ពេ ពោធិញាណំ បរិយេសមានោ សកិលេសកាលេបិ អភិសង្ខតំ ទិព្ពរូបំ ឥន្ទ្រិយានិ ភិន្ទិត្វា កិលេសវសេន អនោលោកេត្វាវ គន្ត្វា មហារជ្ជំ បាបុណិ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ភាតិកសតស្ស កនិដ្ឋោ អហោសីតិ សព្ពំ ហេដ្ឋា តក្កសិលាជាតកេ វុត្តនយេនេវ វិត្ថារេតព្ពំ។ តទា បន តក្កសិលានគរវាសីហិ ពហិនគរេ សាលាយំ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា យាចិត្វា រជ្ជំ បដិច្ឆាបេត្វា អភិសេកេ កតេ តក្កសិលានគរវាសិនោ នគរំ ទេវនគរំ វិយ, រាជភវនញ្ច ឥន្ទភវនំ វិយ អលង្ករឹសុ។ តទា ពោធិសត្តោ នគរំ បវិសិត្វា រាជភវនេ បាសាទេ មហាតលេ សមុស្សិតសេតច្ឆត្តំ រតនវរបល្លង្កំ អភិរុយ្ហ ទេវរាជលីលាយ និសីទិ, អមច្ចា ច ព្រាហ្មណគហបតិកាទយោ ច ខត្តិយកុមារា ច សព្ពាលង្ការបដិមណ្ឌិតា បរិវារេត្វា អដ្ឋំសុ, ទេវច្ឆរាបដិភាគា សោឡសសហស្សនាដកិត្ថិយោ នច្ចគីតវាទិតកុសលា ឧត្តមវិលាសសម្បន្នា នច្ចគីតវាទិតានិ បយោជេសុំ។ គីតវាទិតសទ្ទេន រាជភវនំ មេឃត្ថនិតបូរិតា មហាសមុទ្ទកុច្ឆិ វិយ ឯកនិន្នាទំ អហោសិ។ ពោធិសត្តោ តំ អត្តនោ សិរិសោភគ្គំ ឱលោកយមានោវ ចិន្តេសិ “សចាហំ តាសំ យក្ខិនីនំ អភិសង្ខតំ ទិព្ពរូបំ ឱលោកេស្សំ, ជីវិតក្ខយំ បត្តោ អភវិស្សំ, ឥមំ សិរិ

សោភគ្គំ ន ឱលោកេស្សំ។ បច្ចេកពុទ្ធានំ បន ឱវាទេ ឋិតភាវេន ឥទំ មយា សម្បត្ត”ន្តិ។ ឯវញ្ច បន ចិន្តេត្វា ឧទានំ ឧទានេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៣២. “កុសលូបទេសេ ធិតិយា ទឡ្ហាយ ច, អនិវត្តិតត្តា ភយភីរុតាយ ច;
ន រក្ខសីនំ វសមាគមិម្ហសេ, ស សោត្ថិភាវោ មហតា ភយេន មេ”តិ។

តត្ថ **កុសលូបទេសេ**តិ កុសលានំ ឧបទេសេ, បច្ចេកពុទ្ធានំ ឱវាទេតិ អត្ថោ។ **ធិតិយា ទឡ្ហាយ ចា**តិ ទឡ្ហាយ ធិតិយា ច, ថិរេន អព្ពោច្ឆិន្នទិរន្តរវីរិយេន ចាតិ អត្ថោ។ **អនិវត្តិតត្តា ភយភីរុតាយ ចា**តិ ភយភីរុតាយ អនិវត្តិតតាយ ច។ តត្ថ **ភយ**ន្តិ ចិត្តុត្រាសមត្តំ បរិត្តភយំ។ **ភីរុតា**តិ សរីរកម្បនប្បត្តំ មហាភយំ។ ឥទំ ឧភយម្បិ មហាសត្តស្ស “យក្ខិនិយោ នាមេតា មនុស្សខាទិកា”តិ ភេរវារម្មណំ ទិស្វាបិ នាហោសិ។ តេនាហ “អនិវត្តិតត្តា ភយភីរុតាយ ចា”តិ។ ភយភីរុតាយ អភាវេនេវ ភេរវារម្មណំ ទិស្វាបិ អនិវត្តនភាវេនាតិ អត្ថោ។ **ន រក្ខសីនំ វសមាគមិម្ហសេ**តិ យក្ខកន្តារេ តាសំ រក្ខសីនំ វសំ ន អគមិម្ហ។ យស្មា អម្ហាកំ កុសលូបទេសេ ធិតិ ច ទឡ្ហា អហោសិ, ភយភីរុតាភាវេន ច អនិវត្តនសភាវា អហុម្ហា, តស្មា រក្ខសីនំ វសំ ន អគមិម្ហាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **ស សោត្ថិភាវោ មហតា ភយេន មេ**តិ សោ មយ្ហំ អយំ អជ្ជ មហតា ភយេន រក្ខសីនំ សន្តិកា បត្តព្ពេន ទុក្ខទោមនស្សេន សោត្ថិភាវោ ខេមភាវោ បីតិសោមនស្សភាវោយេវ ជាតោតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ឥមាយ គាថាយ ធម្មំ ទេសេត្វា ធម្មេន រជ្ជំ ការេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “អហំ តេន សមយេន តក្កសិលំ គន្ត្វា រជ្ជប្បត្តកុមារោ អហោសិ”ន្តិ។

ភីរុកជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៣៣] ៣. ឃតាសនជាតកវណ្ណនា

ខេមំ យហិន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភិក្ខុ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា បច្ចន្តំ គន្ត្វា ឯកំ គាមកំ ឧបនិស្សាយ អរញ្ញសេនាសនេ វស្សំ ឧបគញ្ឆិ។ តស្ស បឋមមាសេយេវ បិណ្ឌាយ បវិដ្ឋស្ស បណ្ណសាលា ឈាយិត្ថ។ សោ វសនដ្ឋានាភាវេន កិលមន្តោ ឧបដ្ឋាកានំ អាចិក្ខិ។ តេ “ហោតុ, ភន្តេ, បណ្ណសាលំ ករិស្សាម, កសាម តាវ, វបាម តាវា”តិអាទីនិ វទន្តា តេមាសំ វីតិនាមេសុំ។ សោ សេនាសនសប្បាយាភាវេន កម្មដ្ឋានំ មត្ថកំ បាបេតុំ នាសក្ខិ។ សោ និមិត្តមត្តម្បិ អនុប្បាទេត្វា វុត្ថវស្សោ ជេតវនំ គន្ត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តេន សទ្ធឹ បដិសន្ថារំ កត្វា “កឹ នុ ខោ តេ, ភិក្ខុ, កម្មដ្ឋានំ សប្បាយំ ជាត”ន្តិ បុច្ឆិ។ សោ អាទិតោ បដ្ឋាយ អសប្បាយភាវំ កថេសិ។ សត្ថា “បុព្ពេ ខោ, ភិក្ខុ, តិរច្ឆានាបិ អត្តនោ សប្បាយាសប្បាយំ ញត្វា សប្បាយកាលេ វសិត្វា អសប្បាយកាលេ វសនដ្ឋានំ បហាយ អញ្ញត្ថ អគមំសុ, ត្វំ កស្មា អត្តនោ សប្បាយាសប្បាយំ ន អញ្ញាសី”តិ វត្វា តេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សកុណយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សោភគ្គប្បត្តោ សកុណរាជា ហុត្វា ឯកស្មឹ អរញ្ញាយតនេ ជាតស្សរតីរេ សាខាវិដបសម្បន្នំ ពហលបត្តបលាសំ មហារុក្ខំ ឧបនិស្សាយ សបរិវារោ វាសំ កប្បេសិ។ ពហូ សកុណា តស្ស រុក្ខស្ស ឧទកមត្ថកេ បត្ថដសាខាសុ វសន្តា សរីរវឡញ្ជំ ឧទកេ បាតេន្តិ។ តស្មិញ្ច ជាតស្សរេ ចណ្ឌោ នាគរាជា វសតិ។ តស្ស ឯតទហោសិ “ឥមេ សកុណា មយ្ហំ និវាសេ ជាតស្សរេ សរីរវឡញ្ជំ បាតេន្តិ, យំនូនាហំ ឧទកតោ អគ្គឹ ឧដ្ឋាបេត្វា រុក្ខំ ឈាបេត្វា ឯតេ បលាបេយ្យ”ន្តិ។ សោ កុទ្ធមានសោ រត្តិភាគេ សព្ពេសំ សកុណានំ សន្និបតិត្វា រុក្ខសាខាសុ និបន្នកាលេ បឋមំ តាវ ឧទ្ធនារោបិតំ វិយ ឧទកំ បក្កុធាបេត្វា ទុតិយវារេ ធូមំ ឧដ្ឋាបេត្វា តតិយវារេ តាលក្ខន្ធប្បមាណំ ជាលំ ឧដ្ឋាបេសិ។ ពោធិសត្តោ ឧទកតោ ជាលំ ឧដ្ឋហមានំ ទិស្វា “ភោ, សកុណា, អគ្គិនា អាទិត្តំ នាម ឧទកេន និព្ពាបេន្តិ, ឥទានិ បន ឧទកមេវ អាទិត្តំ។ ន សក្កា អម្ហេហិ ឥធ វសិតុំ, អញ្ញត្ថ គមិស្សាមា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣៣. “ខេមំ យហឹ តត្ថ អរី ឧទីរិតោ, ទកស្ស មជ្ឈេ ជលតេ ឃតាសនោ;
ន អជ្ជ វាសោ មហិយា មហីរុហេ, ទិសា ភជវ្ហោ សរណាជ្ជ នោភយ”ន្តិ។

តត្ថ **ខេមំ យហឹ តត្ថ អរី ឧទីរិតោ**តិ យស្មឹ ឧទកបិដ្ឋេ ខេមភាវោ និព្ភយភាវោ, តស្មឹ អគ្គិបច្ចត្ថិកោ សបត្តោ ឧដ្ឋិតោ។ **ទកស្សា**តិ ឧទកស្ស។ **ឃតាសនោ**តិ អគ្គិ។ សោ ហិ ឃតំ អស្នាតិ, តស្មា “ឃតាសនោ”តិ

វុច្ចតិ។ **ន អជ្ជ វាសោ**តិ អជ្ជ នោ វាសោ នត្ថិ។ **មហិយា មហីរុហោ**តិ មហិរុហោ វុច្ចតិ រុក្ខោ, តស្មឹ ឥមិស្សា មហិយា ជាតោ រុក្ខោតិ អត្ថោ។ **ទិសា ភជវ្ហោ**តិ ទិសា ភជថ គច្ឆថ។ **សរណាជ្ជ នោ ភយ**ន្តិ អជ្ជ អម្ហាកំ សរណតោ ភយំ ជាតំ, បដិសរណដ្ឋានតោ ភយំ ឧប្បន្នន្តិ អត្ថោ។

ឯវំ វត្វា ពោធិសត្តោ អត្តនោ វចនករេ សកុណេ អាទាយ ឧប្បតិត្វា អញ្ញត្ថ គតោ។ ពោធិសត្តស្ស វចនំ អគ្គហេត្វា ឋិតសកុណា ជីវិតក្ខយំ បត្តា។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ, សច្ចបរិយោសានេ សោ ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។

តទា ពោធិសត្តស្ស វចនករា សកុណា ពុទ្ធបរិសា អហេសុំ, សកុណរាជា បន អហមេវ អហោសិន្តិ។

យក្ខាសនជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៣៤] ៤. ឈានសោធនជាតកវណ្ណនា

យេ សញ្ញិនោតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សង្កស្សនគរទ្វារេ អត្តនា សំខិត្តេន បុច្ឆិតបញ្ហស្ស ធម្មសេនាបតិនោ វិត្ថារព្យាករណំ អារព្ភ កថេសិ។ តត្រិទំ អតីតវត្ថុ – អតីតេ កិរ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញាយតនេ កាលំ ករោន្តោ អន្តេវាសិកេហិ បុច្ឆិតោ “នេវសញ្ញីនាសញ្ញី”តិ អាហ…បេ…. តាបសា ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស កថំ ន គណ្ហឹសុ។ ពោធិសត្តោ អាភស្សរតោ អាគន្ត្វា អាកាសេ ឋត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣៤.

“យេ សញ្ញិនោ តេបិ ទុគ្គតា, យេបិ អសញ្ញិនោ តេបិ ទុគ្គតា;
ឯតំ ឧភយំ វិវជ្ជយ, តំ សមាបត្តិសុខំ អនង្គណ”ន្តិ។

តត្ថ **យេ សញ្ញិនោ**តិ ឋបេត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនលាភិនោ អវសេសេ សចិត្តកសត្តេ ទស្សេតិ។ **តេបិ ទុគ្គតា**តិ តស្សា សមាបត្តិយា អលាភតោ តេបិ ទុគ្គតា នាម។ **យេបិ អសញ្ញិនោ**តិ អសញ្ញភវេ និព្ពត្តេ អចិត្តកសត្តេ ទស្សេតិ។ **តេបិ ទុគ្គតា**តិ តេបិ ឥមិស្សាយេវ សមាបត្តិយា អលាភតោ ទុគ្គតាយេវ នាម។ **ឯតំ ឧភយំ វិវជ្ជយា**តិ ឯតំ ឧភយម្បិ សញ្ញិភវញ្ច អសញ្ញិភវញ្ច វិវជ្ជយ បជហាតិ អន្តេវាសិកំ ឱវទតិ។ **តំ សមាបត្តិសុខំ អនង្គណ**ន្តិ តំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិលាភិនោ សន្តដ្ឋេន “សុខ”ន្តិ សង្ខំ គតំ ឈានសុខំ អនង្គណំ និទ្ទោសំ ពលវចិត្តេកគ្គតាសភាវេនបិ តំ អនង្គណំ នាម ជាតំ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ ធម្មំ ទេសេត្វា អន្តេវាសិកស្ស គុណំ កថេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ អគមាសិ។ តទា សេសតាបសា ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស សទ្ទហឹសុ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ សារិបុត្តោ, មហាព្រហ្មា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឈានសោធនជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៣៥] ៥. ចន្ទាភជាតកវណ្ណនា

ចន្ទាភន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សង្កស្សនគរទ្វារេ ថេរស្សេវ បញ្ហព្យាករណំ អារព្ភ កថេសិ។ អតីតេ កិរ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អរញ្ញាយតនេ កាលំ ករោន្តោ អន្តេវាសិកេហិ បុច្ឆិតោ “ចន្ទាភំ សូរិយាភ”ន្តិ វត្វា អាភស្សរេ និព្ពត្តោ។ តាបសា ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស ន សទ្ទហឹសុ។ ពោធិសត្តោ អាភស្សរតោ អាគន្ត្វា អាកាសេ ឋិតោ ឥមំ គាថមាហ –

១៣៥.

“ចន្ទាភំ សូរិយាភញ្ច, យោធ បញ្ញាយ គាធតិ;
អវិតក្កេន ឈានេន, ហោតិ អាភស្សរូបគោ”តិ។

តត្ថ **ចន្ទាភ**ន្តិ ឱទាតកសិណំ ទស្សេតិ។ **សូរិយាភ**ន្តិ បីតកសិណំ។ **យោធ បញ្ញាយ គាធតី**តិ យោ បុគ្គលោ ឥធ សត្តលោកេ ឥទំ កសិណទ្វយំ បញ្ញាយ គាធតិ, អារម្មណំ កត្វា អនុបវិសតិ, តត្ថេវ បតិដ្ឋហតិ ។ អថ វា **ចន្ទាភំ សូរិយាភញ្ច, យោធ បញ្ញាយ គាធតី**តិ យត្តកំ ឋានំ ចន្ទាភា ច សូរិយាភា ច បត្ថដា, តត្តកេ ឋានេ បដិភាគកសិណំ វឌ្ឍេត្វា តំ អារម្មណំ កត្វា ឈានំ និព្ពត្តេន្តោ ឧភយម្បេតំ អាភំ បញ្ញាយ គាធតិ នាម។ តស្មា

អយម្បេត្ថ អត្ថោយេវ។ **អវិតក្កេន ឈានេន, ហោតិ អាភស្សរូបគោ**តិ សោ បុគ្គលោ តថា កត្វា បដិលទ្ធេន ទុតិយេន ឈានេន អាភស្សរព្រហ្មលោកូបគោ ហោតីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ តាបសេ ពោធេត្វា ជេដ្ឋន្តេវាសិកស្ស គុណំ កថេត្វា ព្រហ្មលោកមេវ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជេដ្ឋន្តេវាសិកោ សារិបុត្តោ, មហាព្រហ្មា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ចន្ទាភជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៣៦] ៦. សុវណ្ណហំសជាតកវណ្ណនា

យំ លទ្ធំ តេន តុដ្ឋព្ពន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ថុល្លនន្ទំ ភិក្ខុនិំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ភិក្ខុនិសង្ឃំ លសុណេន បវារេត្វា ខេត្តបាលំ អាណាបេសិ “សចេ ភិក្ខុនិយោ អាគច្ឆន្តិ, ឯកេកាយ ភិក្ខុនិយា ទ្វេ តយោ ភណ្ឌិកេ ទេហី”តិ។ តតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនិយោ តស្ស គេហម្បិ ខេត្តម្បិ លសុណត្ថាយ គច្ឆន្តិ។ អថេកស្មិំ ឧស្សវទិវសេ តស្ស គេហេ លសុណំ បរិក្ខយំ អគមាសិ។ ថុល្លនន្ទា ភិក្ខុនី សបរិវារា គេហំ គន្ត្វា “លសុណេនាវុសោ អត្ថោ”តិ វត្វា “នត្ថយ្យេ, យថាភតំ លសុណំ បរិក្ខីណំ, ខេត្តំ គច្ឆថា”តិ វុត្តា ខេត្តំ គន្ត្វា ន មត្តំ ជានិត្វា លសុណំ អាហរាបេសិ។ ខេត្តបាលោ ឧជ្ឈាយិ “កថញ្ហិ នាម ភិក្ខុនិយោ ន មត្តំ ជានិត្វា លសុណំ ហរាបេស្សន្តី”តិ? តស្ស កថំ សុត្វា យា តា ភិក្ខុនិយោ អប្បិច្ឆា, តាបិ, តាសំ សុត្វា ភិក្ខូបិ, ឧជ្ឈាយិំសុ។ ឧជ្ឈាយិត្វា ច បន ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេសុំ។ ភគវា ថុល្លនន្ទំ ភិក្ខុនិំ គរហិត្វា “ភិក្ខវេ, មហិច្ឆោ បុគ្គលោ នាម វិជាតមាតុយាបិ អប្បិយោ ហោតិ អមនាបោ, អប្បសន្នេ បសាទេតុំ, បសន្នានំ វា ភិយ្យោសោមត្តាយ បសាទំ ជនេតុំ, អនុប្បន្នំ វា លាភំ ឧប្បាទេតុំ, ឧប្បន្នំ វា បន លាភំ ថិរំ កាតុំ ន សក្កោតិ។ អប្បិច្ឆោ បន បុគ្គលោ អប្បសន្នេ បសាទេតុំ, បសន្នានំ វា ភិយ្យោសោមត្តាយ បសាទំ ជនេតុំ, អនុប្បន្នំ វា លាភំ ឧប្បាទេតុំ, ឧប្បន្នំ វា បន លាភំ ថិរំ កាតុំ សក្កោតី”តិអាទិនា នយេន ភិក្ខូនំ តទនុច្ឆវិកំ ធម្មំ កថេត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ថុល្លនន្ទា ឥទានេវ មហិច្ឆា, បុព្ពេបិ មហិច្ឆាយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អញ្ញតរស្មិំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស វយប្បត្តស្ស សមានជាតិកា កុលា បជាបតិំ អាហរិំសុ។ តស្សា នន្ទា នន្ទាវតី សុន្ទរីនន្ទាតិ តិស្សោ ធីតរោ អហេសុំ។ តាសុ បតិកុលំ អគតាសុយេវ ពោធិសត្តោ កាលំ កត្វា សុវណ្ណហំសយោនិយំ និព្ពត្តិ, ជាតិស្សរញាណញ្ចស្ស ឧប្បជ្ជិ។ សោ វយប្បត្តោ សុវណ្ណសញ្ឆន្នំ សោភគ្គប្បត្តំ មហន្តំ អត្តភាវំ ទិស្វា “កុតោ នុ ខោ ចវិត្វា អហំ ឥធូបបន្នោ”តិ អាវជ្ជេន្តោ “មនុស្សលោកតោ”តិ ញត្វា បុន “កថំ នុ ខោ មេ ព្រាហ្មណី ច ធីតរោ ច ជីវន្តី”តិ ឧបធារេន្តោ “បរេសំ ភតិំ កត្វា កិច្ឆេន ជីវន្តី”តិ ញត្វា ចិន្តេសិ “មយ្ហំ សរីរេ សោវណ្ណមយានិ បត្តានិ កោដ្ដនឃដ្ដនខមានិ, ឥតោ តាសំ ឯកេកំ បត្តំ ទស្សាមិ, តេន មេ បជាបតិ ច ធីតរោ ច សុខំ ជីវិស្សន្តី”តិ។ សោ តត្ថ គន្ត្វា បិដ្ឋិវំសកោដិយំ និលីយិ, ព្រាហ្មណី ច ធីតរោ ច ពោធិសត្តំ ទិស្វា “កុតោ អាគតោសិ, សាមី”តិ បុច្ឆិំសុ។ “អហំ តុម្ហាកំ បិតា កាលំ កត្វា សុវណ្ណហំសយោនិយំ និព្ពត្តោ តុម្ហេ ទដ្ឋុំ អាគតោ។ ឥតោ បដ្ឋាយ តុម្ហាកំ បរេសំ ភតិំ កត្វា ទុក្ខជីវិកាយ ជីវនកិច្ចំ នត្ថិ, អហំ វោ ឯកេកំ បត្តំ ទស្សាមិ, តំ វិក្កិណិត្វា សុខេន ជីវថា”តិ ឯកំ បត្តំ ទត្វា អគមាសិ។ សោ ឯតេនេវ និយាមេន អន្តរន្តរា អាគន្ត្វា ឯកេកំ បត្តំ ទេតិ, ព្រាហ្មណី ច ធីតរោ ច អឌ្ឍា សុខិតា អហេសុំ។

អថេកទិវសំ សា ព្រាហ្មណី ធីតរោ អាមន្តេសិ “អម្មា, តិរច្ឆានានំ នាម ចិត្តំ ទុជ្ជានំ។ កទាចិ វោ បិតា ឥធ នាគច្ឆេយ្យ, ឥទានិស្ស អាគតកាលេ សព្ពានិ បត្តានិបិ លុញ្ចិត្វា គណ្ហាមា”តិ។ តា “ឯវំ នោ បិតា កិលមិស្សតី”តិ ន សម្បដិច្ឆិំសុ។ ព្រាហ្មណី បន មហិច្ឆតាយ បុន ឯកទិវសំ សុវណ្ណហំសរាជស្ស អាគតកាលេ “ឯហិ តាវ, សាមី”តិ វត្វា តំ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតំ ឧភោហិ ហត្ថេហិ គហេត្វា សព្ពបត្តានិ លុញ្ចិ។ តានិ បន ពោធិសត្តស្ស រុចិំ វិនា ពលក្ការេន គហិតត្តា សព្ពានិ ពកបត្តសទិសានិ អហេសុំ។ ពោធិសត្តោ បក្ខេ បសារេត្វា គន្តុំ នាសក្ខិ។ អថ នំ សា មហាចាដិយំ បក្ខិបិត្វា បោសេសិ។ តស្ស បុន ឧដ្ឋហន្តានិ បត្តានិ សេតានិ សម្បជ្ជិំសុ។ សោ សញ្ជាតបត្តោ ឧប្បតិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានមេវ គន្ត្វា ន បុន អាគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ថុល្លនន្ទា ឥទានេវ មហិច្ឆា, បុព្ពេបិ មហិច្ឆាយេវ , មហិច្ឆតាយ ច បន សុវណ្ណម្ហា បរិហីនា។ ឥទានិ បន អត្តនោ មហិច្ឆតាយ ឯវ លសុណម្ហាបិ បរិហាយិស្សតិ, តស្មា ឥតោ បដ្ឋាយ លសុណំ ខាទិតុំ ន លភិស្សតិ។ យថា ច ថុល្លនន្ទា, ឯវំ តំ និស្សាយ សេសភិក្ខុនិយោបិ។ តស្មា ពហុំ លភិ

ត្វាបិ បមាណមេវ ជានិតព្ពំ, អប្បំ លភិត្វា បន យថាលទ្ធេនេវ សន្តោសោ កាតព្ពោ, ឧត្តរិ ន បត្ថេតព្ព”ន្តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣៦. “យំ លទ្ធំ តេន តុដ្ឋព្ពំ, អតិលោភោ ហិ បាបកោ;
ហំសរាជំ គហេត្វាន, សុវណ្ណា បរិហាយថា”តិ។

តត្ថ **តុដ្ឋព្ព**ន្តិ តុស្សិតព្ពំ។

ឥទំ បន វត្វា សត្ថា អនេកបរិយាយេន គរហិត្វា “យា បន ភិក្ខុនី លសុណំ ខាទេយ្យ, បាចិត្តិយ”ន្តិ (បាចិ. ៧៩៤) សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ព្រាហ្មណី អយំ ថុល្លនន្ទា អហោសិ, តិស្សោ ធីតរោ ឥទានិ តិស្សោយេវ ភគិនិយោ, សុវណ្ណហំសរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សុវណ្ណហំសជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៣៧] ៧. ពព្ពុជាតកវណ្ណនា

យត្ថេកោ លភតេ ពព្ពុន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កាណមាតុសិក្ខាបទំ (បាចិ. ២៣០ អាទយោ) អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយញ្ហិ កាណមាតា នាម ធីតុវសេន បាកដនាមា ឧបាសិកា អហោសិ សោតាបន្នា អរិយសាវិកា។ សា ធីតរំ កាណំ អញ្ញតរស្មិំ គាមកេ សមានជាតិកស្ស បុរិសស្ស អទាសិ។ កាណា កេនចិទេវ ករណីយេន មាតុ ឃរំ អគមាសិ។ អថស្សា សាមិកោ កតិបាហច្ចយេន ទូតំ បាហេសិ “អាគច្ឆតុ កាណា, ឥច្ឆាមិ កាណាយ អាគមន”ន្តិ។ កាណា ទូតស្ស វចនំ សុត្វា “អម្ម, គមិស្សាមី”តិ មាតរំ អាបុច្ឆិ។ កាណមាតា “ឯត្តកំ កាលំ វសិត្វា កថំ តុច្ឆហត្ថាវ គមិស្សសី”តិ បូវំ បចិ។ តស្មិំយេវ ខណេ ឯកោ បិណ្ឌចារិកោ ភិក្ខុ តស្សា និវេសនំ អគមាសិ, ឧបាសិកា តំ និសីទាបេត្វា បត្តបូរំ បូវំ ទាបេសិ។ សោ ភិក្ខុ និក្ខមិត្វា អញ្ញស្ស អាចិក្ខិ, តស្សបិ តថេវ ទាបេសិ។ សោបិ និក្ខមិត្វា អញ្ញស្ស អាចិក្ខិ, តស្សបិ តថេវាតិ ឯវំ ចតុន្នំ ជនានំ ទាបេសិ ។ យថាបដិយត្តំ បូវំ បរិក្ខយំ អគមាសិ, កាណាយ គមនំ ន សម្បជ្ជិ។ អថស្សា សាមិកោ ទុតិយម្បិ, តតិយម្បិ ទូតំ បាហេសិ។ តតិយំ បាហេន្តោ ច “សចេ កាណា នាគច្ឆិស្សតិ, អហំ អញ្ញំ បជាបតឹ អានេស្សាមី”តិ បាហេសិ។ តយោបិ វារេ តេនេវ ឧបាយេន គមនំ ន សម្បជ្ជិ, កាណាយ សាមិកោ អញ្ញំ បជាបតឹ អានេសិ។ កាណា តំ បវត្តិំ សុត្វា រោទមានា អដ្ឋាសិ។

សត្ថា តំ ការណំ ញត្វា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ កាណមាតាយ និវេសនំ គន្ត្វា បញ្ញត្តាសនេ និសីទិត្វា កាណមាតរំ បុច្ឆិ “កិស្សាយំ កាណា រោទតី”តិ? “ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ ច សុត្វា កាណមាតរំ សមស្សាសេត្វា ធម្មិំ កថំ កថេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា វិហារំ អគមាសិ។ អថ តេសំ ចតុន្នំ ភិក្ខូនំ តយោ វារេ យថាបដិយត្តបូវំ គហេត្វា កាណាយ គមនស្ស ឧបច្ឆិន្នភាវោ ភិក្ខុសង្ឃេ បាកដោ ជាតោ។ អថេកទិវសំ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ចតូហិ នាម ភិក្ខូហិ តយោ វារេ កាណមាតាយ បក្កបូវំ ខាទិត្វា កាណាយ គមនន្តរាយំ កត្វា សាមិកេន បរិច្ចត្តំ ធីតរំ និស្សាយ មហាឧបាសិកាយ ទោមនស្សំ ឧប្បាទិត”ន្តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវ តេ ចត្តារោ ភិក្ខូ កាណមាតាយ សន្តកំ ខាទិត្វា តស្សា ទោមនស្សំ ឧប្បាទេសុំ, បុព្ពេបិ ឧប្បាទេសុំយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ បាសាណកោដ្ដកកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ បរិយោទាតសិប្បោ អហោសិ។ កាសិរដ្ឋេ ឯកស្មិំ និគមេ ឯកោ មហាវិភវោ សេដ្ឋិ អហោសិ, តស្ស និធានគតាយេវ ចត្តាលីស ហិរញ្ញកោដិយោ អហេសុំ។ អថស្ស ភរិយា កាលំ កត្វា ធនសិនេហេន គន្ត្វា ធនបិដ្ឋិយំ មូសិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ឯវំ អនុក្កមេន សព្ពម្បិ តំ កុលំ អព្ពត្ថំ អគមាសិ, វំសោ ឧបច្ឆិជ្ជិ។ សោ គាមោបិ ឆឌ្ឌិតោ អបណ្ណត្តិកភាវំ អគមាសិ។ តទា ពោធិសត្តោ តស្មិំ បុរាណគាមដ្ឋានេ បាសាណេ ឧប្បាដេត្វា កោដ្ដេតិ។ អថ សា មូសិកា គោចរាយ ចរមានា ពោធិសត្តំ បុនប្បុនំ បស្សន្តី ឧប្បន្នសិនេហា ហុត្វា ចិន្តេសិ “មយ្ហំ ធនំ ពហុ និក្ការណេន នស្សិស្សតិ, ឥមិនា សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា ឥទំ ធនំ ទត្វា មំសំ វិក្កិណាបេត្វា ខាទិស្សាមី”តិ។ សា ឯកទិវសំ ឯកំ កហាបណំ មុខេន ឌំសិត្វា ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ សោ តំ ទិស្វា បិយវាចាយ សមាលបន្តោ “កឹ នុ ខោ, អម្ម, កហាបណំ គហេត្វា អាគតាសី”តិ អាហ។ តាត, ឥមំ គហេត្វា អត្តនាបិ បរិភុញ្ជ, មយ្ហម្បិ មំសំ អាហរាតិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិត្វា កហាបណំ អាទាយ ឃរំ គន្ត្វា ឯកេន មាសកេន មំសំ កិណិត្វា អាហរិត្វា តស្សា អទាសិ។ សា តំ គហេត្វា អត្តនោ និវាសដ្ឋានំ គន្ត្វា យថារុចិយា ខាទិ។ តតោ បដ្ឋាយ ឥមិនាវ និយាមេន ទិវសេ ទិវសេ ពោធិសត្តស្ស កហាបណំ ទេតិ, សោបិស្សា មំសំ អាហរតិ។

អថេកទិវសំ តំ មូសិកំ ពិឡារោ អគ្គហេសិ។ អថ នំ សា ឯវមាហ “មា, សម្ម, មំ មារេសី”តិ។ កឹការណា ន មារេស្សាមិ? អហញ្ហិ ឆាតោ មំសំ ខាទិតុកាមោ, ន សក្កា មយា ន មារេតុន្តិ។ កឹ បន ឯកទិវសមេវ មំសំ ខាទិតុកាមោសិ, ឧទាហុ និច្ចកាលន្តិ? “លភមានោ និច្ចកាលម្បិ ខាទិតុកាមោម្ហី”តិ។ “យទិ ឯវំ អហំ តេ និច្ចកាលំ មំសំ ទស្សាមិ, វិស្សជ្ជេហិ ម”ន្តិ។ អថ នំ ពិឡារោ “តេន ហិ អប្បមត្តា ហោហី”តិ វិស្សជ្ជេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា អត្តនោ អាភតំ មំសំ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ កត្វា ឯកំ ពិឡារស្ស ទេតិ, ឯកំ សយំ ខាទតិ។ អថ នំ ឯកទិវសំ អញ្ញោបិ ពិឡារោ អគ្គហេសិ, តម្បិ តថេវ សញ្ញាបេត្វា អត្តានំ វិស្សជ្ជាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ តយោ កោដ្ឋាសេ កត្វា ខាទន្តិ។ បុន អញ្ញោ អគ្គហេសិ, តម្បិ តថេវ សញ្ញាបេត្វា អត្តានំ មោចាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ចត្តារោ កោដ្ឋាសេ កត្វា ខាទន្តិ។ បុន អញ្ញោ អគ្គហេសិ, តម្បិ តថេវ សញ្ញាបេត្វា អត្តានំ មោចាបេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ បញ្ច កោដ្ឋាសេ កត្វា ខាទន្តិ។ សា បញ្ចមំ កោដ្ឋាសំ ខាទមានា អប្បាហារតាយ កិលន្តា កិសា អហោសិ អប្បមំសលោហិតា

ពោធិសត្តោ តំ ទិស្វា “អម្ម, កស្មា មិលាតាសី”តិ វត្វា “ឥមិនា នាម ការណេនា”តិ វុត្តេ “ត្វំ ឯត្តកំ កាលំ កស្មា មយ្ហំ នាចិក្ខិ, អហមេត្ថ កាតព្ពំ ជានិស្សាមី”តិ តំ សមស្សាសេត្វា សុទ្ធផលិកបាសាណេន គុហំ កត្វា អាហរិត្វា “អម្ម, ត្វំ ឥមំ គុហំ បវិសិត្វា និបជ្ជិត្វា អាគតាគតានំ ផរុសាហិ វាចាហិ សន្តជ្ជេយ្យាសី”តិ អាហ។ សា គុហំ បវិសិត្វា និបជ្ជិ។ អថេកោ ពិឡារោ អាគន្ត្វា “ទេហិ, អជ្ជ មេ មំស”ន្តិ អាហ។ អថ នំ មូសិកា “អរេ, ទុដ្ឋពិឡារ, កឹ តេ អហំ មំសហារិកា, អត្តនោ បុត្តានំ មំសំ ខាទា”តិ តជ្ជេសិ។ ពិឡារោ ផលិកគុហាយ និបន្នភាវំ អជានន្តោ កោធវសេន មូសិកំ គណ្ហិស្សាមី”តិ សហសាវ បក្ខន្ទិត្វា ហទយេន ផលិកគុហាយំ បហរិ។ តាវទេវស្ស ហទយំ ភិជ្ជិ, អក្ខីនិ និក្ខមនាការប្បត្តានិ ជាតានិ។ សោ តត្ថេវ ជីវិតក្ខយំ បត្វា ឯកមន្តំ បដិច្ឆន្នដ្ឋានេ បតិ។ ឯតេនូបាយេន អបរោបិ អបរោបីតិ ចត្តារោបិ ជនា ជីវិតក្ខយំ បាបុណិំសុ។ តតោ បដ្ឋាយ មូសិកា និព្ភយា ហុត្វា ពោធិសត្តស្ស ទេវសិកំ ទ្វេ តយោ កហាបណេ ទេតិ។ ឯវំ អនុក្កមេន សព្ពម្បិ ធនំ ពោធិសត្តស្សេវ អទាសិ។ តេ ឧភោបិ យាវជីវំ មេត្តិំ អភិន្ទិត្វា យថាកម្មំ គតា។

សត្ថា ឥមំ អតីតំ អាហរិត្វា អភិសម្ពុទ្ធោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣៧“យត្ថេកោ លភតេ ពព្ពុ, ទុតិយោ តត្ថ ជាយតិ;
តតិយោ ច ចតុត្ថោ ច, ឥទំ តេ ពព្ពុកា ពិល”ន្តិ។

តត្ថ **យត្ថា**តិ យស្មិំ ឋានេ។ **ពព្ពូ**តិ ពិឡារោ។ **ទុតិយោ តត្ថ ជាយតី**តិ យត្ថ ឯកោ មូសិកំ វា មំសំ វា លភតិ, ទុតិយោបិ តត្ថ ពិឡារោ ជាយតិ ឧប្បជ្ជតិ, តថា តតិយោ ច ចតុត្ថោ ច។ ឯវំ តេ តទា ចត្តារោ ពិឡារា អហេសុំ។ ហុត្វា ច បន ទិវសេ ទិវសេ មំសំ ខាទន្តា តេ ពព្ពុកា ឥទំ ផលិកមយំ ពិលំ ឧរេន បហរិត្វា សព្ពេបិ ជីវិតក្ខយំ បត្តាតិ។

ឯវំ សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ចត្តារោ ពិឡារា ចត្តារោ ភិក្ខូ អហេសុំ, មូសិកា កាណមាតា, បាសាណកោដ្ដកមណិការោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ពព្ពុជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៣៨] ៨. គោធជាតកវណ្ណនា

កឹ តេ ជដាហិ ទុម្មេធាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ កុហកភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ហេដ្ឋា កថិតសទិសមេវ។

អតីតេ បន ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គោធាយោនិយំ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ តទា ឯកោ បញ្ចាភិញ្ញោ ឧគ្គតបោ តាបសោ ឯកំ បច្ចន្តគាមំ និស្សាយ អរញ្ញាយតនេ បណ្ណសាលាយំ វសតិ, គាមវាសិនោ តាបសំ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហន្តិ។ ពោធិសត្តោ តស្ស ចង្កមនកោដិយំ ឯកស្មិំ វម្មិកេ វសតិ, វសន្តោ ច បន ទិវសេ ទិវសេ ទ្វេ តយោ វារេ តាបសំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មូបសំហិតំ អត្ថូបសំហិតញ្ច វចនំ សុត្វា តាបសំ វន្ទិត្វា វសនដ្ឋានមេវ គច្ឆតិ។ អបរភាគេ តាបសោ គាមវាសិនោ អាបុច្ឆិត្វា បក្កាមិ។ បក្កមន្តេ ច បន តស្មិំ សីលវតសម្បន្នេ តាបសេ អញ្ញោ កូដតាបសោ អាគន្ត្វា តស្មិំ អស្សមបទេ វាសំ កប្បេសិ។ ពោធិសត្តោ “អយម្បិ សីលវា”តិ សល្លក្ខេត្វា បុរិមនយេនេវ តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។

អថេកទិវសំ និទាឃសមយេ អកាលមេឃេ វុដ្ឋេ វម្មិកេហិ មក្ខិកា និក្ខមិំសុ, តាសំ ខាទនត្ថំ គោធា អាហិណ្ឌឹសុ។ គាមវាសិនោ និក្ខមិត្វា មក្ខិកាខាទកា គោធា គហេត្វា សិនិទ្ធសម្ភារសំយុត្តំ អម្ពិលានម្ពិលំ គោធា

មំសំ សម្បាទេត្វា តាបសស្ស អទំសុ។ តាបសោ គោធាមំសំ ខាទិត្វា រសតណ្ហាយ ពទ្ធោ “ឥទំ មំសំ អតិមធុរំ, កិស្ស មំសំ នាមេត”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “គោធាមំស”ន្តិ សុត្វា “មម សន្តិកំ មហាគោធា អាគច្ឆតិ, តំ មារេត្វា មំសំ ខាទិស្សាមី”តិ ចិន្តេសិ។ ចិន្តេត្វា ច បន ភាជនញ្ច សប្បិលោណាទីនិ ច អាហរាបេត្វា ឯកមន្តេ ឋបេត្វា មុគ្គរមាទាយ កាសាវេន បដិច្ឆាទេត្វា បណ្ណសាលាទ្វារេ ពោធិសត្តស្ស អាគមនំ ឱលោកយមានោ ឧបសន្តូបសន្តោ វិយ ហុត្វា និសីទិ ពោធិសត្តោ សាយន្ហសមយេ “តាបសស្ស សន្តិកំ គមិស្សាមី”តិ និក្ខមិត្វា ឧបសង្កមន្តោវ តស្ស ឥន្ទ្រិយវិប្បការំ ទិស្វា ចិន្តេសិ “នាយំ តាបសោ អញ្ញេសុ ទិវសេសុ និសីទនាការេន និសិន្នោ, អជ្ជេស មំ ឱលោកេន្តោបិ ទុដ្ឋិន្ទ្រិយោ ហុត្វា ឱលោកេតិ, បរិគ្គណ្ហិស្សាមិ ន”ន្តិ។ សោ តាបសស្ស ហេដ្ឋាវាតេ ឋត្វា គោធាមំសគន្ធំ ឃាយិត្វា “ឥមិនា កូដតាបសេន អជ្ជ គោធាមំសំ ខាទិតំ ភវិស្សតិ, តេនេស រសតណ្ហាយ ពទ្ធោ អជ្ជ មំ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបសង្កមន្តំ មុគ្គរេន បហរិត្វា មំសំ បចិត្វា ខាទិតុកាមោ ភវិស្សតី”តិ តស្ស សន្តិកំ អនុបគន្ត្វាវ បដិក្កមិត្វា វិចរតិ។

តាបសោ ពោធិសត្តស្ស អនាគមនភាវំ ញត្វា “ឥមិនា ‘អយំ មំ បហរិតុកាមោ’តិ ញាតំ ភវិស្សតិ, តេន ការណេន នាគច្ឆតិ, អនាគច្ឆន្តស្សាបិស្ស កុតោ មុត្តី”តិ មុគ្គរំ នីហរិត្វា ខិបិ។ សោ តស្ស អគ្គនង្គុដ្ឋមេវ អាសាទេសិ។ ពោធិសត្តោ វេគេន វម្មិកំ បវិសិត្វា អញ្ញេន ឆិទ្ទេន សីសំ ឧក្ខិបិត្វា “អម្ភោ កូដជដិល, អហំ តវ សន្តិកំ ឧបសង្កមន្តោ ‘សីលវា’តិ សញ្ញាយ ឧបសង្កមឹ, ឥទានិ បន តេ មយា កូដភាវោ ញាតោ, តាទិសស្ស មហាចោរស្ស កឹ ឥមិនា បព្ពជ្ជាលិង្គេនា”តិ វត្វា តំ គរហន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៣៨. “កឹ តេ ជដាហិ ទុម្មេធ, កឹ តេ អជិនសាដិយា;
អព្ភន្តរំ តេ គហនំ, ពាហិរំ បរិមជ្ជសី”តិ។

តត្ថ **កឹ តេ ជដាហិ ទុម្មេធា**តិ អម្ភោ ទុម្មេធ, និប្បញ្ញ ឯតា បព្ពជិតេន ធារេតព្ពា ជដា, បព្ពជ្ជាគុណរហិតស្ស កឹ តេ តាហិ ជដាហីតិ អត្ថោ។ **កឹ តេ អជិនសាដិយា**តិ អជិនសាដិយា អនុច្ឆវិកស្ស សំវរស្ស អភាវកាលតោ បដ្ឋាយ កឹ តេ អជិនសាដិយា។ **អព្ភន្តរំ តេ គហន**ន្តិ តវ អព្ភន្តរំ ហទយំ រាគទោសមោហគហនេន គហនំ បដិច្ឆន្នំ។ **ពាហិរំ បរិមជ្ជសី**តិ សោ ត្វំ អព្ភន្តរេ គហនេ ន្ហានាទីហិ ចេវ លិង្គគហនេន ច ពាហិរំ បរិមជ្ជសិ, តំ បរិមជ្ជន្តោ កញ្ជិកបូរិតលាពុ វិយ វិសបូរិតចាដិ វិយ អាសីវិសបូរិតវម្មិកោ វិយ គូថបូរិតចិត្តឃដោ វិយ ច ពហិមដ្ឋោវ ហោសិ, កឹ តយា ចោរេន ឥធ វសន្តេន, សីឃំ ឥតោ បលាយាហិ, នោ ចេ បលាយសិ, គាមវាសីនំ តេ អាចិក្ខិត្វា និគ្គហំ ការាបេស្សាមីតិ។

ឯវំ ពោធិសត្តោ កូដតាបសំ តជ្ជេត្វា វម្មិកមេវ បាវិសិ, កូដតាបសោបិ តតោ បក្កាមិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កូដតាបសោ អយំ កុហកោ អហោសិ, បុរិមោ សីលវន្តតាបសោ សារិបុត្តោ, គោធាបណ្ឌិតោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

គោធាជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៣៩] ៩. ឧភតោភដ្ឋជាតកវណ្ណនា

អក្ខី ភិន្នា បដោ នដ្ឋោតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា កិរ ធម្មសភាយំ ភិក្ខូ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, សេយ្យថាបិ នាម ឆវាលាតំ ឧភតោបទិត្តំ មជ្ឈេ គូថគតំ នេវារញ្ញេ កដ្ឋត្ថំ ផរតិ, ន គាមេ កដ្ឋត្ថំ ផរតិ, ឯវមេវ ទេវទត្តោ ឯវរូបេ និយ្យានិកសាសនេ បព្ពជិត្វា ឧភតោ ភដ្ឋោ ឧភតោ បរិពាហិរោ ជាតោ, គិហិបរិភោគា ច បរិហីនោ, សាមញ្ញត្ថញ្ច ន បរិបូរេតី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ ឧភតោ ភដ្ឋោ ហោតិ, អតីតេបិ ឧភតោ ភដ្ឋោ អហោសិយេវា”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ រុក្ខទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តទា ឯកស្មិំ គាមកេ ពាឡិសិកា វសន្តិ។ អថេកោ ពាឡិសិកោ ពឡិសំ អាទាយ ទហរេន បុត្តេន សទ្ធឹ យស្មិំ សោព្ភេ បកតិយាបិ ពាឡិសិកា មច្ឆេ គណ្ហន្តិ, តត្ថ គន្ត្វា ពឡិសំ ខិបិ។ ពឡិសោ ឧទកបដិច្ឆន្នេ ឯកស្មិំ ខាណុកេ លគ្គិ។ ពាឡិសិកោ តំ អាកឌ្ឍិតុំ អសក្កោន្តោ ចិន្តេសិ “អយំ ពឡិសោ មហាមច្ឆេ លគ្គោ ភវិស្សតិ, បុត្តកំ មាតុ សន្តិកំ បេសេត្វា បដិវិស្សកេហិ សទ្ធឹ កលហំ ការាបេមិ, ឯវំ ឥតោ ន កោចិ កោដ្ឋាសំ បច្ចាសីសិស្សតី”តិ។ សោ បុត្តំ អាហ “គច្ឆ, តាត, អម្ហេហិ មហាមច្ឆស្ស លទ្ធភាវំ មាតុ អាចិក្ខាហិ, ‘បដិវិស្សកេហិ កិរ សទ្ធឹ កលហំ ករោហី’តិ វទេហី”តិ។ សោ បុត្តំ បេសេត្វា ពឡិសំ អាកឌ្ឍិតុំ អសក្កោន្តោ រជ្ជុច្ឆេទនភយេន ឧត្តរិសាដកំ ថលេ ឋបេត្វា ឧទកំ ឱតរិត្វា មច្ឆលោភេន មច្ឆំ ឧបធារេន្តោ ខាណុកេហិ បហរិត្វា ទ្វេបិ អក្ខីនិ ភិន្ទិ។ ថលេ ឋបិតសាដកំបិស្ស ចោរោ ហរិ។

សោ វេទនាប្បត្តោ ហុត្វា ហត្ថេន អគ្គីនិ ឧប្បីឡយមានោ គហេត្វា ឧទកា ឧត្តរិត្វា កម្បមានោ សាដកំ បរិយេសតិ។

សាបិស្ស ភរិយា "កលហំ កត្វា កស្សចិ អបច្ចាសីសនភាវំ ករិស្សាមី"តិ ឯកស្មីយេវ កណ្ណេ តាលបណ្ណំ បិឡន្ធិត្វា ឯកំ អក្ខី ឧក្ខលិមសិយា អញ្ជេត្វា កុក្កុរំ អង្កេនាទាយ បដិវិស្សកឃរំ អគមាសិ។ អថ នំ ឯកា សហាយិកា ឯវមាហ "ឯកស្មីយេវ តេ កណ្ណេ តាលបណ្ណំ បិឡន្ធិតំ, ឯកំ អក្ខិ អញ្ជិតំ, បិយបុត្តំ វិយ កុក្កុរំ អង្កេនាទាយ ឃរតោ ឃរំ គច្ឆសិ, កឹ ឧម្មត្តិកាសិ ជាតា"តិ។ "នាហំ ឧម្មត្តិកា, ត្វំ បន មំ អការណេន អក្កោសសិ បរិភាសសិ, ឥទានិ តំ គាមភោជកស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា អដ្ឋ កហាបណេ ទណ្ឌាបេស្សាមី"តិ ឯវំ កលហំ កត្វា ឧភោបិ គាមភោជកស្ស សន្តិកំ អគមំសុ។ កលហេ វិសោធិយមានេ តស្សាយេវ មត្ថកេ ទណ្ឌោ បតិ។ អថ នំ ពន្ធិត្វា "ទណ្ឌំ ទេហី"តិ បោថេតុំ អារភឹសុ។

រុក្ខទេវតា គាមេ តស្សា ឥមំ បវត្តឹ, អរញ្ញេ ចស្សា បតិនោ តំ ព្យសនំ ទិស្វា ខន្ធន្តរេ ឋិតា "ភោ បុរិស, តុយ្ហំ ឧទកេបិ កម្មន្តោ បទុដ្ឋោ ថលេបិ, ឧភតោភដ្ឋោ ជាតោ"តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៣៩. "អក្ខី ភិន្នា បដោ នដ្ឋោ, សខិគេហេ ច ភណ្ឌនំ;
ឧភតោ បទុដ្ឋា កម្មន្តា, ឧទកម្ហិ ថលម្ហិ ចា"តិ។

តត្ថ **សខិគេហេ ច ភណ្ឌន**ន្តិ សខី នាម សហាយិកា, តស្សា ច គេហេ តវ ភរិយាយ ភណ្ឌនំ កតំ, ភណ្ឌនំ កត្វា ពន្ធិត្វា បោថេត្វា ទណ្ឌំ ទាបិយតិ។ **ឧភតោ បទុដ្ឋា កម្មន្តា**តិ ឯវំ តវ ទ្វីសុបិ ឋានេសុ កម្មន្តា បទុដ្ឋាយេវ ភិន្នាយេវ។ កតរេសុ ទ្វីសុ? **ឧទកម្ហិ ថលម្ហិ ចា**តិ, អក្ខិភេទេន បដនាសេន ច ឧទកេ កម្មន្តា បទុដ្ឋា, សខិគេហេ ភណ្ឌនេន ថលេ កម្មន្តា បទុដ្ឋាតិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ "តទា ពាឡិសិកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, រុក្ខទេវតា បន អហមេវ អហោសិ"ន្តិ។

ឧភតោភដ្ឋជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៤០] ១០. កាកជាតកវណ្ណនា

និច្ចំ ឧព្ពិគ្គហទយាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ញាតត្ថចរិយំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ទ្វាទសកនិបាតេ **ភទ្ទសាលជាតកេ** (ជា. ១.១២.១៣ អាទយោ) អាវិ ភវិស្សតិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កាកយោនិយំ និព្ពត្តិ។ អថេកទិវសំ រញ្ញោ បុរោហិតោ ពហិនគរេ នទិយំ ន្ហាយិត្វា គន្ធេ វិលិម្បិត្វា មាលំ បិឡន្ធិត្វា វរវត្ថនិវត្ថោ នគរំ បាវិសិ។ នគរទ្វារតោរណេ ទ្វេ កាកា និសិន្នា ហោន្តិ។ តេសុ ឯកោ ឯកំ អាហ – "សម្ម, អហំ ឥមស្ស ព្រាហ្មណស្ស មត្ថកេ សរីរវឡញ្ជំ បាតេស្សាមី"តិ។ ឥតរោ "មា តេ ឯតំ រុច្ចិ, អយំ ព្រាហ្មណោ ឥស្សរោ, ឥស្សរជនេន ច សទ្ធឹ វេរំ នាម បាបកំ។ អយញ្ហិ កុទ្ធោ សព្ពេបិ កាកេ វិនាសេយ្យា"តិ។ "ន សក្កា មយា ន កាតុ"ន្តិ។ "តេន ហិ បញ្ញាយិស្សសី"តិ វត្វា ឥតរោ កាកោ បលាយិ។ សោ តោរណស្ស ហេដ្ឋាភាគំ សម្បត្តេ ព្រាហ្មណេ ឱលម្ពកំ ចាលេន្តោ វិយ តស្ស មត្ថកេ វច្ចំ បាតេសិ។ ព្រាហ្មណោ កុជ្ឈិត្វា កាកេសុ វេរំ ពន្ធិ។

តស្មឹ កាលេ ឯកា ភតិយា វីហិកោដ្ដិកទាសី វីហី គេហទ្វារេ អាតបេ បត្ថរិត្វា រក្ខន្តី និសិន្នាវ និទ្ទំ ឱក្កមិ។ តស្សា បមាទំ ញត្វា ឯកោ ទីឃលោមកោ ឯឡកោ អាគន្ត្វា វីហី ខាទិ, សា បពុជ្ឈិត្វា តំ ទិស្វា បលាបេសិ។ ឯឡកោ ទុតិយម្បិ, តតិយម្បិ តស្សា តថេវ និទ្ទាយនកាលេ អាគន្ត្វា វីហី ខាទិ។ សាបិ តំ តិក្ខត្តុំ បលាបេត្វា ចិន្តេសិ "អយំ បុនប្បុនំ ខាទន្តោ ឧបឌ្ឍវីហី ខាទិស្សតិ, ពហុ មេ ឆេទោ ភវិស្សតិ, ឥទានិស្ស បុន អនាគមនការណំ ករិស្សាមី"តិ។ សា អលាតំ គហេត្វា និទ្ទាយមានា វិយ និសីទិត្វា វីហិខាទនត្ថាយ ឯឡកេ សម្បត្តេ ឧដ្ឋាយ អលាតេន ឯឡកំ បហរិ, លោមានិ អគ្គឹ គណ្ហឹសុ។ សោ សរីរេ ឈាយន្តេ "អគ្គឹ និព្ពាបេស្សាមី"តិ វេគេន គន្ត្វា ហត្ថិសាលាយ សមីបេ ឯកិស្សា តិណកុដិយា សរីរំ ឃំសិ, សា បជ្ជលិ។ តតោ ឧដ្ឋិតា ជាលា ហត្ថិសាលំ គណ្ហិ។ ហត្ថិសាលាសុ ឈាយន្តីសុ ហត្ថិបិដ្ឋានិ ឈាយឹសុ, ពហូ ហត្ថី វណិតសរីរា អហេសុំ។ វេជ្ជា ហត្ថី អរោគេ កាតុំ អសក្កោន្តា រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា បុរោហិតំ អាហ "អាចរិយ, ហត្ថិវេជ្ជា ហត្ថី តិកិច្ឆិតុំ ន សក្កោន្តិ, អបិ កិញ្ចិ ភេសជ្ជំ ជានាសី"តិ។ "ជានាមិ, មហារាជា"តិ។ "កឹ លទ្ធុំ វដ្ដតី"តិ? "កាកវសា, មហារាជា"តិ។ រាជា "តេន ហិ កាកេ មារេត្វា វសំ អាហរថា"តិ អាហ។ តតោ បដ្ឋាយ កាកេ មារេត្វា វសំ អលភិត្វា តត្ថ តត្ថេវ រាសី ករោន្តិ, កាកានំ មហាភយំ ឧប្បជ្ជិ។

តទា ពោធិសត្តោ អសីតិកាកសហស្សបរិវារោ មហាសុសានេ វសតិ។ អថេកោ កាកោ គន្ត្វា កាកានំ ឧប្បន្នភយំ ពោធិសត្តស្ស អារោចេសិ។ សោ ចិន្តេសិ “ឋបេត្វា មំ អញ្ញោ មយ្ហំ ញាតកានំ ឧប្បន្នភយំ ហរិតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, ហរិស្សាមិ ន”ន្តិ ទស បារមិយោ អាវជ្ជេត្វា មេត្តាបារមី បុរេចារិកំ កត្វា ឯកវេគេន បក្ខន្ទិត្វា វិវដមហាវាតបានេន បវិសិត្វា រញ្ញោ អាសនស្ស ហេដ្ឋា បាវិសិ។ អថ នំ ឯកោ មនុស្សោ គហិតុកាមោ អហោសិ។ រាជា “សរណំ បវិដ្ឋោ, មា គណ្ហី”តិ វារេសិ។ មហាសត្តោ ថោកំ វិស្សមិត្វា មេត្តាបារមី អាវជ្ជេត្វា ហេដ្ឋាសនា និក្ខមិត្វា រាជានំ អាហ – “មហារាជ, រញ្ញា នាម ឆន្ទាទិវសេន អគន្ត្វា រជ្ជំ ការេតុំ វដ្ដតិ។ យំ យំ កម្មំ កត្តព្ពំ ហោតិ, សព្ពំ និសម្ម ឧបធារេត្វា កាតុំ វដ្ដតិ។ យញ្ច កយិរមានំ និប្ផជ្ជតិ, តទេវ កាតុំ វដ្ដតិ, ន ឥតរំ។ សចេ ហិ រាជានោ យំ កយិរមានំ ន និប្ផជ្ជតិ, តំ ករោន្តិ, មហាជនស្ស មរណភយបរិយោសានំ មហាភយំ ឧប្បជ្ជតិ ។ បុរោហិតោ វេរវសិកោ ហុត្វា មុសាវាទំ អភាសិ, កាកានំ វសា នាម នត្ថី”តិ។ តំ សុត្វា រាជា បសន្នចិត្តោ ពោធិសត្តស្ស កញ្ចនភទ្ទបីឋំ ទាបេត្វា តត្ថ និសិន្នស្ស បក្ខន្តរានិ សតបាកសហស្សបាកតេលេហិ មក្ខាបេត្វា កញ្ចនតដ្ដកេ រាជារហំ សុភោជនំ ភោជាបេត្វា បានីយំ បាយេត្វា សុហិតំ វិគតទរថំ មហាសត្តំ ឯតទវោច “បណ្ឌិត, ត្វំ ‘កាកានំ វសា នាម នត្ថី’តិ វទេសិ, កេន ការណេន នេសំ វសា ន ហោតី”តិ ពោធិសត្តោ “ឥមិនា ច ឥមិនា ច ការណេនា”តិ សកលនិវេសនំ ឯករវំ កត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៤០. “និច្ចំ ឧព្ពិគ្គហទយា, សព្ពលោកវិហេសកា;
តស្មា នេសំ វសា នត្ថិ, កាកានម្ហាក ញាតិន”ន្តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – មហារាជ, កាកា នាម **និច្ចំ** ឧព្ពិគ្គមានសា ភយប្បត្តាវ វិហរន្តិ, **សព្ពលោកស្ស** ច **វិហេសកា,** ខត្តិយាទយោ មនុស្សេបិ ឥត្ថិបុរិសេបិ កុមារកុមារិកាទយោបិ វិហេឋេន្តា កិលមេន្តាវ វិចរន្តិ, **តស្មា** ឥមេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ **នេសំ អម្ហាកំ ញាតីនំ កាកានំ វសា** នាម **នត្ថិ**។ អតីតេបិ ន ភូតបុព្ពា, អនាគតេបិ ន ភវិស្សតីតិ។

ឯវំ មហាសត្តោ ឥមំ ការណំ ឧត្តានំ កត្វា “មហារាជ, រញ្ញា នាម អនិសម្ម អនុបធារេត្វា កម្មំ ន កត្តព្ព”ន្តិ រាជានំ ពោធេសិ។ រាជា តុស្សិត្វា ពោធិសត្តំ រជ្ជេន បូជេសិ។ ពោធិសត្តោ រជ្ជំ រញ្ញោយេវ បដិទត្វា រាជានំ បញ្ចសុ សីលេសុ បតិដ្ឋាបេត្វា សព្ពសត្តានំ អភយំ យាចិ។ រាជា តស្ស ធម្មទេសនំ សុត្វា សព្ពសត្តានំ អភយំ ទត្វា កាកានំ និពទ្ធទានំ បដ្ឋបេសិ។ ទិវសេ ទិវសេ តណ្ឌុលម្ពណស្ស ភត្តំ បចិត្វា នានគ្គរសេហិ ឱមទ្ទិត្វា កាកានំ ទីយតិ, មហាសត្តស្ស បន រាជភោជនមេវ ទីយិត្ថ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ពារាណសិរាជា អានន្ទោ អហោសិ, កាករាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

កាកជាតកវណ្ណនា ទសមា។

អសម្បទានវគ្គោ ចុទ្ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អសម្បទានភីរុកំ, ឃតាសនឈានសោធំ;
ចន្ទាភំ សុវណ្ណហំសំ, ពព្ពុគោធុភតោភដ្ឋំ;
កាករាជាតិ តេ ទសាតិ។

១៥. កកណ្ដកវគ្គោ

[១៤១] ១. គោធាជាតកវណ្ណនា

ន បាបជនសំសេវីតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ឯកំ វិបក្ខសេវិំ ភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ មហិឡាមុខជាតកេ កថិតសទិសមេវ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ គោធាយោនិយំ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ សោ វយប្បត្តោ នទីតីរេ មហាពិលេ អនេកគោធាសតបរិវារោ វាសំ កប្បេសិ។ តស្ស បុត្តោ គោធាបិល្លកោ ឯកេន កកណ្ដកេន សទ្ធិំ សន្ថវំ កត្វា តេន សទ្ធិំ សម្មោទមានោ វិហរន្តោ “កកណ្ដកំ បរិស្សជិស្សាមី”តិ អវត្ថរតិ។ តស្ស តេន សទ្ធិំ វិស្សាសំ គោធារាជស្ស អារោចេសុំ។ គោធារាជា បុត្តំ បក្កោសាបេត្វា “តាត, ត្វំ អដ្ឋានេ វិស្សាសំ ករោសិ,

កកណ្ដកា នាម នីចជាតិកា, តេហិ សទ្ធិំ វិស្សាសោ ន កត្តព្ពោ។ សចេ ត្វំ តេន សទ្ធិំ វិស្សាសំ ករិស្សសិ, តំ កកណ្ដកំ និស្សាយ សព្ពម្បេតំ គោធាកុលំ វិនាសំ បាបុណិស្សតិ, ឥតោ បដ្ឋាយ ឯតេន សទ្ធិំ វិស្សាសំ មា អកាសី''តិ អាហ។ សោ ករោតិយេវ។ ពោធិសត្តោ បុនប្បុនំ កថេន្តោបិ តស្ស តេន សទ្ធិំ វិស្សាសំ វារេតុំ អសក្កោន្តោ ''អវស្សំ អម្ហាកំ ឯតំ កកណ្ដកំ និស្សាយ ភយំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ, តស្មិំ ឧប្បន្នេ បលាយនមគ្គំ សម្បាទេតុំ វដ្ដតី''តិ ឯកេន បស្សេន វាតពិលំ ការាបេសិ។

បុត្តោបិស្ស អនុក្កមេន មហាសរីរោ អហោសិ, កកណ្ដកោ បន បុរិមប្បមាណោយេវ។ ឥតរោ ''កកណ្ដកំ បរិស្សជិស្សាមី''តិ អន្តរន្តរា អវត្ថរតិយេវ, កកណ្ដកស្ស បព្ពតកូដេន អវត្ថរណកាលោ វិយ ហោតិ។ សោ កិលមន្តោ ចិន្តេសិ ''សចេ អយំ អញ្ញានិ កតិបយានិ ទិវសានិ មំ ឯវំ បរិស្សជិស្សតិ, ជីវិតំ មេ នត្ថិ, ឯកេន លុទ្ទកេន សទ្ធិំ ឯកតោ ហុត្វា ឥមំ គោធាកុលំ វិនាសេស្សាមី''តិ។ អថេកទិវសំ និទាឃសមយេ មេឃេ វុដ្ឋេ វម្មិកមក្ខិកា ឧដ្ឋហឹសុ, តតោ តតោ គោធា និក្ខមិត្វា មក្ខិកាយោ ខាទន្តិ។ ឯកោ គោធាលុទ្ទកោ គោធាពិលំ ភិន្ទនត្ថាយ កុទ្ទាលំ គហេត្វា សុនខេហិ សទ្ធិំ អរញ្ញំ បាវិសិ។ កកណ្ដកោ តំ ទិស្វា ''អជ្ជ អត្តនោ មនោរថំ បូរេស្សាមី''តិ តំ ឧបសង្កមិត្វា អវិទូរេ និបជ្ជិត្វា ''ភោ បុរិស , កស្មា អរញ្ញេ វិចរសី''តិ បុច្ឆិ។ សោ ''គោធានំ អត្ថាយា''តិ អាហ។ ''អហំ អនេកសតានំ គោធានំ អាសយំ ជានាមិ, អគ្គិញ្ច បលាលញ្ច អាទាយ ឯហី''តិ តំ តត្ថ នេត្វា ''ឥមស្មិំ ឋានេ បលាលំ បក្ខិបិត្វា អគ្គិំ ទត្វា ធូមំ កត្វា សមន្តា សុនខេ ឋបេត្វា សយំ មហាមុគ្គរំ គហេត្វា និក្ខន្តា និក្ខន្តា គោធា បហរិត្វា មារេត្វា រាសិំ កត្វា យាហី''តិ ឯវញ្ច បន វត្វា ''អជ្ជ បច្ចាមិត្តស្ស បិដ្ឋិំ បស្សិស្សាមី''តិ ឯកស្មិំ ឋានេ សីសំ ឧក្ខិបិត្វា និបជ្ជិ។ លុទ្ទកោបិ បលាលធូមំ អកាសិ, ធូមោ ពិលំ បាវិសិ, គោធា ធូមន្ធា មរណភយតជ្ជិតា និក្ខមិត្វា បលាយិតុំ អារទ្ធា។ លុទ្ទកោ និក្ខន្តំ និក្ខន្តំ បហរិត្វា មារេសិ, តស្ស ហត្ថតោ មុត្តា សុនខា គណ្ហឹសុ។ គោធានំ មហាវិនាសោ ឧប្បជ្ជិ។

ពោធិសត្តោ ''កកណ្ដកំ និស្សាយ ភយំ ឧប្បន្ន''ន្តិ ញត្វា ''បាបបុរិសសំសគ្គោ នាម ន កត្តព្ពោ, បាបេ និស្សាយ ហិតសុខំ នាម នត្ថិ, ឯកស្ស បាបកកណ្ដកស្ស វសេន ឯត្តកានំ គោធានំ វិនាសោ ជាតោ''តិ វាតពិលេន បលាយន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៤១. ''ន បាបជនសំសេវី, អច្ចន្តសុខមេធតិ;
គោធាកុលំ កកណ្ដាវ, កលិំ បាបេតិ អត្តាន''ន្តិ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – **បាបជនសំសេវី** បុគ្គលោ **អច្ចន្តសុខំ** ឯកន្តសុខំ និរន្តរសុខំ នាម ន ឯធតិ ន វិន្ទតិ ន បដិលភតិ។ យថា កឹ? **គោធាកុលំ កកណ្ដាវ**។ យថា កកណ្ដកតោ គោធាកុលំ សុខំ ន លភតិ, ឯវំ បាបជនសំសេវី បុគ្គលោ សុខំ ន លភតិ។ បាបជនំ បន សេវន្តោ ឯកន្តេនេវ **កលិំ បាបេតិ អត្តានំ**, កលិ វុច្ចតិ វិនាសោ, ឯកន្តេនេវ បាបសេវី អត្តានញ្ច អញ្ញេ ច អត្តនា សទ្ធិំ វសន្តេ វិនាសំ បាបេតិ។ បាឡិយំ បន ''ផលំ បាបេយ្យា''តិ លិខន្តិ។ តំ ព្យញ្ជនំ អដ្ឋកថាយំ នត្ថិ, អត្ថោបិស្ស ន យុជ្ជតិ។ តស្មា យថាវុត្តមេវ គហេតព្ពំ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – ''តទា កកណ្ដកោ ទេវទត្តោ អហោសិ, ពោធិសត្តស្ស បុត្តោ អនោវាទកោ គោធាបិល្លកោ វិបក្ខសេវី ភិក្ខុ, គោធារាជា បន អហមេវ អហោសិ''ន្តិ។

គោធាជាតកវណ្ណនា បឋមា។

[១៤២] ២. សិង្គាលជាតកវណ្ណនា

ឯតញ្ហិ តេ ទុរាជានន្តិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស វធាយ បរិសក្កនំ អារព្ភ កថេសិ។ ធម្មសភាយញ្ហិ ភិក្ខូនំ កថំ សុត្វា សត្ថា ''ន, ភិក្ខវេ, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មយ្ហំ វធាយ បរិសក្កតិ, បុព្ពេបិ បរិសក្កិយេវ, ន ច មំ មារេតុំ អសក្ខិ, សយមេវ បន កិលន្តោ''តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សិង្គាលយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា សិង្គាលរាជា ហុត្វា សិង្គាលគណបរិវុតោ សុសានវនេ វិហាសិ។ តេន សមយេន រាជគហេ ឧស្សវោ អហោសិ, យេភុយ្យេន មនុស្សា សុរំ បិវន្តិ, សុរាឆណោយេវ កិរេសោ។ អថេត្ថ សម្ពហុលា ធុត្តា ពហុំ សុរញ្ច មំសញ្ច អាហរាបេត្វា មណ្ឌិតបសាធិតា គាយិត្វា គាយិត្វា សុរញ្ច បិវន្តិ, មំសញ្ច ខាទន្តិ។ តេសំ បឋមយាមាវសានេ មំសំ ខីយិ, សុរា បន ពហុការ។ អថេកោ ធុត្តោ ''មំសខណ្ឌំ ទេហី''តិ អាហ។ ''មំសំ ខីណ''ន្តិ ច វុត្តេ ''មយិ ឋិតេ មំសក្ខយោ នាម នត្ថី''តិ វត្វា ''អាមកសុសានេ មតមនុស្សមំសំ ខាទនត្ថាយ អាគតេ សិង្គាលេ មារេត្វា មំសំ អាហរិស្សាមី''តិ មុគ្គរំ គហេត្វា និទ្ធមនមគ្គេន នគរា និក្ខមិត្វា សុសានំ គន្ត្វា មុគ្គរំ គហេត្វា មតកោ វិយ ឧត្តានោ និបជ្ជិ។ តស្មិំ ខណេ ពោធិសត្តោ សិង្គាលគណបរិវុតោ តត្ថ គតោ តំ ទិស្វា ''នាយំ មតកោ''តិ ញត្វាបិ ''សុដ្ឋុតរំ ឧបបរិក្ខិស្សាមី''តិ តស្ស

អធោវាតេន គន្ធា សរិរគន្ធំ ឃាយិត្វា តថតោវស្ស អមតកភាវំ ញត្វា “លជ្ជាបេត្វា នំ ឧយ្យោជេស្សាមី”តិ គន្ធា មុត្តករោជិយំ ឧំសិត្វា អាកឌ្ឍិ, ធុត្តោ មុគ្គរំ ន វិស្សជិ, ឧបសង្កមន្តម្បិ ន ឱលោកេន្តោ នំ គាឡ្ហតរំ អគ្គហេសិ។ ពោធិសត្តោ បដិក្កមិត្វា “ភោ បុរិស, សចេ ត្វំ មតកោ ភវេយ្យាសិ, ន មយិ មុគ្គរំ អាកឌ្ឍន្តេ គាឡ្ហតរំ គណ្ហេយ្យាសិ, ឥមិនា ការណេន តវ មតកភាវោ វា អមតកភាវោ វា ទុជ្ជានោ”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤២“ឯតម្បិ តេ ទុរាជានំ, យំ សេសិ មតសាយិកំ;
យស្ស តេ កឌ្ឍមានស្ស, ហត្ថា ទណ្ឌោ ន មុច្ចតី”តិ។

តត្ថ **ឯតម្បិ តេ ទុរាជាន**ន្តិ ឯតំ ការណំ តវ ទុវិញ្ញេយ្យំ។ **យំ សេសិ មតសាយិក**ន្តិ យេន ការណេន ត្វំ មតសាយិកំ សេសិ, មតកោ វិយ ហុត្វា សយសិ។ **យស្ស តេ កឌ្ឍមានស្សា**តិ យស្ស តវ ទណ្ឌកោដិយំ គហេត្វា កឌ្ឍិយមានស្ស ហត្ថតោ ទណ្ឌោ ន មុច្ចតិ, សោ ត្វំ តថតោ មតកោ នាម ន ហោសីតិ។

ឯវំ វុត្តេ សោ ធុត្តោ “អយំ មម អមតកភាវំ ជានាតី”តិ ឧដ្ឋាយ ទណ្ឌំ ខិបិ, ទណ្ឌោ វិរជ្ឈិ។ ធុត្តោ “គច្ឆ, វិរទ្ធោ ទានិសិ មយា”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ និវត្តិត្វា “ភោ បុរិស, មំ វិរជ្ឈន្តោបិ ត្វំ អដ្ឋ មហានិរយេ សោឡស ច ឧស្សទនិរយេ អវិរទ្ធោយេវា”តិ វត្វា បក្កាមិ។ ធុត្តោ កិញ្ចិ អលភិត្វា សុសានា និក្ខមិត្វា បរិខាយំ ន្ហាយិត្វា អាគតមគ្គេនេវ នគរំ បាវិសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ធុត្តោ ទេវទត្តោ អហោសិ, សិង្គាលរាជា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សិង្គាលជាតកវណ្ណនា ទុតិយា។

[១៤៣] ៣. វិរោចជាតកវណ្ណនា

លសី ច តេ និប្ផលិតាតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ ទេវទត្តស្ស គយាសីសេ សុគតាលយស្ស ទស្សិតភាវំ អារព្ភ កថេសិ។ ទេវទត្តោ ហិ បរិហីនជ្ឈានោ លាភសក្ការបរិហីនោ “អត្ថេកោ ឧបាយោ”តិ ចិន្តេត្វា សត្ថារំ បញ្ច វត្ថូនិ យាចិត្វា អលភមានោ ទ្វិន្នំ អគ្គសាវកានំ សទ្ធិវិហារិកេ អធុនា បព្ពជិតេ ធម្មវិនយម្ហិ អកោវិទេ បញ្ចសតេ ភិក្ខូ គហេត្វា គយាសីសំ គន្ត្វា សង្ឃំ ភិន្ទិត្វា ឯកសីមាយំ អាវេណិកំ សង្ឃកម្មំ អកាសិ។ សត្ថា តេសំ ភិក្ខូនំ ញាណបរិបាកកាលំ ញត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកេ បេសេសិ។ តេ ទិស្វា ទេវទត្តោ តុដ្ឋមានសោ រត្តិំ ធម្មំ ទេសយមានោ “ពុទ្ធលីលំ ករិស្សាមី”តិ សុគតាលយំ ទស្សេន្តោ “វិគតថិនមិទ្ធោ ខោ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ភិក្ខុសង្ឃោ, បដិភាតុ តំ ភិក្ខូនំ ធម្មីកថា, បិដ្ឋិ មេ អាគិលាយតិ, តមហំ អាយមិស្សាមី”តិ វត្វា និទ្ទំ ឧបគតោ ។ ទ្វេ អគ្គសាវកា តេសំ ភិក្ខូនំ ធម្មំ ទេសេត្វា មគ្គផលេហិ បពោធេត្វា សព្ពេ អាទាយ វេឡុវនមេវ បច្ចាគមឹសុ។

កោកាលិកោ វិហារំ តុច្ឆំ ទិស្វា ទេវទត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “អាវុសោ ទេវទត្ត, បរិសំ តេ ភិន្ទិត្វា ទ្វេ អគ្គសាវកា វិហារំ តុច្ឆំ កត្វា គតា, ត្វំ បន និទ្ទាយសិយេវា”តិ វត្វា ឧត្តរាសង្គមស្ស អបនេត្វា ភិត្តិយំ បិដ្ឋិកណ្ដកំ ផុសន្តោ វិយ បណ្ហិយា នំ ហទយេ បហរិ។ តាវទេវស្ស មុខតោ លោហិតំ ឧគ្គញ្ឆិ។ សោ តតោ បដ្ឋាយ គិលានោ អហោសិ។ សត្ថា ថេរំ បុច្ឆិ “សារិបុត្ត, តុម្ហាកំ គតកាលេ ទេវទត្តោ កឹ អកាសី”តិ? ភន្តេ, ទេវទត្តោ អម្ហេ ទិស្វា “ពុទ្ធលីលំ ករិស្សាមី”តិ សុគតាលយំ ទស្សេត្វា មហាវិនាសំ បត្តោតិ។ សត្ថា “ន ខោ សារិបុត្ត, ទេវទត្តោ ឥទានេវ មម អនុករោន្តោ វិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបិ បត្តោយេវា”តិ វត្វា ថេរេន យាចិតោ អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ កេសរសីហោ ហុត្វា ហិមវន្តប្បទេសេ កញ្ចនគុហាយំ វាសំ កប្បេសិ។ សោ ឯកទិវសំ កញ្ចនគុហាយ និក្ខមិត្វា វិជម្ភិត្វា ចតុទ្ទិសំ ឱលោកេត្វា សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កន្តោ មហាមហឹសំ វធិត្វា វរមំសំ ខាទិត្វា ឯកំ សរំ ឱតរិត្វា មណិវណ្ណស្ស ឧទកស្ស កុច្ឆិំ បូរេត្វា គុហំ សន្ធាយ បាយាសិ។ អថេកោ សិង្គាលោ គោចរប្បសុតោ សហសាវ សីហំ ទិស្វា បលាយិតុំ អសក្កោន្តោ សីហស្ស បុរតោ បាទេសុ បតិត្វា និបជ្ជិ។ “កឹ, ជម្ពុកា”តិ ច វុត្តេ “អហំ តេ, សាមិ, បាទេ ឧបដ្ឋាតុកាមោ”តិ អាហ។ សីហោ “សាធុ ឯហិ, មំ ឧបដ្ឋហ, វរមំសានិ តំ ខាទាបេស្សាមី”តិ វត្វា សិង្គាលំ អាទាយ កញ្ចនគុហំ អគមាសិ។ សិង្គាលោ តតោ បដ្ឋាយ សីហវិឃាសំ ខាទតិ។ សោ កតិបាហច្ចយេនេវ ថូលសរីរោ អហោសិ។

អថ នំ ឯកទិវសំ គុហាយ និបន្នកោវ សីហោ អាហ “គច្ឆ ជម្ពុក, បព្ពតសិខរេ ឋត្វា បព្ពតបាទេ សញ្ចរន្តេសុ ហត្ថិអស្សមហឹសាទីសុ យស្ស មំសំ ខាទិតុកាមោសិ, តំ ឱលោកេត្វា អាគន្ត្វា ‘អសុកមំសំ ខាទិតុកាមោម្ហី’តិ វត្វា មំ វន្ទិត្វា ‘វិរោច, សាមី’តិ វទាហិ, អហំ តំ វធិត្វា មធុរមំសំ ខាទិត្វា តុយ្ហម្បិ ទស្សាមី”តិ។ សិង្គាលោ បព្ពតសិខរំ អភិរុហិត្វា នានប្បការេ មិគេ ឱលោកេត្វា យស្សេវ មំសំ ខាទិតុកាមោ ហោតិ,

កញ្ចនគុហំ បវិសិត្វា តមេវ សីហស្ស អារោចេត្វា បាទេសុ បតិត្វា “វិរោច, សាមី”តិ វទតិ។ សីហោ វេគេន បក្ខន្ទិត្វា សចេបិ មត្តវរវារណោ ហោតិ, តត្ថេវ នំ ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា សយម្បិ វរមំសំ ខាទតិ, សិង្គាលស្សបិ ទេតិ។ សិង្គាលោ កុច្ឆិបូរំ មំសំ ខាទិត្វា គុហំ បវិសិត្វា និទ្ទាយតិ។ សោ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ មានំ វឌ្ឍេសិ “អហម្បិ ចតុប្បទោវ, កិំការណា ទិវសេ ទិវសេ បរេហិ បោសិយមានោ វិហរាមិ, ឥតោ បដ្ឋាយ អហម្បិ ហត្ថិអាទយោ ហនិត្វា មំសំ ខាទិស្សាមិ, សីហោបិ មិគរាជា ‘វិរោច, សាមី’តិ វុត្តមេវ បទំ និស្សាយ វរវារណេ វធេតិ, អហម្បិ សីហេន ‘វិរោច, ជម្ពុកា’តិ មំ វទាបេត្វា ឯកំ វរវារណំ វធិត្វា មំសំ ខាទិស្សាមី”តិ។

សោ សីហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច “សាមិ, មយា ទីឃរត្តំ តុម្ហេហិ វធិតវរវារណានំ មំសំ ខាទិតំ, អហម្បិ ឯកំ វរវារណំ មារេត្វា មំសំ ខាទិតុកាមោ, តស្មា តុម្ហេហិ និបន្នដ្ឋានេ កញ្ចនគុហាយំ និបជ្ជិស្សាមិ, តុម្ហេ បព្ពតបាទេ វិចរន្តំ វរវារណំ ឱលោកេត្វា មម សន្តិកំ អាគន្ត្វា ‘វិរោច, ជម្ពុកា’តិ វទេថ, ឯត្តកមត្តស្មិំ មច្ឆេរំ មា ករិត្ថា”តិ។ អថ នំ សីហោ អាហ “ន, ត្វំ ជម្ពុក, វារណេ វធិតុំ សមត្ថេ សីហកុលេ ឧប្បន្នោ, វារណំ វធិត្វា មំសំ ខាទនសមត្ថោ សិង្គាលោ នាម លោកេ នត្ថិ, មា តេ ឯតំ រុច្ចិ, មយា វធិតវរវារណានញ្ញេវ មំសំ ខាទិត្វា វសា”តិ។ សោ ឯវំ វុត្តេបិ វិរមិតុំ ន ឥច្ឆិ, បុនប្បុនំ យាចិយេវ។ សីហោ តំ វារេតុំ អសក្កោន្តោ សម្បដិច្ឆិត្វា “តេន ហិ មម វសនដ្ឋានំ បវិសិត្វា និបជ្ជា”តិ ជម្ពុកំ កញ្ចនគុហាយំ និបជ្ជាបេត្វា សយំ បព្ពតបាទេ មត្តវរវារណំ ឱលោកេត្វា គុហាទ្វារំ គន្ត្វា “វិរោច, ជម្ពុកា”តិ អាហ។ សិង្គាលោ កញ្ចនគុហាយ និក្ខមិត្វា វិជម្ភិត្វា ចតុទ្ទិសំ ឱលោកេត្វា តិក្ខត្តុំ វស្សិត្វា “មត្តវរវារណស្ស កុម្ភេ បតិស្សាមី”តិ បក្ខន្ទិត្វា វិរជ្ឈិត្វា បាទមូលេ បតិ។ វារណោ ទក្ខិណបាទំ ឧក្ខិបិត្វា តស្ស សីសំ អក្កមិ, សីសដ្ឋីនិ ចុណ្ណវិចុណ្ណានិ អហេសុំ។ អថស្ស សរីរំ វារណោ បាទេន សង្ឃរិត្វា រាសិំ កត្វា ឧបរិ លណ្ឌំ បាតេត្វា កោញ្ចនាទំ នទន្តោ អរញ្ញំ បាវិសិ។

ពោធិសត្តោ ឥមំ បវត្តិំ ទិស្វា “ឥទានិ វិរោច, ជម្ពុកា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤៣. “លសី ច តេ និប្ផលិតា, មត្ថកោ ច បទាលិតោ;
សព្ពា តេ ផាសុកា ភគ្គា, អជ្ជ ខោ ត្វំ វិរោចសី”តិ។

តត្ថ **លសី**តិ មត្ថលុង្គំ។ **និប្ផលិតា**តិ និក្ខន្តា។ ឯវំ ពោធិសត្តោ ឥមំ គាថំ វត្វា យាវតាយុកំ ឋត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា សិង្គាលោ ទេវទត្តោ អហោសិ, សីហោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

វិរោចជាតកវណ្ណនា តតិយា។

[១៤៤] ៤. នង្គុដ្ឋជាតកវណ្ណនា

ពហុម្បេតំ អសព្ភិ ជាតវេទាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ អាជីវកានំ មិច្ឆាតបំ អារព្ភ កថេសិ។ តទា កិរ អាជីវកា ជេតវនបិដ្ឋិយំ នានប្បការំ មិច្ឆាតបំ ចរន្តិ។ សម្ពហុលា ភិក្ខូ តេសំ ឧក្កុដិកប្បធានវគ្គុលិវតកណ្ដកាបស្សយបញ្ចាតបតបនាទិភេទំ មិច្ឆាតបំ ទិស្វា ភគវន្តំ បុច្ឆិំសុ “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ឥមំ មិច្ឆាតបំ និស្សាយ កុសលំ វា វុឌ្ឍិ វា”តិ។ សត្ថា “ន, ភិក្ខវេ, ឯវរូបំ មិច្ឆាតបំ និស្សាយ កុសលំ វា វុឌ្ឍិ វា អត្ថិ, បុព្ពេ បណ្ឌិតា ‘ឯវរូបំ តបំ និស្សាយ កុសលំ វា វុឌ្ឍិ វា ភវិស្សតី’តិ សញ្ញាយ ជាតគ្គិំ គហេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា អគ្គិជុហនាទិវសេន កិញ្ចិ វុឌ្ឍិំ អបស្សន្តា អគ្គិំ ឧទកេន និព្ពាបេត្វា កសិណបរិកម្មំ កត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណា អហេសុ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្ស ជាតទិវសេ មាតាបិតរោ ជាតគ្គិំ គហេត្វា ឋបេសុំ។ អថ នំ សោឡសវស្សកាលេ ឯតទវោចុំ “មយំ តេ, បុត្ត, ជាតទិវសេ អគ្គិំ គណ្ហិម្ហ។ សចេសិ អគារំ អជ្ឈាវសិតុកាមោ, តយោ វេទេ ឧគ្គណ្ហ។ អថ ព្រហ្មលោកំ គន្តុកាមោ, អគ្គិំ គហេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា អគ្គិំ បរិចរន្តោ មហាព្រហ្មានំ អារាធេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ ហោហី”តិ។ សោ “ន មយ្ហំ អគារេន អត្ថោ”តិ អគ្គិំ គហេត្វា អរញ្ញំ បវិសិត្វា អស្សមបទំ មាបេត្វា អគ្គិំ បរិចរន្តោ អរញ្ញេ វិហាសិ។ សោ ឯកទិវសំ បច្ចន្តគាមកេ គោទក្ខិណំ លភិត្វា តំ គោណំ អស្សមបទំ នេត្វា ចិន្តេសិ “អគ្គិភគវន្តំ គោមំសំ ខាទាបេស្សាមី”តិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ “ឥធ លោណំ នត្ថិ, អគ្គិភគវា អលោណំ ខាទិតុំ ន សក្ខិស្សតិ, គាមតោ លោណំ អាហរិត្វា អគ្គិភគវន្តំ សលោណកំ ខាទាបេស្សាមី”តិ។ សោ តំ តត្ថេវ ពន្ធិត្វា លោណត្ថាយ គាមកំ អគមាសិ។ តស្មិំ គតេ សម្ពហុលា លុទ្ទកា តំ ឋានំ អាគតា។ គោណំ ទិស្វា វធិត្វា មំសំ បចិត្វា ខាទិត្វា នង្គុដ្ឋញ្ច ជង្ឃញ្ច ចម្មញ្ច តត្ថេវ ឆឌ្ឌេត្វា អវសេសមំសំ អាទាយ អគមំសុ។

ព្រាហ្មណោ អាគន្ត្វា នង្គុដ្ឋាទិមត្តមេវ ទិស្វា ចិន្តេសិ “អយំ អគ្គិភគវា អត្តនោ សន្តកម្បិ រក្ខិតុំ ន សក្កោតិ, មំ បន កទា រក្ខិស្សតិ។ ឥមិនា អគ្គិបរិចរណេន និរត្ថកេន ភវិតព្វំ, នត្ថិ ឥតោនិទានំ កុសលំ វា វុឌ្ឍិ វា”តិ។ សោ អគ្គិបរិចរិយាយ និព្វិន្នមានសោ “ហម្ភោ អគ្គិភគវា, ត្វំ អត្តនោបិ សន្តកំ រក្ខិតុំ អសក្កោន្តោ មំ កទា រក្ខិស្សសិ, មំសំ នត្ថិ, ឯត្តកេនបិ តុស្សាហី”តិ នង្គុដ្ឋាទីនិ អគ្គិម្ហិ បក្ខិបន្តោ ឥមំ គាថមាហ –

១៤៤. “ពហុម្បេតំ អសព្ភិ ជាតវេទ, យំ តំ វាលធិនាភិបូជយាម;
មំសារហស្ស នត្ថជ្ជ មំសំ, នង្គុដ្ឋម្បិ ភវំ បដិគ្គហាតូ”តិ។

តត្ថ **ពហុម្បេតន្តិ** ឯត្តកម្បិ ពហុំ។ **អសព្ភីតិ** អសប្បុរិស អសាធុជាតិក។ **ជាតវេទាតិ** អគ្គិំ អាលបតិ។ អគ្គិ ហិ ជាតមត្តោវ វេទិយតិ បញ្ញាយតិ បាកដោ ហោតិ, តស្មា “ជាតវេទោ”តិ វុច្ចតិ។ **យំ តំ វាលធិនាភិបូជយាមាតិ** យំ អជ្ជ មយំ អត្តនោបិ សន្តកំ រក្ខិតុំ អសមត្ថំ ភគវន្តំ វាលធិនា អភិបូជយាម, ឯតម្បិ តវ ពហុមេវាតិ ទស្សេតិ។ **មំសារហស្សាតិ** មំសំ អរហស្ស តុយ្ហំ នត្ថិ អជ្ជ មំសំ។ **នង្គុដ្ឋម្បិ ភវំ បដិគ្គហាតូតិ** អត្តនោ សន្តកំ រក្ខិតុំ អសក្កោន្តោ ភវំ ឥមំ សជង្ឃចម្មំ នង្គុដ្ឋម្បិ បដិគ្គណ្ហាតូតិ។

ឯវំ វត្វា មហាសត្តោ អគ្គិំ ឧទកេន និព្ពាបេត្វា ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ព្រហ្មលោកបរាយណោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “និព្ពុតគ្គិតាបសោ អហមេវ តេន សមយេនា”តិ។

នង្គុដ្ឋជាតកវណ្ណនា ចតុត្ថា។

[១៤៥] ៥. រាធជាតកវណ្ណនា

ន ត្វំ រាធ វិជានាសីតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ បុរាណទុតិយិកាបលោភនំ អារព្ភ កថេសិ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ ឥន្ទ្រិយជាតកេ អាវិ ភវិស្សតិ។ សត្ថា បន តំ ភិក្ខុំ អាមន្តេត្វា “ភិក្ខុ មាតុគាមោ នាម អរក្ខិយោ, អារក្ខំ ឋបេត្វា រក្ខន្តាបិ រក្ខិតុំ ន សក្កោន្តិ។ ត្វម្បិ បុព្ពេ ឯតំ អារក្ខំ ឋបេត្វា រក្ខន្តោបិ រក្ខិតុំ នាសក្ខិ, ឥទានិ កថំ រក្ខិស្សសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សុកយោនិយំ និព្ពត្តិ។ កាសិរដ្ឋេ ឯកោ ព្រាហ្មណោ ពោធិសត្តញ្ច កនិដ្ឋភាតរញ្ចស្ស បុត្តដ្ឋានេ ឋបេត្វា បោសេសិ។ តេសុ ពោធិសត្តស្ស “បោដ្ឋបាទោ”តិ នាមំ អហោសិ, ឥតរស្ស “រាធោ”តិ។ តស្ស បន ព្រាហ្មណស្ស ភរិយា អនាចារា ហោតិ ទុស្សីលា។ សោ វោហារត្ថាយ គច្ឆន្តោ ឧភោបិ ភាតរេ អាហ – “តាតា, សចេ វោ មាតា ព្រាហ្មណី អនាចារំ អាចរតិ, វារេយ្យាថ ន”ន្តិ។ ពោធិសត្តោ អាហ “សាធុ, តាត, វារេតុំ សក្កោន្តា វារេយ្យាម, អសក្កោន្តា តុណ្ហី ភវិស្សាមា”តិ។ ឯវំ ព្រាហ្មណោ ព្រាហ្មណី សុកានំ និយ្យាទេត្វា វោហារត្ថាយ គតោ។

តស្ស បន គតទិវសតោ បដ្ឋាយ ព្រាហ្មណី អតិចរិតុំ អារទ្ធា, បវិសន្តានញ្ច និក្ខមន្តានញ្ច អន្តោ នត្ថិ, តស្សា កិរិយំ ទិស្វា រាធោ ពោធិសត្តំ អាហ – “ភាតិក, អម្ហាកំ បិតា ‘សចេ វោ មាតា អនាចារំ អាចរតិ, វារេយ្យាថា’តិ វត្វា គតោ, ឥទានិ ចេសា អនាចារំ អាចរតិ, វារេម ន”ន្តិ។ ពោធិសត្តោ “តាត, ត្វំ អត្តនោ អព្យត្តតាយ ពាលភាវេន ឯវំ វទេសិ, មាតុគាមំ នាម ឧក្ខិបិត្វា ចរន្តាបិ រក្ខិតុំ ន សក្កោន្តិ។ យំ កម្មំ កាតុំ ន សក្កា, ន តំ កាតុំ វដ្ដតី”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤៥. “ន ត្វំ រាធ វិជានាសិ, អឌ្ឍរត្តេ អនាគតេ;
អព្យយតំ វិលបសិ, វិរត្តា កោសិយាយនេ”តិ។

តត្ថ **ន ត្វំ រាធ វិជានាសិ, អឌ្ឍរត្តេ អនាគតេតិ** តាត រាធ, ត្វំ ន ជានាសិ, អឌ្ឍរត្តេ អនាគតេ បឋមយាមេយេវ ឯត្តកា ជនា អាគតា, ឥទានិ កោ ជានាតិ, កិត្តកាបិ អាគមិស្សន្តិ។ **អព្យយតំ វិលបសីតិ** ត្វំ អព្យត្តវិលាបំ វិលបសិ។ **វិរត្តា កោសិយាយនេតិ** មាតា នោ កោសិយាយនី ព្រាហ្មណី វិរត្តា អម្ហាកំ បិតរិ និប្បេមា ជាតា។ សចស្សា តស្មិំ សិនេហោ វា បេមំ វា ភវេយ្យ, ន ឯវរូបំ អនាចារំ ករេយ្យាតិ ឥមមត្ថំ ឯតេហិ ព្យញ្ជនេហិ បកាសេសិ។

ឯវំ បកាសេត្វា ច បន ព្រាហ្មណិយា សទ្ធិំ រាធស្ស វត្តុំ ន អទាសិ។ សាបិ យាវ ព្រាហ្មណស្ស អនាគមនា យថារុចិយា វិចរិ។ ព្រាហ្មណោ អាគន្ត្វា បោដ្ឋបាទំ បុច្ឆិ – “តាត, កីទិសី វោ មាតា”តិ។ ពោធិសត្តោ ព្រាហ្មណស្ស

សព្ពំ យថាភូតំ កថេត្វា “កឹ តេ, តាត, ឯវរូបាយ ទុស្សីលាយា”តិ វត្វា “តាត, អម្ហេហិ មាតុយា ទោសស្ស កថិតកាលតោ បដ្ឋាយ ន សក្កា ឥធ វសិតុ”ន្តិ ព្រាហ្មណស្ស បាទេ វន្ទិត្វា សទ្ធឹ រាជេន ឧប្បតិត្វា អរញ្ញំ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា សច្ចានិ បកាសេសិ, សច្ចបរិយោសានេ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ “តទា ព្រាហ្មណោ ច ព្រាហ្មណី ច ឯតេយេវ ទ្វេ ជនា អហេសុំ, រាជោ អានន្ទោ, បោដ្ឋបាទោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

រាជជាតកវណ្ណនា បញ្ចមា។

[១៤៦] ៦. សមុទ្ទកាកជាតកវណ្ណនា

អបិ នុ ហនុកា សន្តាតិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ សម្ពហុលេ មហល្លកេ ភិក្ខូ អារព្ភ កថេសិ។ តេ កិរ គិហិកាលេ សាវត្ថិយំ កុដុម្ពិកា អឌ្ឍា មហទ្ធនា អញ្ញមញ្ញសហាយកា ឯកតោ ហុត្វា បុញ្ញានិ ករោន្តា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា “មយំ មហល្លកា, កឹ នោ ឃរាវាសេន, សត្ថុ សន្តិកេ រមណីយេ ពុទ្ធសាសនេ បព្ពជិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សាមា”តិ សព្ពំ សាបតេយ្យំ បុត្តធីតាទីនំ ទត្វា អស្សុមុខំ ញាតិសង្ឃំ បហាយ សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា បព្ពជឹសុ។ បព្ពជិត្វា បន បព្ពជ្ជានុរូបំ សមណធម្មំ ន ករឹសុ, មហល្លកភាវេន ធម្មម្បិ ន បរិយាបុណឹសុ, គិហិកាលេ វិយ បព្ពជិតកាលេបិ វិហារបរិយន្តេ បណ្ណសាលំ ការេត្វា ឯកតោវ វសឹសុ។ បិណ្ឌាយ ចរន្តាបិ អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា យេភុយ្យេន អត្តនោ បុត្តទារស្សេវ គេហំ គន្ត្វា ភុញ្ជឹសុ។ តេសុ ឯកស្ស បុរាណទុតិយិកា សព្ពេសម្បិ មហល្លកត្ថេរានំ ឧបការា អហោសិ, តស្មា សេសាបិ អត្តនា លទ្ធំ អាហារំ គហេត្វា តស្សាយេវ គេហេ និសីទិត្វា ភុញ្ជន្តិ។ សាបិ តេសំ យថាសន្និហិតំ សូបព្យញ្ជនំ ទេតិ។ សា អញ្ញតរេន រោគេន ផុដ្ឋា កាលមកាសិ។ អថ តេ មហល្លកត្ថេរា វិហារំ គន្ត្វា អញ្ញមញ្ញំ គីវាសុ គហេត្វា “មធុរហត្ថរសា ឧបាសិកា កាលកតា”តិ វិហារបច្ចន្តេ រោទន្តា វិចរឹសុ។ តេសំ សទ្ទំ សុត្វា ឥតោ ចិតោ ច ភិក្ខូ សន្និបតិត្វា “អាវុសោ, កស្មា រោទថា”តិ បុច្ឆឹសុ។ តេ “អម្ហាកំ សហាយស្ស បុរាណទុតិយិកា មធុរហត្ថរសា កាលកតា អម្ហាកំ អតិវិយ ឧបការា, ‘ឥទានិ កុតោ តថារូបឹ លភិស្សាមា’តិ ឥមិនា ការណេន រោទិម្ហា”តិ អាហំសុ។

តេសំ តំ វិប្បការំ ទិស្វា ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, ឥមិនា នាម ការណេន មហល្លកត្ថេរា អញ្ញមញ្ញំ គីវាសុ គហេត្វា វិហារបច្ចន្តេ រោទន្តា វិចរន្តី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេតេ តស្សា កាលកិរិយាយ រោទន្តា វិចរន្តិ, បុព្ពេបេតេ ឥមំ កាកយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា សមុទ្ទេ មតំ និស្សាយ ‘សមុទ្ទឧទកំ ឧស្សិញ្ចិត្វា ឯតំ នីហរិស្សាមា’តិ វាយមន្តា បណ្ឌិតេ និស្សាយ ជីវិតំ លភឹសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សមុទ្ទទេវតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថេកោ កាកោ អត្តនោ ភរិយំ កាកឹ អាទាយ គោចរំ បរិយេសមានោ សមុទ្ទតីរំ អគមាសិ ។ តស្មឹ កាលេ មនុស្សា សមុទ្ទតីរេ ខីរបាយាសមច្ឆមំសសុរាទីហិ នាគពលិកម្មំ កត្វា បក្កមឹសុ។ អថ សោ កាកោ ពលិកម្មដ្ឋានំ គន្ត្វា ខីរាទីនិ ទិស្វា សទ្ធឹ កាកិយា ខីរបាយាសមច្ឆមំសាទីនិ ភុញ្ជិត្វា ពហុំ សុរំ បិវិ។ តេ ឧភោបិ សុរាមទមត្តា “សមុទ្ទកីឡំ កីឡិស្សាមា”តិ វេលន្តេ និសីទិត្វា ន្ហាយិតុំ អារភឹសុ អថេកា ឩមិ អាគន្ត្វា កាកឹ គហេត្វា សមុទ្ទំ បវេសេសិ។ តមេកោ មច្ឆោ មំសំ ខាទិត្វា អជ្ឈោហរិ។ កាកោ “ភរិយា មេ មតា”តិ រោទិ បរិទេវិ។ អថស្ស បរិទេវនសទ្ទំ សុត្វា ពហូ កាកា សន្និបតិត្វា “កឹការណា រោទសី”តិ បុច្ឆឹសុ។ “សហាយិកា វោ វេលន្តេ ន្ហាយមានា ឩមិយា ហដា”តិ។ តេ សព្ពេបិ ឯករវំ រវន្តា រោទឹសុ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ “ឥទំ សមុទ្ទឧទកំ នាម អម្ហាកំ កឹ បហោសិ, ឧទកំ ឧស្សិញ្ចិត្វា សមុទ្ទំ តុច្ឆំ កត្វា សហាយិកំ នីហរិស្សាមា”តិ។ តេ មុខំ បូរេត្វា បូរេត្វា ឧទកំ ពហិ ឆឌ្ឌេន្តិ, លោណូទកេន ច គលេ សុស្សមានេ ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ ថលំ គន្ត្វា វិស្សមន្តិ។

តេ ហនូសុ កិលន្តេសុ មុខេសុ សុក្ខន្តេសុ អក្ខីសុ រត្តេសុ ទីនា កិលន្តា ហុត្វា អញ្ញមញ្ញំ អាមន្តេត្វា “អម្ភោ, មយំ សមុទ្ទឧទកំ គហេត្វា ពហិ បាតេម, គហិតគហិតដ្ឋានំ បុន ឧទកេន បូរតិ, សមុទ្ទំ តុច្ឆំ កាតុំ ន សក្ខិស្សាមា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហំសុ –

១៤៦“អបិ នុ ហនុកា សន្តា, មុខញ្ច បរិសុស្សតិ;
ឱរមាម ន បារេម, បូរតេវ មហោទធី”តិ។

តត្ថ **អបិ នុ ហនុកា សន្តា**តិ អបិ នោ ហនុកា សន្តា, អបិ អម្ហាកំ ហនុកា កិលន្តា។ **ឱរមាម ន បារេមា**តិ មយំ អត្តនោ ពលេន មហាសមុទ្ទឧទកំ អាកឌ្ឍាម ឱសារេម, តុច្ឆំ បន នំ កាតុំ ន សក្កោម។ អយញ្ហិ **បូរតេវ មហោទធី**តិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា សព្ពេបិ តេ កាកា “តស្សា កាកិយា ឯវរូបំ នាម តុណ្ឌំ អហោសិ, ឯវរូបានិ វដ្ដក្ខីនិ, ឯវរូបំ ឆវិវណ្ណានំ, ឯវរូបោ មធុរសទ្ទោ។ សា នោ ឥមំ ចោរសមុទ្ទំ និស្សាយ នដ្ឋា”តិ ពហុំ វិប្បលបឹសុ។ តេ ឯវំ វិប្បលប មានេ សមុទ្ទទេវតា ភេរវរូបំ ទស្សេត្វា បលាបេសិ, ឯវំ តេសំ សោត្ថិ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា កាកី អយំ បុរាណទុតិយិកា អហោសិ, កាកោ មហល្លកត្ថេរោ, សេសកាកា សេសមហល្លកត្ថេរា, សមុទ្ទទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សមុទ្ទកាកជាតកវណ្ណនា ឆដ្ឋា។

[១៤៧] ៧. បុប្ផរត្តជាតកវណ្ណនា

នយិទំ ទុក្ខំ អទុំ ទុក្ខន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ ឯកំ ឧក្កណ្ឋិតភិក្ខុំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ភគវតា “សច្ចំ កិរ ត្វំ ភិក្ខុ ឧក្កណ្ឋិតោ”តិ វុត្តេ “សច្ច”ន្តិ វត្វា “កេន ឧក្កណ្ឋាបិតោសី”តិ ច បុដ្ឋោ “បុរាណទុតិយិកាយា”តិ វត្វា “មធុរហត្ថរសា, ភន្តេ, សា ឥត្ថី, ន សក្កោមិ តំ វិនា វសិតុ”ន្តិ អាហ។ អថ នំ សត្ថា “ឯសា តេ ភិក្ខុ អនត្ថការិកា, បុព្ពេបិ ត្វំ ឯតំ និស្សាយ សូលេ ឧត្តាសិតោ ឯតញ្ញេវ បត្ថយមានោ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តោ, ឥទានិ នំ កស្មា បុន បត្ថេសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ អាកាសដ្ឋទេវតា អហោសិ។ អថ ពារាណសិយំ កត្តិករត្តិវារឆណោ សម្បត្តោ ហោតិ, នគរំ ទេវនគរំ វិយ អលង្ករិំសុ។ សព្ពោ ជនោ ឆណកីឡានិស្សិតោ អហោសិ។ ឯកស្ស បន ទុគ្គតមនុស្សស្ស ឯកមេវ ឃនសាដកយុគំ អហោសិ។ សោ តំ សុធោតំ ធោវាបេត្វា ឱភញ្ជាបេត្វា សតវលិកំ សហស្សវលិកំ ការេត្វា ឋបេសិ។ អថ នំ ភរិយា ឯវមាហ “ឥច្ឆាមហំ, សាមិ, ឯកំ កុសុម្ភរត្តំ និវាសេត្វា ឯកំ បារុបិត្វា តវ កណ្ឋេ លគ្គា កត្តិករត្តិវារំ ចរិតុ”ន្តិ។ “ភទ្ទេ, កុតោ អម្ហាកំ ទលិទ្ទានំ កុសុម្ភំ, សុទ្ធវត្ថំ និវាសេត្វា កីឡាហី”តិ? “កុសុម្ភរត្តំ អលភមានា ឆណកីឡំ ន កីឡិស្សាមិ, ត្វំ អញ្ញំ ឥត្ថឹ គហេត្វា កីឡស្សូ”តិ។ “ភទ្ទេ, កឹ មំ បីឡេសិ, កុតោ អម្ហាកំ កុសុម្ភ”ន្តិ? “សាមិ, បុរិសស្ស ឥច្ឆាយ សតិ កឹ នាម នត្ថិ, ននុ រញ្ញោ កុសុម្ភវត្ថុស្មឹ ពហុ កុសុម្ភ”ន្តិ។ “ភទ្ទេ , តំ ឋានំ រក្ខសបរិគ្គហិតបោក្ខរណិសទិសំ, ពលវារក្ខា, ន សក្កា ឧបសង្កមិតុំ, មា តេ ឯតំ រុច្ចិ, យថាលទ្ធេនេវ តុស្សស្សូ”តិ។ “សាមិ, រត្តិភាគេ អន្ធការេ សតិ បុរិសស្ស អគមនីយដ្ឋានំ នាម នត្ថី”តិ។ ឥតិ សោ តាយ បុនប្បុនំ កថេន្តិយា កិលេសវសេន តស្សា វចនំ គហេត្វា “ហោតុ ភទ្ទេ, មា ចិន្តយិត្ថា”តិ តំ សមស្សាសេត្វា រត្តិភាគេ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា នគរា និក្ខមិត្វា រញ្ញោ កុសុម្ភវត្ថុំ គន្ត្វា វតឹ មទ្ទិត្វា អន្តោវត្ថុំ បាវិសិ។ អារក្ខមនុស្សា វតិសទ្ទំ សុត្វា “ចោរោ ចោរោ”តិ បរិវារេត្វា គហេត្វា បរិភាសិត្វា កោដ្ដេត្វា ពន្ធិត្វា បភាតាយ រត្តិយា រញ្ញោ ទស្សេសុំ។ រាជា “គច្ឆថ, នំ សូលេ ឧត្តាសេថា”តិ អាហ។ អថ នំ បច្ឆាពាហំ ពន្ធិត្វា វជ្ឈភេរិយា វជ្ឈ មានាយ នគរា និក្ខមាបេត្វា សូលេ ឧត្តាសេសុំ។ ពលវវេទនា បវត្តន្តិ, កាកា សីសេ និលីយិត្វា កណយគ្គ សទិសេហិ តុណ្ឌេហិ អក្ខីនិ វិជ្ឈន្តិ។

សោ តថារូបម្បិ ទុក្ខំ អមនសិករិត្វា តមេវ ឥត្ថឹ អនុស្សរិត្វា “តាយ នាមម្ហិ ឃនបុប្ផរត្តវត្ថនិវត្ថាយ កណ្ឋេ អាសត្តពាហុយុគឡាយ សទ្ធឹ កត្តិករត្តិវារតោ បរិហីនោ”តិ ចិន្តេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤៧. “នយិទំ ទុក្ខំ អទុំ ទុក្ខំ, យំ មំ តុទតិ វាយសោ;
យំ សាមា បុប្ផរត្តេន, កត្តិកំ នានុភោស្សតី”តិ។

តត្ថ **នយិទំ ទុក្ខំ អទុំ ទុក្ខំ, យំ មំ តុទតិ វាយសោ**តិ យញ្ច ឥទំ សូលេ លគ្គនបច្ចយំ កាយិកចេតសិកទុក្ខំ, យញ្ច លោហមយេហិ វិយ តុណ្ឌេហិ វាយសោ តុទតិ, ឥទំ សព្ពម្បិ មយ្ហំ ន ទុក្ខំ, អទុំ ទុក្ខំ ឯតំយេវ បន មេ ទុក្ខន្តិ អត្ថោ។ កតរំ? **យំ សាមា បុប្ផរត្តេន, កត្តិកំ នានុភោស្សតី**តិ, យំ សា បិយង្គុសាមា មម ភរិយា ឯកំ កុសុម្ភរត្តំ និវាសេត្វា ឯកំ បារុបិត្វា ឯវំ ឃនបុប្ផរត្តេន វត្ថយុគេន អច្ឆន្នា មម កណ្ឋេ គហេត្វា កត្តិករត្តិវារំ នានុភវិស្សតិ, ឥទំ មយ្ហំ ទុក្ខំ, ឯតទេវ ហិ មំ ពាធតីតិ? សោ ឯវំ មាតុគាមំ អារព្ភ វិប្បលបន្តោយេវ កាលំ កត្វា និរយេ និព្ពត្តិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ជយម្បតិកាវ ឥទានិ ជយម្បតិកា, តំ ការណំ បច្ចក្ខំ កត្វា ឋិតា អាកាសដ្ឋទេវតា បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

បុប្ផរត្តជាតកវណ្ណនា សត្តមា។

[១៤៨] ៨. សិង្គាលជាតកវណ្ណនា

នាហំ បុនំ ន ច បុនន្តិ ឥទំ សត្ថា ជេតវនេ វិហរន្តោ កិលេសនិគ្គហំ អារព្ភ កថេសិ។ សាវត្ថិយំ កិរ បញ្ចសតមត្តា សហាយកា មហាវិភវា សេដ្ឋិបុត្តា សត្ថុ ធម្មទេសនំ សុត្វា សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជិត្វា ជេតវនេ

អន្តោកោដិសន្ថារេ វិហរិំសុ។ អថេកទិវសំ តេសំ អឌ្ឍរត្តសមយេ កិលេសនិស្សិតោ សង្កប្បោ ឧប្បជ្ជិ។ តេ ឧក្កណ្ឋិត្វា អត្តនា ជហិតកិលេសេ បុន គណ្ហិតុំ ចិត្តំ ឧប្បាទយិំសុ។ អថ សត្ថា អឌ្ឍរត្តសមនន្តរេ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណទណ្ឌទីបកំ ឧក្ខិបិត្វា “កតរាយ នុ ខោ រតិយា ជេតវនេ ភិក្ខូ វិហរន្តី”តិ ភិក្ខូនំ អជ្ឈាសយំ ឱលោកេន្តោ តេសំ ភិក្ខូនំ អព្ភន្តរេ កាមរាគសង្កប្បស្ស ឧប្បន្នភាវំ អញ្ញាសិ។ សត្ថា ច នាម ឯកបុត្តិកា ឥត្ថី អត្តនោ បុត្តំ វិយ, ឯកចក្ខុកោ បុរិសោ ចក្ខុំ វិយ អត្តនោ សាវកេ រក្ខតិ។ បុព្ពណ្ហាទីសុ យស្មិំ យស្មិំ សមយេ តេសំ កិលេសា ឧប្បជ្ជន្តិ, តេ តេសំ កិលេសេ តតោ បរំ វឌ្ឍិតុំ អទត្វា តស្មិំ តស្មិំយេវ សមយេ និគ្គណ្ហាតិ។ តេនស្ស ឯតទហោសិ “អយំ ចក្កវត្តិរញ្ញោ អន្តោនគរេយេវ ចោរានំ ឧប្បន្នកាលោ វិយ វត្តតិ, ឥទានេវ តេសំ ធម្មទេសនំ កត្វា តេ កិលេសេ និគ្គណ្ហិត្វា អរហត្តំ ទស្សាមី”តិ។ សោ សុរភិគន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា មធុរស្សរេន “អានន្ទា”តិ អាយស្មន្តំ ធម្មភណ្ឌាគារិកំ អានន្ទត្ថេរំ អាមន្តេសិ។ ថេរោ “កិំ, ភន្តេ”តិ អាគន្ត្វា វន្ទិត្វា អដ្ឋាសិ។ “អានន្ទ, យត្តកា ភិក្ខូ អន្តោកោដិសន្ថារេ វិហរន្តិ, សព្ពេវ គន្ធកុដិបរិវេណេ សន្និបាតេហី”តិ។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ “សចាហំ តេយេវ បក្កោសាបេស្សាមិ, ‘សត្ថារា នោ អព្ភន្តរេ កិលេសានំ ឧប្បន្នភាវោ ញាតោ’តិ សំវិគ្គមានសា ធម្មទេសនំ សម្បដិច្ឆិតុំ ន សក្ខិស្សន្តី”តិ។ តស្មា “សព្ពេ សន្និបាតេហី”តិ អាហ។ ថេរោ “សាធុ, ភន្តេ”តិ អវាបុរណំ អាទាយ បរិវេណេន បរិវេណំ អាហិណ្ឌិត្វា សព្ពេ ភិក្ខូ គន្ធកុដិបរិវេណេ សន្និបាតេត្វា ពុទ្ធាសនំ បញ្ញបេសិ។

សត្ថា បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ សិលាបថវិយំ បតិដ្ឋហមានោ សិនេរុ វិយ បញ្ញត្តេ ពុទ្ធាសនេ និសីទិ អាវេឡាវេឡា យមកយមកា ឆព្ពណ្ណឃនពុទ្ធរស្មិយោ វិស្សជ្ជេន្តោ។ តាបិ រស្មិយោ បាតិមត្តា ឆត្តមត្តា កូដាគារកុច្ឆិមត្តា ឆិជ្ជិត្វា ឆិជ្ជិត្វា គគនតលេ វិជ្ជុលតា វិយ សញ្ចរិំសុ, អណ្ណវកុច្ឆិំ ខោភេត្វា ពាលសូរិយុគ្គមនកាលោ វិយ អហោសិ។ ភិក្ខុសង្ឃោបិ សត្ថារំ វន្ទិត្វា គរុចិត្តំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា រត្តកម្ពលសាណិយា បរិក្ខិបន្តោ វិយ បរិវារេត្វា និសីទិ។ សត្ថា ព្រហ្មស្សរំ និច្ឆារេន្តោ ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនា នាម កាមវិតក្កំ ព្យាបាទវិតក្កំ វិហិំសាវិតក្កន្តិ ឥមេ តយោ អកុសលវិតក្កេ វិតក្កេតុំ វដ្ដតិ។ អន្តោ ឧប្បន្នកិលេសោ ហិ ‘បរិត្តកោ’តិ អវមញ្ញិតុំ ន វដ្ដតិ, កិលេសោ នាម បច្ចាមិត្តសទិសោ។ បច្ចាមិត្តោ ច ខុទ្ទកោ នាម នត្ថិ, ឱកាសំ លភិត្វា វិនាសមេវ បាបេតិ, ឯវមេវ អប្បមត្តកោបិ កិលេសោ ឧប្បជ្ជិត្វា វឌ្ឍិតុំ លភន្តោ មហាវិនាសំ បាបេតិ។ កិលេសោ នាមេស ហលាហលវិសូបមោ ឧប្បាដិតច្ឆវិគណ្ឌសទិសោ អាសីវិសបដិភាគោ អសនិអគ្គិសទិសោ អល្លីយិតុំ ន យុត្តោ អាសង្កិតព្ពោ។ ឧប្បន្នុប្បន្នក្ខណេយេវ បដិសង្ខានពលេន ភាវនាពលេន យថា មុហុត្តម្បិ ហទយេ អដ្ឋត្វា បទុមិនិបត្តា ឧទកពិន្ទុ វិយ វិវដ្ដតិ, ឯវំ បជហិតព្ពោ។ បោរាណកបណ្ឌិតាបិ អប្បមត្តកម្បិ កិលេសំ គរហិត្វា យថា បុន អព្ភន្តរេ នុប្បជ្ជតិ, ឯវំ និគ្គណ្ហិំសូ”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ សិង្គាលយោនិយំ បដិសន្ធិំ គហេត្វា អរញ្ញេ នទីតីរេ និវាសំ កប្បេសិ។ អថេកោ ជរហត្ថី គង្គាតីរេ កាលមកាសិ។ សិង្គាលោ គោចរប្បសុតោ តំ មតហត្ថិសរីរំ ទិស្វា “មហា មេ គោចរោ ឧប្បន្នោ”តិ គន្ត្វា តំ សោណ្ឌេ ឌំសិ, នង្គលីសាយ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ សោ “នេត្ថ ខាទិតព្ពយុត្តក”ន្តិ ទន្តេសុ ឌំសិ, ថម្ភេ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ កណ្ណេ ឌំសិ, សុប្បកោដិយំ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ ឧទរេ ឌំសិ, កុសូលេ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ បាទេ ឌំសិ, ឧទុក្ខលេ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ នង្គុដ្ឋេ ឌំសិ, មុសលេ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ សោ “ឯត្ថាបិ នត្ថិ ខាទិតព្ពយុត្តក”ន្តិ សព្ពត្ថ អស្សាទំ អលភន្តោ វច្ចមគ្គេ ឌំសិ, មុទុបូវេ ទដ្ឋកាលោ វិយ អហោសិ។ សោ “លទ្ធំ ទានិ មេ ឥមស្មិំ សរីរេ មុទុខាទិតព្ពយុត្តកដ្ឋាន”ន្តិ តតោ បដ្ឋាយ ខាទន្តោ អន្តោកុច្ឆិំ បវិសិត្វា វក្កហទយាទីនិ ខាទិត្វា បិបាសិតកាលេ លោហិតំ បិវិត្វា និបជ្ជិតុកាមកាលេ ឧទរំ បត្ថរិត្វា និបជ្ជតិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ – “ឥទំ ហត្ថិសរីរំ មយ្ហំ និវាសសុខតាយ គេហសទិសំ, ខាទិតុកាមតាយ សតិ បហូតមំសំ, កិំ ទានិ មេ អញ្ញត្ថ កម្ម”ន្តិ សោ អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា ហត្ថិកុច្ឆិយំយេវ មំសំ ខាទិត្វា វសតិ។ គច្ឆន្តេ គច្ឆន្តេ កាលេ និទាឃេ វាតសម្ផស្សេន ចេវ សូរិយរស្មិសន្តាបេន ច តំ កុណបំ សុស្សិត្វា វលិយោ គណ្ហិ, សិង្គាលស្ស បវិដ្ឋទ្វារំ បិហិតំ, អន្តោកុច្ឆិយំ អន្ធការោ អហោសិ។ សិង្គាលស្ស លោកន្តរិកនិវាសោ វិយ ជាតោ។ កុណបេ សុស្សន្តេ មំសម្បិ សុស្សិ, លោហិតម្បិ បច្ឆិជ្ជិ។ សោ និក្ខមនទ្វារំ អលភន្តោ ភយប្បត្តោ ហុត្វា សន្ធាវន្តោ ឥតោ ចិតោ ច បហរិត្វា និក្ខមនទ្វារំ បរិយេសមានោ វិចរតិ។ ឯវំ តស្មិំ ឧក្ខលិយំ បិដ្ឋបិណ្ឌិ វិយ អន្តោកុច្ឆិយំ បច្ចមានេ កតិបាហច្ចយេន មហាមេឃោ បាវស្សិ។ អថ នំ កុណបំ តេមេត្វា ឧដ្ឋាយ បកតិសណ្ឋានេន អដ្ឋាសិ។ វច្ចមគ្គោ វិវដោ ហុត្វា តារកា វិយ បញ្ញាយិ។ សិង្គាលោ តំ ឆិទ្ទំ ទិស្វា “ឥទានិ មេ ជីវិតំ លទ្ធ”ន្តិ យាវ ហត្ថិសីសា បដិក្កមិត្វា វេគេន បក្ខន្ទិត្វា វច្ចមគ្គំ សីសេន បហរិត្វា និក្ខមិ។ តស្ស សញ្ជន្នសរីរត្តា សព្ពលោមានិ វច្ចមគ្គេ អល្លីយិំសុ។ សោ តាលក្ខន្ធសទិសេន និល្លោមេន សរីរេន ឧព្ពិគ្គចិត្តោ មុហុត្តំ ធាវិត្វា និវត្តិត្វា និសិន្នោ សរីរំ ឱលោកេត្វា “ឥទំ ទុក្ខំ មយ្ហំ ន អញ្ញេន កតំ, លោភហេតុ បន លោភការណា លោភំ និស្សាយ មយា ឯតំ កតំ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ ន លោភវសិកោ ភវិស្សាមិ, បុន ហត្ថិសរីរំ នាម ន បវិសិស្សាមី”តិ សំវិគ្គហទយោ ហុត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤៨.នាហំ បុនំ ន ច បុនំ, ន ចាបិ អបុនប្បុនំ;
ហត្ថិពោន្ទិំ បវេក្ខាមិ, តថា ហិ ភយតជ្ជិតោ"តិ។

តត្ថ **ន ចាបិ អបុនប្បុន**ន្តិ អ-ការោ និបាតមត្តោ។ អយំ បនេតិស្សា សកលាយបិ គាថាយ អត្ថោ – អហញ្ហិ ឥតោ បុន, តតោ ច បុនាតិ វុត្តវារតោ បុន តតោបិ ច បុនប្បុនំ វារណសរីរសង្ខាតំ **ហត្ថិពោន្ទិំ ន បវេក្ខាមិ**។ កឹការណា? **តថា ហិ ភយតជ្ជិតោ**, តថា ហិ អហំ ឥមស្មិញ្ញេវ បវេសនេ ភយតជ្ជិតោ មរណភយេន សន្តាសំ សំវេគំ អាបាទិតោតិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា តតោវ បលាយិត្វា បុន តំ វា អញ្ញំ វា ហត្ថិសរីរំ និវត្តិត្វាបិ ន ឱលោកេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ន លោភវសិកោ អហោសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា "ភិក្ខវេ, អន្តោ ឧប្បន្នកិលេសស្ស នាម វឌ្ឍិតុំ អទត្វា តត្ថ តត្ថេវ នំ និគ្គណ្ហិតុំ វដ្ដតី"តិ វត្វា សច្ចានិ បកាសេត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ។ សច្ចបរិយោសានេ បញ្ចសតាបិ តេ ភិក្ខូ អរហត្តេ បតិដ្ឋហឹសុ, អវសេសេសុ កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ, កេចិ អនាគាមិនោ អហេសុំ។ តទា សិង្គាលោ អហមេវ អហោសិន្តិ។

សិង្គាលជាតកវណ្ណនា អដ្ឋមា។

[១៤៩] ៩. ឯកបណ្ណជាតកវណ្ណនា

ឯកបណ្ណោ អយំ រុក្ខោតិ ឥទំ សត្ថា វេសាលឹ ឧបនិស្សាយ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តោ វេសាលិកំ ទុដ្ឋលិច្ឆវិកុមារំ អារព្ភ កថេសិ។ តស្មិញ្ហិ កាលេ វេសាលិនគរំ គាវុតគាវុតន្តរេ តីហិ បាការេហិ បរិក្ខិត្តំ តីសុ ឋានេសុ គោបុរដ្ដាលកយុត្តំ បរមសោភគ្គប្បត្តំ។ តត្ថ និច្ចកាលំ រជ្ជំ ការេត្វា វសន្តានញ្ញេវ រាជូនំ សត្ត សហស្សានិ សត្ត សតានិ សត្ត ច រាជានោ ហោន្តិ, តត្តកាយេវ ឧបរាជានោ, តត្តកា សេនាបតិនោ, តត្តកា ភណ្ឌាគារិកា។ តេសំ រាជកុមារានំ អន្តរេ ឯកោ ទុដ្ឋលិច្ឆវិកុមារោ នាម អហោសិ កោធនោ ចណ្ឌោ ផរុសោ សាហសិកោ, ទណ្ឌេន ឃដ្ដិតអាសីវិសោ វិយ និច្ចំ បជ្ជលិតោ កោធេន។ តស្ស បុរតោ ទ្វេ តីណិ វចនានិ កថេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ។ តំ នេវ មាតាបិតរោ, ន ញាតយោ, ន មិត្តសុហជ្ជា សិក្ខាបេតុំ សក្ខឹសុ។ អថស្ស មាតាបិតូនំ ឯតទហោសិ "អយំ កុមារោ អតិផរុសោ សាហសិកោ, ឋបេត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធំ អញ្ញោ ឥមំ វិនេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, ពុទ្ធវេនេយ្យេន ភវិតព្ព"ន្តិ។ តេ តំ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា អាហំសុ "ភន្តេ, អយំ កុមារោ ចណ្ឌោ ផរុសោ កោធេន បជ្ជលតិ, ឥមស្ស ឱវាទំ ទេថា"តិ។

សត្ថា តំ កុមារំ ឱវទិ – "កុមារ, ឥមេសុ នាម សត្តេសុ ចណ្ឌេន ផរុសេន សាហសិកេន វិហេឋកជាតិកេន ន ភវិតព្ពំ, ផរុសវាចោ ច នាម វិជាតមាតុយាបិ បិតុនោបិ បុត្តទារស្សបិ ភាតិភគិនីនម្បិ បជាបតិយាបិ មិត្តពន្ធវានម្បិ អប្បិយោ ហោតិ អមនាបោ, ឌំសិតុំ អាគច្ឆន្តោ សប្បោ វិយ, អដវិយំ ឧដ្ឋិតចោរោ វិយ, ខាទិតុំ អាគច្ឆន្តោ យក្ខោ វិយ ច ឧព្ពេជនីយោ ហុត្វា ទុតិយចិត្តវារេ និរយាទីសុ និព្ពត្តតិ។ ទិដ្ឋេយេវ ច ធម្មេ កោធនោ បុគ្គលោ មណ្ឌិតបសាធិតោបិ ទុព្ពណ្ណោវ ហោតិ, បុណ្ណចន្ទសស្សិរិកម្បិស្ស មុខំ ជាលាភិហតបទុមំ វិយ មលគ្គហិតកញ្ចនាទាសមណ្ឌលំ វិយ ច វិរូបំ ហោតិ ទុទ្ទសិកំ។ កោធំ និស្សាយ ហិ សត្តា សត្ថំ អាទាយ អត្តនាវ អត្តានំ បហរន្តិ, វិសំ ខាទន្តិ, រជ្ជុយា ឧព្ពន្ធន្តិ, បបាតា បបតន្តិ។ ឯវំ កោធវសេន កាលំ កត្វា និរយាទីសុ ឧប្បជ្ជន្តិ, វិហេឋកជាតិកាបិ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ គរហំ បត្វា កាយស្ស ភេទា និរយាទីសុ ឧប្បជ្ជន្តិ, បុន មនុស្សត្តំ លភិត្វា វិជាតកាលតោ បដ្ឋាយ រោគពហុលាវ ហោន្តិ។ ចក្ខុរោគោ សោតរោគោតិអាទីសុ ច រោគេសុ ឯកតោ ឧដ្ឋាយ ឯកស្មឹ បតន្តិ, រោគេន អបរិមុត្តាវ ហុត្វា និច្ចំ ទុក្ខិតាវ ហោន្តិ, តស្មា សព្ពេសុ សត្តេសុ មេត្តចិត្តេន ហិតចិត្តេន មុទុចិត្តេន ភវិតព្ពំ។ ឯវរូបោ ហិ បុគ្គលោ និរយាទិភយេហិ ន បរិមុច្ចតី"តិ។ សោ កុមារោ សត្ថុ ឱវាទំ សុត្វា ឯកោវាទេនេវ និហតមានោ ទន្តោ និព្ពិសេវនោ មេត្តចិត្តោ មុទុចិត្តោ អហោសិ។ អញ្ញំ អក្កោសន្តម្បិ បហរន្តម្បិ និវត្តិត្វា ន ឱលោកេសិ, ឧទ្ធដទាឋោ វិយ សប្បោ, អឡច្ឆិន្នោ វិយ កក្កដកោ, ឆិន្នវិសាណោ វិយ ច ឧសភោ អហោសិ។

តស្ស តំ បវត្តឹ ញត្វា ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ "អាវុសោ, ទុដ្ឋលិច្ឆវិកុមារំ សុចិរម្បិ ឱវទិត្វា នេវ មាតាបិតរោ, ន ញាតិមិត្តាទយោ ទមេតុំ សក្ខឹសុ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ បន តំ ឯកោវាទេនេវ ទមេត្វា និព្ពិសេវនំ កត្វា មត្តវរវារណំ វិយ សមុគ្គហិតានេញ្ជការណំ អកាសិ។ យាវ សុភាសិតំ ចិទំ – 'ហត្ថិទមកេន, ភិក្ខវេ, ហត្ថិទម្មោ សារិតោ ឯកំយេវ ទិសំ ធាវតិ បុរត្ថិមំ វា បច្ឆិមំ វា ឧត្តរំ វា ទក្ខិណំ វា។ អស្សទមកេន...បេ.... គោទមកេន...បេ.... ទក្ខិណំ វា។ តថាគតេន ហិ, ភិក្ខវេ, អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន បុរិសទម្មោ សារិតោ អដ្ឋ ទិសា វិធាវតិ, រូបី

រូបានិ បស្សតិ។ អយមេកា ទិសា...បេ.... សោ វុច្ចតិ ‘យោគ្គាចរិយានំ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថី’តិ (ម. និ. ៣.៣១២)។ ន ហិ, អាវុសោ, សម្មាសម្ពុទ្ធេន សទិសោ បុរិសទម្មសារថិ នាម អត្ថី”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស មយា ឯកោវាទេនេវ ទមិតោ, បុព្ពេបាហំ ឥមំ ឯកោវាទេនេវ ទមេសិ”ន្តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ ឧទិច្ចព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលាយំ តយោ វេទេ សព្ពសិប្បានិ ច ឧគ្គហេត្វា កិញ្ចិ កាលំ ឃរាវាសំ វសិត្វា មាតាបិតូនំ អច្ចយេន ឥសិបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា អភិញ្ញា ច សមាបត្តិយោ ច និព្ពត្តេត្វា ហិមវន្តេ វាសំ កប្បេសិ។ តត្ថ ចិរំ វសិត្វា លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ជនបទំ គន្ត្វា ពារាណសិ បត្វា រាជុយ្យានេ វសិត្វា បុនទិវសេ សុនិវត្ថោ សុបារុតោ តាបសាកប្បសម្បន្នោ ភិក្ខាយ នគរំ បវិសិត្វា រាជង្គណំ បាបុណិ។ រាជា សីហបញ្ជរេន ឱលោកេន្តោ តំ ទិស្វា ឥរិយាបថេ បសីទិត្វា “អយំ តាបសោ សន្តិន្ទ្រិយោ សន្តមានសោ យុគមត្តទសោ, បទវារេ បទវារេ សហស្សត្ថវិកំ ឋបេន្តោ វិយ សីហវិជម្ភិតេន អាគច្ឆតិ។ សចេ សន្តធម្មោ នាមេកោ អត្ថិ, ឥមស្ស តេនព្ភន្តរេ ភវិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេត្វា ឯកំ អមច្ចំ ឱលោកេសិ។ សោ “កឹ ករោមិ, ទេវា”តិ អាហ។ ឯតំ “តាបសំ អានេហី”តិ។ សោ “សាធុ, ទេវា”តិ ពោធិសត្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ហត្ថតោ ភិក្ខាភាជនំ គហេត្វា “កឹ, មហាបុញ្ញា”តិ វុត្តេ “ភន្តេ, រាជា តំ បក្កោសតី”តិ អាហ។ ពោធិសត្តោ “ន មយំ រាជកុលូបកា, ហេមវន្តិកា នាមម្ហា”តិ អាហ។ អមច្ចោ គន្ត្វា តមត្ថំ រញ្ញោ អារោចេសិ។ រាជា “អញ្ញោ អម្ហាកំ កុលូបកោ នត្ថិ, អានេហិ ន”ន្តិ អាហ។ អមច្ចោ គន្ត្វា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា យាចិត្វា រាជនិវេសនំ បវេសេសិ។

រាជា ពោធិសត្តំ វន្ទិត្វា សមុស្សិតសេតច្ឆត្តេ កញ្ចនបល្លង្កេ និសីទាបេត្វា អត្តនោ បដិយត្តំ នានគ្គរសភោជនំ ភោជេត្វា “កហំ, ភន្តេ, វសថា”តិ បុច្ឆិ។ “ហេមវន្តិកា មយំ, មហារាជា”តិ។ “ឥទានិ កហំ គច្ឆថា”តិ? “វស្សារត្តានុរូបំ សេនាសនំ ឧបធារេម, មហារាជា”តិ។ “តេន ហិ, ភន្តេ, អម្ហាកញ្ញេវ ឧយ្យានេ វសថា”តិ បដិញ្ញំ គហេត្វា សយម្បិ ភុញ្ជិត្វា ពោធិសត្តំ អាទាយ ឧយ្យានំ គន្ត្វា បណ្ណសាលំ មាបេត្វា រត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានានិ ការេត្វា បព្ពជិតបរិក្ខារេ ទត្វា ឧយ្យានបាលំ បដិច្ឆាបេត្វា នគរំ បាវិសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ពោធិសត្តោ ឧយ្យានេ វសតិ។ រាជាបិស្ស ទិវសេ ទិវសេ ទ្វត្តិក្ខត្តុំ ឧបដ្ឋានំ គច្ឆតិ។

តស្ស បន រញ្ញោ ទុដ្ឋកុមារោ នាម បុត្តោ អហោសិ ចណ្ឌោ ផរុសោ, នេវ នំ រាជា ទមេតុំ អសក្ខិ, ន សេសញាតកា។ អមច្ចាបិ ព្រាហ្មណគហបតិកាបិ ឯកតោ ហុត្វា “សាមិ, មា ឯវំ ករិ, ឯវំ កាតុំ ន លព្ភា”តិ កុជ្ឈិត្វា កថេន្តាបិ កថំ គាហាបេតុំ នាសក្ខឹសុ។ រាជា ចិន្តេសិ “ឋបេត្វា មម អយ្យំ ហិមវន្តតាបសំ អញ្ញោ ឥមំ កុមារំ ទមេតុំ សមត្ថោ នាម នត្ថិ, សោយេវ នំ ទមេស្សតី”តិ។ សោ កុមារំ អាទាយ ពោធិសត្តស្ស សន្តិកំ គន្ត្វា “ភន្តេ, អយំ កុមារោ ចណ្ឌោ ផរុសោ , មយំ ឥមំ ទមេតុំ ន សក្កោម, តុម្ហេ នំ ឯកេន ឧបាយេន សិក្ខាបេថា”តិ កុមារំ ពោធិសត្តស្ស និយ្យាទេត្វា បក្កាមិ។ ពោធិសត្តោ កុមារំ គហេត្វា ឧយ្យានេ វិចរន្តោ ឯកតោ ឯកេន, ឯកតោ ឯកេនាតិ ទ្វីហិយេវ បត្តេហិ ឯកំ និម្ពបោតកំ ទិស្វា កុមារំ អាហ – “កុមារ, ឯតស្ស តាវ រុក្ខបោតកស្ស បណ្ណំ ខាទិត្វា រសំ ជានាហី”តិ? សោ តស្ស ឯកំ បត្តំ ខាទិត្វា រសំ ញត្វា “ថី”តិ សហ ខេឡេន ភូមិយំ នុដ្ឋាភិ។ “កឹ ឯតំ, កុមារា”តិ វុត្តេ “ភន្តេ, ឥទានេវេស រុក្ខោ ហលាហលវិសូបមោ, វឌ្ឍន្តោ បន ពហូ មនុស្សេ មារេស្សតី”តិ តំ និម្ពបោតកំ ឧប្បាដេត្វា ហត្ថេហិ បរិមទ្ទិត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៤៩. “ឯកបណ្ណោ អយំ រុក្ខោ, ន ភូម្យា ចតុរង្គុលោ;
ផលេន វិសកប្បេន, មហាយំ កឹ ភវិស្សតី”តិ។

តត្ថ **ឯកបណ្ណោ**តិ ឧភោសុ បស្សេសុ ឯកេកបណ្ណោ។ **ន ភូម្យា ចតុរង្គុលោ**តិ ភូមិតោ ចតុរង្គុលមត្តម្បិ ន វឌ្ឍិតោ។ **ផលេនា**តិ ផលរសេន។ **វិសកប្បេនា**តិ ហលាហលវិសសទិសេន។ ឯវំ ខុទ្ទកោបិ សមានោ ឯវរូបេន តិត្តកេន បណ្ណេន សមន្នាគតោតិ អត្ថោ។ **មហាយំ កឹ ភវិស្សតី**តិ យទា បនាយំ វុទ្ធិប្បត្តោ មហា ភវិស្សតិ, តទា កឹ នាម ភវិស្សតិ, អទ្ធា មនុស្សមារកោ ភវិស្សតីតិ ឯតំ ឧប្បាដេត្វា មទ្ទិត្វា ឆឌ្ឌេសិន្តិ អាហ។

អថ នំ ពោធិសត្តោ ឯតទវោច “កុមារ, ត្វំ ឥមំ និម្ពបោតកំ ‘ឥទានេវ ឯវំតិត្តកោ, មហល្លកកាលេ កឹ ភវិស្សតិ, កុតោ ឥមំ និស្សាយ វុឌ្ឍី’តិ ឧប្បាដេត្វា មទ្ទិត្វា ឆឌ្ឌេសិ? យថា ត្វំ ឯតស្មឹ បដិបជ្ជិ, ឯវមេវ តាវ រដ្ឋវាសិនោបិ ‘អយំ កុមារោ ទហរកាលេយេវ ឯវំ ចណ្ឌោ ផរុសោ, មហល្លកកាលេ រជ្ជំ បត្វា កឹ នាម ករិស្សតិ, កុតោ អម្ហាកំ ឯតំ និស្សាយ វុឌ្ឍី’តិ តវ កុលសន្តកំ រជ្ជំ អទត្វា និម្ពបោតកំ វិយ តំ ឧប្បាដេត្វា រដ្ឋា បព្ពាជនីយកម្មំ ករិស្សន្តិ, តស្មា និម្ពរុក្ខូបមំ បដិភាគតំ ហិត្វា ឥតោ បដ្ឋាយ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នោ ហោហី”តិ។ សោ តតោ

បង្ហាយ និហតមានោ និព្ពិសេវនោ ខន្តិមេត្តានុទ្ទយសម្បន្នោ ហុត្វា ពោធិសត្តស្ស ឱវាទេ ឋត្វា បិតុ អច្ចយេន រជ្ជំ បត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ អគមាសិ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា “ន, ភិក្ខវេ, ឥទានេវេស ទុដ្ឋលិច្ឆវិកុមារោ មយា ទមិតោ, បុព្ពេបាហំ ឯតំ ទមេសិំយេវា”តិ វត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា ទុដ្ឋកុមារោ អយំ លិច្ឆវិកុមារោ អហោសិ, រាជា អានន្ទោ, ឱវាទទាយកតាបសោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

ឯកបណ្ណជាតកវណ្ណនា នវមា។

[១៥០] ១០. សញ្ជីវជាតកវណ្ណនា

អសន្តំ យោ បគ្គណ្ហាតីតិ ឥទំ សត្ថា វេឡុវនេ វិហរន្តោ អជាតសត្តុស្ស រញ្ញោ អសន្តបគ្គហំ អារព្ភ កថេសិ។ សោ ហិ ពុទ្ធានំ បដិកណ្ដកភូតេ ទុស្សីលេ បាបធម្មេ ទេវទត្តេ បសីទិត្វា តំ អសន្តំ អសប្បុរិសំ បគ្គយ្ហ “តស្ស សក្ការំ ករិស្សាមី”តិ ពហុំ ធនំ បរិច្ចជិត្វា គយាសីសេ វិហារំ ការេត្វា តស្សេវ វចនំ គហេត្វា បិតរំ ធម្មរាជានំ សោតាបន្នំ អរិយសាវកំ ឃាតេត្វា អត្តនោ សោតាបត្តិមគ្គស្ស ឧបនិស្សយំ ភិន្ទិត្វា មហាវិនាសំ បត្តោ។ សោ ហិ “ទេវទត្តោ បថវិំ បវិដ្ឋោ”តិ សុត្វា “កច្ចិ នុ ខោ មម្បិ បថវី គិលេយ្យា”តិ ភីតតសិតោ រជ្ជសុខំ ន លភតិ, សយនេ អស្សាទសុខំ ន វិន្ទតិ, តិព្ពការណាភិតុន្នោ ហត្ថិបោតោ វិយ កម្បមានោ វិចរតិ។ សោ បថវី ផលមានំ វិយ, អវីចិជាលំ និក្ខមន្តី វិយ, បថវិយា អត្តានំ គិលិយមានំ វិយ, អាទិត្តាយ លោហបថវិយា ឧត្តានកំ និបជ្ជាបេត្វា អយសូលេហិ កោដិយមានំ វិយ ច សមនុបស្សិ។ តេនស្ស បហដកុក្កុដស្សេវ មុហុត្តម្បិ កម្បមានស្ស អវត្ថានំ នាម នាហោសិ។ សោ សម្មាសម្ពុទ្ធំ បស្សិតុកាមោ ខមាបេតុកាមោ បញ្ហំ បុច្ឆិតុកាមោ អហោសិ, អត្តនោ បន អបរាធមហន្តតាយ ឧបសង្កមិតុំ ន សក្កោតិ។

អថស្ស រាជគហនគរេ កត្តិករត្តិវារេ សម្បត្តេ ទេវនគរំ វិយ នគរេ អលង្កតេ មហាតលេ អមច្ចគណបរិវុតស្ស កញ្ចនាសនេ និសិន្នស្ស ជីវកំ កោមារភច្ចំ អវិទូរេ និសិន្នំ ទិស្វា ឯតទហោសិ “ជីវកំ គហេត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកំ គមិស្សាមិ, ន ខោ បន សក្កា មយា ឧជុកមេវ វត្តុំ ‘អហំ, សម្ម ជីវក, សយំ គន្តុំ ន សក្កោមិ, ឯហិ មំ សត្ថុ សន្តិកំ នេហី’តិ, បរិយាយេន បន រត្តិសម្បទំ វណ្ណេត្វា ‘កំ នុ ខ្វជ្ជ មយំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បយិរុបាសេយ្យាម, យំ នោ បយិរុបាសតំ ចិត្តំ បសីទេយ្យា’តិ វក្ខាមិ, តំ សុត្វា អមច្ចា អត្តនោ អត្តនោ សត្ថារានំ វណ្ណំ កថេស្សន្តិ, ជីវកោបិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វណ្ណំ កថេស្សតិ។ អថ នំ គហេត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គមិស្សាមី”តិ។ សោ បញ្ចហិ បទេហិ រត្តិំ វណ្ណេសិ “លក្ខញ្ញា វត ភោ ទោសិនា រត្តិ, អភិរូបា វត ភោ ទោសិនា រត្តិ, ទស្សនីយា វត ភោ ទោសិនា រត្តិ, បាសាទិកា វត ភោ ទោសិនា រត្តិ, រមណីយា វត ភោ ទោសិនា រត្តិ, កំ នុ ខ្វជ្ជ មយំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា បយិរុបាសេយ្យាម, យំ នោ បយិរុបាសតំ ចិត្តំ បសីទេយ្យា”តិ (ទី. និ. ១.១៥០)។

អថេកោ អមច្ចោ បូរណកស្សបស្ស វណ្ណំ កថេសិ, ឯកោ មក្ខលិគោសាលស្ស, ឯកោ អជិតកេសកម្ពលស្ស, ឯកោ បកុធកច្ចាយនស្ស, ឯកោ សញ្ចយស្ស ពេលដ្ឋបុត្តស្ស, ឯកោ នាដបុត្តនិគណ្ឋស្សាតិ ។ រាជា តេសំ កថំ សុត្វា តុណ្ហី អហោសិ។ សោ ហិ ជីវកស្សេវ មហាអមច្ចស្ស កថំ បច្ចាសីសតិ។ ជីវកោបិ “រញ្ញា មំ អារព្ភ កថិតេយេវ ជានិស្សាមី”តិ អវិទូរេ តុណ្ហី និសីទិ។ អថ នំ រាជា អាហ “ត្វំ បន, សម្ម ជីវក, កិំ តុណ្ហី”តិ? តស្មិំ ខណេ ជីវកោ ឧដ្ឋាយាសនា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា “ឯសោ, ទេវ, ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អម្ហាកំ អម្ពវនេ វិហរតិ សទ្ធិំ អឌ្ឍតេឡសេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តំ ខោ បន ភគវន្តំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ”តិ នវ អរហាទិគុណេ វត្វា ជាតិតោ បដ្ឋាយ បុព្ពនិមិត្តាទិភេទំ ភគវតោ អានុភាវំ បកាសេត្វា “តំ ភគវន្តំ ទេវោ បយិរុបាសតុ, ធម្មំ សុណាតុ, បញ្ហំ បុច្ឆតូ”តិ អាហ។

រាជា សម្បុណ្ណមនោរថោ ហុត្វា “តេន ហិ, សម្ម ជីវក, ហត្ថិយានានិ កប្បាបេហី”តិ យានានិ កប្បាបេត្វា មហន្តេន រាជានុភាវេន ជីវកម្ពវនំ គន្ត្វា តត្ថ មណ្ឌលមាឡេ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតំ តថាគតំ ទិស្វា សន្តវិចិមជ្ឈេ មហានាវំ វិយ និច្ចលំ ភិក្ខុសង្ឃំ ឥតោ ចិតោ ច អនុវិលោកេត្វា “ឯវរូបា នាម មេ បរិសា ន ទិដ្ឋបុព្ពា”តិ ឥរិយាបថេយេវ បសីទិត្វា សង្ឃស្ស អញ្ជលិំ បគ្គណ្ហិត្វា ថុតិំ កត្វា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសិន្នោ សាមញ្ញផលបញ្ហំ បុច្ឆិ។ អថស្ស ភគវា ទ្វីហិ ភាណវារេហិ បដិមណ្ឌិតំ **សាមញ្ញផលសុត្តំ** (ទី. និ. ១.១៥០ អាទយោ) កថេសិ។ សោ សុត្តបរិយោសានេ អត្តមនោ ភគវន្តំ ខមាបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ សត្ថា អចិរបក្កន្តស្ស រញ្ញោ ភិក្ខូ អាមន្តេត្វា “ខតាយំ, ភិក្ខវេ, រាជា, ឧបហតាយំ, ភិក្ខវេ, រាជា។ សចាយំ , ភិក្ខវេ, រាជា ឥស្សរិយស្ស ការណា បិតរំ ធម្មិកំ ធម្មរាជានំ ជីវិតា ន វោរោបេស្សថ, ឥមស្មិំយេវ អាសនេ វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧប្បជ្ជិស្សថ។ ទេវទត្តំ និស្សាយ អសន្តបគ្គហំ កត្វា សោតាបត្តិផលា បរិហីនោ”តិ អាហ។

បុនទិវសេ ភិក្ខូ ធម្មសភាយំ កថំ សមុដ្ឋាបេសុំ “អាវុសោ, អជាតសត្តុ កិរ អសន្តបក្ខហំ កត្វា ទុស្សីលំ បាបធម្មំ ទេវទត្តំ និស្សាយ បិតុឃាតកកម្មស្ស កតត្តា សោតាបត្តិផលា បរិហីនោ, ទេវទត្តេន នាសិតោ រាជា”តិ។ សត្ថា អាគន្ត្វា “កាយ នុត្ថ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ កថាយ សន្និសិន្នា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥមាយ នាមា”តិ វុត្តេ “ន, ភិក្ខវេ, អជាតសត្តុ ឥទានេវ អសន្តបក្ខហំ កត្វា មហាវិនាសំ បត្តោ, បុព្ពេបេស អសន្តបក្ខហេនេវ អត្តានំ នាសេសី”តិ វត្វា អតីតំ អាហរិ។

អតីតេ ពារាណសិយំ ព្រហ្មទត្តេ រជ្ជំ ការេន្តេ ពោធិសត្តោ មហាវិភវេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តោ តក្កសិលំ គន្ត្វា សព្ពសិប្បានិ ឧគ្គណ្ហិត្វា ពារាណសិយំ ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ ហុត្វា បញ្ច មាណវកសតានិ សិប្បំ វាចេសិ។ តេសុ មាណវេសុ ឯកោ សញ្ជីវោ នាម មាណវោ អត្ថិ, ពោធិសត្តោ តស្ស មតកុដ្ឋាបនកមន្តំ អទាសិ។ សោ ឧដ្ឋាបនកមន្តមេវ គហេត្វា បដិពាហនមន្តំ បន អគ្គហេត្វាវ ឯកទិវសំ មាណវេហិ សទ្ធិំ ទារុអត្ថាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា ឯកំ មតព្យគ្ឃំ ទិស្វា មាណវេ អាហ “ភោ, ឥមំ មតព្យគ្ឃំ ឧដ្ឋាបេស្សាមី”តិ។ មាណវា “ន សក្ខិស្សសី”តិ អាហំសុ។ “បស្សន្តានញ្ញេវ វោ តំ ឧដ្ឋាបេស្សាមី”តិ។ “សចេ, មាណវ, សក្កោសិ, ឧដ្ឋាបេហី”តិ។ ឯវញ្ច បន វត្វា តេ មាណវា រុក្ខំ អភិរុហិំសុ។ សញ្ជីវោ មន្តំ បរិវត្តេត្វា មតព្យគ្ឃំ សក្ខរាហិ បហរិ, ព្យគ្ឃោ ឧដ្ឋាយ វេគេនាគន្ត្វា សញ្ជីវំ គលនាឡិយំ ឌំសិត្វា ជីវិតក្ខយំ បាបេត្វា តត្ថេវ បតិ, សញ្ជីវោបិ តត្ថេវ បតិ។ ឧភោបិ ឯកដ្ឋានេយេវ មតា និបជ្ជិំសុ។

មាណវា ទារូនិ អាទាយ អាគន្ត្វា តំ បវត្តិំ អាចរិយស្ស អារោចេសុំ។ អាចរិយោ មាណវេ អាមន្តេត្វា “តាតា, អសន្តបក្ខហការា នាម អយុត្តដ្ឋានេ សក្ការសម្មានំ ករោន្តា ឯវរូបំ ទុក្ខំ បដិលភន្តិយេវា”តិ វត្វា ឥមំ គាថមាហ –

១៥០. “អសន្តំ យោ បគ្គណ្ហាតិ, អសន្តំ ចូបសេវតិ;
តមេវ ឃាសំ កុរុតេ, ព្យគ្ឃោ សញ្ជីវិកោ យថា”តិ។

តត្ថ **អសន្ត**ន្តិ តីហិ ទុច្ចរិតេហិ សមន្នាគតំ ទុស្សីលំ បាបធម្មំ។ **យោ បគ្គណ្ហាតី**តិ ខត្តិយាទីសុ យោ កោចិ ឯវរូបំ ទុស្សីលំ បព្ពជិតំ វា ចីវរាទិសម្បទានេន, គហដ្ឋំ វា ឧបរជ្ជសេនាបតិដ្ឋានាទិសម្បទានេន បគ្គណ្ហាតិ, សក្ការសម្មានំ ករោតីតិ អត្ថោ។ **អសន្តំ ចូបសេវតី**តិ យោ ច ឯវរូបំ អសន្តំ ទុស្សីលំ ឧបសេវតិ ភជតិ បយិរុបាសតិ។ **តមេវ ឃាសំ កុរុតេ**តិ តមេវ អសន្តបគ្គណ្ហកំ សោ ទុស្សីលោ បាបបុគ្គលោ ឃសតិ សំខាទតិ វិនាសំ បាបេតិ។ កថំ? **ព្យគ្ឃោ សញ្ជីវិកោ យថា**តិ, យថា សញ្ជីវេន មាណវេន មន្តំ បរិវត្តេត្វា មតព្យគ្ឃោ សញ្ជីវិកោ ជីវិតសម្បទានេន សម្បគ្គហិតោ អត្តនោ ជីវិតទាយកំ សញ្ជីវមេវ ជីវិតា វោរោបេត្វា តត្ថេវ បាតេសិ, ឯវំ អញ្ញោបិ យោ អសន្តបគ្គហំ ករោតិ, សោ ទុស្សីលោ តំ អត្តនោ សម្បគ្គាហកមេវ វិនាសេតិ។ ឯវំ អសន្តសម្បគ្គាហកា វិនាសំ បាបុណន្តីតិ។

ពោធិសត្តោ ឥមាយ គាថាយ មាណវានំ ធម្មំ ទេសេត្វា ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា យថាកម្មំ គតោ។

សត្ថា ឥមំ ធម្មទេសនំ អាហរិត្វា ជាតកំ សមោធានេសិ – “តទា មតព្យគ្ឃុដ្ឋាបនកោ មាណវោ អជាតសត្តុ អហោសិ, ទិសាបាមោក្ខោ អាចរិយោ បន អហមេវ អហោសិ”ន្តិ។

សញ្ជីវជាតកវណ្ណនា ទសមា។

កកណ្ដកវគ្គោ បន្នរសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

គោធសិង្គាលវិរោចំ, នង្គុដ្ឋរាធកាកញ្ច;
បុប្ផរត្តញ្ច សិង្គាលំ, ឯកបណ្ណញ្ច សញ្ជីវំ។

អថ វគ្គុទ្ទានំ –

អបណ្ណកោ សីលវគ្គោ, កុរុង្គោ ច កុលាវកោ;
អត្ថកាមោ ច អាសីសោ, ឥត្ថីវរុណបាយិម្ហា។

លិត្តោ បរោសតំ ហំចិ, កុសនាឡា សម្បទានោ;
កកណ្ដកោ បន្នរស, សតបណ្ណាស ជាតកាតិ។

ឯកកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

(បឋមោ ភាគោ និដ្ឋិតោ)។